

~~11/11~~

~~11/11~~

50
11

30
12 p

DE DIGNITATE REGVM
regnorumquê Hispaniæ, & honoratori ló
co eis, seu eorum legatis â concilijs,
ac Romana sede iure
debito.

AVCTORE DOCTORE IACOBO VALDE-
sio in Cancellaria, summoquê prætorio Granatensi auditore regio
& in Pinthiana academia in prima iuris canonici Ca-
thedra iubilo donato.

Anno

1602.

GRANATAE.

Apud Ferdinandum Diaz â Montoya.

DE DIGNITATE REGVM
 regnumque Hispanie & indiarum
 ecclesie seu totius christianitatis
 ac Romanorum
 obsequio.

AVCTORE DOCTORE LUCO V. L. B.
 hunc tractatum typis publicis
 & in sumptibus suis
 in hunc modum

Anno

GRANATAE

Apud Ferdinandum Diaz Mendez

POR Quáto por parte de vos el Doctor Diego d Valdes Cathredatico de prima de Canones, jubilado en la Vniuersidad de Valladolid, nos fue fecha relacion que vos auades compuesto vn libro intitulado de dignitate Regum & Regnorum Hispanie, ac honoratori loco eis seu eorum legatis á concilijs & sede apostolica iure præstando. Y por ser muy Vtil y del honor destos Reynos, y en que os auades ocupado con mucho trabajo y costa de libros, nos pedistes y suplicastes os mandásemos dar licencia y facultad para le poder imprimir, y preuilegio por veynte años, o como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro còsejo: Por quáto en el dicho libro se hizo la diligéncia que la pragmatika por nos, sobre ello fecha dispone. Fue acordado que deuíamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, por lo qual vos damos licencia y facultad para que por tiépo y espacio de diez años cumplidos primeros siguientes, que corran y se cùen ten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, por la persona que para ello vuestro poder ouiere, y no otra alguna persona, podays imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion: y por la presente damos licenciá y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos, q vos nó braredes, pa q duráte el dicho tiépo le pueda imprimir por el original q en el nuestro còsejo se vio, q va rubricado y firmado al fin d Alóso de Vallejo nuestro escriuano de camara, vnó de los q en el nuestro Còsejo residé, con q antes q se véda le traygais ante ellos jutaméte con el dicho original, para q se vea si la dicha impressió esta conforme a el, y traygais fé en publica forma, en como por corrector por nos nóbrado se vio y corrégio la dicha impressión por el dicho original, y mādamos al impressor q así imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro cò el original al autor o persona a cuya costa se imprimiere para efecto de la dicha correctión y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro, esté corregido y tassado por los del nuestro consejo, y estádo hecho y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio y primer pliego en el qual inmediatamente se pòga esta nuestra licenciá y priuilegio, y la aprouació tassa y erratas, y no lo podais véder ni védais vos ni otra persona alguna, hasta q este el dicho libro en la forma susodicha: so pena d caer e incurrir en las penas còtenidas en la dicha pragmatika y leyes de nuestros reynos q sobre ello disponé. Y mādamos q duráte el dicho tiépo persona alguna sin vuestra licenciá no lo pueda imprimir ni vender, lo pena q el q lo imprimiere, o vendiere aya perdido y pierda qualesquier libros, moldes, y aparejos q del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez q lo contrárió hiziere, dela qual dicha pena sea la tercia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte pa el juez q lo sentenciare, y la otra parte para el q lo denúciare. Y mandamos a los del nuestro Còsejo, Presidente y Oidores de las nuestras audiéncias, Alcaldes, alguazilés de la nuestra casa y Corte y chácillerias, y otras qualesquier justicias de todas las ciudades, villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, a cada vno en su jurisdiccion, así a los q agora son, como a los q será de aqui adelante, que vos guardén y cúplan esta nuestra cedula y merced q así vos hazemos. Y contra ella no vos vayá ni passén, ni consientan yr ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en Toledo, a diez y nueue dias del mes de Março, de mil y seyscientos años.

Y O EL REY:

Por mandado del Rey nuestro Señor.

Don Luys de Salazar.

¶ 2 E vis-

Aprouacion.

E Viſto el libro que compuso el Doçtor Diego de Valdes Cathedraſtico de prima de Canones jubilado en la vniuerſidad de Valladolid, que ſe intitula de dignitate Regum ac Regnorum Hispaniæ & honorationi loco eiſ ſeu eorum legatis in Concilijs & Romana ſede iure debito, y me parece q̃ el dicho libro tiene mucha erudicion y curioſidad, y ſe ha jutado con mucha diligencia, lo que toca a eſta materia, en lo qual el autor a moſtrado ſus grandes letras, y ingenio, y zelo del ſeruicio de ſu Mageſtad, y merece q̃ ſe le haga la merced q̃ pide de priuilegio para imprimirle, q̃ el libro por la materia q̃ trata, y por ſu mucha erudicion ſera muy bien recebido, en Madrid 13. de Março de 1600.

El Licenciado Alonſo Giliberto de Arẽvalo Sedeñob ſup obob

SVMMA CAPITVM QVAE HOC

libro habentur, vt velut vno aſpectu filus ac
contextus totius operis cognof-
ci poſſit.

P Roemium quo Reges iure diuino & naturali, & humano deuinctos eſſe oſtenditur ad regni ſui dignitatem, & antelationem defendendam ſimulquẽ illi qui de prima ſede contenderunt commemorantur. fol. 1.

Caput primum quo de origine, & cauſa agitur ex qua imperatores, & reges a deſſe debent ſacris concilijs ſeu eorum legati, & qui primi interſuerunt oſtendẽdo quod primus rex Hispaniarũ concilij adſuit. fol. 8.

Caput ſecundum quo auctoritate conciliorum legum ſacrorumquẽ doçtorum oſtenditur regibus Hispaniarum primam in Eccleſia ſedem deberi temporalem. fol. 13.

Caput tertium quo obiectionibus aduerſus ſupradicta teſtimonia, a Gallis adductis reſpondetur ſatisfaciendo teſtimonijs, & argumentis ab auctoritate quæ in eorum gratiam adduci poſſunt. fol. 15.

Caput quartum quo prima regnetur cauſa, & ratio quare anteaſſeri debeat rex Hispaniarum regi Galliæ & cæteris cum caput Europæ, & eius nobilius ſit regnum. fol. 45.

Caput quintum quo ſecunda cauſa, & ratio adducitur quare ſublimior ſedes Hispaniæ debetur eo quod antiquior origine ſede, & fundatione regumq; imperio ſit. fol. 48.

Caput ſextum quo tertia cauſa, & ratio adducitur quare antecedere debeat rex Hispaniæ cum ſit eius regnum primum in fide Catholica recipienda, & proſtitenda tam in vniuerſa regione quam in quibuſdam eius prouincijs in coquẽ prima Eccleſia ſit condita primum concilium celebratum primus Pontifex ex ea natione electus primus imperator creatus prima epiſtola a Pontifice miſſa primus legatus & nuntius apoſtolicus primus ſanctus cui Eccleſiam dedit Roma primus qui ex eo ad fidem reduxit imperatores. fol. 52.

Caput

Caput septimum quo continuatur series & ordo status Ecclesie Hispanie & Gallicane ostenditurque Hispanos prius in vniuerso regno fideles existisse quam Gallos prioremque ex Hispania sanctum prodixisse cui dicatæ sint Ecclesie tam in vrbe Romana quam in orbe. fol. 69

Caput octauum quo continuatio Imperatorū sic Constantini & aliorū fol. 78

Caput nonum quo status Ecclesie in Hispania & Gallia describitur ab imperio Arcadij & Honorij vsque ad Recharedum. fol. 88

Caput decimum quo a Recharedo vsque ad aetatem hanc status Ecclesie in vtroque regno describitur. fol. 99

Caput vndecimum, quo demonstratur regibus Hispanie honoratiorem sedē Y deheri ex eo quod in Hispania tam in vniuerso regno quā in priuatis prouincijs primo reges Catholici extiterunt. fol. 103

Caput duodecimum vbi recitetur alia capssa etelationis ex eo quod rex Hispanie alios potentis & magnitudine regnorum longe superet. fol. 107

Caput decimum tertium quo agitur cognomen Catholici ab Ecclesia concessum regi Hispaniarū excellentius antiquiusq; quā cognomen Christianissimi regi Galliarum tributum quod etiā & alia honorificentiora regibus Hispaniarum largita sunt. fol. 113

Caput decimum quartum quod ad reges Hispanie pertineat ius vnctionis & in ea miraculum. fol. 121

Caput decimum quintum de nobilitate familie regum Hispanie insignium armorum in scutis & peculiaribus praeuilegijs quib⁹ reges Hispanie & Gallie ornati videntur ostendendo simul recta linea regnum Gallie ad regē catholicum Philippum tertium pertinere. fol. 126

Caput decimum sextum vbi praeuilegia alia regum Hispanie & Gallie circa nobilitatem & dignitatem recensentur. fol. 136

Caput decimum septimum quo agitur antelationem deberi regibus Hispanie ex titulo & iure regni Hierosolymitani. fol. 142

Caput decimum octauum quo agitur de iure regis Hispaniarum quod liberum habeat & absolutum dominium in regno nō agnoscens in eo temporalem superiorē & quod ceteris antecedere debeat cum imperij titulum in regno non habeat & nouo orbe & i⁹ ad imperium Orientale & quod tēpore quo Galli erant subditi imperio erant ab eo Hispani liberi. fol. 147

Caput decimum nonum quo ostenditur debitam antelationem regibus Hispanie ab Ecclesia Romana esse eo quod ab eis ampliora ac potiora quā ab alijs etiā Gallis acceperit obsequia. fol. 162

Caput vigesimum quo agitur de genere secundo obsequiorum circa defensionem & patrocinium sedis apostolicæ. fol. 175

Caput vigesimum primū de tertio genere obsequiorum in constructione & adoratione Ecclesiarum. fol. 184

Caput vigesimum secundum quo agitur An Gallia ex aliquibus causis & seditionibus in sedem apostolicam excitatis locum & ius amiserit. fol. 188

Caput vigesimum tertium quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 192

Caput vigesimum quartum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 196

Caput vigesimum quintum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 200

Caput vigesimum sextum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 204

Caput vigesimum septimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 208

Caput vigesimum octauum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 212

Caput vigesimum nonum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 216

Caput vigesimum decimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 220

Caput vigesimum undecimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 224

Caput vigesimum duodecimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 228

Caput vigesimum tertium quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 232

Caput vigesimum quartum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 236

Caput vigesimum quintum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 240

Caput vigesimum sextum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 244

Caput vigesimum septimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 248

Caput vigesimum octauum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 252

Caput vigesimum nonum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 256

Caput vigesimum decimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 260

Caput vigesimum undecimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 264

Caput vigesimum duodecimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 268

Caput vigesimum tertium quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 272

Caput vigesimum quartum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 276

Caput vigesimum quintum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 280

Caput vigesimum sextum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 284

Caput vigesimum septimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 288

Caput vigesimum octauum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 292

Caput vigesimum nonum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 296

Caput vigesimum decimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 300

Caput vigesimum undecimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 304

Caput vigesimum duodecimum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 308

Caput vigesimum tertium quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 312

Caput vigesimum quartum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 316

Caput vigesimum quintum quo agitur de causis & seditionibus in Gallia. fol. 320

Carta de don Gomez Dauilla Marques de Vela

da mayordomo mayor del Rey nuestro Señor y su ayo q̄ fue.

Al Auſtor.

POR No eſtar bueno ſu Mageſtad quando lle-go la carta y libro de V. m. aguarde a qué eſtuieſſe conualecido para darle lo vno y lo otro. Y leyo vn rato en el libro, y á lo que yo pude juzgar fue la tabla, y otro poco del, tu- uole tres ó quatro días, y después me pregunto quien me parecia q̄ le vieſſe, yo le respondi que Garcia de Loayſa me parecia que le veria bien: y aſi ſe le dio, y ſu Mageſtad holgo con el, y Garcia de Loayſa le tiene ya caſi viſto. Y me dize que es de las mejores y mas doctas coſas q̄ a viſto: y aſi lo pienſa de- zir a ſu Mageſtad en acabandole, y que porque gozen del todas naciones le parece ſeria bien ponerle en Latin, quando ſe aya acabado de ver yo lo auifa re a V. m. a quien Dios guarde, de S. Lorenço á 16. de Setiembre de 1595.

El Marques de Velada.

Carta de Garcia de Loayſa Arcobispo de Tole

do Maeftro que fue del Rey nuestro Señor.

Al Auſtor.

SV Mageſtad me dio vn libro que V. m. le embio de la precedencia de Eſpa- ña con Fracia, y me mando q̄ le leyefſe, yo lo he hecho: y hecho le relacion del, y el libro me ha parecido tã docto y bien eſcrito, que he guſtado mucho de ſu lección: y aſi lo he dicho a ſu Mageſtad, y me mando eſcriua a V. m. q̄ ha recebido mucho ſeruicio en eſte trabajo, y q̄ le ſeria accepto q̄ V. m. le eſcriuielſe en Latin, y el de vulgar mado poner en la libreria de S. Lorenço, de mi parte digo, q̄ eſte es vn libro muy docto, y digno de la erudicion de V. m. La materia eſta muy bien tratada, y no tengo q̄ aduertir, ſino ſolo de los gran des ſeruicios q̄ los Reyes de Eſpaña partiularmente los de Caſtilla, han he- cho a la Igleſia, pues en tantos centenarios de años no hizieron otra coſa ſino pelear para plãtar la religion, los Moros q̄ vencieron las Igleſias q̄ edificarõ, las dotaciones q̄ les hizieron, las ordenes militares q̄ instituyeron, q̄ todo ſe hizo de lo q̄ ellos ganaron: lo qual ningũ rey, ni reyes en la Chriſtianiãdã hã hecho: Tuuoſe en mucho la guerra ſagrada de Ieruſalẽ, q̄ comparada con la q̄ los reyes de Eſpaña tuuieron con los reyes poderofos de Africa dentro de ſu caſas, es de poco momento: y aſi pienſo q̄ en premio de tan grandes trabajos y ſeruicios como eſtos reyes hizieron a Dios, ha ſumado en lo tẽporal en eſta Corona, tantos reynos y ſenorios: Tãbien es de conſideraciõ, q̄ todas las Igle- ſias Cathedrales de Eſpaña, las edificaciõ y dotaron, como conſta de ſus prin- cipios, q̄ las religiones las traxeron, y los mas ſignes Conuentos de ellas los hizierõ, toda la orden de S. Benito, es dotacion ſuya, la mas de S. Bernardo, de fuerte q̄ ningun rey ha auido q̄ no ſe aya empleado toda ſu vida, en ſeruicio de la Igleſia. Y al fin los de Eſpaña, plantaron la fe en vn mũdo, eſto baſte q̄ V. m. lo toca todo. Tãbiẽ aduerto a V. m. q̄ Iuliano Pomerio no fue Arçobif- po de Toledo, ſino mas antiguo docto q̄ S. Iuliã Arçobifpo de Toledo, que he viſto a muchos doctos en eſto eſtar engaãados. No ſe me ofrece otra coſa q̄ auifar a V. m. a quiẽ nueſtro Señor guarde en el Pardo. 30 de Oãubre. 1595.

Garcia de Loayſa.

PHILIP.

PHILIPPO TERTIO HISPAN-
niarum, Indiarum, aliorumquē vtriusquē or-
bis regnorum Catholico Regi, omnium
maximo, & inuictissimo.

VM FOELICISSIMVS. Hæc, et maximè Phi-
lippe, (quo nullus vnquam cādidior, auspiciatorquē)
nobilissimo Pinthiano Hispaniarū gymnasio illuxerit
dies, quo tuo iucundissimo conspectu, vnā cum magno,
& omni æuo memorando Philippo secundo patre tuo,
& clarissima sorore Isabella summo cum triūpho, & gau-
dio ita frueretur, vt quos legū auctores, & fontes (cui
ex regio pectore illæ manent) tot regna agnoscant, eos
ipsarum beneuolos, attentosquē academia ista habuerit
auditores. Cuius singularis, & immortalis beneficij, cum ego vt sacrorum ca-
nonū in ipsa schola, in primaria cathedra professor particeps fierem, publicū
quē munus habendi orationem esset iniunctum, nullum aliud in sacrarum Ec-
clesiæ legum facultate (vt ipsa quæ legislatrix, templumquē iustitiæ est, segre-
tam, ac iustam ostenderet) auctoritati regiæ aptius, scholæ Pontificiæ accom-
datus, regno grauius, disserendum thema excogitauī, quam vt defendendum
susciperem, tibi ab Ecclesiā catholica, vt omnium magis catholico Principi,
eiusquē ita accerrimo, & strenuo defensori, vt in te vno vñica spes protectio
sua nitatur, primam, ac summam sedem tam in sacris Concilijs, quam omnibus
Ecclesiæ publicis locis, & pompis solemnibus deberi. Cum autem huius dis-
putationis argumentum in frequentia illa celeberrima probatum senserim, mi-
hi euenit id, quod olim Ægidio Romano accidisse Paulus Æmilius in Philip-
po quarto auctores, quod cum in scholis publicæ de regno coram Philip-
po pulchro quæstionem habuisset, tandem eius regis imperio, opus de regimi-
ne Principis edidit, ius enim catholici Philippi secundi patris tui statim ad-
me delatus est, vt elaboratum de sedis antelatione tractatum ad eum mittere.
Cuius præcepto regio obtemperans, cum rem aggredi instituissem, difficultas
vehemens se obtulit, quæ me anxium, an cipitemque valde reddidit. Nam cū
obsequium vt clientulus iure fidelitatis debitum Regi maximo præstare, in-
tenderem, arduum, ac viribus meis impar onus, rei, de qua agitur pondus, eius,
in cuius nomine apparet maiestas, & celsitudo, ab incepto deterebant, tum
quod cum diuinitas quædam sit regia dignitas, eius desertio diuinum deside-
raret ingenium, tum etiam quod disputatio ipsa non solum hominem totum,
& eximium, sed et plures, eosquē cunctos multiplici, ac varia historiarum cogni-
tione versatos, maturæ, diligentiquē iuris vtriusquē, & antiquitatis notitia si-
mul atque peritia excellentes postuleret: meque ab hisce naturæ dotibus alie-
num viderem. Ex aduerso autem mihi in mentem veniebat votum maiestati
regiæ mihi, ac omnibus sacrosantiæ non persolvere, creditorem quē Regem
Iudificari, sacrilegium esset, ac salua fide fieri non posset. Tandem dum in vn-
doso hoc mari cursum rectum tenere non valerem, disserre opus cœpi, tum
quod arbitrarer nihil immaturum, aut præcox in tam magna, & publicare ho-
nestè

neſte pſoferri poſſet, tum etiam vt expeſſeret, an id, quod arte mea, & ingenio
accelerari, ac perfici non poſſe ſperarem ex alienis laboribus frequenti, & 16-
ga lectione, temporis interuallo conſiciendum conſequerer, dum tamen id a-
gertem, expertus ſum, non ſatis fidam eſſe omnium ſere vnam vocem, aſſiduū
laborem, curſu aſſequi, nudus enim labor, & induſtria abſq; ornamento vſus,
acritate ingenij, artis peritia, diligentia, maturi iudicio, prudenti intellectu,
in indagandis, deligendis, diſtribuendis, ac debito ordine collocandis rebus,
vt condimentum abſque ſale, vt dicitur ſterile, vel vt homo inſolitudine de-
gens abſque politica, & ciuili ſocietate exiſtimatur, ex eoque ſolo nihil per-
fectum poteſt, & abſolutum proferri. Quibus fluctibus, & procellis exagita-
tus, tenuitate quē ingenij ſere deuictus, ſtatim aura quādam ſuauiſſima beſi-
gnitatis tuæ animum reſecit, ad tutumquē ita portum perduxit, vt ancho-
ris comitatis, & clementie tuæ nauem mentis fluctuantem firmarem, domeſti-
cum ſillum, quem vt communis omnium parens erga tuos amorem habes, nati-
uamque animi propenſionem, & humanitatem mecum ſape cogitans, ac me-
moria reperens. His igitur excitatus, tantiquē regis imperio, cui ſerui obſe-
quium debeo deuictus ſub tam auguſto patrocinio in publicum emittere o-
pus decreui. Vires ſi pro animo non fuerint, ignoſci poſſulans. Quāvis enim
tantā molis opus primores, auctoritate, & eruditione deſideraret viros ta-
men interim dum ſcripta in lucem accuratius emittunt, vt regijs obtemperem
præceptis, non dubitavi, meum edere laboris partem, ac quaſi inter ſtrepere
anſer odores. Tu autem inclyte rex, cum ea verē nobilitas ſit, quē nunquā ab
humanitate abeſt, eaque firma potentia, quæ cum benignitate coniungitur,
hunc à ſubdito tuo porrectum libellum, à patre poſtulatū, filio oblatum acci-
pies pro ſalute communi, ac totius Hiſpani Regni dignitate ſupplicem, cuius
arguentum, cum de ſacro apud ſacroſanctum Pontificem, & ſacroſanctæ Ec-
cleſiæ actus, ſacro Regi debito loco ſit, tui tutelaris præſidij potius eſt, quā iu-
dicijs ſeuerioris. Nam ſi Oſtauiſo Cæſari quilibet de profana re ſcripti, dicatq;
Codices, eo ipſo Hieratici dicebantur, multo magis Catholico Principi obla-
tus de ſacro apud catholicam Eccleſiam loco libellus, regij iuris eſt, regi quē
clientelæ iuſta ſummi patroni proteſtione tanquam ſub Aiæis clypeo muni-
endus. Quod tamen magis reipublicæ Chriſtianæ expedit, vt ad Principem
ſedem, de qua contentio eſt, tuendam, ad eius vbi tenditur Eccleſiæ fidem au-
gendam, religionem defendendam, & conſeruandam, ad regni huius ſælicita-
tem, de qua diſſeritur, & omnium aureum ſæculum, quo te regnante fruuntur,
retinendum per tres trium Neſtorum ætates. Valeat, floreatque tua Maieſtas.

PROEMIVM QVO

Reges iure naturali Diuino & humano deuinctos esse ostenditur ad Regni sui dignitatem & antelationem defendendam simulque illi qui de prima sede contenderunt commemorantur.

Utilitas rei de qua agitur.

EX O M N I B V S Quæstionibus, quæ hisce & anteaetis temporibus, in foro pontificio versantur; haud scio an ulla alia, genere ipso nobilior, aut pòdere grauior, aut re & dignitate sublimior, aut publica auctoritate fructuosior sit, quam quæ iàdiu inter Hispanos & Gallos, de excelsiori loco & sede agitur: quipè quæ sit de re, quæ tantum cæteris præstat, quantum honos omnibus humanis rebus præstet & excellat. Et quamuis plena ambitionis & superbix (vt est humana mens contentionis auida) controuersia ista non exacte rem aduertentibus fortasse videatur; magisque audacissimè pugna, quam si te de iure disertissimè discipulando decernenda: sed attentius ex fontibus hauriendo, quod iusta iurique omni diuino naturali & humano sit consona, hoc capite differendum suscepi. Et vt deo auctore felicibus faustisque auspicijs initium sumatur, institutum nostrum altius causam repetendo exordiar. Honestum, vtile, ac iucundum tres sunt ingenui, excelsique animi stimuli, quos ita assiduo, & vbique sibi comites ac familiares vera gloria ad iunxit, vt non tantum societatem atque amicitiam, sed quandam cum eis ingentem cognationem contraxisse videatur. Ex quibus si honestatem vt Principem & reginam attendamus ad quam querendam semina quædã a Deo nobis ac virtutis igniculi dati sunt, ita honos vt diuinus, sacrosanctus, ac honestus, in sacra pagina commendatur, & omni iure recessurus, vt Salomonis a sapiëntia humanis omnibus rebus, sanctitas Pauli b vitæ ipsæ antepone non dubitent. Deusque ipse optimus maximus nullum aliud recto ac iusto viro præclarius præmiũ pollicetur, vt David c cecinit quã quod in memoria æterna erit iustus & ab auditione mala non timebit. Nulla igitur maior cura habenda homini est, quam animi honorisque. Nã alia humana bona, aut natura aut casu à nobis abeunt atque secedunt, semper superstitie anima & honore viuente

2
Tres gloria stimuli honestum vtile iucundum.

3
Honestum.

a. Ecclesiastic. c. 41. prouerbiorum c. 12. Paul. ad Romanos. c. 12. c. non sunt audiendi. 11. q. 3. c. no lo. 12. q. 1. l. Iulianus. ff. si quis omis sa causa testamenti. l. iusta. ff. de manu-

A

ita

Proemium.

missis vindicta. l. i. si
ti quidem. ff. de eo
quod metus cau. a.
glos. Verbo honoris
in extrauag. ad con-
dutorē de verborum
significatione Ioan.
22. Arist. 4. Aetico
rū Soto de iusti. &
iure lib. 4 q. 2. ur.
3. Sebastianus me-
dices in opusculis o-
pusculo. 3. Vinius
lib. 2. de cisionum.
de cisione. vlt.
b. Paul. 1. ad Corin-
thios c. 9. bonum est
mihi magis mori
quā ut gloriam meā
quis euacuet. l. in fa-
mia. C. de decurioni-
bus lib. 10. Virgi-
lius. 5. Aeneidos vi-
tāque voluit pro lau-
de pascisci.
c. Psalm. 111. Ec-
clesiastici. c. 37.
d. c. vlti. dist. 89.
e. Paulus. 1. ad Ca-
rinthios. c. 12. auct.
de monac. is. §. or-
dinar.
f. lib. 19. de ciuita-
te Dei. c. 13.
g. c. solite de maio-
ritate & obedi-
entia. l. 1. C. de dignita-
tibus ordo seruatur.
h. c. ad hoc distin-
tio. 89.
i. Ambrosius ser-
mone. 10. in Psalm.
118.
K. l. 6. tit. 18. p. 2.

ita vt sublato corpore terraeque submisso anima & ho-
nores vigeant. Et ita illi omnino probādi sunt, qui ma-
iorem rationem honoris quam vitæ habent, cum inesse
animæ honor, non minus quam anima corpori, & spiri-
tus animæ videatur, & cum dedecore vitam agere, tur-
pissima mors apud homines iudicetur nulla enim alia
res propinquior est spiritualibus bonis quam honos, ex
s. Thoma. 2. 2. quæst. 73. vnde merito ipsa christiana
pietas iusque diuinum suum cuique tribui honorem vt
a Deo elargitum iubet, & vt quisque conseruet, vt rem
excepta anima præciosiorem teste diuino d. Gregorio
constituunt. Naturæque bonitas & industria, quam duc-
cem in omnibus vt quadam rationis sequi debemus, si-
cut in humano corpore alia & alijs nobiliora membra di-
stribuit. Ita in Reipublicæ statu non omnes exæquare
paritur, sed quantum homo homini præstet satis indi-
cat, cum alios ad imperandum alios ad parendum, alios
ad docendum, alios ad discendum, natos ostendat: vt in-
feriores non de hoc debeant conqueri, sed naturæ vi &
iure, cedant superioribus & obediunt: ita enim concen-
tus & ordo naturæ a beato f. Augustino diffinitur vt
sit parium dispariumque rerum, in sua loca cuique tri-
buens dispositio. Ius autē humanum ex diuini & natu-
ralis iuris fontibus haustum, eorum præcepta exequi-
tur, cum qui honoris alienum occupat locum, vt sacri-
legij & maioris vis reum grauius puniendo, g. ad quā
enim normam & regulam, aptius re & iusque terra se cō-
tineri ac moderari ex beato Gregorio h. iustius est: quā
ad cælorum exemplar, in quorum thronis alij inferio-
res, alij superiores, & angelorum & beatorum gradus
constituuntur. Vtile autem si inspiciam⁹ (in quo pleriq;
decepti, nihil in rebus humanis quicquam norunt, nili
quod fructuosum sit) honoris præmium vt frugiferum
querendum est agendumque erit. Qui enim alij ad ex-
cellā trophea appetenda acutiores sunt stimuli quā le-
ges honoris? Quid magis adolescentiæ habenas com-
primit, furoremque & impetum in flore iuuentutis co-
hibet quam pudor? qui ita corrector i est nostri, vt af-
fectus & appetitus magis ardentes detineat, & tempe-
ret generosa quadam verecundia quam Plato diuinam
vocat, & quæ in nobilibus x & ingenuis animis præci-
piam sibi sedem collocat; qui turpe & ignominiosum
recte iudicant, nequid indecorē effeminate ve faciant,
nequid libidinosè aut molliter cogitent, ex quo honos
tam a se quā a maioribus partus & quasi ius iacturam
patia-

4
Iure diuino
quæque hon-
orē a Deo
cōcessum cō-
seruare ten-
neri.

5
Idē iure na-
turali.

6
Idem iure
humano.

7
Vtile.

71 patiatur. Est enim pudor vehemens motus animi dedecus fugiens, laudemque maximè consequens, ruborque color habetur virtutis & nobilitatis vt rectè Plauto ait. *Rubor color virtutis & nobilitatis.*
 8 Ego illum perijisse duco cui quidem perijt pudor. Cum igitur honoris cum virtute coniuncti honestum & vrile desiderium habeatur non inferiorem locum sibi iucundi pars vendicat. Nulla etenim ex humanis rebus ita animæ (quæ semper ad æternam beatitudinem aspirat) satisfacit, neque gaudijs cœlestibus exequari videtur, sicut honos verum & legitimum virtutis præmium, l. vt esse cecinit Iuuenalis latyra. 10.

9 Iucundum.

Tanto maior fama sitis est quam virtutis.

Quis enim virtutem amplectitur ipsam?

Premia si tollas.

Nihil enim aliud Deus in terris quærere proficiebatur nisi gloriam, m patris sui, nullumque sibi elegit præclarius munus, quam nomen n super omne nomen, in quo pater exaltauit illum, idque beatorum spirituum officium in cœlis, esse & sacra pagina & diuini eius interpretes docent, gloriam Deo assidue canere, ad quorum normam nullum aliud Deo gratius in orbe offerre sacrificium possumus quàm soli Deo, o honorem laudem m & gloriam puro ac sincero corde semper, & vbique præstare iuxta illud Psalmi. 28. *Afferre Domino gloriam & honorem.* Apocalipsis. cap. 5. *Honor & gloria Deo nostro sedenti in throno,* quod Concilium Toletanum quartum Canone. 15. demonstrat. Et cum nomina ad exprimendum p apte & proprie conceptum mentis sint inuenta, nullum nomen inueniri aptius honori potuit quam gloriam nuncupare sicut gloriam etiam vocamus, qua cœlestes & beati in cœlis sempiterno gaudio fruuntur, est enim fama, corona Principum, Regum, dominorum, Doctorum, religiosorum, mulierum, virginum, & pauperum, & ita teste Augustino de bono viduitatis relato. c. non sunt audiendi. 11. quæst. 3. & c. nolo. 12. q. 1. *Non sunt audiendi, siue viri sancti siue femina, qui quando reprehenduntur ex suspitione, sufficere sibi coram Deo tutam conscientiam respondent, contemnentes hominum æstimationem, crudeliter, cum occidunt animas aliorum, quia nobis necessaria est vita nostra, alijs fama nostra, conscientia nobis, fama proximo: & Gregorius super Ezechielem homilia. 9 id indicat & Pontifices sunt exemplo, qui Concilia ad se purgandum congregauerunt. Sed cum gloriam hæc, honorem, & imperium bonus, ac ignauus æque sibi exoptet, ille vera via nititur, alter quia bonæ artes, & cogitationes ei defunt,*

A 2 dolis,

l. Cicero in Bruto
 honos est virtutis
 premium Aristoti.
 2. & 4. & 8. Aericorum.

m Ioan. c. 8.
 n. Paulus ad Philippenses. c. 2.

o. Ioann. c. 5.

p. Aristot. 1. Aericorum Plato in Cratilo.

Proemium.

dolis, atque falacijs contendit, & ita ex usu, fineque, quo tendit, metiri debet. Nam si formam, effigiemque honesti, quæ solis animæ oculis cernitur, quis sequitur, ut honestum solum appetat, laudabilis erit; ac præclara gloria, si vero honoris cupiditati adiungit appetitio nem quandam principatus, alta semper cupientem, dominationemque qua animus insolescat humanus, aliorum contemptum, sui ipsius amorem, ambitionem dignitatum, non solum iniusta, & improba erit, sed si ad superbiam nomen peruenerit, omnium rerum magis molesta, magisque Deo, & hominibus detestabilis; & vitia magna, quæ magnis etiam in animis, ut virtutes considerare solent, fugienda. Deus enim optimus & maximus ut flagitiosum, & turpe prohibet cum aliorum damno primas cathedras, primas in foro salutationes, primas in rebus publicis sedes, more Phariseorum populari gloria exquirere, & cum eis tumescere. Cum non temeritate, quæ immanitas potius appellanda est, non iniuria querendus, expectandusque sit honos, sed vigilantia, labore, duceque virtute, quæ semper veluti corpus umbram, fortunam comitem, & honorem habet; laudatque crescit. Eaque legitima debet esse gloria, ut in spe gloriæ filiorum Dei docente Paulo, & nos gloriemur, & qui gloriatur, in Domino solo gloriatur. Virtutum enim honos à natura adiutor datus, & non vitiorum comes. Unde Romani illi prisce primæ ætate Marcelli opera, vnum honori & virtuti consecraverunt templum, cum ita coherere debeant, ut separari non possent, sed cum postea vnâ basilicam duobus dijs dicare, ominosum putarent, duo instituerunt delubra ita constructa, ut in ædem honoris non nisi per domum virtutis esset aditus, cum ex illa vera, & legitima gloria nascatur: omnia enim quæ homines arant, nauigant; ædificant, virtuti parent; & hoc vnum immortale contigit mortali, sed quamuis immoderata dominandi libido, imperandique ardens ambitus, in priuatis rebus sæpe accidat, in publicis, in quibus non personis, sed magistratibus, & muneribus sibi creditis consulitur, non ita frequenter inueniri solet, cum magis finis eorum, quibus publicæ curæ, & magistratus commendantur ad tuenda communia iura, & augenda, quam ad priuam sui ipsius utilitatem tendat. Unde sicut fugienda erit priuata ambitio, publicæ magnificentia, & auctoritas diligenter erit querenda. Pulchrum enim censetur Reipublicæ benefacere, & eius curam negligere ignavia, & socordia ita turpis est, & execranda, ut sacri canones

19
Ex fine metiri debet honoris appetitus.

II
Virtutis & honoris societas & templum.

q. Ecclesiast. c. 10.
Ioann. c. 5.

r. Math. c. 24 Lucae, & Marci. c. 10.
c. 12. Ecclesiast. c. 7.

f. Patritius lib. 4.
de institutione Reipublice. tit. 6.

t. Ad Rom. c. 5.

u. Valerius maximus lib. 1. c. de Marcello & templo honoris. Eumenius in panegyrico, Valentinus in relatione fol. 17.

x. Seneca Epist. 99.

12

*Mortalis
culpa est nō
defendere
honorem.*

13

*Regis sui di
gnitatē prae
cipue subdi
tus tueri o
bligatur in
re & ratio
ne*

14

*De regi ad
dignitatē.*

21

21

nes tanquam y mortalē culpā hanc negligentia dam-
nent, & leges ⁊ non honestum, sed turpē ciuem iu-
dicent eum, qui pro salute patriæ, & pro religione nō
dimicauerit. Quod si in magistratibus à Regibus cō-
cessis, hoc exigitur, cū regnū Liuso teste lib. 26. sit res
inter Deos hominesque pulcherrima, in eius dignita-
te amplificāda, & defendenda, quale studium, qualis-
que cura desiderari debet, cum ad suscitandos subditi
rū animos, vt Regis honorē tueantur, arcta quadā ca-
thēna ita deuinxerit eos, qui imperantur cum imperā-
te, vt sicuti à sole in subiecto hoc orbe lux, aut tene-
bræ, sic à Principis honore, & gloria subditorum dig-
nitas, & splendor pendeat. Sicut enim Deus in eo to-
tus sit sapientissimorum hominum sententia occupā-
tus, vt se ipsum, qui fons est veritatis intueatur, & ho-
minum vilitati, salutique respiciat, profecto rex,
qui Deo simillimum se prorsus reddere voluerit, is se
totum tradere debet ad cæterorum hominum intuen-
das rationes, eorum præsertim, quibus Deus, vt alijs
præesset dedit potestatem. Ideoq; cum Deus omnium
auctor, & rex, reges vt nobiliores, & validiores vica-
rios a sibi cōstituerit, vt Plinius in panegerico Traia-
ni inquit. *Principē dat Deus, qui erga omne hominū genus vice
sua fungatur* Diuinā quadā in humanis homini dedit po-
testatē, & dignitatē, vt honeste, salubriter, atq; ex vsu
publico vnus præesset pluribus, leges, & iussa pone-
ret, maria, terras, pacē, bella moderaretur, vnde Re-
gē Deū sacra scriptura appellat Psal. 46. *Quoniā Dñs for-
tes terræ vehemēter elenati sunt.* Exod. c. 7. *Cōstituit Deū Pha-
raonis.* & c. 22. *Et imago Dei.* Vnde Deū in Regno b cor-
poreū, cū Dei vicēs gerat, vt numē diuinū subditi ve-
nerātur, & colūt, *Vt qui ordinatione eius resistat, Deo resistat,*
ad Rom. c. 23. c. qui ordinationi. 11. q. 3. & ita Plato,
Homerus, & ac Hesiodus loue educatos Reges cōme-
mōrant, quod à Deo in reges, & à regibus in alios, lu-
mē doctrinæ, & splendor gloriæ deriuetur, et imago
Dei animata appellatur Rex à Menandro, & à Plutar-
cho in Themistocle; & Tertulian. lib. ad scapulā. *Coli-
mas imperatōrē sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit homi-
nē à Deo seruandū, & quicquid est à Deo consecutū solō Deo mi-
norē.* Quare sicut premiū regnantium ipsa est regia dig-
nitas, cuius celsitudo, & maiestas pabulum principū à
Cicèrone, d & Aristotele nuncupator ita ciuium,
(cum in vno omnes adsint) salus, & nutrimentum im-
perantis est probitas, & prudentia. Quamobrem

y. c. nolo. 12. q. 1.
c. sacerdos. 1. q. 2.
c. in canonibus. 16.
q. 1. c. irrefragabi-
bili de officio ordi-
narū. glos. c. dictum
d. 81. & c. ea que
de officio Archidia-
coni. Natar. c. nō-
uit de iudit. nu. 22.
⁊. l. iustia. ff. de me-
numis. vindicta.
l. vt vim. ff. de iusti-
tia & iure.
a. In proemio & l.
1. & 5. tit. 1. p. 2.
glos. in principio.
auth. pet. Greg. lib.
6. c. 5. de Republi.
b. Exod. c. 28. 8.
Thom. de regimine
principum glos. in.
l. iubemus. C. de sa-
cro sanctis Ecclesijs
verbō cælesti. glos.
in rubricatū. 1. p.
2. Bald. l. imperiali.
C. de nuptijs mari-
nus Frechia de sub-
fœudis lib. 1. tit. de
origine Baronum.
num. 36. ex auth. de
instrumentorum fi-
de. §. 1.
c. Homerus iliados
2. Hesiodus in rheo-
gōnia.
d. Cicero de Repu-
blica. Aristo. 8. Æ-
thico. Beroaldus de
felicitate, Cassaneus
in cathologo glorie
mundi considerat. 2.
5. part.

Proemium.

cum maximo imperio maxima cura inſit, velut ſidera ſplēdorē habent, ſed vt vſibus mortalium deſeruiant, ſic Reges dignitatem, ſed cum munere, officioquē deuinctam collata eſt in ſinum eorum Reſpublica. Sed nempē in ſinum, & vt foueatur, virtutibus abundet Princeps, quibus velut anchoris nauis regni firme tur. Varia prudentia, qua velut clauo gubernetur, religione pia, & ſincera, qua nitēs acerrimus proteſtor, & deſenſor e auctoritatis Eccleſiæ fiat, cum ab eo, ipſa auctoritatem velit capere, & cum ab vno capite tot capita pēdeant, rectē Kex caput Regni in ſacra ſcriptura vocatur, quia ex ſalute, vel egritudine eius, cetera mēbra vel valēt, vel egrorāt. Nā ſi ille ad virtutem præt, ſequuntur reliqui, ſi ad vitia, ad ea inclinātur, ſi bene beateque agit, florent, ſi improſpere labuntur, aut ruunt cum illo. Item, & anima, & cor populi dicitur, quia vitam, & nutrimētum vniuerſo corpori Reipublicæ preſtat, & vt cor cum corpus ſomno quieſcit, vigilat, ſic Princeps, vt optimus paſtor: cuius vigilantia ſomnos omnium defendit, & omnium otii illius labor, omnium delitias illius induſtria, omniū vacationem illius occupatio, eoque diligenter moderante placida vita cum pietate, & honeſtate ſubditi fruuntur. Cum is ſit verē Princeps, qui in ſummo ſaſtigio non magnus magis, quam bouis audiri deſiderat, magisque virtutem, quam imperium cogitet, ac ita omnibus proſit, vt hominum cauſa ſit, nec dominus, ſed tutor videatur, & vt animus corpori, ſolque orbi terrarum luccin, & vitam præſter, caputquē, & corona ſit, quæ vt cingit frontem, ita veluti murus athenus omnes circundet, & vt alter Athlas, vlnis, & humeris ſuis orbis curam ſuſtineat, cum Principis magnitudo ſtabilis, fundataque ſit, quem omnes non ſupra ſe ſolum, ſed pro ſe eſſe ſciunt, illud munus exercēdo. Quod Diocletianus h cum priuatus eſſet, nihil difficilius in vita humana, quam bene imperare iudicauit adeo quod cum tantæ molis ſit ſub communi quodam obedientiæ iugo, ab vno capite tot capita coerceri, tā rari boni Principes olim exiſtimabantur, vt quidam (referente Flauio Vopifco) dixerit, omnes in vno annullo deſcribi, ac depingi poſſe, propterea quod fingendus aliquis ſit, qui nunquam re vera fuerit, ſicuti fingitur idea perfecti oratoris, rectēq; Antigonus i filium alloquebatur. An ignoras fili, Regnum noſtrum eſſe glorioſam ſeruiſſimam, & qui aliſer ſentit, nequē

e. S. Thom. lib. 1. de regimine Principis cap. 2. l. 6. tit. 9. l. 26. tit. 14. l. 3. tit. 29. p. 2. Bal. l. 2. ff. delegibus.

f. Sapient. c. 7. Eccleſiaſti. cap. 10. Eſai. c. 1. Paul. 2. ad Corinth. c. 6. c. plurimi. 6. q. 1. c. ſicut. 2. q. 7. c. miramur. diſt. 61.

g. Seneca epiſtola conſolatoria ad Polibium.

h. Flavius Vopifcus in Aureliano Crinitus lib. 13. cap. 8. de honeſta diſciplina

i. Aelianus lib. 2. c. 2. de Varia hiſtor.

15
Qualis de
ber eſſe prin
ceps.

16
Caput Re
ni quare do
catur Rex.

17
Cor et ani
ma populi
rex dicitur,
& ſol.

18
Quare coro
na cingatur
Rex.

19
Quam diffi
cile ſit opti
me regnare.

neque Regius, neque civilis homo, sed tyrannus indicabitur. Unde regnandi pondere superati quidam, difficile quod omnium iudicantes hominis in hominem imperium, pondus adeo graue, ut suis humeris impar a se abdica-
 runt, ut de Diocletiano & Plutarchus de Sylla Timoleo, & Corinthio Siciliae, l. Appianus, & Aemilius Probus, & de pluribus alijs Petrus Gregorius commemorant. Quorum rectum Consilium hisce grauissimis verbis explicat Thomas Morus lib. 2. Vtopiae. *Merito abstineant sapientes a regenda Republica, habentes satis, ut qui alienae stultitiae mederi non possunt, saltem sint in tuto, veluti qui effusum in plateis populum, cum ab imbris subiecto reuocare non possunt, consulte agunt, cum se intra tecta continent.* Eamque regnandi molem a se excutere optasse Diuum Augustum refert Dio, m. & Aelium pertinacem excogitasse in eo narrat Iulius Capitolinus, aliisque (cum regere ceteros, non vnum, sed plures desideraret opus, & labor adeo ingens) socios sibi adiunxerunt in imperio, ut Traianum, Theodosium, & per longum cursum annorum, qui secuti sunt imperatores. Hinc argumentum deducitur perspicuum, & vrgens, quantum vnusquisque subditorum regi, ut capiti, cordique suo ijs ingenuis dotibus, quibus ornatus est opitulari debeat, praecipue ad dignitatem regiam, regnique auctoritatem publicam, tuendam, cum ut membrum particeps fiat gloriae, qua caput fruitur. Hincque etiam illa recondita, quae parum animaduerti solet, ratio reddi, excogitarique potest, unde nascatur incredibilis, & admirabilis in cordibus omnium laetitia, quae abundante ciues, cum Rex aliquam urbem aduentu hilari ornat, ut enim sol iucundo affulgens lumine, discussis vndique tristitiae nebulis, festiuis gaudijs omnia conspectu serenat, atque in nouis terris hiberna nunc horrentibus suis illis fauonijs aspirat ita omnium animos, ubi introitus regis apparet, noua laetitia occupat, omnis rerum facies mutato squalore epitescit, idque natura quadam & genio suadente euenit, cum enim rex sit anima, cor, caput, radix, solque populi, a quo vita, & lumen eius deriuatur, tunc subito sicut ex musicae arte fertur, quod ubi duo instrumenta musica consonant, vno pulsato, aliud sine tactu, & pulsatione sonat, ita & concentu, & suauitate quadam membra suo capite, corpus, anima, sanguis corde, rami radice, lumen sole exultant, virtuteque, & splendore replentur, quod satis explicat.

K. Plutarchus in Sylla. Sigonius lib. 1. de imperio Occidentali, anno 304. Varonius, 2. romo ann. 304. 2. onaras, 3. p. l. Apianus lib. 2. de bello civili, Aemilius Probus in Timol. Petrus Grego. de republica lib. 26 c. 1. & 2. m. Dio lib. 52. 2. onaras 2. rom. de Octavianio.

20 Qui abdica-
runt molle
regnandi op-
pressi a se Re-
gnum, &
qui id tenta-
runt, & so-
cios sibi adi-
unxerunt.
21 Subditus ut
membru ca-
pitis regis re-
netur subue-
nire eius cu-
ra.

22 Ratio quare
exultent cor-
da ciuium in
regis introi-
tu. p. 2.
p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Proemium.

n. S. Antoninus in
summa. 4. p. tit. 5. c.
10. S. 2. Cassane^o in
Cathalogo. 1. p. con-
siderat. 10.
o. Card. conf. 32. Fe-
linus in rubr. de ma-
iortate & obedi-
tia Lxxxiij lib. 2. q.
3. de primogenit.
p. gl. vero altiori.
S. alia inst. de bono-
rum possess. & S. fin.
inst. de iure natu-
rali. ex textu. c. an-
tiqua de privilegij.
c. quia sanctitas. dist.
50. l. 23. titul. 21.
part. 2. Bald. per tex-
tum ibi. l. quotiens.
C. ubi senatores. Ti-
raquelus de nobilita-
te. cap. 20. num. 50.
Oratoria in principio
de nobilit. 5. p. c. fi.
Ioann. Garzia de no-
bil. gloss. 18. num.
44. & gl. 35. n. 59.
q. Bald. l. de cerni-
mus. C. de sacrosan-
ctis Ecclesijs Cassa-
ne^o. 1. p. consid. 11. et
12. ex. c. per tuas cū
gloss. 1. de maior.
& obed. c. Episcopos
dist. 17. c. quā pe-
riculoso. 7. q. 1. l.
1. C. de dignitatib⁹
ordo seruietur.
r. Bart. l. 1. ff. de al-
bo scribendo. Affli-
ctis decis. 1. Beroin
quaest. 45. Vellugain
speculo principum
rubrica. 6. nu. 24.

1. 1. C. publicae legiti-
bus forte populis inferimus, hoc sine immodico pratio nuntiari
excipique sancimus. Vbi sumptus in publica lœtitia qua
excipitur rex in ciuitate sua moderantur, ne respon-
deant voluntati & desiderio excipientium, nam si pro
libito expendere possent, omnes reditus vt gaudium
cordis ostenderent, in pompa & triumpho cōlumerēt,
& hoc significat illud verbum inhiantibus populis, id est
toto spiritu & anhelitu desiderantibus vultum regis
conspicere. Cum igitur satis demonstrauimus à regia
dignitate Regni honorem, & ciuium pendere, & ex
Horatio de arte poetica.

Singula quæque locum tenent sortita decenter.

Achonoris diuersa genera reperiatur, (diuino An-
tonino n obseruante) Vnūq; & præcipuū sit dignitati
sublimiori primā sedē tribuere, cū ex ea eius amplitu-
do cognoscatur, ut diuino iure, vt patet. c. 9. lib. 1. Re-
gū. Assumēs itaq; Samuel Saulē, & puerū ei⁹ introduxit in trieli-
niū, et dedit eis locū in capi. eorū qui erāt inuicati. Et ita illud
symboli. Sedes ad dexteram patris. Et illud Psal. 109. Sede à
dextris meis. Arguere eminentiam loci o eruditi Do-
ctores explicant, cum ex maiori sede maior dignitas
cognoscatur, idq; tum etiam humano, p canonico, &
ciuili iure, patet eandemq; contentionem, cum Plau-
tius triūphās Romā rediret Britanis ab eo deuictis, an-
Cæsar ad dexteram vel læuam cum eo incedere debe-
ret, retulit Dyonisius Alicarnasæus antiquitatum ro-
manarum volumine, cum latus dextrum honorabilius
iudicaretur ex gl. 3. l. decernimus C. de sacrosanctis Ec-
clesijs, vbi Bald. notab. 3. Castaldus de imperatore,
quaest. 66. Eamquē primam sedem licere omni iure ar-
mâ defendere ex nostris iuris interpretibus docent,
& grauissimi, & diligentissimi auctores, q idemq;
inducant de quolibet gradu eminentiori honorem su-
periorē indicante, vt in subscriptione honoratiori
loco facienda, & prius scribenda in suffragio, & r vo-
ce prior loco emittēda, & omni simili vsu, prout cu-
iusq; regionis postulat consuetudo in his præceden-
tijs attendenda. c. legimus. distin. 93. Viuius lib. 2. de
cissione vltim. nu. 2. Quia tamen illi celebritate dig-
ni sunt, qui publico honori, ac decori student, quoniā
referre gratiam regibus, patriæ parentibus videntur,
id facere, cupiens, vt primum lumen scholarum, fo-
rituq; attigi causam regiam publicamquē Hispani re-
gni tuendam suscipere decrepi; omnium regum pri-
mam

23
Sedes ge-
nus hono-
ris.

24
Licet defen-
dere armis
primam se-
dem.

25
In subscrip-
tione. & pri-
ma voce di-
gnitas ma-
ior cognos-
citur.

mam sedem Hispano regi deberi, vt excelsiori, & sublimiori, non eloquentiæ, nec ingenij neruis, quos debiles fateor fretus, sed primum diuino numine, deinde nuda, & simplicique veritate confusus nihil ad rem tractandam præter fidem, & ingenuitatem, quibus nitimur, adserēs, quam provinciam adeo arduam vti-
nam alij Doctores, qui feliciter, absolutius, ac etiā accuratius rem attingerent, susciperent, sed quia nūc mihi demandata est in campum iuris vtriusque præsidio, & inuestigatione auctorum, & rationum (cum vtriusque gloriæ spes in meliori causa pendeat), progredimur, vt doctæ Paulo, is coronari debeat, qui legitimè certauerit. In quo si ius est in armis, cedant nostris. Galli, qui virum potius, quam ingenij opibus gloriam querentes pro patrio honore dimicando promptissimi sunt, & caput, fortunasque facile pro victoriæ corona exponunt. Si autem in scriptis commentarijs de iure certandum erit, egram, & prope depositam causam suscipere videbimur, cum dextera Hispano viro, vtpijissimus aduertit Nauarrus / potius ad arma exercenda, quam ad calamū nata videatur, & ita tacendo fortasse fateri dicēt Galli, cū ex eis tot sint, qui integris voluminibus sæpe audaciores, quam veriores tueantur Regum Galliæ dignitatem, quorum diligentiam & laudo, & Paulus Iouius lib. 1. historiæ merito sic commendat de illis loquens. Gens alacritatis & peramplæ fiduciæ plena, mirumque in modum dedite regibus suis, quibus diuinum quendam animi vigorem persuasum habent. Ex nostris autem solus Fernandus Menchaca hanc quæstionem leuiter, & prima fronte per transneam non ijs neruis, vt res postulat, attigit, & alia qua adducit Lancellotus Conradus Mediolanensis auctor, vt nobis conuenire videatur id, quod de Romanis circa Athenienses refert Salustius. Atheniensium res gesta sicuti ego existimo, satis ample, magnificeque fuere, verum aliquanto minores tamen quam fama feruntur, sed quia prouenire ibi scriptorum magna ingenia per terrarum orbem Atheniensium facta pro maximis celebrantur, ita eorum, qui ea fecere, virtus tanta habetur, quantum verbis ea potuerit extollere præclara ingenia. At populus Romano nunquam ea copia fuit, quia prudentissimus quisque negotio suo intentus maximè erat. Ingenium, nemo sine corpore exercebat. Optimus quisque facere, quam dicere sua ab alijs bene facta laudari, quam ipse aliorum narrare malebat. Sed tamen quia ex iuris regulis, qui tacet, non fatetur, nec negat, cum mentes Gallo-

*f. Nana. in apolo-
giæ redditibus mo-
nito 83. nu. 2.*

*r. Renatus chopi-
nus lib. 3. de domo-
nio Franciæ. c. vlti-
nu. 11. Cassaneus. 5.*

*part. confid. 31. Boe-
rius de auctoritate
magni Principis Ca-*

*rolus Grasalius de
iure Regni franco-
rum Consecus de po-
testate regia. quæst.*

*21. & 22. & 27.
Selua de beneficio.*

*2. p. q. 23. Marxa-
rius conf. 26. & Vi-*

*centius Cigault in al-
legatione circa capi-
tula regalia. S. capi-
tulum regale.*

v. Mēchaca in proe-

mio illust. contro-

uer. nu. 18. Lancellotus Conradus in iur.

lib. 1. c. 2. §. 3. nu.

14 cum alijs.

*x. c. i. qui tacet de
reg. iur. lib. 6.*

26

*Hispaniar-
um, Galli
scriptis pa-
triam defen-
dunt.*

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

et c.

Proemium.

Gallorum, qui Reges suos in cælum extollunt, summo prætio habeam & colam ne silentio fateri videamur, non negligenda in nobis cura erit, sed expetenda, summaquæ cum diligentia exquirenda, & cum ea, quæ patrij honoris, & regis dignitatis sunt, omnibus sint communia, & summis viris, infimis, & mediocribus tuenda, & conseruanda erunt, quin etiam solus ipse per se huiusmodi conatus iustus est, atquæ laudabilis, ideo diuinum numen fauceat, vt aggrediar quæstionem istam, & perficiam inter hæc duas Germanas nationes tot seculorum serie, & hisce nostris sæculis adeo discepratam, vt Venetijs inter legatos nostri catholici Philippi secundi Regis Hispaniarum, & Henrici Gallorum regis excitatam Marzarius conf. 26. retulerit, & inter Franciscum Mourinupî cancellarium maximi illius Caroli quinti Imperatoris, antequam imperij culmen, & coronam adeptus esset, & Antonium Prato eximij Frâncisci Regis Gallorû cæcellariû anno 1521. in ciuitate Gales Cassanæ memorat. Est enim hæc contentio, in qua non ambitio priuata, sed publicus regni, & patrius honos est disputationis argumentum quod sacra pagina commendatur Esaia. c. 24. præcipiente. *Gloriam meam alteri non dabo, & cap. 4. Baruch. Ne tradideris alteri gloriam tuam, dignitatem tuam genti alienæ.* Prædoquæ sui ipsius à iure & iudicatur, qui honorem à virtute profectum cum iactura sua alteri relinquit. Cum pro religione, & pro regibus, pro patria, pro parentibus defensionem suscipere, legitimum, ac naturale ius sit, idquæ omni æuo vter alteri præferendus, esset de certatum, & controuersum extitit apud omnes gentes, b ex quibus ius gentium iudicabitur, vt delegatis Samnitum, & Campanorum Liuius lib. 47. commemorat, magnumquæ Alexandrû in ludis Græciæ totum fuisse occupatum in dirimendis circa primas sedes quæstionibus excitatis. Quintus Curtius lib. 1. recitat. Apud nos, & olim, & hodierna die inter Toletanam urbem, & Burgensem in omni curiarum congregatione circa primam vocem proferendam controuersia viget, quæ à regibus componi c solet. Eandem inter Salernum, & surrentum, Campaniam, & Cossentiam, Neapolitano regno, & inter Catolonix, & Valèriæ regna extare litem Velluga, d & Frechia disputant, & de republica Venetorum consuluerunt Menochius, e & Tiberius Decianus & quæstionem inter Duces Florentiæ, & Ferrariæ

y. 5 p. confid. 29. et 45. in Cathalogo gloria mundi, et Pacianus de probationibus lib. 2. c. 35. nu. 38. & cap. sacerdos. 1. q. 2. c. nolo. 12. q. 1. Cassaneus. 1. p. confid. 55. a. l. ve vim. ff. de iusti. et iure cum. l. sequenti. b. Ius gentium insti. de iure naturali. c. Hist. regis Petri anno. 2. c. 16. et 17. et hi storia Ioannis 2. Regis. c. 5. initio eius in Henrico. 3. & Ioann. 2. c. 71. d. Velluga rubr. 6. nu. 24. in specu. principii Frechia de subsecundis de origine baronum. S. dubitatur. nu. 25. & S. etiam nu. 10. e. Menochius confid. 10. l. 26. lib. 2. Decianus conf. 7. lib. 3.

de
-TE
27
Ius diuinum
naturale ge
nium. & hu
manum dic
tat pro dig
nitate publi
ca conten
dere.

28
Qui de pri
ma sede cõ
cederint.

raritæ recitat Comes Natalis lib. 14. in fine eius histo-
ria sui temporis & consilij illustrarunt huius sæculi
excellentes iuris viriusque Doctores partes Ferrariæ
sustinendo collegium Bononiense, & Paduanum Phil-
lippum Portium, & Decianum, Florentinam autem
suscepere defensionem Marzarius *g* & alij quod an-
tea controuersum extitit inter duces Mediolanenses,
& Sabaudia Egidio *h* Bosio referente, & inter du-
ces Burgundia in ea re victores, et electores imperij
recentes quæstionem Cassaneus, *i* et inter Ferdin-
andum Regem Apulia cum rege Scotia memorat
Iheronymus Paulus in practica cancellaria Aposto-
lica. c. de summa doctrinali versiculo de regno Sco-
tia et de regno Gothorum cum alijs. contendens agit
Ioannes Magnus in protestatione concilij Basilien-
sis edita in historia eius. num. 16. a. c. 28. simileque
diffensiones inter Polonia et Lusitania Reges et du-
ces Urbini ac Mantue memorat Comes Natalis histo-
ria sui temporis lib. 11. anno. 1558. et inter ducem
Burgundia et Andegauensem refert contentionem
circa sedem Boerius de auctoritate magni consilij nu-
207. et num. 110. inter Marchionem de Transio et vi-
cecomitem de Tallardo Ioannes Garfia de nobilitate
glos. 35. numer. 59. priuatasque alias diffensiones
Moguncia apud Henricum tertium Imperatorem,
et Gallia apud Carolum sextum Gallorum regem
narrant Sanctus Antoninus, et Carolus *k* Guagu-
nus discordiaque huiusmodi spirituales monachos,
solitudinem, ac humilitatem eligentes perturbant
ad forumque eae eas iudicandas trahunt, vt Meno-
chius, *l* et Cassaneus aduertunt, et concilium Triden-
tinum, *m* sedandas et componendas in pompis pu-
blicis ordinarijs reliquit, cumque frequens sit hæc dis-
putatio, vt dicitur. l. decernimus. C. de sacrosanctis
Ecclesijs, vbi glos. verbo residendi, frequentior tamẽ
in concilijs vniuersalibus, quæ aliquandiu suspendit,
ea et distulit sicut occasione legatorum Castellæ, Ara-
goniæ, & Angliæ in Constantiensis synodo euenit, vt
pater session. 21. donec sessione. 26. decretum est, ne lo-
ci ratio haberetur, in qua disceptatione domestici hos-
tes bello ciuili ardentis reges propinquitate, & fœ-
dere amicitia coniunctissimi iudicabatur, nam Ioan-
nes secundus rex Castellæ prior in sede, & voce iu-
dicari contendebat. Alfonsus quintus rex Aragoniæ
se cum patre de honoris controversia dimicaturum polli-

f. Portius cōs. 167.
Decianus cōs. 19.
lib. 3.

g. Marzarius cōs.
26.

h. Bosius in prac-
tica tit. de Principe.
i. Cassaneus. 5. par.
cōsid. 29.

k. S. Anton. 2. par
te historiæ à tit. 16.
c. 4. §. 3. & Guagu-
nius libr. 9. in Caro-
lo. 6.

l. Menochius cōs.
51. lib. 1. Cassaneus.
supra.

m. Trid. session. 25.
c. 12. de regular. Ga-
ma decisionis. 1. nu.
7. & 8.

n. *Iheron.* Zurita
annal. lib. 12. c. 66.
lib. 14. c. 36.
26. & 40. & 45.

o. *Historia regis*
Ioannis. 2. regis Ca-
stellæ anno. 34. reg-
ni. c. 243. Zurita lib.
14. c. 34. annalium
Garibai lib. 16. cap.
23. h. stor. Cassane
5. p. Confid. 38.

p. *Gamma decisio*
nc. 1.

n pollicebatur, vt ex annalibus Aragoniæ constat. Et tandem deposita paterna obseruantia ac regia maiestate induta Ferdinandus Catholicus Castellæ rex cum coniuge Elyzabeth patrem suum Ioannem Aragoniæ regem ad sinistram collocavit dum in Vitoria vrbe ambo conuenirent, vt narrat Antonius Nebriſensis historia regum Catholicorum decade. 1. lib. 7. c. 10. Cumquē antiqua hæc esset pugna inter Angliam, & Castellam. Tandem Basilienſis Concilij diffinitione decretum extitit, vt præcedat rex Castellæ, & eius legatus, quod obtinuit regnum Hispanum ope, & diligentia Alfonsi Garſiæ à sancta Maria & Carthagena primum decani Compoſtellani, & Segobiensis deinde Episcopi Burgenſis, qui ita strenue, & cum omnium admiratione & cōſenſu partes Castellani regni egit, vt merito eius beneficium ergar empulicam historiis omnibus prædicetur, o. & de hac re eius tractatus de sessionibus extat anno. 1434. editus, quo victoriam reportauit, nequē in ea lite reticenda est Ioannis Syluæ Comitis Cifontani animi magnitudo. Nam cum Henrici regis Angliæ legatus dexteram occupasset, sua valida dextera eum à loco diuulsum eiecit, ibidemquē vt legatus regis Castellæ ſedit, vt rem gestam Ferdinandus Pulgar cap. 8. illustrium virorum memoriæ prodidit, disceptionemquē inter Gallos, & Hispanos iam antea mille sæculis coeptam iterum excitauerunt legati vtriusquē regis in Tridentina ſynodo, in qua omnium patrum mentes ita turbauit p contentio, vt in fine eiusdem Concilij hæc sint prolata verba. *Declarat sancta ſynodus ex loco assignato oratoribus tam Ecclesiasticis, quam ſecularibus in ſedendo, incedēdo, aut quibuſcumquē alijs actibus, nullum cuiquam eorum fuiſſe factum præiudicium, ſed omnia illorum Imperatoris regum, rerum publicarum, ac principum ſuorum iura, & prærogatiuas illaſas, & ſaluaſeſſe, in eodemquē ſtatu permanere, prout ante preſens Concilium, reperiébantur.* Quæ lis adhuc ſubidice eſt, nam & ſi in ea anno. 1564. à Pio quarto circa momentariam poſſeſſionem quædam compoſitio fuerit tractata, tamen ſupplicatione ab ea interpoſita, & non pronuntiata ſententia, in eodem ſtatu manet, conciliaquē, & Pontifices, & Eccleſiam vniuerſam in eadem ſollicitudine conſtituit, & omnium oculos, & animos in vniuerſo orbis theatro attentos, & auidos expectantes habet. Ideoque cum de aris, & focis ſanctioribus inuicem dimicemus, ac de Palladio in Chriſtiani nominis, & ſedis

29
ſentētia la
ta pro reg-
no Caſtellæ
aduerſo An
gliam.

30
Magni
tudo animi
Comitis Ci-
fontani.

31
Hodie vi-
get conten-
tio de pri-
ma ſede cū
Gallis, quæ
& Concilio
Tridentino
excitata fu
it.

32

*Germanæ so-
rores sunt
Hispaniæ, et
Galliæ natio-
nes.*

dis ecclesiæ periclitemur, deq; magna virtute, atque gloria nationis Hispaniæ agatur non malevolentia, aut invidia simultateq; ductus, sed naturali patriæ obsequio, cui debitor sum, quid sentiam de iure, quidquæ apud grauissimos auctores inuenerim, non tanta sermonis politione, quam fide optima referam, non ad contemptum excellentis Galliæ, cum ex beato Gregorio. cap. ecce distinctio. 99. *Non honorem esse depuro in quo fratres meos honorem perdere cognosco.* Nec ad discordiam inter has duas adeo sanguine longo, & arctissima propinquitate coniunctas nationes excirandam, cum iam inde à diluuiò à duobus fratribus deriuentur, Hispania à Tubale, Gallia à Samoth, filijs Iaphet, nepotibusquæ Noe, & vt germanæ regiones fraternam propagationem, conseruando, certo fœdere simul ad Alexandrum legatos Iberi, & Celtæ misserunt ex Arriano lib. 6. de gestis Alexandri, & vna coniunctione nuptiarum, & cohabitatione ita sunt copulati, vt pars Hispaniæ Celtiberiæ nomine à Celtis, & Iberis ornaretur, id animaduertentibus Diodoro Siculo lib. 6. & beato Hieronimo. c. 66. ad Esaiam, & vt gentes vno vinculo deuinctæ ab eisdem Imperatoribus gubernabantur, iidem tyrani vtramquæ regionem vexarunt. Et ita cum aduersus Neronem Galba in Hispania imperatoria dignitate ornat⁹ August⁹ acclamaretur, idem in Gallia euenit, & ideo in monetis vtraq; regio pingebatur dexteris manibus cõnexa & alligata ex Ambrosio Morales lib. 9. c. 17. in Hispaniæ historia: eodẽ quæsermẽ tempore cum Alani, Gothi, Sueui ingressi sunt mutua auxilia aduers⁹ alias nationes sibi præstiterẽ Casare teste de bello Gallico. lib. 3. & aduersus Romanos, & alios ex quinquaginta mille Hispanis auxiliantibus sibi Gallis duces elegerunt, vt ex Orosio 9. Morales commemorat, nequẽ vquam separata sunt omnino regna, Nam Hispania partem Galliæ obtinuit, vt Narbonensem, Aquitaniamq; multa, & maxima oppida, quæ Gothi occuparunt Hispaniarum reges, & ideo ea pars Galliæ Gothica dicebatur, vt pluribus vetustissimis auctoribus confirmat doctissimus Couarrubias, cap. 1. practicarum, & antiquiori sæculo ex Strabone lib. 3. geographiæ: Hispani præcipue Cantabri vsque in tãta Galliâ possederunt, quod & Seneca. c. 8. de consolatione ad Albinum expressit, de Gallis loquens.

9 Orosius lib. 6. c.
8. Morales libr. 8.
cap. 23.

B

Tran-

Proemium.

Transierunt deinde Ligures, in cū trāsierunt, et Hispani, quod ex similitudine ritus apparet, eadem enim regumētra capitum, idemquē genus calceamenti, quod Cantabris est. Idque annotauit Stephanus Forcatulus lib. vltimo de Gallorum imperio, quod hodierna ætate experimur. Nam ab Hispanis pars Gallix in regno Catalanix possideretur, & à Gallis pars Nauarræ ex regnis Hispaniarum occupatur, assiduoquē omni æuo vxores regibus Gallorum Hispania procreat, Galliaquē Hispanis, vt vsu experimur, & testatur Alfonso Carthagena.c. 75. in Anacephaleosi, regesquē nostri, vt catholicus, maximusquē Philippus rectiori linea ab illustri progenie ex Meroueis, & Pipinis, Gallis deriuantur, quam qui secuti sunt reges Galliarum, & de hac sede contendunt, ideoquē ciues cum ciuibus de virtute certare æquum est, & non detrahendo gloriæ Gallorum, quæ & nostra vt fratrum germanorum est, & regis nostri cui magna pars Gallix paret vt Gallia Belgica Burgundiæquē pars, & aliæ partes ex Nauarro in epistola ad ducem Alburcensem versiculo ad quartum respondeo, callidiquē advocati, & facundi oratoris persona exuta solum fidelis historiographi eam induens vtriusquē regni excellentias commemorabo, si non acutē, & sapienter, verētamen, ingenuē, & bona fide cum veritate qua nihil nobis omnino antiquius esse debet, cum ecclesia cui hæc omnia consecrantur, mendacijs, & commentis non delectetur, & omnes fingendi, vel adulandi causæ ab eā procul abesse par sit, vt inde constet, cui fratri primogenitura, cuiquē filio prima benedictio matris ecclesiæ debeat: & quia datur laudi aperta, & lucida veritas escaquē non plūrima, sed quæ suauissimā est, & pauca nutrit, ac reficit, qua breuitate potēro rem tractabo, quia iam diu nobis illud sedit, non quod magnum bene, sed quod bene magnum, initiumquē sumam ab origine, qua reges, & legati concilijs interesse ceperunt, vt ab oūo, vt dicitur, incipiam,

& apposite exor-

diar.

(?)

CAPVT

CAPVT PRIMVM

quo de origine, & causa agitur, ex

qua Imperatores, & Reges interesse debeant sacris Concilijs, seu eorum legati, & qui primi interfuerint, ostendendo, quod primus ex Regibus Rex Hispaniarum Concilijs adfuerit.

I

*Iudicium
de spiritua-
libus esse pō-
tificum, nō
reꝝum ostē-
ditur, sed
vtraq; potes-
tas mutuū
auxiliū al-
teri præstat*

E Rebus sacris Pontificū qui vim, numenq; Dei optimi maximi in orbe tenent; nō principum iudiciū esse nemo Christianus, nisi temerario, & heretico studio negare potest: quod & Leon-
tius Tripolitanus antistes Constantio

Imperatori, fertur in conuētū a Episcoporu respōdiffe, sed non ita dissimilia sunt vtriusq; rei publicę instituta, quin quoddam inter se vinculum commune non retineant, & mutuū quōquē alter status ab altero subsidia rerum gerendarum petere consuecat, vt est exemplum Pauli, b qui ad depellendam iniuriam, ciuem Romanum se esse prōfrens, Regibus vti voluit, prout beatus Augustinus c animaduertit. Sed in hoc vicissitudinario auxilio, non vt Optatus Mileuitanus imperatorum fautor prōfert, rempublicam non esse in Ecclesia, sed Ecclesiam in republica, id est Imperio Romano, asserimus, sed potius cum beato Ambrosio de negotio fidei ad Cæsarem scribente, Imperatorem; resq; esse in Ecclesia, non supra Ecclesiam fate-
mur, & vsq; ad sanguinem tuebimur. Quid enim equū Quid rectam? Quid faustum, ac salix Principes gere-
re possent? Nisi Ecclesia prius a deo, a quo bona cūcta procedunt, assiduīs precibus postularet, vt eis pręsto sit, & auxiliator. Quod & Iheremias, Daniel, Zacharias, Petrus, Paulus sepe pro principibꝰ orare in ecclesia precipiunt, isq; primitiuę ecclesię apud protochris-
tianos ex Tertuliano in apologetico aduersus gētes moꝝ fuit, vt incolumitate imperij, pro potestatibus, & ministris, & antelucanę, nocturnęq; sine intermissione fierēt orationes, q̄ nec ab vsu recessit, cū id apud nos, & iure, & cōsuetudine receptū, experiamur. Vnde primū in hoc dissērendo themate, axioma catholi-
cū, constituo, Imperatores, reges, & eorū legatos non ad diffiniendū aliquid suffragio, nec vt eorū auctoritate, & potestate aliquid decernatur, in cōcilijs interesse,

a. Suidas in histo-
ria verbo. Leontius
Tripolis.

b. Actuum. c. 22.

c. lib 12. contra he-
teras Petiliani. c. 38
refertur. c. 1. c. si in
adiutorium. c. quo-
niam idem media-
tor dist. 10. Petrus
Gregorius lib. 13.
c. 1. n. 20. cum alijs
de republica.

2

*Axioma
Principes
non addisci-
piendū, sed
ad conferē-
dum intere-
sse concilij*

Caput primum.

se posse, nec vnquā à Christo nato habuerūt vocē diffinitiuā, vt notat Ioānes Echius in locis cōmuni⁹ aduersus Lutherū. 2. conclus. de Concilijs vidēdus Anasthasius, Germonius lib. 2. de sacrorū immunitatibus. c. 12. Sed solum inuitari, conuocariquē debere, vt cum eis de reipublicæ Christianæ salute, & gubernatione, quid decerni debeat à patribus Ecclesiasticis consuleretur, ac conferatur, Principum enim non liberum ius in sacris est, sed inspectio quædam, idquē tuendi magis, quam cognoscendi causa, & ita vocantur, vt sint testes defensores consiliarij executores ex Ioanne Echio supra, & amici fratres, patroni, debitoresq; ecclesiæ ex Bal. c. olim de rescriptis, Castaldode imperio. qua st. 94 in quo axiomate anceps, & valde apud glossas, d. & Doctores nostros disputata quæstio exitit, an de necessitate, vel honestate, & vrbauitate solum exigatur, vt Principes Christiani ad concilia conuocentur, in qua sacrosanctæ matris Ecclesiæ iudicio, me, & omnia dicta, & facta mea subiiciendo, existimo veritati consentaneum esse, quod ex multis, quæ in iure prohibentur, facta tamen tenent, & hoc vnum est. Nam concilia celebrata auctoritate summi Pontificis, etiam si non conuocentur. Principes Christiani, firma, & valida erunt, sed dum sint vniuersalia, si antequam celebrentur, vel perficiantur, Reges Christiani perant, vt absque eorum, vel legatorum presentia non celebrentur, debent expectari Principes, possuntque ipsi defendere vt differatur Concilium, donec interesse possint, vt ex nostris iuris interpretibus locupletissimi, & grauissimi auctores docuerunt. Quæ sententia auctoritate Pontificum confirmatur. Primo ex regulâ Nicolai Pontificis ad Michaelē Imperatorem scribentis, dum eius præsentiam in Concilijs, quæ non sint vniuersalia, vbi de fide agitur, necessariam non esse docet, sed solum in vniuersalibus, quia omnium communis est causa, & quæ ad omnes & clericos, & laicos pertinet Christianos, vt in decreto Gratiani habetur. Secundo id Symachum Papam, vt Theodorico Regi Italiæ, & Hispaniæ satisfaceret, fecisse legimus apud eundem Gratianum, conuocauit enim Concilium, vt ipse interesset Rex. Idq; tertio Innocentijs quartus responso constat, dū ex bello, quod Federicus Imperator cū ecclesia gerebat, ipse Concilium, quo Reges interesse deberēt, congregare protestatur, illud

d. *glos fin. c. Adrianus el. 1. & glos. 1 in fine. c. quarto. 63. dist. glos. fin. c. vlt. de his que fiunt à prelato sine consensu capituli vbi Abbas. Antonius Immo la & alij Alaba de concilijs. 1. p. c. 3. n. 4. Cosma. in pragmat. sanct. de aucto. conciliorū verb. conciliorum Velarminus cōtrouersiarū tract. lib. 1. de concilijs. c. 15. & 16. controuersia 4. e. 1. patre furioso cum glos. verb. retinere ff. de his qui sui iuris sunt vel alieni. f. Abbas Panormitanus disputate. 1. nu. 27. & Cardina. c. licet de electione in q. 4. postea sub q. 32 principali n. 12 Selua de benef. 2. part. q. 23 n. 4. Iacobatus de Concilijs lib. 2. art. 1. vers. ite de Reziibus, et vers. sed de Imperatore, & vers. certe licet doctores. g. c. vbinam. 96. dist. h. c. concilia dist. 17. i. c. Apostolica de reind. lib. 6.*

1
conuocari
de reipublicæ
Christianæ salute
& gubernatione
quid decerni
debeat à patribus
Ecclesiasticis
consuleretur
ac conferatur
Principum enim
non liberum ius
in sacris est
sed inspectio
quædam
idquē tuendi
magis
quam cognoscendi
causa
& ita vocantur
vt sint
testes
defensores
consiliarij
executores
ex Ioanne
Echio supra
& amici fratres
patroni
debitoresq;
ecclesiæ
ex Bal. c. olim
de rescriptis
Castaldode
imperio
qua st. 94
in quo axiomate
anceps
& valde
apud glossas
d. & Doctores
nostros
disputata
quæstio
exitit
an de necessitate
vel honestate
& vrbauitate
solum
exigatur
vt Principes
Christiani
ad concilia
conuocentur
in qua
sacrosanctæ
matris
Ecclesiæ
iudicio
me
&
omnia dicta
& facta
mea
subiiciendo
existimo
veritati
consentaneum
esse
quod ex multis
quæ in iure
prohibentur
facta tamen
tenent
& hoc vnum
est
Nam concilia
celebrata
auctoritate
summi Pontificis
etiam si non
conuocentur
Principes
Christiani
firma
& valida
erunt
sed dum
sint vniuersalia
si antequam
celebrentur
vel perficiantur
Reges
Christiani
perant
vt absque
eorum
vel legatorum
presentia
non celebrentur
debent expectari
Principes
possuntque
ipsi defendere
vt differatur
Concilium
donec interesse
possint
vt ex nostris
iuris
interpretibus
locupletissimi
& grauissimi
auctores
docuerunt
Quæ sententia
auctoritate
Pontificum
confirmatur
Primo ex regulâ
Nicolai Pontificis
ad Michaelē
Imperatorem
scribentis
dum eius
præsentiam
in Concilijs
quæ non sint
vniuersalia
vbi de fide
agitur
necessariam
non esse docet
sed solum
in vniuersalibus
quia omnium
communis
est causa
& quæ ad
omnes & clericos
& laicos
pertinet
Christianos
vt in decreto
Gratiani
habetur
Secundo id
Symachum
Papam
vt Theodorico
Regi Italiæ
& Hispaniæ
satisfaceret
fecisse legimus
apud eundem
Gratianum
conuocauit enim
Concilium
vt ipse
interesset
Rex
Idq; tertio
Innocentijs
quartus
responso
constat
dū ex bello
quod Federicus
Imperator
cū ecclesia
gerebat
ipse Concilium
quo Reges
interesse
deberēt
congregare
protestatur
illud

2
Iure fundam
iur dista se
sentia
et alia
apud

Caput primum.

9

vt notissimum scribens; quod Reges Concilijs interese debent, quod cum auctoritatis argumento ostensum videatur, rationibus patet. Primo cum id sit iuris vulgatissimum principium, quod consuetudo *K* obtinet vim legis consuetudine iam inde ab eo tempore, quo Constantini Imperatoris praesentia Nicaenum primum vniuersale fuit celebratum Concilium in reliquis Imperatorum, & Regum, seu eorum legatorum personae interfuerunt vniuersalibus Concilijs, vt in Tridentino vltimo. Lateranensi, Vienne[n]si, & Basiliensi Constantiensi, & omnibus celebratis id ex eorum actis constat, igitur si consuetudo habet legis vicem, & consuetudine Ecclesiae hoc receptum est, lex Ecclesiae iudicabitur, vt Reges, & Principes Christiani Concilijs intersint, & vt illis feruetur consuetudo quae sita tempore, & iure defendere iuste possunt. Secundo ad Concilia, & acta iudicialia de iure *l* citari debentij, quorum interest in lite, sed de causa Imperatorum, & Regum in Concilijs agitur, vt eorum inter sit adesse, tum quia defensores, & aduocati Ecclesiae ab eadem *m* iudicantur, & suscipiuntur, tum etiam quia communis *n* causa est ea, in qua de fide agitur, & priuata vniuscuiusque regni, dum de moderatione eius in ecclesiasticis, & temporalibus rebus, & reformatione morum in synodis decernendum est. Ideoque in nationalibus Concilijs Toletanis *n* initium sumebatur pro Regibus preces emittendo, quarum forma recensetur Agathensi Concilio sub Celestino primo congregato cap. i. quod cum ratione nitatur maxima haec sententia, vt dilucidius pateat, sigillatim, commemorabo aliquas causas, ex quibus Reges ad synodos vniuersales conuocare opus esse iudicabitur.

Prima causa, in qua glossae, & auctores superius recitati conueniunt, colligitur ex iam memorato decreto Nicolai Papae apud Gratianum *o* relato, quod causa fidei sit communis, & laicis, & clericis argumentum sic constituendo, Ecclesia est omnium fidelium saecularium, & Ecclesiasticorum congregatio, *p* sed in Concilio agitur de fide, quae communis est omni congregationi igitur, sicut pro statu Ecclesiastico antistites adsunt in Concilijs, aequum est; & iustum vt pro statu temporali reges saeculares, vel eorum legati intersint. Licet enim laici in articulis fidei, & dogmatibus Ecclesiae non docere, sed doceri de-

B 3 beant,

K. c. consuetudinis dist. 11. l. ergo. l. imò l. de quibus cum alijs ff. de legibus. c. si. de consuetud.

l. c. fin. de electio. in 6. c. clemen. pastoralis de re iud. l. de vno quoque. ff. de re iudicaria.

m. c. venerabile de electio. ibi. Sedes apostolica aduocato et defensore carebit dñ de Imperatore eligē do agitur in textu clement. ne Romani de iure iurando ibi. Ipsius Ecclesiae debeant esse promptissimi defensores.

n. c. vbi nā. 96. dist.

o. c. vbi nā. 96. dist.

p. c. Ecclesia de consecratione dist. 1.

4
Ratione eadem opinio demonstratur.

3
Prima causa recensetur eius sententia.

2

Caput primum.

q. c. docendus dis.
65 c. placuit. 17. q.
2 c. 2. §. si. de hare.
lib. 6.
r. c. nos ad fidem.
96. dist.

beant q ideoque cum non cum auctoritate dis-
finiendi, neque iurisdictione intersint, vt protestatur Mar-
tianus Imperator, r tamen vt omnes vno ore pro-
fiteantur eandem vnam fidem Catholicam, & con-
firmant vno consensu laici quod sacerdotes decer-
nunt, adesse ibidem debent, cum & fides Catholi-
ca apud seculares manere possit, vt apud beatam
Virginem Mariam semper absque vlla intermissione
firmiter, & constanter mansit. Vt Abbas Panormi-
tanus disputatione. 1. numer. 28. hac vtitur ratio-
cinatione & Cardinalis Aræceli de œcumenico Con-
cilio. cap. 12. & 13.

Secunda recensetur causâ ex eo, quod in Con-
cilijs, vt in sacro Tridentino vltimo experientia di-
dicimus, agitur de sacramento matrimonij, quod so-
lum seculares contrahunt, & ita in re adeo ad eos
spectante, æquum est, vt consulantur, & audiantur
in eo, quid expediat decernere, quid augere circa
impedimenta, quid diminuere ex decretis, & vt le-
ges s. ciuiles, & Ecclesiasticæ componendæ sint cir-
ca nuptias statutæ.

f. c. cum ad sedem.
35. q. 2.

Tertia causa adducitur ex eo, quod in Concilijs
agitur de iurisdictione Ecclesiastica, & eius præui-
lejijs, in qua sæpe solent inter magistratus vtriusque
potestatis Ecclesiasticæ, & sæcularis oriri discordiæ,
an clerici primæ tonsuræ debeant foro Ecclesiæ vti
& a tributis regijs immunes declarari, & quando &
quibus in delictis, vt statutum est in sacro Triden-
tino r Concilio, & quando de legitimitate inciden-
ter suspendendo causas temporales v. debeat Eccle-
siasticus cognoscere, & ratione peccati x debeat
coerceri ab Ecclesia fidelis laicus, item & ratione iu-
ramenti vsurarum, & alijs similibus causis, in quibus
& circa temporalia, & circa sæculares Ecclesiæ iudi-
cium est expectandum, & requirendum. Item & præ-
uilegia regibus ab Ecclesia concessa examinantur, &
vt conferuntur, neque violentia circa hæc omnia
discutienda, & conferenda reges audiri, & consuli
debent.

r. Sessio. 22. c. 6.
r. c. tuam de ordi-
ne cognitio. c. cau-
samq; qui filij sine le-
gitimi.
x. c. nouit de iudi-
cijs.

7. Connocatori. con-
cil. Trid. Pij. 4. sesi.
16. Eugubinus de re
paratione fidei lib. 5
signo. 13. c. 8.

Quarta causa erit eiusdem Concilij gratia, vt defen-
dantur in eo nomine Dei congregati ab omni hære-
ticorū, & infidelium 7 audacia, & cum silentio, vt de-
cet, cū quiete ac securitate, & libertate omnes suffra-
gium præstent, neque violentia vlla fiat, sed vna vox
omnium videatur.

Quinta

6
Secunda cau-
sa.

7
Tertia cau-
sa.

8
Quarta cau-
sa.

9 *Quinta cau-*
sa. Quinta causa adiungitur à Sisenādo Rege Gothorum initio Concilij Toletani quarti, vt tam in statu Ecclesiastico, quam temporali Reges quid in moribus prauē vsurpatum agnoscunt, referatur vt per Ecclesiam id quod ad eius iudicium & forum pertinet, reformetur.

10 *Sexta cau-*
sa. Sexta causa habetur Ecclesiæ moderationi necessaria, & defensionī, cum sepe vt in Viennēsi synodo de bello infidelibus inferendo, & expeditione ad Regionem sanctam Hierusalem recuperandam, & Principes Christianos fœdere coniungendos agatur, vt Pius quartus in conuocatoria Concilij Tridentini sessio. 16. constituit, ad quam causam, quæ peculiaris Regum est eos esse conuocandos nemo negare poterit.

11 *Septima*
causa. Septima causa additur, vt Reges confirmantes decreta Cōcilij assentiant, licet non diffiniendo, sed probando, & sicut testes ibidem extiterunt executores in regnis suis validi existant eorum quæ probarunt, & vt testes interfuerunt, & seuerē in eos, qui libertatē in Concilij, immunitatē, atquē iurisdictionem impediunt, animaduertant, nec patiantur lædi ab aliqua potestate decreta eiusdem synodi, vt longiori sermone recitat sacra synodus Tridentina sessio. 25. cap. 20. & Pius quartus in Bulla confirmationis eiusdem Concilij ita hortatur, vt quā pietatē per oratores suos affuerunt Reges Concilio, eadem, ac pari studio exequi decreta curent, & vbi opus fuerit, auxiliētur, idquē eleganter aduertit Clemens Monilianus Cardinalis Aræceli in compendio Theologicarum institutionum tractatu de Concilio Oecumenico. cap. 12. & 13. Quod in hisce Hispaniarum regnis religiosissimē ad vnguem à religiosissimo Rege nostro Philippo secundo obseruatum semper fuit, et quotidie obseruatur, cum litteræ Regiæ in supremo eius senatu expendantur, vbi aliquod decretum Concilij custodiendum necesse est, & omnes causæ ad Cōcilium spectantes, & obseruantiam decretorum eius in illo tantum supremo, senatu Regiam personam sustinente, litigantur interdictis alijs etiam Regijs audientijs, ne de illis vlla occasione cognoscant, etiam si per modum violentiæ adferantur, cum vt patronus, & executor Concilij Rex ipse sit, eiusquē commissio ne senatus supremus solum examinet Concilij quæstiones, eaque potissimum est causa praxis, quare ad id solum tribunal huiusmodi lites deferantur, inde-

Caput primum.

2. *Argumento gl. p.m.c. nec licuit dist.*

17. *vbi Archidiaconus per rex. cap. de liguribus. 23. g. sic inducēdo, quod ille rexus dirigitur Marſæ Patrio, vt comprimat principali poeſtate transgreſſores, & ex aucthē. quomodo oporteat Episcopos collate. I.*

a. *Caſtro lib 2. c. 27. de iuſta hæreticorū punitione Mēchaca, §. 26. nu. 57. de ſucceſſ. creatio.*

b. *c. cum inhibitiō de clandestina deſponſatio. Conc. Trident. ſeſſion. 24. de matrimo. c. I.*

c. *I. 49. Tauri. l. I. tit. I. lib. 5. recopila.*

quē etiam cōſtituitur ius, vt Reges in ſuis regnis poſſint addere pœnas in violatores & decretorum cōciliij, vt firmius obſeruentur, fideliusquē cuſtodiantur, poſſitquē rex punire transgreſſores eiſdem Concilij etiam clericos, vbi eiſus auxilio opus fuerit, quia id non propria, nequē regia auctoritate, & iuriſdictione facit, ſed eccleſiaſtica demandata ſibi vt executori ab ipſo Concilio, poteſtate, ſicut Pelagium Pontificem Iuſtiniano delegaſſe eam, vt executori comuni retulit Platina in vita Pelagij primi circa coercedos hæreticos, quod tamen temperandum eſt, vt pœna temporalis, non eccleſiaſtica addatur, vt aduertunt frater Alphonſus à Caſtro inſignis Theologus, & copioſus noſter Fernandus Menchaceniſis. et exemplum apud nos adduci poteſt in clandestino matrimonio puniendo, cuius pœna cum & iure communi antea & poſtea ſacroſancto concilio Tridentino ſit ſtatuta, additur temporalis exilij, & publicationis circa dimidiam bonorum à lege c regni.

Oſtaua cauſa ab eruditiffimo ſane viro Michaelē Thomafio de ratione habendi concilia ſummo cum iudicio commemoratur, quod Regum ſummorumquē ſecularium, magiſtratum cauſæ quandoque in Concilijs ex regis conſultatione, vt conſulat grauiffimos patres ſolent tractari, vt patet ex Concilio Toletano, & ad notationibus eruditiffimis numquam ſatis laudati viri Garſiæ Loaiſæ eiſdem Toletanæ Eccleſiæ præſulis, ex quibus, & Roderici Toletani lib. 2. cap. 19. hiſtoria colligitur, quod cum Cinthilæ, qui primus ex omnibus regibus Gothiſ pulſis Romanis totum Hiſpaniæ regimen obtinuit, ſucceſſerit Siſenandus vt imperium ſuum confirmaret nationale illud Concilium ex Episcopis Hiſpaniæ, & Galliæ Gothicæ conuocauit, vbi de priuatione Suintilani Regis cum vxore, & Genaloſa fratre eiſus actum eſt, vt Canone. 75. eiſdem Concilij extat, & Principum regna, cauſæquē ſtabiliri in ſynodis ex Concilio Toletano quinto, Canone. 1. & alijs, & ſexto Canone. 13. cum ſequentibus apparet. Item & quod cauſæ ſecularium magiſtratum ad concilia deferantur, vt cōſultis præſulibus regius executor auctoritate regia cōſtitutus in ſynodo in eos animaduertat ex Canone. 13. eiſdem Concilij Toletani quarti, hiſce verbis ſatis demonſtratur. *Omnes autem qui cauſas aduerſus Episcopos, aut iudices, aut poſtentes, aut contra quoslibet alios habere*

rini ſolum examinentur in ſupremo ſenatu Hiſpaniarum nō in alijs, & reges poſſint adijcere pœnas cōtra non ſeruantē de creta Concilij.

13

Oſtaua cauſa.

habere noscuntur, ad idem Concilium concurrant, ut quæcumque examine synodali à quibuslibet prave usurpara inueniuntur regij executoris instantia, iustissime his, quibus iura sunt, reformentur, ita ut pro compellendis iudicibus, vel secularibus viris ad synodum Metropolitanis studio quidam executor à Principe postuletur. Quibus iudicijs Ecclesiasticis nihil sane regie iurisdictioni detrahebatur, cum omnis executio per regios executores fieret, immò Rex ipse magna molestia leuabatur, cum res grauissimæ regni sui, ex quibus aliquando tumultus populorum oriuntur, opimorum ac prudentissimorum consilio, quales Episcopi illi erant, & nunc sunt, tractarentur, nam quam curam conseruandæ regie iurisdictionis, ut inuiolata eius maiestas maneret, perspicacissimi illi episcopi habuerunt, ex decreto ultimo illius quartæ synodi quilibet cognoscere poterit, sicut cõtra lædentes maiestatem regiã illis cõmittere causam solebãt reges, sape ut in eiusdem canone trigessimò Concilij apparet à Gratiano & relato. Idque Alaricum in codice Theodosiano promulgando obseruasse recenset Varonius 6. tomo annalium Ecclesiasticorum anno. 507. cum prius id à Prouincialibus Episcopis examinari voluit, & leges sæculares ab eis probari in vsu eo sæculo receptum fuit, & Reges Gallie Abbati sancti Dionysij lege sua subdebant personam Regiam, ut de eius moribus cognoscerent Renatus Chopinus de sacrapolitia lib. 2. tit. 12. num. 16. ita & hodie non male regno suo consulere Reges, si hoc eis iudicium contra magistratus eximios præcipue vbi pauperes vexantur, permitterent, maxime cum queras pauperum negligere non possint Episcopi, ut remedium adhibeant, etiam à regibus postulando, ut sancitum extat canone. 32. eiusdem quarti Tolertani Concilij hoc sermone. *Episcopi in protegendis populis, ac defendendis impostam à Deo sibi curam non ambigant, ideoque dum conspiciunt iudices, ac potestates pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali monitione redarguant, & si contempserint, emendare eorum insolentiam regis auri bus intiment, ut quos sacerdotalis admonitio non plectit ad iustitiam regalis potestas ab improbitate coerceat, si quis autem Episcoporum id neglexerit, Concilio reueris.* Idem Carthaginensi. 5. c. 9. & Africano. cap. 42. habetur. Itaque saltem hisce temporibus certiores Reges de hæc re facere debent, & postulare remedium ab illis adhiberi. Item & si quæ leges desiderantur ad gubernationem regni & ad-

d. cap. sepe. 13.
quest. 8.

e. Engubinus lib.
5. sign. 17 de repa-
ratione fidei.

Caput primum

monere, vnde ad has deliberandas, conferendasque res, quanto opus sit Regis, vel legati eius persona in concilijs satis constat.

*f. Abbas. disputa-
tione. 2.*

Nona penditur causa per / Abbatem, Seluā,
& reliquos, quod Reges vngi debeant ex constitutio-
ne iuris sacro oleo, & ita vt ecclesiastica personæ iu-
dicantur, vt concilijs intersint, quæ debilis admodū
ratio est, cum non habeant vocem diffinitiuam in
Concilijs, vt superius notauimus, quam habere con-
tenderent, si vt ecclesiastici adessent. Quibus & a-
lijs iustis de causis, & iure diffinitum, & inuetera-
ta consuetudine receptum esse, satis firmum est, Re-
ges, legatosque eorum interesse Concilijs debere, &
id satis indicat omnium conciliorum vsus, dum post
Episcoporum, qui diffiniunt Regum; legatorumque
qui consuluntur; subscriptiones sunt distincto, & se-
parato loco, vt ex Osio, & antiquis auctoribus dili-
gentissimus, omnique genere litterarum excellens
Garsia Loaisa in annotationibus quarti Concilij To-
letani. c. 4. obseruat.

14
Nona cau-
sa.

15
Subscriptio-
nes Episco-
porum &
Regum.

*g. ca. canones. dif-
stin. 15.*

Prima huius capitis parte cognita reliquum est dis-
ferere, quis Imperatorum, Regumque primus concilij
interfuit perse, vel legatos, & Constantinū mag-
num originem dedisse communi omnium consensu in
Ecclesia receptum extat ex beato Isidoro à Gratiano
relato, & dum initium à Constantino canones concilij
duxisse in eo capite recitatur, quod tamen non
ita nudo sermone, & ieiuno accipiendum est, sed quo-
dam temperamento, & distinctione adhibita. Nam
quamuis ex illo Apostolorum sæculo concilia gene-
ralia ceperunt Iherosolymis celebrata, vt diuersis lo-
cis actuum Apostolorum scriptum extat, tamen ex
vniuersalibus, & oecumenicis ex toto orbe terrarum
congregatis primum Nicenum auxilio Constantini
conuocatum fuit, & ea causa canones eo tempore ce-
pisse Isidorus testatur, non quod canones concilio-
rum illi primi essent, sed quod vniuersalis concilij ca-
nones tunc initium sumpssissent, neque etiam Ni-
cenō concilio primus adfuit Constantinus, cum antea
anno trecentesimo quatuordecimo dum cathecme-
nus in fide institueretur, Arelatensi synodo inter-
fuerit ad innocentiam Cecilianī Episcopi iniuste à
Donatistis accusati, ostendendam congregatē, vt id
Eusebius, *b. 1.* & ex illo Cæsar Varonius fidelissimus
annalium ecclesiasticorum auctor, meritisimisque

16
Constanti-
nus primus
Imperatorū
adfuit con-
cilijs.

*h. Eusebius lib. 2.
c. 37. & 38. de vi-
ta Constantini Cæ-
sar Varonius. 3. ro-
ma annalium anno.
314 fol. 119.*

31011

Car-

17

Osius Hispanus Arelaterensi synodo interfuit

Cardinalis narrat, quo in concilio Osius ille Cordubensis antistes Hispaniarum, & orbis fulgentissimus sol, defensor conciliorum accerrimus, & victor extitit, beato Augustino lib. 1. & 5. contra epistolam Parmeniani commemorante. Item & anno trecentesimo decimo quinto acta Siluestri Papæ in bibliotheca Varicana Romę custodita referunt quadam synodo Romana, Constantinum interfuisse, quā inter Christianos, & Iudæos disputatio excitata fuit, Helena matre Constantini Iudæorum factiones sustinente, & Constantino Syluestri Pontificis, & fidelium partes fauente, in qua tandem iudicibus Cratone Philosopho, & Zenophilo constitutis Christianorum pars obtinuit, quod tamen erudite refellit Cæsar Varonius ostēdens ex annorum computatione id conciliū anno trecentesimo vigesimo quarto fuisse celebratum in modum triumphī assistentibus Siluestro Papa, Helena matre Constantini, & eodem Constantino magno, qui eodem tempore gratia baptismatis fuit absolutus, ostēdens idem auctor Helenam prius quam Constantinum filium Christi fidem suscepisse, sed quia nostrum non est hoc loco historiæ veritatem longa disputatione investigare, sed solum ostendere primum Imperatorem Constantinum concilijs interfuisse, quod ex vnaquaque sententia demonstratur, id non differimus, præsertim quod ista ante Nicenum concilium non fuerunt vniuersalia concilia, sed generalia saltim & in illo celebri primo ex vniuerso orbe vniuersali concilio Niceno Constantinum magnum interfuisse omnium vna est sententia, & acta ipsius concilij narrant, quod anno trecentesimo quinto habitum fuisse consensuunt fere omnes auctores, vti colligit idē Varonius anno. 325. deinde post Constantinum Imperatores successores eius, tam in Orientalibus, quam Occidentalibus regionibus adstitisse concilijs omnes vno ore ex actis conciliorum fatentur, & ex octo concilijs notat Cardinalis Aræceli de Oecumenico concilio. c. 13. Qui autem primus ex Regibus ad fuerit, non satis apud auctores animaduertitur, sed quod ex historijs colligere potui in hac re Hispaniam, vti in cæteris primitias obtinuisse exploratum, & certum videtur, nam cum anno. 476. imperium Occidentale cessasset, Flauio Momilio Augustulo Imperante Odoacre Herulo, eum ex Italia expellente, eundem K. Odoacrum Theo-

i Tercio tomo analium anno. 315. fol. 132. & anno. 324. fol. 246.

18

Theodorici cum primū Regum dum Italiam & Hispaniam moderare concilijs ad fuisse.

K Onuphrius Pambrinus in Chronico

Theo-

Caput primum.

coecclesiastico anno
476. Carolus Sigonius
lib. 15. de imperio
Occidentali anno.
476. fol. 369. Mora
les lib. 11. c. 37.

l. c. bene quidem.
96. distinctio. Varo-
nius. 6. tomo anna-
lium. anno. 483. fol.
371. Carolus Sigonius
lib. 25. de impe-
rio Occidentali an-
no. 478. Naclerus
generatione. 17.

Theodoricus Ostrogothorum Rex superavit, domi-
niunquē Italix suscepit, quo tempore dum Hispa-
niæ etiam Rex extitisset Concilijs adstitisse, osten-
demus. Ad cuius dispositionis exactam sententiam
cognoscendam est adnotandum, quod in primo
concilio Romano anno. 478. quod fuit tempore
Odoacris celebratum ex lege eiusdem Odoacris, &
Basilij Patricij vices eius gerentis statutum fuit, vt
deinceps finita vita Simplicij eo tempore Pontificis
Romani nullus eligeretur Pontifex inconsulto O-
doacre, & eius successoribus, quæ quidem lex refer-
tur in concilio Romano tertio, quod anno quingen-
tesimo primo celebratum sub Theodorico fuit, & re-
fertur in decreto Gratiani, l. in quo quidam dece-
pti sunt, existimantes, eo concilio tertio eam legem
fuisse promulgatam, cum potius ex concilio dero-
gata fuerit, & solum in eo lex refertur, quæ primo
concilio erat lata, vt summo cum iudicio, omnia fa-
ciunt; aduertunt Carolus Sigonius, & Casar Varo-
nius, & tandem cum mortuo Simplicio Papa scisma
græue in ecclesia oriretur, alijs Laurentium, alijs Si-
machum postulantes, duobus concilijs Romanis,
quod secundum, & tertium nuncupantur, Simachus
legitimus Papa fuit declaratus, lexque Odoacris pri-
mo concilio lata, derogata extitit, & tandem cum
scisma postquatuor annos ab electione Simachi tran-
sactis, iterum excitaretur, ad Theodorici Regis au-
res querelæ Simachi græues delatæ sunt scriptis, ad-
uersarij eius, & voce proferentes coram rege, &
atrocia, & inaudita facinora perpetrasset, cumque
id Theodoricus falsa opinione ductus in animum in-
duxisset suum, vt deponeret Simachum, quartum
concilium Romanum indixit, constituendo visitato-
res qui iudices essent de delictis Simacho impositis,
vt electus legitur in Euodiolibro pro Simacho Pe-
trus Episcopus Altinensis, adquam synodum epis-
copi à Theodorico conuocati venire recusarunt,
cum non legitimè à Rege essent accersiti, quia so-
lum ad Pontificem congregatio conciliorum expe-
ctaret, & eandem Simachi conuocatione facta, iisdem
quæ congregatis episcopis Simachi innocentia lue-
clarior apparuit Theodorico rege in concilio ad-
stante, & se deceptum ab aduersarijs Simachi pro-
fidente, qui licet Arrianus esset ecclesiæ summam ob-
seruantiam ostendit, & synodi diffinitioni omnia
subiecit

19

Error quorū
dam, qui e-
xistimarūt
in Romano
concilio ter-
tio statutum
ne Pontifex
inconsulto
Rege crearetur,
& intel-
lectus ad tex-
tum. c. bene
quidem. 96.
distin.

subiecit, totamque Simachi causam, vt legitimis iudiciis decidendam reliquit, scismate ea causa sedato, vt ex Diuino Gregorio lib. 4. dialog. c. 40. Eudodio diacono, Nicolao Papa in epistola ad Michaellem Imperatorem, & ex alijs grauissimis auctoribus resercent Platina Papius Mausonius Palmerius, Michael Burchingerus, Varonius, & alij scriptores P6 rificales in vita Simachi, quod ex Onusri Panuini chronico, & computatione Caroli Sigonij historię anno quingentesimo m secundo accidisse fertur, quę tempore Theodoricus Hispaniarum Rex extiterat, vt ex chronico Isidori, & Vulfę de Regib9 Gothorū Vaseus in chronico Hispanię anno. 511. profertur, Varonius. 6. tomo anno. 517. Valera. 2. part. c. 12. & generalis historia Hispanię part. 2. c. 32 & alijs, vt Ambrosio Morales lib. 11. c. 40. eum Theodoricum tutorem, & moderatorem nepotis sui Alarici affirmantibus, sed quia controuerfias istas non attinet ad rem componere, vt etiam Mariana lib. 5. c. 7. de rebus Hispanię non audet, & quæcumquē eorum opinio vera sit, Theodoricus siue vt Rex, siue vt gubernator Hispanię in quarto concilio Romano adstitit. Vnde in quinto concilio Romano Stephanus Cordubensis Episcopus vt Regi Theodorico subditus ex Hispania interfuit, vt idem Morales lib. 11. c. 38. aduertit, & in eo concilio nullū ex Gallijs Episcopum, cum viciniore essent, adfuisse legimus, quia Theodoricus non Galliarū Rex ea ætate, sed Clodouicus erat, & Theodorici ope concilia congregabantur. Item & confirmat hoc testimonium, vt Regem Hispaniarum Theodoricum concilijs adfuisse, quod concilia Nationalia, & Prouincialia in Hispaniarū regnis eum Regem Hispanię nominant, & sub eius ditione, & regno celebrata profiterentur, vt Tarracoenfē anno sexto Theodorici, Gerundensē anno. 7. Valentinum, & Ilerdensē anno. 15. congregata leguntur in actis eorundem conciliorum tam in collectis diligentia eruditissimi Garfiaz Loaisaz, quam in alijs conciliorum voluminibus, & id etiam Ambrosius Morales n horum conciliorum mentionem faciens profiteretur, eoquē anno decimo quinto Regni sui reddidisse Theodoricū nepoti Amalarico regnū Hispaniarum Isidorus in historia Gothorum affirmat. In hoc autē seculo, quo sub Theodorico cōcilia Hispanię celebrātur, & ipse Theodoricus vt Rex

m Blondus lib. 3. decade. 1. Disconus in Anastasio lib. 16 Genbrayd9 in chro nico anno. 500. Vbi Ravenensia concilia hac vocat Varonius 6. tomo anno. 500. fol. 537 & anno. 501. & anno. 563.

n lib. 11. cap. 43. & 45.

Caput primum.

Hispaniarum concilij Romanis adfuit, nequē in concilijs generalibus vrbis Romanæ, neque alijs, nequē in Prouincialibus Galliarum Reges Galliæ adstitisse legimus, nam quamuis ea ætate Aurelianense Prouinciale in Gallijs habitum fuerit sub Clodouei catholici Regis imperio, tamen in eo non adfuit immo constat ex litteris ad synodum ab eo missis, & responso synodi ad litteras Regis non interfuisse; vt ex Papirio Maufonio libr. 1. de gestis Galliæ in Clodoueo apparet, Paulo Æmilio in eo Aimonio Carolo Guaguino, & Genebrardo, & ita in concilio generali, vt epilogum faciamus primum Regem Hispaniarum interfuisse satis probatum est.

In concilijs Prouincialibus, & nationalibus anno. 589. Recaredum Regem Gothorum in tertio concilio Toletano adstitisse ex actis concilij omnium editionum notissimum est, & apud omnes nostros consensus est in eius vita, & deinde successores eius in reliquis concilijs adfuisse ex actis eorum dilucide quilibet percipere potest, in Gallia autem, quamuis & Clodouei, & Chilperici, aliorumquē regum imperio Aurelianense, Turonense, Parisiense, Aruense concilia congregata fuisse, certum sit, tamen eis, nequē reges, neque eorum legatos adstitisse legimus, donec in concilio apud Vermeriam Pipinum Regem anno 755. interfuisse Gratianus *p* in decretis auctor est, licet id ex eius actis nō appareat, sed solum in concilio Suctionensi, dū vt dux, & præfectus Regis Childerici Galliās gubernaret, itaquē tam in generalibus, quam in Prouincialibus synodis ab antiquiori sæculo præsentibus extitisse reges Hispaniarum constat multo antea quam Reges Galliarum. Quis autem vt legatus Regis primus in synodis adfuerit, non satis apud auctores compertum est, licet coniecturis deprehendi possit, quod cum imperatores synodis interfuissent, vbi ex aliqua legitima causa adesse non possent, legatos eum mandato eorum mitterent, qui vices eorum sustinerent, & quod colligere potui ex antiquis annalibus, primus qui adstitit vt legatus concilij fuit imperatoris Theodosij alterius Theodosij magni filij legatus in Ephesina prima synodo Caudianus præclarissimus comes vt patet ex epistola tertia Theodosij & Valentiniāni relata primo tomo conciliorū in synodo Ephesina fol. 687. & narrat Cardinalis Aræcæli de Oecumeni-

21
*Clodoueus nō
adfuit concilio
Aurelianensi.*

22
*Quis primus
Rex in Prouinciali synodo
interfuerit.*

23
*Quis primus,
vt legatus ad
fuit concilij.*

*o Morales lib. 12.
c 3. Vaseus anno.
589. Mariana libr.
5. c. 15.*

*p c. si quis ingenuus
29. quest. 2.*

cōcilio. c. 13. extat etiā epistola Pulcheriæ Augu-
stę in Calcedonēsi synodo relata, secundo romo con-
ciliū fol. 9. scripta ad consularē Bithinię Stra-
tagetum qua curam ei iniungit vt omnem quietem
in concilio studeat habendam expellatq; monachos
ac clericos quos episcopi remouendos iudicant.
Ex regibus autē quantum lectione & studio asse-
qui potui primus qui legatus in concilijs adstetit
Basilius Patricius Romanus extitit. Nam cum tes-
te Sigonio de imperio Occidentali anno. 476. &
alijs omnibus annalium scriptoribus statim vt Odo-
acres Herulus Momilium Augustulum ex Italię re-
gno expulit, sedem Rauenę regiam collocauit, &
Romę Patricium, Præfctumquē prætorio Basi-
lium constituit, vt vicem eius gereret, cumquē Sim-
plicio Romano Pontifice Ecclesiam gubernante an-
no. 476. conciliū generale Romę congregaretur,
cuius concilij sit mentio, & refertur eius decretum
in concilio Romano tertio habito Simachi Papę
tempore, & in decreto Gratiani, q. & in hoc primo
concilio Romano, floreſcente Simacho habito Basi-
lius vt Odoacris legatus, & vt Vicerex interfuit,
ibidemquē lege quadam, quę lex Odoacris, vel Ba-
silij appellata fuit, statutum extitit, vt mortuo Sim-
plicio nullus alius absq; consultatione Odoacris, &
successorum eius, in Pontificem eligeretur Roma-
num, quę lex postea reuocata fuit anno. 502. in
tertio cōcilio Romano sub Symacho Papa & Theo-
dorico Rege, de quo superius actum est, licet ea lex
in creatione Symachi seruata fuerit, vt Sigonius de
imperio Occidentali libr. 16. anno. 498. aduertit.
Ex quibus colligitur Basilium referente Gratiano,
& actis concilij Romani primi, & tertij testanti-
bus, vt legatum Odoacris concilio Romano primo
interfuisse, & cum Odoacres tunc vt Romanorum
Rex partem in Hispania obtineret, totamquē re-
giam dignitatem Odoacris Basilium sustineret, si-
cut Regis Italię legatus adstetit, ita & vt Regis
Hispanię in ea Prouincia, quę Romanis parebat,
simulquē modo Pipinum Suesonensi concilio Prou-
inciali adfuisse, vicem Childerici Regis geren-
tem superius obseruauimus, cum tunc Maiordo-
mus, & gubernator Regni esset, Regesquē Gal-
lię quieti, & otio dediti genio indulgentes domi,
vt testudines commorantes, neque illud Alexan-

q. c. bene quidem
96. distin.

Caput primum.

dri Magni celebre verbum imitantes, regium esse laborare, seruorumque otium quærere omnia gubernandi onera, in maiordomos ita nuncupatos, & gubernatores iniiciebant sibi solum delitias, & voluptates eligendo, ita vt deponi ab ecclesia iuste meruerint, & eorum loco illi in Reges sint creati ab eadem, qui gubernationis molem antea sustinebant ab ipsis regibus creditam.

CAPVT SECVNDVM quo auctoritate conciliorum, legum, sacrorumque doctorum ostenditur regibus Hispaniarum primam in ecclesia sedem deberi temporalem.

(2)

SEMPER Et vbique maiorum auctoritas *a*, eorum præsertim, qui scriptis suis lumen cæteris præstiterunt, vt religiosa ac diuina res venerabilis fuit, quibus vt senioribus magistris fidem habere sacrosanctum, ac quasi quoddam ius naturale, & gentium omnium animis insitum videtur. Vnde licet Philosophi disputatione ratiocinando, potius quam testimonijs peritorum doceant *b* Iuris tamen professores primum locum argumento ducto ab auctoritate legis, (qua genus regitur humanum,) tribuunt, cum ei acquiescere *c* omnes debeant, tam iudices ne animi affectione serantur, quam subditi, vt ad eius præscriptum vitam rectè instituant. Post legem autem sequitur auctoritas, & potestas vsus longæui, & consuetudinis, cui à iure, vt iuris loco, obseruetur facultas datur. *d* Sed quia natura varietate diues, & secunda non omnia lege, & consuetudine comprehendere patiatur, cum falsim plura negotia, quam vocabula eueniant, *e* & ideo leges interpretatione, & euentus litium doctrina egeant, cessante lege, & consuetudine. Tertio loco vim habent, responsa pruden-
tium, & scripta doctorum, ita tamen quæ auctoritas, duplex sit alia, quæ eam vim habeat, vt ipsa perse, vel firatio nulla, cur aliquem agamus, afferatur, nos tamē ad

a. l. semper. ff. de iure immunitatis. Placito. lib. 9. de legibus. Cicero de senectute. Agellius lib. 2. c. 13 nocturnum Atticaru. b Arist. lib. 1. oratorio. Cicero in topicis Galenus lib. 5. de decretis. Quinti. lib. 5. Hippocratis. cap. 1. Humens lib. 5. logice. c l. 2. ff. de legibus. c. regula d. 1. m. 3.

d l. de quibus. ff. de legibus. S. ex nō scripto inst. de iure naturali. c. fin. de consuetudine. e l. 2. ff. de præscriptis verbis.

1
De argumēto ab auctoritate.

2
Auctoritas legis.

3
Auctoritas consuetudinis.

4
Auctoritas doctorum.

ad agendum, & credendum impellat, ratio autem si auctoritate careat, sapelanguet, & ista, quæ a lege, & consuetudine ducitur, infallibilis dicitur, ita quod eandem potestatem legi, & vsui tribuimus, vt eam haud falli posse iudicemus in delectu rerum. Alia est probabilis auctoritas, quæ eorum scrip-
tis continetur. Cum enim ij sint Doctores, a quibus prius seruitutem mundi, agendi per tritas ab ipsis vias imperamus, & auctoritas consultat in eo, de eorum virtute, prudentia, bonitate recte existima-
mus iuris profectores, qui vrbanius, quam cæteri agunt, & cum sit vrbanius credere maiorem fidem, quam alij interpretibus adhibent, vt quanto anti-
quiores, grauioribus auctoritate habeantur, eaquæ de causa, cum hæc sit de iure disceptatio, iure vrendi ab auctoritate conciliorum, legum, doctorumque
vt a fonte, & capite initium sumam, ita vt in hoc tra- ctatu lapides, & ligna, vt legum consultissimi fa-
ciunt ab alijs accipiam auctoritate, & testimonijs con- ciliarum, & Pontificum, Imperatorum, & Docto-
rum vtendo, constructio, & forma nostra erit, archi-
tectus ego ero, sed materiam varie vndique condu- xi, nec aranearum sane textus ideo melior, quia ex
se fila gignunt, nec noster villior, quia ex alienis liba- mus vt apes, & vt facilius res, de qua agitur, cognosci possit, cum præloquia sint lumē operis, quæ ad intel-
ligendum, illustrare reddūt, & magis in aper. o ponūt, vt quam breuissimè petero, paucis absoluator quæ-
stio, aliqua exordiar.

Primo quod in concilijs ecclesiæ catholicæ dupli-
citer distingui solet sublimitas, & superioritas loci, & subscriptionis. Aliquādo enim episcopi, non suo
subscribunt nomine, nec suffragiū ferunt, nec sedē occupant, sed nomine Prouinciæ, quā sustinet, & eo
casu non persona eius, nec antiquitatis habetur ratio, sed nationi, & Prouin-
ciæ atteditur dignitas, & nobilitas, vt ex duobus, g. Gratiani decretis colligi-
tur, ideo Mediolanensem prius, quam Rauentem præ-
sulem subscripsisse, quia licet antiquior consecra-
tione Rauenas extitisset, & si persona, & dignitas
Episcopi, attenderetur, prius subscribere debue-
rat, tamen ibi ratio habetur Prouinciæ, & cum dig-
nior sit Mediolanensis eius nomine, prior Mediola-
nensis subscripsit, & mos huiusmodi seruatur in
Nicæno Concilio, vbi non ordine consecrationis

f. S. responsa pro-
dentium insti. de iu-
re naturali c. sancta
Romana distin. 15.
Bar. l. 1. ff. si cri-
peatur. vbi omnes
Enrardus loco. 48.
Cano de locis Theo-
logicis libr. 7. loco,
48. Simancas. c. 22.
C. 25. de instir. ca-
tholicis. Coparius de
communi opinio-
ne.

g. c. concilia. S. hinc
inde distin. 17. c. be-
ne quidem 96. dist.
vbi glo. verbo Me-
diolanensis. Gamma
decisione. 1. num. 1.
Abb. c. scriptum de
elect. notab. 4. Æmi-
lius Ferreus. n. 44.
c. cum omnes de con-
stit. in repetitio. late
Fulvius Pacianus de
probat. lib. 2. c. 25.
num. 68.

h. m. b. d.
l. c. m. x. x. b.
d. m. x. x. b.
m. x. x. b.
m. x. x. b.

De duplici
modo seden-
di, & sub-
scribendi in
concilijs.

Caput secundum.

subscribunt Episcopi, sed ex prouinciarum ordine, & dignitate. Item & in Constantinopolitano. 1. & idem vt ageretur in Basiliensi, & Constantiensi, vt suffragia ferrent nationes, non personarum sessione, actum fuit, & hic vsus in legatis Imperij, & regnorū viget, vt sedes eis non ex nobilitate personarum, sed pro dignitate Regni, & mittētis tribuatur, h aliter & secundo Episcopi subscribunt, & sedent, vt non gradus Prouinciæ, nec diocæsis cōsideretur, sed antiquitas consecrationis, ita vt antiquior consecratio ne, licet diocæsi recentior prius subscribat, & sedeat, quod frequentius fit, & iure ita decretum est à Gregorio primo in Mediolanensi concilio & Tridentino, & fere omnibus seruatum vidimus, vnde cum sedes, & subscriptio antiquitati consecrationis, & personæ debeatur, nō sumi argumentum poterit à Prouincia, sed solum cum Prouinciæ attenditur dignitas.

Secundo primo, & superiori loco sedem habere superioritatem personæ, vel Prouinciæ indicat, vt notum lippis, & tonsoribus est, sed ad dexteram, vel sinistram sedere, non semper maiorem dignitatem arguit, vt aduertit eleganter Varonius, K referens ex antiquo ordine Romano, locum, vbi præbyteri ad dexteram, Episcopi ad sinistram sedent, vt patet hinc verbis. *Sedebunt ex locali dispositione, vt intranebas Ecclesiam Episcopi sint ad sinistram, præbyteri vero ad dexteram, vt quando Pontifex sederit, & ad eos respexerit Episcopos ad dexteram, præbyteros, intueatur ad sinistram.* Et ex Nicæna & Calcedonensi synodo actio. 1. id notat, vbi legati Pontificis ad sinistram sedebant stāte in media aula cōciliorum Euangeliorum codice Christū figurante vt præfesset concilijs, sic conciliari plura posse loca conciliorum de dextera, & sinistra asserens, & ideo in sacrificio Missæ id passim inspicitur, cum epistola ad dexteram, & Euangelium dignius ad sinistram, & læuam canantur, in qua re consuetudo attenditur ex Abbate. c. solitæ. nu. 7. de maiorit. & obedientia Iacobatio de concilijs. lib. 5. artic. 7. Fuluio Paciano de probationibus lib. 2. c. 26. num. 93. Nam licet frequentius dextera nobilior sit ex textu. d. c. solitæ de maiorita & obedientia Baldus. l. decernimus. C. de sacrosanctis Ecclesijs notab. 2. Castaldus de Imperatore, quæst. 88. nu. 9. Pacianus dicto loco. numer. 90. Ioannes Garfia de nobilitate glos. 48. numer. 24. ex.

c. 25.

h. Iacobarius de cōcilij. lib. 1. tit. 5. vers. sed quæro circa præmissa. c. 2. c. sane de offi. delega. c. 2. de officio legati. i. c. fin. distin. 17. glo. andata sexti. verbo Pontificatus, & in præmio clementinarum verbo Pontificatus & clementi. 2. de celebratione Missarum verb. Pontificum, & clementi. 1. de pænis verb. quem uis Pontifici Iacobarius de concilijs lib. 1. tit. 12. Selua de beneficio. l. part. q. 2. nu. 31. Varonius, 6. tomo anno. 451. & anno. 465. K Varonius. 6. to. anno. 451. fol. 141. & 2. to. anno. 213. fol. 301. & prætermis in fine. 776 & 3. to. anno. 325. fol. 273.

6
Sedere ad
dexteram, vel
sinistram nō
seper arguit
superiorita-
tem.

c. 25. Mathei, ubi electi ad dexteram Dei in iudicio collocabuntur, & apud eum. c. 26. dicitur. *A modo vi debitis filium Hominis sedentē à dextris virtutis Dei.* Paulus. cap. 1. ad Hebreos, & c. 7. actum Apostolorum Psal. 109. glos. c. quam periculosum. 7. quæst. 1. & pater ex sexta Constantinopolitana synodo in principio, tamen aliquando verſa vice sinistra honoratior habita est, nam quamvis apud Hebreos dextera tam in sacris, quam in profanis extitit potior, & diuino consilio per Patriarcham Iacob. in benedictionibus Ephraim, & Manasses cap. 48. Geneseos, mutatae vices & rerum ordo sunt, ut sinistra præferretur dexterae. Apud Gentiles autem in profanis dextera dignior habita est, sed in sacris sinistra quod apud eos melioris esset auspicii ex Plutarcho quæst. 78. quæstionum Romanarum Varro lib. 6. verbo scena de lingua latina Cicero de diuinatione Plinius lib. 2. c. 54. & quia Pythogoras, Plato, Aristoteles Philosophorum Principes Orientem huius emispherij nobiliorē partem sinistrae tribuerent dexterae Occidentē ex Plutarcho lib. 2. cap. 10. de placitis Philosophorum, Varro super Feneſtella verbo sinistrae aues, Donatus, & Seruius in illud Virgilij Æneidos. 2. *Intonuic leuam.*

7 Quibus sic præfatis initium sumetur ab auctoritate ex actis Apostolorum, & concilijs eorum tempore celebratis, ut ego cogitavi duabus animaduersionibus prius constitutis, alia, qua Apostolorum tempore, & infantia ecclesiae quatuor concilia congregata fuisse recensentur. l Primum ex centum fere, & viginti fidelibus ad substituendum Apostolum fidelem Iudæ infideli, cum Mathias forte electus fuit ex. cap. 1. actum Apostolorum, idq; anno. 34. à Christo nato. m Secundum eodem anno. c. 6. n actum Apostolorum legitur conuocatum conciliū ad eligendos diaconos, in quorum numero insignis Prothomartir Stephanus fuit collocatus. Tertium c. 15. legitur, ubi de Cerintho hæretico confutando, & an circumcisione utendum esset, actum fuit, cuius concilij fit mētio in epistola Pauli ad Galathas cap. 2. & 5. ad Corinthios, c. 11. quod anno. 48. celebratum Onufrius Panuinus contendit, sed o verius probat Varoni⁹ congregatū extitisse anno. 51. Quartū. c. 21. recitatur circa permittendā circumcisionem Iudæis, solum ad tempus, ut cum honore Synagoga

l Varonius. l. roma
anno. 58. fol. 537.

m Varonius. l. 10.
anno. 34. fol. 214.
n Varonius ibi.
fol. 230.

o Varonius. l. 10.
anno. 51. fol. 362.

Caput secundum.

p Varonius. I. to.
anno. 58. fol. 531.

sepeliritur; quod anno. 58. p. contigit. Secunda animaduersio erit, quod Beatus Iacobus Apostolus, antequam hæc duo vltima concilia celebrarentur anno. 51. & 58. iam Hispanias peragrauerat, earum gentes ad fidem catholicam seruandâ reducendo; & eius hortatione. & prædicatione conuersos fidem ex Hispanijs plures professos legitur, ex quibus secum Iherosolymis, vbi Apostoli cæteri conuenerât, adduxit aliquos alios ad conuertendos Hispanos, cæteros ibidem reliquit, vt. c. 6. longiori sermone ostendemus, & ea ex Calisto Papa & alijs Petrus Antonius Beuter, q. colligit, idquæ certissimum esse patet, cum anno. 44. à Christo nato Apostolorum prothomartir Iacobus ab Herode Agrippa coronatur ex Varonio, & r. alijs.

q Beuter libr. I. c.
13. historiz,
r Varonius. I. tom.
anno. 44. fol. 301.

Quibus constitutis deducitur auctoritas, & argumentum huiusmodi in concilijs Apostolorum omnes fideles congregabantur, vt & uum Apostolorum. c. 1. Sanctus Lucas testatur, centum fere viginti fideles in prima synodo interfuisse, quasi significet omnes in ipsa nascente ecclesia in concilio adesse. Sed cum alium tertium anno. 51. & quartum anno. 58. fuerint celebrata eo tempore Iherosolymis discipuli, quos ex Hispania tulit beatus Iacobus, aderant, cum ipse anno. 44. ab Herode fuerit occisus; igitur si aderant ibidem Hispani fideles, & omnes congregabantur in concilijs, necessario sequitur, quod Hispani in eisdem concilijs interesse debebant, & pro Regione Hispana, quæ instruebatur in fide, vt qui postea à beato Petro missi redituri erant, vt fratres Hispanos docerent, & alios conuerterent, maxime cum ageretur an Genriles essent circumcidendi, & sic de eorum causa, vt gentilium tractaretur, & ita pro Hispana regione in concilio primus beatus Iacobus, vt Apostolus, & patronus, & præsul Hispaniæ: cui ea regio credita fuit, interfuit in tertio, & vltimo, ipsi Hispani iam fideles pro natione sua adfuerunt, in qua re non solum Galliæ, sed & omnibus Europæ regionibus antecellunt Hispani, cum primi Apostolum Christi in regione sua viderint, primi in concilijs interfuerint ecclesiæ catholicæ, primi ex gentibus fidem fuerint confessi. Vt cum Europæ geographica descriptione sit caput Hispania, caput etiâ eius in profitenda fide catholica extitisset.

Secundum pro Hispanis adducitur testimonium non

Secunda auctoritas,

Caput secundum.

17

testimoniū
ex concilio
Nicano.

non leue quidem, sed veritate perspicuum, auctoritate grauissimum, vetustate mirabile ex concilio illo Niceno celeberrimo, congregatione, & auctoritate, nam quamuis auctoritate alia præciserint concilia generalia, vt illa quatuor Apostolorum, scilicet Antycyritana, Illiberitanaquæ, synodus, & alia, sed congregatione facta ex vniuerso orbe hoc primum fuit oecumenicum, id est, vniuersale, ex toto orbe congregatum concilium, cum ante Constantini auxilium ad Ecclesiam ob tyrannos non licuisset, & ita hoc sensu dicitur à beato Isidoro, & alijs canones conciliorum à Niceno & concilio, tempore Constantini capisse, nam intelligitur canones concilij vniuersalis primū auctoritate, & congregatione tunc capisse, cum antea libera Ecclesia non fuisset, sed canones concilij generalis auctoritate solum iam antea ceperunt autem Nicenum concilium, vt ex allegatis doctoribus satis colligitur, quæ vniuersalis synodus licet à quibusdam sub Iulio primo Pontifice Romano celebrata numeretur, tamen sub Siluestro habitam fuisse tempora Constantini anno. 325. v. ex antiquioribus fere omnes recentiores consentiunt, ibidemquæ celeberrimi ex remotissimis regionibus conuenere patres, alij ætate, & eruditione florentes, alij senectute, & literis venerabiles, alij simul sanctitate, & miraculis clari, alij martyrio pro nomine Christi insigniti, & partim claudi, partim cæci, partim ossibus fractis, ita vt martyrum, & sanctorum chorus, & populus integre ibidem vt cæli imago & quadam inspiceretur.

In hac igitur beatissima, & cælesti congregatione non ex antiquitate consecrationis sederunt, nec subscripserunt Episcopi, sed secundum dignitatem, Prouinciarum, quibus præerat, subscribebant, vt ex actis concilij patet, & inde sumitur argumentum, & auctoritas ad rem, de qua agimus, quod ex Prouincia Hispaniæ Osus episcopus Cordubensis subscripsit, & etiam Nicasius Diuiensis ex Galliarum regione, & tamē primo loco, vt dignior, & nobilior in regione Osus Hispanus pro Hispana Prouincia subscripsit, quam Nicasius pro Gallia, cum primo loco subscripserit, & ille penultima subscriptione, vt hisce verbis constat.

Et subscripserunt

f. c. prima annota-
tio. dist. 16. Alaba.
1. part. c. 1. de con-
cilijs Rosellus de con-
cilijs. q. 11. Reginal-
dus Polus de cœcilijs
q. 33. Cano. lib. 5. c.
3. de locis theologi-
cis Couarruias lib.
4. Variarum. c. 15.
Raimundus Rufus
in apologia contra
Patronum mol. nei
fol. 26. Varonius in
2. & 3. tomo annal.
Ant. Augus. in proe-
mio canonum pœni-
tentialium Ferdinā-
dus Mendoza de cœ-
cilio Illiberitano.
c. 1. dist. 15. c. quo-
niam c. sancta. c. sex-
ta. dist. 16.
v. c. sexta. § prima
dist. 16. Couarr. lib.
4. Variarum. c. 15.
Varonius 3. tom. an-
no. 325. fol. 249. Ca-
rolus Sigonius de im-
perio Occidentali an-
no. 325. Onusrius.
Panvinus in chronico
ecclesiastico, anno.
325. Vellarminus cō-
trouerfia. 4. lib. 1. c.
5. de cœcilijs. 1. tom.
x. Eusebius. lib. 8.
c. 6. 7. & 9. de uia.
Constantini Nicepho-
rus. lib. 8. hystoria
Ecclesiastica. c. 14.
tripartita. lib. 2. c. 1.
& 2. Socrates lib. 1.
c. 5. hystoria ecclesia-
stica Sozomenus li-
br. 1. c. 16.

Caput secundum.

*Et subscripserunt trecenti, decem & octo
episcopi, qui in eodem concilio conuenerant.*

O S I V S Episcopus ciuitatis Cordubensis Prouinciæ Hispaniæ dixit, ita credo, sicut superius scriptum est.

Victor, & Vicentius presbyteri Urbis Romæ pro venerabili viro Papa Episcopo nostro sancto Syluestro subscripsimus, ita credentes, sicut superscriptum est.

Prouincia Ægypti Alexander Alexandria magnæ, & cum omnes Prouinciæ suo ordine narrentur, penultima sic se habet.

Prouincia Galliarum Nicasiæ Diuiensis.

Quod testimonium ex concilio adeo vetusto, & graui locupletissimum ita est; vt negari non possit, sed quia ei aliqua forsam obijcere Galliarum studio si contendent singulis, quæ difficultatem aliquam habere possunt, sigillatim, & suo ordine satisfaciemus.

Primo aliquis forte affirmabit ea prisca ætate non habitam fuisse rationem in sedendo, & subscribendo circa dignitatem Prouinciæ, & regionum, sed vt se obtulit casus, & sors, subscriptio facta fuit, & ita non potest sumi ex hoc ordine subscribendi argumentum. Cui obiectioni respondet oculatissimus eius sæculi testis Eusebius lib. 3. c. 10. de vita Constantini commemorans diligentiam, curamque maximam adhibitam fuisse in collocandis sedibus, & ordine subscriptionum hisce verbis. *Die autem concilio, quo res in controuersiam vocatæ dirimerentur, præstituta, singuli parati erant in ipsa media regalis palatii aula, quæ amplitudine ceteris præstabat, illic celebraturi, ac compluribus sedibus in introituque aula latere ordine dispositis, qui erant accersiti, intrus præsto fuerunt, & sedem, quæ quemquæ decebat, capiebat quisquæ atque cum vniuersus ministrorum Dei conuentus decenti ordine collocatus esset, quod idem Theodorus, & Carolus Sigonius, & alij aduertunt. Et quando ad ordinem inducendum est sedes vel subscriptio assignata, argumentum est necessarium ab eminentia illius, ex l. 1. ff. de albo scribendo. Pacianus de probationibus lib. 1. c. 25. num. 79.*

Secunda obiectio, quæ in medium ad ferri poterit, huiusmodi est, quod Osius legatus Romani Pontificis extiterit in Nicæno concilio, & ita non subscripsit, vt præsul, ex Prouincia Hispaniæ, sed vt legatus

9
Responsiones ad obiectiones, quæ fieri circa hanc auctoritatem Nicæni concilij possunt.

10
Prima obiectio, an habitata sit ratio loci in Nicæno concilio.

11
Secunda obiectio, an Osius fuerit legatus Romaniæ sedis Apostolicæ.

7 Theodorus lib. 1. c. 7. Carolus Sigonius lib. 3. de imperio Occidentali anno. 325.

Caput secundum. 18.

tas sedis Apostolicæ, quod Varonius & Onufrius Panninus, & ex Hispanis auctoribus quidam sentiunt, id tamen ex antiquis chronicis, & auctoribus colligere non licet, immo aperte repugnat illis, quia in actis concilij Nicæni solum Victor, & Vincentius præbyteri vrbis Romæ eadem oratione simul, vt legati Syluestri Pontificis subscribunt, Osius vero distincto loco, & in epistola eiusdem concilij, qua postulat eus confirmatio, ita legitur. *Beatus Pater Vrbis Romæ, cum omni reuerentia colendo Syluestro Osio Episcopo Prouinciæ Hispaniæ ciuitatis Cordubensis, & Macario Ecclesiæ Constantinopolitane, & Victor, & Vincentius præbyteri Vrbis Romæ, ordinati ex directione tua. Quo loco Macarius nec vt legatus subscripsit, nec fuisse legitur, & est medius inter Osium & legatos, & eodem modo nec Osius legatus fuit licet prius subscripserit, & ex Eusebio de vita Constantini lib. 3. c. 7. satis patet hoc sermone. Ex ipsis Hispanis vnus nominis, & famæ celebritate insignis cum alijs multis in consensu illo adfuit, & quanquam Vrbis illius penes quam imperium est, Episcopus ingrauescente ætate prædixit absuit, eius tamen præbyteri, qui aderant, illius locum supplenerunt. Idem Theodoritus lib. 1. c. 7. Trecenti decem & octo Episcopi in vnu conuenerunt, Episcopus autem Romanus propter ætatem admodum ingrauescentem absuit, verum duos ille misit præbiteros porro illis concessa actis illius concilij assentiendi. Idem quæ hoc pacto narrat Nicæphorus lib. 8. c. 14. Calsiodorus a in Tripartita, Sozomenus, & alij, qui solum hos duos legatos recensent sedis Apostolicæ. Autem ex Hispanis Episcopis alij adfuerint in illo celebri concilio Nicæno non satis constat, sed colligi videtur ex multis, tum quod in ea synodo trecenti decem & octo episcopi conuenerunt, & solum 222. numeratur subscriptione, & ita constat, quod cum Prouinciæ subscriberent, non personæ, ex Prouincia Hispaniæ licet alij extiterint, Solus Osius, cui tota potestas Hispaniæ commissa erat, subscripsit, maxime cum in Sardicensi concilio, quod Nicæno proximum fuit, in quo subscripserunt Episcopi, non per Prouincias, sed ex antiquitate episcopatus præfules Hispani, alij præter Osium subscripserunt, vt Emeritensis Cæsar Augustanus, Barchinonensis, & alij, vt aduertit Ambrosius b Morales, tum etiam id patet ex Eusebio Nicæphoro Tripartita, & alijs superius citatis hisce verbis. Ex ipsis Hispanis vnus nominis, & fa-*

Onufrius Panninus in catal. ad Platina anno. 330. Varonius. 3. tomo anno. 325. fol. 161. Beuter. c. 25. 1. par. hystoria. Garibai. lib. 7. c. 48.

a Tripartita lib. 2. c. 1. Socrates lib. 1. c. 5. Sozomenus lib. c. 16. Phorius de septem concilijs Sigonius, li. 3. de imperio Occidentali anno. 325. Couarr. lib. 4. Variarum. c. 15.

b Morales lib. 10. c. 3. hystoria Hispanæ.

12
An alij Episcopi Hispaniæ adfuerint concilio Nicæno præter Osium.

Caput secundum.

mae celebritate insignis cum alijs multis in ille consensu ad-
fuit. Illud enim verbum cum alijs multis refertur ad
Hispanos, & Osium, ut sit sensus, ex Hispanis vnus
insignis Osius interfuit cum alijs multis Hispanis, li-
cet non adeo insignibus, & ita siue cum alijs Hispani-
s adfuerit, & solus subscripserit, quia alij ei vices
suas, & omnis Hispania tribuerint, ut in concilio Ba-
siliensi ses. 1. & 2. Archiepiscopus Toletanus pro
natione Hispana, & omnibus Episcopis eius vocem
ferebat, siue solus cum mandato absentium extite-
rit, ut Beuter e existimat, cum Hispanica Prouin-
ciae vices gesserit, & eius nomine subscripserit, dig-
nitas Hispanorum, & superior, eminentiorque sub-
scriptio satis ex dictis deducitur.

Tertia, & difficilior obiectio esse poterit, quod
excellencia subscriptionis, & prior locus non Pro-
uinciae Hispaniae, cuius vices gerebat Osius, sed eius
personae, & dotibus tributa est, quia miraculum eius
saeculi d Nicephorus, & patrem conciliorum, ducē
& antesignanum beatus Athanasius magna cum lau-
de, & admiratione appellant, Varoniusque Princi-
pera concilij fuisse refert, qui quaestiones propone-
bat, & suffragia Episcoporum sumebat, omniaeordi-
nabat, & ideo praeponebatur. Sed huic obiectiōi
respondetur, quod in concilio ad anteponendum
Osium, non habita ratio est eius personae, sed Pro-
uinciae, ut patet ex sequenti concilio Sardicensi, in
quo ut in actis eius Sardicēsis apparet, & ipse Osius,
quaestiones proponebat, suffragia sumebat, & omnia
ordinebat, adeo quod saepe in eo concilio dicitur
Osius autem, & qui cum illo Sardicae erant, ita ut so-
lus velut Princeps, & pater concilij nomenclaretur, &
eodem etiā stylo, & phrasi vtitur Nicephorus e as-
serens Osium, & Prothogenem synodo Sardicensi
praefuisse. Nihilominus tamen licet interfuit eo con-
cilio, ut praesidet, & auctor fuit ex Gratiano. c. prima
annotatio dist. 16. in subscriptionibus eius, quae ex
antiquitate consecrationis, non Prouinciariae factae
sunt, prius alij plures, quam Osius subscripsere, &
ex Hispanis Emeritensis, & Caesar Augustanus Epi-
scopi, ut ex eisdem actis Sardicensis constar, quod
idem factū est in concilio Illiberitano, in quo Osius
post alios subscripsit, ut ex actis eius in primo tomo
conciliorum & collectione Garfiae Loaisae patet. E
contra autem ubi seruatur ordo Prouinciārum in eo
dem

13
Satisfit ter-
tie obiectio-
ni, quod tri-
buta sit hac
excellencia,
non Prouin-
ciae, sed Osij
persona.

c Beuter. 1. par.
cap. 25.

d Nicephorus lib.
9. c. 31. Sanctus A-
thanasius in episto-
la ad solitariam vi-
tam agentes, Varo-
nius. 3. tomo anno.
325. fol. 272.

e Nicephorus lib.
9. c. 12, Varonius.
3. tom. anno. 347.
fol. 538.

dem Sardicensi concilio, vt statim demonstrabimus, post urbem Romanam, Hispania sequitur Prouincia, antequam Gallia nominetur, & ita in Nicæno concilio non ex eo, quod excellens fuerit Osius, in eo prior subscribit, neque quod ordinauerit synodum, cum idem seruari deberet insequenti Sardicensi proximo Nicæno, in quo præfuit, sed tantum dignitas Prouinciæ Hispaniæ, & nobilitas antepositur Galliæ, & alijs Prouincijs.

14
*Quare Osius
subscripsit
prius quam
legati Ponti-
ficis.*

Nec poterit etiam obflare, quod Osius cum legatus Pontificis non esset, vt diximus, quomodo subscribit antequam legati subscriberent, cum illi absque dubio præcedant, in qua re est aduertendum, quod eo tempore legati Pontificis licet haberent mandatum Pontificis, id intelligebatur ad consentiendum concilio, ex Theodorito libr. 1. cap. 7. *Episcopus autem Romanus propter ætatem admodum ingruentem absuit, verum duos ille misit presbyteros potestate illis concessa actis illius concilij assentiendi.* Et Theodoretus libr. 2. cap. 22. refert epistolam Damasi, qua recensetur legatos mitti ad consensum, officio legatorum fungebantur in primis synodis, cum vero subscribebant suo loco erat subscriptio, & sedebant vt Episcopi in loco consecrationis, vt in Sardicensi concilio, in quo dicitur. c. prima annotatio distinctione. 16. quod erant legati Romanæ sedis Vincentius Capuanus Episcopus, & Ianuarius Beneuentanus, & Calopodius Neapolitanensis, & tum isti subscribebant in Sardicensi concilio non primi sed diuerso loco quisque & post alios, & si subscribebant pro Prouincia, loco Prouinciæ suæ, & ita Vinctor, & Vicentius non vt legati Pontificis subscribebant, licet nominentur legati, vt vere erant, sed pro Romana Prouincia, pro qua etiam aderant, & eo tempore cum Italia, & Hispania coniungerentur, vt notat Varonius. 3. tomo anno. 347. fol. 526. & Osius pro Hispana, & presbyteri Romæ pro Romana Prouincia positi sunt, & quia pro ea missi erant, etiam eis legationis munus Pontifex dedit, vbi autem pro Prouincia non mittebantur, sed solum erant legati non subscribebant concilijs, sicut nec Pontifex subscribit, in Sardicensi concilio Athanasius apologetico secundo ait

D lega-

Caput secundum.

legatos fuisse Archidamam, & Philoxenum, qui diuersi sunt ab eis, quos Gratianus numerat, & tamen isti non subscribunt, nec legati in concilio Constantinopolitano, nec in aliquibus alijs, licet postea in nouioribus subscribant legati, quare non vt legati, sed pro Prouincia subscribere Victor, & Vincentius. Vnde etiam illa obiectio, quod esset legatus Pontificis Osus, tollitur, quia etiam si legatus fuisset, non subscribit vt legatus, sed subscribit pro Prouincia loco suo, quia legatus consensiebat concilio, non subscribebat.

Confirmatur hoc testimonium fidedignum, ne cauillationem patiatur aliquam hæc auctoritas ex epistola Constantini magni ad Episcopos, qui adesse concilio non potuerunt, missa circa tempus, quo pascha resurrectionis celebraretur, quæ legitur in actis eiusdem Nicæni concilij, & apud Eusebium, f. & Nicæphorum, in qua quidem Hispania priori loco, quam Gallia nominatur, & cum epistola sit in concilio scripta ab Imperatore missa, in se tam graui maxima cū attentione, & examine, & cura habita fuit ratio circa nominandas suo gradu, & loco Prouincias, & ita inquit epistola. *ipse adeo id solertie vestra placitum esse recipi, vt quod per urbem Romanam Italiam, Africam, omnem Ægyptum, Hispanias, Gallias: Britannias, Lybiam cunctam, Græciam, Asiam, atque Ponticam ditionem, & Cilitiam vno atque consentienti seruatur concilio, id libenter quoque prudentia vestra suscipiat.* Et his litteris Constantini non Osus nominatur, nec ille causa exiit, quod prius Hispania nominaretur, cum de ipso mentio non fiat.

Post Nicænum Romanum sub Syluestro celebratū, & alia leguntur concilia, in quibus cum non conuenerint ex Prouincijs remotis, sed solum ex finitimis, nec fuerint auctoritate, & congregatione vniuersalia, sed solū auctoritate generalia ex illis, donec Sardicense magnum congregatum extitit, non potest deduci argumentum.

Tertium, & maximum testimonium ex Sardicēsi concilio colligitur anno. 347. quod ex numero magno Episcoporum magnum appellatur à beato Athanasio g. in eo existente, vt Calcedonense magnum vocatur, eo quod. 630. Episcopi conuenerint. Nam in Sardicēsi eo primo libertatis ecclesiæ tempore trecēti Episco

16

17

f. Eusebius de vita
Constantini lib. 3. c.
19. Nicæphorus li. 8
cap. 23.
g. B. Athanasius in
Apologético. 2. Onu
fr. Pāuinus in chro
nicon ecclesiastico an.
no. 347.

Tertia aucto
ritas, & tes
timonium ex
concilio Sar
dicensi.

Caput secundum. 20

Episcopi catholici Occidentales, & septuaginta sex Orientales Arriani in vñu coacti sunt, sicut ex beato Athanasio *h. Nicephoro* Socrates, Sozomenus, Cassiodorus, & alij affirmat, licet Theodoritus solum 130. numerat, quod Sardicense concilium, quamvis Vellarminus controuersia. 4. lib. 1. c. 7. de concilijs, partim approbatum ab ecclesia, partim reprobatum existimet, & eo quod trecenti Episcopi Occidentales catholici veram fidem declararunt, & septuaginta sex Arriani Orientales hæreticam opinionem sint sectati, tamen vt scriptum est totum catholicum, submit-tendo me censuræ ecclesiæ, opinor esse, & vt catholicum à beato Nicolao Papa à concilio Constantino politano, à beato Isidoro, Anselmo, & alijs refer-tur in decreto Gratiani *K* varijs locis, & Bucardi Ibonis, & ab omnibus ferè sanctis patribus, & ibi calami, vel librarij mendum extitit, dum dicitur, quod sexaginta solum Episcopi conuenerint, cum fuerint trecenti, quod concilium omnes partes veri, & legiti-mi concilij habuit. Primo enim convocatum fuit à Iulio Papa. Item secundo legati Pontificis superius memorati adstiterunt. Tertio confirmatum ab eodẽ Iulio extitit, & teste beato Athanasio *I* oculatissi-mo multum ex conuenientibus martyrium pro defen-sione eiusdem concilij passi sunt, & alij persecutio-nem grauem, vt ex *Nicaphoro*, & alijs patet, nequẽ Vellarminum ad asserendum partim reprobatũ fuisse Sardicense concilium mouere potuit, quod in eo septuaginta sex Episcopi Arriani Orientales con-uenerant, damnatam sectam profitentes. Nam vt re-ctè ex beato Athanasio, & Epiphanio Caesar Varo-nius *m* aduertit, in ea synodo nihil scriptum ex-tat, quod sapiat sectam illam Arrianam, nequẽ il-li ibidem adfuerunt, sed discesserunt à concilio, & aliud ex septuaginta solum Episcopis Orientali-bus Arrianis in ciuitate Philopoli ex Prouincia Thraciæ congregarunt, in quo error ille perfidus scriptus fuit, non tamen Sardicæ, sed quia illi Sardi-cense concilium vocarunt, quod alibi diuerso loco, & separati à catholicis congregarunt, in hac re deci-pi potuit Vellarminus. Item & alia de causa induci in hanc sententiam potuit, quod ex beato Basilio epistola. 52. in eo concilio Marcellus catholi-cus pronunciatus extitit, cum Arrianus extiterit. Sed eo tempore catholicam fidem profitebatur.

h. Nicephorus li. 9. c. 12. Socrates li. 2. c. 16. Sozomenus li. 2. c. 11. Cassiodorus intripartita lib. 4. c. 23. Varonius. 3. 20. anno. 347. Morales lib. 2. c. 7. i Theodoritus li. 2. cap. 7.

K c. quod dicitis. 6. quoniã. c. prima an-noratio dist. 16. Ibo Carnouensis. p. 4. c. 145. decreti. Panor-mia lib. 2. c. 117.

I S. Athanasius in epistola. 1. & 3. ad solitariam vitam a-gentes Nicephorus lib. 9. c. 29. tripartita lib. 4. c. 38. Sigo-nius li. 5. de imperio Occidentali anno. 347. Varonius, 3. 20. anno. 347.

m S. Athanasius lo-co citato, & Epipha-nius hæresi. 52. Varo-nius, fol. 341. loco re-lato superius senerus sulphicius lib. 2. sacre hystoria.

18
Quod catho-licum, extite-rit, & appro-batum ab ec-clesia Sardi-cense conci-lium,

19
Error Vel-larmini.

Caput secundum.

20.

n gl. c. quorundam
per textu ibi de ele-
ctio, in. 6. verb. præ-
dicatorum: ubi docto-
res, et. c. si. de pact. in
6. verb. prædicatores
c. bene quidem verbo
Mediolanensis. 96.
dist. Euerardus loco
1. ab ordine ex. c. so-
lita de maiortate et
obedientia.
o Beatus Athana-
sius apologetico. 2. et
epistola. 1. & 2. ad
solitariam vitam e-
gentes Theodoretus
lib. 4. c. 24. Theodo-
ritus lib. 2. c. 8, Tri-
partita lib. 4. c. 24.
Varonius ubi supra
fol. 526.

& ideo merito cum beato Athanasio, & Paulo iudicatus catholicus extitit, ex beato Athanasio apologetico secundo, & supra relatis auctoribus postea discessit à fide, & Arrianam secutus fuit. In hac autem Sardicensi synodo magna, catho-lica, & celebri non semel, sed pluries, ubi nominatur Hispania, & Gallia summo cum studio, & vigilantia in repetitis sæpius occasionibus Hispania anteponitur, & ordine prius scribitur, & ita argumento sumpto *n* ab ordine maximè ubi geminatio facta est, cum ordo prior arguat prærogatiuam, Hispania præfertur Gallia, & id licet ex subscriptionibus colligi non possit, cum Episcopi antiquitate consecrationis, non ex dignitate Prouincia subscriserint, ut factum in Nicæno concilio fuit, tamen in epistolis eiusdem concilij, & ubi se obtulit occasio nominandi Hispanias, & Gallias, Hispania, priori loco collocatur, ut ex actis eiusdem concilij o apparet, quæ etiam referuntur à beato Athanasio, Theodoro, Theodorito, & Tripartita hisce verbis. Sancta synodus Dei gratia ex Vrbe Roma, Hispanijs, Gallijs, Italia, Campania, Calabria, Africa, Sardinia, Pannonia, Misissia, Daciaquæ, Idem beatus Athanasius apologia secunda, contra Arrianos. Fuere in magno Sardico concilio plures quam trecenti Episcopi, qui ex multis Prouincijs Ægyptij, Lybie, Penapoleos, Palestinae, Arabie, Isauri, Cypri, Pamphilia, Licia, Galatie, Datie, Misissie, Thraciarum, Dardania, Macedonia, Epyri, Thesalie, Achaia, Crete, Dalmatie, Scythie, Pannoniarum, Norici, Italiæ, Pycini, Thuscie, Campania, Calabria, Appulie, Brutie, Sicilia, Africe, Vniuersa Sardinia, Hispaniarum, Galliarum, Britaniarum, eo se ad concilium conulerunt. Et ita ubicumquæ Gallia, & Hispania simul nominantur, priori loco Hispania & honoratiori ap-ponitur.

Quartum testimonium ex concilio Ariminensi deduci potest, quod licet non sit legitimum concilium, ut dicemus, tamen ex eo colligitur argumentum hoc pacto, nam synodus ista circa causam Athanasij, & fidem Nicæni concilij congregata, est, cū Constantius Imperator anno. 358. & 359. curauerit, quod duo conuocarentur concilia, alterum ex Orientalibus Episcopis Seleuciæ, aliud ex Occidentalibus Ariminense in quo. 460. & plures prælati conuenerunt ex Illirico, Italia, Hispania, Gallia, & Ariminense conciliū initio suo legiti-

21

Quarta aucto-
ritas, & te-
stimoniū ex
concilio Ari-
minensi.

22

An fuerit le-
gitimum cō-
cilium Ari-
minense.

legitime iubete Liberio Papa fuit congregatū ibidē
 fere omnibus Episcopis catholicis conuenientibus
 exceptis. 80. Arrianis. Sed quia Constantius Imperator
 insecutus Arriana heresi, violentia utens libe-
 ros non reliquit Episcopos; sed tyrannide oppressos
 aliquos coegit subscribere, aduersus ea, quae in Nie-
 no Concilio constituta fuerant; illud conciliū legi-
 gitimum esse dedit, & reprobatum fuit à Papā, tam
 illud quam Selenae celebratū, quā aliter ut ex Nice-
 phoro, & alijs satis constat; sed argumentum
 ex illo colligi potest, si est conuocatione legitimā
 Papā factā, & stylū eius temporis, ubi semper His-
 pania prius, quam Gallia nominatur, ut ex conuoca-
 tione eius concilij patet, et facta per Gallū auctorem
 Sulpitium Severum, lib. 2. laeta hystoria, hanc
 proferentem. Ita missio per Illyricū, Italiam, Africā,
 Hispanias, Galliasque magis istis, officialibus acciti; aut coacti.
 Ex concilio Constantinopolitano primo, & Roma-
 no, sub Symacho Papa, in quo ut ex actis eius ap-
 pareat, & Morales libri recte refert, Stephanus inter
 fuit Episcopus Cordubensis, & ex alijs concilijs non
 potest colligi cōparatio, nec causa, ex qua fundetur
 certa sententia; nec pro Hispania, nec Gallia, donec
 Lugdunensis secundum fuit celebratum. *alij aliter*
 Quintum testimonium est ex auctoritate concilij
 Lugdunensis secundi in ipsis visceribus Galliae cele-
 brati Lugduni anno 1274. in quo praefuit Grego-
 rius decimus Pontifex; & in eo aliqui affirmant
 interfuisse Michaelē Paleologum Orientis Impera-
 torem Constantinopolitanum, & Regem Tartarorum;
 quem adduxit frater Iheronimus Asculanus,
 ex Diuui Fracisci familia, qui postea Nicolaus quin-
 tus Pontifex maximus creatus fuit, & Philipum Re-
 gem Francorum adfuisse refert Sigonius, sed nec ad-
 stitisse Paleologum, nec Regem Tartarum, sed salū
 legatos eorum certissimis rationibus, & coniecturis
 notant ex nostris hystoricis Iheronimus Zurita
 fidelissimus scriptor, Miedes Petrus Antonius Beu-
 ter, Paulus Amilius, idque patet ex epistola, quam ad
 Paleologum scripsit Pontifex Gregorius decimus,
 cuius fit mentio apud fratrem Angelum Rochem, in
 Bibliotheca Vaticana fol. 211. Tum etiam Nicēpho-
 rus Gregoras, lib. 4. & 5. hystoriarum Paleolo-
 gi, qui mores, vitamque describit, huius celebris
 itineris non facit mentionem, cum recenscat ac-

p Nicaphorus lib.
 9. c. 39. cum alijs.
 Theodorus lib. 2.
 c. 18. cum alijs. So-
 crates lib. 2 c. 29.
 cum alijs. Sozomen⁹
 lib. 3. c. 18. cum alijs
 Tripartita lib. 5. c.
 10. cum alijs Onu-
 frius in chronico an-
 no. 359. Sigoni⁹ li.
 3. de imperio Occi-
 dentali anno. 359.
 ex beatis Iheronimo
 Augustino, & alijs
 Vellarminus dicta
 controuersia. 4. lib.
 1. de concilijs. c. 6.
 Varonius. 3. to. anno
 359.
 q Blondus lib. 8. a
 declinatione impe-
 rij anno. 1274. Sigo-
 nius de regno Italiae
 tom. 3. anno. 1294.
 Genebrardus lib. 4.
 anno. 1272. Platina
 & Illescas vita Gre-
 gorij decimi. s. An-
 toninus 3. c. 20. c.
 2. Baptista Egnati⁹
 in vita Paleologi.
 r Zurita li. 3. c. 85
 del Rey dō Jayme cō
 quistador Miedes li.
 19. c. 1. 3. & 4. in
 eius vita Beuter li.
 2. c. 53. Paulus Æ-
 mili⁹ in Philippo. 3.

22
 Quintum te-
 stimoniū ex
 concilio Lug-
 dunensi secu-
 do.

tum fuisse de conciliatione Ecclesie Grece cum Latina; ob quam causam præcipue congregatum fuit concilium istud; & ad conversionem Tartarorum; & expeditionem sacri belli Iherosolimitani; quæ synodus extitit insignis; nam dum ad eam pergeret; obiit ille cælestis doctor Thomas Aquinas; & ibidem adfuit; & obiit beatus Bonaventura excellens doctrina; & sanctitate; & interfuerunt 300. Archiepiscopi; & Episcopi; & quadraginta Abates; & mille prælati; & tandem in eo ex testimonio Iheronimi Curia; Petri Beuter; & Miedis; & aliorum Pontifice instanter efflagitante adstirixit Rex Aragonia; Iacobus dictus don Jaime el conquistador; & ibidem in loco; & sede cæteris regnis antepositus; & quia elegauitissime describit; & narrat Petrus Antonius Beuter loco relato eius verba fideliter sermone Hispano quo cõscripta sunt; recitabimus. Viendo el Papa Gregorio que la Iglesia tenía gran necesidad de concilio para muchas cosas; y especialmente para las de Ultramar; determinó de juntar concilio en Leon de Francia para la Rescua de espíritu sancto; y le embiara a auisar; como a Rey de Aragon para encargelle; que no saltasse de allí; teniendo necesidad de su presencia; para dar consejo y fauor a la sancta Iglesia; fuele dada respuesta al Nuncio del Papa; que el Rey seria en el concilio sin alguna duda; y de hecho; despues de auer celebrado las funerarias de la Reyna de Francia Ysabel su hija; mujer de Philipo; se puso en camino el Rey; dexando al Infante don Pedro en Girona; para que gouernasse la tierra. Y el primer dia de mayo fue el Rey en Leon. Salieron le a recibir los Cardenales vna legua de Leon; y fue tanta la gema que salio de Arçobispos; Obispos; Abades; y otros Prelados de la Christianidad; que caxdo el Rey dende el lugar; donde le recibieron los Cardenales; hasta el palacio del Papa; desde la mañana hasta passado medio dia; a la que fue en el palacio salio el Papa vnestido; y delante del Rey fuesse a sentar en su solio Pontifical; y fue el Rey a ponerse de rodillas delante del; haziendo le la obediencia; que los Reyes suelen hazer a los Papas; luego mando el Papa; que pusiesse vna silla a su lato para el Rey; Tuuose despues el concilio con grande solemnidad; hallandose en el juntados quinientos entre Arçobispos y Obispos; y quarenta Abades; y más de mil Prelados; con Embaxadores de los Tartaros; y de los Griegos; y de los Reyes Latinos. Trato se de la necesidad que tenía la tierra sancta; y quiso el Papa; que el Rey dixesse su parecer. Empeço el Rey su habla; tomando por fundamento aquellas palabras del Propheta Esayas. Surge; illumina

nare Iherusalem; quia venit lumen tuum. Leuanta Iherusalem
 y recibe la lumbré, que ya viene en alegría. Hizo vn sermón
 gracioso, y muy substancial exhortando a todos los estados pa-
 ra el socorro de la tierra santa, do nuestra redempcion se cumplio;
 y ofrecio de passar alla con mil canalleros de linage, si el Papa
 alla Passara, como ofreciera; dio vaxa, particularmente como doi
 veces se embarcará para passar alla; y las dos le embarcará
 Dios el viaje con fortunas, y tempestades en la mar terribles;
 por lo qual pensaua, que aun no era venido el tiempo, en que
 Dios fuesse seruido de dar la tierra a los Christianos; guar-
 dando lo para aquella hora; q segun el creyá se effectuaria. En aquel co-
 ncilio hablo con tanta grauedad, y buena gracia, que el Papa, y
 todos el concilio le bendixeron. Saliendo el Rey de la Iglesia, ca-
 ualgó en su cavallo y meneole, dando vnas bueltas y arreuerien-
 do, que se espantaron todos, viendo le tan viejo, y tan asido en
 el cavallo; y dixeron vnos Franceses: Parmon armesire vous
 estes asse & puis sa pour occire les sarracins. Por cierto señor,
 aun estays bien rexo para matar los Moros. Tuuieron embidia
 algunos Embaxadores de Reyes, que alli estauan; de la gloria
 del Rey de Aragon; y pareciéndoles, se le auia perjudicado a sus
 señores en dar el primer lugar al Rey de Aragon don Iayme, no
 quisieron concertarse en aquel concilio: de suerte y manera, q
 ninguna cosa se concluzo. Viendo esto el Rey quiso confesarse
 con el Papa, y romando su bendicion, boluiose a Cataluña con
 grande honra para toda España. En este concilio murio sant
 Buenauentura. Ex qua historix descriptione satis ap-
 paret omnibus Regni legatis Regem Iacobum in se
 de excelluisse in concilio illo Lugdunensi secundo
 licet in ipsa Gallia congregatum extiterit.

23

Concilium
 Vienneſe et
 Mānuanum.

In concilio Viennensi sub Clemente quinto an-
 no. 1311. celebratum trecentis Episcopis, pluribus
 que alijs praelatis congregatis, / ex beato Antonio-
 no, Blondo, & alijs, in quo concilio licet Philippus
 pulcher Rex Franciæ adfuerit ex Villaneo lib. 9. in
 eius vita, & Papyro Maufonio lib. 3. & eius filius pri-
 mogenitus Ludouicus Hutinus Rex Nauarre ex des-
 criptione Bliothecæ Vaticanæ edita per fratrem
 Angelum Rocham fol. 213. & etiam præſentes fueret
 alij duo filij Philippus, & Carolus ex manu scripta
 Pontificali hystoria, & constat ex Iheronimo Zu-
 rita dignissimo fide scriptore annalium Aragoniæ,
 legatos Iacobi secundi Regis Tarraconensium, ibi-
 dem Dominum Petrum Queralt, Petrum Boil magi-
 strum rationum Guillelmum Aulomar Regium iudi-
 cem profectis diebus Septembris anno. 1311. extitis

Sæctus Antonin⁹
 3. part. tit. 21. c. 1.
 Blondus decade. 2.
 lib. 9. anno. 1311.
 Onufrius Panuini-
 co anno Paulus. Æ.
 milius in Philip-
 p. 4.

24

Concilium
 Vienneſe et
 Mānuanum.

7 lib. 16. cap. 58.

se in eâ synodo, tamen de loco superiori, cui tributus sit, non constat, nec in concilio Mantuano à Pio secundo habito aduersus Turcam ex Platina in eius vita anno. 1439. in quo legati Regis Ioannis. 2. Aragonensium extiteret ex eodem Zurita & Ioannes Margarit Episcopus Eleuentis; Petrus Peralta Regis Oeconomus; Ioannes Gallae Vicecancellarius; Franciscus Ferrerius in curia Romana Regis mandatarius.

Quintum est hîc e nostris sæculis finitimum testimonium ex concilio Basiliensi, ubi suffragia per Præuincias, & nationes, non per singulas personas, sequebatur, & sic præeubeta sua natione vnus ex illa selectus proponebatur, & hoc vsu in ea synodo seruato concilij Basiliensis sessione. 1. Hispana natio, priusquam Gallica suffragium, vt dignior, nobiliorque tulit, cum sit certum, quod dignior, & præstantior natio priorem emittit vocem ex concilio Constantiensis sessione. 29. & sessione. 28. vt ex eiusdem sessionis sessione patet. Quo loco taliter electo, & pronuntiato, ac assensato, & deputato, vocati fuerunt in locum dictæ congregationis Reuerendissimi Patres, & Domini Domini Ioannes Archiepiscopus Toleranensis nationis Hispana Præsidentis, Ioannes Archiepiscopus Rhotomagensis nationis Gallicana Præsidentis, Ricardus electus Eboracensis Anglicane nationis Præsidentis, Andreas Episcopus Boxaniensis nationis Germanica Præsidentis, in quorum præsentia dicti loci electio fuit solemniter publicata, Idque Platina vita Eugenij quarti Pontificis confirmat. Et quod Basiliense concilium iam antea inchoatum Marini decreto angeri indies cerneret, concurrerunt eam Hispanie, Gallia, Germania, Pannoniaque Principibus, qui eam neminem Christiana Republica causam in arbitrio concilij disponentem. In qua synodo legati Regis Ioannis. 12. ex Castella regnis extiteret Alfonso Carrillò Prothonotarius Apostolicus; Aluarius Episcopus Conchenis, Ioannes Sylua Comes Cifontanus Regis Ioannis. 2. antesignanus superior, Alfonso Garfia de sancta Maria, & Carthagenæ Decanus Compostellanus, & postea Burgensis Episcopus, doctor Ludouicus de Paz, & frater Gallus Præuincialis Dominicanus, & frater Ioannes Corral, vt eos refert Iheronim⁹ x Zurita, & Garibai, & pro Regē Aragoniæ Alfonso quinto Archiepiscopus Palenu, & Alfonso Borja Episcopus Valentinus doctorque, & æque stris ordinis, alter ex eodem Zurita, & in concilio Florentino.

24

Quintum testimonium ex concilio Basiliensi.

25

Concilium Florentinum.

28

Concilium Florentinum.

x Zurita lib. 14. c.

34. et Garibai in compendio Regum Castellæ. lib. 11. c. 7.

7 Zurita lib. 14. c.

13. & c. 54.

no incepto Ferrariæ sub Eugenio. 4. quo adfuit Ioânes Paleologus Græcorum Orientalis & Imperator, & Patriarcha Constantinopolitanus, Prælatiq; Græci, & Latini, non inuenitur locus superior inter legatos, nec in actis concilij, nec apud scriptores hystoriæ eius.

Genebrardus li. 4. anno. 138. Vaticana Bliotheca fol. 215. Prætorius Platina, et Papyrius Mafionius in vita Eugenij. IIII.

26

Sextum costimonium ex concilio Tridentino.

Sextum deducitur testimonium ex sacrosancto concilio Tridentino ultimo vniuersali à Paulo. III. & Iulio. III. & alijs sequentibus Pōtificibus conuocato, habito, & confirmato instāte Carolo. V. Imperatore, Regeq; Hispaniarum inuictissimo, vt epistolis conuocatorijs eiusdē concilij patet, in qua synodo legatus Caroli. VI. Imperatoris Regis Hispaniarum summum locum inter legatos obtinuit, superioremq; legato Regis Francorum, vt ex actis concilij inspicere potest, vbi priori loco Sigismundus orator, & legatus Imperatoris sedebat, & collocatur antequam Renaldus Ferrerius, & Guido Faber oratores Galliarum Regis. Sed quia aliqua obijci possunt, his satisfacimus.

Primo quod ille orator non vt orator Regis Hispaniarum adstitit, sed vt orator Imperatoris, Cum idem Carolus. V. & Imperator, & Rex Hispaniarū esset, & vt Imperatoris legatus, certum est, quod præcedere debet, & ita posteaquam obiit inuictissimus Carolus quintus, & pro Rege Catholico maximo Philippo. II. Marchio Pescariæ, & loco eius Claudius Fernandez Quignones Comes Lunensis fuit, tunc Regis Galliæ legatus non concessit locum superiore, immo nobiliorē sibi postulauit, & orta inde fuit contentio inter vtriusq; Regis legatos, Philippi secundi, & Francisci Regis Galliarum, ita vt suspenderent celebrationem concilij, quod ne impediretur & adeo Reipublicæ vtilissimum remedium cessaret, legatus Regis catholici Hispaniarum apud concilij secretarium sedit, decreto concilij ordināte, ne præiudicium aliquod sequeretur ex loco Regibus concessio, vt ex fine concilij constat, & actis eius. Sed satisfaciendo obiectioni respondetur, quod legatus Imperatoris, fuit & Imperatoris, & Regis Hispaniarum legatus, & absque aliqua protestatione Francisci Regis Galliarū protestantis, quod ne ei in loco præcedere videretur, vt legatus Regis Hispaniarū, sed solum vt legatus Imperatoris, & ipse duplicem personā sustinuit, à quo mandatū habet.

Caput secundum.

ad iudicandum
a. l. 3. Si ex plurimis
ff. de acquirēda pos-
seſſ. ubi Socinus &
doctores.
b. l. 1. §. Reseres. l.
prædia. 48. ff. de ac-
quirenda possessione

c. c. consultationib⁹
de iure patronatus.
c. cum ecclesia. c. cū
olim de causa posseſ-
& propier. c. quare-
lam de elpſione.

d. Couar. c. 1. præf.
nu. 1. Morales li. 11
c. 12. Zurita lib. 1.
cap. 1.

habebat, altera Regis Hispaniarum, cuius etiam sus-
 ceperat mandatum, & sic ex utroque titulo imperato-
 rio, & Regio præcessit, cum ex diuersis: & titulis, &
 causis possit viam, eandemque possessionem quis
 exercere ut utrisque proſit possessio, & sic vno actu
 sedendi, omnes actus exercentur, sicut possessio
 vniuersarum rerum conseruatur possidēdo seruum,
 vel aliquam partem corporis vniuersalis, ut maiora-
 tus hereditatis. Confirmatur hoc testimonium ex re-
 latis per Menchacham initio controuersiarum illus-
 trum, qui in eo concilio adfuit. Nam cum inter ora-
 tores utriusque Regis excitaretur controuersia, quo-
 rum prior habere orationem debuisset in iudicio li-
 to agitata, prior Hispanus habuit orationem, ut fun-
 damenta quædam ad id sustinendum, quibus vsus fuit,
 Menchacha ibidem recitat, & ita posteriori, actu
 possessor in concilijs Hispanus est, ut pro eo iudican-
 dum esse nemo dubitet, cum attēdatur vltimus & ac-
 tus circa continuandam possessionem, & hæc sunt,
 quæ in mentem venerunt testimonia ex concilijs vni-
 uersalibus, & generalibus deducta, unde ad alia ex
 nationalibus concilijs collecta transcendendum erit.

Ex concilijs nationalibus septimum erit testimo-
 nium his præfatis, quod Gothorum sæculo illi non
 solum Hispanias, sed magnam Galliarum partem, ut
 Narbonensem totam regionem, & Aquitaniam maio-
 rem terminum possidebant ex concessione Honorij
 Imperatoris, Alarici, & Aualfi, & potentia sua, ut
 ex licato Isidoro, Prospero, Aquitano, Paulo Emi-
 lio, & alijs ostendunt. Didacus Couaruias, d. &
 Ambrosius Morales, Iheronimusque Zurita, & ea
 de causa, ubi ex omni regno & natione prælati con-
 ueniebant, & nationalia concilia Episcopi non solū
 ex vniuersa Hispania, sed ex illis Gallia Prouincijs
 Gothicis subiectis conueniebant, quæ eo quod Gothicis
 paræt, Gallia Gothica cognominabatur, & quotiens
 in vnum & Episcopi Gallia, & Hispania conuenie-
 bant, Hispania ut nobilior priorem sedem, vocem, &
 nominationem habuit, & Gallia inferiorem, ut patet
 in concilio. III. Toletano tempore. Recæredi Regis
 habito, ut legitur in actis conciliorum, & capiosius
 apertiusque in concilijs Hispania diligentia Gallia
 Loaysæ tunc nostri eximij Principis Philippj præ-
 ceptoris, nunc Archiepiscopi Toletani, cuius summa
 eruditio vna cum integritate, & sanctitate vitæ, &
 merum;

27
Confirmatur
hoc testimo-
nium ex eo-
dem concilio
Tridentino.

28
Septimū ref-
timonium ex
concilijs na-
tionalibus.

Caput secundum.

24

morum, contendunt, vt difficile sit iudicare, quæ excellentior sit in eo, ita omnes perfectè elucet, is enim in eo Hispanorum conciliorum codice sigillatim retulit suo nomine Hispanos Episcopos, & deinde ordine suo Gallos in annotationibus ad. III. Toletanum concilium, idemquæ adpertere licet in quarto Toletano tempore Sisinardi Regis celebrato, in quo recenset Hispaniæ, & Galliæ Præfules e Morales libr. 12. c. 3. & 19. cerdotes. Hispanos priori collocando loco, vnde emendanda sunt verba in decreto Gratiani, c. cum longe. 63. distin. concilij Toletani & in actis conciliorum. Nam vbi legitur. Vnde placuit omnibus Pontificibus Hispaniæ atq; Galleciæ, legendum est. Gallia Gothica. Gallecia enim pars Hispaniæ est, non diuersa ab ipsa Hispania, vt est Gallia, quæ Gothica dicebatur, quia Gothis subdita erat, vt in decretis, à Gregorio decimo tertio Pontifice summo emendatis adnotatum est, & ab Antonio Augustino de emendatione Gratiani, & aduertit Valeus, & f Garibai, & si hoc non recusatur, vt suspectum testimonium, cum in Hispania celebrata sint concilia plura adduci possent, ex concilijs nationalibus, in quibus Gothi, qui pares erant Gallis, & Hispanis, cum nec Hispani, nec Galli essent, minime nocerent iuri Prouinciarum, si certa non esset in hac re Hispaniæ dignitas. Octauum ordine debito testimonium ex phrasi, & sacrorû doctærum stylo colligitur, apud quos vbi Hispaniæ, & Galliæ fit mentio simul eas coniungendo priori, & digniori loco Hispaniam collocant, idquæ apud Tertulianum finitimum vetustissimis concilijs auctorem, adeo ob eruditionem venerandum videre licet. c. 7. & 8. aduersus Iudæos, argumentum aduersus eos proponens, perfidiæ arguendo, quod omnes gentes fidem Christi professæ sint, eis in duritia cordis sui manentibus, hanc subiungens orationem. In quem enim alium vniuersæ gentes crediderunt, nisi in Christum, qui iam venit? Cui enim aliæ gentes crediderunt? Parthi, Medi, Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrigiam, Cappadociam, & incolentes Pontum, Asiam, & Pamphylia, imitantes Aegyptum, & regionem Africæ, quæ est trans Cirenem Romani, et incolæ tunc, & in Iherusalem Iudæi, & gentes cæteræ, vt iam Getularum varietates, et Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, & Galliarum diuersæ nationes, et Britanorum inaccessa loca Romanis Christo vero subdita, & Sarmatarum, et Dacorum, &

e Morales libr. 12. c. 3. & 19.

f Garibai lib. 8. c. 43 & lib. 11. c. 19. Valsens fol. 89.

29
Emendatur.
c. cum longe
63. distin.

30
Octauum ex
sacris doctæ-
ribus testimo-
nium.

Caput secundum.

Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, & Prouinciarum, & insularum multarum nobis ignotarum, & quae enumerare minus possumus.

Sanctus Irineus priscus ait flor. lib. 1. contra Hæreses, c. 3. vitem eodem argumento aduersus Iudæos & Hæreticos. Et si in mundo loquela dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis vna & eadem est. & nequæ hæ, quæ in Germania sunt fundata Ecclesiæ, aliter credunt, aut aliter tradunt, nequæ hæ, quæ in Iberis sunt, nequæ hæ, quæ in Celtis, nequæ hæ, quæ in Oriente, nequæ hæ, quæ in Ægypto, nequæ hæ, quæ in Lybia, nequæ hæ, quæ in medio mundi sunt constitutæ, sed sicut sol creatura Dei in vniuerso mûdo vnus, atq; idem est sic lumen, & prædicatio veritatis, bique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad veritatis cognitionem venire. Vbi constat, quod Iberi qui sunt Hispani, prius quam Celtæ, qui sunt Galli nominantur. Sanctus Iheronymus in epistola ad Rufinum eandem rē prosecutus ait. Hoc in Ecclesijs suis faciant, quod Romæ, siue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illirico, quod in Hispania, quod in Britania, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, vbi humilitas perseuerat, & sæpe, frequenter hoc stylo vsi sunt sacri Doctores.

Nonum, idquæ efficax, & certissimum testimoniū ex auctoritate legum Romanorum, & Imperatorū adducimus. Primo in notitia Imperij, in qua omnis cura, & industria adhibetur describendi Prouincias ordine, vetustati, & dignitati cuiusquæ Prouinciæ debito, & constituto, qui liber merito ex grauitate doctrinæ, & antiquitate, & veritate in summo præcio habetur, in secunda parte, qua agitur de Imperio Occidentali, c. 2. priori loco Prouinciæ Hispaniarum, deinde secundo ordine Prouinciæ Galliarū numerantur. Idemquæ stylus, c. 67. seruatur, vbi Hispania prius, & c. 68. Gallia deinde recensentur, cuius ordinis summo cum studio, & animaduersione seruati rationem reddit Guido Pætyrolus de ætissimus interpret Imperij notitiæ, ex eo, quod Hispania prius Prouincia Reipublicæ fuerit Romanæ, quā Gallia ideo priori loco distribuitur. Idem seruari apud Sextum Ruffum virum Consularem eadem de causa de historia Romana, c. Regnum Imperatorum, sed ea non satisfacit ratio, cum ex eodem sexto Ruffo, licet Hispani opem Romanis prius, quam Galli dederint, tamen in expugnatione totius Regni, prius fuit

31
Nonum testimoniū ex legibus Romanorum, et Imperatorū.

fuit expugnata, & occupata vniuersa Gallia à Roma
nis, quā Hispania, cū octauus Augustus Cæsar Canta
bros, & Astures nō dū superatos expugnauerit, nec
omnino potuerit, ideo id totum dignitati, & nobili
tati regionis tribuendū est, cuius insignia Octauus Au
gustus vt nobiliora sibi sumpsit, vt referem⁹ suo loco.

Confirmatur hæc sententia ex lege Iustiniani Im
peratoris. l. 2. Si iubemus C. de officio Præfetti Præto
rio, quā prior locus datur ordine. litteræ Hispaniæ,
hiscē verbis. *Quacumq; in partibus Hispaniarū, Gallie sine
Ebancorū agnuntur.* Et sic videtur Ioannē magnum pro
nunciāsse pro Hispaniæ dignitate iam antea quā su
prema gloriā, & copiā, quibus hodie fruitur, potire
tur. Nā in lib. 1. 5. Gothorū hystoriæ. c. 17. inquit. *Vn
de satis apparet, quāris calamitatib⁹, & vexationib⁹ opprimeba
tur inclita natio Hispanorū, ante Gothorū imperiū sub quo, nō
solū liberata fuit, ab omni exherarū gentiū incurſu, sed in eā
amplitudinē, & gloriā ascendit, vt nūc aut præcipu⁹, aut inter
præcipuas toti⁹ orbis nationes merito existimetur, & li. 1. 5. c.
26. In Hispania Vestrogothorū orta sunt noua regna, quorum
omniū præcipuū erat Gothorū, quæ admodū hoc nostro æuo ip
sa Hispania, in qua sedes elegerāt, nulli felici regioni secunda
esse videtur.*

CAPVT TERTIVM.

Quo obiectionibus, aduersus supradicta testimonia
à Gallis adductis responderetur satisfaciendo testimo
nijs, & argumentis ab auctoritate, quæ in eorum
gratiam adduci possunt.

IN Hac litterarū palestra doctores Galli
in proemio citati omne robur cōstituūt in
defendēda possessione, & retinēda, quā
Regē Galliæ, & eius legatos habere con
tendunt circa occupandū locū honoratio
rē in cōcilijs sacris, & Ecclesiæ actib⁹, & ita cū existāt
in hac quasi possessione, perturbari nō debēt, quomī
n⁹ vt possidēt, possideāt, sed cū hoc tractatu non tā
tum de possessione, sed de proprietate, & possessione
simul agatur, omnib⁹ in vtraq; causa fundamen
tis satisfacere pro ingenij tenuitate conabimur. Ad
quā rē perficiendam, concilia, quæ argumentū ab au
thoritate præstare illis possunt, referemus, & actus
possessionis, quibus nituntur.

E Primum.

Caput tertium.

Primum adducere poterunt testimoniū, non quidē ex antiquissimis, sed ex recētoribus concilijs, & primū adducitur Lateranēse, cui præsuit Innocētiū. III. anno. 1215. in quo mille, & trecētos præsules extitisse recenset. Sanctus Antoninus, alijs recitant septuaginta Archiepiscopos. 412. Episcopos. 800. Abbates, & praelatos, Patriarchasq; Iherosolymitanū, & Constantinopolitanū, legatosq; Federici Occidentalis Imperatoris Regis Siciliæ, & Orientalis Imperatoris. Itē & legatos Regū Iherosolimitani, Hispani, Gallici, Britanni, Vngari, Bohemi, & Cypri, & in enarratione eorū anteponunt ordine scribēdi legatū Franciæ, legatū Hispaniæ, ex Platina, Genebrardo Philippo Bergomēsi, & alijs. Cui testimonio primo responderet, quod ex ipsius concilij actis non constat de hoc ordine, & scriptores saltē recētes nō possunt præstare argumentū ab auctoritate maximē cum sint fere omnes Galli, & ita Hispani cū de concilio mentionē faciunt, priori loco collocant Hispanos legatos, deinde Gallos. Itē & secundo Platina, & alijs, non ordine vt federūt legati, sed vt in mētem occurrat, eos numerarunt, vt patet, quia in referēdo ordine, dissentiunt auctores, & vtuntur ordine præpostero. Nam Platina prius Oratorē græci Imperij, cum inferior sit, quā orator Occidentalis Imperij nominat, & Michael Burchingerius prius Romani Imperij legatos, quā Orientalis scribit. Itē & Platina, & Burchingerius, Blondus, & alijs priori loco collocant legatos Regni Iherosolimitani, Genebrardus legatos Franciæ, vnde nō constāt inter se, vt dici possit, curā in recitandis ordine legatis suscepisse scriptores istos. Et quādo prior nominatio nō est facta ad ordinē inducendū, sed ex quadā simplici, & enuntiatua demonstratiōne personarū vel locorum tunc non sumitur argumētum ab ordine litteræ Felinus, cū dilecta declaratione. 4. de rescriptis glo. c. si quis ex Episcopis dist. 79. Pacian^o de probationibus li. 2. c. 29. nu. 76. & 79. vt. c. 2. de iudicijs vbi pri^o Episcopi inferiores quā Archiepiscopi digniores nominantur, & c. pastoralis de concessione præbendæ, vbi prius canonici deinde Archiepiscop^o scribuntur. c. si de officio delegati in. 6. & pluribus alijs locis. Itē & ex eisdē pri^o legatos Regni Iherusalē scriptos fuisse constat, & ita legat^o Regni Iherusalē, cuius ius obtinet Rex noster iniquissimus anteponitur vnde potius est contra eos argumētū. Deinde q̄ omnē tollit dubi-

Reponso ad locum concilij Lateranēsis sub Innocētio. III. congregati.

g. S. Antoni. 3. p. tit. 19. c. 1. §. 6.

h. Platina in vita Innocētij. 3. Philip pus Bergomēsis li. 3. supplementi chroni carū āno. 1215. Genebrardus eo anno surius in præfatione conciliorū Michael Burchingerus in vita Innocētij 3. Blondus. lib. 6. decade. 2. in fine.

i. Garibai lib. 12. c. 48. Monarchia lib. 21. c. 24 §. 3. Illescas li. 3. hystoriae Pontificalis. c. 182. in vita Innocētij. III.

2
Argumentū
de hoc concilio
pro Hispania
Lateranensis
est.

dubitationē, & difficultatē est, quod licet fateri cogemur, quod tamē nullo modo fatemur in eo concilio anteferri legatos Franciæ, eo quod prius scribantur, non anteponuntur legatis Regis Hispaniæ, neque Castellæ, cum eo tempore Hispania distinctos reges haberet, alium Castellæ, alium Aragoniæ, aliū Lusitaniæ, alium Legionis, aliū Nauarræ, & diuersis bellis Saracenorum opprimerentur, ut ex Platina vita Innocentij. III. constat, & ea de causa nō interfuit aliquis ut legatus totius Hispaniæ, sicut nunc adesse debet, neque adfuit ut legatus regis Castellæ, quia nullus legitur ab eo missus in hystoria regis Henrici primi Castellæ regis, neque apud Marianā K. Latinum scriptorē, nec Vaseum, nec apud Zuritā; licet ipse omnes legatos regum addidisse affirmet, nec in processu litis super primatu Ecclesiæ Tolentanæ in eo concilio excitato quod Garlia Loaysa refert in concilijs Hispaniæ in annotationibus ad conciliū Tolentanū sub Gundemaro rege celebratū, ubi recitatur, quā diserte historiographus Hispaniæ annalium Rodericus Toletanus causam pro primatu egerit, orationēque habuerit in theatro illo, & consensu publico concilij celebrioris, quā vnquā contigerit omni linguarū genere ornatā, ut ostēderet Narbonensem Galliarum, Prouinciā Tarraconensem Aragoniæ, Cōpostellanā Galliciæ, & Bracharēsē Lusitaniæ primatui Tolentanæ subijci. Quod autē colligere potui ex manuscripta hystoria Pontificali latina, idque certū videtur, est, quod tunc rex Castellæ cū bello aduersus Saracenos occupatus nimis esset remotus à Romano situ legatos non misserit, sed solum rex Aragoniæ, & ita ille ut rex vnus regni, & membrum nō capiti, & fonti nocuit, maxime cū tunc non iure societatis, & cōmunionis regna obtinerentur, sed diuerso, & distincto iure diuersa essēt, & ita acta vnus ex toto. tit. C. res inter alios acta alijs nō præiudicāt, & quod ita se res habuerit ex contextura dictæ hystoriæ, recēsendo verba ostēdemus, quæ eiusmodi sunt in vita Innocentij. III. Generale conciliū celebrante in Ecclesia Lateranensi, erantque Episcopi. 412. inter quos fuerunt duo Patriarchæ, scilicet Cōstantinopolitanus, et Iherosolymitanus, Anchiochenus vero lāguens pro se Vicariū Antecordiū Episcopū, Alexandrinus vero sub Saracenorum dominio cōstitutus Germanū suū misserunt, Metropolitani erāt. 71. Abbatēs. Priores vltra octingenti, fuitque numerus prælatorum in toto. 1213, legatorum Federici Imperatoris, sue Regis Siciliæ

K Mariana lib. 12
c. 4. anno. 1215. Va
seus anno, 1215. Zurita lib. 2. c. 66.

Caput tertium.

tunc in Imperatorem electi, & Imperatoris Constantinopolitani, Philippi Franciæ, Ioannis Angliæ, Vngariæ, Iherosolymitani, Cypri, & Aragoniæ, Regumque aliorum ingens adfuit multitudo. Et verosimile est quod cum nominatur legatus Aragoniæ, si Castellæ qui ei præerat, adfuisset, potius ille ut præclarior nominaretur, quam alter Aragoniæ; & hoc colligitur ex hoc auctore, & etiam deducitur, quod non ut ceteri ordine regionum mentionem facit. Vnde patet quemque auctorem, ut placuit arbitrio suo ordinem scripsisse, non adstrictum legi sublimitatis. Item in Bibliotheca Varicana fol. 203. solum vnus Hispanus legatus describitur, qui fuit Aragonensis.

Secundum adducere possunt testimonium ex concilio Constantiensi anno 1215. quod adducit Renatus Chopinûs de domanio Franciæ lib. 3. c. vltimo. nu. 11. in quo adfuit Sigismundus Imperator Occidentalis, & in actis eiusdem concilij maximè sess. 22. Ioannes Gerson Cancellarius Franciæ legatus Regis Galliæ ad dexteram sedebat, cum ibidem essent Regis Aragoniæ Alfonsi quinti legati Ioannes Remon Fox Comes Cardonæ, & Almirdus Aragoniæ, frater Antonius Caxal generalis Mercenariorum, Remon Xamar Sperandus Cardona, magister, Philippus Malla insignis Theologus, & concionator Gundisalvus, Garsia à sancta Maria filius Domini Pauli de sancta Maria Michael Tranes, quibus mandatû à rege in die Iulij anno 1416. concessum extitit, eosque numerat legatos Zurita. l. Rex autem Castellæ Ioannes legatos habuit Didacum Stunicæ Archiepiscopum Hispalensem, Martinum Fernandez à Corduba Arcis præfectum de los Dózeles, Didacum Anaya Episcopum Conchensem, Ferdinandum Martinez de Aualos doctorem decretorum, Decanumque Segobiensem, & regium auditorem, doctorem Didacum Fernandez à Vallisoletto Decanum Palentinum, fratrem Ludouicum à Vallisoletto Dominicanum doctorem, Ioannem Fernandez à Penasior, quos recensent m Garibai, & Zurita, fueruntque ibidē legati Nauarræ, quos refert conciliū sess. 22. Sed huic respōdetur obiectioni, quod sedere ad dexterā, vel sinistrā semper non arguit eminētiā loci, ut ex Varonio. n. c. 1. ostendimus, & hac synodo nō potuit deduci argumētū, cū dissetirēt valde inter se circa sedis superioritatē, & primā vocē Aragonia, Castella,

3
Responsio ad
secundum te
stimoniū Ga
llorum ex cō
cilio Constā
tienti.

l Zurita lib. 12. c.
42 & 43. & 63.

m Garibai lib. 16.
c. 7. Zurita lib. 12.
cap. 66. v

n Varonius. 6. tom.
anno. 451. fol. 141.

tella, et Anglia, vter potior esse deberet, vt ex ses.
22. & ses. 29. eiusdē cōcilij patet, & Zurita, o & tādē
ne alicui nationi aliquod i^o quæreretur, decretū fuit
ses. 29. vt præsides cōcilij pro omnib⁹ loqueretur, vt
his verbis patet. *Qua lecta idē domin⁹ præsides pro toto cōci-*
lio respondit, & quod vox præsidentis sit vox totius concilij,
quādo primo de consensu omnium nationū constiterit, namq; pro
ppter discordiā nationū Hispanica, et Anglicana, que prior res
ponderet pro toto concilio Placet, & de alijs prærrogatiuis fuit
per nationes, & Cardinales ordinatū, quod præsidentis responde-
ret pro toto concilio. Placet. & ses. 22. statutū est decretum
de non derogando iuri alicuius nationis de priorita
te vtorū, quod quia nimis prolixū est, nō hic trāseri
bimus, sed solū verba vltima, quę sunt. *Nihil omnino ex*
cellentię, aut cuiuscunq; alterius iuri proprietatis, seu possessio-
ni per pręmissa, vel aliquo deorū acquiratur, seu acquisitū sit,
seu quouis modo accrescat, seu accrevisse cęseatur circa priorita-
tatē, vel posterioritatē, aut alias circa pręmissa, illaque prohibet
in futurum ad pręmissa, aut pręmissorum aliquod quomodolibet
allegari, &c. Item cum Imperator & eius lega-
tus federet ad dexterā Ioannes Gerson cancellarius
Frācię post legatum Imperatoris sedere necesse de-
buit, & ideo ad sinistrā primo loco sedere vt extitit.
se verosimile est legatū, Hispanię honoratior, & po-
tior, locus consensus fuit primus sinister quam secun-
dus dexter.

4
Ad tertium
testimonium
concilij Late-
ranensis In-
lij. II. & Leo-
nu. X.

Tertium Galli in sui gratiā adducunt testimoniū
ex concilio Lateranensi sub Leone. X. & primo sub
Iulio. II. anno. 1511. celebrato aduersus Ludouicū,
XII. Regem Francorum, qui conciliabulum Pisa-
num p^o auctoritate suā congregauit. In quo sessio-
ne. 8. 9. & 10. Ludouicus Solier legatus Ludouici
XII. Regis Galliarum post legatum Imperatoris
Maximiani nominatur & deinde legatus Regis Ara-
gonię Catholici Ferdinandi Iheronymus Bich.
Cui testimonio vt satisfaciamus, illud pręfari op-
portet, quod cum Ferdinandus Rex Catholicus, &
excellens Regnum Castellę non ex patrimonio, ne-
quę propria hęreditate obtinuisset, sed ex matrimo-
nio, quod cum Rex Sicilię esset, contraxit cum Isa-
bella Regina Castellę Catholica, ea defuncta, vi-
duoquę Ferdinando manente, ipse vt proprium pa-
trimonium obtinuit Regnum Sicilię, & Aragonię,
quorum hęres legitimus fuit, & Regnū Castellę ex
patrimonio, & hęreditate matris Isabelle obtinuit

o Lib. 12. cap. 66.

p Genebrardus lib.
4. anno. 1511. Guic-
cardinus lib. 11. hy-
storię sui temporis.
Ferronus ad Paulū
Æmiliū in vita Lu-
douici. XII. Monar-
chia Pineda lib. 27.
cap. 6. Onufrius in
chron. anno. 1511.
& in additionibus
ad Platinam vita Iu-
lij. II. & Leonis. X.
Zurita lib. 9. c. 30.
& 35. & 42. cum
alijs in Ferdinādo Ca-
tholico.

Caput tertium.

domina Ioāna ei⁹ filia, quæ nupsit Philippo. I. patri inuicissimi, maximiq; Caroli. V. Imperatoris, & quia eo tempore ipsa Ioanna erat vidua, ægritudinequē impedita, & filius Carolus infans ætate administrator ei⁹ & regni Castellæ Ferdināduſ extitit, vt satis id ex chronicis patet, maximē ex Zurita. *¶* Vnde Ferdinandus Iheronymum Bich constituit legatum, vt Rex Aragoniæ, & quod solum missus sit pro illo Regno, constat ex Zurita lib. 7. c. 47. Et antequam Rex Ferdināduſ gubernator Castellæ nominaretur. solū quē regnaret Aragoniæ, missus est Iheronym⁹ Bich legatus cum alijs ad præstandam obedientiam Iulio. II. & quamuis postea mandatum, ei vt Rex Aragoniæ, & administrator Regni Castellæ dederit, tamen solum titulo administratoris fuit vsus, & mandatum pro Regno Aragoniæ solum datum est, quod patet quia in concilio duplici nomine vocatur, aliquādo, & sæpius orator Regis Aragoniæ, vt sessione. 7. & 8. aliquando orator catholici Regis Hispaniæ, vt sessione. 1. 2. 3. 4. 9. 10. & 11. & 12. aliquando catholici Regis Aragonū, & Castellæ gubernatoris vt sess. 5. & 6. & utroquē nomine semper orator Regis Aragoniæ solum intelligitur. Primo quia Ferdinandus non erat Rex Castellæ, sed administrator solum, vt dictum est, & ita nec in mandato concessio, nec alibi nunquam Regis nomine vsus est, sed tantum administratoris, & ea causa dum Regis Hispaniæ dicitur orator, non ex eo intelligitur, quod esset orator Regis Hispaniæ, sed vt Regis Castellæ, vt Regis Aragoniæ, ex eo, quod in vsu erat, vt Rex solum Aragoniæ diceretur Rex Hispaniæ, & Rex Castellæ etiā, licet non essent Reges totius Hispaniæ, partem ex figura Metonymia pro toto cōtinentes quia & vbi duo possunt concurrere actus possidendi, ex vtiliori, & qui minus nocet, intelligendum est possedisse. I. si paternæ vbi Baldus, & Paulus. C. de repudianda hereditate, Alexander. l. 2. C. quod metus causa Aimon. cons. 32. & 106. Ioannes Garfia de nobilitate gl. 12. num. 40. & ita dum dicitur orator Regis Hispaniæ, intelligitur, vt supra nominatus est orator scilicet solum Regis Aragoniæ, cum vno mandato tantum esset vsus in vna sessione, sicut in alia, & ita phrasis est, quod Rex Aragoniæ Rex Hispaniæ quandoq; nuncuparetur, vt ex bulla Urbani Papæ patet ad Regem Aragoniæ Petrum missa, quam refert Petrus

Beu-

Beuter lib. 2. c. 9. cuius titulus est. *Vrbannus Episcopus seruus seruorum Dei Petro charissimo sibi in Christo filio Hispaniarum Regi excellentissimo, eiusque successoribus.* Et idem Beuter lib. 2. c. 17. retulit prauilegium Raimudi Comitis Barchinonensis hoc titulo *Raimundus Dei gratia Barchinonæ, & Hispaniarum Marchio.* Alioqui enim non Regis Aragoniæ, sed Castellæ vocaretur orator Iheronymus Bich, vel semper orator Regis Hispaniæ, nam cum esset inferius Regnum, & vt hæreditas Regni Castellæ Aragoniæ Regnū non partis minoris, sed superioris fieret mentio, cum in maiori minor summa contineatur, non e contra, in minori maior, nec veniant maiora, quæ non nominantur in minori concessione, & procurator non intelligatur vti, nisi in eo quod expresserit mādās, / quia licet posset alia comprehendere, noluit, & certum est, quod formam secutus est ei datam, ex qua non vsus est mandato Regis, vt Castellæ administratoris, ex quibus prima responsio est, quod in eo concilio non orator Regis Castellæ adfuit, vt nocere possit ei Regno sed solum pro Rege Aragoniæ tunc aderat, nec etiam administrator Regni Regno potuit damnum inferre, cum non sit propriarius, maximè quod eo tempore Ioanna Regina proprietaria erat quadam mentis egritudine occupata, & eo tempore nec administrator, nec eius procurator iuri ei obesse poterat, nec possessioni. Item ex momentaneis, & reiterabilibus ex sua natura actibus, non ex vno actu perditur ius, sed ex pluribus per. 30. annos Ioannes Garfia de nobilitate glo. 6. nu. 53.

Item & secundo sess. 11. in fine eius, vt etiam refert monarchia, v eo quod dissentirent Petrus Episcopus Siracusanus orator Regis Catholici, & Patriarcha Aquileiæ statutum fuit, ne locus videretur assignatus certis alicui, sed vt quisquē ingrederetur occupare posset locum, nulla ratione nobilitatis, vel antiquitatis habita.

Item huic concilij Lateranensis loco, & omnibus alijs, quos aduersus Hispanos Galli in sui gratiam adducere possunt generali animaduersione, & satisfactione respondetur habita temporum distinctione. Primum tempus, & ætas Hispaniæ postquam fidem catholicam amplexa fuit, numeratur, quando vniuersa Regio sub vno Rege, & ditione erat, neq; in Prouincias diuidebatur, sed vno corpore Hispaniarum

r c. sedes de rescrip. t. c. qui ad agendum de procuratoribus in 6. c. in toto de reg. iuris. in. 6. Bald. l. il lud. ff. de minoribus f. c. cum super de offici. delegati vbi doctores.

t l. 1. S. furiosus. ff. de acquirēda possessione Alex. cōf. 22. nu 10. vol. 1. Palacius Rubius in Rub. de donat. inter virū S. 9. & S. 43. n. 12 Caldas Pereira. l. si curatorē habens verbo si curatores. n. me ro. 119. v Monarchia libr. 27. c. 8. S. 2.

Generalis ob iectionū Gallicæ responsio vt satisfiat omnibus testimonij, & auctoritatis, qui in eius gratiam conueniri possunt ex varijs regni Hispaniarū mutationib⁹, et temporibus.

niarum vnum Regnum extabat, vt ante sæculum Roderici Regis, & occupationem Sarracenorum contingit, & hoc tempore, & sæculo nusquam reperitur, quod Gallia in concilijs, nec in Ecclesiæ actibus Hispaniæ præcesserit, immo ab Apostolorum concilijs, in Nicæno, Sardicensi & alijs Hispaniam nobiliorem, quam Galliam sedem habuisse capite superiori, compertum est.

Secundum tempus, & ætas Hispaniæ infelix numeratur, cum ab Africanis Sarracenis occupata, & vastata extitit, & tandem eos paulatim è patrio solo, & maternisquæ sedibus exterminare Hispani curarunt, tum ex Asturum regione altrice, & regina in Hispania recuperanda, tum ex Pyreneis montibus, tum ex Catabris diuersis Ducibus constitutis, vnde, & diuersa Regna in vna Regione & distingui cœperunt, qua ætate cum Hispaniæ accidisset, quod Sallustius omnibus Regnis euenire ait *Quæ orta sunt, occidunt, quæ aucta, senescunt*, cum ad amplitudinem summam veneretur, aliquanto deprimitur, & Gallia tunc ad summum fastigium peruenit regnante Carolo magno, cui à Leone. III. Pontifice concessa corona Imperij Occidentalis fuit anno. 801. & apud Gallos Reges vsque ad Carolum quartum simplicem permansit per centum, & plures annos, donec Berengarius quartus tempore Benedicti. 4. & Alfonsi. 4. Regis Castellæ ex Longobardis suscepit Imperium anno. 904. & postea anno. 936. Leo. VII. Pontifex Othoni concessit ex Gallis ad Germanos traducens, vt id ex multis hystorijs contextû opus de translatione imperij Vel larmino auctore indicat & ex Platina, y. Genebrardus, Onufrius, & alij notant, qua ætate, & sæculo aduersus Hispaniam Gallia non potest deducere argumentum, cum eo tempore reges Hispaniæ de restauratione regni tractarent, potiusquam de contentione cum alijs, item & Galli Imperium obtinerent, cuius rationem si aliquis locus præcedentiæ legitur, illam consequi possent, cum Imperatores ex Imperij dignitate antecellant.

Cumquæ omnium rerum vicissitudo sit ita ex mutatione temporum tertia ætas esse cœpit in regno Hispaniæ quia & electis per diuersas partes ei⁹ Mauris eodem tempore distincta regna sunt vnum Legionensæ, aliud Castellæ, alterum Aragoniæ aliudquæ Granatæ & Beticæ, quam Sarraceni adhuc occupabant,

6

Primum Hispaniæ temp⁹, quo vnita extitit.

7

Secundū Hispaniæ temp⁹, quo occupatur à Mauris, & incipit restaurari

x. Morales lib. 13.
c. 1. cum alijs Zurita lib. 1. c. 2. & 3.
Mariana. lib. 7. c. 1.
cum alijs.

7. Platina in Leone 3. Benedicto. 4. & Leone. 7. Genebrardus lib. 4. anno. 904. & 936. Onufrius in chronica. ysdem annis Sigonius de regno Italiæ ysd. annis. Zurita li. 1. c. 3. annaliū Aragoniæ. & Molineus in conſuet. Parisiens. sit. 1. §. 29. nu. 2. & 13.

Tertium temp⁹, quo Hispaniarum regna diuisa extiterunt.

pabant, donec catholicorum regum Ferdinandi, & Elyſabeth fortitudine, omnino exterminati ſunt ex Granata Mauri, deſecitque nomen regum eorum in Hiſpania, quo quidem ſæculo licet variæ eſſent etiam in regno Galliarum mutationes, cum deſicere tibus Meroueis Pipinorum familia regnaret, & ex Germania, Galliaque ſimul tempore Caroli magni coniunctis cum alijs regnis diuiſio ex ſucceſſione liberorum extiterit. Itemque & poſtea linea Hugo nis Capet inciperet, tamen Galliarum regnū hoc vno, vel Galliarum, vel Franciarum vocabulo, vno nomine, & diſtinctione ſemper vnitum videmus, & ita in congregatione conciliorum, & eccleſiarum reges Galliarum legatos vt reges Galliarum vniuerſe miſerunt, ſed reges Hiſpaniarum non vt reges Hiſpaniarum mittere legatos poterant, ſed vnusquisque pro regno ſuo rex Caſtellarum pro regno Caſtellarum, & Aragoniarum Rex pro regno ſuo, & Nauarræ, & Luſitaniarum Reges pro ſuis regionibus, & vnusquisque quandoque rex Hiſpaniarum dicebatur, nam Rex Caſtellarum ita titulum quandoque præbebat, & Rex Aragoniarum ſimiliter, vt ſuperius demonſtrauimus, & quod ita eſſet in vſu patet ex concilio Conſtantienſi ſeſſione. 38. vbi dum pro tota natione Hiſpaniarum vellet legatus Aragoniarum reſpondere, cum per nationes ſuffragia emitti Synodus a ſtatuſſet, id repugnauit legatus Luſitaniarum, vt patet hiſce verbis concilij, *Verum cum Ambaſſatores, chariſſimi Eccleſiæ filij Regis Portugallia illuſtris publicæ conceſſioni huiusmodi ſe oppoſuerunt, & cum de huiusmodi cōceſſione tractaretur, & timeret, quod aduenientibus Ambaſſatoribus chariſſimi Eccleſiæ filij Regis Caſtellæ ipſi verosiſimiliter de huiusmodi conceſſione, ſiue decreto turbarentur, & cōquererentur, pro vt iam ſuper hoc grauem expoſuere quærelam aſſerentes huiusmodi conceſſionis, obſeruantiæ in eorum tendere læſionem, ac ſui honoris non modicum præiudicium, & inferius. Sed quod ſingule ambiaſiæ Regum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugallia, & Nauarræ habeant, & repreſentent in natione prædictæ voces omnium prælatorum, & aliorum, qui conſueuerant ad conciliū vocari, & regnum dum taxat, & dominiorum ſuorum, quæ habent in Hiſpanica natione, & ea de cauſa pugnant inter ſe Reges de præcedentiā, cum vnusquisque contenderet legatos ab eo miſſos antecedere alijs debere, vt retulit maximam inter reges Caſtellæ, & Aragoniæ controuerſiam Iheronymus b Zurita, idemque in Baſilienſi concilio Lateranenſi ſub Leone*

a Monarchia lib. 23. c. 16. §. 1.

b Zurita lib. 12. c. 66. & lib. 14. cap. 36. & 40. & 45.

Caput tertium.

Leone decimo a sessione. 9. inspicere in actis eorum potest, quod legati Regum Castellæ, & Aragoniæ, & Navarra adfuerunt pro Regibus cuiusque Pro-
uincie non pro vniuersa Hispania natione, nec in Tridentino, etiam si coniuncta essent Castelle, Ara-
goniæ, & Navarra regna, adhuc legatus non pro vniuersa Hispania intererat, cum ibi etiam Lusita-
niæ legatus pro regione Lusitana adesset, & non vniuersa Hispania vigere.

Quartum aureum sæculum, & felix, faustaq; ætas, quæ regnante catholico Philippo secundo incolyto, & maximo, & nunc Philippo tertio non solum omnes Prouinciæ Hispaniæ inter se cohererent, & in vnu rediguntur ad pristinum statum redactæ, sed eius regnum præest cæteris regnis remotioribus, tã occiden-
talibus, quam orientalibus, & septentrionalibus, me-
ridianisq; qua temporum serie, & computatione præ-
habita, si Gallia ostendat tempore primo, quo His-
pania sub vno rege integra extitit, actum quo illi præcessit, tunc id testimonium admittendum erit, cū æqualiter Gallia, & Hispania floreret ea ætate sub vno rege, quod non ostender Francorum regnum, immo quod pro Hispania regione sint plures actus, & testimonia, ex quibus eam præferri constat, superius admonuimus. Secundo autem tempore, quo Hispania mæore, afflicta, & deuastata extitit, si aliquid testimonium adducatur, non nocebit, & sicut captiuo, donec in posthliminium reuertatur, non nocet, tempore, quo apud hostes in captiuitate est, id quod aduersus eum agitur, ita Hispania à Sarrace-
nis occupata, donec impedita, & captiuitate apud hostes retenta fuit, non ius amisit, sed vt in posthliminium, & libertatem reuertitur, & omnia ac si nusquam in hostium potestate fuisset, integra, & il-
lata iure posthliminij b recuperat, nec vlla præscriptio currit, donec impedita est regio, vt exemplo id notissimo cerni potest in regnis Iherosolymitano & Antiochiæ, nam omnia pristina præuilegia, & libertates consequuntur, si ab hostibus ad catholicos reducentur, cum tempore, quo in captiuitate manent, non eis nocent actus contrarii, & ita regnum, quod ab infidelibus, & Ecclesiæ inimicis detinetur, duo retinet præuilegia. Primum quod illi semper competit ius, & titulus, vt restitatur spoliatus repetatque ius, si bello recuperet, quod amissum est, & in Hispaniis

IO
Destatu pri-
mi temporis
Hispania.

II
Status Hispa-
niæ secundo
tempore ha-
bitus non no-
cet ei, vt tem-
pus captiui-
tatis.

12
Regnum cap-
tiuitate dete-
tum recupe-
rat iure pos-
thliminij præ-
uilegia ubi li-
beratur.

b c. primo de præscri-
ptionib⁹. c. p^{ro}. 16.
q. 3. l. filio. ff. de li-
beris & posthumis
& toto tit. ff. capti-
uis. c. pastoralis. 7. q.
1. in o. c. 2. de no-
ui operis nuntiatione
Alex. consi. 44.
vol. 1. Rebus. tit. de
regia ad prælaturas

nominatione verbo concessa in concordatis Andraas, Gail lib. 2. observationū obseruat. 61. nū. 3. Bart. Capud in cōstituit. Regni Siciliae li. 3. tit. de animalibus in pascuis assignandis.

c. Ancarranus regul. peccatū. 3. q. 1. c. quod super his de voto Anastasi Germonius de sacerdotum immunitate li. 3. c. 13. n. 29. ex Oldraldo consilio. 72. d. c. cū ex iniūcto de noui operis nūtiar. l. loca. ff. de religiofis Oldrald. cōf. 91. Rebus. de decimis. q. 13. Xuarez allegare. 8. Abiles in capitulis pratorū verbo Islas in prin. n. 2. ex Innocent. d. c. c. ū ex iniūcto Carolus Tapia. l. fin. ff. de cōstit. Principis. 2. p. c. 4. nū. 25. cum alijs. e. c. Quia diuersitate de concessione prae-bende. c. 1. de praescript. Bart. de tyrannide. q. 7. Ballus de praescript. prima. p. 6. partis nu. 4. et. 9. Bardus de tēpore vili et continuo & in Regno notat Felin. c. 1. de praescript. ad finē. fl. 1. §. municipes. ff. de acquirent. poss. licet. c. coto. tit. ff. quod cuiusq; vniuersitatis nomine.

panis eius semper fuit, restaurādi; q̄ Mauri occuparunt, vt egregie praeſtiterunt, aliud est, an priuilegia conferret; quae ante habebat & locum priore ciuitas & regnum repetitum ab hostibus, alioquin enim non esset restitutio, neque integrum statum repositio, vt definitur restitutio in. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minoribus, & ita hac secunda aetate Hispania donec detenta fuit, non amisit ius, nec locum honoratiorem, quem antea habuit, sed iute posthliminij recuperat ab hostibus reuerſa, nec ei nocent actus praecedentiae, si quos interim durante captiuitate Gallia vsurpauit, quia impedito bello, vel captiuitate non currit praescriptio, nec ei nocet possessio contra eum acquisita. Tertio tēpore, quo restauratae sunt aliquae Prouinciæ Hispaniae, sed ex eo quod in captiuitate extitit diuisa sunt varia Regna, & sub diuersis Regibus: tunc etiam si aliquos actus Gallia in damnum Hispaniae circa honoratiōnem locum acquisiuit in praelatione Castellae in Regni Legato, vel Aragoniae, vel Lusitaniae, vel Nauarrae, illi actus non nocent Hispaniae vniuersae vno corpore vnite, quia sicut aliud est vniuersitas ipsa, & vnum corpus vnitum, aliud sunt singuli de vniuersitate, & ciues, & Decuriones, vt membra vniuersitatis circa acquirendam possessionem. Nam quod vniuersi congregati vno corpore faciunt, & nocet singulis ciuibz in bonis publicis, licet non in priuatis bonis euiusque, & ad singulos refertur, ac si singula fecissent in illis, sed e contra, quod singuli Decuriones sigillatim faciunt, non nocent vniuersitati, nec quod vna Ciuitas facit aliquid nocet, eodem modo, quod membra diuisa, & singula per se, vt Castella, Legio, Aragonia, Lusitania, Nauarra faciunt, nec quod vnum membrum gerit, alteri membro, nocet, neque quod facit vt membrum, & sigillatim damnum infert vniuerso corpori vnito, cū aliud singula membra per se, aliud vniuersum corpus vnitum, sicut vnum membrum monasterij, & prioratus non habet eadem praerogigia, nec honorem, & dignitatem, quam ipsum monasterium caput eius, neque monasterium vnum habet praerogigia, quibus congregatio totius ordinis potitur vnitas enim virtus crescit, disiuncta minuitur. Nec enim rarius Euphratis fluminis Euphrates est, sed pars eius. Vnde sequitur, quod sicut priuilegium concessum

13
Status tertij
temporis in
Hispania nō
nocet.

14
Quod dimi-
sum est non
nocet inte-
gro corpori.

Caput tertium.

g. *L. aliud. §. refer-
tur. ff. de regulis iu-
ris. c. 1. & per to-
tum de his que sunt
a maioriparte capi-
culi.*

h. *Innocen. & So-
cinus nu. 23. c. acce-
dentibus de privile-
gijs Abb. c. pro illo
rum de prahen. Feli.
nu. 94. c. cum accef-
sione de constitutio.
Iass. conf. 81. lib. 3.
& 140. lib. 4. Caro-
lus Tapia l. fin. ff. de
consti. princ. 2. p. c.
2. nu. 17.*

i. *c. cum tempore de
arbitr. c. 2. de resti-
integr. c. cum olim
de privilegijs in 6.
Feli. nu. 28. et De-
cius. 94. c. cum ac-
cessione de consti. So-
cinus, c. accedentibus
& c. recepimus de
preuil. Tapia ubi
supra nu. 29.*

K. *l. possessio. 49. ff.
de acquirenda posse-
l. 1. 3. §. illud. l. quod
meo. ff. de acquiren-
da possess. l. non solu-
33. §. 1. ff. de vsuca-
pio. l. 5. C. de acqui-
renda possess. Bart. l.
Paulus respondit. ff.
de acquirenda here-
ditate. Molineus in
consuetud. Parisien.
tit. 1. §. 9. gl. 3. n. 1.
& 2.*

m. *l. 3. §. si iusserint
l. 3. & per totum. ff.
de acquirend. posses-*

sum Ecclesiæ non tollitur. h. ex consensu, & actibus clericorum, nec filiationis, nec privilegium ciuitatis per actus contrarios ciuium, & cum expresse illi renunciare non possint privilegio, neque tacite facto poterunt, ita neque cōsensus, & actus vnius Prouinciæ poterit nocere alteri Prouinciæ sociæ, nec vniuerso i. regno sicut si Pontifex concedit iurisdictio nem dignitati, vt de certo genere personarum cognoscat, & eas personas ab alijs iudicibus exemptas declarat, cum duobus concedat privilegium iudici, & personis, licet persone alijs consentiant iudicibus non nocet iudici, quominus eos coram se compare- re cogat cum non solum exemptio suum, sed iudicis privilegium contineat, cui non potuit renuncia- re in damnum iudicis, ita Prouincia, & Reges vnius Prouinciæ, si in actibus consenserunt sedis in præiudicium aliarum, non nocet socijs, & multo minus vni uerso corpori Regni cuius nomine, & totius natio- nis nihil gestum est, neque cum mandato totius Regni, sed solum eius privatae Regionis, & ita nullus actus adduci potest per Gallos in quo præcesserit, Rex Gal- liæ Regi Hispaniæ, & Regno vniuersali, neque si aliquis detur, in quo anteponatur Regi Castellæ, vel Aragoniæ, illius Prouinciæ actus nō necebit vni uerso Regno, & vbi Regnū, & natio Hispana vniuer- so corpore locum habuit & vocem, prætulit Gallis vt diximus de concilio Basiliensi. c. superiori, idque ex eo cōfirmatur, quia possessio mutatur ex nouo iure possidendi, & causa mutata possidendi, K & titulo, non eadem, quæ antea possessio, sed noua manet al- tera, l. sicut mutatione personæ, & qualitatis muta- tur res. Vnde cum Hispania præuilegia, & iura, quæ illi competeabant, vt Regno vniuersali muta- uerit, quia diuisa est in varios Reges, & incæperint Prouinciæ per se sigillatim possideri, & ex causa, & titulo Prouinciæ, nō totius regni incæperit possessio illa, diuersa possessio, & noua, non quæ antea erat, cum Regnum in vniuerso vnitum manebat, & cum ex animo, & titulo m. reguletur possessio, neque pos- sent Reges Castellæ habere animum ampliorem pos- siderendi, quam vt Reges Castellæ, neque Aragoniæ, quam vt Reges Aragoniæ, neque Lusitaniæ, quam vt Reges Lusitaniæ, neque Navarra, quam vt Reges Navarra non potuit possessio sic restricta extendi, vt noceat vniuerso Regno in vnum corpus redacto, exist

& sic cum neque in Lateranenſi concilio, neque in aliquo poſt deuſtationem Hiſpaniæ à Mauris facto, Rex vt Hiſpaniæ Rex nec legatum miſſerit, nec adſtiterit, non poteſt Regno nocere, vt eſt exemplum, nam ſi omnes partes Hiſpaniæ, & Prouinciæ, vt Hiſpania haberentur, non meliorem locum Caſtella, quam Aragonia, nec Luſitania, nec Nauarra haberent, ſed omnes æquales, & pares eſſent, vel vnus pro omnibus legatus mitteretur, & vna vox Hiſpaniæ, & ſuffragium eſſet non plurium Regnorum, neque Luſitania poſtremum locum, quam Britania obtineret, quia pars Hiſpaniæ Luſitania, idem ſicut Caſtella, & Aragonia, haberet præuilegium vt pars eius ſed quia non ratio habita eſt Hiſpaniæ, vt vniuerſi Regni Hiſpanorum, ſed Luſitaniæ, vt Luſitaniæ, Caſtelvt Caſtellæ, le, & Aragoniæ, vt Regni Aragoniæ, & Nauarræ, ideo illis Regionibus locus eſt aſignatus, non Hiſpaniæ. Vnde cum hodie Hiſpania ſub vniuerſa ditione ſit, ſub vno Rege integrum Regnum, vniuerſum corpus ad integrum ſtatutum redit proſtigitis Sarracenis omnino, & cum facile res *n* reuertatur ad ſuam naturam nunc ad priſcam ætatem, & primam, quam ante Maurorum occupationem Hiſpania habuit, reuertitur, & ille locus, qui antea, vt Hiſpaniæ vniuerſali tribuebatur, concedendus eſt, nec nocent alij, vt Prouincijs tributis, cū non noceât Regno, nec poſſit præcribi contra Regnum vniuerſale, donec non extiterit ſub vniuerſa ditione, vt nunc extat, & donec ſe offerat occasio, nō poteſt eſſe vſus, quia vſus ſine facto, & ſubiecto, in quo cadat, eſſe non poteſt, vt præuilegium non amittitur, vbi nō ſe offert occasio, o & actus vtendi illo, quo argumento vtitur Menchaca in proemio illuſtrium cōtrouerſiarum in hac cauſa. nu. 15. & vbi ſe obtulit, conſeruauit in concilio Baſilienſi. Item cum Regni Hiſpaniæ ſucceſſio ſit ex Molina li. 1. c. 2. nu. 10. de primogenijs ex maioratu, & primo genitura in illo antecēſſores non potuerūt niſi tēpo re vitæ ſuæ ſucceſſoribus nocere, nec præſcriptio induci ex eodē Molina li. 4. c. 10. In quā re quia nō hoc fundameutū præcipuū eſt in eo, non immorabimur, & ideo cū in toto pars ſit, non in parte totū, Gallia ex parte non de ducere poteſt argumentū ad totum, ſicut Hiſpania poteſt, ſi pars prætulit, quia ſi pars potior eſt, multo erit præſtantiſ ſ totum.

n. l. ſi vnus. §. pact⁹ ff. de pactis. glo. verbo. proceſſus. c. 1. de reſcript. in 6.

o c. accedentibus de præuilegijs. l. Attilius. ff. quemadmodum ſeruicutes admittantur glo. c. Abbare de verborum ſignific. vbi doctores. l. 3. tit. 7. p. 5. Rolandus conſ. 1. c. nu. 72. vol. 1. c. 52. nu. 30. volu. 3. Xhuarez in proemio fori nu. 4. Aimon conſ. 124. nu. 15. vol. 1.

15
Regnū Hiſpaniæ cū ſit ex maioratu nō nocēt ſucceſſoribus geſta ab antecēſſoribus.

F

Tandem

Caput tertium.

Tandem iactant, & gloriuntur Galli, quod hæc
lis non sub iudice est, sed iam decissa, & terminata.
Cum anno. 1564. Pius. IIII. Pontifex inter legatos
Catholici & maximi Philippi secundi, & Caroli.
IX. Regis Francorum id decreverit, locum præstan-
torem Gallo tribuens, vt summa cum arrogantia;
qua Galli vtuntur, recitat Papyrius Maufonius in
vita Pij. IIII. & quidam Mediolanensis auctor Ita-
lica lingua lib. 8. hystoria generali anno. 1564. Nam
huius allegationi, qua maxime nituntur Galli, facile
repondetur. Primo quod sententia ista non dirimit
controversiam, cum appellatione sit extincta, vel sus-
pensa, ab ea enim supplicatum est per legatos Philip-
pi secundi catholici Regis, & supplicatio suspendit;
cum adeum effectum sit instituta ad rem attentius de
liberandam, & maturius decernendam, & ita interim
donec confirmetur, vel reuocetur sententia, in pen-
denti manet quæstio, p & suspenditur causa in eo
statu, quo antea erat manens, & quod hæc supplica-
tio sit interposita præter id, quod ex actis processus
id notissimum est, recitat Onufrius Panvinus Gallo-
rum studiosus auctor in suplemento ad Platinam de
vitis Pontificum in Pio. IIII. hisce verbis narrans,
vt protestatio facta, & admissa à Pontifice fuerit.
Haud longe post controversia de honoratori in consessibus pu-
blicis loco, inter oratores Gallum, & Hispanum diu ante Fran-
cisci Vargæ opera excitata; Pontifex post longas reuersionatio-
nes summum Gallo locum assignauit, cum de concordie forme
multum consulisset, nec illam reperisset; Hispanus enim su-
periores consensum Gallo negabat, Gallus Hispanum æqualem
recusabat in Tridentino quoque concilio, quia Pontificis iussu
vtriusque oratoribus in sacris thuris suffimenta simul oblata erant,
magna discordia orta fuerat ob eam rem, Ludovicus Requesens
magnus Castellæ Commendator. Hispanus orator irritatus post
publicam contestationem Regis sui nomine Pontifici factam;
quam Pontifex suscepit, & iudicium pollitius est. Roma
abijt.

Secundo respondetur, q cum ex duobus malis, quæ
necessitate cogere euenire debeat, q illud q minus
est, sit eligendum, duo eo tempore se obtulerunt Eccle-
siæ catholice incommoda, quæ vitari vilo modo non po-
terant, aliud iniuriâ inferre catholici Regis dignitati,
& eius Regno, sublimiore locū Regi Francorum as-
signando, lædere; maiestatem temporalem Regiâ, aliud
vero, & grauius, q la debet spirituales maiestatem

in bna I

I

Dei,

p l. si quis aduersus
auth. quæ supplicatio.
C. de precibus impe.
offerent. l. 1. C. de sen-
tentis præf. præ.
Rolandus. conf. 38.
vol. 2. Maran. 6. p.
actu. 2. nu. 12.

q c. quando. 11. q. 3.
c. duo mala. 13. dist.
Soro in. 4. dist. 28.
q. 1. art. 1.

Dei, & Ecclesie, & dammū fidei inferebatur, cū Rex Frācia protestat⁹ fuerit, se & Regni sui incolas obediētiā Ecclesie denegaturos, & cū anima sit pretiorior charior, & longe prastantior, quam corpus, & fidei catholice propagatio, quam r temporaria dignitas, maxime cum ea ætate pullularent hæreses in Gallia, exitiumque timeretur animarum, ideo Pontifex non in vim decreti sententiæ, sed cuiusdā compositionis, & iuxta calamitatē temporis instante occasione illud declarauit, vt Reges Franciæ, & subditos in fide contineret, quos discedere saltim vasallos metuebat, & Rex minabatur, cum negare obediētiā Ecclesiæ Romanæ à fide discedere sit, & ne id proprio Marte, & cogitatione inuenisse dicar, referam verba Mambrini Rossii in suplemento ad Tarcagnotæ hystoriam volumine. 2. 3. partis lib. 8. anno. 1564. sermone Italico, vt scripsit, *Liberato*

r. c. solita de maioritate & obediētia.

il Pontifice di così eminente pericolo dal corpo, non restaba per questo de ser grandemente trianagliato nello animo per ragione del couraſto nato per conto della precedentia prima nel concilio di Trento tra le Ambasciatore dil Christianissimo Re di Frācia, & quello dil Catholico Re di Spagna, & hora rinouato di quel di Spagna, il qual da ordine dil suo Principe instaba a preso di susanctita che con diffinitiuua senetia terminasse questa lor contesa dimandaua il Re di Spagna che il primo luogo a la sinistra dil Pontifice fosse assignato al suo Ambasciatore essendo il primo a la dextra dil Ambasciatore Imperiale, altrimenti si lasciaba intendere, che lui haueria richiamato, non solo il Ambasciatore ma accio tutti gli altri sui subditi dalle terre della chiesa protestaba alli in contro il Re di Francia che si veniria mosso il suo Ambasciatore da piu degno luogo a preso il Papa dopo quello dil Imperatore qual gia tante centinaria di anni hauebano Goduto i suoi antecessori per la lor nobilita antichita, & beneficij fatti a la sedia Apostolica, che esono solo caueria il suo Ambasciatore di Roma ma che le moueria in perpetuo tutto il suo Regno dalla obediēcia dalla Apostolica sedia, & comisse al suo Ambasciatore che subito che elle se acorgesse de eser niente digradato dil suo luogo, che douese denūciare, questa alienatione dil suo Regno al Papa, & tornarse ve in Frācia vedendo il Papa il mal grāde che poteria succedere dallo sdegno di qual si sia di questi Principi, et che alle volte ni grā signori ha piu luogo la collara chela ragione cerca col consiglio dil cōsistorio di remediare agliscūdali, che per questo potera occorrere col satizare a chiacū di questi Principi determina per tātō che li Ambasciatore di Frācia stia al suo luogo solito, et a-

Caput tertium.

quello di Spagna cōsegua vn luogo apariato di tutti gli altri Ambasciatori tra i Cardinali, & supra i tutti Cardinali diaconal quanto pero piu basso a la quale determinatione non volendo gli spagnoli quierarsi si degno il Pontifice di modo che gli disse che per sua humanita gli auena concesso piu degno luogo di chelche per ragione gli peruenina, qual non se gli agridiua se andase doue gli piacesse, peroche esso non era per reuocar questo suo ordine. Ex qua narratione perscriptores hystoriae facta animo & regione finitimos Gallis, & ab Hispanis remotos, Galliarumque studiosissimos, licet omnia quæ possunt in gratiam, & beneuolentiam Regis Franciæ conuertant, tamen ex illis colligitur primo integritas in fide Catholica Regis Hispaniæ, & in obedientia Ecclesiæ, Constantia Regis, & Regni nunquam enim pollicitus est, licet sententiam aduersus se pronuntiasset Pontifex, quod ab obedientia Pontificali discederet, sed solum, quod temporale commercium impediret, & vt filius humilis, & obediens iram Pontificis absque causa excitatam patienter tulit, ex aduerso autem Rex Franciæ non solum temporalem negotiationem, sed omnem obedientiam spiritualem denegare promissit, & ita Pontifex etiam Franciæ studiosus potius partes, & factionem Galliæ secutus fuit securus, & certus de fide Hispanorum, dubius, & anceps de Gallis, metuens ne discederent à fide Catholica, maxime cum in eodem statu maneret causa, admissa protestatione, & supplicatione Regis Hispaniarum, vt per Panuinum relatum est.

Tertio respondetur, quod illa sententia licet supplicatio non interposita esset, non nocet Hispaniæ Regi, & Regno, tempore, & statu presenti, quia vulgare est iuris principium, sententia, vt noceat, debet tria continere, quod sit inter easdem personas, / eademque sit causa, & idem ius agendi, alioquin vna parte, & qualitate deficiente non præiudicat, sed tempore, quo sententia lata est cum Hispania, adhuc integra non esset in vno Rege, sed Lusitanus Rex partem Hispaniæ obtineret, non litigatum est cum Rege Hispaniæ, sed cum Rege Castellæ, & Aragoniæ, quæ Regna in vno corpore tunc erant, & Nauarra, sed non cum Rege Lusitanæ, qui citatus non fuit, neque cum Rege Hispaniæ vniuersalis, & in vno Regno constitutæ, & ideo

17
Constantia
Hispanorum
in fide.

*/ S. l. & an eadem
ff. de except. rei iudi-
cata. c. pen. de re iudi-
cata.*

ideo iā non inter easdem personas fuit lata sentētia cum Rex Hispaniæ diuerſa dignitas ſit à Rege Caſtellæ, & Aragoniæ; vt ſuperius diximus. Item neque eodem iure agendi, neque cauſa, cum tunc iure Regis Caſtellæ, & Aragoniæ non Hispaniarum actum ſit, hodie iure Regis Hispaniæ agatur, & cauſa eius ſit, quæ diuerſa ſunt ex adductis ſuperius, & ita illa ſententia vt diuerſo iure agendi diuerſa cauſa inter diuerſas dignitates lata non nocet.

18

*Sentētia Pij.
IIII. non ſen-
tentia iudi-
cialis exiitit
ſed quedam
cōpoſitio quā
intendebat
ſuadere neq;
effectum ha-
buit.*

Item quod certum eſt Pij. IIII. controuerſia excitata de primo conſidendi loco, & præcedentia inter legatos Hispaniæ, & Galliæ non ſententia iudicialis exiitit, nec prouinciata ordine, & more iudiciorum fuit, ſed ſolum quedam compoſitio agebatur, in mediumque propoſita, & tractata, non deciſſa, ac diſſinita cum deliberatione manſit, & ita nec ius inter partes fecit, nec iudicij, nec ſententiæ nomen habuit, vt teſtis locupletiffimus eſt Italus auctor Comes Natalis in hystoria ſui temporis ab anno. 1545. vſque ad annum. 1581. lib. 14. in fine anno. 1564. cuius verba recenſere libet ne aliquid ex capite fingere videar.

Perturbābāt in Italia magnopere animū Pontificis poſt patefactā tam periculoſam ſultorum coniurationē, diſſeſiones coorte in Tridētina ſynodo inter duos potentiſſimos Chriſtianorū Reges, vtrius orator Regis honorificentiorē locum obtineret ac præcederet. Nam Rex Gallorū inſignē ſibi fieri iniuriā, & non ferendam cenſebat, ſi cum priorem locum tot annos ipſe obtinuiffet, & antiquiſſim⁹ atq; Chriſtianiſſimus Rex cæteros omnes Reges anteiret nobilitate, potentia, dignitate, ſub cuius imperio quatuor Reges, & triginta ac duo Duces continerentur, qui multa præclare pro Chriſtiana fide feciſſet, qui diuinis miraculis cœlitus fuiſſet confirmatus, nūc cogere tur Philippo nouuo Regi cedere. Imperat igitur hic Rex per litteras ſuo oratori, quē aſſiduum Romæ habebat, niſi per antiquus ſibi & vſitatus locus publicē concedatur apud Pōtificē, & cæteris honorificentior poſt Cæſarem, vel ſiquid in huiusmodi negotio innouetur, præter id vnum, ſi legatio Hispana ſcilicet excluderetur, vt continuo obnūtiata perpetua Galliæ ab Apoſtolica ſede abalienatione Roma excederet. At contra lubetur Hispanus orator nullo modo perſerre, ſi concederetur Gallico oratori vt præcederet;

Caput tertium.

atq; omnino vel honorificetiorē locum post Cēsare
 procutaret, vel certē parem Gallico dignitate. Con-
 tendebant idcirco, enixeque demonstrare niteban-
 tur Hispanas partes complexi regnum Hispaniæ an-
 tiquius esse nobilius Gallia, quippe quod Hispania
 caput sit Europæ, quæ post ruinas, euersionesq; Go-
 thorum ac Maurorum apparet iure debere redire ad
 pristinam auitamque dignitatem. Nam eius Provin-
 ciæ Rex, quæ prior Christianā fidem complexa est,
 quæ plura beneficia in Christianam Remp. contulit,
 quæ latius imperat, quæ digniores Regis electores
 habet, iure optimo locis omnibus & temporibus di-
 gnitate præcedere debet. At Hispania per multos
 annos ante Gallos complexa est Christianam fidem,
 multaque bella per noningētos ferē annos pro fide
 Christiana aduersus barbaras & immanes nationes
 gessit, multasque civitates & bellicosos populos ad
 Christianam fidem, sanctæque Romanæ Ecclesiæ ca-
 tholicę obedientiam compulit, cum Galli Reges cō-
 tra perdomitis & subiugatis tantum finitimis Chris-
 tianis nationibus sui regni fines ampliauerint; qui
 cum semel Pontificem defenderint; mox Christianis
 finimōnem sibi sumpserunt. Quod vero attinet ad
 dignitatem electionis, contendebant Hispani post
 clades & calamitates acceptas à Mauris, Hispaniam
 fuisse vniuersam in duodecim regna diuisa, regem-
 que ipsum Hispanum ab hisce regibus fuisse delectū,
 cum Rex Galliarum contra non quidem à regibus,
 sed à Ducibus totidem delectus fuerit, qui certē fue-
 runt inferiores dignitate. Nunc autem cum res ad
 vnum redierit regem, opus esse ad integritatē, pri-
 oremque statum rem redire, cum hæcenus non extin-
 cta quidem, sed in multorum amplexu consopita
 quodammodo fuerint, quare & antiquior & nobi-
 lior erit Hispanus Gallo Rege censendus. His ad-
 debantur vetera iura Hispana in regnum Gallię, &
 recentia præterea propter Burgundiam familiam,
 cum tamen Gallus Rex contra nullum ius habeat in
 Hispaniam contēdebant rursus Hispani Gallum re-
 gem neque vñctum esse, vt asserbatur, neque Iulia
 diuinitus accepisse, sicuti Rex Hispanus accipit cru-
 cem rubram, neque fuisse legitimē Christianissimū
 appellatum à Pontificibus, cum solus Imperator le-
 gitimus sit dispensator & largitor titularum. Quibus
 accedebant amplissima Siciliæ Neapolisque re-
 gna,

gna, & tor opulentissimi principatus, & Indiarum, nouique orbis possessio, & tanta imperij amplitudo; vt Rex Hispanus dignus potius qui imperatorio nomine insignetur apparet, quam cui Rex Gallus præferetur: quippe cum titulorum & imperij amplitudo & antiquitas atque opulentia non parum faciat ad dignitatem & præstantiam ipsorum Regum. Scribit præterea Philippus ipse ad Pontificem nisi conueniens locus suo oratori assignetur, se non oratore modo, verum etiam omnes subditos Romæ euocaturum. Monet oratorem vt primum locum procuraret à sinistra Pontificis; cum locus à dextra Cæsari conueniat, vel Gallo; si absit Cæsaris orator, quem locum si obtinere non possit, aut si contrā fuisset pronuntiatur à Pontifice, iubet non Roma quidem excedere, sed non amplius tanquam oratorem regum nec ociari. Hisque validas rationes à Gallis defensoribus, si non superiores aduersus Hispanas afferebantur, quas cum non potuerim assequi vt cupiebam, malui silentio involuere, quā imperfectas ad posteros transmittere, cum alijs scriptores illud efficere possint. Consimilis contentio inter Florentiæ Ferrarięque Duces versabatur, quoniam alter per quasdam occasionēs primum locum sibi deberi putauerat, at alteri legitimū videbatur per antiquum gradum honoris & auitam possessionem conseruare, ac ut eius reipublicæ retinere, quæ semper sine vlla dubitatione vel controuersia primum nominis, existimationis, dignitatis locum obtinuerat. In hanc controuersiam proprias rationes vtriusque Principis recensere prætermisi, eadem ratione commutatus, quæ Gallicas etiam præterui. Accidit quod auctus viribus Florentiæ Dux & dignitate, dilatatoque Imperio per optimum animi sui affectum rebus præclare gestis explicatum multa & non leuia contulerit auxilia ad defensionē & incrementum Christianæ religionis; primum à Pio Quinto summo Pontifice ob ingentia merita, deinde à Cæsare duobus supremis principibus Christiani nominis ad sublimiorem dignitatis gradum, dignioremque titulum prouectus est, quo facto omnis illa controuersia de medio sublata iure videri potest, vt magis opportune è nobis explicabitur. Enimvero summus Pontifex qui intelligeret Reges ac Principes propensos esse magis ad iram, quam ad cognoscendam æquitatem suarum petitionum plerumque;

Caput tertium.

multis rationibus de regibus iudicium differt. Rem indies protrahit. multiplicibus tergiversationibus negotium comperendinat. Sententiam quoquomodo potest deuitat proferre, nihil aliud studiosius molitur, quàm vt illud iudicium silentio inuoluatur. Sed cum Gallus omnino Roma esset excessurus, nisi suus locus sibi assignaretur, indicuntur comitia facratorum patrum purpuratorum. Conueniunt frequentes, explicantur in comitijs facultates & mandata vtriusq; Regis procuratorio nomine suis oratoribus concessa. Disputatur diu pro vtroque Rege pro animis magis huic quàm illi propensis. Denique cum ad ferendam sententiam ventum est, illa per obscura & noctis plena lata est dissentientibus plerisque in vtranque partem. Non placuit petitio Philippi Regis quibusdam purpuratis, cum parem locum videretur postulare, & tamen honorificentiori clam aucuparetur, quippe quia primus locus à sinistra sit honorificentior secundo à dextra. Sic enim fiebat vt Hispanus cum pari loco contentus esse appareret, fieret superior. atque hæc pluribus disputata sunt. Pontifex in tâta sententiarum varietate dubio erat animo quid esset faciendum, quare cum nollet primum locum Gallo assignare post Cæsarem, decernit vt in sacello loc⁹ inter sacra Hispano assignaretur supra omnes purpuratos diacones, at paulo tamen humilior & contractior, qua ratione visus est Pôntifici suum locum obtinere, at non præcedere Gallus Hispano. Quod attinebat ad excolulationem sacræ imaginis, quam Pacem vocât, & suffitum thuris, ita statuit, vt imago primum Cæsareo, deinde cæteris ab eo oratoribus porrigeretur, postmodo daretur Hispano. Thuris suffimentum omnibus simul primum, postea Hispano offerretur. cum manus essent lauandæ, quod semel aut bis certè ad summum quotannis accidit, decernitur ne Hispanus accedat. Illud quoniam nescio quid nouum, & hætenus inusitatum haberet præter antiquam consuetudinem, fecit vt Gallus orator locum recusaret, qui erat perpetuam Gallie ab alienationem obnuntiaturus, sicuti iussus fuerat à Rege, nisi Hispanus mutandi consilij opportunitatem obtulisset. Nam discessuro Gallo par esse videbatur, vt per quãdam comitatem & facilitatem verborum optatum locum aucuparetur sedis, superbe recusauit. Gallo contra per eam opportunitatem locum oblatum

tum humaniter acceprante omnis pontificia indigna-
tio à Gallo conuerſa eſt in Hiſpanum. Nam Ponti-
fex iratus ait ſe Hiſpano cōceſſiſſe humanitatis cau-
ſa, quod dignitas & iura antiqua nō poſſent obri-
nere:quare ſi locum nolit,abeat vt lubet. Enim vero
hæc non legitima ſententia cuiquam videri poteſt,
ſed amica quædam & paterna potius compoſitio tā-
quam inter filios diſſidentes , cum omnis iudicatio
hoc æquum, illud iniquū eſſe ſtatuat, ac vix fieri poſ-
ſit, vt pares ſint vtrinque rationes. Florentiæ autem
& Ferrariæ dūcū controuerſia minime fuit iudi-
cata.

Haſtenus Natalis Comēs.

Ex cuius naratione ſatis dilucide quiſque iudica-
re poteſt, tūm quod nulla ſentētia lata fuit inter me-
moratos Hiſpaniæ & Galliæ Reges, ſed diu elabora-
tum extitit de compoſitione, vt pares iudicarentur,
tum etiam quod Pontifex vt paulo ante animaduert-
timus , ab alienationem Regni Galliarum ; & à ſe-
dē Apoſtolica , & obedientia Pontificū deſectio-
nem iuſte curauit vitare , cum id fieri orator Gallus
Regis ſui nomine pollicitus ſit, cum tamen Hiſpani
ſolum diſceſſurum oratorem ab vrbe Romana , non
tamen ab alienationem Regni Hiſpaniarum ; nec ab
obedientia Pontificia diſceſſurum Regem pro miſſe
rit, cum potior ſit cauſa fidei, & religionis Chriſtiana-
æ, quæ in parendo Pontifici magna ex parte conſtat,
quam omnis cauſa hōnoris, integritas enim , &
puritas fidei Philippi Catholici Regis, & Hiſpano-
rum inuiolata, & abſque labe, & ſuſpicionē vndique ;
& ſemper inconcuſſa manet, qua fretus Pontifex po-
tius placere Gallo , ne occaſionem præberet ruinæ
maluit , quam pro Hiſpano iudicare , ad opportu-
nū tempus iudicium differens. Et ne aliquid reti-
cere videamur referam Italo ſermone , rem , vt

manuſcriptam diligenter inueni,

prout accidit tam in lite hac,

quam in concilio

Tridenti-
no.

SCRITTURA

SCRITTURA NELLA

causa della precedēza degli due

Ambasciatori Spagna & Francia che s'dice hauer
composto il Illustrissimo & Reuerendis-

simo Vitelli, &c.

(1)

TROVANDOSI Nostro Signore hauer promesso piu & piu volte alli Ambasciatore di Frācia dargli il suo luogo alla festiuità della Pentecoste, il Sabbatho precedente alla festa che fu à. 19. di Maggio. 1564 chiamo gli infrascripti Cardinali Pifani, Cesi, Morone, Farnesi, San Clemente, Bordigiera Borromeo al tēpo Camarlēgo Ferrara & Vitelli & in Camara sua gli proposse como si trouaua hauer promesso di dare il suo luogo alle Ambasciatori di Francia & che voleua in ogni modo offeruarlo ma quando si fusse trouato modo & non hauesse pregiudicato à Francia & fusse stato di Sodisfatione à Spagna le hauerēbbe hauuto molto à caro & pero egli gli haueua chiamati inanzi à lui quella matina per trouar questo modo che sarebbe vna vtil cosa à metterlo in effecutione. Furono dunq; proposti due parti vno che era stato mandato dalla Corte di Spagna cioe che alla Ambasciatore Catholico si desse il luogo sotto il sinistro Diacono assistente il altro che simetesse vn scabello alla incōtro di sua Beatitudine al capo della banca di Diaconi vn poco piu dētro sopra il quale sedesse il Ambasciatore di Spagna. Il primero partito fu examinato da Cardinali & fu detto che gliera troppo degno & honorato & tale che non sarebbe stato amesso in modo alcuno dalla Ambasciatore se bē si diceua che si darebbe le electione à Francia che pigliasse qual volesse, occorreuano anchora sopra di esse altrē difficultà come dire che hauesse à portar la coda à su Santita darle il acqua alle mani quando celebraua pigliar la mano destra hauer il incenso prima & la pace, mà per alla hora si diceua che non occorreua determinare cosa alcuna di questē poiche sua Beatitudine non celebrava ancora che poi in vltimo sua Santita si lasciasse intēdere volēre che quello di Spagna cedesse in tutti quelli atti alla Ambasciatore di Francia, solamē-

te vi rimaneua la difficulta del dare li incenso & questo si leuaua dicendosi che si poteua dare vna incensata agli Ambasciatori della banda destra & vna alla sinistra ma come si è detto il partito non piacque come si fusse troppo honoratto à Spagna solo dalla banda sinistra & tutti gli altri dalla destra, Il secondo partito pareua piu conueniente & accetabile si bene conteneua le medesime difficulta dette di sopra. Quanto aglia ltri atti di precedere si farebbe non di meno prouisto col non venire delli Ambasciatori di Spagna quando fusse occorso che sua Santita celebrasse & nel dar il incenso chera necessario in ogni Capella si pigliaua questo ispediente che fussero incensati prima tutti quelli della banda destra fin all'ultimo che è quello de fiorenza & doppo che si fusse incensato alla sinistra quello di Spagna che in questo modo incensandosi quel di fiorenza si veniuua à dinotare che non si andaua secondo il ordine della precedenza Bardigiera & Ferrara repugnauano & contradiceuano a questo secondo partito & à qual si voglia altro che si proponessi mostrando in effetto di volere chi il suo Ambasciatore stesse non solo sotto quello delli Imperatore ma che quello di Spagna stesse sotto di loro & questo era il loro parere se bene chiaramente non lo diceuano in parole & soggingeua che il Ambasciatore suo non sene contentarebbe mai & che essi non il hauerebbono consigliato ne essortato Allihora il Papa mosso da giustissima causa gli disse che essi era no troppo ostinati & voleuano essere Patroni della sua Capella & che non il intendeua cosi & che haueua promesso di dar il luogo suo à Francia & glielo voleua offeruare ma che glieli haueua già promesso quando cio si potessi fare senza pregiudicio del Re di Francia di non honorar à Spagna & dargli tutte quelle satisfationi che si poteuano, & pero che essi haueffero pazienza & ordino agli Cardinali che il giorno attedessero à parlar allo vno & allo altro Ambasciatore per che egli non verrebbe quel giorno à uispero & che s'eli fusse trouato che la matina della Pethecosfe egli era resolutò di fare la giustitia Andornò gli Cardinali alle Stanze di Borromeo doue era l' Ambasciatore de Spagna & Separati dalla Bodigiera, & Ferrara che se erano ritirati in vna altra stanza gli conferirno questo modo che se erano imrgi-

Caput tertium.

imaginato per amor suo il Ambasciatore mostro di far vn poco di renitenza ma non tanta che gli Cardinali disperassero che non potessi succedere il partito massime hauendo gli detto in vltimo che riuederebbe meglio le sue instructione & gli darebbe risposta, Fatto questo gli Cardinali si misero à magniare dalla Bordigera in poiche volse andar à casa sua dicendo di hauer à ragionare cò el Ambasciator di Fràcia che quella mattina era con lui à desinare & condussero gli Cardinali doppo desinare de mandar à chiamare il Ambasciatore di Fràcia come fecero per conferir anchora seco quel secondo partito, ma egli ricuso di venire dicendo che sua Santità gli haueua promesso il luogo suo & che egli alli hora di vespro sarebbe venuto per hauerlo ma non per venire à dispute nestare su le negotiationi Rimandorno di nouo & si fece tanto che vicino alli hora de vespro si condusse in alcune Camere di Borromeo doue Ferrara & Bordigiera seperati da gli altri Cardinali per spatio di più di due hore ragionorno con lui di questa materia ma egli stette saldo in recusar ogni partito dicendo che sua Santità gli haueua promesso di dargli il suo luogo & che quel di Spagna, o nò verrebbe, o starebbe sotto di lui & che si desse, o le vna, o le altra conditione di queste altrimenti il giorno seguente si farebbe partito & protestaua la Francia essere persa & totalmente aliena da questa sede & che le hauerebbe preso vn odio implacabile & irreconciliabile. Tutto questo fu referito da gli dui Cardinali à gli altri non volendo egli venire alla presenza loro, In tanto veniuo tempo che gli Cardinali andassero à referire à sua Santità & per che voleuano prima intendere anchora le opinionone di quello de Spagna andorno di sopra alle anticamara di sua Beatitud. La qual era ritornata da Belvedere & iui aspettorno le Ambasciatore de Spagna che era in S. Pietro il quale venuto fu da gli Cardinali ritirato in vn Camerino & gli parlorno per intendere la sua voluntà, la qual fu che egli à patto alcuno non voleua accettar questo luogo & che gli ordine che haueua dal suo Re non lo permetteua, di modo che trouando si gli Cardinali isclusi dalle vno & dalle altro referimo il tutto à sua Santità, la qual con tutta la prudenza & benignità che si poteua usare in simile negotio rispose. Noi facciamo questo per

per far fauore al Re de Spagna, & le Ambasciatore lo conosce ne lo vol accettare, Andate dunque â dirgli che se non lo vuol accettare. Noi Siamo resoluti di mattina di dare il suo luogo â Francia, & fare quanto comporta la giustitia. Andorno gli Cardinali che furono tre cio é Morone, san Clemente, & Vitello, doppo le hauer fatto al quanto proua in persuader gli che accettasse il partito quando videro che egli staua risoluto di non gli dissero la deliberatione di sua Sanctità per la mattina seguente & egli disse che resoluendosi su Beatitudine di far gli quello agrauiò egli le uoleua legere vna scrittura che la aueua in mano voleuano gli Cardinali menarlo dentro ma Vitello gli disse che non era honesto andare inanzi a vn Principe tanto grande quanto é il Papa, & legere vna scrittura, la quale non fusse istata prima, vista & considerata da sua Sanctità le Ambasciatore fece restenza di darla, & replicando gli i Cardinali il medesimo soggiunse le Ambasciatore che la scrittura era modesta replicò di nouo Vitello che quanto piu ella era modesta tanto piu era suo honore che se videsse da sua Sanctità, Alle hora le Ambasciatore gliela diede di piu gli fu dimandato si voleua venir la mattina in Capella, & gli Ambasciatore risposse che farebbe quanto comandaua il suo Re, & quello che compete alle honor suo accennando quasi di voler venire, entrorno gli Cardinali con la scrittura & la ferono leggere â sua Sanctità, & vitrouorno alcune parole impertinenti, per le quale sua Beatitudine con gran diuersa ragione alterata comincio â dire, poi che procede di questa maniera se vuol protestare che, venghi in publico in Sala di Constantino ordinando che si accendessero le torcie. Gli Cardinali gli furono in torno che era meglio auedere di far gli leuar quelle parole, & passar il tutto quietamente. Così sua Sanctità si fermò quanto a questa parte. Quanto alle altra parte che diceua di voler venire in Capella la mattina, il Papa ordinò al Cardinali Vitelli che gli dicesse da parte sua che la mattina non entrebbe la porta di sui sciozari del Palazzo se non con dui segnore, & vn Notaro â far protesto & dire tutto quello che volesse ma che, egli, gli hauerebbe data risposta conueniente alle paro-

Caput tertium.

le che hauesse detto. Così i Cardinali andorno, dalle Ambasciatore & dissero che douesse mutare quelle parole & egli staua duro de non volere & ricuso di farlo mostrando pero sempre molta modestia & molta humanita. Quanto alli altra ambasciatore chegli fece Vitello egli resto molto sospeso, ne fece risposta alcuna. Entroirno gli Cardinali dëtto â referia su Sâctita che egli diceua di nô voler mutare la scrittura ê cò tutto questo era pur bene diffinirla; Alli hora così il Papa nella Camara secreta lo fece venir dentro con tre, o, quatro testimonij chefurno il Conte Broccardo, Conte Landriano Abbate Brifigna & le Ambasciatore il quale in tanto haueua leuato dalla protesta quelle parole importanti lesse la protesta sempre in genochioni, & gli Cardinali stettero sempre â sedere con le barrette in testa la protesta era del tenore chi qui su le altro foglio si puo vedere.

Protesta.

NOTARIOS Publicos que aqui presentes estais, dadme por fee y testimonio ami don Luis de Requesens Comendador mayor de Castilla Embaxador de la S. C. R. Magestad del Rey de España mi señor; como digo y protesto quel Rey mi señor deue preceder al serenissimo Rey de Francia, assi por la Corona de España antigüedad potència y grandeza della como por la multitud de otros Reynos y señorios que â ella estan sujetos, de que procede que su Magestad es el mayor y mas poderoso Rey del mundo, pues en sus Estados y señorios oy esta defendida y conseruada la fee Catholica, y Religion Christiana de nuestro Señor Iesu Christo; y su santa Sede Apostolica y Yglesia Romana; y assi como â Rey de tan grandes Reynos y Estados donde esta; inuolablemente se defiende, conserua y aumenta y, siempre se ha conseruado y aumentado sin vanidad ni muracion alguna se le deuê y es fuyo el mejor lugar demas y allende de otras muchas cosas que para el ay; que por ser al mundo notorias no las refiero, particularmente, de que no solo de la precedencia que Vuestra Santidad di-

ze querer declarar, o, ha declarado agora por escrito, o, por palabra, por promission, o, por otra qualquier via en fauor del dicho serenissimo Rey de Francia, pero aun de auer hecho, o, hazer qualquier acto de ygualdad, por el qual se ponga en duda la precedencia a la Magestad Catholica del Rey mi señor, serle deuida, se le haze notorio agrauio é injusticia. Por lo qual yo en su nombre contradigo aqualquier declaracion de precedencia, o, de ygualdad, que en fauor del dicho serenissimo Rey de Francia se aya hecho, o se haga, y hablando con el deuido acatamiento digo ser ninguna y de ningun valor y efecto contra el notorio derecho de su Magestad Catholica, y no estando hechâ declaracion, protesto no se deuer hazer, y si hecha esta deuerse reponer por si allende de ser notoriamente injusta, ninguna, é inualida por ser hechâ sin conocimiento de causa, sin citacion de parte, sin processó ni prouança alguna, y como el derecho es notorio la sentencia desta manera dada por qualquier Pontifice, es ninguna, y assi protesto ser deuido a su Magestad el primer lugar, ante todos los Reyes dei mundo, y que por acto ninguno que su Santidad haga, o huuiere hecho, como por acto injusto é inualido no le prejudicar en consentir que se haga por iuyzio en la precedencia, la qual es tan deuida â su Magestad Catholica, y hago esta protestacion todas quantas vezes al derecho de su Magestad conuiene y fuere necessario, y hablando con el acatamiento y reuerencia que se deue a la serenissima persona de V. B. y con grandissimo sentimiento que tengo de verme necessitado de llenar en este termino que por todas las vias posibles yo he procurado euitar, y agora euitara si pudiera, protesto que haziendo V. Santidad, o dando lugar a que se haga la dicha declaracion sera causa de grandes y graues inconuenientes, que en toda la Christianidad se podrian seguir, que facilmente se dexan considerar, los quales sean a cargo de V. B. que podrian ser tales que justamente la ocasion y causa de ellos perturbaran el animo de vuestra Beatitud, y porque no se pueda imputar no lo auer aduertido â vuestra Beatitud, ni que a cosa tan agrauiada yo aya dissimulado hago este protesto, y y pido al presente y presentes notarios me den testimonio desta protestacion para conseruacion del derecho de su

Mageſtad Catholica, para q̄ yo pueda dar cuenta y deſcarga de mia la Mageſtad Catholica del Rey mi ſeñor.

Riſpoſe ſu Sanctita ſenza punto de alteratione, & con quella dignita che ſi conuiene aun Vicario di Chriſto admittendo il proteſto ſi & inquantum iſcuſandoli che non haueua citato le parti perche eſſi non haueuano voluto che non haueua ſerua- ta la forma ſolita de gli altri giuditij. per che egli haueuano trouato gli Franceſi ſempre che ſtaua- no á canto alli Ambaſciator delle Imperatore gli conſeruaua in quello iſteſſo luogo ſenza dar gli, coſa alcuna de nouo & ſe offeriua ſe gli voleua di comettere la cauſa al Collegio di Cardinali, o, a tutta la Rota & di fare giuſtitia che le animo, ſuo era buono verſo il Re Philippo & gli darebbe ſem- pre tutte le ſodisfattione che poteſſe & che le ama- ua, & gli farebbe ſempre tutti piaceri & che, non accadeua che vn Re come lui deueſſe mettere ſotto ſopra tutto il mondo per queſto atto le Ambaſcia- tor riſpoſſe ſolo aquella parte doue ſu Sanctita ſe offeriua al Re & gli diſſe. Que ſu Sanctidad ſe auia quitado la libertad de hazer merced al Rey ſu ſeñor, haziendole tanto agrauió, Reſpoſe il Papa, Non per cauſa noſtra ma voſtra & gli beneficij che habia mo fatto al Re Philippo non meritauano queſte pa- role che voi dite che ci faceſte vna proteſta della maniera che ci hauetè fatta, & queſto fù il fine li- centiando ſu Sanctita le Ambaſciatore che ſene an- dalle.

Auiendo el ſeñor Comendador mayor vſado to- dos los medios que á podido, porque ſu Sanctidad le dieſſe la ygualdad con el Embaxador de Fran- cia auiendo haſta agora pretendido la preceden- cia ſu Sanctidad, ha ſiempre moſtrado eſtar reſo- luto en declarar en fauor del Frances, con no reſ- tar en eſta poſſeſſion. Facilmente oy Sa- bado veynte de Mayo ſu Sanctidad há hecho ha- zer congregacion ante ſi deſpues de comer a los il- luſtriſſimos Cardenales, entre ellos Morón, Farnes, Sancta Flor, ſan Clemente, Vitelló Ceſis, Borromeo &c. Los quales an procurado de induzir al Embaxa- dor de Francia á contentarſe de alguna ygualdad, y por eſto ſe han propueſto diuerſos pareceres, y en ninguno á condeſcendido, ſi no ſe le dieſſe al nueſ- tro

tro lugar en vn vanco sobre los Cardenales, Diaconos vn poco mas atras, en lo demas queria proceder, auiendose por algunos de los sobredichos Cardenales referido esto por vltimo acuerdo al Comendador mayor en la antecamara de su Santidad, el no lo acepto sino que dixo que queria hazer su protestacion, fueron con esto los Cardenales al Papa y de nuevo salieron diziendo al Comendador mayor se la mostrasse, y leyda le rogaron que quitasse vna palabra escandalosa: y assi lo hizo, y llamado dentro al Papa se hincó de rodillas y leyó la protestacion, la qual en suma contenia al principio la amistad y parentesco que auia entre su Magestad y el Rey de Francia, y despues la grandeza y potècia de su Magestad Catholica, y cómo era mayor señor y Rey del mundo y benefactor desta santa Sede, y como por esto y por otras razones que del auia entendido su Magestad, merecia el primer lugar, que no dándose le y auiedo declarado hasta entóces, o declarándose en adelante cosa contra esto á boca, o en escritura, o en obra se protestaua que tal sentencia era injusta iniqua á indeuida, y que no hazia daño ni perjuizio a la justicia de su Magestad, no auiendo en ello su Santidad procedido citada la parte, y que se protestaua que de los daños, o inconuenientes que de aqui podrian resultar era su Santidad causa. Leyda la protestacion demando su Santidad la copia, la qual le fue dada, y dixo muy reposadamente que admitia la dicha protestacion, si & in quantum, y que no podia dexar de conseruar al Frances en el lugar que auia estado en nuestros tiempos, que en lo demas cometeria la causa, o a Cardenales, o a los Auditores de Rota, para que se viesse tam impossessorio quam in petitorio, y que si hasta aquí no lo auia hecho era porque su Magestad nunca auia querido que se cometiesse. En este medio el Embaxador se quiso partir dudando nó quiesse declarar sentencia contra, y fue detenido por los Cardenales, diziendo que pues el auia oydo, que le oyesse tambien a el, y prosiguió diziendo que auia á su Magestad dado los plazer y regalos q̄ pudiesse, e interrumpiolo el Embaxador, diziendo q̄ ya su Santidad en esto se auia quitado la libertad, para hazer merced a su M. A lo qual el Papa respondio, con alguna alteraciõ, q̄ no merecia esta protesta y palabras

Caput tertium.

las mercedes y plazer es que hasta aqui auia hecho a su Magestad, y a su Corona: y con esto acabó demandandose copia destas palabras por el secretario del Embaxador. Y assi diziendo el Embaxador que ya no auia mas que hazer, que besaua al pie de su Santidad, se partio de Palacio a vna hora de noche.

Copia de vna littera de

Trento.

LA Mattiná di S. Pietro essendo gli segniori legati li due Cardinali gli padri tutti & Ambasciatore in Capella nel Domo & incominciata gia la messa the celebraua il Vescouo de Auicsta Ambasciator del Duca de Sauoya si vidde alli improviso vncindi Sacristia vna Sedia di velluto morato che il Maestro di Cerimonie ignorate del mistiero faceua condurre, & locare dinanzi a gli Patriarchi dico tra le vltimo luogo di Cardinali, & primo di Patriarchi che diede marauiglia a ognuno & molto maggior nediede il vedere sopragiongere & seder in quella. Sedja il segnior Come di Luna in solito di coparire in simili attioni doue oltre la differenza del luogo ne viene anco qlla de lli inceso, della pace & altre ceremoni, Hor altre che inter Pares in quello instare nacquero diuersesorti di mormorationi come sonodiuerfi gli humori & gli ceruelli si vidde subito il Cardinali de Loreno & gli Ambasciatore de Francia dar si le ochio le vno alli altro, & Loreno cominciar a parlar con gli legati merauigliandosi di questo atto cosi improviso & celato a lui & agli Ambasciatore del suo Re il simile fecero, gli Ambasciatore co il Mezo dil Maestro delle Ceremonie che lo mandorno da gli segniori legati mettendo gli in consideratione a punto le sudette Ceremonie che ho detto de incenso & di pace al che fù resposto che si faria remedato con fare che in vn medesimo tempo co due terriboli & due paci due ministri hauessero fatto quelle ceremonie de che gli Francesi non si contentorno dimadado di essere conseruati nel possesso della Precedenza & che non erano per comportar inuouatione alcuna, ma che haueriano protestato & partitisi dal Concilio cosi fatto modo rispondendo & replicando per internuntij sene passo fin alla

hora del sermone che non se vdiue. Epistola ne Euangelio, & salito in Pulpito il Theologo Spagnolo per dire il sermone che il poueretto credette hauer fare in quel di solenne con piena audienza & molta attentione gli segniori Legati con gli altri Cardinali & cinque Chiese. Praga Ambasciatore dell' Imperatore, & con esse il Presidente Fenepo vno de gli Ambasciatore di Francia si ritirorno, in Sacristia che dietro le altare a trattar di questa materia con molto disturbo de quella solenita che il pouero Theologo stette vn pezzo che nō voleua cominciare & finalmete essendo gli detto a douer dire disse & gli padri & gli altri Ambasciatore sempre ragionorno & messi sempre inanzi & in dietro della sacristia fuori & dentro fini il sermone che non era finita la negotiatione, & il celebrante continuando la messa intonò il Credo che non passo piu oltre che a. *In unum Deum Patrem omnipotentem*, che se indisse silētie fu chiamato dentro Granata il quale uscì poi con vna ambasciata al Conte che per alli hora non si intendese ma era del modo de accomodamento chesi trattaua & ritornò dentro, uscì fuori il medesimo Conte, il Cardinal Madruccio & cinque Chiese i quali doppo vn pezzetto di dibattimento lasciarono quel segniore con li ispediente che si era preso di lasciar stare per quella mattina & incenso & pace con le quali conditioni si uscì di Sacrestia & si cōtinouo la missa senza incenso & senza pace, & a pena detto. *Ite Missa est* il segnior Conte si parti di Capella & con esso gran parte di Prelati Spagnoli & Italiani de i Regni di S. Maesta Catholica poi piu agiamente col suo ordine partirono gli legati & gli altri Ambasciatori, Hor fin qui è la scorza delli historia che a rispetto di quel di dentro de la Sacristia parera dolcissima. Et in prima i pueri segniori Legati per fuggire le imputatione che a pestamente seglidaua che così Clādestinamente con fraude & ingiustitia manifesta si procedesse alla condensatione de vn pupillo & de vna vidoua Re & Regina Christianissimi & iam in detta causa mettendo in consideratione oltre le honesta della causa così giusta il luogo il tempo il modo lo scandalo di tutto il mundo furono necessitati quei segniori de scusarsi con le ordine espresso di Roma di douersare ogni cosa in quel tempo in quel luogo & in quel modo & senza commu-

Caput tertium.

nica lo diche gli Fràcesi piu irati vennero a parole
 chi per il zelo che ha di quella santa Sede, & in parti
 colare della persona de. N. signorico cōfessero il vero
 che mi andato & dispiacere & timore insieme, Mi pa
 re che dicessi quel frefidete in nome del suo Re agli
 signori Legati, & poi andetto à ognuno publicamē
 te che per quella mattina volendo hauer maggior
 rispetto che non se era hauuto ad altri al culto di
 uino si teneua di non fare quella protesta che ha
 ueua in commissione del suo Re di douer fare in
 simile caso & che era per far sempre che loro signo
 rie Illustrissime cō quella carita & giustitia chesi do
 ueua non haueffero prouiso a lle indignita di quel
 la Maesta restituendo anco al culto diuino tutte le
 solite ceremonie de incenso di pace & altre che so
 no in comun vso & osseruanza della Chiesa & pro
 cedendo piu oltre à dichiarar il senso della protesta
 tione dislero che han detto do poi, Hoi non prote
 staremo con voi signori Legati per che non sate voi
 autori di queste cose ma meri essecutori non contra
 il Concilio per che non hauendo quella liberta che
 deue non ci fa aggrauio ne ci puo releuare non con
 tra il Re Philippo ne cōtra il signiori Conte di Lu
 na per che essi preseguaono la causa loro, non contra
 la Sede Apostolica che seguendo noi i vestigi di
 nostri maggiori iquali sono stati sempre vbedientis
 simi figli & fortissimi defensori di quella santa Se
 de le honoriamo & riuieriamo, & siano pronti à de
 fenderla & essaltarla sempre ma protestaremo con
 tra personam particularis hominis gerentis se pro
 Papa cum vero non sit tam ex capite, nullæ & inua
 lidæ electionis & ob vitium Simonix quàm ex alijs
 causis & præsertim schismatis de quibus certas, &
 indubitabiles rationes, & probationes adducemus;
 & si questo così sconcio modo di parlare han de
 tto di parole che in offendono pur troppo à vdir
 le non che ad hauerle à scriuere & consimile prote
 sto con voler interponere suas appellationes ad fu
 turum Pontificem vire & legitime electum & ad ve
 rum & legitimum Concilium & simili altre imperti
 neze, dicono di voler partire & pensar di hauer vn
 Concilio Nationale, ma loro le dipingono di tante
 nationi che vengono anco a questo atto dichiararlo
 piu vniuersale che non è questo & oltre di stare ap
 parechiati qui nel sudetto modo hā mandato il Mu
 sotto

foto à Roma che parti hier sera con commissione di farla alcune querelle con il signore, & forse anco alcune sorti di protestimoni & de iscusationi che si saprano & mi pare che il Cardinal di Loreno habbia mandato acercar licenza à su Santità per volerli partire & andarsene come dicono per la via di Frandra alla sua Chiesa.

IL Signor Côte de Luna che certo è vn gentilissimo signore vedendo & intendendo queste nouelle & parendogli che questi segniori ministri Francesi vogliano non solo essere souerchi eudi con lui che è ministro del Re Philippo ma essere anco ingiuoriosi à lla persona di il segniore à causa di hauer fatto uore con le ragioni del medesimo Re ha conuocato à parte gli Prelati di sua Maesta Catholica agli quali ha parlato certo assai gentilmente metendo gli in consideratione il caso successo nel quale egli diceua hauer hauuto molta pacienza & vsato molta modestia pregiudicando in qual che parte al seruitio del suo Re per non inquietare vn così santo seruitio del segnior Iddio & che per contrario si vedeua la durezza & obstinatione di Francesi non solo in non voler cedere come deuono al Re Philippo, ma non ammetterlo ne ancho in vguale al che esso non era per hauer piu pacenzia & che haueua instato con gli segniori Legati alla prima occasione che saria al piu la prima Dominicale hauessero al suo luogo amesso & cerimonie vguale conforme alle ordine di su Santità & per che ni tal caso gli Francesi così come an parlato potrebbono anco protestare con parole che tocassero le honor di su Beatitudine & forse anco del meo & nostro Repercio vi auertisco auolerui ritrouare intuto quello che occorresse per il seruitio di Dio di sua Santità, & sua Maesta Catholica, & simile parole assai gentilmente dette.

Hor sopra de queste materie mi fa fastidio vdire non che douer redire gli maneggi le pratiche le nouelle gli disordini, & le volontà de gli huomini mostrando si vna rottura aperta con vna scandalosa dissolutione di questo Còcilio vn schisma nella chiesa guerre, & infiniti altri disordini nella Christianità, & qui tra tutti vna confusione dimente pochi instrumenti di concordia & molti di discordia aspettando si questo giorno di giuditio che sarà la prima Dominica & mi vergogno di dire la calunia che si da a noi
poue-

Caput tertium.

pouerelli Preti & in particolar a voi altri di là volendo chi ogni cosa sia stratagemma vostro per dispendere questo Concilio hora che piu si speraua che douesse partorire qual che cosa di bene & che siamo tristi & chi siamo poltroni & che non ci curiamo delle honor di Dio ne delle conscienze nostre ne della rovina del mondo, & non ci vergognamo delle infamia nostra & questo è peggior che vorrei essere sordo per non vdirlo:

In questa parte come in tutte le altre gli prelati Spagnoli, dico gli piu vecchi & piu saldi hanno mostrato & mostrano molta bonta & molto zelo delle Religione & della dignita Ecclesiastica affaticando si col segnior Conte & con gli Francesi per ouviare à vn tanto dannoso & scandaloso disordine che Dio voglia che facciano frutto che io non lo credo, & a. V. S. Illustrissima humilmente baccio le mani di Trento al primo di luglio. 1563.

ALTRA SCRITTURA

o lettera di Lorena sopra il Breue

che Pio. I I I I. Mandò à Trento in materia de precedenza.

Beatissimo Padre.

NON Potrei giamai con parole esprimere il dispiacere che io hebber hier mattina quando io viddi che gli segniori Legati senza dirci alcuna cosa haueuano consentito che il segnior Conte di Luna fusse venuto alla messa & che intesi che haueuano deliberato di dargli luogo in Capella & dargli le incenso & la pace nel medesimo tempo che si daua agli Ambasciatori di Francia innouando & mutando in pregiudizio del nostro Re le antico rito & costume sempre osservato nella chiesla, io nõ posso Padre Sante in cosa di tanta importanza tacere & per essere io membro della Sede Apostolica & deuotissimo segnior sede vostra Beatitudine non posso contenermi che io non le dica con ogni humilta che io nõ posso abas-

abbastanza merauigliarmi come ella habbia mai po-
 tuto venir in questa resolutione di commādare che
 si faccia vna cosa, la qual da materia di mettere in ar-
 me gli maggior Principi della Christianita alienar
 il Regno di Francia dalla obediēza di lei & far vn
 schisma, il piu pernicioso che sia mai stato nella Chie-
 sa suplico humilmente la sanctita vostra che voglia
 concedermi chē con ogni summissione; & humilita
 possa dirle liberamente, quel che io sento in questo
 negotio. Ilche pero intēdo che sia detto con fermo
 presupposito di correggerlo alla censura di vostra Be-
 neditione la prego dunq; che voglia considerare le
 età del Rē pupillo & gli beneficij che hanno fatto
 gli suoi predecessori à cō testa sancta Sede & da que-
 sto considerare quanto sia grauē il torto chē si gli fa-
 ra se da lei che deue essere Padre commune; & pro-
 tetore de tutti gli pupilli gli vien tolto quello che
 tutti gli suoi antecessori hanno pacificamente & sen-
 za contrasto alcuno goduto senza essere intesa, ne
 vdiata la sua ragione, è purē certo è grā cosa che la Sā-
 ctita vostra habbia voluto in vn certo modo per scri-
 uere al Concilio & alla faccia sua dar vna sentenza
 tale inaudita parte quasi che volēsse el cōsenso pre-
 giudicare al Rē di Francia pupillo. Voglio lasciar al
 giuditiō di V. Beātitudine, quanto sia ben fatto que-
 sto & dirle che si non fusse stata la molta prudēza;
 & pietā del signior Conte di Luna, & la pacienza di
 noi altri chē non ē restato per gli suoi legati il gior-
 no di san Pietro il piu funēsto & infelice giorno che
 mai habbia haunto la Christianita. Mā voglo vn po-
 co lasciar di dire di questo & voglio con ogni mo-
 destia, & riuērenza dolermi che hauendo mi la San-
 ctita vostra fatto dire dal Musotto mio signiore; &
 dagli suoi Legatti chē confidaua tanto in me che vo-
 leua chē di tutte le cose del Concilio io fusse fatto
 partecipe di che non ne ho fin adesso veduto segno
 alcuno inā piu tosto il contrario voglio non dime-
 no che tēn gli per certo la Sanctita vostra che que-
 sto non mi dà vn minimo fastidio, & non penso ad al-
 tro che di seruirla ma ben mi preme & dispiace ol-
 tre modō che habbia sub pena inobedientie victa-
 to agli suoi legati il poter mi comunicare le cose
 mie propriē & pertinenti à me monstrando di hauēr
 mi si poca fide che non ha voluto che mi si comuni-
 chi quello in che meglio de ogni altro poteuo seruir
 la;

Caput tertium.

la, & tanto piu mi dispiace questo quãto che io credo che nella deuotione mia verso lei ne le attione mie lo meritassero pure le alsicuro che mi contento di quanto gli piace & ogni disfauote che mi ha fatto ò fara lo riputero à fauore persuadendomi che cio faccia per che sa che puo pigliar di me ogni segurtà, Pero voglio bendirle che quãdo il negocio mi fusse stato communicato in tempo, hauerei fatto tutto quello che per me si fusse potuto per che hauesse hauuto quel meglor fine che hauesse potuto reciuere senza offesa de alcuno il che non sie potuto fare per essere io stato colto alle impreuillo, pero con tutto questo non è seguito tutto quel male che faria seguitò si io nõ mi fusse messo in mezo auuísato da vn buò Prelato Spagnolo che persuasse al signior Conte di Luna à contintarse che per quella mattina nõ si desse ne incenso ne pace ad alcuno ne anco agli Legati che per certo il menor male che ne seguìua era la dissolution del Concilio per che essi signiori Legati per cosa che io gli dicessi non voleuano lasciar di essequire le ordine che haueuauo da V. Sanctita alla quale hora voglio dire per che il grado che io ho nella Chieffa, & il desiderio che ho della quiete sua me obliga à farlo che se questo che ella ha hordinato si fara gli nostri Ambasciatori dichiareranno che hauendo ella lasciato le officio di Padre & fatta si parte senza vdire la ragione del Re loro sententiato cò tanto pregiuditio di su Maesta, & di superiore voluto ridurlo à vgalità che non consentano aqueffa sentenza, & si aiutarã no con tutte le ragione che potranno non hauendo riguardado ne al Concilio ne ad altro secondo che parrã ser della causa loro & la Sanctita vostra sã bene che il veder si far torto pesa & dispiace à ogni persona massime à Principi & che in tutti i modi senza rispetto alcuno sene rilentiono, ondi gli ministri per non poter mancare de obedire sono forzati tal volta à far delle cose con dispiacere loro che non vorriano fare le importanza della cosa ni ha messo à dir questo alla Sanctita vostra, & de più che qui non è alcuno ne Italiano ne Spagnolo che intendendo questo fatto non gridi contro di lei, io le suplico hora per le viscere di Giesu Christo che ella non voglia essere authore & causa di tanti mali ma si leui da questo petisiero, & lasci che il Concilio camini al suo fine al quale era talmente incaminato che

che senza questo accidente si poteua aspettare che fusse ben presto & felice secondo il desiderio de lei & io le prometto che si ella desisterà di far questo pregiudizio al mio Re me afatighero di sorte che per questo non si restera de caminar inanzi & di piu le dico che per cosa che si faccia non fara possibile di far venire questi due Re alle arme che ben trouera modo di remediar a questo, ma nò vedo gia remedio che si ella ben viuesse cento anni non habbia da trauagliar infinitamente tutto il tempo che viuera se in questa vi è forse cosa che offendesse la Sanctita vostra la suplico ad atribuitlo al zelo ch'io ho del bene vniuersale della Christianita & al desiderio che ho della quiete & buona fama suane volendo con questa dirle altro li baccio con ogni humiltas i Sanctissimi piedi. Di Trento , à vltimo di Luglio. 1563.

Existimaui P. B. Mutettum hunc meum ad S. V. mittere illi vt fidem det etiam atq; etiam obsecro cuius iterum & pedes osculor.
D. V. Beatitudine.

Humilissimus seruator.

C. Cardinalis de Lotaringia. S. Cernigon, Cre.

19
*Instructio
data legatis
circa hanc
contentionem à
Regibus His
paniæ, et Py.
V. motus pro
prius decla
rans non no
cere senten
tiam.*

INTERIM Tamen ne occasio præberetur Gal
lis discedendi à fide, & vt integra, saluaque man
ret dignitas Hispaniæ, motu proprio Pij. V. declara
tum est, ne noceret Hispanorum iuri, & antelationi
viratio concursus cum Gallo legato, nec ista compo
sitio, & instructio data est Degatis, vt Comiti Oliua
rensi, & alijs, vbi declaratur tunc Pium. III. ni
hil decreuisse, & quod contentionem distulit Ca
tholicus & religiosissimus Philippus secundus, ne
religio Gallis deficeret ea occasione, & verba instru
ctionis ea sunt Hispano sermone originalia:

EN Tiempo de Pio. III. se començo en Ro
ma la diferencia de precedencia, entre el Embaxa
dor del Rey nuestro señor, y el del Rey de Fracia, y
Pio. III. se halló muy prendado en Franceses, de
que los conseruaria en la pretenzion que ellos que
rian

Caput tertium.

rian tener, despues de auer passado con el muy muchas cosas se vino a tratar de medios, y el Embaxador de su Magestad se venia a contentar con la ygualdad, y Franceses nunca la quisieron por las prēdas que Pio. IIII. tenia entonces con ellos, y porq̃ temia que le quitarian la obediencia, se resoluo la vispera de Pascua de Espiritu Sāto, del año de. 1364. de dar a entender que otro día queria que viniessē el Embaxador de Francia, a la Capilla, y estuuiessē despues del Embaxador del Emperador, y que si su Magestad se contentaua el meteria la causa en posfessorio, y petitorio, y haria que se hiziesse justicia con mucha breuedad de parte de su Magestad, nunca se quiso aceptar este iuyzio, y el Embaxador hizo aquel mismo día su protesta, y no asegurando se Pio. Quarto, de que otro día no viniessē el Embaxador de su Magestad tenia orden de quando este negocio llegasse a estos terminos de no yr a la Capilla, y assi se quedo en casa, y no fue mas anegociar con el Papa, y dio cuenta a su Magestad de lo que auia passado ordenose le que partiesse de Roma, y que dixesse al Papa que su Magestad le reuocaua de Embaxador a cerca de su Santidad: pero no a cerca de la Sede Apostolica y assi se partio, y con disimulacion se entretuvo en Luca, y en Gencua año y medio que el Papa bjuio, muerto el, quando boluio a Roma, hecho Papa Pio Quinto se pudiera boluer a tratar deste negocio, pues no auia auido auto ni declaracion por escrito que huuiessē perjudicado al derecho de su Magestad, pero a su Magestad le parecio no tratar desta materia: y assi mando a su Embaxador que quedasse en Roma, y que no concurriessē en ningun acto publico, y en conseruacion de su derecho, se sacó vn breue de Pio Quinto, en que declaraua que el tener su Magestad Embaxador en Roma, y no concurrir a los actos publicos, no le perjudicasse al derecho que tenia en posfessorio y petitorio a la precedencia muerto Pio Quinto, y salido Gregorio XIII. se dudo si conuendria boluer a tratar de la precedencia, o sacar otro breue con el que dio Pio Quinto, y no parecio hazer lo vno, ni lo otro, porque el breue de Pio Quinto se tiene por bastante, para la conseruacion del derecho, y assi se ha quedado este negocio, y quando los Embaxadores se visitan precede cada vno en la casa del otro, y en-

tram-

> para tras
mas de le
puerta muy
yficetaz

entrambos traen cuidado de no encontrarse en otras partes, aunque vn Embaxador de Francia que tenia muy poco seso, busco vna vez en tiempo del Pío V. ocasión de toparse en palacio cō el de su Magestad: pero no gano en ello nada, porque el de su Magestad se estuuo en el lugar que tenia antes que el de Francia entrasse, y el quedo muy corrido, a se de hazer todo lo q̄ se pudiere por apartar estas ocasiones, y por que la q̄ mas cordinariamente se podria ofrecer, es la de toparse en Palacio, esta preuenido el Maestre de la camara de su Sãtidad, q̄ es el q̄ da las audiencias de no dalla a los dos Embaxadores en vn dia aora q̄ se puedã topar, y porq̄ se introduxo en tiempo de Pio. V. que los Embaxadores tuuieslen audiencias en vn dia en la semana, y q̄ este fuese el Viernes el de su Magestad, escogio para si el del Sabado, cō ocasion q̄ el viernes tenia mucho que escreuir, porq̄ partia a quel dia el ordinario de Genoua: y así a quedado introduzido de yr cada Sabado a la audiencia: y los otros Embaxadores el Viernes,

Otras de las ocasiones en que puede auer concurrencia, es, en el cumplimiẽto que se haze con el Colegio quando mueren los Papas, y en la salida del conlaue y guarda del, y al tiempo de dar la obediencia. Otra quando se ofrece dar gracias, o dezir. *Te Deū laudamus*, o hazer alguna processiō por alguna historia, o buẽ suceso q̄ siendo de las cosas de su Magestad, va su Embaxador, y no se halla el de Francia, como en particular acontecio en tiempo de Sixto, en la p̄fela de Nus, de que fueron a dar gracias a la Iglefia de Santiago. En el mismo tiempo en la Canonizaciō del santo fray Diego se trato, de que huuiesse de fer lo mismo: pero inclinandose el Papa y algunos Cardenales a quien lo cometio, a que por no perder la obediencia de Francia, con que se amenazauan, huuiesse de hallarse presente el Embaxador de Francia, no fue el de su Magestad, y se tomo por medio que hiziesse las ofrendas el Cardenal don Pedro de Deça, con que se cumplio el clac̄to, y se escuso la concurrencia.

(2)

CAPVT QVARTVM,

Quo prima recensetur causa, &

ratio quare anteferri debeat Rex Hispaniæ Regi
Galliæ, & cæteris, cum caput Europæ, &
eius nobilius sit Regnum.

(?)

UPERIORI Loco, auctoritatē
conciliorum vniuersalium, testimo-
nio iuris vtriusque, & sacrorū docto-
rum sententijs Hispaniam antecede-
dam, ostendere curabimus, reliquū
est, vt cum ratio sit, quæ omnes saltem
politicos homines suadere debeat, nisi sint omnis
sensus expertes, id rationibus, causis, argumentis quæ
ab ipsis fontibus repertis dilucide demonstremus. Et
cum principium rerum dignior, nobiliorque sit pars,
vt origo, & fons, ex quo deriuantur cætera ab, eo in-
cipiemus. Sic enim Deus omnipotens principium, &
caput, cuius omnes fideles membra sunt, nuncupatur
Ego sum i. A & O, principium, & finis, & ab Apostolo. *1. ad Ephesios* hisce verbis, vocatur. *crescamus in illo*
per omnia, qui est caput Christus, ex quo totū corpus compactum
est, & connexū. Et alibi sepe & Pontifex summ⁹ Chri-
sti Vicarius hoc nomine capitis in Ecclesia meritō
vritur, *a* ac in mirabili hominis architectura, & cō-
positione omne artificium pulchrius, & miraculosius
in capite cerni potest, vbi omnes sensus auditus, gus-
tus, visus, olfactus collocantur, vbi lingua conceptus
animæ interiores explicans, cernitur, & vbi sedē ha-
bent oculi speculum interioris animi, & testes eorū,
quæ in intimis præcordijs quis sentit, vbi Deus iudi-
ciū, intellectumq; quo à Brutis homo discernitur,
constituit, vbi ornatus est pulchritudinis, quæ amo-
rē excitat, omniaq; composita, & ordinata in solo ca-
pite, plusquā in toto corpore cōspiciuntur, ita vt mō-
strum esset, quod corpus capiti exæquare *b* contē-
deret, sicut Cassaneus describit, & cum caput sit pars
dominans corpori, qui caput gubernat, debet esse
cæteris, qui corpora regunt, excellentior ex om-
nium consensu. *c* Et ea ratione Imperator, *d* vt
caput cæteris Regibus antecellit, licet potentia Re-
gnorū, & diuitiarum sit inferior, & Cathedralis
Eccle-

a c. in memoriā di-
stin. 19. c. non decet
disti. 12. c. miramur
disti. 61. c. dudum.
3. q. 6
b Cassaneus in ca-
thalogogloriæ mun-
di. 12. p. cōside. 46.
c Cassaneus. 1. p. cō-
sid. 14. & 5. p. conf.
15. & 19. Boerius
de auct. magni con-
siliij nu. 149. Marx-
arius conf. 26. Men-
chaca in proemio il-
lust. cōtrouer. n. 128
d Cassaneus. 5. par.
conf. 26.

I
Principium,
& caput no-
bilior corpo-
ris pars, &
omnium re-
rum est.

Caput quartum.

45

Ecclesia, ut caput, collegiatis, & alijs ditioribus suæ
 & diocesis præest, & magistratus Romæ prestat æ-
 teris sublimioribus fortuna, & iurisdictione, fco
 quod Romæ, ubi est caput orbis, sedem habeat, & de-
 niq; tanto præstantior est quisque, quanto sub diti-
 & imperat amplioribus, & Prouincijs, cum Regio
 pars sit nobilitatis, ex quibus deducitur argumen-
 tum primum; & ratio huius disputationis. Nam si
 certum est, quod is antepōnendus erit, qui præest
 nobiliori Regno, & capiti, inde sequitur, quod Rex
 Hispaniæ anteferri debet, quia Hispaniæ imperat,
 quæ est caput Europæ, & nobilius eius Regnum. Vi-
 de eum prima pars negari non possit, secunda quod
 sit Hispania caput Europæ, & nobilior pars eius de-
 monstratur, & primo quod sit caput, & principium
 Occidentis, ubi Europa sita est, testis erit Plinius
 nobilis scriptor, initio libri 3. naturalis hystoriæ.
*Terrarum orbis vniuersus intres diuiditur partes, Europam,
 Asiam, Africam, origo ab occasu solis, & Gaditano freto qua
 irrupens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffun-
 ditur. Quibus verbis patet, quod initium Europæ in
 Gaditano freto collocatur, & eodem lib. 3. c. 1. In eo
 prima Hispania terrarum est vltior appellata. Idemq; stra-
 bo. 3. cosmographiæ, & ceteri antiqui, & optimi au-
 ctore consentiunt, ex illisque Nicaphorus libr. 14.
 c. 56. In Hispania sedes fixerunt, quæ prima ab Hespero regio
 est. Ac Lutatius Marineus Siculus de rebus Hispaniæ
 hoc exorditur modo. Hispania sicuti Plinius, alijque scri-
 ptores tradiderunt, regio prima in solis occasu Europæ termi-
 nos claudit. Item Abrahamus Horrelius; & Geogra-
 phi ceteri depingunt in theatro orbis, & Cassaneus
 h. fatetur, & sic cum formetur Europa in forma vir-
 ginis, in capite Hispania collocatur ex Ioannis En-
 cycyli geographia, idque duplici ostenditur ratione;
 quod caput sit aliarum regionum prima est, quia cum vni-
 uersus orbis mari cingatur ex omnib; geographis, non
 posset mare diffundi ad alias regiones illustrandas,
 nisi per regionem Hispaniæ, in qua in Gaditano freto,
 mare ut fons sit, & principium, origoq; unde aperitur,
 quasi quædam ianua ut inde ut à capite, & fonte per
 Europam deriuetur, & quod fuit ex vno latere Medi-
 terraneum mare appellatur, & quod ex alio diffunditur
 Oceanus, & ita ad Asiam, Africamq; inde protendi-
 tur, & ab hoc capite cetera membra deriuantur & ab hoc
 fonte ut flumina cetera maria exeant, ut Plinius com-
 e.*

Innocentius 3. de se-
 pulchris Boerius su-
 pra nu. 178.
 f. Auth. de consuli-
 bus. l. 1. c. de silicia-
 rijs. lib. 11. et cõmu-
 nis in rubrica. ff. de
 offic. præfecti vrbis.
 g. Auth. de defen-
 soribus civitatu in
 principio. c. de his de
 consecrate. disti. 5.
 Tiraquellus de nobi-
 litate. c. 12.

h. Casaneus. 12. p.
 consid. 15. & 17.

Caput quartum.

morat^o dicto loco describit. Secundo id confirmatur, quia Rex Hispaniæ dominatur, imperatq; nouo orbi; ubi Asia, Africa, Europaq; cernitur, parsq; Orientis, Occidentis, Septentrionis, & Meridiei, & in omnibus his quatuor orbis partib⁹ Hispania vt domina, & caput gubernat ceterasq; regiones ad fidem Catholicâ, politicâque gubernationem, vt membra reducit.

Hac probata parte, quod sit Hispania Europæ caput, reliquum est alteram, quod sit nobilior regio cõfirmare, & cum id sit Regnum, quo nullum hodie sol aspicit, nequẽ latius patens, neque florentius quicquid opum, quicquid nobilitatis, quicquid ingenij, quicquid splendoris obtinet, nihil est, quod vel à natura, vel à virtute, vel à fortuna sit expectandum, quin cumulatissimẽ sit consecuta Hispania, quẽ nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes, non minus armis, quam sapientia subiecerit, & ita Hispaniam post Italiam patriam omnibus Europæ regionibus anteponendâ esse, vt digniorem, & ornatorem Plinius libro vltim onaturalis hystoriæ. c. vltimo scribit, cum in contentionem omnes adducat regiones hiscẽ verbis. Etiam prædictis omnibus natura opibus discrimen quoddam rerum ipsarum facere conueniat, ergo in toto orbe, & in quocumque coeli conuexitatẽ vergit pulcherrima est omnium rebus, meritoque principatum naturæ obtinens, Italia rectrix, parẽ que mundi altera. Et statim subiungit post Italiæ laudes. Ab ea exceptis Indis fabulosus proxime quidem duxerim Hispaniam, quæcumq; amplitur mari. Item & Iustinus libr. 36. c. 44. hystoriæ, eam Africæ, & Galliæ prætulit, de Hispania hæc proferens. Hec inter Africam, & Galliam posita Oceano freto, & Pyrenæis montibus clauditur, sicut minor Viragque terra, ita Viragque fertilior. Nam neque vt Africa violento sole torretur, neque vt Gallia assiduus ventis fatigatur, sed media inter Viragque hinc temperato calore, inde solibus, & tempestiuis imbribus ia omnia frugum genera secunda est, adeo, vt non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiæ, vrb que Romana, cūctarum rerum abundantia sufficiat. Quod & Vasseus Flådrus. c. 9. hystoriæ, & Lucius Marineus Siculus de rebus Hispaniæ in principio confirmat, idq; argumento ex Plinio lib. 34. c. 8. naturalis hystoriæ deducto ostenditur, quo narratur ad eligendam statuã perfectiorem ex multis Amazonarum à diuersis artificib⁹ constructam, vt in Ephesiæ Dianæ templo collocaretur, hoc iudicium facit, vt cum venirent in certa-

men

4
*Hispania dom
nium nobi
lius Regnũ.*

5
*Argumentũ
quod Hispania
sit ceteris
regionib⁹ su
perior.*

men laudatissimi ex diuerlis gentibus ea placuit, vt eligeretur probatissima, quam omnes qui praesentes erant artificum secundam post suam iudicassent, & Herodotus in vrania, siue lib. 8. hystoriae testatur de Themistocle illo magno duce, nam post inelytam Salaminiae pugnam, cum omnes duces vertarent, cui superior laus, & locus tribui deberet, cum omnes sibi primum assignarent locum, in secundo Themistoclem constituerunt cuncti, & ita quem omnes secundum post se eum priorem omnia suffragia declararunt, quod Hispaniae contingit. Cum enim Itali, vt Plinius describit post Italiam secundam Hispaniam fateantur, Galli post Galliam, Germani post Germaniam, & eodem ordine cunctae nationes, inde sequitur, vt quam omnes secundam post suam patriam faciunt, ea prior, & superior esse debeat, & haec generaliter, & per transienciam de Hispaniae Regno, & dignitate eius dicta sint, sigillatim autem si de situ eius amenitate, abundantia frugum, annona acris salubritate, copia metallorum auri, argenti, gemmarum temperameto, clymate, fidelitate, fortitudine, sapientia, sapientia, religione, & moribus Regni, & incolarum differendum esset; ingentia volumina consicienda forent, solum enim Duces, & Imperatores strenuos & omnium praestantissimos narrare cuperolissimus labor, & immensus iudicatur a Blondo, & cum non animus sit opus difficere, sed solum epilego quodam vti; volumine iusto ad huius Regionis excellentias breui sermone redactas, consulendos; legendosque remitto Lucium Marineum Siculum, K Vasselum, Lancellorum Contradam, Medinam, Ambrosium Morales, & alios; hoc vnum tamen tacitus non praeterco, quod cap. 8 Machabeorum, vt Iudaea remotissima Regio miraretur potentiam Romanorum non adducitur alia exterarum nationum victoria a Romanis parta, vt terrorem inferret Iudaeis; sed solum narratur, quod partes Hispaniae domuerit illis verbis. *Et quantum fecerunt in regione Hispaniarum, & quod in potestatem redegerunt metalla argenti; & auri, quae illic sunt.* Et vt aliae Prouinciae vestigalia Romam adducunt; Hispania Imperatores, qui Rome dominantur, attulit, id Claudiano in panegyrico de laudibus Serenae celebrante.

Quid dignum memorare tuis Hispania terris,
Vox humana valet? primo lauat aequore solem

i Blondus lib. 3. fo. 68. triumphantis Romae.

K Luci⁹ Marineus Siculus de rebus Hispaniae; Vassellus in princip. & c. 1. et 2. hystoriae Medina de las grandexas de España. Lancellorus Contradam in templo iudicū lib. 1. c. 2. §. 3. Madera Monarchia de España. c. 9. & 7. & 8. & 9. cum alijs Rodericus Arenal, Palentinus. 1. p. c. i. cum alijs.

Fig. Lectur

Caput quartum:

India, tu fessos exalta luce in aëles
 Prolis, inque tuo respirant sidera fluctu
 Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis
 Principibus sacunda pijs: tibi secula debent.
 Traianum, series his sonibus Ælia fluxit
 Hinc senior pater, hinc iuuenum diademata fratrum
 Namque alia gentes quas sedere Roma recepit,
 Aut armis domuit, varios aperantur in usus
 Imperij, Phariæ segetes, & Punica mistis
 Castrorum deuota cibo: dat Gallia robur
 Militis, Illyricis sudant equitibus ala
 Sola nouum Latq; uestigio al Hiberia rebus
 Contulit Augustos, fruges, araria, miles
 Undique conueniunt, totoque ex orbe leguntur
 Hæc generat qui cuncta regant, nec laude virorum
 Censeri contenta fuit, nisi matribus aequè
 Vinceret, & gemino certatum splendida sexu
 Placillam Mariamque daret pulchramque Serenam.
 Et cum innumera se offerant dicenda, solum ver-
 ba Latini Pacati inferam in panegyrico Theodo-
 sio.

Nam primum tibi mater Hispania est, terris omnibus terra
 felicitior, cui excolende, atque adco ditanda impensius quam
 ceteris gentibus supremus ille rerum fabricator indulgit. Quæ
 nec Austrinis obnoxia æstibus, nec Arctois subiecta frigoribus,
 media fouetur axis, itruque temperie. Quæ hinc Pyrenæi
 montibus, illinc Oceani æstibus, inde Tyrrheni maris litori-
 bus coronata Natura solertis ingenio velut alter orbis includi-
 tur. Adde tot egregias ciuitates, adde culta, in cultaque omnia
 vel fructibus plena, vel ore gibus, adde auriferorum opes summi-
 nam, adde radiantium metalla gemmarum. Scio fabulas poetarum,
 auribus mulcendis reperias, aliquando nonnullis gentibus at-
 tribuisse miracula. Quæ dum sint vera sunt singula. Nec iam
 excutio veritatem. Sint (ut scribitur) Gargara prouentu lera-
 tritici, Menania memoretur armento, Campania censeatur mō-
 te Gaurano, Lydiapra dicetur amne Pactolo, dū Hispania uni-
 quidquid laudatur assurgat. Hæc durissimos milites, hæc exper-
 tissimos duces, hæc facundissimo oratores, hæc clarissimos Na-
 tes parit. Hæc indicum mater, hæc Principum est. Hæc Traia-
 num illam, hæc deinceps Hadrianum misit imperio, huic se de-
 bet imperium. Cedat his terris terra Crætis parui Iouis gloria
 cunabulis, & geminis Delos reptata Numinibus, & alumi-
 no Hercule nobiles Theba. Fidem constare nescimus auditis,
 Deum dedit Hispania quem videmus.

Qui nec de fidelitate, in qua superat omnes natio-
 nes

nes Hispania, nec de religione; nec antiquitate, nec innumeris alijs orationem habuit, quæ singula per censere fieri non potest. Itemque Iusti Lipsi in epistola ad Philippum. III. Regem in tractatu de militia verba recensendo de fortitudine.

Tuam illam consulè, & ipsos Hispanos, qui etsi robore & bello semper validi, tamen ab arte destituti sunt: & ea fecit ut caderent, quamvis ægrè & serò, sub Romanas leges. In laudem eorum hoc dixerim, nulla natio vetustiore hanc gloriam sibi vindicat, nulla diuturniorem: non ipsi illi, quos laudatum imus, Romani. Ecce ab antiquo, & priusquàm Romana virtus se exsereret, bello Peloponnesiaco fama eorum ad Græcos ipsos venerat: & Alcibiades in oratione quapiam apud Thucydidem, fortissimos testatur, & pugnacissimos omnium barbarorum. Quid Livius: *pénèrem natam instaurandis reparandisque bellis: & alibi, qui nullam vitam ventur sine armis esse: Annæus Florus, ipsam Hispaniam indigetat bellatricem, viris armis, quæ nobilem, Annibalis eruditricem. Velleius Paterculus, ita fortem, ut duce Sertorio, per quinquennium diudicari non potuerit, Hispanis Romanisne in armis plus esset roboris; & vter populus alteri imperaturus esset. Quid plus dici potest, idque à Romanis: id est, & hostibus & superbis? Nec verba sunt: res docuit bello Annibalicò, qui præcipuas suas victorias Hispano militi non inuitus referet acceptas. Sed & Romani, cùm primam Prouinciaram Hispaniam inierint, postremam domuerunt: ducentos per annos in eà, & de eà, pugnant, variè victi aut victores.*

(3)

CAPVT QVINTVM.

Quo secunda causa, & ratio ad-

ducitur, quare sublimior sedes Hispaniæ debeat, eo quod antiquior origine, sede, & fundatione, Regemque imperio sit.

MNES Qui gentis, aut populi dignitatem explicare student, exponere in primis eius originē, ac principia debent, ut quo tempore clari, aut obscuri nominis fuerint, sine fraude pateat. Nam & si nostra pro-

prie non videntur, illa quæ à nostris maioribus gestæ sunt, publico tamen iure, ac successionis ratione ad nos pertinent, cum de publica gentis dignitate agitur, quia populus, & ciuitas, ut iurisperiti, & peritiores sentiunt, est hominum vniuersitas in vnū quasi corpus, collegium ve coacta, cui penitus refertur, quicquid tam à nobis, quam à nostris maioribus publico nomine gestum dicitur, quæ vero priuatim aguntur, minime ad publicam causam porrigantur, non inepte igitur hoc loco sublimitatem sedis debita Regibus Hispaniarum tractaturus, quæ antiquitate Regnum polleat, agendum erit, cum ex ea vna causa certamen inter legatos Campanorum, & Samnitum decissum **Liuius lib. 7. decadis** commemorer, eaque sola ratione declarationes inter Ægyptios, & Scythas circa antiquitatem contententes eleganter habitæ recensentur ab **b** hystoricis, nihilque maiori encomio, extollitur in populis, quam originem antiquam eis præbere, ut **Vlpianus** eloquens iurisperitus Syriam patriam ea laude exornat. *Nobilis regionibus serie saculorum antiquissima.* Arcades c quæ se Sole, Luna, ac Astris priores gloriabantur ex **Statio lib. 4. Thebæidos.**

Arcades hinc Vereres Astris, Lunaque priores.
Virgilius lib. 8. Æneidos.

Arcades ipsi credunt, se Vidisse Iouem.

Et de Atheniensibus, ac Troianis idem **Virgilius** cecinit, & **Herodotus lib. 7. narrat**, pluraque **Tiraquellus dicto loco d** cumulat, & **Plinius lib. 8. epistol. ad Maxi-**

Argumentū
ab antiquitate, valet, et quod id quod antiquius est dignius, & nobilius est.

2
Litem contō
tionis inter-
populos diri-
mi ex anti-
quitate.

a Cicero de Repub.
Agelius lib. 10. no-
Etium Athica c. 21
Beatus Augustinus
lib. 19. de ciuitate
Dei. c. 21. §. plebif-
citū in sti. de iure na-
turali. l. proponeba-
tur. ff. de iudic. & ti-
tulo ff. quod cuiusq;
vniuersitatis nomi-
ne.

b **Iustinus lib. 2.**
Herodotus in Enter-
pe. Lucianus de Dea
Ægyptia. Arist. lib.
7. polytorum. c. 10
Tiraquellus de nobi-
litate. c. 19. nu 30.
c. l. 1. ff. de censibus

d **Tiraquellus. c. 19**
nu. 22. de nobilitate

Maximum eleganter exprimit. Reuerere gloria veterem, & hanc ipsam sanctitatem, quæ in homine venerabilis, in urbibus sacra est, tum denique id experientia rerum magistra docet, cum primogenitus prior tempore, potior honore inter fratres etiam potēiores habetur, & eo primogeniti decore Christus, c. 8. Pauli commendatur, ut ipse sit primogenitus in multis fratribus, & Danielis. c. 8. antiquus dierum vocatur, cum etiam sapientia à Salomone, & Christus qui sapientiæ patris est eo titulo antiquitatis, & primogenituræ extolitur. c. 18. Ecclesiastici. Ex ore Altissimi prodium primogenita ante omnem creaturam. Et statim subiungit. Ab initio & ante seculum creata sum. Vnde apud nos præbyteri sacerdotes appellantur, cum sit Græca vox idem quod antiqui significans, antiquumque id dicatur genuino, & casto sermone, quod pretio summo e veneratur, eo quasi quoddam numen diuinum colitur s antiquitas, in qua significatione accipiendus est locus Pauli c. iurisconsulti, ubi disciplinam castrorum, in qua salus totius Reipublicæ continetur antiquiorē, quam priuatam charitatem liberorum ostendit, ibi enim antiquior, id est preciosior dicitur, sicut & Hispani nostri honoris causa Señores vocāt nobiliores, non quod ætate seniores sint, sed veneratione colendi ex generis lōgo sanguine, sicut antiquitas ipsa vnde cum de Pythagora Diogenes Laertius eius vita, & ex beato Basilio in sermone de ieiunio certū sit, antiquum verbum, omne per antiquitatem sit nobilius h in iure nostro tam Pontificio, quam Cæsareo exemplo fratris primogeniti, & ciuitati, & Regno antiquiori, ut primogenito prima sedes debetur, idque præcipuū quæstionis fundamentum est. Vnde eodem exemplo cum lis dirimenda sit inter Hispanos, & Gallos excitata, neminique dubium sit Regnum ex sua prioritate honorabilius à natura factum in eodem honoris statu suos incolas continere, quamdiu Regnum est tanquam ab eodem gentium stirpe, & genere, & eiusdem Prouinciæ gremio conceptos, insurgant igitur hoc loco docti, & in hystoria periti, arguant, quæ si possunt a nobilitate loci, & antiquitate, an primi Hispani, vel Galli fuerint, & quæ natio primogenituræ honore potiri merito debeat.

Circa primam originem, & sedem Hispaniæ, incolarumque eius, à quibus nos ipsi Regionem, genusque nostrum Deo propitio per naturæ propagationem, suc-

e Tiraquellus de iure primogenituræ in præfat. Pet. Greg. in syntagmate iuris li. 15. c. 21. num. 9. & lib. 16. c. 8. nu. 8. s Conanus lib. 1. cō mem. c. 8. nu. 3. g l. posthliminium S. si filius. ff. de capti uis. h c. antiqua de præuileg. c. 2. c. statim? de maiorit. & obedien. l. 1. ff. de albo scribendo. l. 1. c. de dignitatibus ordo seruatur. l. 1. c. de consue libus lib. 12. & l. honores. C. de decurionibus lib. 10. Tiraquellus in præfa. de primo g. syntagma iuris lib. 15. c. 21. Cassaneus. 4. p. consid. 36. Frechia de subfeudis in princ. nu. 61. Velluga inspec. princ. in princ. Arist. lib. 2. politic. c. 8. & l. Rethorice Quintil. lib. 3. c. 16. Aluarus Pelagius li. 1. de p'antū Ecclesiæ arr. 62.

Ad l. posthliminium. S. si filius. ff. de capti uis.

Caput quintum.

Successionemque recepinus in ea indaganda quatuor
 præcipua tanquam hystoriæ capita expectanda sunt.
 Primum, quæ ex gente exierint, ad quam Regionem
 transmigraverint, quo tempore, & quo titulo, aut iu-
 re. Hæc enim videntur principia in Regno consti-
 tuende, & cum Arcadam more, quise Deo æquales
 tempore fingere conantur, prioresq; Sole, & astris,
 ante diluuiumq; plures eurent derivare sedē Provin-
 ciæ, & originem, vt etiam auctores Hispaniæ con-
 tendunt ideo Tubalem, ad habitandam Hispaniā
 motum fuisse asserentes, quod vbertatis, & amœnita-
 tis situs notitiam habuerit, tamen quia post diluuium
 ab vna gente Noe, & filijs eius, sicut ē primo Adam
 omnes derivati sunt, & quia eorum, quæ ante illam
 cladem, & inundationem euenerunt, nihil certi, nec
 explorati præter id, quod Moyses in genesi memo-
 riæ prodidit, testari possumus, vt aduertit Alfonso
 Cartagena. c. 3. Anacephaleosis, pluris faciendum
 existimo, quid memoria dignum sit, certum recen-
 sere, quam incertas de tempore incognito sententi-
 as narrare, cum sicuti magnorum fluminum noti sunt
 lapsus, nota hostia, fontes ferme ignoti, ita primæ om-
 nium originēs gentium, in tam obscuris versantur te-
 nebris, vt inde prædicent, se ante solem natos quos-
 dam, & ita eo vt inani labore relicto de prima ante
 diluuium origine, post illud, quæ fuerint Hispaniæ
 initia, investigemus. In qua inquirenda non est au-
 diendus excellens alioquin & insignis omni littera-
 rum genere Arias Montanus, qui. c. 14. in Abdiam
 Prophetam, exponens illa verba Abdiæ. c. 1. *Trans-*
migratio Iherusalem, quæ in Bosphoro est, possidebit ciuitates
Austri. Ille vertit illud verbum Hebreum Sepharad;
 quod beatus Iheronymus in Bosphoro verterat, vt si-
 gnificet Sepharad, id est Hispaniā, quæ ita Hebreo
 sermone nuncuparetur, eo loco, & ita nominatur ibi
 quia primus fundator Sepharad extiterit, cum sit id
 vñtarum in sacra scriptura, vt Prouinciæ à fundato-
 re primo nomen accipiant, vt Ægiptus Cham dicitur
 à Prophetis: & Græcia lauam à primis conditoribus,
 quod & Garibai lib. 1. c. 6. & lib. 4. c. 1. commemorat.
 Sed id non certum argumentum est, præter id, quod
 omnium sententiæ, & traditioni ab omni æuo de
 gente in gentem derivatæ repugnat. Nam illa ver-
 ba varie vertuntur, cum beatus Iheronymus in
 Bosphoro traduxerit, & septuaginta interpretes Eu-
 phr-

14
 Temporaria
 ca originem
 Hispanorum

i Garibai libr. 1.
 cap. 6.

5
 Opinio Arias
 Montani cir-
 ca Hispaniæ
 conditorem
 non admitti-
 tur.

phata dixerint, vt doctissimus Franciscus Ribe-
ra in eadem Abdiæ expositione erudite recenset,
& ita non est tuta versio Montani, item licet cer-
tior esset cæteris, non inde sequitur, quod Sepha-
rad licet Hispania vocetur, ideo Sepharad primus
conditor extiterit, cum sæpe Regna appellantur
ab auctore. & sæpe ab eorum nomine, qui am-
pliarunt, & illustrarunt illam, vt Assur & ap-
pellatur Babylonia à Nemrot fundata, & ita Se-
pharad Hispania, eo quod ab illo amplificata fue-
rit, nominari potuit, sicut ab Hesperio Hesper-
ia, & Hispano Rege Hispania dicta est, & ab
Iberia, vt docte, & egregie post librum hunc
Hispano sermone maiestati Catholicæ Regis Phi-
lippi secundi traditum vidi animaduertisse licen-
tiam Maderam l Granatensis prætorij fisci pro-
curatorem Regium. Hincque videtur meo iudicio
confutanda sententia Ariæ Montani, quia ex pri-
mo conditore Hispania prima fundacione Cetu-
balia, vel Thobelia à Tubale dicta est ex Be-
roso libr. 3. cap. 5. antiquitatum, & Iosepho libr.
primo antiquitatum cap. 7. & eodem Iosepho au-
ctore libr. primo cap. 6. sæpe Regionem mutaue-
runt nomina, eam gloriam posteris sibi vsurpan-
tibus ex rebus præclare gestis, idque ex verbis os-
tenditur. Porro gentium quedam adhuc seruante deriua-
tam à suis conditoribus appellationem, quedam mutave-
runt. Alij, vt Volaterranus libr. tertio de gestis
Hispaniæ vsque ad Gothos, ab Iberis Asiæ po-
pulis conditam fuisse Hispaniam asserunt, sed con-
tra eos Iberos ab Hispanis descendisse Diony-
sius Alexandrinus auctor est, & Nicæphorus libr.
octauo cap. 34. Nam Iberia dicta est Hispania, vel
à flumine Ibero ex Iustino libr. 44. & Quinto Cui-
tio libr. quinto de gestis Alexandri, vel à Rege
Ibero vt dicemus. Vnde sententia omnium pris-
corum, & nouiorum consensu omni sæculo re-
cepta est longissima traditione Tubalem, seu Tu-
balem quintum filium Iaphet, & Noë, nepotem
post diluuium Hispaniæ primum conditorem ex-
stitisse, hoc ordine seruato, quod, vt patet cap.
9. & 10. Geneseos cessante vniuersali clade ex il-
la arca genus humanum seruante, & propagan-
te Noë exiuit simul cum tribus liberis, cap. no-
no hisce verbis nominatis. *Erant ergo filij Noë,*

K Esaiæ. c. 10. 30.

et. 31. Numerorum.

c. 24. 2.

*l c. 3. de la monar-
chia de España.*

6

*Opinio com-
munis de ori-
gine Hispa-
niæ Tubalis
conditoris.*

qui

Caput quintum.

qui egressi sunt de arca Sem, Cham, & Iaphet, porro Cham ipse est pater Chanaam. Tres sunt isti filij Noë, & ab his disseminatum est omne genus hominum super vniuersam terram. Ab his tribus Noë filijs ingentem copiam nepotum Noë vidit, qui postea ad diuersas Regiones constituendas, & ad ædificanda Regna, & incolenda diuisi sunt & inter nepotes Noë, qui transmigrarunt per varios orbis situs. c. 10. Geneseos, Tubal recensetur quinto loco filius Iaphet, qui tertius Noë filius extitit. c. 5. & 9. nominatus siue primus ante alios ex Loaisa in Isidori chronico. 1. ætate, idque. c. 10. hoc sermone patet. *Hæ sunt generationes filiorum Noë, Sem, Cham, & Iaphet, natiq; sunt eis filij post diluuium, filij Iaphet, Gomer, & Magog, & Madai, & Tubal, & Moisch, & Thiras.* Quando autem dispersi sunt fratres Tubali quinto filio Iaphet, & Noë nepoti Hispaniæ ædificatio, & habitatio obtigit, vt primus eius conditor extiterat, & ita primi incolæ Tubalis descendentes Cetubeles denominati sunt, eo quod ex Cætu Tubalis essent, vt Berosus Caldeus auctor lib. 3. & 5. antiquitatum satis exprimit, & Anius Viterbus in eius expositor, & ex Hebreis auctoribus in Iosephus ita à lauane vero louja, totumque Græcorum genus. *Quin et Thubelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi.* Idque ex Iosepho Zonaras Græcus hystoriographus mutuauit. *Condidit autem Iobel, (qui est Thubal,) Iobelar, qui nostris temporibus Iberes appellantur, qui & Hispani à quibus postea Celtiberi appellati sunt.* Et ex Latinis omnes venerandi antiqui, & fideles nouiores asserunt, vt beatus Iheronymus, Isidorus, & reliqui, quorum auctorum testimonio o condidit Tubal Hispaniam centesimo quadragesimotertio anno post diluuium, & 2173. ante Christi natiuitatem, & 1179 a creatione mundi, & regnauit. 155. annis in Hispania Tubal ipse, quæ annorum computatio Berosi videtur, cum qua conuenit Strabonis numerus narras sex mille annis, antea quam ipse scriberet floruisse in Hispania litterarum studia, qui vixit imperante Augusto Cæsare, & ex Xenophonte in Geographia. c. de diuersitate temporum: Strabo quatuor menses anni perficere existimabat, & duo mille annos solares, duodecim mēsum sunt sex mille anni, ex Strabonis computatione, qui etiam non numerauit. 173. annos, quorum notiam non habuit, illud autem quod Hispaniæ eo tempore litterarum studia

m lib. 12. o. 1. &
3. & 4.
n lib. 1. antiquitatum. c. 7.
o S. Iheronim. c. 66
in Esaiā et. c. 27. in
Ezechielē. Eusebius
in chronico. Roderic
Archiepiscopus Tol
leranus lib. 1. hysto
rie Hispaniæ. ca. 3.
Alfonfus Cartage
in anacephaleosi. c.
3. & Episcopus Ger
rundenfis. c. 8. & 9.
hystorie Vaseus. 1.
tomo. c. 10. Floriā de
Ocāpo li. 1. hystorie
c. 1. & 4. Beuter. c.
6. hystorie Venero.
fol. 36. Tarafa de Re
gib⁹ Hispaniæ lib. 1.
c. 1. Cassaneus in ca
thologo gloriæ mun
di. 5. p. conf. 28. Ber
gomēs is lib. 2. et. 10
in supplemento chro
nic. Cromerus de o
rigine Poloniæ. c. 1.
& 2. Mariana de re
bus Hispaniæ. c. 1. et
Genebrard⁹ in chro
nico anno. 27. dilu
uij & 1694. a crea
tione mundi Chroni
ca generalis Alfon
si 2. p. c. 3. Didacus
Valera. 2. p. c. 1.

3
In Hispania
prima Theologia, Astro-
logia, Philo-
sophia, musica,
Poesis, & le-
gum facul-
tas institun-
tur, & pri-
ma Acade-
mia.

9
Atlantem
Regem Italiae
dedit Hispania
Italiae,
ut alios Im-
peratores.

10
Origo Regni
Gallorum.

p Polydorus Virgi-
lius lib. 1. c. 14. de
inventoribus rerum

dia narrauerit, hinc sumpsit originem, quod Thubal eo saeculo regnabat, qui artis poeticæ, & musicæ, primus inuentor extitit, ut de musica Polydorus p Virgilius recitat, & leges Hispanis condiderit, Philolophiæ, & Astrologiæ præcepta instituerit, documentaque omnium reliquerit facultatum, præsertim autem ritus, sacrificia, diuinaeque litteras docendo, & sic Iobel cognominatus est, quæ vox lingua Hebraica sapientem in rebus diuinis significat, & Iobeles ex Iosepho didi sunt Hispani, Eusebioque, & beato Iheronymo, quasi docti, & instituti, rebus diuinis, cum ex eisdem illis metro ordinatas leges Thubal instituerit, Regni que ordinationes, ut facilius, ac suauius ex carminibus, & ordinis concentu memoria retineretur, hincque Serubalem in Lusitania ciuitatem, & Tudelam, Tafallamque in Regno Nauarræ denominatas fuisse à Thubale, asserunt quidam ex superius commemoratis auctores, Noeque auum vsque ad Hispaniam ex ædificationis eius notitia peruenisse, & apud Asiaturos Noegamoppidum, quod dicitur apud nos Nauia condidisse, & apud Galeciam Noelam, quæ dicitur Noya, propriumque Noe nomen illis indidisse, ut Berossus libr. 5. anno decimo Nini auctor est, ex eoque Vaseus dicto cap. 10. quorum oppidorem meminit Plinius libr. 3. cap. 21. naturalis hystoriæ, deinde vero ab Ibero Rege, cuius meminit Berossus Iberia dicta est Hispania, a quo etiam nomen sumpsit Iberus fluius, & Hesperia ab stella Hesperia Occidentali, siue rectius à Rege Hespero, cuius frater Athlas postquam Hispaniam obtinuit in Italia Regnum collocauit iam ab eâ ætate Hispania, Reges Italix rectoresque inclytos creante ut postea Trajanos, Theodosiosque insignes educauit ut regerent & Italiam, & orbem, Hispania à Rege Hispano deriuatur, licet aliam æthymologiam coniectura quadam crudita sane, sed difficili ex doctissimo Iacobo Mendoza Ambrosius Morales in descriptione Hispaniæ retulerit, quam sufficit non placuisse honoris nostri saculi Antonio Augustino Tarraconensi Archiepiscopo virosane ita omni litterarum genere ornatissimo, ut nihil penitus ignorauerit, & hinc progenitos a Thubale Hispanos satis liquet.

Pars facta igitur Hispanorum origine, & seorsum de de Gallorum initio agendum erit, in quo ita-

Caput quintum.

q. Olinarius textor
in epiheris verbo.
Galli, Cassaneus. 12
p. confid. 17. Guillel-
mus Benedictus, ca.
Rainuntius verb. si
absque liberis decif.
2. nu. 39. & verbo
duas habes filias nu-
mer. 77.

dissentiant fere omnes, ut ipsi Galli auctores q. fa-
teri cogantur, nihil exploratum, & certum as-
firmari posse, aliqui enim asserunt Galliam a dic-
tione Galath Hebraea dictam fuisse, quam hodie Bre-
tones seruant &, Glau apud eos significat aquam,
& quia populi hi diluuij tempore aqua inundati fue-
runt, dicuntur Galli quasi populi aqua pleni, qua æthy-
mologia vitur Habrahamus Hortelius in theatro
orbis in descriptione Galliæ, Robertusque Cœna-
lis de re Gallica, hincque Stephanus Forcatulus de
Gallorum Imperio, & philosophia libr. 1. fol. 3.
Noë, quem antiqui Ianum appellarunt, Gallum di-
ctum fuisse asserit, eo quod in arca siue navi saluus
mansit, cum Scythæ, & sagi Galeri vocent naues, &
apud nos retineatur nomen *Galeræ*, sicut huius di-
ctionis Scythicæ Galeri mentionem facit Cato de o-
riginum libris, sed quia ut commemoravi initio hu-
ius capituli recensere ea, quæ ante diluuium gesta
sunt, non possumus, cum simul cum orbis ædificijs,
& volumina hyistoriarum perierint præter libros
Moysis, & ex hac denominatione omnes populi Gal-
li dici possent, cum aqua interierint & antea non
Galli sed Celtæ dicebantur, ut dicemus, Aliam igitur
post cladem illam originem querere debemus,
ita ut intelligamus Galliam, in qua Galli habitauerunt,
& Franciam, de qua agimus, eandem esse, quæ sic di-
cta est ab occupatione Francorum, qui ei nouum
nomen cum nouo dominio dederunt.

r. Cromerus de origi-
ne Polonia. c. 1. &
2. Stephanus de im-
perio, & Philo. Gal-
lorum lib. 1. fol. 3.

Alij r. autem Galliam à Gomer, alio nomine Cro-
merum dictum deriuari existimant filio Iaphet, &
nepote Noë, fratreque Thubalis Hispaniarum con-
ditoris, cuius fit mentio cap. 10. Geneseos. *Filij Ia-
phet Gomer, & Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal, &
Mosoch, & Thiras.* Deceptos tamen eos auctores fuisse,
non ex recentioribus, sed ex antiquissimis aucto-
ribus liquido constat. Cum Cromerus dictus Gallus
non Galliam, & Gomer non Gallos, sed Gallatas
Gomerenses olim dictos condiderit ex Iosepho lib.
1. c. 7. & Italiam Cromerus cõstruxerit, ex Beroso li.
4. & 5. ex quo vera, & omniũ fere sententia est Bero-
sum sequentiũ, quod ultra filios Iaphet, Noë nepo-
tes cap. 10. nominatos, alius natu minor extitit Sa-
motus dictus, qui Galliam ædificauit, & Samo-
tenses Gallos à nomine suo appellauit, & ita Be-
rosus libr. 5. testatur paulo postquam Thubal His-

paniam condidit, & Cromerus Italiam, Samotus initium dedit Galliæ, & ei successit filius Mago, & alij, quæ origo à Borofo numeratur, & Annio viterbo commetatore eius, & omnibus fere teste Stephano Fercatulo superiori loco, qui narrant Samotum alio nomine Ditem fuisse cognominatum, à quo gloriantur Galli derivari, ex Iulio Cæsare libr. 6. de Bello Gallico, *Et Galli se omnes à Dite patre progenitos prædicant, idque à Druidibus proditum dicunt.*

11
Gallia Gal-
lathea.

Alij vero Galliam a Celte Polyphemi gnato, qui multis post annis regnavit, initium sumpsisse asseverant, & inde dictos Celtas, & postea Gallos a Galathea filio Herculis Galliam illustrante, quem Hercules ex Galathea procreavit, cum ex Italia Hispaniam usque transmigraverit. Sed nec hæc origo placeat, cum à Celta Rege Celtas dici / Strabo, & Marcellinus scribant, ita ut quandoque ex Forcatulo libr. 6. de imperio, & Philosophia Gallorum, Celtæ sint populi partem Galliæ habitantes ex Pomponio & Mella Strabone, & Plinio, & aliquando omnes Galli Celtæ vocentur, Galli autem à Græca dictione gala ac significante dicti sunt, eo quod albi sicut iac nascantur, ut & Marcellinus libr. 15. narrat, *Celsioris statura & candidi sunt Galli pene omnes, virili, vel natura regionis, vel ex eo quod frigore contracta membra, & sanguis in corde retentus album colorem generent, & sol non torridos constituat, ut cecinit Baptista Mantuanus.*

/ Strabe lib. 4. Marcellinus lib. 15. verum gestarum Anius Viterbus ad Berosum de Regibus Assiriorum.

& Pomponius Mela lib. 3. c. 2. Plinius lib. 4. c. 16. et 19. Iulius Cæsar in commentariis lib. 3. & 6. de bello Gallico.

12
Gallia a colu-
relactis.

Igneca mens Gallis, & lactea corpora nomen à candore datum populis.

13
Vnde Salij di-
cuntur Galli
& lex Sali-
ca.

Eodemque casu Galli Salij denominantur ex Ammiano Marcellino vita Iuliani Apostatæ, ita quod Salia, tota Regio Galliæ vocetur, vnde lex Salica dicta ex Forcatulo libr. 6. vide Petrum Gregorium in præludijs, & etiam quædā pars Galliæ Sallia à dicatur, & ex his patet & Berofo antiquiori auctore, cuius scriptis fidem maximam Iosephus, ceterique prisce scriptores in origine gentium habent, Hispanos à primo fratre Thubale progenitos, Gallos à Samorho minore natu Hispanos primo cõditos, Gallos postea, & ita ut primogenito fratri, & antiquiori origine Gallus ætate, & fundatione Germanus frater minor locum honoratiorem relinquere merito omni iure postulante debet, primogenito Hispano fratri.

Caput quintum,

Galli autem Franci dicuntur ex quibusdam à Frāco Hēstoris filio Parisiensem splendidam urbem ēdificante, certius tamen est à Francis occupātibus Galliam Frācos appellari, eoque nomine a beato Gregorio, Pontifice maximo primo donatos, Francorum autem, qui Gallias occuparunt, origo varie redditur, vt ex Geldrio in compendio chronici Geldrici. c. 4. Sed ab omnibus filio Hēstoris Frāco tribuitur, qui cū Antenore, & Teucris euerſa Troia Vagans per Aſiam & errans, ad littora Danubij perueniens, ſolitudinemq̃ quærens, ſedem collocauit apud flumen Thanaim in lacu Meotide, vbi Sicambria ædificata fuit à qua Sicambri populi dicti, & inde Germaniam vſq̃ue tranſeuntes Francus, & ſocij Franconiam inclytam urbem, quæ dicitur Frāchafort condiderunt, a qua Regione Franci exeuntes Galliam expuĝnarunt, & ab illis Francia dicta fuit, quæ ethymologia certior videtur, quam alia ab alijs reddita, vel à Franconia Prouincia, vel ex eo, quod Galli Franci, ideſt, liberi à tributo exiſtant, quia ſe à iugo liberarūt, vel q̃ Valētinianus Imperator propter opem ab eis obtentam aduerſus Alemanos eos liberarit, vt hæc, & alia Paulus & Æmilius, Carolus Guaguinus, Molineus, & alij recensent in iſto hystoria, & inde alia de cauſa cum Franci ſint Galli honorem primum Hispanis debent, cum Troiani ex Floriano de Ocampo lib. 1. c. 7. hystoria ex probatiſſimis ſcriptoribus aſſerente à Phrygijs deſcendant, Phrygij autem originem à Brigo quarto Hispaniarum Rege trahant, qui eo ſermone Phrygius, & ab eo Phrygij dicti ſunt populi ab eo conditi, & ita Franci vt nepotes Hispaniarum auuo obſeruantiam, ac obedi-

tiam præſtare debent.

(2)

34
Vnde dicatur
Francia
Gallia.

Quod Fraci
à Sicambrijs
deſcendant,
& Sicambri
ſæpè in Ger
mania exte
ters.

v Molineus. 1. par.
conſuet. Pariſien. n.
12. Tarcagnota lib.
6. part. 2. fol. 210. S.
Antoninus. p. 2. tit.
11. c. 3. Sigonius li.
1. de Imperio Occi
dentali fol. 3. Chriſt
ianus Maſſeus li. 3.
chronica. Andreas
Raiſnier in Baſili
con genealogico ope
re. Sigiberi in chro
nico. c. de Regno Frā
corum.

CAPVT.

CAPVT SEXTVM,

Quo tertia causa, & ratio com-

memoratur quare antecedere debeat Rex Hispanie, cum sit eius Regnum primum in fide recipienda, & proficēda tam in vniuersa Regione, quam in quibusdam eius Provincijs, in eoque prima Ecclesia sit condita, primum concilium celebratum, primus Pontifex ex hac natione electus, primus imperator creatus, prima epistola à Pontifice Missa, primus legatus, & nuntius destinatus, primus sanctus cui Ecclesiam dedit Romana, primus qui conuerterit Imperatores.

(1)

*Argumentū
quod priori
in fide reci-
pienda Reg-
no potior se-
des debeat*

T Inferior hic mundus cœli tum motu, tum lumine regitur, ita Christiana Regna à fide, à religione, ab ecclesiasticis, & diuinis rebus, velut à cœlestibus gubernari, & fundamēta capere debēt, quare profanis omifis sacra iura cum hic de Ecclesię sede agatur, repetamus, cum enim nulla maior virtus, ac honorabilior optari ab homine possit, quam mentis religio, quæ diuini boni initium, ac pars præcipua est, cardo, & scopus huius disputationis in ea versabitur veritate inuestiganda, vbi primum religionis cultus, & splendor enituerit, suoque fulgore innumeros populos illustrarit, & in eandem religionem, fidemque pelle- xerit, vt prior tempore, potior in iure pronuntietur ex omni legū sanctione, & antiquiorq; possessio, & iustior vincat, *b* ne contra ordinem naturæ ex beato Leone. *c* Imperitii magistri noui antiquis præferantur, *des emeritis* Appetere enim in domo Dei, vt est Ecclesia Catholica decorē, & honorem meritis fidei & religionis monet Psalmista. *Dñe dilexi decorē domus tue, & locū habitationis glorię tuę.* Exemplo quoque ipsiusmet Ecclesię ad iura in eius sede habenda institui- mur, in qua beatus Paulus. *e. 8. ad Romanos* Apostolo, vt primitias fidei habentes maiori præuilegio ornatos ostendit. *Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias/prius Dei habentes.* Quo loco beatus & Thomas, ceteraque Theologorum schola docet, potiori, ac su-

a l. assiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. cap. qui prior de regul. iuris lib. 6. gl. verb. fuerit c. 1. de maior. & obediē.

b c. licet causam de probat. l. quories. C. de rei vendi. Bart. l. si duo. ff. de posside- tis verolusum. § 1. d. c. licet causa. Azo- nochius de retinen- da rem. 3. q. 87. nu- mer. 275.

c Sarumus. 61. dist. d. S. Tho. c. 8. ad Ro- ma. et l. p. q. 44. art. 7. & in. 1. sententia- rum dist. 16. art. 2. Scotus, & Durandus in 3. Cassan. in cat- halogo gloria mun- di. 3. p. cōsiderat. 28 & 29.

Caput sextum.

blimiori gradu, & præmio gloriæ Apostolos frui, quia priores in fide recipiendâ exiterit, ea quæ lau-
de ornat beatus Lucas Antiochenſes. c. 11. actuum
Apoſtolorum. Ita ut cognominarentur primum Antiochia
discipuli Chriſtiani, & ideo quia primi, poriores conſti-
tuti ſunt, cum ibi beatus Petrus ſedem Pontificatus
collocauerit, & Romam poſtea ſede translata e Patri-
archalis dignitas perpetua manſerit in Eccleſia
eius, gloriâque gentis extollit hac in re diuinus
Chriſoſtomus homilia. 3. ad populum Anthioche-
num. Sicut Petrus inter Apoſtolos primus Chriſtum prædica-
uit, ſic inter ciuitates hæc primatum, & coronam quandam ad
mirabilem Chriſtianorum cultu appellacionem, & homilia.
7 in Matheum. Vos autem ſiquidem aliquod de honore cer-
tam: non oria:ur omni ambitione contenditis, ut vel vniuerſo præ-
ſideatis oſbi, illo ſcilicet vobis præuilegio blandientes, quod
hæc prima ciuitas fide libus Chriſtianorum nomen impoſuit.
Et ab ipſomet legiſlatore diuino legis Euangelicæ
Chriſto optimo maximo ex ordiêdo hæc lex ordina-
ta fuit cum primo in fide, & vocatione Petro ex. c. 4.
Mathæi & Marco c. 1. prior dignitas, & maior colla-
ta ſit, ut Pontifex ſucceſſor eiufdem Chriſti, & caput
eius Eccleſiæ eſſet deinde hoc exemplo ipſa Eccleſia
in conciliorum ſede primam f antiquiori præ-
ſuli in ordinatione, & cõſecratione tribuit ſedē. Itē
omnes bene fundatæ Reſpublicæ temporales veruſti-
tiori, & primo in poſſeſſione honoratiore locum af-
ſignant, & denique ea ratione in Eccleſia Regi Ihe-
roſolymitano prior debetur locus, quod prius prædica-
ta in eo Regno fides fuerit Carolo Graſalio h Gal-
lo auctore id recipiente, non mirum igitur erit, ſi of-
tenderimus, primum omnium Gentilium Regnum
Hiſpaniarum fuiſſe, in quo fides Catholica prædica-
ta, & recepta fuerit, etiam ante Antiochenum po-
pulum, in quo primum nomen Chriſtianiſ inditum
eſt, non tamen ibi primum fides prædicata eſt, cum
iam eam beatus Iacobus in Hiſpania promulgauerit,
inde ſequitur, ut mirabili rerum ordine ſtatim vi-
deatur, ut Regnum prius fundacione, & a fratre ma-
iori cõditum Hiſpanum prius etiam lucem diuini-
tatis aſpexerit, ac alijs gentibus communicaret, &
ita locus diuinæ religionis inter Gentiles apud nos
primus fuit, & ſic etiam primus in eiufdem religio-
nis actibus, & ſede eſſe debet, in qua re oſtendenda,
cum diuina ex dignitate ornari debeant diuina vir-
tus

e c rogamus. 24. q.
1 c. antiqua de præ-
nilegijs ſynagoga in
ris. lib. 15. c. 5. et. 7.
Varonius. 1. tomo
anno. 43. fol. 297.

f c ſin diſt. 17. v. i
gl. c. 1 c ſtutum.
de maiorit. Gobel.
Cereſmoniale Roma-
num i. 1. ſecti. 14.
c. 3. Iacobatus de cõ
eilij lib. 1. art. 12.
g Gloſ. 1. ff. de albo
ſcriben. glo. verb. an
tiquiores. c. ſin. de cõ
ſueru. in. 6. Curia Piſ-
ana lib. 2. c. 2. bi
additatio littera. c.
Guma decif. 1.
h Carolus Graſali
de iuribus Regū Frã-
cie in re. 1.

tus altiori, quam meo ingenio, atque eloquio celebranda esset, sed quia se altius tollere, ut res postulat, non potest oratio, nuda, & syncera veritate confusus rem ab exordio natiuitatis Christi aggredimur.

2

Primum Hispanice signum in natiuitate Christi statim ut natus est.

Ab ipso nascentis Christi orbis totius redemptoris primordio bonis auibus, foelicibusque auspicijs potita est Hispania tellus, statim enim ut Ihesus Christus ex Maria Virgine lumen illuminans omnes mortales natus est, signum eius diuinæ lucis in Hispania visum est, ut his verbis ex chronico Isidori Lucas Tudenfis memorat libr. 1. *In Hispania etiam hora natiuitatis Domini circa noctis medium quadam nubis adeo splenduit, ut meridiani caloris feruorem, ac splendorem daret terris.* Idē

3

Hispania tres simul ex orti soles pares magnitudinis, & luce paulatim in eundem orbem coierunt.

generalis hystoria i Alfonsi Regis recenset Vaseus, Morales, & alij, alterumque signum mirabile scribit locupletissimus, & fidedignus auctor, qui non ut Hispanus recusari poterit sanctus Thomas qui in 3. p. quæst. 36. art. 3. in solutione ad 3. refert in Hispania tres simul exortos soles, pares magnitudine, & splendore, qui paulatim in eundem orbem, & solem coierint, ut indicaretur eo aspectu Trinitatis mysterium, cum tres sint æquales, & consubstantiales personæ, & vnus Deus. Quibus Hispanis reuelationibus à Deo optimo missis cedant aliæ, quæ Romæ leguntur, ut fons olei cuius meminit Orosius, & sol vnus fulgentissimus apparens, ut quidam testantur ex Varonio, & Morales, l. itaq; Hispania ut prima in fide suscipienda, & firmior in retinenda fuit prima in reuelatione natiuitatis Christi, cum de Gallia in huiusmodi signis nihil legatur.

i Cronica Hispania generali. 2. par. c. 107. Vaseus lib. 1 fol. 57. Morales lib. 9. c. 1.

K Orosius lib. 6. c. 20. hystoria. l Varonius. 1. tomo anno. 1. Domini fol. 59. Morales lib. 9. c. 1.

4

Secundum testimonium, & fidei magistra in ea beatissima Virgo Maria fuerit, beatusq; Iacobus apostolus.

Secundum testimonium ab excellentia instituentis in fide Catholica, preceptorumque in Euangelica doctrina docenda, & seminanda sumetur, sicut enim orbe diluuiο vastato, ut iterum renascereetur, & habitaretur tellus deserta, & inūdata, Noe filij, & nepotes dispersi sunt per vniuersum orbem ex. c. 10. Geneseos, ita ut alijs in Asia, alijs in Europa, vsq; ad Gades forte obtigisset Regiones Iosepho auctore lib. 1. c. 7. eodē modo Ad peccato cum natura humana cladē pateretur, regnoq; cœlesti priuata esset, & beatitudine, ad quā fruendam creauit Deus hominē ad imaginē, & similitudinem suam, ut iterum renascatur homo ex aquā, & Spiritu Sancto, Deus homo natus est, & ut aliter Noe filios suos à se in spiritu, & diuina doctrina geni-

Caput sextum.

genites, & institutos in vniuersum orbem ad seminandum verbū Dei, & plantas euangelij radicatus in cordibus hominum figendas misit, & ita dispersi sunt Apostoli per Prouincias. c. 15. actuum Apostolorum, Nicéphorus lib. 3. c. 1. & Prochorus de beato Ioanne. c. 1. ita vt vnique Prouinciæ Apostolus datus sit, vt Asia Ioanni Euangeliste, & Antiochia, Galatia, Romaque Petro, & Paulo, & eo ordine vni cuique credita est regio, vnde dicitur, quod vnaquæque Prouincia habet Apostolum, & quamuis nullus ex Apostolis ibidem prædicauerit, dicitur Apostolus Regionis ille, qui ex sanctis post Apostolos primus in fide Regnum instituit, quia Græca voce Apostolus idem est, quod missus à Deo, & sicut in custode Angelo cuique regno ad eam regionem assignando Deus excellentiorem gratiam facit, ita instituendo Apostolo prædicationis Euangelicæ excellentiori charius sibi, & præstantius regnum m ostendit, in quo præuilegio excellit Hispania, cum beatissimam virginem Mariam omnium Apostolorum, mortalium, & Angelorum Reginam magistrā habuerit doctrinæ Euangelicæ, & beatum Iacobum matrem eius nepotem ex sorore fratrem Ioannis Euangelistæ in multis ad eam interiora pectoris arcana electum, vt in transfiguratione, & passionis oratione in Gethsemani patet. Hic igitur Apostolus Hispaniæ primus in eius oram, gentemque profectus Euangelicam institutionem aperuit, posuitque apud nos fundamenta fidei, quæ ab eo tempore nec defuit, nec interitura beneficio Dei vlllo saculo erit, & non solum dum in humanis fuit diuinus Iacobus honorē Hispaniæ exhibuit in ea docenda, sed eo mortuo, quod liberaliter receperit corporis sui miraculo summo usque ad diem resurrectionis carnis constituit Deus optimus maximus, vt iaceret in Hispania, cuius semper pater, patronusque Apostolus esset, vt etiam primum martyriū sit passus inter Apostolos hoc honore decoretur ex Cassaneo dicto loco, nullūque aliud Apostolorū corp⁹ ita ab externis nationibus colitur, cū vndique exstant ad illud venerandū usque illud videndū ita sit ab Ecclesia probatū, vt dispensatione eius sibi Pontifex reseruauerit, sicut voti thersolymam, & Romam adeundi, n cum de nulla alia peregrinatione id constitutor, quæ sanctitas loci, & veneratio, ex egregijs, & inelytis personis, pera-

m Cassaneus. 3. p. considerate. 29. in cathalog. gloriæ mū di.

n Extravag. & si dominici de paniten tijs, & remissionib⁹ inter communes.

Voti adeundi compo stel lam.

pera-

6
Qui adierint
Compostellā
Pōtīfices, &
Reges, et san-
cti.

peragationem istam, & votum persoluentibus sum-
mam auctoritatem cepit, cum & Romani Pontifi-
ces, Imperatores, Reges, heroēsque insignes hanc
sanctam Basilicam, ubi corpus cōditum est, adierint,
ut de Calisto secundo Pontifice maximo, qui mira-
cula beati Iacobi in lucem edidit, legitur, quem an-
te pontificatum in Hispaniam profectum corpus san-
ctum coluisse refert Morales. lib. 9. c. 7. & de insigni
Francisco Afsiensi minorum fratrum patre certum
est, & sancto Dominico Calciatensi, alijsque pijs,
& religiosi viris. Item scriptum etiam extat Impe-
ratorem Carolum magnum tam rerum gestarum glo-
ria, quam sanctitate, & religione præclarum huius
sancti corporis videndi, & venerandi causa ad His-
paniam, & eius basilicam peruenisse, ut traditione
habetur, & eius aduentus celebratur in metropoli-
ta Ecclesia dicti Apostoli die sexta Iulij, qua solem-
ne anniuersarium canitur, recolendo memoriam do-
norum, quæ largitus est liberali, & regia manu. Quā
quam o Rodericus, & Morales historici nostri hoc
confutent, & hanc peregrinationem colendi dicti
corporis causa à Carolo Caluo Imperatore Caroli
magni nepote expeditam fuisse asserunt, certum ta-
men est, ac exploratum, Ludouicum septimum Frā-
corum Regem generum Imperatoris Hispaniarum
p Alfonsi septimi Regis Castellæ sociatum socero
hanc sacram domum adiuisse, idem de Ioanne Bre-
na Rege Iherosolymitano ex Gallia profecto q nar-
ratur, & Guillelmo duce Aquitaniæ, & Comite Bur-
gundiæ Raimundo, qui vxorem habuit Vrracam fi-
liam Regis Alfonsi, qui Toletum expugnauit, & ex
Regibus Aragoniæ Rex Petrus anno 1185. & Iaco-
bus anno. 1292. dicuntur Compostellam Ecclesiam
adiisse, ex Lusitanis Regibus Emanuel r Legio-
nenses autem, & Castellani Reges plures adiuerunt,
ut Alfonsus Castus cum Vrraca coniuge, Ramirus
primus, cui apparuit in bello Beatus Apostolus;
Alfonsus tertius cognominatus magnus, qui Ecce-
siam restaurauit, Ferdinadus primus / Sanctius quar-
tus, Alfonsus duodecimus, Reges Catholici Ferdi-
nandus, & Elisabeth anno. 1486. & Catholicus, atq;
omnium maximus Philippus secundus anno. 1555.
cum in Angliam proficisceretur, cumque de Aposto-
lo adeo insigni, & patrono gloriari merito Hispan-
niā possit, non minus triumphare poterit, quod bea-

o Rodericus li. 4. c.
io. Morales lib. 9:
c. 7.

p Papirius Mauso-
nius li. 3 in Vita Lu-
douici. VII: de gest:
Franc. Paul. Æmi-
lius in eo Rodericus
lib. 7. c. 9: & hysto-
ria Alfonsi. 7. c. 26.

q Papirius Mauso-
nius supra.

r Damian de Goes:
p. 1. c. 64.

f Rodericus lib. 4. c.
12. & c. 15. hysto-
ria generalis: p. 3. c.
11. & 14. & p. 4. c.
1. hystoria Regis Sā-
Elj. c. 3 & Alfon-
si. X11. c. 102.

tissi-

Caput sextum.

tissima semper Virgo Maria adhuc viuens ab Angelis ducta in Cæsaraugustana vrbe beato Iacobo apparuit, eiq; precepit, vt in eius honorem, & memoriam ecclesiam conderet, pollicitaque est, quod fides vigebit omni tempore Hispaniæ, ibique artificibus existentibus Apostolo sacro, & discipulis alma ecclesia condita est sub inuocatione beatæ Mariæ columna cœlesti, qua sedit sacratissima Virgo ibi appositâ, vt dicemus suo loco, itaque ibidem magistra fidei confirmans prædicationem Apostoli beatissima Virgo in Hispania extitit, eam ornâs maximo, & singulari beneficio, vt corpore suo viuenti frueretur, ita vt prima Ecclesia orbis Catholicorû fuerit Cæsaraugustana Diuæ Mariæ dicata, à beato Iacobo constructa, vt auctor est Gaspar Loaisa in margine decreti Gundimari fol. 292. in cōcilijs Hispaniæ, Maribius sculus de laudibus Hispaniæ lib. 5. titulo de sacris ædibus, Mariana lib. 4. c. 2. de rebus Hispaniæ, & statim dicitur.

87
Prima Ecclesia orbis Cæsaraugustana.

Tertium testimonium, Hispaniam in prædicatione Evangelica primam extitisse ex omnibus regionibus Europæ, sumitur ex hystoria Ecclesiastica, & certa de Apostolorum diuisione, auno enim post natiuitatem Christi. 36. & vltimo imperij Tiberij Cæsaris ex Vaseo anno. 37. vel anno. 38. in primo Caij Caligulæ ex Ambrosio Morales, tribus, aut quatuor annis post Christi passionem, quæ anno. 34. ætatis suæ accidit, completis. 33. annis, & tribus mensibus, & quibusdam diebus anni. 34. vt computant diligenter Panuinus, & Varonius, & alij, hoc igitur anno. 34. & eodem passionis Christi, antequam cæteri Apostoli diuiderentur anno. 36. beatus Iacobus Apostolus ad Hispanias peruenit, concessa à Deo optimo maximo ea Hispanis gratia, vt quæ prima regio extiterit in fundatione à Tabale facta prima esset in fundatione veritatis Euangelicæ, concessaque beato Iacobo eo præuilegio, vt eum primus esset ex Apostolis antesignanus, qui martyrium pati deberet, antequam ipsi diuidirentur, primus esset omnium in prædicatione Gentiliû in fines orbis terrarum, adducendo doctrinam Euangelicam, vt Propheta de Apostolis cecinit, quæ prædicatione Iacobi in Hispania adeo vera est, vt dubitationem non pariat, sed ne vllus locus coniecturæ relinquatur, ad breui sermone effedemus, primo quemuis in ætis

8
Tertium testimonium, & probatio, quod Hispania prima in institutione veritatis Evangelicæ fuerit regio ex omnibus Europæ.

t. Onofrius Pannin⁹ Infastis, & chronico anno. 34. Varonius. 1. tomo anno 34. Morales lib. 9. cap. 4.

Apostolo

Apostolorum non legatur beatū Iacobum Hispaniā peragrassē, tamē auctoritate scripturæ constat ex. c. 10. Pauli ad Romanos, ubi verba Dauid Psalm. 18. *In omnē terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorū*, perfectā in apostolis Paulus docet, ostendēdo, q̄ nemo excusari poterit, quod non sit ei prædicatum Euangelium, dum inquit. *Ergo fides ex audita, auditis autē verbum Christi, sed dico, nunquid non audierunt, & quidē in omnē terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorum*. Itaq; speciali, & singulari prophetia, Hispania à Propheta Dauid vaticinata fuit, q̄ ad eam per duci debebat Euāgelica institutio per Apostolos, cū in fines orbis terræ verba eorum audienda essent, & finem orbis terræ in Hispania situm esse dicitur, vt Poetæ fabulantur, ibidē solem occultari, vbi corpus iacet beati Iacobi in Regno Gallicie prope Compostellam, quod Nericum promontoriū, hodie finis terræ dicitur, vt Morales ⁊ notat, vnde titulus tronitus impositus fuit Marci. c. 3. beato Iacobo à Christo. Et imposuit Simoni nomen Petrus, & Iacobum Zebedei, et Ioānē fratrē Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, (quod est filij ironitus.) Rosteq; cōuenit prædicationi eius, cū sonus verbi Domini per tronitum Iacobi sonaret in vltimo terræ habitatæ in Hispania, scilicet ad quam per tronitum Iacobi laus Christi in fines terræ per ducta est completo vaticinio Psalmi. 47. *Suscepimus Deus misericordiam tuam in dimidio templi tui secundum nomen tuum Deus sic & laus tua in fines terræ*, Quamuis enim orbis ab orbe rotunda figura dicatur in qua nec est initium, nec medium, nec finis, tamē ex ortu solis, & occasu quodam à sole Oriente principium consideratur, & finis, vbi sol post cursum videtur occultari Astrologicis regulis, & figuris id docentibus. Secundo suadetur hæc veritas ex traditione antiquissima in vniuersa Ecclesia recepta, cum enim traditionis testimonium in rebus diuinis ex sacrosancti concilij Tridentini decreto sessione. 4. cap. 1. sit necessarium vniuersæ Ecclesiæ, traditione receptum est beatum Iacobum Hispanias adiuisse, ibidemque fidem Catholicam prædicasse, ita in lectionibus Romanis in breuiario antiquo Pauli Tertij, & hodierno Pij. V. & in vetustissimo Toletano legitur, & sancti Isidori, & passim apud omnes vno ore, ita de manu in manu, & voce in voce peruenit, & prædicatur, vt dubitationi locus non detur. Tertio ex auctorita-

v Morales in descriptione Hispanie. c. 1. antiquitatū Hispanie.

10
Prophetiæ de
prædicatione
Iacobi. A
postoli in His
pania,

Caput sextum,

te Pontificum Leonis tertij in tractatu de passione & martyrio beati Iacobi, Calixti secundi de translatione corporis eius, Gelasij, & aliorum summorum Pontificum. Quarto ex concordia, & vnanimi sacrorum doctorum, & hyistoriarum antiquarum, & recentiorum sententia tam apud Hispanos, quam apud omnes nationes, ita quod hoc vno ore omnes ita prædicent, vt nefas, & impium videatur, & in scirpo nodum quærere, hac in re hæsitacionem facere, vt patet ex auctoribus, & hyistorijs grauissimis, quas recensent x Vaseus, Morales, & alij. Sed quia quidam in uident forti scilicet Hispaniæ, & quibusdam fragilibus argumentis labefactare hanc omnium consensu probatam sententiam nituntur, eis satisfacere opere præstium erit, & dubitationi Varonij in martyrologio die 25. Iulij, & i. tomo. anno 44. qui id non negat.

12

*Argumentū
ab aucto-
rita-
te.*

13

*Argumentū
ab vnanimi
sententia.*

x Vaseus anno. 37. in chronico Hispaniæ. Morales. lib. 9. c. 7. Nicolaus de Lyra in Abdiā Prophetā Glo. interlineari. Laurentius Surius in vita beati Iacobi. S. Antoninus. 1. p. hyistoria tit. 6. c. 7. Naucler. generatione. 2. vol. 2. Mutius Iustinus. p. 7. hyistoria sacra fol. 163. Hyistoria generalis Hispaniæ. li. 1. c. 10. Mariana de reb. Hispaniæ li. 4. c. 3. Tarafa. i. p. in Claudio Caligula de regibus Hispania sancti Isidori. c. 73 de vita, & morte sancti Ebori. Beda in collectione. Etaneis. & in martyrologio.

y I. posthliminij. 5. S. fin. ff. de capriuis. l. non trique. 4. l. ei. qui. 17. S. fin. ad municipaliē & incolis l. quicquid calore. ff. de reg. iuris.

Prima obiectio, quæ ab inuidis detractoribus circūferri solet, huiusmodi se habet. Iacobus Zebedei fuit ab Herode occisus anno. 44. ex Varonio à natiuitate Christi, & ex Vaseo anno. 50. eo autē tempore nō dum Apostoli disperserant, vt gentibus prædicarēt, nam c. 15. diuisi, & sortiti Prouincias sunt, & ita ante hanc diuisionem non verosimile videtur, qd Iacobo fuerit assignata Hispana regio, sed facilis est responsio, cum enim parata esset corona martyrij beato Iacobo, vt in eo cæteris præiret, & antecederet, parata bibere calicem Domini, sicut promissit illi, ita prouidentia Dei ne fraudaretur, qui cæteris præibat in martyrio, partitione & gloria Prouinciæ ei credita est Hispania, vt uiuo, & mortuo sub patrociniō, & tutela sua constituta esset.

Item, & secundo licet diuisio vniuersa facta sit. cap. 15. actum Apostolorum, tamen aliqui Apostoli priuatim ex Iherosolymitana ciuitate ad prædicandos Gentiles exierunt, vt Paulus & Barnabas Antiochiam profecti sunt. cap. 11. actum Apostolorum, & alibi, sed quia cum ille qui voluntate reuertendi alicubi proficiscitur, nec animum habet ibidem commorandi, sedemque figendi, non dicitur mutasse domiciliū, nec breui reuerēs diuertisse ex iuris y. decisionib. ea ratione cū Apostoli exhibāt ad alias Prouincias conuertendi ad fidem gratia, animo tamen statim reuertendi, & reddendi rationem prædicationis apud Petrum, & Apostolos Iherosolymis

14

*Responsio ad
primam ob-
iectiōnem.*

lymis existentes non dicuntur hoc modo exeuntes discesse, nec diuisos ab alijs extitisse, vt Paulus, & Barnabas, qui licet Antiochiæ prædicauerint, non tamen animum domicilium ibidem constituti habuerint, sed reuertendi ad ceteros Apostolos, eodemque ordine, & modo beatus Iacobus Hispanias profectus, cum mentem habuerit veniendi ad Petrũ, & Apostolos nõ dicitur discesse omnino, tunc enim discesse & diuisos esse potest dici, cũ omnino separarentur, fortitq; essent Provincias animo ibidem anãdi, vt Alia beatus Ioãnes Euãgelista cõmoratus est.

15
Secundæ ob-
iectiõni res-
ponso.

Secunda obiectio, quod non reperitur in actis Apostolorum peregrinatio beati Iacobi, facile tollitur, cum multa euenerint, quæ non scripsit beatus Lucas, sed traditione ad nos peruenerunt ex gestis Apostolorum; vt Diuus, Iheronymus & conqueritur, aliqua referens, & generalis regula est, multa Deum, Apostolosque eius fecisse, & docuisse, quæ scripta non sunt apud Euangelistas, nec Lucam in actis, & credenda sunt ex traditione Ecclesiæ, vt ex c. 16. & ultimo Ioannis patet, & c. 5. Pauli ad Romanos, diffinitumque a ab Ecclesia est, beatorumque Lucas pauca commemorauit ex his, quæ gesta sunt extra Iudæam, & Samariam, silentio enim etiam præterierunt, vt Diuus Iacobus Hermogenem, & Philotũ Magos, quos ei Herodes Agripa obtulit, vt reuocarent a proposito; & cum eo contenderent, ad fidem reduxit, & disputatione publica superauit, neque recitauit, q̃ Iosias Iacobi accusator, & qui cũ ad carcerem duxit. Cum Iacobus paralyticum in itinere ab infirmitate liberauerit, ad sanam mentem redijt, doctrinamque euangelicam suscipiens simul cum beato Iacobo martyrij palmam adeptus est, vt socius in eo esset, qui prima causa extiterat, & apud Paulum in epistolis, & alibi plura leguntur, quæ apud Lucam in actis non reperiuntur, veluti quod in Antiochia sedẽ Apostolicã Petrus habuit, vt Varonius b obseruat.

z Super. c. 2. ad Galathas.

a c. cum Martha de celebratione missarũ Concilium Trident. sc. 4. c. 1.

b Varonius. 1. tom. anno. 39. fol. 262.

16
Tertiæ ob-
iectiõni res-
ponso.

Tertia obiectio, q̃ iter adeo difficile, & lóginquũ, vt est à Iherosolyma vsq; in Hispaniã tam in proficiscendo, quã in redeundo non paucis diebus perfici poterat, id facillime dissoluitur, cũ anno. 44. à natiuitate Christi, martyriũ sit passus beatus Iacobus, & X. post passionẽ eius, cũ Christus sit passus anno. 34. & ita decem annorum spatio à passione Christi vsq; ad interitũ Apostoli potuit iter perficere, prædicare, &

K 2 longa

Caput sextum.

longo tempore Iherosolymis adesse, vt Morales dicto loco adnotat.

Quarta obiectio, q̄ Jacob⁹ vsq; Hispanos omnes cō-
uerterit ad fidē, non est verosimile, q̄ reuersus sit ad
Petrū. & alios Apostolos, solutionē apertā habet, q̄
eo tempore nondum erat diuisio vniuersa & omnino
facta & sicut ab Antiochia breui reuerli sunt Paul⁹
& Barnabas, vsq; dum omnino sortiti essent Prouin-
cias, ita ab Hispania illico beatus Iacobus discessit,
rationem redditurus, & paratus accipere Prouinciā
in diuisione generali, quæ sibi credita esset.

Quinta obiectio, vbi opus videtur exigi ea est,
quæ colligi potest ex. c. 11. actuum Apostolorum,
ibi enim cum Cornelius Centurio, & alij ex gentili-
bus ad fidem Catholicā conuerterētur, mirati sunt
Iudæi, quomodo cum Christus ad solos Iudæos, &
omnes Israel esset missus, Apostoli gentiles recipie-
bant, & tunc Petrus exposuit illis ordinem, narrans
quemadmodum viderat linteam magnum quatuor
initijs submitti de cælo, vbi quadrupes terræ, &
bestiæ, & reptilia, & volatilia cæli, continebantur,
præceptumque est ei, vt manducaret ex illis, reuens
que Petrus, quod immundus esset cibus, responsum
accepit, quod ne immundum iudicaret, quod Deus
mundauit, & statim linteam in cælum regressum est;
ea significatione, quod quatuor initia lintei essent
quatuor orbis partes Oriens, Occidens, Septentrio,
& Meridies, & omnia animalium genera essent om-
nes gentes ex eibe tam Iudæi, quam Gentiles, & ex
præcepto Domini, quod non immundos iudicaret
non circumcisos, & quod Gentiles reciperet, tunc vi-
detur, quod incæperit prædicari gentibus, cum an-
tea solis Iudæis fieret, & tunc Cornelius Centurio,
& alij, de quibus actum fuerat. c. 10. actuum Apo-
stolorum, receperunt baptisma, vnde si ante linthei vi-
sionem antea Apostoli non prædicabant, nisi Iudæis,
Iacobus non Hispaniam profectus fuit ad Gentiles
Hispanos conuertendos. Secundo postquam vt refer-
tur. c. 7. actuum Apostolorum Stephanus lapidibus
obruitus vitam hanc cum meliori commutauit cap. 8.
dicitur, Quod facta est in illa die magna persecutio in Ec-
clesia, quæ erat Iherosolymis, & omnes dispersi sunt per re-
giones Iudææ, & Samariæ præter Apostolos, & ita Apo-
stoli omnes videntur simul congregati, & quod non
discefferat Iacobus ab illis, quod anno. 36. accidisse
Varo-

17

Quarta obie-
ctioni respo-
sio.

18

Quinta obie-
ctioni respo-
sio.

Varonius eo anno. 11. tomo annaliū scribit, imo ex Apollonio Eusebius e commemorat, traditione receptum fuisse, præceptum extitisse Domini, quod Apostoli non discessissent a Iherosolyma per duodecim annorum spatium, & ita Iacobus, qui anno. 44. decem annis post passionem Christi occisus est ab Herode, non potuit egrēdi ex Iherosolyma.

c Eusebius libr. 3.
cap. 17.

Quæ tamen ratiocinationes, cum aliquo pacto vrigere videantur, non difficilem responsionem habent. Prīmo enim. c. 11. actuum Apostolorum, vbi visio linthei à beato Petro refertur, non narratur, quod Apostoli essent, qui dubitabant an gentilibus prædicandum esset, imo circumcisi Apostolos increpabant, quod non circumcisos Gentiles baptizarent, & ut tolleretur detractio eorum, narrauit illis Petrus visionem linthei, quod Deus omnes recipiebat, vt littera constat. ibi. *Audierunt autem Apostoli, & fratres, qui erant in Iudæa, quoniam & gentes receperunt Verbum Dei, cum autem ascendisset Petrus Iherosolymam, disceptabant aduersus illum, qui erant ex circumcisione dicentes. Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducaisti cum illis, hæc enim Lucas.* Ex quibus verbis, maxime illis, qui erant ex circumcisione, constat eos, qui circumcisi erant, disceptasse aduersus Apostolos, idque apertius patet iungendo caput. 8. cum capite. 11. quia in capite. 8. dicitur, quod lapidato Stephano præter Apostolos alij discipuli dispersi sunt, ita quod Apostoli simul congregati manserunt hisce verbis. *Facta est autem illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Iherosolymis, & omnes dispersi sunt per Regiones Iudææ, & Samariam præter Apostolos, c. 11. de illis qui dispersi sunt, refertur, quod illi solum Iudæis prædicabant, de Apostolis autem non commemoratur, quod solis Iudæis narrarent Verbum Dei, immo constat, quod & Gentiles recipiebant, & ob id detractiohem patiebantur, & quod soli dispersi essent, qui Iudæis prædicabant, non Apostoli, hoc sermone patet. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano perambulauerunt vsque Phœnicem, & Cyprum, & Anthiochia nemini loquentes Verbum nisi solis Iudæis. Vnde beati Apostoli, vt Petrus, Iacobus, & alij, quibus iā patrefacta erat à Deo, quod illud Iudæorū præuilegium, Deū missum esse ad oues Israel, vt Matthæi. c. 10. dixerat Christus Cananæ, nō intelligitur, quod eas tantū modo sit missus sed quod primū oues Israel querere, & docere*

Caput sextum.

re debebat, vt id opere præstiterit, cū ibidē natus sit; prius prædicauit, miracula ingentia operatus est, sed post illos monitos nō gentiles reiecit, sed poti⁹ Samaritanam ex Samaria aliena à lege Iudæorum Samaritanosque suscepit, ex. c. 4. Ioannis. Et ipse Christus declarauit. Marci. c. 7. vbi eiusdem Cananæ refertur colloquium, et inquit Christus. *Sine prius saturari filios, non est enim bonum sumere panem filiorum; & mittere canibus.* Itaque Christus postquam satures filios Israel doctrina; & institutione Evangelica reddidit, Gentiles recepit, & ipsam Cananeam, & Syrophenicam Gentilem ex. c. 7. Marci, cuius recepit fidem, & extollit, & ita præceptum Domini Mathæi. cap. 10. *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne introieritis, sed potius ite ad oues, quæ percursus domus Israel.* Intelligitur, vt priori tempore instituant filios Israel, & post illos institutos ad gentes proficiscantur, vt Marci. c. vltimo habetur. *Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creatura.* Et Mathæi. c. vltimo. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti, docentes eos seruare omnia quæcumque mandauimus vobis, vt aduertit Varonius. i. tomo annalium anno. 35. Christi. Vnde Iacobus à Christo edoctus, & lacte doctrinæ eius edueatus, recte sciebat post Iudæos institutos, posse ad gentes Hispaniæ transire, vt in vniuersum mundum, & Occidentem vsque Apostoli cœmearent, vt præceptum est à Domino, quod non impleretur, si in occidentem non peruenisset Iacobus vsque ad extremum eius in Hispania, postquam post aliquos dies Iherosolymis prædicans, commoratus esset, & ita Marci. c. 3. recte à Deo filius tronitus cognominatus est Iacobus, quia sicut fulmen tronitum post se statim mittit, ita ecleriter Hispanias adiit, & reuersus est, nomen Domini, & dogma Euangelij ad illas portans. Cum autem satis exte confirmatum. c. 11. actuum Apostolorum, non Apostolos de Gentilium prædicatione dubitasse, sed illi, qui erant ex circuncissione aliqui diligentes inuestigatores antiquitatum existimant, illum detractorem Cerinthium fuisse, qui hæreticus extitit, vt observat Varonius anno. 41. in. i. tomo annalium. Nam quamuis de aliquibus fidelium ex circuncissione. c. 10. actuum Apostolorum referatur admiratio. *Et obstupuerunt ex circuncissione fideles, qui venerant cū Petro, quia & in nationes grā-**

via Spiritus Sancti effusa est, audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Hic stupor fidelium non inde euenit, quod Gentilibus Verbum Dei prædicaretur, neque quod Cornelius Centurio Gentilis, cum suis baptisma recepisset, sed ex eo obstupuerunt. Primo quod ante baptisma Cornelij dicitur. *Quod cecidit Spiritus Sanctus super omnes, qui audiebant Verbum Dei.* Secundo quod cum per impositionem manuum Apostolorum Spiritus Sanctus descenderet super conuersos ex c. 8. actuum Apostolorum absque ea impositione manus caderet in Gentiles, & hæc admiratio fuit fidelium, contradictio autem infidelis Cerinthi fuit, c. 11. qui baptisma omnibus gentibus præter Iudæos negabat. Vnde Iacobus schola Domini institutus, & doctrinā educatus, vt baptizaret Hispanos, & per impositionem manus, vt Spiritus Sanctus descenderet super eos, Hispaniam profectus fuit nō solum ad Iudæos solōs Hispaniæ, vt quidam argumento supradicto commoti existimabant, sed ad omnes Gētiles institutos, vt vniuerso mūdo annuntiaretur Verbum Dei, quamuis Iudæos in Europam, & omnes regiones dispersos esse, tunc Varonius ex Philone affirmet primo tomo anno. 44.

Item confutatur hæc ratiocinatio, nam quamuis concederemus, quod ante visionē linthæi ostensam Petro, c. 10. actuum Apostolorum, Apostoli gētibz non prædicassent, hæc visio, & baptisus Cornelij Centurionis anno. 41. accidit ex Varonio dicto anno. 41. & ab eo anno. 41. vsque ad. 44. annū mortis Iacobi, potuit ipse Hispaniam peruenire, & reuerti Iherosolimam, prædicareq; ibidem gētes conuertendo, cum eo tempore Thadeus discipulus Christi à beato Thomā Apostolo missus Abdegarum Regē Edissenorum ab infirmitate liberauerit, & eum, subditosque baptizauerit, qui ita firmiter cōuersus est, vt curauerit bellum Iudæis, eo quod Christum crucifixissent, inferre ex beato Iheronymo, d. Eusebio, & Varonio. Secundo argumento de Apolonio, quod Eusebius ex eo retulit, quod per duodecim annos Apostoli post Christi passionem non exierunt ex Iherusalem, eo loco Eusebius potius lib. 5. c. 17. refutat Apolonium, vt hæreticum, & certum, & exploratumque est. c. 8. actuum Apostolorum beatum Petrum, & Ioannem Samariam adijisse, & Paulum, & Barnabam Antiochiā. c. 13. actuum Apostolorum, &

d. S. Iheronymus super. c. 10. Mathæi. Eusebius li. 1. c. 13. Varonius. 1. tomo anno. 43.

c. 3. sacrosancta di. stin. 22. c. rogamus. 24 q. 1. Origenes homilia. 1. in Mathæum

f Morales libr. 9.
cap. 8.

Thadeum ad Edilenos & ita Iacobus ad Hispanos
peruenit, omnesque hisce argumentis difficultates
sublatas esse existimo, ita ut abique dubitatione ma-
neat probata, ut opinor, sententia, quod beatus Ia-
cobus adierit Hispanias. Quo tempore in eis sit commo-
ratus, nihil certi affirmare possumus. Nam quamuis
aliqui sentiant per quinque annos mansisse, ut f Mora-
les retulit, tamen non satis id cum supradictis con-
sentire videtur, quod tam longo tempore ibidem se-
dem habuerit.

Quibus autem ciuitatibus, & oppidis sit exceptus,
& per quæ loca ambulauerit, quemque fructum fece-
rit in prædicatione non satis liquet, hæc vñ tradi-
tione ab eo sæculo relicta, & memoria celebrata in
Ecclesijs Hispaniæ, certissimisque miraculis dicere
possumus, quod cum apud Astures Torquatum con-
uerterit ad fidem, alterumque Galleciæ in Ira Flauia,
quæ hodie dicitur, *el Padron*, alios autem in Regno
Aragonix, de quorum numero statim agemus, cum-
que in littore ingentis, & celebris Iberi fluminis Cæ-
sarAugustæ cū socijs sederet nocte quadam sollicitus,
& quodam modo sibi succensens, eo quod ex Hispanis
exiguas oves ad ouile Christi, & Iherosolymam re-
portaret, ad læuandam mæstitiam eius beatissima
Virgo Maria adhuc in carne viuens, ei apparuit in-
numeris Angelis circumdata in quadam columna exi-
stens, præcepitque consobрино Iacobo eo loco in me-
moriæ, & honorem eius, templum ei dicatum con-
struere, & promittens sub ciuitela, & patrocínio eius
fideles Hispanos se recipere, numerumque fidelium
indies augeri, ita ut omnes essent fideles Hispani, &
in fide firmiores, semperque eo regno fidem Catho-
licam permanfuram, quo beneficio, & aduentu laci-
tia summa affectus Iacobus, ceterique gaudio ingent-
i imbuti basilicam in eo littore, & loco edificauerunt,
columna ibidem constituta, cum imagine deiparæ Virgi-
nis in ea collocata, ut sit ea columna fidei, & petra su-
per qua ædificata est Ecclesia huius regni, cum funda-
mentum eius adeo securum, & firmum sit beata Vir-
go, hæcque prima Ecclesia habetur orbis, Iherosoly-
mis enim non dum Ecclesiæ ædificatae erant, sed
manualia altaria portabantur, & in hoc Hispania lau-
dem consequitur, primò quod beata Maria ad nullam
aliam regionem viuens venit nisi ad Hispaniam, se-
cundo quod ibi prima Ecclesia sit condita. Quam hy-
storiam

19.

De tempore
quo beatus
Iacobus com-
moratus sit
in Hispania

20

Quibus locis
predicauit,
& ad fidem
reduxit.

21

Quod prima
Ecclesia in
Hispania ex-
titerit.

Historiam Calixtus g. Pontifex de miraculis beati Iacobi scribit, & Petrus Antonius Beuter ita in Ecclesia Mineruæ Romæ scriptum aduertit, & Cæsaraugustæ, & Compostellæ ita legitur, & memoria retinetur, ibidemque templum colitur summa cum veneratione, innumeris miraculis clarum, constatque à multis retro sæculis, ac perpetua fama, & memoria id retinet, illudque potissimum confirmat hanc veritatem, & Virginis promissionem, quod quamuis Hispania, ut omnium rerum vicissitudo est, maximas clades passa sit, tam ex Arrjanis Gothis, quam ex Saracenis occupatione, quam ex Hæreticis omnitemore à Christianis summa cum deuotione celebrata fuit in ea Ecclesia memoria beatæ Virginis, fidesque integra mansit in incolis Hispanis, non valentibus exteris eam minuere, ut Garibai considerat, h de numero autem eorum, quos ad sanam, & catholicam doctrinam Euangelicam reduxerit beatus Iacobus, 22. varia sunt sententiæ, cum aliqui duodecim, alij nouem, alteri septem fuisse asserant, & Calixtus Pontifex affirmat, ultra eos, qui nomine noti sunt, alios plures non nominatos extitisse, in qua re in tam varia contentione, nihil affirmare exploratum possumus de Athanasio, & Theodoro, quorum vnus Episcopus, alter præbiter ordinati sunt ad cultum diuinum celebrandum in Ecclesia Cæsaraugustana, legitur in memoria eius, & de alijs. Itē & Petrus martyr primus Bracharēsis Episcopus in Lusitania discipulus Iacobi, colitur in ea Ecclesia, qui anno. 44. Hispaniæ coronam martyrij accepit, & die 26. Aprilis ex Varonio eo die in martyrologio, Beda, & alijs, celebraturque, quod in honorem beati Petri Apostoli viui condidit templum, ut in manu scripta historia Compostellana Iheronymi Roman. c. 4. asseritur, de quo martyre discipulo sancti Iacobi mentio fit apud nostros i auctores. Reuersus autem Iacobus ex Hispania Iherosolimam inuenit paratum calicem, quem bibiturum Christus ei promisserat, & ipse consenserat Matthæi. c. 20. & Marci. c. 10. & ita martyrij palmam consecutus fuit, dum ab Herode Agrippa gladio occisus fuit. c. 12. actum Apostolorum, cuius mors eo clarior, atque illustrior extitit, quod ex Apostolis antesignanus, & dux fuit omnium in morte pro Christi nomine ferenda, dum primus promeruisse martyrium cognoscitur, quo autem anno fuerit, an. 44. vel, 36.

g Beuter lib. 1. cap. 22. cum sequētibz Zurita in annalibus lib. 1. c. 41. in. 1. p. Vassens anno. 37. hystoria. Morales lib. 9. c. 7. Venero in summa fol. 128. Monarchia Pineda. 2. p. li. 10. c. 25. S. 4. Illescas in Pontificatu. c. 1 in vita Iacobi. lib. 1. Durantus de ritibus Ecclesiæ lib. 1. c. 2. nu. 4. Mariana li. 4. c. 3. de rebus Hispaniæ, & Loaisa in decreto Gundimari in margine. h Garibai libr. 3. c. 9.

i Morales lib. 9. c. 8 Vassens anno. 44.

22
Numerus eorum qui conuersi sunt a beato Iacobo in Hispania.

23
De anno quo passus est beatus Iacobus.

Caput sextum.

A Christi natiuitate ex Eusebio inter se non satis constante dubium est. Nam lib. 2. c. 9. hystorię Ecclesiasticę anno. 43. vel. 44. videtur significare accidisse tempore, quo fames vigeat, de qua. c. 11. & 12. actuum Apostolorum fit mentio in chronico vero anno. 36. indicat contigisse, sed anno. 44. & III. Tiberij Claudij quo fames vexabat Antiochiam, videtur magis veritati accedere ex Nicęphoro lib. 2. c. 11. & 12. K & alijs, ex quibus dies martyrij vigesima quinta Martij solemnitas fuit, qua & Christus carnem humanam accepit, & passus est, & quia celebritate festi Domini non potest dies Apostoli, qua decet festiuitate celebrari, transfertur festum in diem vigesima quintam Iulij, qua Ecclesia exultat memoria huius inclyti Apostoli, quia eo die inuentum fuit corpus eius, vt dies vinculorum sancti Petri nō celebratur eo die, quo accidit propter solemnitatem paschatis, in quo euenit. c. 12. actuum Apostolorum, sed die prima Augusti, qua catenę Romam sunt adductę.

Post martyrium sacrum, quid de sanctissimo corpore gestum fuerit hystoria Compostellana, quam etiam Vaseus refert, seruata in archiuo eiusdem Ecclesię, sic se habet. Occidit Herodes Iacobum fratrem Iohannis gladio, cuius beatissimi Apostoli corpus venerandum Iudei maleuolentia, & inuidia ducti, nec sepeliri voluerunt, nec a Christianis, qui tunc temporis Iherosolymis erant, sepeliri permisserunt, sed sicut Leo Papa in epistola, quam de eius passione, & corporis ipsius in Hispaniam translatione ad Hispanos destinauit, a firmat integrum corpus cum capite extra ciuitatem proficientes canibus, auibus, atque feris deuorandum, consumendumque exposuerunt sed eius discipuli ab eo adhuc viuente praemoniti, vt corpus suum in Hispaniam transferrent cumulum totum corpus cum capite teste Leone Papa nocturno tempore arripientes ad litus vsque maris citato calle peruenierunt, vbi dum solliciti de nauigio, quo transferarent in Hispaniam, essent, nauem diuinitus paratam in litore maris inuenerunt, quā Deo gratias inanimiter agentes impositio sacratissimo corpore leti conscenderunt, & scylla cum charibdi, ac periculis sortibus manu Domini gubernante deuinitatis primum ad Iriensem portum felici cursu peruenierunt, deinde venerabile corpus ad locum, qui tunc Liberum donum, nunc Compostella dicitur de ferētes sub marmoreis arcibus sepelierunt Hactenus dicta hystoria. Ex qua, Morale, & omnibus Hispaniarum artioribus, & exteris constat sanctissimum Apostolum Iacobum

K Morales lib. 9.
c. 7. Varonius. l. 1. 10.
mo anno. 44. & in
martyrologio. die.
25. Iulij.

24
De die martyrij.

25
De corpore beato sancti Iacobi.

cobum tutelare præsidium Hispaniæ, & patronum mortuū in Hispania sicut viuum se ostendere, vt quidum vixit, Apostolus fuit ad Hispanos conuertiendos, mortuus eos protegat, & ab omnibus calamitatibus securos, ac firmos in fide, quam docuit, reddat, vt experientia cognitum est, cum acerrimus defensor aduersus Sarracenos visus sit in acie Clauigi Ramiro Regi fauens, & in alijs pugnis, ita vt quotiens impetus faciunt in bello Hispani nomine Iacobi implorato. hostes deterrentur, & animi Hispanorum eo duce excitantur ad victoriam, vt nostri referunt, & exteri, *l* & ita merito colitur summa cum veneratione corpus Apostoli in Hispania, quod post cladem Hispaniæ occultatum inuentum fuit, & in eius honorem basilica ab Alfonso magno constructa Cōpostellæ magnifice fuit, eo in consecratione existente, diplomaque à Ioanne Octauo Pontifice impetrante, quod refert Archiepiscopus Rodericus, in cuius basilica Cardinalium titulo colūt sanctissimi corpus aliqui canonici, & pontificabūs ceremonijs vestibulique, *m* & tandem a remotissimis Orbis regionibus vndique adueniē peregrini conflunt, ad venerandum sacratissimum corp⁹ a deo excitati, qui hanc gloriam in terris, & Apostolo, & Hispaniæ præstat, cum ipse in cælis talem obtineat, quæ explicari non potest, & vnusquisque peregrinus hospitium gratum à cælesti hospite recipit, vt innumera miracula in gratiam peregrinantium scribuntur à Calixto Papa, sancto Antonino, *n* & alijs. Vnde nescio qua motu ratione Christianus Mascus lib. 8. chroniciæ asserit, Carolū magnum corpus beati Iacobi ad Tolosam duxisse.

Post beati Iacobi in Hispania prædicationem illa tuba cælestis gentium doctor, vas electionis Paulus Apostolus concionator insignis extitit in hoc Regno. animum enim Hispanias adeundi patefecit. c. 15. ad Romanos, scribens ad eos. *Cupiditatem autem veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis cum in Hispaniam proficisci caperō, spero quod præteritis, videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte frui⁹ fuero. Et iterum. Hoc igitur cum consumauerō, & assignauerō eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam. Et quanquam aliqui opinantur non perfecisse iter, nec appulisse ad Hispaniam, quia via cæpta dum Romæ vt pollicitus erat, viam agens, maneret à Nerone captus, carcer*

l Morales lib. 9. c. 7. Mariana lib. 4. c. 3.

m Rodericus lib. 5. c. 47. Morales lib. 9. c. 7. & lib. 15. c. 20.

n S. Antoninus. 2. p. tit. 17. c. 1. S. 2.

26

De Pauli ad
vēm in His
paniam.

Caput sextum.

o C. beatus. 22. q. 2
c. quis nesciat distin-
tio. 11.

ri mancipatus fuit, & iter peragere non potuit, vt Gelasius Papa, & Innocentius primus, in quibusdam decretis o videntur significare. Nam cap. beatus Paulus. 22. quest. 2. in decreto Gratiani, dum inquit. *Quoniam cum ad Hispanos se promississet iterum, dispositione diuina maioribus occupatus ex causis implere non potuit.* Non enim Gelasius negat, aliquando ad Hispanias peruenisse Paulum, sed tunc cum promissit statim non valuit adimplere propter ærumnas, quas à Iudæis à Iherosolymis, & Romæ à Nerone passus est, verè ætè aduertit Varonius. 1. tomo annalium anno.

61. Innocentius autem primus. c. quis nesciat distinctio. 11. dum enim ait. *Præsertim cum sit manifestum in omnē Italiam, & Galliam, Hispaniam, & Africam, atque Siciliā, Insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut successores eius constituerunt.* Hæc Innocentius, quæ vera quidem, & certa sunt, non tamen inde sequitur, quod solus Petrus in Occidente prædicauit, quia ab eo missi prædicarunt, & instituerunt Ecclesias, vt ipse ibidem aperte scribit, sed Paulus, & Iacobus, qui Hispanias adierunt à Petro vt capite Ecclesiæ, & Pontifice vniuersali missi fuerunt, & eius auctoritate Ecclesias instituerunt, & ita Innocentius non repugnat sententiæ, quod Paulus ad Hispanos peruenierit, sed solum probat omnes vnā fidem professos, qui Hispanias adierunt, nec Gelasius, & licet Gelasius asser-

tor esset eius rei, cum id non decidat, vt Pontifex, sed per transeneam, & in exemplum adducat, decipi potuit, vt doctor & pro vno Gelasio plures sunt ei eruditione litterarum, & lectione hystoriæ non im-

pares tam Græci, p quam Latini ita veteres, vt finiti-
mi magis illis temporibus extiterint traditioneque
receptum extat, & videtur anno. 61. accidisse ex Va-
ronio dicto loco. Quem autem fructum attulerit eius
doctrina, non satis constat, cum non pateat, quæ
post liberationem a vinculis Neronis gessit. Meta-
phrastes autem die. 29. Iunij sermone de tempore,
quem Michael Glitius. 3. p. annalium, & Surius tom.
3. sequuntur, narrat de Xantippe, & Polixene con-
uersione, quam Astigi fertur factam illo miraculo
insigni, traditione celebrato, quod cum hospitem
Apostolorum haberent splendorem cælestem in fa-
cie diuina conspexerunt litteris aureis scriptis. Pau-
lus Apostolus prædicator Christi; quo conspectu ad
mira-

p Hippolytus de. 72
discipulis Athana-
sius in epistola ad de-
centiū. Cyrillus car-
theceſi. 17. Epipha-
nius, hæresi. 27. Chri-
sestomus in præfat.
epistola ad Hebreos,
& homilia. 7. de lau-
dibus Pauli, & 76.
ad Marthæum. Theo-
doretus epistola. 2.
ad Timotheum, &
ad Philipenses. c. 1.
& Psalm. 116. Ihero

mirati vna cum familia ad fidem recepti & ad baptisma fuerunt. Item & Sophronius auctor est insignis, quod Paulus Philoteum Principem Regionis Hispaniæ conuertit, quem Ierotheum appellari verius est, cum sit vox Græca theos, quod est Deus, & ieron sacrum, id est Deo sacratus homo, qui adeo insignis extitit, vt Dyonisius Arcopagita profiteatur ab eo omnia didicisse, & de eius gestis, & vitæ volumen integrum edidit ex Suida verbo Dyonisius Arcopagita diuinum in sacris litteris appellans, hymnosque recitans ab eo compositos, Leliusque Giraldus in libello de Poetis Latinis mentionem facit de eo, huncque insignem Hispanum socium sibi fidelem adiunxit beatus Paulus. Item & duxisse secum beatum Paulum sanctum 9. Rufum, vnum ex filiis Simonis Cirinei adiutorem in ferenda cruce Christi, aliqui sentiunt, cum enim primum Thebanum in Græcia Episcopum Paulus ordinauerit secum ferens ad Hispanias Dertosa præsulē reliquit, vt ibidē recitatur, in breuiario Ecclesiæ, aliumque Paulū, quem Paulum Sergiū. c. 13. actū Apostolorum nominatum esse fertur, quē dum cæcus Climas Magus redderetur ab Apostolo conuertit Paulus, hicque postquam cum Paulo Hispaniam peragrauerat, Narbonæ Episcopus r. a Paulo est relictus, nec deest, qui existimet Pauli epistolam ad Hæbreos ad Hispanos Hæbreos missam, quod tamen verosimile non est, cum. c. 15. actum Apostolorum de Hispaniæ aduentu mentionem faciens Paulus ad gentes prædicandas venire asserat.

9 Morales libr. 9. cap. 11.

r Equilinus lib. 1. c. 60. Moral. libr. 9. c. 11. Prudentius in hymno de martyribus Vaseus ann. 67.

28
Petr⁹ in Hispaniam profectus fuit.

Nec minus gloriatur Hispania, quod summum Pontificem caput Ecclesiæ Petrum viderit, quem Hispanias adiisse, ibidemque Epenetum conuertisse, quem Episcopum Sirmiensem postea ordinauit, auctor est Metaphrastes in commentarijs vitæ sancti Petri, Onufrius Panuinus in chronico Ecclesiastico idem affirmat, cum quibus Lypomanus de vitis sanctorum, Morales, / & alij consentiunt.

29
Prædicatio Hispaniæ a septem discipulis Iacobi facta.

Post fundamenta adeo fixa, & firma fidei iacta ab his tribus Ecclesiæ colūnis Petro, Paulo, & Iacobo, valde creuit in ea, auetaque est fides catholica, & ita anno. 67. quo ingentē & validā persecutionē passa est Ecclesia, cū anno. X. Imperij Nero Petri, & Pauli vitæ ademerit, Apostoli ipsi curā Hispaniæ vt fideles gererēt, & grati hospitio, quo recepti fuerūt, ante obitū curarūt Episcopos & cōfirmatores in fide, concio-

/ Morales lib. 9. c. 14. monarchia. 2. p. c. 28. §. 4. Galefinus in notis ad martyrologium. 12. Kalend. Febru. Surius tom. 3.

Caput sextum,

nateresq; mittere, septemque elegerunt, quos existimo septē fuisse discipulos beati Iacobi, quos secū duxit Iherosolymis, & postea fidelitate Hispana corp⁹ eius ad Hispaniam tulerūt, & iterum reuersi sunt, vt Petro obedirent. Et licet *Morales* dubitet, tamen magis veritati accedere videtur, cum Hispanis magis Hispani crederent & iam noscent Prouinciæ mores, & Regionum, & vt quod incēpit magister Iacobus, ipsi perficerent, idque receptum est traditione Ecclesiæ Hispaniæ, Vaseusque anno. 50. & alij affirmant, apud quos nomina eorum scribuntur.

Sanctus Torquatus Episcopus Accitanus, vulgo (*Guadix*) qui legitur in Ecclesia Cesaraugustana, fuisse Asturem, & primum, quem ad fidem reduxit beatus Iacobus, ita vt Astures primi fuerint in Hispania Christiani, vt etiam notat Monarchia Pinedæ. 2. p. cap. 25. §. 3. & 4. & qui nullo tempore ab ea deuia-
runt. Nam nec Romani eos omnino debellarunt, vt inquit Orosius libr. 6. cap. 20. *Post Cantabros, & omnes deuictus. Astures vero positis castris apud Asturam flumen, Romanos nisi proditi, præuentiq; essent magnis consilijs, virtutibusq; oppressissent.* Neque etiam proditi omnino superati sunt, quique nec Gothorum, nec Sarracenorum tempore à fide discesserunt, ex Ioanne magno lib. 16. c. 27. sed ex rupibus eorum, cum rupes in fide essent, Hispania recuperata est virtute, & fortitudine Asturum, in quorum regione depositum venerandum corporum sanctorum, & sacrarum reliquiarum factum est, & conseruatum, hic igitur Astur dux in fide recipienda, cum omnes simul discipuli Iacobi à Petro missi Acci manerent, ibidem vt omnium antiquior Accitanus Episcopus mansit, cæteris dispersis per varias ciuitates. Nam memoria retineatur, & legitur in breuiario sancti Isidori, & omni antiquitate conseruatura retrosæculis, quod ibidem cum simul essent discipuli in amœnitate syluarū, & prati viridis mitterentque ab eis quosdam iuniores, vt legatos fidei, Accitani religionē nouā nō admitentes, pontē fortissimū trāseuntes, vt Christianos occiderent, pōs ipse cecidit, illis submersis gētibus qui Christianos sequebātur, & eo miraculo stupefacti, & perterriti Accitani presertim Luparia vocantes discipulos Iacobi, ab eis suscepērūt baptisma, & institutionē fidei, ibidemq; Episcopus Torquatus māsit, memoriaq; retinetur quedā oliua manu eius posita, quæ flores, & fructū simul

Morales lib. 9. c. 7. §. 13.

29
Sanctus Torquatus.

30
De Asturibus.

simul die sancti Torquati emittebat, basilicaque eius sancti colitur Toletana vrbe & Zamorensi, alijsque locis, & corpus venerandum Celanoux in Gallecia dicitur obseruari.

31
Sanctus Ce-
cilius, et Gra-
nata inuen-
tio sanctorum

Sanctus Cecilius Episcopus Illiberritanus prope Granatam, vbi parrochia manet, & vestigia. Et singulari Dei beneficio cum quidam in rupe ad instar montis nomine Valle Paradis thesauri inueniendi cupiditate ductus in Granatensi situ laboraret sub visceribus terræ, & rupis corpora sanctorum Ceciliij, Hiscij, Cthesiphonis discipulorum beati Iacobi, & sanctorum Septentrionis, & Patricij sancti Ceciliij discipulorum, & sanctorum Turilli, Panucij, Maronij, Centulij discipulorum Hiscij, & sanctorum Maximini, & Lupatij discipulorum Cthesiphonis, & sancti Mesitonis, & aliorum qui diuini martyres in ignem, & flammam viuentes eieci sunt, & illis speluncis combusti, quorum cineres sacri, & locus concavus, vbi ignis ardebat odore fragantissimo spirante hodie aspicitur, inuentioque hæc facta est anno. 1595. cum libris in plumbeis laminis quatuor reperi-
tis scriptis lingua Latina, sed characteribus antiquis-
simis Arabicis, seu Æthiopicis, ex quibus scripturis patet anno secundo Imperij Neronis. 5. Cecilium, & discipulos eius Kalēdas Februarij passos fuisse sanctū Hiscium, & discipulos Kalēdas Martij sanctū Cthesiphonem, & discipulos Kalendas Aprilis, quæ inuentio facta fuit summa Dei prouidentia, cum ad eam res tam mirabilem, & immortalem Deus optimus maximus à primâ nascēte Ecclesia vsque ad hodierna tempora selegerit Dominum Petrum Castro à Quignones Archipræsulem Granatensem, adeo religione, sanctitate, litterisque pollentem, vt quoddam speculum, & exemplar præsulum videatur, & confirmatū est miraculis apertissimis, diplomateque Pontificio Clementis. VIII. & diligentia Philippi. II. & sententia dicti Archiepiscopi, adstantibus, & rem probantibus Episcopis Comprovincialibus, Abbatibus, & capitularibus religionum selectis viris, & auditoribus regijs Granatensibus examinantibus, vt patet ex sententia lata circa eam rem, & processu agitato & libello edito eruditissimo nuncupato. *Discursos del monce sancto de Grandda elaborado*, diligentia Fiscalis patrimonij regij Gregorij López Madera doctissimi viri, & hic infero sententiam agitato processu.

10 Caput sextum.
IN NOMINE DO-
mini nostri Iesu
Christi.

En el año IX. del Pontificado de nuestro Sanctissi. S. y P. Cle-
mente. VIII. y el año. II. del Reyno del Clementissi-
mo, y Catholico don Philip-
pe. III.

NOS don Pedro de Castro por la gra-
cia de Dios, y de la santa Sede Apo-
stolica, Arçobispo de Granada, del
Consejo del Rey nuestro Señor, con-
consejo, y asenso de los Reueren-
dissimos Prelados, don Iuan de Fon-
seca Obispo de Guadix, del Cōsejo de su Magestad,
comprovincial, y sufraganeo nuestro, y don Sebastia
Quintero, Obispo de Galipoli, y don Alonso de Mē-
doça Abad de Alcalá la Real: Auiendo tratado de
las reliquias, que el año del Nacimiento de nuestro
Saluador Iesu Christo de mil y quinientos y ochenta
y ocho se hallaron, derribando vna torre anti-
quissima en esta santa Yglesia, y otras en el año
de mil y quinientos y nouenta y cinco, en el monte
que llaman de Valparayso cerca desta ciudad, el
conocimiento, y aprobacion de las quales nos per-
tenece por derecho, y por el sancto Concilio de
Trento, y por especial comission de nuestro muy
Sancto Padre Clemente Octauo. Visto este pro-
cesso, y todas las informaciones, aueriguaciones,
y diligencias en en el hechas: y auiendo auido con-
sejo, y deliberacion con varones muy doctos, pios,
y Theologos, y de otras facultades, de que con nos
congregamos, y todo lo demas, que fue necessario
y ver se conuino.

F A L L A M O S. De vn mesmo parecer, y a-
senso, en que fueron todos conformes: que deue-
mos declarar, declaramos, disnimos, y pronuncia-
mos las dichas reliquias en este processo contenidas.
Conuiente a saber, la mitad del paño, con que nues-
tra Señora la gloriosa Virgen Maria limpio sus la-
grimas

grimas en la Passion de su Hijo nuestro Redemptor; y el huesso de san Esteuan. Protomartyr, ser, y que son verdaderamente el medio paño de nuestra Señora, y el huesso del Protomartyr san Esteuan. Y auer estado ocultas, cerradas, y guardadas dentro de vna pared de la torre antiquissima, que estava edificada en el sitio donde se edifica la Yglesia Mayor desta ciudad, metidas en vna caxa de plomo betanado por de dentro, y fuera: y dentro en la caxa vna carta de pergamino antiquissimo, en el qual refiere Patricio Sacerdote, que estauan allí las dichas reliquias: y que el las escondio por mandado de sant Cecilio: y se halló todo dentro en la dicha caxa de plomo, en el dicho año de mil y quinientos y ochenta y ocho, Sabado dia de san Ioseph, en diez y nueue de Março, derribando, y deshaziendo la dicha torre. Así mismo declaramos, difinimos, y pronunciamos los huesos, y poluos cenizas, y la mala blaca, q̄ en el año de nouenta y cinco hallamos détro de las cauernas del dicho monte, que llaman de Valparayso, ser verdaderamente reliquias de santos Martyres, q̄ se gozan, y reynan con Dios nuestro Señor en el cielo. Conuiene a saber, de los santos Martyres, san Cecilio, san Hiscio, S. Cthesiphó, discipulos del bienauenturado Apostol San tiago el Zebedeo: y de san Septentrio, y Patricio discipulos de san Cecilio: y de san Turillo, Panuncio, Maronio, Centulio discipulos de san Hiscio: Y de san Maximino, y Lupario discipulos de san Cthesiphon, y las de san Meliton. Y los dichos santos, Cecilio, Hiscio, y Cthesiphon, juntamente con ellos los dichos sus discipulos y san Meliton, auer padecido martyrio quemados vivos, dentro en las cuevas, y cauernas del dicho monte por Iesu Christo nuestro Redemptor, y por su santa Fé catholica, y por la predicación y publicación del santo Euangelio, en el año segundo del Imperio de Neron. S. Cecilio y sus discipulos en las Kalendas de Febrero, san Hiscio, y sus discipulos en Kalendas de Março, quemados, como las piedras quando se bueluen en cal. Y san Cthesiphon y sus discipulos en las Kalendas de Abril: como lo dicen y muestran quatro laminas de plomo antiquissimas escritas en lengua Latina, con antiquissimos caracteres; y otros instrumentos tambien de plomo antiquissimos que todo acañado cerrado, y oculto dentro en las dichas ca-

Caput sextum.

uernas , hasta agora , que lo hallamos en el dicho año de nouenta y cinco : y parece , resulta , y se auerigua por este proceso : y lo ha mostrado , y comprobado DIO S nuestro Señor por muchos milagros. En consecuencia de lo qual , declaramos las dichas reliquias de uer ser recibidas , honradas , veneradas , y adoradas , con honra , y culto devido , como reliquias verdaderas de nuestra Señora , y de los dichos Martyres , que reynan con Dios nuestro Señor : segun que la Yglesia Catholica Romana acostumbra venerar las reliquias de los santos. Y de uer ser expuestas publicamente al pueblo Christiano , y a todos los fieles para el tal efecto : y que puedan inuocarlos. Y nos , con los aqui congregados , assi las recibimos , y veneramos. Y mandamos que se pongan , y coloken en guarda , y custodia , y lugar muy decente , a nuestro parecer , o del Reuerendissimo Arçobispo , que fuere desta sancta Yglesia. Y assi mismo declaramos el dicho lugar , y monte de Valparayso , en las cauernas del qual padecieron martyrio todos los dichos sanctos , ser lugar sancto , y sagrado , y de uer ser venerado , y honrado como las dichas laminas lo mandan , en memoria de los sanctos , que padecieron martyrio en el : y tenerlas prerrogatiuas , que da el derecho , y los sacros Canones , a los tales lugares sagrados ; y mandamos , que en todo se les guarden. Y por esta nuestra sentencia assi lo pronunciamos y mandamos , y firmamos de nuestro nombre , y sellamos con nuestro sello pendiente.

Petrus de Castro Archiep. Granat. Ioannes Episcop. Guadix. subscripsi. S. Episcop. Galiponen. subscripsi. Alphonfus Abbas subscripsi.

SANCTVS Secundus Episcopus Abulensis, ubi corpus eius in summa veneratione habetur, Ecclesia sibi dicata.

32
Sanctus secundus.

Sanctus Indalecius Episcopus Vrcitanus in Regno Aragonie in confinibus Nauarre , quam ciuitatem aliqui Vergam esse dicunt, cuius fit mentio apud Zuritam lib. 1. c. 27.

33
Sanctus Indalecius.

Sanctus Cthesiphon Episcopus Abderitanus, quae ciuitas hodie Almeria nuncupatur , & Calixtus Papa Virgitanum appellat , & Varonius in martyro-

34
Sanctus Cthesiphon.

logio

logio die. 15. Maij, cuius cineres, & reliquie Grana-
tæ habentur vt dictum est.

35. *Sanctus Hesichius.* Sanctus Hesichius Episcopus Carthesanus, vel ex
Calixto Carcesitanus prope Asturicam. Et Carthe-
iæ Episcopum vocat martyrologium Romanum die.
15. Maij.

36. *Sanctus Euphrasius.* Sanctus Euphrasius Episcopus Illiturgitanus in
Batica Cuius fit mentio in Martyrologijs die. 15.
Maij vbi Varonius & apud Guillelmum Eisen spiré
centuria. 1. part. 1. distinctione. 1. his verbis. *Euphrasius*
Hispanus Iacobi Zebedei Apostoli auditor atque discipulus Il-
liturgi ordinatus est Episcopus anno Christi. 43. Claudio Cesare
Augusto Germanico. Petrus Beuter lib. 1. c. 23. Illitur-
gi autem an sit ciuitas Gienensis vulgo laen an An-
dujarensis vulgo Andujar disputatum extitit, sed
quod sit Andujarensis ciuitas ex Plinio lib. 3. c. 1. na-
turalis hystoriæ eam prope Cordubam describente &
Antonino in itinerario & Floriano Ocampo libr. 5.
c. 32. chronicæ Garibai lib. 5. c. 18. & 20. 21. 24. hysto-
riæ Ambrosio Morales lib. 6. c. 26. & lib. 9. c. 13. vt mi-
hi ex libris probatissimis communicauit eruditissim⁹
& omni litterarum cognitione & hystorianm noti-
tia diligentissimus Dominus Alfonsus Erasso huius
regij prætorij senator dignissimus cum iussu maximi
Philippi secundi regis corpus beati Euphrasi a Gal-
lecia ad Andujarensem urbem corpus sit transla-
tum.

Præter hos septem sunt Athanasius, & Theodo-
rus iuxta. S. Apostoli corpus, quod indefesse vigilan-
tes seruauerunt, alter ad dextram, alter ad sinistram;
& à populis, quos Deo. lucrifecerant, sepulti sunt,
quos Petrus Antonius Beuter ab Apostolo ex His-
pania in Iudæam redeunte Cæsaraugustæ in cultu
Ecclesiæ beatæ Mariæ relictos, alterum Episcopum;
alterum præbyterum scribit, Horum martyrum, &
Hispaniæ patronorum fit mentio in Vsuardi, Ado-
nis, Bedæ, beati Iheronymi, & aliorum apud Varo-
nium, & Galestinum in martyrologijs die. 15. Maij;
& apud nostros auctores, Vaseum anno. 40. Mora-
lem lib. 9. c. 13. Mariana lib. 4. c. 2. de rebus Hispaniæ,
& cum Gregorius septimus magnus, & inclytus Pon-
tifex Romanus agat de officio Romano Hispaniæ re-
citando, extollit summis laudibus, quod Hispaniam
horum martyrum doctrina instituerit in fide, cum ab
ea sint missi à beato Petro, & vt cognoscatur, que-

37.
Extollit Gre-
gorius. 7. Hi-
spanam Ec-
clesiam.

Caput sextum,

40
madmodum ab ipsa antiqua nascente Ecclesia Hispaniæ in omnibus consenserit cum Ecclesia Romana, audiamus ipsum Gregorium septimum lib. i. registri epistolarum epistola. 64.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Alfonso, & Sælio Regibus Hispaniæ Abbatibus, & Episcopis in diuisione sua constitutis salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum beatus Apostolus Paulus Hispaniam se adijisse significet, ac postea septem Episcopos ab Vrbe Roma ad instituendos Hispaniæ populos à Petro, & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa idolatria Christianitatem fundauerunt, religionem plantauerunt, ordinem, & officium in diuinis cultibus agendis ostenderunt, & sanguine suo Ecclesias dedicauerunt, vestra diligentia non ignoret, quantam concordiam cum Romana Vrbe Hispania in religione, & ordine diuini officij habuisset, satis patet. Hucusque Gregorius septimus, & iterum li. i. epistola septima.

Gregorius in Romanum Pontificem electus omnibus principibus in terram Hispaniæ proficisci volentibus perpetuam salutem in Domino Iesu Christo.

Non latere vos credimus, Regnum Hispaniæ ab antiquo proprij iuris sancti Petri fuisse, et adhuc licet diu à Paganis sit occupatum, lege tamen iustitiæ non euacuata nulli mortalium, sed soli Apostolicæ sedi ex aquo iure pertinere, quod enim auctore Deo semel in proprietates Ecclesiarum iuste peruenerit, manente eo ab usu quidem, sed ab earum iure occasione transiens temporis sine legitima concessione diuelli non poterit. Hactenus Gregorius, idemque colligitur ex eiusdem Pontificis lib. i. epistola sanctio Regi Aragoniæ missa, & li. 9. epistola. 2. ad Alfonsum Regem, & notat Bozzius Eugubinus de signis fidei lib. 4. signo. 6. de fidei propagatione.

Quibus testimonijs satis firmum est, in Hispaniæ cæpit prædicationem fidei, antequàm in cæteris Europæ regionibus, eamque institutionem primam à beato Iacobo factam, prædicationibus Pauli, & Petri auctam fuisse, & tandem confirmatam septem martyrum discipulorum beati Iacobi doctrina, & propagatione, ordinationeque. Sed cum de hisce septem, vel nquem discipulis constet, non excluditur, quin alij extiterint clarissimi sanctitate, & religione, puritate, & exemplo, vita martyrioque, qui Hispaniam illustrauerint, cum Petrus martyr etià discipulus beati Iacobi Bracharæsis Episcopus vulgo Braga, in Lusitania legatur, apud Varoniam die. 26. Aprilis in marty-

38
Ecclesia Hispaniæ cum Romana semper consentit.

39
Alij sancti Viri qui in Hispania fidem auxerunt.

40
S. Petrus Bracharensis.

41
Sanctus Epe-

42
Sanctus Rufus.

tyrologio, & alios. Sanctus Epenetus Episcopus Siruiensis, quæ Petrus reliquit ibidem. Sanctus Rufus Episcopus Dertoræ, quem Paulus secum adduxit, & potest dubitari an sit ille de quo agit Paulus ad Romanos, c. 16. quem Thebanum Episcopum asserit Varonius die. 21. Nouëbris & S. Hiscus cuius fit mentio in Granatensi inuentione nisi sentiamus sanctum Hiscum fuisse eum Hiscum qui Granatæ passus fuit: Itæ & in Hispania conciones fidei habuit celebres sanctus Saturninus Episcopus primus Tolosanus in Gallia, qui vulgo dicitur san Cedornin, & apud Gallos Sarcedorni, & apud Italos san Ceruino, qui Cantaber Hispanus erat ex Mariana, & cum à beato Petro missus esset ad Gallias instituendas in fide, ipse Honestum Pampilonensem misit primum Pampilonensem Episcopum, qui aliquos reduceret ad fidem, à quibus rogatus fuit, vt magistrum sibi mitteret, qui suasionem eius Pampilonensem adiens ciuitatem in septem dieum spatio quadraginta millia conuertit, in quorum numero sanctus Firminus extitit, qui innumera, & incredibilia passus est martyriorum genera, vt in martyrologijs Vsuardi, Adonis, Equilini, & Varonij patet, & in hystoria Principis Caroli Nauarrensis, & in Ecclesia Pampilonensi, & apud Moralem, & Vaseum asserentes ab anno. 55. vsque ad. 60. accidisse.

43
Sanctus Saturninus.

44
Sanctus Honestus.

45
Sanctus Firminus.

46
Domitiani persecutio.

47
Sanctus Eugenius.

In secundo tempore persecutionis Ecclesia Domitiano Imperante post primam Neronis crudelitatem Eugenius Antistes Tolerantius primus insignis fuit secundum quosdam discipulus Dionysij Arcopagitæ ab alijs vero socius, cum ambo Pauli ex Grecia fuerunt secuti, & Petrus Dionysium in Galliam, Eugenium in Hispaniam misit, viros doctrina, & sapientia excellentes. Eugenius autem cum plures ad fidem reduxisset, elegit sedem Tolent in medio Regni, vt ex corde eius spiritus Christi diffunderetur per vniuersum corpus Regni, martyrio postea clarus extitit, vt referunt Vsuardus, Adonis, Varonius, & omnes descriptores in martyrologio die. 9. Nouëbris, & nostri, idque anno. 68. accidisse. Garsia Loaisa Toletanus Archiepiscopus meritisimè asserit in concilijs Hispaniæ chronologia Toletanorum præfultum, eiusque diuinum Eugenij corpus à Gallijs in Hispaniam ad Toletanam sedem religiosissimo cultu, & triumpho Augustissimo delatum est anno. 1385.

i Morales lib. 9. c. 14. et. 15. Vaseus anno. 50. fol. 59. Mariana lib. 4. c. 4. de rebus Hispaniæ. Gregorius Turonensis de gloria martyrum c. 48. li. 3. c. 30. Sidonius Apollinarius lib. 9. epist. fin. Varonius in martyrologio die. 29. Nouëbris. 25. Septembris. i Morales. li. 9. c. 26. Ilduinus in hystoria Gallie Mariana lib. 4. cap. 4. de rebus Hispaniæ. Marinius Siculus lib. 6. hystoriæ Hispaniæ Petrus in cathologo sanctorum li. 10. c. 62. Sanctus Illesonius. ca. 12. 14 de Viris illustribus.

religiosius.

Caput sextum.

religiosissimique Regis Philippi secundi humeris ad Ecclesiam ingressum fecit. Item Mariana auctorē Michaelē Sincellum citat ad prebendū, quod Clemens Papa successor Petri misit ad Hispanos Philipum, & Marcellum, quorum vnus intelligitur Eugenius fuisse sic postea dictus ab ingenuitate, & nobilitate, cum certum sit à Pontifice Clemente missos vt legatos, & non sit compertum, quid gesserint, in quo excellentia Hispaniæ commendatur. Primo, q̃ Clemens scripserit ad Episcopos Hispaniæ, sitque prima epistola Pontificis scripta ad Hispanos, quam ad Gallos, vt patet ex eius epistola relata. 1. tomo conciliorum, & legitur in Ecclesia Compostellana. Secundo, quod misserit prius legatos, quos Nuntios vocamus ad Hispanos Pontifex, vt ad Regnum Catholicum, vt aduertit Ioannes Scotus in vita Dionysij Areopagiti, ex eoque colligitur, quam antiquū sit Nuntiorum in Hispania officium, sed ex illis missis à Clemente nemo videtur Eugenius, cū ille à beato Petro sit missus ex Loaisa in concilijs Hispaniæ, in decreto Gundemari.

Tertia persecutione Traiani floruit in Hispania sanctus Marti⁹, cuius corp⁹ in cenobio eius nemini dicato requiescit, martyr insignis exstitit, & vnus ex 72 discipulis Christi, qui ei ministravit in coena sacra, & stravit vestimenta tempore, quo ramis susceptus est in Iherusalem benedicens Deum anno. 100. Christi videtur passus, & antea prædicauit ex Morales, x & Vaseo, sit mentio apud Varonium die 15. Maij.

Vaseus anno. 77. retulit epitaphium hoc modo. *Belila Hispana serua Iesu Christi requieuit in Domino. Obijt Era. 115. hoc est anno Domini. 77. quod Cantabrigæ repertum Venerus scribit, & immerito de eo dubitat Morales lib. 9. c. 23 Mariana lib. 4. c. 4 cum id credibile esse possit, & conuenire tempori illi, quo Hispania fere integra fidem complexa erat, publiceque in monumentis Christiani epitaphia insculpebant, & profitebantur fidem.*

Sancti Clementem Papam hisce temporibus scripsisse epistolam ad Episcopos Hispaniæ, memoria conseruatur, eiusque epistola legitur in Ecclesia Compostellana, & alijs.

Hic status Ecclesiæ Hispaniæ per hos centum annos à natiuitate Christi, quibus vixit Ioannes Euangelista, recensetur, in quibus tredecim saltim Episcopatus

47
Prima epistola Pontificis quā Clemens misit fuit ad Hispanos quā ad Gallos.

48
Primi in Hispania nuntij Apostolici, & legati, quam in alia regione.

49
Tertia persecutio Traiani.

50
Sanctus Martius.

Belila.

51
De statu Hispaniæ brevis epilogus, & summa, quo 100. annis primis a natiuitate Christi in fide portusest.

x Morales lib. 9. c. 30. Vaseus anno. 100 Mariana lib. 4. c. 5. de rebus Hispaniæ.

patus referuntur in Hispania, & innumera multido legitur fidelium, cum in Accitana vrbe tantum omnes videantur conuersi, & in Pampilonensi ciuitate ex vna prædicatione quadraginta millia crediderunt, in Cantabria martyres incolæ eius erant, & in cæteris vrbibus Episcopi, & cum essent Episcopi, sequitur, quod subditos fideles habebant, ita vt omnis Hispania hoc tempore Catholica in vniuersum videatur, vt ex Irineo auctore Apostolorum temporibus finitimo lib. 1. c. 3. contra hæreses, ex beato Iheronymo de viris illustribus, notat Varonius, & omnes Iberos ad fidem conuersos, & in Catholica Ecclesia manentes firmiter.

7 Varonius 1. tom.
anno 100. in fol. 9.

52
Hoc tempore omnes Catholici erant in Hispania.

53
De statu Gallie in fide recipienda hiscentiis annis.

Statu Hispanorum patefacto, non ita vt decet, sed qua diligentia potuimus inuestigare operæ pretium est, vt de statu Gallie agamus, vtrasque Prouincias conferendo, vt ex eis colligatur, quæ antiquior tam in priuatis oppidis, quam vniuerso Regno in fide Christi amplectenda, extiterit, in qua te profiteor, nihil quæd ad Gallie gloriam attineat, & consequi poterò silentio à me prætereundum esse, cum hæc contentio veritatē niti non inuidia, nec malevolentia agitari debeat, maxime inter sorores Germanas nationes ex fratribus deriuatas, & consanguinitate à retro sæculis ita confirmatas, vt vna regio videatur vnita.

54
Ecclesia Carthagenensis Virginis parituræ dicata ante aduentum Christi in Gallia.

Primo, Gallia exultat in eo, quod Ecclesia Carthagenensis, antequam Christus ex Deipara Virgine Maria nasceretur, constructa est, varicinium ostendendo aduentus Domini, & Virginis parituræ, & sic titulus eius erat: *Virginis parituræ*, sicut Athenis templū Deo ignoto fundatum refertur, vt obseruat Callaneus. Sed quia hoc magis coniectura nititur, quā veritate, & non tractatur in hoc certamine de rebus ante aduentum Christi, sed post eius natiuitatem gestis, nec antea esse poterant fideles ex lege Euangelij hoc summo in pretio habendum est, sed non inde de antiquitate religionis Euangelicæ, quæ non dum publicata erat, iudicandum.

2. Cassaneus: 12. p.
consi. 17.

55
Quadā muliere ex Gallia ad Christum profectam dicitur.

Secundo, Gregorius Turonensis in principio de gestis Francorum allegatur referens, quod quadā nobilis fœmina ad Christum viuentem in terris vidē dum ex Gallia profecta fuit, quod non reperi apud Gregorium, nec auctor pijsissimus alioqui, & sanctissimus vita, & religione omnino in his recensendis fidedi-

Caput sextum.

dedignus habetur: cum sæpe pietate, & deuota affectione ductus magis in enarrandis miraculis, vt audiuerat, quam in inuestiganda veritate elaborauerit, vt Ilduinus in hystoria Ludouici pij iussu compilata notat, & Varonius. 2. tomo. anno. 109.

Tertio, Isidorus de vita, & obitu sanctorū. c. 71. retulit, beatū Philippum Apostolum in Gallijs prædicasse, & ad id Freulphū Lexouiensē Episcopū chronicorum tomo. 2. lib. 2. c. 4. citat Claudius Spencæus in posteriori parte super epistola ad Timotheum. c. 4. nu. 25. sed hic error est librarij, & editionis, cum pro Gallatia, vbi Philippus sedem habuit, legatur Gallia, vt aduertit Varonius. 1. tomo anno. 44. Quarto aduertendum est, quod cum capite. 8. actuum Apostolorum dicatur, quod lapidibus Stephano occiso, facta est magna persecutio in ecclesia, quæ erat Iherosolymis. *Et omnes dispersi sunt per Regiones Iudeæ, & Samariæ, præter Apostolos.* Nonque solum per regiones Samariæ dispersi sunt illi, sed Palestine fines egressi externas quoque regiones peragrarunt ex eodem Luca. c. 11. *illi qui dispersi sunt à tribulatione, quæ facta est sub Stephano, perambulauerunt vsq; ad Phœnicem, & Cyprum, & Antiochiam nemini loquentes Verbum Dei, nisi solis Iudeis.* Quin etiam eorum qui pulsi Iherosolymis sunt, ingens numerus migravit in Asiam, qui eo nomine à cæteris Iudæis distincti sunt, quod dicerentur Hæbrei aduenæ dispersionis, ad quos postmodum Petrus Apostolus scribens epistolam eiusmodi titulo prænotauit, vt patet epistola. 1. Petri. *Petrus Apostolus Iesu Christi electis aduenis dispersionis Ponti Gallatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithiniæ.* Eisdemque Iacobus Apostolus dirigit epistolam, quæ est prima Iacobi. *Iacobus Dei, et Domini nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione salutem.* Ex his igitur qui dispersi sunt quindecim mille numero, & amplius ex illis aliqui Europam appulere, & ad Galliam Massiliam peruenisse hoc tempore Lazarum, Mariam Magdalenam, Martham, & Marcellam pedissequam vna cum Maximino naui absq; remigio impositos legitur in manuscripta hystoria Anglica, quæ habetur in biblioteca Vaticana, & actis Magdalenæ refertur à Varonio. 1. tomo anno. 35. & comitem eius nauigationis Iosephum ab Arimathia nobilē Decurionem fertur, qui ex Gallia in Britanniam nauigauit, eaq; Marcella illam fuisse testantur aliqui, de qua fit mentio in

36
Beat⁹ Philip
p^o an in Gal
lia prædi-
cauerit.

57
Discipuli
Christi dis-
persi.

38
Lazar⁹, Ma
gdalena Mar
tha, Marcella
& Maxi-
minus Gal-
liam appule-
runt.

in Euangelio, quod inflammata diuino spiritu alta voce exclamauit concionante Christo. *Beatus Venter, qui te portauit, & vbera, quæ suggerit.* Et Maximinum fuisse cæcum à natiuitate, cuius oculos Deus aperuit, sed beati viri isti quamuis Gallias corporum suorum præsentia, & exemplo virtutis illustrauerint, tamen non prædicatione cum. c. 11. actuum Apostolorum dicatur. *illi qui dispersi sunt à tribulatione, quæ facta est sub Serephano, perambulauerunt vsq; ad Phenicæ, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbū Dei, nisi solis Iudæis.* Et ita patet, quod in Gallia illi solis Iudæis contribulibus Euangelizare verbum Dei poterant, non gentibus. Vnde non legitur de eorum prædicatione conuersio aliqua, & sententias diuersas circa sepulcrum Magdalenæ & Marthæ scribit Varonius die 23. & 29. Iulij in martyrologio.

Quinto sanctus Paulus dum in Hispaniam venit, per Gallias transijt, vbi Paulum Sergium reliquit, vt refert ex Iacobo Febro ad Romanos. c. 15. Claudius Spenceus in posteriori parte super epistola ad Timotheum. c. 4. nu. 25. & tunc Viennensem Ecclesiam à Paulo fundatam indicat versiculus, ibi descriptus.

Paulus præco crucis tibi dat primordia lucis.

Et beatus Petrus, qui per vniuersum Occidentem peragrauit, etiam in Gallijs prædicauit teste Panuino in chronico Ecclesiastico.

Sexto beatum Lucam iussu Pauli prædicasse in Gallijs auctor est Claudius Spenceus in posteriori parte super epistola Pauli ad Timotheum. c. 4. nu. 25. & Forcatulus de Imperio, & Philosophia Gallorum, lib. 6. fol. 364. qui lib. 2. fol. 97. ait Paulū ad Gallathas scribentem scripsisse ad Testofages, qui Galli erāt, Assiamq; transierāt, quod nec certo auctore narrāt, nec eo, quod ex Gallia venisset, Gallicum Regnum fidem suscepit.

Septimo postquā Romæ collocauit sedē beatus Petrus, misisse Sauinianū vnū ex. 72. discipulis Christi auctores recitāt, qui Episcopus Senensis extitit, & templū edificasse in honorē Petri viuētis adhuc fertur, cui⁹ in uocatione hodie extat, & Potentianū Comite Serotino sociasse dictū Sauinianū ex Varonio die 13. Decēbris.

Octauo beatus Martialis ex. 72. discipulis Domini, quem merito Gallia Apostorum suum nominat, ille fertur secundum quosdam, qui vendidit panes hordaceos, & duos pisces, quibus Dominus saturauit

59

Beatus Paulus per Gallias Hispaniam adiens transijt.

50

Beatus Petrus prædicauit Gallia.

62

Beatus Lucas prædicauit.

63

Sanctus Sauinianus.

64

Sanctus Potentianus Serotinus.

65

Sanctus Martialis.

Caput sextum.

turbam ingentem quinque mille, & amplius, & ex alijs fuit ille Nathael, de quo Christus protulit. *Hic est vere Israelita.* Et alij affirmant esse eum, in cuius capite Christus manus imponens, eam sententiam exposuit. *Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in Regnum cælorum.* Quisquis ex his extiterit ex Oriente Romam cum Petro venit, & ab eodem in Gallias est amandatus, qui Lemouicensis, Tolosanus, Burdegalensis, Carducensis, & Aquitanus, populosque eos, qui à Rhodano in Oceanum vergunt, & Germanos instituit in fide, & templum Pictauiense dicatum beato Petro, & eius sanguini construxit, & Burdegalense similiter beato Andreæ consecratum, cuius Apostoli Galliarum fit mentio apud Innocentium Papam, cap. fin. §. fin. de sacrâ vnctione cū glosa verbo propter hystoriam. Varenus primo tom. anno. 74. fol. 666. & die 30. Iunij in martyrologio. Item & Iulianus, qui dicitur fuisse Simonem Leprosum, Galliæ prædicaui, & Crescens de quo Paulus ad Timotheum. c. 4. *Crescens in Galathia Titus, in Dalmatia Lucas est mecum.* Nam in Gallia non in Galathia legendum esse affirmat Epiphanius relatus à Varonio. l. 1. to. f. 561. anno. 59. & in martyrologio die 27. Iunij, & 29. Decēbris, qui cōstruxit Ecclesiā Viēnensem, & Moguntiam. Idem ex Eusebio lib. 3. c. 4. Nicaphoro lib. 3. c. 1. Marianus Scotus libr. 2. anno. 72. Munster in cosmographia lib. 3. Claudius Spēcæus in posteriori parte ad Timotheum. cap. 4. fol. 172. & 177. Item & Dyonisius Arcopagita, quē beatus Clemens cum Rustico, & Eleutherio misit ex Varonio, a & hoc tempore floruerunt sanctus Eutropius, Veronica, Amator, Saturninus, & Priscus per Varoniū, b & alios relatos, & plures refer Claudius Spenceus in posteriori parte ad Timotheū. c. 4. f. 172.

a Varonius l. 1. tom. anno. 58. fol. 703. et die 9. Octob. in martyrologio.

b Varonius. l. 1. tom. anno. 59. fol. 700. et 703. Facisculus tēporum in Vita Petri, et Pontificalis hystoria manuscripta in Vita Petri, & Clemēti.

His centum annis Ecclesiæ status tam Hispaniæ, quam Galliæ descriptus videtur in vtrāque regione fœlix religione, & sanctitate virorum, sed in alea disputationis vtriusque Prouinciæ sigillatim collatis rebus antiquior apparebit, & in fide excellentior status Hispaniæ, in ortu enim Christi ortus lucis in Hispania ea nocte visus fuit. Item & tres soles exortu fuere, qui in vnum coierunt paulatim, quæ signa in Gallia non leguntur. Item post Christum passum sub Pontio Pilato, beatus Iacobus Apostolus in Hispania prædicaui, gentes eius conuertit, Ec-

65
Sanctus Iulianus Didymus.

66
Sanctus Crescens.

67
Sanctus Dyonisius, Rusticus, & Eleutherus.

68
Sanctus Eutropius Veronica, Amator, Saturninus, & Priscus.

69
Collatio Statii Ecclesiæ, et antiquitatis fidei in re Hispaniæ cle- & Galliæ.

clesiam beate Maria dicatam construxit, & ibi-
dem pijsima Maria apparuit ab Angelis ducta, &
corpus beati Iacobi in Hispaniam, Delatum & de-
positum extitit, quæ omnia euenere antequam in
Gallia ulla prædicatio extiterit, ita vt primi fide-
les in Hispania, & prima Ecclesia, & primus Aposto-
lus, & prima epistola à beato Clemente missa ex-
titerit, & primus Nuntius Apostolicus. Animo
commorandi beatus Paulus Hispaniam adiuit forsam
motus ex eis, quæ à discipulis beati Iacobi cognoue-
rat, cum per Galliam solum transiret, quæ omnia
antiquitatem in fide maiorem cum Galliarum statu con-
ferendo habeat, & cum in Gallia floreat sancti, &
martyres, in Hispania etiam vigent martyres, san-
cti tutores à beato Petro missi, & in Hispania in vni-
uersum prius suscepit eundem Regnum, & vt diluci-
dus constet usque ad statum manentem in fide vtrius-
que regionis per singula capita membratim rem,
prout contingit, & statum Ecclesiarum in vtriusque
Prouincia distinguemus, & aperiemus,

CAPVT SEPTIMVM

quo continuatur series, & ordo

status Ecclesie Hispanie, & Gallicane, ostenditurque Hispanos prius in vniuerso regno fideles extitisse, quam Gallos prioremque in Hispania sanctum fuisse, cui dicata sint Ecclesie tam in metropoli vrbe Romana, quam in orbe, & primus ex Hispania

Imperator ex- titit. *En 200 in maximo pino*

8. *En 200 in maximo pino*

T

RANSAC TIS Superius relat-
tis ceterum annis a natiuitate Christi
quorum metam attingit beatus Euā-
gelista Ioannes, adeo prædicatione
ab Apostolis facta, & eorum disci-
pulis, creuit numerus fidelium,

vt oracula Deorum cessassent, fidesque Catholica
vbique gentium extenderetur, maximè edicto quo-
dam Neruæ Imperatoris, quo exilio multatos Chri-
stianos, & cum eis Ioannem Apostolum in Pathmos
insulam relegatum restituit, vt ex Tertuliano. c. 5.

*a Eusebius libr. 3.
cap. 15.*

aduersus gentes Eusebius *a* recitat, quem statum
felicem cum communis hostis inuidia non patere-
tur Gentiles ea ardentes Traianum compulerunt,
vt Catholicos persequeretur, cuius acerbitas, & im-
manitas ea fertur, vt non solum viros Christianos,
sed populos integros martyrio afficeret ex Tertu-
liano ad scapulam cap. 5. Eusebio, *b* & alijs. Vnde cum in Oriente, & Occidente plures coronam

*Tempus Tra-
iani.*

*b Eusebius lib. 3. c.
27. Nicaphorus li. 3
c. 19. Varonius. 2. 10
mo annu. 104. fo. 23*

martyrij subijisse compertum sit, nomina eorum, quæ
in libro vitæ æternæ scripta vere sunt, apud nos non
satis constant, ita fuerunt innumeri martyres, & ea
de causa aliqui ex commemoratis capite superiori
Galliæ martyrium sunt passi, & Hispaniæ, inter quos
extitit beatus Mantius ibidem relatus, & ultra eos
in vtraque regione quam plurimi non noti nomine
extiterunt, sed ex Hispanis plures fuisse hac ratio-
tinatione, quam ab alijs coniecturatam non vidi,
qua vtor duobus constitutis hystoriæ animadu-
ersionibus, prima est, quod vt ex Cuspiniano de consuli-

2

*Ratiocinatio
ex qua constat
plures Chris-
tianos, &
martyres Ni-
sianis hunc
pore extitisse.*

solibus Varonius d' obleruat Traianus in Orientia-
li expeditione ad expugnandas Babylonem, Seleu-
ciam, & Cheliphontem ex quamphurimis nationi-
bus collegit exercitum; & ex Europa, Iberis, qui sunt
Hispani, cum & ipse Hispanos foret, in quo exercitu
vndecim mille Christiani inuenti sunt, quos post
captas Provincias in exiliu, eo quod Catholici erant,
Traianus misit Armeniam relegatos, & eos fuisse
decem mille, qui Traiani, seu Adriani successoris
tempore crucifixi fuerunt, pro Christi nomine in sylulis
montis Ararat Varonius d' autumat, saltem hi omnes
ex Isidrophrasse diebus, & Septembris in martyrologio
martyrium sunt passi. Secunda animaduersio est, quod
in Hispania eo tempore ita florebat Catholica fides,
ut fere omnes, & ut ausum dicere vniuersi fideles
Catholicam professibantur, ut superius ostendimus. Unde
sequitur argumentu, quod si Iberi Hispani fideles
in tam ingenti numero erant eitate, & ex illis quia
plurimum in exercitu Traiani erant patet quod Chris-
tiani vndecim mille relegati, & martyrium passi sunt
Iberi, qui Christiani erant, & ita multum necessario in-
ter hostes milites ecclesie passim martyrij sunt con-
secuti, non solum in Hispania pro confessione fi-
dei mortem libenter appetentes cum gloria certave-
runt, sed nomen Christi per exteras nationes, & ab
Occidente in Orientem ferentes ibidem constantiam
Hispanam, & fidelitatem ostenderunt. Hoc autem vnu
per translationem adnotare libuit, quod primus ex Im-
peratoribus exteris Hispanus fuerit, antequam Gal-
lus, ut de Nerua eligente Traianum, in eo notat Dio
dicens. Neque rursus eum dereruit, quod Traianus homo His-
panus, nec Italus erat, quodque ante eum nemo alterius natio-
nis Imperium Romanum obtinuerat. Anno. 120. a natiui-
tate Christi Adriano Imperatore regnante, & Eua-
risto Pontifice vigente catholici martyrijs vexaban-
tur, sed quo magis deprimebatur onere arumna-
rum, & calamitatum altius ut palmæ rectæ fidei eri-
gebantur, & fides extendebatur indies. Et tandem
defensione Aristidis Philosophi Atheniensis, & bea-
ti Quadrati discipuli Apostolorum Adrianus impe-
rator prohibuit, edictumque protulit, prohibendo, ne
Christianos cruciaret, Sereno Grauiano nobili vi-
ro postulante teste e Eusebio, immo Lampridius in
Alexandri vita scribit, templu Christo, ut vni Deoru
edificasse, prohibitus tamen fuit ab illis, qui consulebant

*c Varonius. 2. tom.
anno. 120. p. 252.
p. 252. ann.*

*d Varonius. ibi. et in
martyrologio. 22.
Iulij die.*

*Quod primus
Imperatoru
fuerit Hispanus, quia Gal-
lus.*

4

*Tempus - A
driani Impe-
ratoris.*

Tempus - A
driani Impe-
ratoris.

*e Eusebius lib. 4. c.
3. & 9. Nicaphorus
lib. 3. c. 27. Varonius
2. tom. anno 125. &
anno. 128.*

M 3

cir-

Caput septimum.

f Varonius. 2. tom.
anno. 224.

circa sacra asserentes omnes Christianos futuros, & fana reliqua deferenda fore, ut etiam Varonius: f. recitat, hacque ætate, ut statim Imperio Antonini Pij ostendimus, omnes Hispani fideles erant, & ex Gallis non vniuersi, sed aliqui, & pauci, quos in fide Sixtus primus Pontifex continere per Peregrinū curauit Antonini Pij Imperatoris sæculo, cuius Imperium initium habuit anno. 140. a natiuitate Christi, & nono Pontificatus Sixti primi fides catholica publice profitebatur, permittentē Imperatore, licet aliquorum calumnia, & maleuolentia aliqui martyriū patiebantur, ut Varonius ex auctoribus quibusdā colligit, sed ex grauissimis eiusdē sæculi & Iustino Philosofo in dialogo cum Tryphone Irineo lib. 1. c. 3. contra hæreses, coætaneo eius sæculi cum Tertuliano pater. Varonius anno. 140. refert. 2. tomo, longe, lateque in toto orbe terrarum religionem Christi propagatam vigere eo sæculo, quo Hispanos fideles catholicos esse, & Gallos non omnes, Tertullianus eius ætatis auctor, qui floruit ex beato Iheronymo in eius vita, & Eusebio in chronico sub Severo, & Antonino Caracalla Imperatoribus, in apologetico aduersus Iudæos. c. 7. & 8. argumentum adhibens, sic ait.

In quem enim alium vniuersæ gentes crediderunt, nisi in Christum, qui iam uenit? Cui enim aliæ gentes crediderunt? Parthi, Medii, Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiā Phrygiā, Armeniā Cappadociā, & incolentes Pontum, & Asiam, & Pamphiliam, immorantes Ægyptum, et regionem Africæ, quæ est trans Cyrenem, Romam, & incole, tunc & in Iherusalem, Iudæi, & gentes, cætera, ut iam Getulorum varietates, & Maurorum multifines, Hispaniarum omnes termini, & Galliarum diuersæ nationes, & Britanorum inaccessa loca Romanis, Christo uero subdita, & Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, & Prouinciarum, & Insularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minus possumus. Hæc Tertullianus, ex quo illis uerbis Hispaniarum omnes termini, patet, omnes Hispaniarum Prouincias, vniuersumque Regnum, (quia qui omne dicit, nihil excludit) Christi religioni, & fidei subiacere, & contra autem ibidem. Galliarum diuersæ nationes. constat, quod non omnes ex Galliis nationes, & Prouinciæ, sed diuersæ aliquæ fidem amplectebantur, quod confirmat diuus Iheronymus epistola ad Rufinum his uerbis. Hæc in Ecclesijs tuis faciat, quod Rome, siue quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa,

g Varonius. 2. tom.
anno. 142. & 154.

6
Hispani omnes
Christiani
ni, ex Galliis
aliqui

Africa, quod in Ilirico, quod in Hispania, quod in Britania, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis ubi humilitas perseverat. Vbi dum in Hispania indiffinitè, & vniuersaliter fidem amplecti asserit, beatus Iheronymus in Gallijs ex parte tantum, & non in omnibus profiteri fidem scribit, & ea causa cum Firminus Episcopus Pampilonensis hoc tempore martyrium subierit, legitur, quod Tyrannus non ausus est, vitam ei publice lucente die adimere, sed occulte, & noctis secreto, ne impediretur à christianis, cū esset vniuersa multitudo populi catholica ex Vaseo anno. 156. in Gallia autem, eo quod ruinam in fide regnum pateretur, ut lux fidei fere extincta reuiuisceret à Sixto primo Pontifice postulatum fuit, ut Peregrinum prædicatorem, & doctorem fidei ad eos mitteret, ut ex manu scripta hystoria Pontificali in vita Sixti primi hisce verbis scriptū extat. Saniere persecutione intanū, quod Christianitas fere deleta esset in Gallia, et pauci se diceret Christianos petentibus Christianis in Galliā mitti aliquē, qui lucernā Christianitatis reaccederet, misit ibi Peregrinū Episcopū cū plerisque alijs genere Romanis, qui multis conuersis martyrio coronantur.

Ex Gallis pauci erant tempore Adriani Imperatoris, & Sixti primi Pontificis fideles. Pontifice postulatum fuit, ut Peregrinum prædicatorem, & doctorem fidei ad eos mitteret, ut ex manu scripta hystoria Pontificali in vita Sixti primi hisce verbis scriptū extat. Saniere persecutione intanū, quod Christianitas fere deleta esset in Gallia, et pauci se diceret Christianos petentibus Christianis in Galliā mitti aliquē, qui lucernā Christianitatis reaccederet, misit ibi Peregrinū Episcopū cū plerisque alijs genere Romanis, qui multis conuersis martyrio coronantur. Ex cuius manuscriptæ hystoriæ verbis interpretatus est locus Platina in vita Sixti primi. Cum vero Sixti temporibus propter frequentes cædes pauci reperirentur, qui nomen Christi profiteri auderent, Galli Christiani præfulem sibi deposcerent, eo Peregrinum ciuem Romanum misit, qui confirmatis in fide Gallis Romam rediens ultimo supplicio afficeretur. Hactenus Platina, qui dum inquit, quod propter frequentes cædes, pauci reperirentur, qui nomen Christi profiteri auderent, intelligendus est, nō quod pauci essent in orbe vniuerso, tunc enim fere totus orbis Christum agnoscebat, colebat, & adorabat, sed in Gallia pauci erant eo tempore Christiani, & ita de Gallis petentibus Episcopū Peregrinū, solū fit mentionis. In Hispania enim adeo erat multitudo Catholicorum ingens, quod nō auderent Tyranni occidere catholicos. Et cōfirmat beatus Antoninus, h & alij Sixtum Papam in fide continuisse Gallos, Michael Burchingerus in hystoria refert Ecclesiastica. Item & Gallus Genebrardus in chronico lib. 3. anno Christi. 139. cum nisi contineret omnes deficerent, cum pauci reperirentur ex dictis Chronographis, & ita singulares faciunt Gallos, quod eos in fide cōtinuit Sixtus, quia alij nō defecerant. Item, & quod Galli

Explicatur locus Platinae. Christi profiteri auderent, intelligendus est, nō quod pauci essent in orbe vniuerso, tunc enim fere totus orbis Christum agnoscebat, colebat, & adorabat, sed in Gallia pauci erant eo tempore Christiani, & ita de Gallis petentibus Episcopū Peregrinū, solū fit mentionis. In Hispania enim adeo erat multitudo Catholicorum ingens, quod nō auderent Tyranni occidere catholicos. Et cōfirmat beatus Antoninus, h & alij Sixtum Papam in fide continuisse Gallos, Michael Burchingerus in hystoria refert Ecclesiastica. Item & Gallus Genebrardus in chronico lib. 3. anno Christi. 139. cum nisi contineret omnes deficerent, cum pauci reperirentur ex dictis Chronographis, & ita singulares faciunt Gallos, quod eos in fide cōtinuit Sixtus, quia alij nō defecerant. Item, & quod Galli

h Beatus Antoninus. l. p. tit. 9. c. 5. § 1. Monarchia. 2. p. c. 32. §. 5.

Caput septimum,

lia in vniuersum non recipisset fidem ijs temporibus, sed multo etiam post Cōstantinum Imperatorem cōstat ex Sozomeno lib. 2. c. 7. hoc pacto. Cum vero ad huc modum per vniuersum Imperium Romanum se dilataret Ecclesia Christiana, religio etiam ad ipsos Barbaros peruasit. Nam gentes circa Rhenum accolentes fidei Christiane se dederunt, Et ita item, & populi Gallie vltimi, qui proxime ad Oceanum habitant. Gothi etiam, & gentes illis finitime, que antea ad ripas Isiri habitauerant, iam pridem fide in Christum recepta, se ad cultum, & humanitatem meliorem conuerterant. Hucusque Sozomenus, ex quo patet, quod celta, qui sunt Gallie populi, vbi Narbonensis, Burgundia Prouincie sunt ex Cesare in Commentarijs, & populi Gallie vltimi, qui proxime ad Oceanum habitant, hi tunc fidem catholicam tempore Constantini professi sunt, & ita non antea receperant. Hincque satis liquido ex auctoribus fidedignis, i illis seculis viuentibus, vel ex finitimis patet, Hispanias in vniuersum fidē catholicā suscepisse, Gallias non omnes, sed diuersas earū prouincias, & ex illis pauci constantes exstiterē, cum necesse fuerit, eos continere Sixtum in fide.

Ex quo statu Ecclesiarum Hispaniæ, & Gallie notari possunt tres errores in hystoria, quorum vnus est hystoriæ Pontificalis, quam Hispano sermone Doctor Illescas edidit, qui Hispanus aduersus Hispaniam in vita Eleutherij Papæ, qui floruit Imperatore Marco Aurelio, inquit, quod quamuis eo tempore multi fideles in Hispania essent, publice fidem profiteri non audebāt, arguitur enim, quod publice profitebantur ex Tertulliano, & alijs vetustissimis auctoribus, cum tunc in Hispania, non multi, sed omnes essent Iberi fideles, & quia Adrianus in fine Imperij & Antoninus Pius, & idem Marcus Aurelius vltimo tempore imperij permittebant coli religionem Christianam publice edictis decretis, ad eam rem, & ita Hispania vniuersa publice fidem amplectēbatur, nec Gentiles missi ad gubernationem à Romanis audebant martyria propter multitudinem Christianorū exercere.

Alius eiusdem auctoris in vita Sixti primi videtur error aduersus Gallias, asserentis tempore Sixti primi, licet aliqui essent in Gallia Christiani, non tamē Ecclesias, nec Episcopos exstiterē in eo regno, nam si ante id tempus non exstissem Ecclesias, nec Episcopos, sed tunc primos fuisse intelligit, id ex supradictis

i Bergomensis li. 4.
supplementi. Cassa-
neus. 12. p. c. 17,

10
Galli adhuc
tempore Con-
stantini Im-
peratoris nō
recuperāt fi-
dem in vni-
uerso regno.

11
Qui sint Cel-
tæ.

12
Tempore Co-
stantini Gal-
lia adhuc in
fide institue-
batur.

13
Error docto-
ris Illescas
in hystoria
Pontificali ad-
uersus His-
panos.

14
Alter eius-
dem error ad-
uersus Gal-
los.

ctis

Etis satis confutatur, cum ibidem tot insignes Episcopi, & Ecclesiæ extiterint, si autē accipit delētam memoriā eorum, nec audere in Ecclesijs orare, nec Episcopos nominari, nec exercere Pontificalia, eo quod pauci Christiani essent, & fere omnes Gentiles, quia diminuta erat religio, hoc tolerari potest, cum ea de causa ad instituendos in fide missus sit à Sixto primo Peregrinus.

Tertius auctorum videtur error, qui asserunt Angliam, & eius Regem Lucium, qui vel Regulus, vel præses Prouinciæ extitit, extitisse priores in fide suscipienda, cum ex dictis liqueat vniuersum regnum Hispaniæ pene ab initio suscepisse fidem Catholicam.

Marci Aurelij Imperio, qui primus sibi socium adiunxit Lucium Ælium Verum, & incæpit anno. 163. à natiuitate Christi initio eius, & donec Ælius verus animam egit per octo annos, persecutio fidelium facta est, non ex edicto publico, sed privata cuiusque accusatione aduersus eos, qui ritus Gentilicos non obseruabāt, quorum erat religiosissimus Aurelius, sed vltimo eius sæculi Imperio, & medio cuiusdam admirabilis miraculi causa in legione militum Christianorum euenientis, vt illico recensēbimus, editū, ne Christiani vexarentur, editum est à Marco Aurelio ex his, quæ narrat Eusebius, Panvinus, & Varonius, & alij.

Hoc tempore Galliæ in Ecclesijs Viennensi, & Legionensi Constantissimi martyres pro Christiana fidei defensione mortem obierunt, vt patet ex epistola, quā vtriusque Ecclesiæ Christiani ad Catholicos Asiæ misserunt, quam referunt Eusebius, & alij, & horum martyrum fit mentio in martyrologijs, & quā uis Sulpitius Seuerus li. 2. sacræ hystoriæ, asserat hos primos Galliæ extitisse martyres his verbis. Sub Aurelio deinde Antonini filio persecutio quinta agitata est, actum primum intra Gallias martyria visa, serius trans Alpes Dei religionē suscepta. Et ex illo Genebradus videatur sequi in chronico lib. 3. anno. 172. auctores Galli, alijque multi id sentiant. Tamen nos qui Gallorum statum, non inuidia, sed laude, & commendatione prosequimur, multo ante hæc tempora in eo regno martyrum coronam floruisse superius ostendimus, sed isto sæculo maior numerus villus fuit, in quo Anicetus Pontifex epistolam ad Episcopos Galliæ scribit, quæ pri-

K Eusebius lib. 4. c. 12. Onufrius Panvinus lib. 2. fasto Varonius. 2. tom. anno. 164. fol. 135. et anno. 179. fol. 217. l. Eusebius lib. 5. c. 1. Gregorius Turon de gloria martyrum. c. 49. Adonis martyrologio die. 2. Junij et die. 4. et. 15. Septē Surius. 2. to. die. 22. & 24. April. Varonius. 2. to. anno. 120 fol. 65. et anno 164 fol. 135 & 156. & anno 179. fol. 233 N. cephorus lib. 4. c. 16. & 17.

15
Error eorū
qui asserunt
Angliā, pri
usquā Hispaniā, & Gal
liā fidem sus
cepisse.

16
Tēpus Mar
ci Aurelij,
& Ælij ve
ri.

17
Martyres
Galliæ.

18
Error sulpi
tij, & Gene
brardi, quod
hoc tempore
primos mar
tyres in Gal
lia extitisse
asserant.

19
Anicetū scri
bit ad Epif
copos Galliæ

Caput septimum.

mo tomo conciliorum habetur, ex quibus status Gallix in religione is videtur. Primo, quod cum in Ecclesijs Viennensi, & Legionensi saltim præcipue vt Eusebius recitat, fides vigeret, & ibidem martyres fuerunt, videtur quod in alijs cum martyres non extiterint, nec cū ijs epistola non scripta sit, ab alijs Christianis Asiæ, & Phrigiæ commorantibus, quod in cæteris Prouincijs nō florebat fides catholica, sed Gentilitas vigeat saltim publicæ, licet occulte aliqui essent Catholici. Item *m* & hoc tempore Gallos in fide retinuit, & instituit beatus Irineus Lugdunensis Episcopus, discipulus Polycarpi discipuli Ioannis Euangelistæ, a quo missus est ex Asia in Gallias, vt beatus Iheronymus, & alij scribunt, & Papiā etiā eiusdem Ioannis auditorem habuit ex Varonio. Tertio ex dictis a Suplitio de Seuero auctore Gallo constat, q̄ serius fides incepit trans Alpes in Gallia. Hispaniæ autem regnum, cum omnes essent catholici, vt ex superius commemoratis patet, quietum erat hoc tempore ritus Ecclesiæ, & religionis Christianæ seruando, publicæque fidem amplectendo, & ideo martyria non leguntur indita. Nam martyres hac ætate non extiterunt ex edicto generali recitato ab Imperatoribus, sed ex priuata Gentilium incolarum persecutione, & cum Galliæ plures essent Gentiles ibidem ex accusatione eorum martyrium Catholici passi sunt. Hispaniæ autem magna accessio Christianæ religionis in ipsa rerum humanarum turbine facta est, & cum omnes profiterentur fidem, causa cessabat, & occasio ferendi tormenta, & cruciatus, vnde cum omnia essent religione in vniuersum vigente in Hispania intranquillo statu, non verosimilis videtur quorundam sententia, quod hoc tempore in ea martyrij coronam acceperint sanctus Facundus, & Primitius, vt aduertit Ambrosius Morales n̄ hæsitan in tempore martyrij dici, quod videtur tempore Diocletiani, ex Vaseo, & Varonio in martyrologio die. 27. Nouembris, & sub Daciano, ex Siculo lib. 5. de rebus Hispaniæ, & potest, esse hoc tempore, eo quod milites ferocitate Gentilica absque Imperatoris iussu cruciabant fideles. Eusebius lib. 8. c. 1. Varonius, 2. tomo anno. 302. fol. 68. Sed quia in metela aliqua concorta video ex obijcientibus, quomodo si Hispania in vniuersum suscepit fidem in ea columen, & marmoreæ inscriptiones Gentilium Imperatorum

20
Status Galli-
cane Eccle-
siæ hoc tem-
pore.

21
Sanctus Iri-
neus Galliæ
predicat.

22
Status Hispa-
niæ Ecclesiæ
hac ætate.

23
Sanctus Fa-
cundus, &
Primitius.

24
Quare inscri-
ptiones Impe-
ratorum Gen-
tilium in His-
paniæ recipie-
bantur.

m Beatus Iherony-
mus epistola. 29. Eu-
sebius lib. 5. c. 3. 4.
et 8. Nicaphorus li.
4. c. 13. cū alijs Gre-
gorius Turonensis. c.
29. Varonius. 2. to.
anno. 180.

n Morales lib. 9. c.
40. Mariana. lib. 4.
cap. 6.

rum legantur. Quarum titulos recenset Morales lib. 9. varijs in locis, facilis tamen nodi, qui non Gordianus est, dissolutio reperietur ex hystorij. Christiani enim in temporalibus amplectentes Christi præceptum, ut quod est Cæsaris redderetur Cæsari, quod Dei Deo, & Petri, & Pauli testimonia sint; o quibus obedire principibus iuebant, Gentilibus obedi-
 dentiam Imperatoribus præstabant, fidelitatemque illis iureiurando non per Deos falsos, sed per Christum Dominum præstito promittebant, Deumque assidue nocturnis, & antelucem diurnis præcibus præcabantur pro salute Principum, ut ex exemplo legionis fulminatricis Christianæ dicemus illico militabantque sub Principe, ut ex auctore eius ætatis p scriptum reliquere, unde titulis, & memorijs, columnisq; marmoreis inscriptionibus Gentiles colebant memoriã Imperatorum. Item cum cura hæc incumberet gubernatoribus, & proconsulibus Prouinciæ, illique essent Gentiles missi ab Imperatoribus hi lapides, & memoriæ ab ipsis præsidibus Prouinciæ iussu eorum inscribebantur, quod in se Catholici sustinere poterant, cum illud non esset in dedecus religionis Catholicæ, & benigne tractarentur à proconsulibus, & præsidibus Prouinciæ ex humanitate Imperatorum teste Eusebio, q & ex eo Varonius.

Sed Hispaniæ triumphus hac ætate reticendus non est, quem coniectura verum esse existimo, quod in legione fulminatrice Hispani milites, & plures extiterunt, quorum præcibus Deus optimus maximus miraculum insigne operatus est animaduersione hac præhabita, quod Imperatores Romani consueuerunt semper fidelitate Hispanorum nota apud omnes existente in custodiam corporum milites Hispanos adhibere iam inde ab Augusto Cæsare, & à Iulio Cæsare; ut Dio r Suetonius in Augusto, & alij recensent, & ita Sertorius de cognatis non fidens, ex incolis Hispanis custodiam habebat, ut obseruat Morales lib. 8. cap. 19. & 20. adeo insita est natura fidelitas Hispanis, ut cum eis nata videatur. Item & Christiani famulabantur Imperatorum, eosque ut fideliores securius retinebant domo, & custodia ipsi Imperatores; ut ex Neronis sæculo patet ex Paulo. c. 4. ad Philip-
 penses. Salutant vos omnes sancti maxime qui de domo Cæsaris sunt. Idque ad notat Tertulianus, Irineusque eius sæculi scriptores. Itaque cum Christiani essent fa-
 muli

o Math. c. 17. 1. epi-
 sto. c. 1. Petri, et Pau-
 li. c. 13. ad Romanos

p Tertullianus ad
 scapula, & in apolo-
 getico aduersus gen-
 tes. ca. 32. Eusebius
 lib. 7. c. 1. Varonius
 2. rom. anno. 179. fo.
 103. & 206. & an-
 no. 274. et anno. 169

q Eusebius lib. 8. c.
 1. Varonius. 2. rom.
 anno. 302. fol. 681.

r Suetoni⁹ in Augu-
 sto. c. 49. ex custodia
 Dio in Senero Suet-
 onius in Augusto. c.
 49. Linius de cade. 3
 Polybius. lib. 3. Mo-
 rales. lib. 9. c. 41.
 s Tertullian⁹. c. 36.
 & 37 in apologeti-
 co aduersus gentes Tri-
 neus li. 4. c. 49 contra
 hæreses Varonius. 2.
 ro. anno. 237. fo. 370

25
 Fidelitas Hi-
 spanorum.

26
 Imperatori-
 bus famuli
 assidebant qui
 Christiani es-
 sent:

Caput septimum;

muli Imperatorum pluresque ex eorum custodia Hispani, qui eo tempore Catholici erant inter milites, ubi erat Imperatoris persona, necessum est, quod interuenirent milites ex eius corporis custodia, & sic Hispani maximè cū in Hispania eius legionis fulminatricis vestigia sint apud Moralem, & Marianam reperta, vt Tarraconensi vrbe lapis inuentus est, ex quo patet militem eiusdem legionis. 12. fulminatricis fuisse Caium Iulium Toscum Hispanum his verbis.

27

In legione fulminatrici Hispanie transmilites,

† Morales lib. 9. c. 39. Mariana lib. 4. cap. 6.

D. M.

Iulio secundo, Qui vixit anno.

XXV III. m. II. D X C. Iulius Toscus Leg. 12.

Fulminatricis liberto bene merenti fecit.

ET DVM Morales. D. m. interpretatur Dijs manibus, ego Deo Maximo intelligo significari hisce duabus litteris. Nam si eius Legionis fulminatricis duo decimæ milites erant Christiani, vt Gentiles auctores fatentur, non miles eius legionis Catholicus Dijs manibus offerret libertum, nisi forsam libertus esset Gentilis. Hystoria autem eius legionis sic se habet ex Æthnicis, & catholicis auctoribus, & patet ex epistola Imperatoris eiusdem rei causa missa, vt cessaret in Christianos persecutio, quam refert Panvinus lib. 2. Fastorum, cum exercitus Marci Aurelij contra Germanos, & Sarmatas ingente siti opprimeretur, ita vt periret, in vltima desperatione constitutus monitus Marcus Aurelius Christianos omnia quæ postularent à Deo impetrare ad eos confugit, rogans, vt preces ad Deum effunderet, qui eorum calamitatem leuaret, tãdem illis in legione, quæ Melitina appellabatur constitutis, humilissimis genibus Deum precantibus eis opem, & exercitui ferret, audiens eorum orationem, omnipotens Deus fulmen à cælo emisit, quod hostes partim interemit, partim perterruit, & statim imber sequitur, cuius aqua refecit, recreauitque sitim, & siccitatem exercitus, & in fugam, necemque aduersarios conuertit.

« Dio in Marco Antonino Philosopho. Iulio Capitolino in Marco Philosopho, Eutropio li. 8. Paulo Diacono lib. 7. c. 15. Eusebio lib. 5. c. 5. Orosio lib. 7. c. 15. Nicaphoro lib. 4. c. 12. Varonius. 2. 10. anno. 176. fol. 192. Tertullianus ad scapulam, & in apologetico. cap. 5. aduersus gentes.

8

Miraculum legionis fulminatricis.

Tempo-

Caput septimum.

73

29
Tempora Cō
modi Ælij
persinacis
Didij Julia
ni Seueri
Antonini
Caracallæ
Heliogabali
Alexandri
Mamez.

30
Status Ecele
siæ Gállica
na tempore
Eleutherij
Pape.

31
Eleutherius
Gallis scri
bit.

32
Lucius in
Anglia fide
recepit.

33
Donat⁹ Rex
Scotorum fi
dem recipit.

34
Hispania sta
tus in Ecele
sia.

35
Felix Fortu
natus, et Ar
chilocus.

Temporibus Imperatorum Commodi filij Marci Aurelij, qui imperare cœpit anno. 178. & Ælij Per tinacis, Didij Iuliani, Seueri Antonini Caracallæ Heliogabali Alexādri Mameæ cum aduersus Catho licos notabilis aliqua persecutio non scribatur, vt ex vetustis auctoribus recenset x Varonius in Gal lia solum circa statum Ecclesiæ inuenitur epistola Eleutherij Papæ relata, primo tomo concilioŭ, ex qua colligitur plures populos Galliarum ad fidem conuerſi hisce verbis. *Eleutherius Episcopus vniuersis Ec clesijs per Gallia Prouincias Domino militantibus in Domi no salutem magno munere misericordia Dei totius Ecclesiæ Catholice multiplicata sunt gaudia, cum multos populos ad Domini seruitium festinare cognouimus. Qua de re necessa rium iudicauimus vos instituere, vt eas quas vitare vos au diuimus irrationabiliter non respuatis. Vnde patet non omnes Gallia populos fideles esse cum multi tunc conuerterentur, quos instituit Pontifex & tempore Seueri anno. 205. Irineus Episcopus Lugdunensis, & Andeolus subdiaconus ambo Polycarpi discipu li martyrium subiere, crescebatque numerus fide lium in Gallia ex Varonio. Hac ætate, & seculo commodi Lucius Rex Anglorum, & Britanorum fertur y fidem recipisse, qui regulus, seu præses Prouinciæ erat, cum tunc Reges non extitissent, & Britania maiori ex parte Romanis subdita fo ret, & legitur, quod ipse fidem recepit, quia ali quos Senatores Romanos audierat fidem suscepisse, & anno. 203. Donatus rex Scotorum cum coniuge, & liberis conuersus est, Hector Boetius libr. 6. Ge nebrardus lib. 3. as no. 195.*

In Hispana Ecclesia horum Imperatorum sæ culo idem status manserat, cum omnes Catholi ci essent, & ideo Felix Fortunatus, & Archilo cus, qui Valentia missi ab Irineo, dicuntur mar tyrium passi, & verosimilius est Valentia Gallia rum id accidisse, vt etiam vidi postea relatum in martyrologio die. 16. Aprilis, vbi Varonius, Adonis & Beda, cum in Hispania publice fides vigeret ca tholica, & si forte id contingit, Cornelius Romanus præses Hispania id iussit, non quia Hispani essent christiani, id enim illis nō prohibebatur, sed poti⁹ in vniuersū permittebatur, sed quia erāt Romani, & Ro manis vetitū erat, ne Christianā fidē amplecterētur, vt aduertunt Morales, a & alij, & eadē causa tēpore

x Varonius 2. tom^o
anno. 182. & 201.
& 203. & 215. &
225.

y Platina in Vita
Damasi, & scripto
res Pontificales Po
lydorus lib. 2. Regū
Anglie Varonius. 2
to. anno. 183. et die.
26. May in martyro
logio Beda lib. 1. c. 5
historia Anglorum

a Morales lib. 9. c.
41. Vase⁹ anno. 200.
Laurentius Padilla,
en la. 4. persecucion
de Neron.

N

Ale-

Caput septimum.

Alexātri Imperatoris Tarapha, & Luci⁹ Marineus Sicul⁹ scribunt Ciriacum cum matre Iulita coronam martyrij accepiſſe, ſed ex ſuperi⁹ recitatis, & alijs cōiecturis patet originem ex Aſia trahere ſanctos illos martyres, vt Morales *b* notat, & q̄ vniuerſa Hiſpania Catholicā fidem publice profiteretur, conſtat ex epiſtola Antheri Papæ ad Epiſcopos Prouinciarum Bethicæ, & Toleti miſſa. i. to. conciliorum relata, & in nouiſſima editione Epiſtolarū Pontificum, & pars eius à Gratiano *c* ſcribitur indecreto, in qua ne Epiſcopi mutant ſedes Pontificales pro Chriſti auctoritate decernitur, & ex illa conſtat ita libere Hiſpaniam profiteri fidē, vt omnes ciuitates ad ſedē conſtituendam Pontificalem poſſent eligere, quam epiſtolam licet Illeſcas in vita Antheri, & Morales in hystoria Hiſpana *d* aſſerant, ſcriptam fuiſſe tempore Alexandri Imperatoris, verius eſt poſtea miſſam, quia Alexātri ſæculo Pontianus Papa extitit, & Pontianū, qui ante Antherū tenuit ſedē Apoſtolicā martyrio coronauit Maximinus Imperator poſt Alexātrū, vt ex hystorijs patet, & ſic ſæculo Maximini anno. 241. epiſtola illa Antheri miſſa fuit ex Varonio, *e* ex qua vt Morales aduertit, videtur colligi concilium circa eam rē congregatum Hiſpaniæ.

Maximini Imperio, qui cum in eo ab Alexandro collocatus eſſet, vt inuidus, ingratusq̄ue, omnia, quibus Alexāder fauebat, ipſe odio proſecutus eſt, & ſic Chriſtianos quos honore aſſecit Alexāder ipſe cruciauit, vt ſcribunt Eusebius, *f* & Varonius, & ea fuit ſexta perſecutio Eccleſiæ, qua Pontianus, & Antherus Pontifices, & innumeri martyres paſſi ſunt, quorū partē Hiſpania habuit, cū in ea Maximus cū ſocijs qui dicitur Māgi prope Tarracōnā fuit coronatus martyrio, quorū meminere Morales, *g* & Vafeus, in Gallia autem quid acciderit, latet.

Maximini, Maximī, Papieni Clodij, Balbini, & Gordianorū patris, & filij Imperio pace fruitur Eccleſia, & ita memoria digna aliqua, nec in Hiſpania, *h* nec in Gallia celebrantur.

Philipporū patris, & filij tempore, qui primi ex Imperatoribus Chriſti fidem fuerunt profeſſi, ex Oroſio, *i* & alijs, idē maſit in Hiſpania, & Gallia ſtatus, quāuis Mariapa li. 4. c. 9. dubitet de fide Philipporū.

Decius à Philippis dux creatus exercitus eos trucidauit, & vt principi ingratus, Deo etiā extitit, catho-

36
Ciriacus cū matre Iulita martyres.

37
Antherus Papa ſcribit Hiſpanis.

38
Error Morales, Illeſcas, et Mariana circa iēpus epiſtola Antheri Papæ ad Hiſpanos

39
Tempus Maximini.

40
Sexta perſecutio Eccleſiæ.

41
Maximus martyr Hiſpaniæ.

42
Tempus Maximini, Maximī, Clodij Balbini Gordiani.

43
Philippi Imperatores primi Chriſtiani.

44
Tempus Decij Imperatoris.

b Morales lib. 9. c. 42. & lib. 10. c. 29.

c Commutationes. 7. q. 1.

d lib. 4. c. 42. et. 42. & Mariana libr. 4. cap. 8.

e Varonius anno. 237. in 2. to. f. 371. f Oroſius lib. 7. c. 12. Eusebius lib. 6. c. 21. Varonius. 2. to. anno 237. fol. 370. Oroſius lib. 7. c. 19. S. Augustinus li. 18. c. 52 de ciuitate Dei. Seuerus Sulpitius li. 2. g Morales li. 9. c. 43. Vafeus anno. 239. Padilla en la 6. perſecucion dela Igleſia, Mariana lib. 4. c. 9. h Varonius. 2. to. anno 242. & 243. Ge nebrardus lib. 3. i Oroſius li. 7. c. 13. Nicephorus lib. 5. c. 25 & 36. Sabellicus Eneade. 7. lib. 7. S. Antoninus. 1. p. tit. 7. c. 7. S. Varonius anno 241. in 2. to. Eusebius lib. 6. c. 27. Eutropius lib. 10. in Iulio Philippo, Morales lib. 9. c. 43.

Caput septimum. 74

45
Sanctus Sa-
turninus, et
Amaranthus
in Gallia
martyres, et
alii in Hispa-
nia.

46
Treboniani,
Gallieni, &
Volusiani cō-
pus.

47
Lucius Papa
scribit His-
panis, et Gal-
lis.

48
Cyprianus
scribit His-
panis.

49
Valeriani
Imperij.

50
Concilium
Africanum.

51
Octava per-
secutio Ec-
clesia.

tholicos vexādo, quos diligebant Philippi, & sic Fa-
bianus Papa, & innumeri martyrium subierunt, ex
Varonio. 2. tomo anno. 254. & in Gallia Saturninus
Tolosa, & in Aquitania Amaranthus passus sunt, &
plures in Hispania, & Agatha in Sicilia. Varonius.
2. tom. anno. 254. fol. 436. & in martyrologio die. 29.
Nouembris, & die. 5. Februarij. Eusebius lib. 7. c. 28.
Oosius lib. 7. c. 14. Nicæphorus lib. 5. c. 27. Eutro pius
in Decio S. Augustin. 9. lib. 18. c. 52. de ciuitate Dei.
r Cai Vibij Treboniani Gallieni, & filij Volusiani
sæculo quicuit status Ecclesiæ initio Imperij ex Eu-
sebio lib. 7. c. 1. deinde vero iterum vexata est Eccle-
sia, cum Cornelius Pontifex, & alij martyria subiere,
teste Varonio. & In hisce autem regnis Hispaniæ,
& Galliæ memorabile nihil aliud recensetur, præter
quam quod Episcopis vtriusq; Regni, scribit Lucius
Papa epistolam, quæ habetur primo tomo concilio-
rum, cuiusq; sit mentio apud Marianam libr. 4. c. 10.
Moralem lib. 9. c. 44. & cum ea ætate Nouatianus He-
resiarcha prodiret, conciliumq; Romæ, Cathagine, &
Antiochiæ aduersus eius hæreses congregatum es-
set, Occidentales Episcopi omnes consulti fuere,
sed præsertim Hispanis Episcopis beatus Cypria-
nus epistola. 68. & libr. 1. epistola, 5. scribit, & Mo-
rales lib. 9. c. 44. existimat hoc tempore extitisse con-
cilium secundum in Hispania.

De Valeriano Dionysius eius ætatis auctor accu-
ratissimus, quemadmodum se habuerit erga Christia-
nos, scribit apud Eusebium. m Nam quamdiu mansue-
to animo, & benigno erga sanctos Dei homines affectus erat,
nemo Imperatorum qui ei anteuierant, tantam beneuolentiam,
& comitatem aduersus illos declarauit, immo vero nec illi qui-
dem, qui Christiani erant, eo nomine palā appellati, ita hos sunt
amplexari, ut ille, qui quidem in initio Imperij sui, quam fami-
liarissime, & amicissime idq; in oculis omnium eosdem excep-
pit, & tota domus eius pijs hominibus complebatur, eratq; plano
Dei Ecclesia verū doctor quidā, & Princeps Magoꝝ Ægypti
illū tam perditio consilio deprauauit. Eoq; tempore, quo Ec-
clesia māsuetudine hac fruitur, conciliū Africanum
celebratum fuit Cypriano n auctore, deinde vero
suasione eius Magi Ægyptij ita seruire cepit in Ca-
tholicos quos vnice diligebat, ut bona occisi afferret
ei, qui interficeret christianū, eaq; crudelitate acerba
utens Cyprianū, tresq; Pontifices Luciū, Stephanū,
& Sixtū, pluresq; alios martyrij corona insignitos re-

K Varonius anno.
254. & anno 257.
Eusebius lib. 7. c. 1.
Nicæphorus libr. 5.
c. 33.

l Varonius. 2. tomo
anno. 254. & 255.
fol. 47. lib. 5. Anto-
ninus. 1. part. 7. c. 7.
§. 10.

m Eusebius lib. 7. c. 9

n Varonius. 2. tomo
anno 257.

Caput septimum,

o Oroſius li. 7. c. 15
 s Auguſtinus li. 18
 c. 52. de ciuitate Dei
 S. Iheronym⁹ de ſcri
 pt. Eccleſiaſ. Vita Cy
 priani. Varonius. 2.
 10. anno. 259. et mar
 tyrologio die. 15. Se
 ptem.
 p Gregorius Turonē
 ſis li. 1. hystoriae Frā
 corum. c. 22. & 23.
 Varonius. 2. 10. anno
 262. fol. 557.
 q Varonius. 2. 10. anno.
 258. fol. 495.
 r Beatus Auguſtin⁹
 ſermone 101. c. 2. Su
 rius. 1. 10. die 21.
 Ianuarij, & Varo
 nius die et 29. et 2.
 10. anno. 262. f. 557
 Prudenti⁹ hymno. 6
 Mariana lib. 4. c. 10
 Morales lib. 9. c. 47.
 Vafeus anno 256.

J Varonius 2. 10. anno.
 261. fol. 543.
 & in martyrologio
 die 24 Auguſti.

diddit. o Octauaq; perſecutio Eccleſie ea numeratur.
 In Gallia quamplurimi martyres gloriam in cer
 tamine conſecuti ſunt, vt Florentius Episcopus Viē
 nenſis, Pontius Caſſius Viſtorinus, Limini⁹, Ana
 tolianusſque ex Gregorio p Turonenſi Quo tempo
 re Nouatiana hæreſis diu, multumq; Gallias vexa
 uit, cum valde creſceret eo in regno, ac perſeuerare
 ret, eamq; ex Episcopis ſecuti ſunt quidam, vt Mar
 tianus Episcop⁹ Arelatenſis, de quo conqueſtus eſt
 Fauſtinus Episcop⁹ Lugdunenſis, & circa eā rē Cy
 prian⁹ ad Stephanum Papam ſcribit epiſtolam, quē
 in volumine epiſtolarum Cypriani eſt. 67. 1. tomo cō
 ciliorū, & apud q Varoniu.

In Hiſpania vero Conſtantiffimi martyres exite
 re, ex quorum numero recenſetur Fructuoſus præ
 ſul Tarraconenſis, Auguri⁹, Eulogi⁹ ei⁹ ſeund Ec
 cleſia Diacōn⁹, quos miris laudibus extollit beatus
 Auguſtin⁹, r & recenſent eorū martyria Varoni⁹,
 & Suri⁹. Item & Cordubæ Paimenius præbyter
 cum alijs ex Hermiano contraſto, quem Vafeus anno
 256. hystorię retulit, licet Varonius in Perſide dicat,
 paſſos die. 22. Aprilis, cui⁹ ciuitatis null⁹ auctor me
 minit in Perſia, & Vafe⁹ ex aliquorū ſentētia recitat
 extitiffe Carthaginæ trecentos martyres diſtos Can
 dida maſſa, ex eo quod cum vrentur corpora eorū
 ſpirante cœleſti vento cineres in candidam maſſam
 reuertūtur, vel quod in fornace calcaria martyrium
 cōſumarūt, ſed eos Prudenti⁹ in hymno. 13. de paſſione
 diuini Cypriani, nō in Hiſpania, ſed in Africa, Cartha
 ginæ paſſos teſtatur, quod & Varonius / recenſet.

Postulat huius ſæculi occaſio, vt grata fideliffima
 q; Hiſpania memor oſtendatur clariffimi Laurentij
 martyris ex illa oriundi parentibus ſanctiffimis O
 rentio, & Patientia Ofcei ſibus, vbi domus ei⁹ ho
 die templum ei dicatū extat, & habuit in Gallia Epif
 copū Auxenſem fratrem beatum Orentiū, & diuum
 Vicentiū martyre cognatū, patrię autem Hiſpanię
 decus, & ornamentum extitit pluribus in rebus.

Primo, quod ex alijs nationibus Europe nemo ſan
 ctior veneratur ab Eccleſia vigilia, oētaua, & lo
 lemmitate, & commemoratiōe in canone miſſæ, vt
 Hiſpanus Laurentius. Secundo, quod exceptis tem
 plis beatorum Petri, & Pauli, & beate Agne
 tis prima baſilica dicata alicui ex ſanctis tum in
 orbe, tum in vrbe Romana ædificata eſt in hono
 rem tyrij.

92
 Martyres in
 Gallia tem
 pore Valeria
 ni.

93
 Nouatiana
 hæreſis in
 Gallia.

94
 Martyres
 Hiſpaniæ
 hoc tempore

95
 Trecenti mar
 tyres candi
 da maſſa an
 Hiſpania,
 vel Africa
 paſſiſint.

96
 In quibus ex
 cellat Laurē
 tius Hiſpan⁹
 ceteris Euro
 pæ in Roma
 na ciuitate,
 & excellen
 tia ei⁹ mar
 tyrij.

rem beati Laurentij, cuius ædes sacræ à Constantino magno Imperatore ornamentis ditissimis, & opere miro, marmoreisque sublimibus columnis constructæ sunt. Tertio, quod in vrbe Romana non solum vnâ Ecclesiam Constantinus in via Tiburtina in agro Veriano ædificauit, sed & aliam in Lucinis, & hodie Romæ ædes sacræ beati Laurentij venerantur hæ duæ, & aliæ à sancto Damaso Papa, constructæ quæ nomen retinent, sanctus Laurentius in Damaso, aliæ sunt etiam in loco vbi assatus extitit, quæ dicitur sanctus Laurentius in Panisperna, aliæ dicuntur sanctus Laurentius in Fontana, itaque Hispania triumphat tali milite cælesti Ecclesiæ Romanæ talique Archidiacono Diaconorum primario, & cancellario, custodisque fideli thesauri Ecclesiastici. Excellitque in eo, quod inter quinque vrbes Romæ præcipuas, & Patriarchales basilicas, vna est sancti Laurentij extra vrbis muros in via Tiburtina, ex Prouinciali Romano, & Ioanne monacho cap. fundamenta de electione lib. 6. hoc versu

Paulus, Virgo, Petrus, Laurentius, atque Ioannes,

Onufrio Pânuiño de septem Ecclesijs vrbis Romæ, cap. 1. & inter Ecclesias, quæ habet titulum Cardinalis presbyteri, est basilica sancti Laurentij in Damaso, ex eodem auctore cap. 2. & Prouinciali Romano, & de miro opere oratorii sancti Laurentij, & stationibus in eius Ecclesijs, & ditissimis rebus, & reliquijs, & quod in altari maiori iuxta quod est corpus beati Laurentij, solus Papa, vel Cardinalis cū eius licentia celebrant, agit idem auctor cap. 5. in oratorio sancti Laurentij, & cap. 6. libro de stationibus vrbes Romæ.

Item à cōditoribus commendatur, quod à sanctis, à summis Pontificibus, & ab Imperatoribus, & Regibus templa sint condita, à sanctis vt à beato Syloestro Papa, cuius hortatu Constantinus ædificauit ea, & beato Damaso Papa, à Pontificibus, vt ab illis, & à Sixto. I I I. & alijs, cum etiam ibidem sint sepulti Pontifices, vt Damascus secundus, & alij. Ab Imperatoribus, vt à Constantino magno, & non solum Romæ, sed & Constantinopolis Pulcheria Augusta erexit magnificas ædes in honorem beati Laurentij ex Marcellino in chronico, & Nicæphoro libr. 14. cap. 10. Beda de sexta etate in Theodosio Iunior,

Caput septimum.

& ampliavit Iustinianus ex Procopio de ædificijs Iustiniani, & Varonio in martyrologio die. 10. Augusti, sed omni orbe Christiano, vt hodie à ter maximo Philippo secundo instituta basilica vnum ex miraculis orbis conspici potest cœnobium ordinis beati Iheronymi diuuo Laurëtio dicatum, adeo magnificentum, vt auctori respondeat opus. Item, & Romæ, reliquiarum qualitate, & quantitate templum illud omnib⁹ alijs excellit, vt plura de hac re referunt Onufrius Panuinus, & Morales. Quarto ab oratoribus laus eius commendatur, cum nullus alius Europæ sit sanctus, qui tot mirificos concionatores, oratoresq; habeat, vt Augustinum, Iheronymum, Ambrosium, Gregorium, Isidorum, Bernardum, Leonem Papam, & similes sexcentos alios Ecclesiæ doctores. Quinto, quod Nummi Romani, & Bononienses olim figura sancti Laurentij ornabantur, idq; Desiderius Rex Italiæ seruauit ex Aldo Manutio in orthographia. & Sexto, quod constantia Hispanorum in martyrio conspicua fuit, vt natua Hispanorum virtus, triumphauit enim Laurentius, Lauream ex tyranno portans, cum dixit, assatus sum, ita & insita virtus fidelitatis rationem fidelè thesauri reddens Christo, & Ecclesiæ, & fidelem societatem, obedientiaq; magistro Sixto secundo seruauit, cui inseparabiliter adhæsit vsq; ad extrema eius vitæ supplicia, illa plena mœrore verba proferens. Quo progederis sine filio pater. Diciturq; à Sixto veniente ex Roma ad Hispaniam, à Cæsaraugusta Romam delatus, cum in Concilium Toletanum venisset Sixtus, vt ex Vicentio fertur in sermone de sancto Laurentio, quod Vaseus anno. 259. affirmat, & Mariana lib. 4. c. 10. & ita pro Hispania orat in causa talis sanctus.

Ex dictis patet hoc æuo Hispaniam omnem catholicam extitisse, cum Cyprianus à Fælice Episcopo Cæsaraugustano cōsulatur in rebus mutationis Episcoporum, qui descuerunt à vera fide, & eis respondet Cyprianus, scribitq; ad Episcopos Hispaniæ circa res concilij Carthaginensis, vt epistola. 68. patet, eos vt Catholicos, & regnum laudibus in cœlis esse reſendo, Sixtusq; Papa mittit epistolam Hispanis gratias de statu Ecclesiæ agens, & quodammodo increpans, quod sedem Apostolicam non consulerunt in mutatione Episcoporum, antequam Cyprianum consulerent, cuius verba habentur 1. tomo conciliorum, &

e Panuinus de septē Ecclesijs vrbis Romæ. c. 6. Basilica. S. Laurëtij extramuros. c. 6. & antea. c. de Oratorio s. Laurëtij, quod nunc dicitur sancta sanctorū Morales lib. 9. c. 46. & Sanctus Augustinus tract. 27. in loānem Ambrosius de officijs li. 1. c. 41. & lib. 2. c. 28. & ser. 1 & 71. & libr. 2. epistolarum epistola 1. Bernard ser. 40 in Cant. & in sermone beati Andrea. Leo Papa in sermonibus, & homilys. S. Isidorus in missali, & breuiario. Varonius in martyrologio die. 10. Augusti. & in. 2. 10. mo anno. 261. fol. 532. Gregorius in registro epist. 33. li. 2. & lib. 3. epist. 30. Gregorius Turonensis. cap. 42. de gloria martyrum.

58

Sancti Laurentij Scolariense cœnobium à Philippo secundo Catholico conditum.

59

Fidelitas, & constantia Hispani in diuino Laurëtio.

60

Sixtus secundus ad Hispaniam venit.

61

Hispania vniuersa catholica hoc seculo.

62

Sixtus secundus, & sanctus Cyprianus scribunt Hispanis.

& eius fitmentio apud Vaseum, Varonium, & Moralem.

63

Tempus Galieni, Claudij, Aureliani, Taciti, Floriani, Cari, Carini, Numeriani.

Imperatorum Gallieni, Claudij, Aureliani, Taciti, Floriani, Cari, Carini, Numeriani sæculo vsque ad Diocletiani, & Maximiani Imperium Ecclesia partim tranquillitate, partim calamitate passa est, cum & nona persecutio Aureliani numeratur, & ab alijs silentio omittitur, eoq; magis ostensa, quam excusa videtur, vt Varonius, & Genebrardus, & scriptores Cæsarum ostendunt.

64

Nona persecutio Ecclesiæ.

Hoc tempore Dyonisius Papa ad Severum Episcopum Cordubensem circa formam diuidendi parrochias epistolam misit, cuius pars refertur in decreto Gratiani, & extat. 1. tomo conciliorum, & apud Varonium, a Vaseum, Moralem, Genebrardum, eoq; sæculo Galieni socordia, & negligentia Germani vteriores per Gallias transeuntes abrafa potiuntur Hispania, ac Tarraconensem deuastant per duodecim fere annos, omnia incendio, ferro, & rapinis miscentes, vt ait Paulus Orosius, b. Genebrardus, Vaseus, Morales, & alij Chronicarum auctores, quos Sue-

65

Dionysij Papa scribit Severo Episcopo Cordubensi.

uos esse Galletiam occupantes perperam sensit beatus Rhenanus lib. 1. hystoriæ Germanorum, cum id multo post acciderit. Item & Tetricus Tyrannus Hispanias, & Gallias, vires, & neruos Imperij occupauit teste Trebellio c. Pollione ex eisdem Imperantibus Claudio vsque ad Aurelianum, qui eas recuperauit, quare autem id acciderit, & Deus circa Catholicos hanc permisit irruptionem, & ruinam ex pro-

66

Germani vteriores abrafa potiuntur Hispania.

uidencia sua, vt alij conuerterentur Barbari ad fidem, notant Nicæphorus, d. & Sozomenus, cuius egregij scriptoris verba referre libet, quæ dignitate, & fide grauiora sunt. Causa autem cur omnes fere Barbari, Christianam religionem amplecti ceperint fuisse bella varijs temporibus, vt pote regnate Gallieno, a quibus eius cessum est, a Romanis, & exteris hominibus administrata. Nā cum infinita fere, & promiscua multido gentium ex Thracia in-

67

Error beati Rhenani.

Asiam traiecisset, eamq; incursionibus factis occupasset, alijq; Barbari in alijs locis Romanis sibi finitimis idem præstiterent, multi sacerdotes pariter captiui à Barbaris subducebantur, qui quidē cū homines in illis locis morbis afflictatos sanarēt, & De-

68

Tetricus Hispanias, & Gallias occupauit, donec Aurelianus recuperauit.

monibus occupatos solo nomine Christi filij Dei innocatio liberarent, & sincerum præterea, ac piū vitæ genus colere, & virtutum præstantia, obrectatorum ora penitus obturare videretur, Barbari eos, tum vitæ, tum factorum, admirabilium causa

69

Causa occupationis Hispaniarum fuit.

monibus occupatos solo nomine Christi filij Dei innocatio liberarent, & sincerum præterea, ac piū vitæ genus colere, & virtutum præstantia, obrectatorum ora penitus obturare videretur, Barbari eos, tum vitæ, tum factorum, admirabilium causa

x Vaseus anno. 256
& Varonius, 2. 10.
anno. 258. Morales
li. 9. c. 45. Mariana
lib. 4. c. 10.
y Varonius, 2. tom.
anno. 263. & 270.
ysq; ad annum. 282
Genebrardus lib. 3.
chronice his annis
Morales lib. 9. c. 50.
Mariana lib. 4. c. 10
& 11.
z c. singulas. 13.
q. 1. et. c. nemini. 15
quæst. 3.
a Varonius, 2. tom.
anno. 270. Genebrardus
lib. 3. chronice.
Vaseus anno. 270.
Morales lib. 9. c. 50
Mariana lib. 4. c. 10
b Orosius lib. 7. cap.
15. & Vaseus anno
265. Genebrardus
lib. 3. eo anno Morales
lib. 9. c. 48.
c Morales lib. 9. c.
48. & 49. Varonius
2. tom. anno. 263. so
lio. 568.
d Nicæphorus lib. 8.
c. 33. Sozomenus li.
2. c. 5.

Caput septimum.

magnopere admirati, & eos valde prudentes esse, & si si tam præstabiles hominum mores imitarentur, numquamque diuinum ad eorum exemplum colerent Deum sibi propitium habituros, itaque ab illis quid sibi agendum sit, doceri constituerunt, discunt fidei nostræ præcepta, baptismum recipiunt, & conuentus more Christianorum celebrant, quod deinde profecquitur vt Iberæ captiue mulieris gratia Armeniam interio-

70
Iberæ capti-
ue gratia.
Armeni cō-
uersi ad fidē
sunt, & Per
se.

rem colentes, religionem Christianam fuerunt am-
plexi, & Armeni, & Persæ, itaq; cum Barbari His-
panias tenuerint, quas nationes finitimas Romanis
Dozomenus dicit, cum eas Barbaros occupasse dixi-
mus, ex Hispanis captiui multi fuerunt Catholici al-
lius nationes conuertentes, & nomen Christi ad re-
motissimas regiones, vt hodie faciunt, ferentes, ea re
distantes, quod hoc sæculo vt domini faciunt, illo,
vt serui. Aureliani autem nona persecutione marty-
res in Gallia extitere, vt Patroclus, de quo Grego-
rius Turonensis. c. 64. de gloria martyrum, & Clau-
dius Iustus Lucundinus, & quinque socij, quorum
meminit Varonius. 2. In Hispania ex eodem Varo-
nio. 2. tomo anno dicto. 275. plures fuere martyres,
quorum memoria interijt, & manet adhuc sancti Nar-
cisi, & sancti Felicis ex Morale, f & Prudentio
hymno. 4. sancto Eulogio in memoria sanctorū Gre-
gorio Turonensi. c. 92. de gloria martyrum.

71
Hispani are
tro seculis
conuertunt
Barbaros.

Probi Imperio in Gallia bella regnum Croco oc-
cupate extiterunt, donec ipse expulsus est, qui Chri-
stianos cruciabat, ex Gregorio Turonensi, & de-
inde temporibus Cari Carini, & Numeriani Euthi-
cianus Papa Hispanis Bethicæ Prouinciæ scribit Epis-
copis, vt habetur. 1. tomo conciliorum, & Vaseus, h
& alij recitant.

72
Nona perse-
cutio.

Decima, & ingentior persecutio Ecclesiæ sub
Diocletiano, & Maximiano numeratur, pares imma-
nitate, & feritate morum sitim inextinguibilem ad
sanguinem Christianorum explere non valentes,
architecti tormentorum, quæ nunquam antea exco-
gitata. i fuerunt, quorum sæculo cerramen quoddā,
& cõtento nata est inter tyrannos, & Christianos circa
re adeo diuersam Christiani in ferēdis supplicijs, illi
in inferēdis Tyranni Ecclesia conburebant diuinos
que libros iustos catholico afflicto reddebāt, adeo
quod nocte natalitij Christi viginta millia martyrum
visa sint in vno templo ex Nicaphoro lib. 7. c. 6. & in
tegra vrbs in Phrigia, ex eodem. c. 20. & Varonio in

73
Martyres
Gallie.

74
Martyres
Hispanie.

75
Crocus Gal-
los venat
Probi impe-
rio.

76
Euthicianus
Papa scribit
Hispanis.

77
Diocletiani,
et Maximia-
ni seculum.

78
Decima per-
secutio.

e Varonio. 2. to. an-
no 275. f. l. 602. &
in martyrologio die
2. Ianuarij, & 21.
Iulij.
f Morales libr. 9. c.
49. Mariana lib. 4.
c. 10. Varoni⁹ in mar-
tyrologio die. 18.
Martiij et die. 1. An-
gusti Vicērius in hy-
storiosi libr. 13. ca.
153. & 154.
g. Greg. Turon. lib.
1. c. 32. Varonius. 2.
ro. anno 280. et alij.
h Vaseus anno 284
Morales lib. 9. c. 50.
Genebrardus lib. 3.
Mariana lib. 4. c. 10
i Nicaphorus lib. 7
c. 2. cū alijs. Orosius
lib. 7. c. 13. Eusebius
lib. 8. per totum. Si-
gonius de imperio
Occidentali lib. 1.
nno. 284 & 303.
mar-

a2. Varonius tomo. anno 285. & sequentibus Panuinus de Romanis principibus.

martyrologio die 7. Februarij. Catholici vero tunc
 ut vites ex vinea Christi fuerunt, qui ut radicibus am-
 putantur, fecundiore germine propagantes, vbe-
 riorem fructum ferunt, adeo triumpharunt, ut Zona
 ras tomo. 2. in Diocleriano, affirmet, quod Imperium
 reliquerit, se eo frui nolle inquit, cum Christianos
 extinguere non posset, qui ita sunt amplificati, ut fla-
 tim Constantini ætate omnis orbis Christum profite-
 retur palam, & publice. In Prouincijs autem, de quib-
 us agimus in Gallia Rictionario præfesto ingens
 multitudo fuit martyrum, quorum aliquos recensent
 Surius, & Varonius. In Hispania vero cum om-
 nes essent catholici mare quoddam effunditur fluen-
 tibus vndique Christiano sanguine riuus, quorum
 copia martyrum adeo creuit, ut ne loca cadaverum
 multitudinem corrumperentur, pestisq; generaretur,
 & ne sepelirentur cum honore corpora Casaraugus-
 tæ, vbi innumera erant corpora occisa plusquam
 decem septem millia, iussu est, ut corpora vrenen-
 tur sanctorum immixtis delinquentibus. Gentilibus
 ne discerni possent ex corporum commixtione, &
 confusione, sed aer cœlitus demissus cineres martyrum
 in massam candidam, & niueam, corpora Gentilium
 in carbones atros conuertit, ut hodie in cenobio sanctæ
 Engratiæ conspicitur, in eaq; illustri vibre porta
 cinerum, quæ Ceneja dicitur, adhuc retinet nomen
 ab his sacris cineribus, ut cecinit Prudentius hymno
 4 Petrus in cathalogo lib 16. c. 17. Varonius in marty-
 rologio die. 3. Nouembris, sanctus Isidorus lib. 15.
 originum, Zurita in annalibus Aragoniæ lib. 1. c. 18.
 in 1. parte, & ex innumeris martyribus insignes sunt
 sancta Engratia, duæ Eulaliæ, alia Emeritenfis; alia
 Barchinonenfis, sanctus Vicentius insignis martyr,
 Valerius, Iustus, & Pastor, Leocadia, Felix, Cincusa-
 tes, Iulia, & huius generis mille alij, quorum aliquos
 recensent Morales, Vasens, Beuter, Mariana, Lau-
 rentius Padilla, Varonius, & alij. Et quod in Hispania
 plures numero, quam alia in regione, extiterint
 martyres, patet, cum in triumphi modum deleuisse
 nomen Christi in columnis marmoreis iuberent
 Imperatores, & Dacianus, ut recitat ex Aldo
 Varonius anno, 304. in 2. tomo, sed spes eum se-
 fellit, ut anno. 303. eleganter expressit Varonius,
 cuius verba apposui. Hispaniarum quoque Ecclesiæ eadem
 in eas persecutione vigere, & vehementissime exagitatae sunt,

79
 Martyres
 Gallia in de-
 cima perse-
 cutione.

80
 Martyres
 Hispaniæ, et
 Casaraugus-
 tæ massæ can-
 didæ.

K Surius tom. 5. die
 25. Octob. Varon- in
 martyrolo. Romano
 die, 12. Decemb. &
 6. & 25. Octob. &
 2. tomo anno. 303
 fol. 730.

l Morales li. 10. per
 torum. Vasens anno
 306. Mariana lib. 4
 c. 12. 13. & 14. Lo-
 renço de Padilla in
 ea decima persecutio-
 ne. Varonius. 2. tom.
 anno. 303. fol. 732.
 & martyrologiæ die
 16. Aprilis, et alibi:

Caput septimum.

Et concusse, licet non disiecta, & si afflicta, non tamen prostrata sunt, quia potius eo motu, atque concussione magis magisque firmata solidius stabilita, & quod Christi virtus est, latius propagata. Eaque persecutione Osius vinculis coniectus fuit, sed ut alter Petrus liberatus ad Ecclesiam augendam, ut ex Athanasio refert Varonius 2. tomo anno. 303. fol. 734.

Duravit persecutio hæc Constantij, & Galeriani temporibus, maxime Galeriano acerbius agente, & Seueri, Maximini, Magentij, Licinij sæculo, cumque superati sint à Constantino, dei illis non agemus, cum in eodem statu Gallia, & Hispania fuerint in ea persecutione, Eusebius in Papa Episcopis Franciæ, & Melchiades Papa Episcopis Hispaniæ scribunt, ut habetur primo tomo concilio-

rum.

(?)

*in Varonius. 2. tom.
anno. 304 & 305.
cum alijs. Morales
lib. 10. c. 30. Maria
na lib. 4. c. 15.*

81
Osius hac
persecutione
in vinculis
coniectus.

82
Tempora Cō
stantij, Gale
riani, Maxi
miani, Seue
ri, Maximini
Magentij
Licinij.

83
Eusebius
Gallis, Mel
chiades His
panis scri
bunt.

CAPVT OCTAVVM,

Quo continuatio Imperatorum

fit Constantini, & aliorum, ostenditurque primum concilium Prouinciale in Hispania notum extitisse, primumque ex ea Pontificem, primumque Christianum Imperatorem, quam ex Gallia, ac Cæsarum opera Hispani Osi ad fidem venisse.

(?)

VREVM Ecclesiæ, & quartum sæculum Constantino magno Imperatore prosequimur, quo ipse Imperator doctrina Catholicæ fidei instructus, ad eamque miraculose conuersus ex victoria, quam vexillo crucis in cœ-

lis apparente reportauit. Congregauit primum vniuersale ex omni orbe concilium Nicænum edicta, legesque ingratiæ Ecclesiæ, & fidei Catholicæ promulgauit. Vnde licet Philippi primi Imperatores Christiani extiterint aliqui, ut Sozomenus a primum Constantinum Christianum Imperatorem appellat sumpto argumento ab eo, quod eius sæculo austeritas Ecclesiæ, & libertas concessa est. Sed quia nostri insti-

Tempus Con
stantini.

*a Sozomenus lib. 1.
cap. 5.*

instituti est solum statum Ecclesiæ Hispaniæ, & Gallicanæ ostendere, magnitudinem Imperij Constantini, eiusque gesta scriptoribus annalium, vt ipsi narrent, reliquimus. Hoc vnum tamen à præscripto nostræ disputationis non erit alienum, sed ad rem maxime spectans, ad gloriam, & dignitatem Hispaniæ, vt ostendamus palmam hanc sibi sumere posse, quod ex regione Osius Hispanus Cordubensis Episcopus Constantinum ad fidem Catholicam reduxit, ad id seruatus ex persecutione Daciani præfecti Diocletiani, & stygmate insignitus ex Nicæphoro lib. 8. c. 14. & Theatro vitæ humanæ lib. 3. ex qua conuersione tot, tantæque in Ecclesiam Catholicam euenerint sælicitates, & incrementa. Sed vt rem, prout est, aperiamus, duo præloquia ad lumen hystoriæ sunt animaduertenda, primum quod anno 318. cum Ecclesiæ Orientales dissiderent inter se ea occasione, qd Arrius inuidens, eo quod Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatus Alexandro concessus fuisset, Heresiarcha extitit sectæ, quæ negabat Christum filium Dei viuui non esse patri coæqualem, & consubstantiallem; sed solum similem dicebat, quam plures sectati sunt, & laborauit Ecclesia diu in illa extirpanda Arriana hæresi, & ita cum dissideret inter se Arrius eam nouuam seminans doctrinam execrandam, Alexander autem eam damnans, omnesque ingenij vires & neruos indefendenda vera fide adhibens, & vtrinq; cum essent præsulum varix sententiæ, tandem ex coniectura summa cum deliberatione, & iudicio facta à Varonio b missus est legatus à Syluestro Pontifice Osius Hispanus Episcopus Cordubensis vir valde in confessione fidei catholicæ probatus, cum Diocletiani, & Maximiani imperio, carcere inclusus fuisset à Daciano præfecto Hispaniarum, vt ipse componeret rem, & sententias concilio adueritatem indagandam, & confirmandam congregato, auxiliumque peteret à Constantino Imperatore, cui commendatus à Papa mittebatur, Imperator autem Constantinus cum benigne excepisset Osum, sibi que Deo inspirante consuetudo hominis grata, ei accepta valde extitisset, iudiciumque probasset, & litteras dedit, vt controversia per eum componeretur, quarum litterarum mentio fit apud, Eusebiū, c. Sozomenum, Socratem, Nicæphorum, & alios, & Alexandriæ concilium celebratum est eodem Osi

b Varonius. 310. ann
nalium anno. 318.
fo. 85. & anno 319
fol. 196.

Eusebius lib. 2. de
vita Constantini. c. 62

etc

2
Constanti-
nus ad fidem
opera. Hispa-
ni Osijs venit

3
Osius missus
à Papa Syl-
uestro, vt tol-
leret hære-
sim Arrij.

Caput octauum,

vt legato sedis Appostolicæ præside, cuius meminit Athanasius apologia 2. hisce verbis. *Idemq; cum talē sibi titulum vendicasset in Alexandrina Synodo in præsentia patris nostri Osij depositus est, & cum laicis in ordinem redactus.* Secundum præloquium erit, quod familiaris modus loquendi apud quosdam auctores fuit Magicos

d Josephus lib. 20. c. 6. antiquitatum et c. 12. de bello Iudæico. Porfirius in Vita Plotini: Polydorus Virgilius de inuentibus rerum libr. 1. c. 22.

Ægyptios *d* appellari, cū frequēs magica ars ibidem exerceretur, Zoroaste inuentore in Persia. Ægyptij, & Gentiles, qui arte magica existimabant operari Christianos miracula, vt eos magos vocarent, Ægyptios neminabant, vt videre licet actuum Apostolorum cap. 21. vbi beatus Paulus ea ratione Ægyptius, idest magus est nominatus hisce verbis. *Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti.* Quibus sic præfatis cū Constantinus ante quam principis Christiani indueret personam, Commodum vt Eutropius vocat, seu Licinium Iuniorem, vt alij, sororis Constantiæ filium, & Crispum eiusdem Constantini filiū frigore veneni, & Faustam coniugem in calore balnei, aliosq; necessitudine, & amicitia coniunctos, & subditos necare iusserit, vt frequentiori sententia

⁴
Ægypti Ma-
gi diceban-
tur Christia-
ni.

e Eutropius li. 10. in Constantino. Victor in Constantino. Orosius lib. 7. c. 18. Sydonius Appollinarius li. 5. epist. 8. Zonaras. 3. tom. in Constantino.

hystoriæ apparet, cum ab Helena matre succensa iusta de causa repræhenderetur penitentia ductus vt alter David de nece iniusta hisce viris illata consuluit & Episcopos, & Osium, legatum Syluestri, qui ex Ægypto Romam, ad reddendam rationem legationis proficiscebatur cum parentem animæ, & conciliorum faciens, & assiduo, & vbiq; vocabat, qui cum in doctrina Evangelica instituit, docuit quæ lauacro baptismi omnes animæ & peccatorum maculas mundari, & abstergi, notasq; culparum omnino abradi, & sublatis consultationibus Gentilium, cum quibus antea Constantinus ageret, Osio credidit, cuius suasionē, & ordine baptizatus fuit, quod ita accidisse testis est auctor Gentilis satis infestus, & Osio. & Cōstantino Zosimus scilicet hystoricus, qui lib. 2. hystoriæ sic inquit. *Horum ipse sibi conscius, & propterea contemptæ sacramentorum religionis ad Flamines accedens admissorum lustrationes poscebat illis respondentibus, nō esse traditum lustrationis modum, qui tam sœda piacula posset eluere quidam Hispanus genere, cui nomen esset Ægyptius Romani delatus, Palatiniq; mulierculis familiaris factus, & ad Constantini colloquium admissus sententiam doctrinæ Christianorum habere vim abolendi quodcumq; peccatum confirmauit, & id ipsum adeo polliceri, nimirum acceptantes eam homi-*
ni,

ne impioſos, mox omnia delicta, liberari tam orationem, cum nō
grauat. Conſtantiuſ accepiffet, ac patriſſa miſſa faceret, petcep
it, hic, quē hic Aegiptiuſ offerebat, principium impietatis huc
dedit, & diuinaſionem ſuſpectā haberet. Quod et Zoſimo
relato Euagriuſ, & confirmat hiſce verbis. Et cum de tā
neſſidii exilibus a ſuis ſacerdotibus expiari laboraret, minime
quē quod ſolabat, conſequeretur, illos plane reſponſiſſe eas non
poſſe expiari, & ſuſcepit. Aegiptiuſ, qui ex Iberia uenerat, in
ſſa & perſuaſu ab eo fidei Chriſtiani hominiſ uim habere pec
cariſ obliuſ, & ſollicitudine, ea ex animo amplectatur, qua Aegiptiuſ
ipſi tradiderat. Et quāuis Sozomenuſ, et Nicaphoruſ
quod conſuteat Zoſipatruſ Gentilem, quem Conſtā
tinuſ priuſ conſuluerat nominantes, qui expiatione
dente gaudet, & poſtea cum Episcopis conſilium accipi
ſſe, tamen eoſ Varoniuſ, h. recte conſutat, & Oſiuſ
Hiſpanuſ Hiſpanuſ uocatur, ſive quia Maguſ Gē
tilibuſ, ut Conſtantiuſ nominabantur, uocaretur, vel
quia ex Aegypto cum legatione Romam ad Papam
pergebat, ipſe eſt Oſiuſ Hiſpanuſ, qui initium dedit
conuerſioni Conſtantiſ, a quo, ut a fonte Eccleſia
hauſit omnia beneficia, quę erga eā contulit Conſtā
tinuſ, hoc ymā Hiſpaniæ, ut fecundæ genitriciſ ſan
ctoruſ hominuſ debens, cū ea fuerit origo, ex qua
tūc imenſa largitioneſ Eccleſiæ Romanæ, tot reg
uſ, & prouinciæ cōceſſæ ſint a Conſtantiſ auxilioſ
& conſilio Oſij, qui ad baptiſma eum induxit, ut au
ctor eſt Varoniuſ, & patet quod eiſ gratia Con
ſtantiſ priuilegia Eccleſiſ tribuerit, ex lego Co
ſtantiſ. Cui Episcopuſ directā, quę habetur in l. 2. C.
de hiſ qui in Eccleſiſ manumittuntur lib. 1. tit. 13. l. 2.
eodiciſ Juſtiniāniſ, & in codice Theodoſiano li. 4.
t. 2. l. 1. C. de manuſſionibuſ in Eccleſia. *Non ſolum autē o ſeculo Conſtantiſ gloriā ſin
gularē Hiſpaniæ ſibi reſertaui, quod ex ea ſons do
ctrinæ xp̄o, & diligentiā Oſij derivata ſit, ut Conſtā
tinuſ fidei acciperet catholicam, ex quo manauit
per totum orbem incrementum fidei. Sed hanc pal
mam Hiſpaniæ regio conſecuta eſt, quod in ea priuſ
quam in Gallia primum concilium coactum inuenia
tur, additiſ in canonibuſ, & ſolemnitate ſyno
dali ſeruati, ut eſt Illiberitanuſ, non Illiberi pro
p. Tolofani, ut quidam perperam ſenſerunt, nec
Illiberi, quæ eſt ad radicem montis Pyreniæ, ve
l Valeſuſ, annō 338. exiſtinauit, ſed Illiberi iux
ta Grauarum inſigni, atque præſetam olim urbē
oili*

f Euagrius lib. 3. c.

40. & 41.

g Sozomenus lib. 1.

c. 5. Nicaph. lib. 7. c.

35.

h Varonius 3. tomo

anno 324. fol. 214.

i Varonius 3. tomo

anno 324. & 218.

Quod primum
concilium pro
uinciale cano
nibus condi
tis in Hiſpa
nia celebra
tum reperia
tur quam in
Gallia.

6

Error V4/ci

O

ma-

Caput octauum.

maximè quod in ea sancti floruerunt: discipuli beati Petri, & Iacobi, cum hodie vestigia certissima comperiantur, quæ hisce temporibus testimonium præbent, & in hac re consentiunt fere omnes iudicij recitandi; ut notat Mariana libr. 4. cap. 16. De anno vero, quo congregatum extitit, dissident valde inter se Chronographi, nam quidam existimant post concilium Nicænum conuenisse Episcopos in hoc concilio, ut ex primi toni conciliorum editione videtur colligi, ubi æra Cæsaris. 362. scribitur indictum concilium, a qua. 38. annis demptis videtur anno natiuitatis Domini. 324. celebratum, cum tunc æra Cæsaris in Hispania æ. numerus annorum heret, & ea ratione in Nicæno concilio, quia Osius Hispanus illud ordinauit, sub æra facta est computatio, hancque annorum seriem videtur sequi eruditissimus Gaspar Loaysa Toletanus præfatus in editione conciliorum Hispania circa annotationes huius concilij Illiberitanis sentiens post Nicænum congregatum, Ambrosiusque Morales id profiteatur, & inde suasi sunt Iohannes Gerundensis cap. 3. hystoriarum, Vaseus anno. 338. Garibai, & alij, quod annus 338. indictum fuerit, in eoque interfuisse Helenam matrem Constantinum Constante nepote, cui in partitione Imperij Gallias, & Hispanias Constantinus pater dederat, itaque ex his auctoribus quidam annus. 324. alij. 338. congregatum fuisse concilium asserunt, alter vero, auctor ut Petrus Beuter in affirmat Concilium antecessorem Osi in Episcopatu Cordubensi interfuisse eo concilio, quod repugnat verbis concilij, & Varonius id refutat, cum inter concilia, quibus præfuit Osius, hoc unum numerat, alia vero fuit sententia Onofrij Panuini in chronico anno. 313. quo videtur hoc concilium includere, verà tamè meo iudicio, videtur opinto Varonij p. ex Innocentio primo anno. 305. coactam fuisse hanc synodum ante Nicænam, ex multis certissimis testimonijs, & apertissimis constitutionibus, quod integro volumine edito de confirmatione concilio Illiberitani ad Clementem Octauum diligentissimè, & omni eruditione ostendit suauissimè ingenij vir Ferdinandus Merdoza, & id patet primo quia in concilijs post Nicænum habitis vltimatissimus mos fuit in Ecclesia symbolum editum in Nicæna synodo profiteri, & scribere, ut in concilio

R Varonius. 3. romo
anno. 325. fol. 258.

Morales libr. 10.
c. 32.

m Garibai lib. 7. c.
48. ille fecit in vita
Syluestri Monar-
chia Pineda lib. 12.
c. 14. §. 4. Genebrar
dus lib. 3. anno. 324.
m Beuter. 1. p. c. 25.
hystorie.

o Varonius. 2. romo
anno. 305. fol. 762.
c. 3. 10. ann. 357
fol. 664.

p Varonius. 2. romo
anno. 305. fol. 762.
c. 1. 10. anno. 57. f.
463. ex Innocentio
primo lib. 3. c. 2.

7
Quare in Ni-
ceno concilio
computatio
fit æra Cæsa-
ris.

8
Error Ioannis
Gerundensis,
Garibai, &
aliorum.

9
Error Petri
Beuter.

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

cilio Tolétano primo, & alijs, q̄ fieret in hoc illiberi-
tano, si post Nicænum cogeretur, & quia ante illud
exstitit, non inferitur ibidem. Secundo quia ex ordi-
ne, & serie concilij Illiberitani, maximè canone. 33,
& alijs colligitur, quod Ecclesia non quietem, & li-
bertatē plenam consecuta erat, sed potius persecu-
tionem patiebatur, quam Constantini tempore post
Nicænum passa non fuit, immo summam habuit liber-
tatem, ex quo videtur, q̄ anno. 305. celebratum esset
concilium imperante Constantio, patre Constanti-
ni, quo imperio plena non fruebatur securitate Ec-
clesia, nec mouent rationes à commemoratis scripto-
ribus relatæ. Primo dum grauiſſimus præſul Toleta-
nus Gaſſia Loayſa ex auctoritate Iſidori. q̄ à Gra-
tiano in decreto citati inquit. *Canones conciliorū à tem-
poribus Constantini cæperunt in præcedentibus nāq; annis per
secutione feruente decendarum plebium nemini dabatur ſa-
cultas;* & ita non potuit ante Cōſtantinū ſynodū con-
gregari, ſed is facillimè diſſoluitur nodus, q̄ ante Cō-
ſtatinū vniuerſalia ex toto orbe terrarū concilia nō
conueniri potuerunt ob perſecutionē, de quibus Iſi-
dorus loquitur eo capite, ſed prouincialia, vt fuit Il-
liberitanum, plurima Carthaginēſia, & Ancyranum,
& Neocæſarienſe, & Arelatenſe celebrata ſunt, quæ
habentur. 1. tom. cōciliorum, & Varonius r ex diuuo
Auguſtino notat.

10 Sed cū his, & alijs teſtimonijs per Ferdinādū Mē-
doza elegantiffimè adductis conſtet, tēpore, quo cō-
cilium celebratum extitit, adhuc ſcrupulus manet, q̄
prius celebratum extitit Illiberitanū Hispaniæ con-
cilium, quā Arelatenſe Gallicum, quod anno 313. vel
314. congregatum Sigonius, & Varonius affir-
mātū Panuino, & Genebrard⁹ li. 3. anno. 320. poſt Il-
liberitanū numerat, tamen ante Arelatenſe Eusebi⁹
videtur ſignificare, q̄ circa celebrationem paſchatis
Romę ſynodi coactę ſunt, & alijs diuerſis regionibus
in quarū numero collocat Gallia Irineo in ea exiſte-
te anno 198. ſed eo tēpore non ſolū Gallię, ſed indi-
uerſis alijs regionib⁹ Eusebius r cōmemorat congre-
gatas ſynodos, & ita in Hispanja ſimiliter congre-
gata fuit ſynodus, cum catholici exiſterent in His-
panja plures, illa tamen concilia non ſolemnitatem
conciliorū, nec formam obtinuerūt, nec canones cō-
diti ſunt in illis, ſed conſultationes quędam fue-
re ſeparatim cuique Epiſcopo ſactę vt ſententiā ſuam

q̄ Iſidorus lib. 6. ca.
18. Æthimol. c. ca-
nones diſtin. 15.

r Varonius. 2. tom.
anno. 303. fol. 111.

f Sigonius lib. 3. de
imperio Occidentali
anno 313. Varonius
in 3. 10. anno. 314.
fol. 111. Onufrius
Panuinus anno 313
in chronico.
r Eusebius lib. 5. ca.
11. & Varonius. 2.
10. anno. 198. f. 256

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Caput octauum,

suam exponeret, cum Papa omnes nationes circa eam reconsultaret, & ea de causa nullus ex Chronographis hoc concilium commemorat, nec nomen habet, nec locum, quo celebratum fuerit, & huiusmodi concilia plura in Hispania habita fuisse prioribus annis refert Morales; & quorum superius mentionem fecimus.

Ex Illiberitana autem synodo canone. 13. & 15. satis demonstratur in Hispania adeo fidem catholicam vigere eo saeculo, quod moniales religionem seruantes, in cenobijs Deo seruirent, idque institutum antiquissimum in Hispaniarum regnis primum seruatum fuisse.

Non erit reticenda hoc loco eximia Hispania, & miris laudibus extollenda gloria, quod symbolum fidei catholice, quod solemnibus festis ab vniuersali Ecclesia recitatur inter missarum solennia ab Hispania processerit, duplici tempore, primo in Niceno concilio, quo symbolum illud editum fuit, quauis enim professio fidei, & illa catholica sententia, quod pater, & filius coequalis consubstantialis est; omnino sint in diuinitate, omnium praesulum catholicorum fuerit formula catholice fidei eod in symbolo concepta, & comprehensa; quae omnia Arrianae haereticis capita truncarentur ab Olio Hispano sapientissimo Architecto fuit ordinata, & consentientibus omnibus Episcopis, ut testatur oculatissimus testis in eodem concilio praesens Athanasius de Olio loquens in epistola ad solitariam vitam agentes hisce verbis. *Hic Princeps est Synodorum, & si quid scribitur, ubique auditur, hic formulam fidei in Nicena synodo concipit, & Arrianos ubique pro haereticis traduxit.* Cuius symboli verba licet nonnulla addita, & detracta sint in Constantinopolitano. 2. contra Eunomium Photinum, & Macedonium collecto, prout hodie canitur in ecclesia, tamen praecipua forma Osi fuit. Secundo cum Macedonius spiritum sanctum esse Deum negaret, synodo Constantinopolitano cautum est, consubstantialem Patri, & Filio spiritum sanctum esse, ut ex Isidoro Gratiano in decreto. cap. canones. distin. 15. retulit, & ea ratione cum personam Filij in Niceno concilio esse consubstantialem Patri, & coequali decerneretur Arriana secta damnata, postea personam tertiam spiritus sancti consubstantialem, & coequali cum Patre, & Filio esse decreuit sancta synodus Constantinopolitana contra Macedonium

12
*Moniales pri-
mo in Hispania institu-
ta, quam in
alijs regnis.*

13
*Symbolum fi-
dei, quod ca-
nitur in so-
lemnitatibus
missarum ab
Hispano au-
ctore Olio
processit, &
additum pos-
tea in concilio
Hispano fuit
receptum in
vniuersa Ec-
clesia catho-
lica.*

v Morales lib. 9.
c. 42. & 44. & 45.

x Varonius. 3. tom.
anno 325. Jul. 277.

nium, sed cum in symbolo non exprimeretur in Hispania, primo constitutum fuit, vt illud caneretur in symbolo in Ecclesia, vt & Toletano concilio. 3. cap. 3. patet, & postea id in Gallos quoque & Germanos peruenit, vt Strabo de rebus Ecclesiasticis cap. 12. & ex eo, 7. Durantus de ritibus Ecclesiasticis auctor Gallicus recitat, & Varonius & fidelissimus auctor notat illa verba, quæ recitantur in synodo inter missarum solemnia, *Ex Patre Filioque procedit*, in Hispaniæ concilijs addita fuisse, & ex illis ad omnes Ecclesias perducta, ita vt hodie in vniuersa Ecclesia canantur, quod sic commemorat hoc ordine, quod cum Leo tertius Pontifex præciperet celebrari concilium Hispaniæ anno 447. quo Priscilianiani hæreses ad radicem usque præscinderebuntur, Bracharense primum congregatum fuit, ubi Episcopi Carthaginenses Lusitanix, & Bethicæ, non Galleci interfuerunt, quia Galleci per se congregati sunt ad eandem causam, cum tunc degerent sub Rechiaro catholico Sueuorum Rege, reliquæ partes Hispaniæ sub Theodorico, & eius filio Turismundo Gothis, & ideo ex discriminatione ditionis diuersorum principum diuersis in locis seorsum abinuicem Catholici Episcopi Hispaniarum conuenerunt, duoque eodem tempore celebrata concilia, in vnum postea conflata sunt, quod vna extiterit causa conueniendi, & eadem concilia vna conuocauerit auctoritas, quæ in vnam, eandemque conuenerint sententiam, & non duo tantum, sed tria simul reperiuntur coniuncta, nempe hæc duo Bracharense, & Galleciæ, quod Lucense dicitur, quæ sunt sub Toletano primo, in hisce concilijs dicitur, quod superadditum est in symbolo. *Ex patre Filioque procedit*, quod tota Ecclesia accepit, & lege Visigothorum lib. 12. c. 14. cautum extat. deinde Galli Arelatensi concilio sub Carolo Magno acceperunt.

In usu vero canendi Ecclesia Romana etiam Leonis tempore non recepit, licet id instanti petierit Carolus Magnus, immo vt aduertit Magister in 4. sententiarum lib. 1. dist. 2. quamuis argentea tabula, exaratum symbolum habuerit iuxta corpus beati Pauli non fuerunt ita ex tempore addita verba, donec maturior deliberatio habita fuerit, licet Catholica semper habuerit Ecclesia, Itemque ex eo, quod Romana Ecclesia licet in Hispania, & Gallia, & Occidentalibus, & Borealibus exceptis Orientalibus Ecclesijs caneretur symbolum

7 Durantus lib. 2. c. 24. nu. 5. quæ de ritibus Ecclesiæ catholice.
 2 Varonius 6. tom. anno 447.

bolum, tamen quia id institutum est ad hæreses confutandas; & Romana Ecclesia nunquam hæresis nota fuit maculata, noluit recipere in vulgus; donec Pape Benedicto Henricus Imperator persuasit; vt tamen retur; vt Berno de quibusdā rebus ad missam spectantibus. c. 2. notat ex Durātro, & ita Hispania prima in professione fidei; & symbolo eius tres habuit excellentias, prima; quod symbolum Nicanum ab Ofio sit editum. Secūda, quod in concilijs eius sint addita verba in eo; ex Patre, Filioque procedit. Tertia, quod in Ecclesia Hispaniæ primo recitatum fuit; & ex ea in alias omnes derivatur. Liberatorum Constantinij magni imperio Constantij, Constantis, & Constantini, cum inter eos diuisum esset anno. 337. ex Zosimo, b Zonara, Eutropio, & alijs; Constantinus Catholicus decessit. anno 340. à militibus Constantij interfectus apud Aquileiam ad Alsam fluuium; eo quod contenderet partem sibi assignatam imperij dilatare; vt Rufinus, c. & alij memoria mandarunt; & ita Constās Occidentale imperium solus obtinuit; & Constantius Oriētale, vterque Imperator Catholicus extitit, vt patet ex l. 1. C. de hæreticis horum Imperatorum, sed postea Constantinus Arrianus declaratur, & Constans adeo deprauatis moribus vixit, vt ea occasione Gallia, & Hispania à Magnēcio, & Decentio occupatę sint, isque interfectus est anno. 350. vnde in tam vasta confusione concilia diuersa sunt celebrata hisce temporibus partim Arriana, vt Ariminense, Seleucense, & partim catholica, vt Sardicēse & magnū, quorum peculiarē mentionem non facimus, cum nostri instituti non sit hystoriam Imperatorum serie, & ordine temporum contexere, sed solum de statu Ecclesiarum in regnis Hispaniarum, & Galliarum agere, in quibus doctrina Catholica hisce temporibus Constāte Imperatōre Catholico: Occidentem gubernante florebat, eaque occasione in vtroque regno insignes viri eruditione, & sanctitate vitę, religioneque conspicui fuerunt, in Gallia enim specimen maximum; & splendorem vitę, morū, & litterarū prębuerunt Maximinus Episcopus Treuerensis, Hilarius Episcopus Pictauiensis, Paulinus Marinus Arelatenensis, Euvotius Aurelianensis, Rhetitius Augustudunensis, & alij clari viri, de quibus sanctus Iheronymus de scriptoribus Ecclesiasticis; & sanctus Antoninus, e agunt; sed vna cū hæc felicitate

a. Iunianus supra.

num. 5. §. 2. c. 2.

ultra 2. §. 2.

ultra 2. §. 2.

ultra 2. §. 2.

b Zosimus li. 2. Zonaras tom. 3. Eutropius lib. 11. Sigonius lib. 5. de Imperio Occidentali anno. 339. Varonius. 3. tom. anno. 337. fol. 448.

c Rufinus lib. 10. c. 16. in additione ad Eusebium Varonius 3. tom. anno. 340. f. 480. Eutropius lib. 11. Morales lib. 10. c. 34. S. Antoninus. 2. p. tit. 9. c. 4. Nicéphorus lib. 9. c. 28.

d Sigonius li. 15. c. 16. de imperio Occidentali, et Varonius 3. tom. anno. 350. fol. 565.

e S. Anton. 2. p. tit. 10. c. 3. Varonius. 3. tom. anno. 337. fol. 445. Genebrardus. lib. 3. anno. 341.

14

Tempora Cōstantij, Constantis, et Cōstantini.

15

Status Ecclesiarum Hispaniæ, et Gallie.

16.

Insignes Viri Galliarū hoc imperio.

citate catholica immixtio quædam infelicitis sortis
 obtingit, cum sciet hæresis Arrianæ laborauerit Sa-
 turinius Episcopus Arelatenſis hac peste infectus,
 ut Iulpius ſcuerus lib. 2. ſacræ hystoriæ eius ætatis
 auctor aſſerit, cuius verba ſunt. *Illicum, arguē Oriē-*
tem Valens, & Vrfacius, ceterique, quorum nomina didici-
mus, infecērunt Gallias. Saturinius Arelatenſium Episcopus
homo impotens, & factioſus premebar. Adeo quod niſi Hi-
larius diligenter occuſiſſet, Gallia nimis in pericu-
lo eſſet ex eodem Iulpio. nu. 66. Reſiſtebat ſanis ſatur-
nius Arelatenſium Episcopus vir ſane preſtimus, & ingenio
valdo, prauoque, verum etiam præter hæreſis infamiam multis,
atque inſandis criminibus conuictus. Eccleſia eiectus eſt, ita
pariam vires amiſſa duce inſructa, Paternus etiam à Petroco-
ris aquē decors, nec deſectans, perſidiam proſiteri ſacerdotio
pulſus, ceteris venia data illud apud omnes conſtitit; vniuſi Hil-
larij beneficio Gallias noſtras piaculo hæreſis liberaras. De
quâ re etiâ egerunt ex Sozomeno, & alijs Varonius,
f. Sigonius, & Genebrardus. In Hiſpania vero plu-
res ſplendiſſimi viri floruerunt, in quorum numero
Gregorius Episcopus Elliberitanus, ſeu Illiberita:
nus recenſetur, & Iuuentus, quem nobiliſſimum ge-
nere, & litteris appellat Diuus Iheronymus vtriuſq;
mentionem faciens ipſe, & Honorius de ſcriptoribus
Eccleſiaſtijs, g. Morales, Vaſeus, & alij, Pacia-
nus Barchinonenſis Episcopus ex Vaſeo, & Pruden-
tius, & Dexter ex Mariana libr. 4. c. 17. ſed ex omni-
bus Oſius ille, qui vnus pro multis ſuffectus clariſſimū
fuit ſydus Eccleſiæ illo ſæculo, & miraculum, gloriâ
que eius ætatis, cuius laudes ſanctus Athanaſius, alij
que ſcriptores eius temporis ita extollunt, vt inueni-
re modum dicendi, vt par eſt, fateantur non poſſe, cū
ipe ſit, quem Sylueſter Papa, (vt diximus) ad Conſtā-
*tinum miſiſit, cuiuſque diligentia ipſe Conſtanti-
 nus ad fidem conuerſus extitit, quemque parentem ani-*
mæ ſelegit, & ad cōponendas diſcordias inter h. Ar-
rium, & Alexandrum miſiſit, qui que ab Eccleſia Prin-
ceps iudicatus fuit, vt Arrianam hæreſim damnaret,
& Nicænum ordinaret concilium, ſymbolumque fi-
dei, vt dictum eſt, qui Cæcilianum Episcopum Car-
thaginenſem defendit, à crimine ei illato, Donatum
ſchiſmaticum, ei uſque errores confutauit, i quique
primus Euſtachiū Monachi Sebaſtienſis Episcopi er-
rores detexit, & impugnavit concilio Cangrenſi in
in Paphlagonia celebrato, vt ex eius actis, & epiſto-

17
 Gallia labo-
 rat hæreſi
 Arriana.

18
 Iuuentus Gre-
 gorius Illi-
 beritanus Pa-
 cianus Bar-
 chinonenſis
 Hiſpani.

19
 Laudes Oſij
 & dōres ani-
 mi, & men-
 tis.

f. Varonius. 3. tom.
anno. 353. fol. 593.
& anno. 356. fol.
655. Sigonius lib. 6
de imperio Occiden-
tali anno. 358. &
362.
g. Morales li. 10. c.
36. & 37. Vaſeus
anno. 342 & 350:
Varonius. 3. tom. an-
no. 337. fol. 445:

h. Euſebius lib. 22.
de vita Conſtanti-
& Socrates lib. 1. hi-
ſtoria. c. 4. Sozome-
nus lib. 1. c. 15.

i. S. Auguſtin. lib. i
contra epiſtolā Par-
meniani. c. 4.

Caput octauum.

la ad Episcopos Armeniæ pater, qui Sardicenses canones ordinauit, rogauitque singulorum sententias ex actis eiusdem, qui Nouatianos hæreticos prostrauit, & denique qui solus tot, tamque diuersas hæreses expugnare, & e medio Ecclesiæ tollere potuit, ita ut à celo missus eo turbulentissimo tempore hæresum videretur doctor veritatis, & lumen fidei, pater conciliorum, parës Imperatorum, in quo totus orbis videretur fundamentum constituisse doctrinæ, & veritatis, Cōstantiusq; Imperator quamuis potentia, & fastigio imperij, ingentem numerum fautorum haberet ex præsulibus Ecclesiæ pro secta Arrij tuenda, omnes pro nihilo ducebat, Osiumq; solum magis sue opinionis velle asserere, quam omnes alios ex orbe terrarum, idq; adeo actiter, & instanter curauit, ut Osium decrepitem senem, quem stigmata cadentis ferri pro Christi fide impressa à Daciano habere Nicæphorus K. recitat, quemq; exultatum pro defensione doctrinæ catholicæ sepe viderunt patres antiqui, & exemplum quoddam patientiæ omnibus propositum, & diuersa martyria sustinentem, eadem cum cōpulerit vi oppressum senio cōfectum subscribere Arrianæ hæresi in conciliabulo Syrmienfi, vnde Isidorus de viris illustribus refert exitum infelicitissimū habuisse, cum enim esset reductus post hanc cōfessionem in Hispaniam, nec vellet ei communicare sanctus Gregorius Illiberitanus Episcopus ex ea re cōmotus Osium curauit, ut Clementius Cōstantius præfati Vicarius in exilium mitteret, & cum non auderet Clementius Episcopum iudicare Osio tribunali sedente ut iudicaret, cum sententiam conaretur exprimere, os vertit, distorquens pariter, & ceruicem, ac de sursum interram eliditur, atq; illico expirauit. Isidorum secuti sunt Hispani auctor Vaseus, Morales, l. Loaysa primo, qui postea aliud sensisse videtur, ita ut multo ante tempore beatus Augustinus conqueratur, quod Hispanum notent, quem aliæ defendunt nationes, zelum tamen laudans, eo quod lapsum repræhendat constantia fidei Hispana.

Sed tamen quia ex Osio, quem Osium, quia Osus Græce sanctus, Latine dicitur appellarunt, cum esset sanctitate pollens eximia, ut notat Theodorus Balsamo in principio concilij Sardicēsis, & sanctus Athanasius in apologia de fuga, tot fructus percepit Ecclesia Catholica, & tam ingentem gloriam Hispania geni-

K Nicæphorus lib.
8. c. 14. Theatrum vi
tæ humanæ lib. 3.

l Morales lib. 10.
c. 36. Vaseus anno.
374. Loaysa in anno
rationibus ad Illibe
ritanum concilium.
Maniana lib. 4. c. 17
de rebus Hispaniæ.

Ofij exitus
hystoria.

genitrix eius discutienda sunt hæc duò, primo si lapsus sit ore tantum, non corde, vt fuit negatio Petri, secundo an postea pœnitentiam egerit, vt alter Petrus flens peccatum negationis. In prima parte Sulpitius Seuerus adeo in Olio fiduciam habuit auctor pius, & ætati illi proximus, vt dubitet, an consenseric Osius lib. 2. sacræ hystoriæ hæc proferens: Osum quoque ab Hissantia in eandem perfidiam consensisse opinio fecit, quod eo mirum, atq; incredibile videtur, quia omni fere ætate sue tempore constantissimus nostrarum partium, & Nicæna synodus illo auctore confecta habebatur, nisi forsitan æuo, (etenim maior cœnatio fuit vt sanctus Hilarius in epistolis referi) delirauerit. Idemq; Epiphanius hæresi 73. dicens, id Olio imposuisse ex quadam epistola furata, hæc dicens. Alterum vero est, quod cum antea scripserint dissimilem secundum essentiam Filium Patri, vt putarent se condemnare Ecclesiam per litteras, quas a venerando Episcopo Olio veneri essent, in quibus dissimilis secundum essentiam habetur, Sed lapsum fuisse Osum, subscripsisseq; formulis tribus in Syrmiceni conciliabulo editis, non dubitatur apud auctores hystoriæ, id tamen posita multa testimonia illata, & vñ metuquæ oratus fecit, vt ex his verbis m
Dicaophori patet, Osius Cordubæ Hissantia vrbis Episcopos confessor, & Nicæna synodi particeps, qui quidem perinuitus Syrmice adfuit, & trianqræ enim dolo non dudum antea in exilium pulsus annitentibus eis, qui Syrmium conuenerant imperiali edicto reuocatus fuerat, sperauerant enim illi, si suffragator eorum, siue per uasione seu vt fieret multum eum ad cõsuetum, stabiliendamque dogma eorum momenti allaturum esse, vt qui spectata fide restis, & velut quoddam miraculum eius ætatis hominibus haberetur, verum vbi assentiri eis venuerit, varios rursus contrarietatem, exennatoque oratore ætate corpore sustinuit. cruciatus adeo vt ad fiduculas, & verbera peruenirent, quibus ille coactus tribus eorum formulis assensit, et subscripsit. Et eadem fere verba transferibit Cassiodorus in tripartita li. 9. & sanctus Athanasius, n qui spectator, & actor fuit in hac re, diligenterque omnia notauit, lapsusque hunc lugeat Vigiliis contra Euthichem lib. 3. eleganter inquitens. Immenso sane letu & implacabilibus lamentis prosecuti sunt sancti patres, suos præclarissimi viri, qui cum nauem, quâ tot tantaque Maria nauio arat, inter Syries scopulos atque pyræas validis undique aduersarijs, vrentibus, ventis iam ad portum salutis magna gloria perduxisset in colanem ibi insperata naufragium fecit, vni uersa Ecclesia catholica expanescenti eiusmodi Osipplane mi-

m Nicophorus lib. 9. c. 31.

n S Athanasius apologetico. 2.

sera-

Caput octauum.

*serabili casu catholicus orbis contremuit, concussusq; sunt solida-
 issima petre.* Idemque ex Soebadio beatus Iherony-
 mus de scriptoribus Ecclesiasticis testatur, itaque in
 tribus his, de quibus disputatio habetur, primum cre-
 dimus lapsum fuisse Osiu, vnde existimo non corde
 interiori, & mente lapsum, sed ore solum, & exteri-
 oribus verbis, & non omnino, in qua re nullum testem
 locupletiore meæ opinioni adferre potero quam
 occultatissimum eius sæculi Athanasium insignem, &
 exemplum summum patientiæ, & constantiæ, is enim
 duobus locis id affirmat. 1. ad solitarios scribens in
 epistola ad eos inquit. *Tantam vim insulit seni, quem Sym-
 nij pro exilio detinebat, & ita eum arte tenuit, ut afflictus, at-
 tritusque malis tandem agroque cum Vrsacio, & Valente com-
 municaret, sed tamen ut contra Athanasium non subscriberet,
 &c.* Postea in apologia. 2. ad finem. *Et si Osius minis Cō-
 stanti perterritus non videbatur Eusebianis contradicere, Vis
 tamen illa, & Constantij tyranni potestas, multaque contume-
 lia, & interminationes satis ostendunt, minime eum in nostri
 condemnationem consensisse, sed senij imbecillitate impar ver-
 beribus ad tempus cecidisse.* Idem Socrates lib. 2. cap. 26. de
 Osioloquens. *Hac de causa motus ut dixi, accessit ad concil-
 ium, simul atque senex, ille eorum fidei assentire abnuebat, pla-
 ga illi erant inflata, membraque machinis distorta, quapropter
 fidei formulis eo tempore aditis vi, & necessitate compul-
 sus consensit, subscripsitque.* Idem Sozomenus, o Nicæ-
 phorus, & Tripartita testantur, itaque ex grauissi-
 mi auctoribus patet. 1. vi, & cruciatibus in senio in-
 sectis subscripsisse, in quo omnes conueniunt, Secun-
 do ex Athanasio, non eum cōsensisse, sed ægre simul
 que ad tempus cecidisse. Tertia autem pars huius hy-
 storix, an Osius pœnitentiam egerit, licet habeamus
 testimonium Isidori Hispani aduersus Osiu, tamen
 ut Garfia Loaysa eruditissimus in margine eius libri
 adnotauit, sanctissimus ille vir, qui plusquam post
 ducentos annos ab Osijs temporibus vixit ex Marcel-
 lino apostata scismathico sectæ luciferianæ assumptis,
 ubi eadem verba protulit, quæ beatus Isidorus in cō-
 mentarijs de Syrmienti concilio ad Theodosium, ut
 Varonius p. aduertit, ex incerto auctore, qui duo-
 decim vitas collegit, in fine videtur quem manuscrip-
 tum in lucem eduxit Garfia Loaysa, & pro eo impio
 auctore Marcellino, qui occasionē Isidoro præbuit,
 eius verba genuina, & impia transcribendi alium au-
 ctorem Osiu contemporaneum testem fidei dignum
 occu-

o Sozomenus lib. 4
 c. 5. Nicéphorus, &
 Tripartita loco su-
 praticato.

p Varonius. 3. tomo
 anno 357. fol. 667.

occulatissimum adducimus; de cuius causa agebatur in eo concilio, & qui tractabar accurate, & luculenter res Ecclesie sanctum Athanasium videlicet; cuius testimonio libenter utimur in re tam graui; is enim locis etiam citatis, i. in epistola ad solitariam vitam agentes in verbis superius relatis inquit. *Ægrequē cū Vrsacio, & Valente communicauit, sed tamen ut contra Athanasium non subscriberet verū ne quā quidem illam rem pro se habuit; moriturus enim quasi in testamento suo eorum vim pro restatus est. & Arrianam heresim condemnauit, verū tūc eam a quocunq; probari, & recipi. Non enim apertius potuit id Athanasius scribere; neq; vllū aliud fide dignū testimonij quam Athanasij adduci; & ne is videatur semel id prouoluisse, ut geminata verba arguat q. enixam voluntatem. Idem in apologia. 2. in fine. *Vitā tamen illā, & tyrānicā Constantij potestā, multaq; cōmēlicā, & interminationes satis ostendunt, minime eum in nostri condemnationem consensisse, sed senj imbecillitate impar verbis ad tempus cēsisse. Hactenus Athanasius; ex quibus verbis ad tempus cēsisse, certum est; quod qui ad tempus cedit, post tempus in pristinum statum reuocatur; & restituitur; ut aperte ex alio loco primo cum hoc coniuncto ostēditur. Idemque videtur Hilarius de synodo sensisse illis verbis. Sed de eo (nempe Osio) nihil queror, qui de reo esse reseruat; ne iudicio humano ignoretur, qualis apud deū vixisset. Scilicet, quod cum deus reseruauit viuū, dicit Hilarius, ut postea penitentiā actā, non humanum iudicium ignoraret aliū exitū; & quē secūdū irā habuisset, ita ut cū in eo sancto, & integra fuerit, sic fuit exitus errore sublato, & abducto; has sententias videtur concillare sanctus Augustinus contra epistolā Parmeniani. c. 4. dū Hispanos eum condēnasse zelo fidelitatis, sed Gallos absoluisse, cum eūm Donatistæ odio eum prosequerentur, ut potest, qui Cecilianus contra eos fuit tempore Constantini; in eos inuehitur sanctus Augustinus inquitens. Quod enim de Osio dicunt Cordubēsi quondam catholici Episcopi, capos flagitandū est, ut prabent, nō solum talem illum fuisse; in qualem dicunt; sed quod talis fuerit manifestum illis fuisse; quibus eam communicasse asserunt, hoc enim nisi probauerint, frustra dicunt, se scisse qualis fuerit, qui a nescientibus esse nō potuit, a quibus se isti innocentibus separando propter ipsam separationis sacrilegiā iniquitatem innocentibus esse nō possunt, hoc enim magis credibile est, si tamen Osius ab Hispanis damnatus, sic fieri potuisse, in falsis criminat-**

q. l. Ballista ubi gl.
doctores: ff. ad
Trebellianum;

nonibus Hispani circumuenti, et callida insidiam frangere decip
ti contra innocentem exerceat sententiam, et postea pacifice in
humilitate christiana cederet sententiae collegarum, quibus il
lius innocentia comprobata est. Item constituta hac veri
tate hy storiarum, quod statim ut subscripta est illa pro
fessio fidei impia in Syniensi concilio, cui de formi
ter subscripsit Osius illico edicto Constantij reuoca
ta est ex Athanasio, Epiphanio, Socrate certumq;
est, quod cum ob vim, metumq; illarum cesserit eis
Osius, si idem metus instans erat, si nō reuocaret sen
tentiam, cum edictum contrarium esset promulgatū,
nō h eum catholicum vocarent Augustinus, et omnes
sacri doctores, nec auctorem Nicænae synodi, si ei po
stea contradiceret, ut velis, et remis Cardinalis peri
tissimus sacre hystoriae Caesar Varonius. Italus His
panū Osiū tueretur, & Galia Loaysa idem defendit,
cum in margine Isidori in fine conciliorum Marcelli
nū dedisse causam Isidoro scribit, & amplectitur sen
tentiam Athanasij, & diuui Augustini, & ex nostris
Garibai, & Pineta, vnde ut sistam gradum in curri
culo orationis, hoc argumentum constituo ex. Osi
p, natione Hispana, nam si Constanti Impera
tor, semalle Osiū suae factionis vnum habere asse
rebat, quam omnes alios praefules, recte Hispana re
gia arguere potest se vnum Osiū habuisse, qui pluri
Romae cōtulerit, quā omnes, quot fuere, quotq; sint,
quotq; futuri sperantur, cum eius causa Constanti
fidem professus donauerit Ecclesiae Romanae Italiae
regna, & ditiones, quas habuit plures, & hodie ha
bet, totq; aedes sacras construxerit, dona dederit, cō
cilia congregauerit, legem catholicam publice pro
fessi constituit, & ita Osiū sedem specia sedem

v Athanasij de sy
nodo Epiphanius ha
resi 73. Socrates lib.
2. c. 29.

f. Varonius. 3. tom.
anno 397. fol. 666.

r Garibai l. 7. ca.
49. Pineta in monar
chia. 2. p. lib. 13. c. 5.
§. 6.

v Orosius li. 7. c. 19.
Zonaras tomo 3. in
vitis Imperatorum
Ruffinus lib. 11. in
additionibus ad Eu
sebiū. Ammianus
Marcellinus lib. 22
Eutropius lib. 11. et

12. Socrumenus lib.
5. c. 16 cum alijs. Tri
part. li. 7. N. cap. li.
10 & 11. Sig. li. 7
anno 353 cum alijs.
Morales lib. 9. c. 38
cum alijs Valsus an
no 377. cum alijs S.
August. lib. 5. cap.
25. de ciuitate Dei
Mariana lib. 4. c. 18
& 19 de rebus His
panie. Varonius. 4.
tomo ab anno 361.
eū alijs Pāvinus li. 1
de Romanis principi
bus.

21
Tempora Im
perij, Iuliani, qui a fide recedens apostata di
ctus, Ioviniani catholici, & Valentiniani catholici, ni, Valenti
Valentinij, Arriani, & Gratiani catholici, & Valentiniani, Valen
niani locij Arriani qui libertatem reliquit legis, & nis, Gratia
religionis, ut quisque pro libito sectam Arrianam, ni, Valentia
vel legem catholicā profiteretur Hispania, Galliaq; ni.
22
Imperium
Theodosij
Hispani, &
Pontificatus
Damasi His
pani.
eundem statum obtinuerunt, catholicam fidem, Ro
manamq; sumptuum Pontificū praefecto, licet verū
que regnum a Maximo tyranno veracum sit.
Hisce Theodosij Imperatoris, & Damasi Pontifi
cis Romani fauulicis faustis, Romae felicibus, Ec
clesia fortunatis, quos offert Hispania agens de hono
ratiore pani.

23
Quod Hispanus fuerit Theodosius cognatus Traiani.

ratione considerandi loco, ex sua regione ortos id postulant, eosque orbis totius in spiritualibus, & temporalibus Principes, quibus merito gloriaripotuit Hispania, ut Eugubinus de statu Italice fol. 216. narrat. *Tante prosperitatis euentu, quanto nulla in orbe terrarum toto omnium seculorum decursu.* Quod autem Theodosius Hispanus fuerit Italica vrbe in Bæthica Prouincia ex maioribus Catholicis natus, & educatus præter Zosimum libr. quarto omnes auctores consentiunt, & Latinus Paccatus, Claudianusque eius ætatis scriptores in orationibus, & carminibus panegyricis coram illo habitis, recitant Marcellinus libr. 22. Socrates libr. quinto cap. 6. Tripartita libr. 9. cap. 6. & ut patria eadem, eodemque sanguine, & familia, ita effigie similis Traiano, & eadem sorte ex Sexto Aurelio, & cum uterque Reipublicæ Romanæ consulere, felicior Ecclesiæ Theodosius, ut Orosius lib. septimo cap. 19. & 22. in alijs codicibus narrat, cum à Gratiano Imperatore vocatum allerens, sic inquiens. *Qui cum afflictum, ac pene collapsum Reipublicæ statum videret, eadem prouisione, qua quondam legerat Nerua Hispanum virum Traianum, per quem Respublica reparata est, legit & ipse Theodosium quoque Hispanum virum, & restituenda Reipublica necessitate apud Syrmum purpuram induit, Orientique, & Thraciæ simul præfecit Imperio, hoc perfectiore iudicio, quia cum in omnibus humana vite virtutibus, iste parauerit in fidei sacramento, religionisque cultu sine ulla comparatione præcesit siquidem ille persecutor, hic propagator Ecclesiæ.* Et sicut ex Dione in Nerua primus ex exteris nationibus Imperator fuit Hispanus Traianus, ita ex Imperatoribus Catholicis, primus fuit Theodosius, qui Hispanus erat, hic ergo à Deo datus, hoc enim significat nomen Græcum Theodosius iam antea vaticinatum ex Aurelio Victore in Theodosio, quod Imperij habenas suscepturus erat, qui litteris Græcis THE atque D appellaretur, quod in somnis beato Melitio fuit reuelatum, & tandem à Gratiano Imperatore ex Hispania vocatus, & rogatus venit, ut crearetur Imperator coactus, non cogens petitus, non petens ex Latini Paccati oratione, quod & cecinit Claudianus quarto consulatu Honorij.

24
Quod ex Imperatoribus primus fuerit Hispanus, quam Gallus, tam ex paganis, quam catholicis.

Non generis dono non ambitione potitus,

P.

Digna

Caput octauum.

*Digna legi Virtus Vltro se purpura supplex
Obtulit, & solus meruit regnare rogatus.*

Cuius virtutes si recensendæ forent pro dignitate, volumina ingentia exigerentur, sed breui summa colligam, quæ officia in Ecclesiam Hispanus Theodosius contulerit, expendendo ex illis aliqua. Primum cum Constantinus solum libere ritus, & ceremonias exerceri, in Ecclesia edictis præceperit, non tomen sana Idolorum dirueret, Theodosius de lubra illorum radicitus euellit, prohibuitquæ, ne illis sacrificia fierent, vt habetur. l. 1. & 2. C. de summa Trinitate in codice Iustiniani, & in codice Theodosiano, & cum à Iuliano Apostata, & Valente pecunia fisci ministraretur ad ritus Gentilicos ille abstulit ex Zosimo libr. 4. denique statuit, vt sola fides catholica, quam Damasus Papa profitebatur, x seruaretur, & vt Nicæno concilio ordinata fuit. Secundo opem summam concilijs congregandis tulit, vt cerni potest in duobus Constantinopolitanis aduersus Macædonianum eius auxilio congregatis. 7 Tertio obedientiam eam Ecclesiæ censuris præstitit, vt exemplum sit omnibus singulare, & immortale ex illa notissima hystoria; cum enim Buthe- ricus in Thesalonica præfectus à populari seditione interfectus fuisset, eo quod ad Ludos Circenses exercendos non eduxisset & carcere quendam aurigam exercitatissimum, cognita vero à Theodosio nece præfecti, & aliorum, qui cum eo interfecti sunt, plures ex ciuitate Thesalonicensi occidi iussit, tam ex nocentibus, quam ex innocentibus, quò præcepto executioni mandato, milites septem millia ciuium trucidarunt, quorum plurimi culpa vacabant, cuius plagæ cum certior factus esset beatus Ambrosius ex eo irritatus Mediolani Theodosium in Ecclesiam introeuntem detinuit, à sacrificiis abstinere iussit, & ingressum Ecclesiæ prohibuit, donec pœnitentiam ageret, cuius mandato humilis Theodosius reuerenter obediens, diu se separatam à diuinis agnouit, & moerore cum pœnitentia declarato, publice quæ veniam petens admissus est ad sacrificia, & officia Ecclesiæ, absolutusquæ à censuris, ideoquæ legem condidit, quæ habetur in codice Iustiniani. l. vindicari. C. de pœnis, & l. 3. codice Theodosiano eodem titulo, & apud Gra-
tias

29
Officia Theodosij in Ecclesiam.

26
Sana Idolorum destruxit Theodosius.

27
Concilia congregauit.

28
Hystoria Thesalonica

x Theodorus lib. 5. c. 20. Nicaphorus lib. 12. c. 25. & 27. Socrates lib. 5. c. 16. & 17. Sozomenus lib. 5. c. 7. Rufinus lib. 2. c. 23. Tripartita lib. 9. c. 7. & 10. & 33. & 34.

7 Tripartita lib. 9. c. 12. Socrates lib. 5. c. 8. Sozomenus lib. 7. c. 7.

- 29 *C. cum apud Thesalonicā* 11. q. 3. l. *Vindicare. C. de penis.* tianum. cap. cum apud Thesalonicam. 11. quæst. 32 quæ cauetur, ne aliquis vitam adimat, donec per 30. dies causa audiat, vt iracundiæ locus detur, quod augustum, & memorabile factum dignum talis Imperatore omnibus sæculis alta mente retentum conseruari debeat, cū non summi Pontificis, sed vni priuati Pontificis Mediolanensis Ambrosij præcepto ita ceruicem submiserit, vt quod ægre quilibet prætor priuatus recusaret, ipse summus Imperator adimpleuerit, qui licet declarauerit se confici merore, omniq. solatio carere, donec ingredi Ecclesiam posset, nunquam ad eam profectus est, donec licentiam, & veniam à beato Ambrosio obtinuit. Quarto cum consules, & senatores plures essent Aethnici Gentiles, exemplo quæ suo alios traherent ad paganismum, Theodosius hoc prohibuit, & ita catholici effecti sunt, & cum eis alij executores eorum, vt Prudentius cecinit, & ex eo aduertit Morales libr. 10. cap. vltimo. Quinto omnem peccandi occasionem abstulit, cum enim praua Romæ consuetudo vigeret, quæ adulteræ probato adulterio prostituiebantur, vt essent meretrices omnibus communes, hoc substulit, & pœnam ordinariam legis Iulix de adulterijs exequi iussit, ex Tripartita lib. 9. cap. 24. Socrate lib. 3. cap. 18. Item ex eis Pistrina, in quibus fraude homines inmolam subterraneis includebant, funditus euellit, vtilia constituendo, praua auferendo, tyrannos superauit, Ecclesiam auxit, ita vt eius protectione secūra reddita sit, & amplificata, fortitudinē defensa, muneribus ditissima, ab oppressione hæresum liberata, à Gentilibus idolatris erepta, à fidelibus venerata, & vltima hora, vt diuus Ambrosius in oratione in obitu Theodosij ait, Ecclesiæ fidem, & obseruantiam commendauit dicens. Dilexi virum, qui quam iam corpore solueretur magis de statu Ecclesiarum, quam de suis periculis angetur, nam præcipue commendauit fidem seruari catholicam, Gentilium ritus excerpere. Nicephorus lib. 3. cap. 1. idem ait. Moriens vero nihil aliud eis mandauit, quam vt veram pietatem, integram seruarent. Quod & Zosimus Gentilis libr. 4. fatetur, notat Varonius quinto tomo anno. 3. 9. 52 & vita dignus fuit, vt eo sæculo florerent in Oriente magnus Athanasius, Basilus, item magnus Gregorius Nazianzenus Theologus summus, & Ioannes eloquentia magnus cognomento Chrysostomus,
- 30 *Iussit vt omnes gubernatores essent Catholici.*
- 31 *Occasiones peccatoris abstulit, vt est hystoria in panis adulterij.*
- 32 *Ecclesiā auxit.*
- 33 *Vltimo virā spiritū commendauit Ecclesie protectionem.*
- 34 *Eo sæculo doctores Ecclesie floruerunt in Oriente, & Occidente.*

Caput octauum.

& Occidente quatuor culmina, columnæque Eccle-
 siæ, luminaria eiusdem, Hilarius, Iheronymus, Am-
 brosius, & Augustinus, & laudes Theodosij cum
 non possint recenseri, consuleret, sunt auctores,
 de eius rebus gestis & agentes. Neque silentio præ-
 teriri debet Placilla Augusta vxor Theodosij His-
 panæ ex Claudiano, quæ ex Tripartita lib. 9. cap.
 11. & 31. & Nicæphoro lib. 12. cap. 8. & 42. cum
 diuinis litteris erudita esset, causa fuit, vt Theo-
 dosius non deciperetur ab Eunomio hæretico, quem
 Aulicorum præcibus ad colloquium admisit, & il-
 la Nicænæ synodi fidem proficiens cum amantissimo
 coniuge egit, vt cum illò prius non colloqueretur
 ne dolis, & illecebris Imperatorem in sententiam
 adduceret, quod & facilius consequi potuit, cum
 Deum sibi propitium haberet, cuius pauperibus in
 xenodochijs seruiebat, vt ancilla alligando iuscula
 delibando, patellas amouendo, panem apponen-
 do, ciborum frustra afferendo, pocula eluendo, co-
 clearia offerendo, & cum à quibusdam notaretur,
 dicere solita erat, aurum distribuere opus Imperij
 est, ego autem pro ipso Imperio hoc opus offero bo-
 na mihi omnia conferenti, maritum hortabatur,
 quotidie memoria repetens oportere semper, vt co-
 gitet, quid pridem fuerit, quid modo esset, vt in-
 gratus benefactori non esset. Nec aureo hoc sæcu-
 lo felicitas Hispaniæ minor extitit in eo, quod Pon-
 tificem summum Damasum Hispanum Ecclesiæ Ca-
 tholicæ obtulerit, qui ex eius regione missus est,
 siue Lusitanus ex oppido, quod dicitur Guimara-
 ens, siue Carpetanus ex Madrito insigni Regum se-
 de oriundus, vt Platina, & omnes Pontificales eius
 vita referunt, & nostri hystorici a qui Pontifex vt
 primus Hispanus, quam alius ex Gallijs, primam se-
 dem petit ab Ecclesia, cuius primam sedem tenuit,
 sicut enim frater maior regnum Hispanum fundatio-
 ne, Ecclesiarum erectione, institutione diuina le-
 gis Euangelicæ, ita Imperatorum catholicorum
 missione extitit, & fratris primogeniti beneficio
 in temporalibus, & spiritualibus adeo afficiendus
 erat, vt primum Pontificem in Ecclesia obtineret,
 in quo laudanda Hispania, primo, quod fuerit Da-
 masus Hispanus adeo insignis religione, & morum
 vitæ exëplo, & eruditione, vt sextum concilium Cõ-
 stantinopolitanum fide diamanthinum lapidem con-
 gre-

~ Ultra dictos vidē
 di sunt S. Anthonio
 2. p. tit. 9. ca. 6. §. 3.
 Euagrius lib. 1. hys-
 toriæ Ecclesiasticæ
 Zonaras. 3. to. Ruffi-
 nus li. 11. c. 18. Mo-
 rales li. 10. c. 45. Si-
 gonius lib. 9. de Im-
 perio occidentali Va-
 ronius 4. romo ab an-
 no 379. Mariana li.
 4. cap. 20.

a Morales lib. 10. c.
 40. Vascº anno 387
 Monarch lib. 14. ca.
 2. §. 1. Mariana lib.
 4. cap. 19. & 20.

35
 De Placilla
 vxore Theo-
 dosij Hispan-
 na.

Quod primº
 Pontifex in
 Ecclesia fue-
 rit Hispanus
 quam Gallº,
 & is Ponti-
 fex Sanctus,
 & mirabilis
 Damasus.

gregauerit, de quo beatus Iheronymus in epistola ad Pacacium Virginē, assentit Virginitatis palmā consecutum, & sanctus Ambrosius *b* laudat, Theodoritus *e* mirabilē vocat, Symachus Gentilis in epistola ad Theodosium Episcopum, & insignē antistitem legis catholice appellat, & sanctum Platina eius vita, & Varonius *d* asserens plura miracula eius gratia, & oratione vissa fuisse, & eum in Occidente multa veritatis luce corruscasse Nicēphorus *e* testatur omnigenere laudis florentissimū, & insignē Theodoritus *f* vocat. Secundo in eo, quod ā Damaso Hispano Ecclesia plures sacros ritus, canendi Psalmus, & Alleluia, & alia habet quę Varonius, recensent Platina, & alij. Tertio q̄ primus exiit ex Hispania Pontifex, quam ex Gallia, cum Damasus fuerit trigessimus nonus Pontifex ā beato Petro, & anno 370. creatur ex Platina, Palmerio, Michaelē Burchingero, & Papyrio Mausonio, Illescas in eius vita, at primus ex Gallis ex Platina in Martino. II. & alijs quibusdam auctoribus exiit Martinus secundus florens anno. 883. & centesimus vndecimus Pontifex ā beato Petro, & adhuc iste non Martinus, sed Marinus dictus ex Onufrio Panuino in additione ad Platinam, qui non Gallus fuit, sed ex Galleſio oppido in Hetruria, vt Papius Mausonius recitat eius vitā, & ita primus ex Gallis Syluester secundus exiit anno. 997. & 147. Pontifex ā beato Petro ex dictis auctoribus in eius vita.

Cum Hispania horum ætate tot ex se, vt ex equo Troiano emisserit alijs nationibus preclaros Imperatores, & Pontifices, in eius Prouincia florere clarissimi viri ā sancto Iheronymo de scriptoribus Ecclesiasticis celebrati, Platina *g* in vita Syricij, & ā nostris, vt fuerūt Aurelius, Prudentius ipsignis hymnorum vates, sanctus Pacianus Episcopus Barchinonensis, Dexter, Gregorius Episcopus Illiberitanus, Abundantius, Audientius, & Olympus, Paulinus, & Theodosius pater Imperatoris ā Valente martyrio coronatus, eo quod cum accepisset in Imperio successurum, qui T H E atque D in nomine haberet omnes Theodosios, Theodoros, *h* & Theodotos, quos inuenire potuit, vt alios ab Herode Innocentes interfectos occidit, & Syricius Papa scripsit Hincmaro Episcopo Tarraconensi, vt habetur. 1. tomo conciliorum, Mariana lib. 4. cap. 20. & 21. Gallia

b Sanctus Ambrosius lib. 5. epist. 40.
c Theodoritus lib. 5. c. 3. & 10.
d Varonius. 4. tomo anno. 367. fol. 200. & anno. 384. fol. 493
e Nicēphorus li. 11. c. 44.
f Theodoritus li. 5. c. 2. & c. 10. Soerates lib. 4. c. 24. Sozomenus lib. 6. c. 23.

g Morales lib. 10. c. 42. Varonius anno 344. Pāuin⁹ in chronico ab anno. 370. & Genebrardus li. 3. Mariana lib. 4. c. 20. & 21.

h Zonaras. 3. tomo Tripartita lib. 7. ca. 35. Socrates lib. 4. c. 15.

37.
Hispania, et
Gallia statu-

38
Aurelius,
Prudentius,
Pacianus,
Dexter, Gre-
gorius Illi-
beritanus, et
alij florere
in Hispania.

Caput octauum.

Item excellentes obtinuit viros, Hilarium insignem,
& Exuperium Tolosanum, beatum Martinum Turo-
nensem, & alios, quos Genebrardus recitat, sed in
hac felicitàte cum in vita humana nihil perfectum
sit, & consumatum infelix Hispania fuit nascente in
ea Prisciliano hæretico, qui ex Gnosticis, & alijs co-
natus est seminare hæresim, aduersus quam cõcilium
Cæsaraugustanum congregatum est, vt ex eo patet,
& primo romo conciliorũ & apud Garliã Loaylam, &
Gallia eodem morbo Prisciliani laborauit, cum eum
reciperet, ex Sulpitio i Seuero in fine hystorię, Mo-
rale, & Sigonio, is tamen non hæresiarcha fuit, sed
ex alijs accepit, ita quod ex Hispania nulla hæresis
orta est vnquam, sed ad eam ex alijs regionibus allata
extitit, neque hæreticos patitur cum statim Prisci-
lanum abiecerit vt partum abortiuum, sed Gallia la-
borauit, tum Prisciliano, & socijs, qui mustam Gallię
fœcem doctrinæ seminarunt, tum Vigilantio hæ-
resiarcha, qui inuentor fuit hæresis summæ, quam
ad Hispaniam adferre tentauit, vt Morales, & Vase^o
narrant, Panuinus, & alij. Item, & laborauit Arria-
na hæresi, vt epistola suã declarat Damasus Papa, cu-
rãdũ vt reducantur Galli Episcopi, nec decipiantur,
quam recitat Sozomenus lib. 6. c. 23 & legitur in con-
cilio Romano Damasi Papæ.

Ex his patet ad epilogum rem reducendo, quod fi-
lius primogenitus Hispanum regnum est Ecclesiæ,
cum sit primum regnum catholicum, primum Pontifi-
cem in Ecclesia, primam Ecclesiam in regno, primum
in ea concilium habuerit, & in Romana vrbe primum
sanctum, & Ecclesiam ei dicatam, in multisquẽ alijs
rebus primum sit, & ita primam benedictionem, & se-
dem postulat, & quia tempore Arcadij, & Tho-
norij diuersum statum habuerunt, alio

capite de his agendum

erit,

(?)

39
Syricius Pa-
pa scribit
Hincmaro
Episcopo T
rraconensi.

40
Gallia Vigẽ
Hilarius, E-
xuperius, be-
atus Marti-
nus.

41
Priscilianus
hæretic^o, qui
Galliam, &
Hispaniam,
corrupt.

42
Gallia hære-
sibus labora-
uit diuersis.

43
Epilogus, &
filius primo
genitus sit
Hispania.

CAPVT

CAPVT NONVM,

Quo status Ecclesiæ in Hispania, & Gallia describitur ab Imperio Arcadij, & Honorij, vsque ad Recharedum Regem Gothorum.

(2)

*Arcadij, et
Honorij Im-
perij.*

*2
Mutationes
ex Barbaris
nationibus
ingredienti-
bus Imperiũ*

OC Aureo sæculo, quo summi Dei beneficio, & Catholici Theodosij Hispani opera, & auxilio totius orbis vna vox Christus erat, cum ubique terrarum catholica fides vigeret ex beato Iheronymo, a & Paulino eius ætatis certissimis testibus, cupiditas omnium flagitiorum radix, simul cum innata mortalium animis inuidia, ita omnia perturbauit, ut non solum regnorum, sed omnium rerum humanarum tam religione, quam litteris, & gubernatione mutationem pareret, variorumque mores variarum nationes ex paterno litu transmigrantes in alijs imprimerent. Magno enim Theodosio Hispano, in Orientali imperio Arcadius vigesimum attingens annum, & Occidentali agens decimum Honorius, eius liberi successores extitere uterque catholicus, & ambo leges b aduersus infideles, tam Paganos, quam Iudeos ferentes, sed eo infelices, quod hi, qui à Theodosio in fastigiũ summum elati fuere, immemores beneficiorum in filios conspirantes gētes Barbaras, & nationes in imperiũ iminiserunt. Gil do enim cui Africa credita fuit, eam sibi sumere conatus, à fratre Macesezile victus, per mare profugus strangulatus fuit ex Orosio lib. 7. c. 25. quam strangulationem Zosimus lib. 5 desperationem quandam declarat fuisse, ex qua nē in hostes incideret laqueo se suspendit. Rufinus vero Aquitanus Gallus, ut Imperij culmen adipisceretur, in diuersas Prouincias Imperij Orientalis. Gothos, Hunnos, & alios immisit, qui ut hostes ingressi ut indigenæ sedes fixerunt, & quamuis ipse Rufinus ab exercitu traditus capite truncatus deficeret, tamen ab eo immixtæ nationes Barbaræ non solum Romanas vires contemnere, sed insolentius exprobare cœperunt, ut lacrymis Iheronimus deplorant beati Iheronimus, c & Chrysostomus, quod anno. 395. accidisse Varonius in annalibus

a S. Iheronymus epist. 3. & 7. Paulinus epist. 2. 6. S. Zosimus lib. 8. cap. 10.

b l. 3. & 4. c. de hereticis. l. 3. & 4. c. de Paganis. l. 7. c. de Iudeis & in Codice Theodosiano l. 26. et 27. cum alijs. c. de hereticis. l. 13. c. de Paganis. S. Augustin. ad Vicentium epistola. 48.

c Iheronymus epist. 3. Chrysostomus ad viduam Iuniorē Varonius. 5. c. anno 95. fol. 134.

Caput nonum.

Ecclesiasticis commemorat. Sed cum sibi angustum si-
 tum Imperium Orientale huiusmodi nationes habe-
 rent, ad expugnandas eius Prouincias in Occidenta-
 le transgredi decreuerunt, quod primo apparatus bel-
 licos parando anno. 400. Alaricus Rex Gothorum
 conatus est, & de inde profectus ab anno 400. vt Sigo-
 nius lib. 10. de imperio Occidentali anno. 306. & 401.
 auctor est, & cum essent duo Reges Gothorum, alter
 Alaricus Christianus, sed hæreticus Arrianus, alter
 Rhadagaisus Paganus ferox, & immanis, vterque Ro-
 manum Imperium diuerso tempore vexauit, Rhada-
 gaisus ab anno. 406. qui cum innumera multitudine
 cælesti lumine icuante omnino vastatus est, alter ve-
 ro Alaricus vicissitudines habens, & quandoque vi-
 ctor, aliquando à Stelicone victus, tandem eiusdem
 hostis Steliconis industria, qui Eucherio filio Impe-
 rium affectans, omnes ei barbaras nationes effudit,
 Alaricus obsidens Romanam urbem primo auro rede-
 mit, deinde vastauit eam occupans, & Italia misere à
 Gothis vexata, dum in ea hæc aguntur tragediæ, Gal-
 liam aggredi Vuandali, Alani cum alijs coniuncti bar-
 baris cœperunt pridie Kalendas Ianuarij anno. 407
 transito Rheno flumine, cuius regni in scilicet elam-
 dem sanctissimus ille Ecclesiæ doctor Iheronymus
 hæc verbis describit epistola. 11. Innumerabiles, & fe-
 rocissimæ nationes vniuersas Gallias occuparunt, quicquid in-
 ter Alpes, & Pyreneum est, quod Oceano, & Rheno includi-
 tur. Quodam Vuandalus Sarmata, Alani, Gipedes, Heruli, Sa-
 xones, Burgundiones, Alemanni, & (colenda Respublica) ho-
 stes Pannonij vastarunt. Etenim Assur venit cum illis Magü-
 tia, cum nobilis quedam ciuitas capta, atque subuersa est, &
 in Ecclesia multa hominum millia trucidata, Vangiones lon-
 ga obsidione deleri Rhemorum vrbs præpotens Ambiani Attre-
 bata extremumque hominum Morini Tornacum Nemete Ar-
 gentoratum translati in Germaniam Aquitania nouemque po-
 pulorum, Lugdunensis, & Narbonensis Prouincie præter pau-
 cas vrbes populata sunt cuncta, quas & ipsas foris, & intus va-
 stat fames. Non possum absque lacrymis Tolosæ facere mentio-
 nem, quæ vt hucusque non ruerit, sancti Episcopi Exuperij
 merita præstiterunt. Ipse Hispaniæ iam iamque peritura
 tidie contremiscunt, recordantes irruptionis Cymbrica, &
 quicquid alij semel passi sunt, ille semper timore patiuntur, ce-
 tera taceo, ne videar de Dei desperare clementia. Quod &
 Gallus Saluianus Massiliensis de vero Dei iudici-
 cio lib. 6. deplorat hac eiulatione. Excogitata est in per-
 niciem

Italia vexa-
 tio à Gothis

Galliarum oc-
 cupatio abar-
 baris.

niciem nostri, ac dedecus gens ignavissima, quæ de loco in locum pergens, de orbe in orbem transiens univ[er]sa vastarent, ac primo de solo patrio effusa in Germaniam primam nomine barbaram, natione Romanam, post cuius exitum primum assir regio Belgarum, deinde opes Aquitanorum, & postea. Nō enim hoc agitur iam in Maguntiacensium ciuitate, quæ iam excisa, & deleta est, non enim Agrippinæ, sed quia hostibus plena non agitur Treuironum vrbe excellentissima, sed quia quadrupli cœuersione est postrata. Id quæ Rutilius in itinerario, & Zosimus lib. 6. confirmant, & Prosper Aquitanus cecinit in prologo libri de prouidentia Dei.

Hæu cæde decennii

Vuandalicis gladijs sternitur, & Gethicis

Non Castella petris, non oppida montibus altis

Imposita, aut vrbes amnis æquoreis

Barbarici superare dolos, atque arma furoris

Euoluere omnes vltima perculimus

EX qua gentium immanium irruptione feroci & vasta, Gallia plena visa est exteris nationibus barbaris Gothis, Vuandalis, Alanis, Sueuis, Silingis, Frācis, Burgundionibus, & alijs, ita vt hi omnes cum Romanis, & incolis Gallis regnum colerent hac diuisione adhibita, quam elegantius alijs Sigonius, lib. 11. de imperio Occidentali anno 419. & 423. describit, Romani enim partem Galliæ à Rheno vsquē ad fluuium Ligerim possidebāt exceptis ciuitatibus Armonicensibus, quæ libertatem contendeabant. Burgundiones vltra Rhodanum fluuium propter quasdam ciuitates Romanis subditas. Gothi à fluuiio Ligeri, & deinceps & à Tolosa vsquē ad Oceanum, & alij mixti cum omnibus his gentibus, & Vuandali partem maximam occupantes.

Dum hæc Galliæ misera obueniunt, Hispania, vt diuus Iheronymus vaticinatur perhorrescit, ad eam enim dum Constantinus tyrannus vellet Gallias, & Hispanias sibi vsurpare, Constantemquē filium Casarem ex monacho constituere intenderet, aduersus eū Didymus, & Verianus Hispani se obijcientes, in Pyreneis montibus iamdiu ingressum impederunt tyranni autem in auxilium copias Vuandalorum, Alanorum, Sueuorum, & Silingorum induxerunt, vt ex beato Ildoro de Gothis, & Orosio d. Ambrosius Morales computatione annorum facta narrat, Gothi autem iam inde ab ipsa foundatione Prouinciarum, & genere, & conditoribus fratres Germani cum Hispaniis,

d. Orosius li. 7. c. p. 2.
& Vlr. Moral. li. 11
c. 9. 10. & 11. Mariana de rebus Hispaniæ lib. 5. c. 1. 10. nes Magnus lib. 15 hystoria Gothorum
nis, ac c. 5. cum alijs,

5
Diuisio Galliarum in occupatione hostium.

6
Hispaniarum occupatio, & origo Gothorum in eis.

7
Origo Gothorum.

Caput nonum.

nis, Magog enim frater Tubalis Hispaniarum aucto-
ris Scythiam, & Gothiam condidit ex Veroseq; & Io-
sepho lib. 1. c. 6. antiquitatum, cursu tamen temporis
in Hispanias ab Honorio concessas, vt opportuni-
us demonstrabimus, descendunt, ita paulatim incos-
læ facti, vt aliq; nationes deleuerint, solisque Hispa-
nis regnarent nexu, & vnionis cum eis vinculo quo-
dam ita contracto, vt vna gens tota vnum nomen
Hispaniarum sint sortiti. Huius autem in Occiden-
te mutationis (cum volucris fortunæ rota aduersa se-
cundis semper alternet,) plures causas, & coniecturas
iudicium humanum ex cogitauit, si d qui Dei optimi
maximi iudicium exquirere oratione, & mœnore cu-
rarunt duas potissimum reddunt, altera ex vitij; to-
tius Occidentis proficiscens, hæresibusquē in quibus-
dam Prouincijs vigentibus, vt sanctus Iheronymus
epist. 3. luget his verbis. *Nostri peccatis barbari fortes
sunt, nostri virij Romanus superatur exercitus, & quasi non
hæc sufficerent plus pene bella ciuilia, quam hostis mucro con-
sumpsit. Miseri Israelitæ, ad quorum comparationem Nabu-
chodonosor seruus Dei dicitur. Alia causa ex providentia
ipsius Dei orta est, vt nationes barbaræ Gentiles, &
hæreticæ ad fidem incolarum reduceretur, religionē
catholicam profitentes, vtramq; rationem nonus ille
fuit ætatis Iheremias Saluianus Malsilienfis Aquita-
nus Gallus in libris ad eam rem demonstrandam edi-
tis de recto iudicio, & providentia Dei satis expri-
mit, & à prima exordiens lib. 3. totius vniuersi flagi-
tia exprimit hac oratione lugubri. Ipsa Dei Ecclesia, quæ
in omnibus debet esse placatrix Dei, quid est aliud quam exa-
cerbatrix Dei? Aut præter paucissimos quosdam, qui mala fugi-
unt, quid est alius omnis cæus Christianorum, quam senten-
tiæ visitum? Quotum enim quemquē inuenies in Ecclesia, aut
non ebriosum, aut non helluonem, aut adulterum, aut fornicato-
rem, aut raptorem, aut ganeonem, aut latronem, aut homicidam,
& quod his omnibus peius est, præter hæc cuncta sine fine. In-
terrogem enim Christianorum omnium conscientiam, ex his, vel
flagitijs, vel sceleribus, quæ nunc diximus, quos quisquē homi-
nem non aliquid est eorum? Aut quos quisquē non totum? Pa-
cilius enim inuenies, qui totum sit, quam qui nihil. Et cum lon-
go sermone de vniuerso orbe loquatur, de Romanis
lib. 5. agens eos ita oppressores pauperum depingit, vt
oprabiles viduis, & egenis barbari videretur, vt pie-
tiores, quam ipsi Romani, ita proferens. Interea vastan-
tur pauperes, viduæ gemunt, orphani proculcantur in ean-
tum,*

8

*Causa quare
Gothi, & alij
vastarunt
Imperiū Oc-
cidentale.*

9

*Causa vastarionis vni-
uersi orbis.*

10

*Causa irru-
ptionis in Ro-
manos.*

11
Causa irrup-
tionis in Ga-
llias.

12
Hereses in
Gallia hoc
tempore vi-
gebant.

13
Causa irrup-
tionis in Hi-
spanias.

tum, ut multi eorum, & non obscuris natalibus orti, & libe-
raliter instructi ad hostes fugiant, ne persecutione moriantur,
querentes scilicet apud barbaros Romanam humanitatem, qui
apud Romanos barbaram immanitatem ferre non possunt. De
Gallia autem ipse Gallus eodem lib. 5. In omnibus quis-
pe Gallijs, sicut diuitijs primi fuisse; sic & vitijs nusquam im-
probior vita, nusquam corruptior disciplina, hanc pro muneribus
sacris dederunt Domino retributionem; ut in quantum be-
neficijs suis ille ad se illexerat ad propitiandum, in tantum illi
flagitijs suis laborauerint ad exacerbandum. Hocque miser-
rimo tempore Vigilantij, & Prisciliani hereses ita
frequenter apud Gallos vigeant, ut iram Dei excita-
rent digni depredandam barbaris clade illa eximia
tradi Galliam ex Seuero, & alijs, quos Varonius. 5. to-
mo anno. 412. fol. 345. recitat. Circa Hispanias autem
ipse Saluanus Gallus cum Galliarum scelera narra-
ret, de Hispanijs lib. 7. sic ait. Quid Hispanias? nonne vel
eadem, vel maiora forsitan vitia perdiderunt? quas quidem cœ-
lestis ira etiam si alijs quibuslibet barbaris tradidisset, digna ta-
men flagitiorum tormenta tolerarunt puritatis inimici, sed ac-
cessit hoc ad manifestandum illis impudentie damnationem,
in Vuandalis potissimum, id est pudicis barbaris traderentur, du-
pliciter in illa Hispanorum captiuitate Deus ostendere voluit,
quantum & odisset carnis libidinem, & diligeret castitatem,
cum & Vuandalos ob solam maxime pudicitiam illis superpo-
neret, et Hispanos ob solam vel maxime impudicitiam subiuga-
ret. Quid enim? Nunquid non erant in orbe terrarum barbari
fortiores, quibus Hispania traderetur? Multi absque dubio im-
mo ni fallor omnes, sed ideo infirmis hostibus cuncta tradi-
dit, ut ostenderet scilicet non vires valere, sed causam, nec nos
tunc ignauissimorum quorundam hostium fortitudine obrui,
sed sola virtutum nostrorum impuritate superari, ut vere in nos
venerit dictum illud, quo ait, secundum immundicias suas, &
secundum iniquitates suas feci illis, & auerti faciem meam ab
eis. Et mox subdit. Quid prodesse nobis prerogatiua illa re-
ligiosis nominis potest, quod nos catholicos esse dicimus, quod si-
deles esse iactamus, quod Gothos, ac Vuandalos heretici nomi-
nis comprobatione despiciamus, cum ipsi heretica prauitate vicia-
mus, itaque relictissime nobis dicitur illud, quod Iudais in lege
fidentibus dixit sermo diuinus. c. 78. Iheremia. Quomodo dicitis,
sapientes sumus, & lex Domini nobiscum est, nolite, inquit
confidere in verbis mendacium dicentes, templum Domini, templum
Domini, templum Domini, quia si benefeceritis vias vestras, &
studia vestra, & aduena, & pupillo, & vidua non feceritis ca-
lumniam, neque sanguinem innocentem effuderitis, in loco hoc
habi-

Caput nonum.

*habitebo & habitabo, in loco isto a saculo usque in saculum, quod
vixit; ostenditur, quod si ista non facimus, superflua nobis carho
lici neminis praesumptioe placeamus. Et cum quoniam aliquae
haereses in Hispania allatae essent à duobus Auitis
Gallis de erroribus Origenis, & Victorini, aliquaque
vestigia Priscilliani manerent, ut epistola Orosij re-
lata ante librum beati Augustini adversus Priscillia-
nistas declarat, & concilium ad id extirpandum To-
letanum congregatum est, ut mox dicemus, tamē non
ita hae vigeant haereses sicut in Gallia illis plena,
cum Saluvianus solum ex peccato libidinis Vandalos
castos barbaros in Hispanias irruisse testetur, asserēs
semper catholicorum nomine gloriari Hispanos, &
deinde inditum illis, ut naturale, & genuinum fuit, in
Gallia autem seruebant haereses, tum Priscilliani, tum
Vigilantij, qui Gallus à Gennadio de scriptoribus
Ecclesiasticis dicitur, & quāvis Calagurritanus à bea-
to Iheronymo nuntietur, in principio adversus Vi-
gilantium, & à Varonio. 5. tomo anno. 406. & Pam-
pilonensem dicat Mariana de rebus Hispaniae lib. 4.
c. 20. tamen non Hispanum appellant, sed potius vi-
dentur Gallum nuntiare, cum tunc monstra Galliae
nasci haereticorum dixerint, & potuit esse Calagurri-
tanum aliud oppidum Galliae, vel ibi praesbyterum
fuisse, ut Barchinone, non tamen natum, sed licet Hispanus
esset, dum Hispaniae egit, nihil haereticum, vel
haereticum gessit, immo à Paulino epistola. 1. c. 11. mē-
datur, & à Iheronymo epistola. 13. id ostenditur, sed
post egressum ab Hispania illam haecem, & sentinam
haeresum eiecit, & imbibit, non eam Hispaniae gu-
stans, Galliam autem totam fere occupans. Cum igitur
prima causa disruptionis, & cladis huius à Saluvia
no tot lacrymis, atque suspirijs descripta sit.*

Secunda causa de providentia Dei exquirēda est,
quae gloriam maximam Hispaniae parit, cum enim in
ea certaverint Vandalis, Alani, Suevi, Selingi, Go-
thi haeretici omnes, & hostes ferocissimi, dum viderentur
victores, victi à fide Hispanorum extiterē, nā
ea, ut aurum in fornace probatum haeresum spurciti-
as à se abiecit, & splendidiore suam religionem, pu-
ram, & integram absque macula, & naevo ostendit, &
ira à Septentrione Deus Gothos ad Hispaniam Oc-
cidentalem transtulit, ut fidem susciperent, quam His-
pani veram profitentur, & eam forsan in sua regione
manentes non colerent, quod ex duobus auctoribus
cuius

14
Haereses à
Gallia in Hi-
spaniam alla-
tae, & non vi-
gebant, ut in
Gallia.

15
Catholicorum
nomen sem-
per Hispanis
naturale, &
genuinū fuit
16

Haereses hoc
tempore plus
in Gallia,
quā in Hispania
vigeant.

17
Vigilantius
dum in His-
pania fuit,
non haereti-
cus extitit;
sed in Gal-
lia, et an fue-
rit Hispanus.
18

Causa ex pro-
videntia Dei
devastationis
regnorum.

19
Fides in His-
panis proba-
ta, & pura.

20
Gothi vice-
runt armis, sed
fide Hispano-
rum superati
religionē eo-
rū susceperunt

21

*Orosij finis
in describen-
da hystoria,
& Augusti
ni in libris
de ciuitate
Dei:*

cuius ætatis coniunctis satis ostenditur ex Saluiano Masiliensi Gallo, & Paulo Orosio Hispano, quorum alter ærumnas deplorat, alter iussu beati Augustini hystoriam descripsit eodem spiritu tradens, quod diuus Augustinus scripsit libros de ciuitate Dei; tunc enim Pagani, ut ex Zosimi Gentilis hystoria patet, eam infelicem cladē tribuebant iudicio. Decorum, & Gentilium delubra, & Idola subuerterentur à Catholicis Imperatoribus Theodosio, & filiis Arcadio, & Honorio, sed quod ea causa non extiterit, cum peccata publica, & hæreses eo excidio dignæ essent, & prouidentia Dei occulta id postularēt, ut postea Idolatraz, & hæretici ad religionem Ecclesiæ Romanæ redirent, Orosius hystoriam; Augustinus de ciuitate Dei volumen ediderunt, quibus narratur felicitas temporis, quo Christiana religio, & virtus floruit; & hortantur, ut intelligant ex ærumnis, & infelici illo euentu faustum aliquid, & fortunatum sperandum esse, quod idem Tertullianus in apologetico aduersus gentes. cap. 39. differit, & idem argumentum aduersus Machiavelum hodie prosequitur Eugubinus catholicus auctor in libro imperia pedere à virtutibus; & de Italiæ statu; sed ut ad rem redeamus Saluianus lib. 7. inquit de Vuandalis agens. Quid enim nunquid abducta à solo patrio degere intra Gallias non potuerant? Aut ne depererent, cum illesse à nobis usque ad tempus illud cuncta vastauerint. Sed est intra Gallias formidabat, quid in Hispania? Vbi exercitus nostros etiam bellando conuincunt, nunquid consistere, aut permanere metuebant iam victores; iam triumphantes, quibus usque ad hoc fortitudinis factum contigeret ascendere, & post experimenta belli diu parari intelligerent sibi Romanæ Reipublice vires; etiam cum barbarorum auxilij pares esse non posse, poterant ergo illic sedere, nec timere, sed ea vique cælestis manus, qua eos ad puniendam Hispanorum flagitia illuc traxerat; etiam ad vastandam Africam transire cogebat. Et hoc veluti prosequens; hancque reddens rationem Orosius libr. septimo cap. vltim. aliam etiam subiungit huiusmodi. Quamquam si ob hoc solum Barbari Romanis finibus immissi forent; quod vulgo per Orientem, & Occidentem Ecclesiæ Christi Hunis; Suenis, Vuandalis, & Burgundionibus, diuersisque, & innumeris credentium populis replentur laudanda, & attolenda misericordia Dei videretur; quandoquidem, & si cum labefactione nostri. tantæ gentes agnitionem veritatis acciperent;

Q

rent;

Caput nonum.

rent, quam inuenire vtrique nisi hac occasione non possent. Quod & recens auctor Genebrardus lib. 3. in chronico anno. 406. & 421. excogitauit inueniens. Quod hac Imperij dilaceratio, per diffusas nationes Septentrionales vtilis bono publico, & Ecclesie fuit. Primo enim bellis civilibus finem imposuit. Deinde penitus idolatriam sustulit, quam ne Christiani quidem Imperatores radicibus extirpare poterant. Inde multa Imperia, & regna Christiana exorta sunt, quorum quodq; religionem propagauit. Et si imperaturus erat Paganus, vel hereticus negotium toti penitus Ecclesie fiebat, ut sub Constantio, & Juliano visum fuit, & hodie si in vno loco, vel regno non liceat pie, & catholice vivere, in alio considerare potest. Itaque eodem tempore ob peccata puniuntur Christiani, sed extollitur misericordia Dei, ut essent instrumeta, quibus infideles, & heretici veritatem reciperent, & agnoscerent. Quod est maxime attendendum, & memoria retinendum circa Hispaniarum excellentiam, in qua longe Gallos superant. Primo quod Gothi, & Sueui ab Hispanis sunt ad fidem redacti, ut suo loco demonstrabimus ostendentes non ex fumo eorum fulgorem Hispaniam accepisse, sed fumo dedisse lucem veritatis, tamen Franci non a Gallis, sed Burgundionis Regis filia vxore Clodouei edocti sunt. Secundo vsque disereta, & diuissa fuit religio, Gothi nomen retinuerunt Gothorum, in Hispania, & Hispani incolae Hispanorum nomen habuerunt, ut religione dispares, ita gente, & nomine, sed ubi vna fuit religio, vna gens, vnumque nomen, solum sonat Hispanorum, non Gothos, nec Hispanos fecerunt, & ut Hispani Gothos superarunt religione, omnes Hispani dicti sunt, sed in Gallia Gallorum nomen amiserunt. Franci, a Francis gentilibus eos occupantibus omnes dicuntur, & Gallie pars, quae Sequanorum nomen habebat, a Burgundionibus hodie Burgundia nuncupatur, ut notat Morales lib. 11. c. 6. & a Gothis antea Gallia Gothica, nunc Vasconia a Visigothis appellatur ex Blundo de declinatione Imperij lib. 1. ita ut nomen Gallie vulgari sermone omnino amiserit, & fere etiam Latino.

Hac autem perturbatione varie Hispaniam diuisam esse constat ex Sigonio lib. 1. de Imperio Occidentali fol. 268. & Varonio quinto tomo anno. 409 fol. 287. & alijs, sed ex beato Isidoro narrantibus Hispanis auctoribus maior fides habenda videtur Ambrosio

22
Quibus in rebus potior sit Hispania in se de Gothis, et exteris instruis, quam Gallia, primo ab Hispanis edocti Gothi, Franci non a Gallis sed a Burgundionibus.

23
Gothi, & Hispani vnum nomen habent, ubi fuit vnafides Hispani vocati, Galli nomen amittunt Franci appellati, Burgundiones, & Gothi.

brofio Morales, Vasco, & alijs, eū diligenter Hispa-
nas inuestigauerint, qui scribunt q Galliciā, quæ tūc
maxima Hispaniarum pars erat, cum totam Castellā
veterem comprehenderet, Suevi, & cum eis, quidam
ex Vuandalis occupabant, Lusitaniam, & Carthagi-
nensem Prouincias Alani demptis Carpētānis, & Cel-
tiberis in fide Romanorum persistentibus, eū Asturi-
bus, & Cantabris Bæthicā Vuandali, & Silingi.

Hoc igitur statu regnis Hispaniarum, & Galliarū
hisce sæculis manentibus in diuisione regia, circa Pon-
tificiam iurisdictionem spiritualemente varia erant pro-
fessiones religionis in utroq; regno, in Gallia enim
ex Francis, & alijs barbaris quidam Pagani, alij Ar-
riani extiterunt. Burgundiones vero qui anno. 413.
partem Galliae Rheno proximam obtinuerunt, ex
Cassiodoro in chronico in Honorio, & Theodosio,
Christianos sub Honorio effectos. *f Orosius tradit*
auctor eius ætatis, & ita fide dignior quam Socrates,
qui ad tempora Valentiniani sequentis Imperatoris
protrahit, vt Varonius recenset. Ex incolis quidam
hæretici, vt superius obseruauimus, Vigilantij, &
Prisciliani erroribus inquinati, & pauciores catholi-
ci manebant, cum Orosius lib. 7. cap. 19. de Burgun-
dionibus catholicis hæc scribat. *Eorumque esse prævali-
dam, & perniciosam manum Gallia, hodieque testes sunt, in*
quibus præsumpta possessione consistunt, quamuis prouidentia
Dei omnes Christiani modo facti catholica fide, nostrisque eleri-
cis, quibus obedirent, receptis blande, mansuete, innocenter-
que uiuant, non quasi cū subiectis Gallis sed cum fratribus Chri-
stianis, Et Saluianus lib. 7. de Prouidentia Dei Gal-
los flagitiose vivere asserens inquit. Exceptis tamen per
paucis ferme sanctis, atque insignibus uiris, qui vt quidam,
de ipsorum numero ait.

Sparsis redemerunt crimina nummis.

QV O S. Sanctos viros Varonius. 5. tomo anno.
412. fol. 343. intelligit Eucherium Lugdunensem,
Saluanum Vienensem, Hilarium Arelatensem, &
eius prædecessorem Honoratum Prosperum Regien-
sem Aquitanum, & alios alumnos monasterij Lerinē-
sis. Vnde Innocentius primus, vt habetur primo to-
mo epistolarum Romanorum Pontificum, & primo
tomo conciliorum epistola. 2. & 3. ad extirpandas hæ-
reses consultus à sancto Victoricio Rothomagensi,
& sancto Exuperio Tolosano scribit Epistolas, Vigi-
lātij hæreses cōsūtādo, Burdegalēse tamē cēgregatū
conci-

f Orosius li. 7. c. 19.
Socrates lib. 7. c. 30.
hystoria Ecclesiasti-
ce. Varonius. 5. to.
anno 415. fo. 538.

25
Status Eccle-
sia Galliarū.

26
Burdugalē-
se, & Tauri-
nense conci-
lia sub Inno-
centio. 1. in
Gallia, et epi-
stola Innoce-
ntii.

Q.2

Caput nonum.

conciliū in Gallia sub Innocētio primo legitur, apud
 Platinā in Innocētio primo aduertus Priscillianis-
 tas, & Taurinense celebratū ait GENEBRARDUS anno.
 404. lib. 3. nec apud alios inueni. In Hispania autē ca-
 tholici cōstantes in fide, & religione manserunt, quā
 plurimi enim martyrij coronā adepti sunt, q̄ de Gallis
 eo sēculo non legitur, idq; sanctus AUGUSTINUS epi-
 stola. 180. memorat inquit. *Non enim quisquam est,*
opportere, qui dicat ministros manere ubi iam non fuerint,
quibus necesse sit ministrare, ita quidam sancti Episcopi de His-
pania profugerunt, prius plebibus partim fugā lapsis, partim pe-
remptris, partim obsidione consumptis, partim captiuitate disper-
sis, sed multo plures illic manentibus, propter quos manerent.
sub eorundem periculorum densitate manserunt, & si aliqui de-
seruerūt plebes suas, hoc est, quod dicimus fieri non debere, neq;
enim tales docti auctoritate diuina, sed humano vel errore dece-
pti, vel timore sunt victi. Hæc diuus AUGUSTINUS, ad quē
 uiuentem confugiebant, omnes, & ut oraculum diui-
 num consulebant, ex quo patet peremptos quosdam,
 ut martyres, alios captiuos, alios profugos, alios con-
 stantes manentes in fide, & ita ex incolis catholici
 erant omnes simul cum Romanis, ex Vuandalis ARRI-
 ANI, ex alijs nationibus Gētiles, ex Gothis ATAVLPHUS
 ab omnibus ARRIANUS habetur, sed cum PLACIDIA con-
 iux ad modum catholica esset, eiusq; maritus ad quief-
 ceret consilijs, & hortationibus, cum ex eis Romam
 occupare desisset, verosimile videtur Christianum
 fuisse catholicum, & HONORII catholici Imperatoris
 fautorem. Ex alijs vero Gothis non omnes, ut passim
 scribunt omnes historici, ARRIANI erant, sed partim
 catholici, ut ex IOANNE CHRISOStOMO epistola. 14. pā-
 tēt. Narrauerunt mihi MARSI, et Gothi monachi, apud quos SE-
 RAPION Episcopus perpetuo delitescbat, Moduarium diuconum
 venisse illud asserentem, eximium illum virum VUILAM, quem
 non ita pridem Episcopum creauit, atque in Gothiam misi mul-
 tis, ac magnis rebus gestis, diem suum extremum clausisse, ac
 REGIS Gothorum litteras attulisse, quibus, ut ad eos Episcopum
 mittatur, petit. Et idem confirmat beatus IHERONYMUS
 epistola. 3. narrans, tempore THEODOSII ubique
 Christi fidem profiteri dicens. *Indus, Persa, Gothus,*
Aegyptius philosophatur, Et epistola. 7. Gothorum ruti-
lus, & flauus exercitus Ecclesiarum circumfert tentoria,
ac contra nos æque pugnant, quia pari religione confidunt.
 Vnde constat non omnem Gothorum multitudi-
 nem fuisse sordatam, cum illi Catholici essent, qui
 ab ea-

27

*Status Hispa-
 nie Ecclesie,
 & martyres
 in ea florētes
 quos hoc tem-
 pore nō fuisse
 in Gallia con-
 stat.*

28

*Catholicos
 tempore erat
 omnes in Hi-
 spania.*

29

*Coniectura
 quod ATAVL-
 PHUS Rex Go-
 thorum fuerit
 catholicus.*

30

*Gothi nō om-
 nes ARRIANI
 sed partim ca-
 tholici erāt.*

á beato Chiristostomo catholico Episcopum pe-
terent, & qui á diuuo Iheronymo Chiristiani vocan-
tur, vt aduertit Varonius quinto tomo anno 405.
fol. 226. & anno 396. Gothi enim Constantini im-
perio catholici erant, & ita concilio Nicæno Theo-
philus Gothorum Episcopus subscribit, & Valentis
saeculo ab Athanarico eorum Rege plurimi marty-
rio sunt affecti, in quorum numero Nicetas infig-
nis extitit, id testantibus Orosio, & Epiphânio, sa-
cro Augustino, & alijs á Varonio recensitis, & li-
ceat Valentè Imperatore decepti forent, tradita il-
lis pro vera fide, & religione secta Arriana, ta-
men multi in catholica professione perstiterè ex
Chiristostomo, & Iheronymo post Valentis saecu-
lum loquentibus. Itaque hæc consilio hoc tempo-
re, & multis deinde saeculis manebat, cum in vna-
qua quèdèmo simul Arriani, & catholici degerent
ex Zurita libr. 11. cap. 1. annalium Aragoniæ, ita
quod Hispani essent catholici, & omnes in colæ
Hispaniarum manserunt constantes, paulatim Gô-
thos ad religionem impellentes, vt obseruat Gar-
ibay libr. 11. cap. 5. hystoriæ, & patet ex initio con-
cilij Toletani, quo reddit Recharedus causam conuer-
sionis, cuius mēto in principio sequentis capitis fit;
& ita constat, quod cum Hispanias occupassent Go-
thi, Amalarici tempore Regis Gothorū, & Gasarau-
gustam obsiderent Childebertus, & Clotarius Reges
Francorum in ea vrbe obsessi catholici, cilicijs indu-
ti, cum tunica, & reliquijs beati Vincentij supplicatio-
nes peragebant, vt vere catholici, ex Zurita lib. 11. c.
41. annalium Aragoniæ, & Reginone in chronico, &
ita constat vigere fidē catholicā in incolis Hispanis.
Nec est, quod Hispanis incolis catholicis impotetur,
quod cum Arrianis Gothis habitassent, id enim eo-
gēte calamitate temporū fiebat, & sicut in progres-
su nascentis Ecclesiæ suadente necessitate, diuersi re-
ligione catholici cum gentilibus cōmercia, & contra-
ctus gerebant, vt describens eorum vitæ modum Ter-
tullianus auctor est. c. 39. apologetico aduersus gen-
tes, quod ex alijs etiam retulit Sigonius lib. 11. de im-
perio, Occidentali anno 284. & ea vicissitudo agēdi
simul, ita, ita in vsu erat, vt Reges Arriani catholi-
cas forinas, Rogū catholicorū filias in matrimonium
acceperēt, & vicissim catholici Arrianas, vt Clodoue⁹
Crotildā Amalarico dedit, & Chilperic⁹ rex Frācorū

g Orosius li. 7. c. 19.
Augustinus de ciui-
tate Dei li. 18. c. 52
Epiphanius hæresi.
70. Varonius. 4 to.
anno. 370. fo. 3. 102
nes Dionys lib. 16
c. 39.

31
Gothi primo
vsque ad Va-
lentiā catho-
lici extite-
runt.

32
Quare Hispa-
ni catholici
degerent cū
Arrianis
33
Nuptiæ Ca-
tholicorū cū
Arrianis, et
Arrianorum
cū catholicis.

Q3 reli-

Caput nonum.

religione insignis nupsit Gallifondæ filia Leouul-
gildi ex Morale li. 11. c. 46. & 64. & Iugūda filia Sigi-
berti Hermenegildo, & eximia sanctitate Placidia
Ataulpho, Vnde cum libertas viuendi in religione
catholica pateret Christianis, assiduo celebrabantur
sacra concilia, Pontifexq; summus cōsulebatur, vt con-
cilium Toletanum primum editum hac ætate testa-
tur, cuius fit mentio in primo tomo conciliorum, &
apud alios, h auctores, sed ornati⁹, & copiosius in edi-
tione conciliorum Hispaniæ Garlæ Loasæ, cui syn-
odo Innocēti⁹ Pontifex scribit, vt habetur primo
tomo conciliorum epist. 24. Vnde cum ipsum conciliū
Stilichone cōsule sub Arcadio, & Honorio cōgre-
gatū dicatur era. 438. & anno. 400. natiuitatis Chri-
sti, quo anno nondum Innocentius primus erat Pon-
tifex, sed Anastasius primus, cuius erat annus tertius
pontificatus, cum per quinque annos sedem obtinuc-
rit, & anno. 402. obiit, Innocenti⁹q; primus ei succes-
sit, ex Platina, Mausonio, & alijs in varijsq; vita, &
Varonio 5. tomo anno. 402. fol. 161. Hinc videtur coa-
cta duo concilia Toletana, aliud primum, quod hic
recitatur, sub Anastasio Pontifice, aliud secundum,
cui scribit Innocentius, vt Vaseus aduertit, & ex eo
Varonius in. 6. tomo annalium in appendice, & præ-
termissis, & Genebrardus scribit primum anno. 404.
congregatum, aliud anno. 413. Floruerunt autem in
Hispania Olympius, quem sanctus Augustinus præ-
ponit sanctis Hilario, & Ambrosio, eum in cœlum vs-
que extollens, Desiderius, & Riparius, qui aduersus
Vigilantium scripsit ex beato Iheronymo. Itē Pau-
lus Orosius insignis, beati Augustini minister, Lido-
rus senior Episcopus Cordubensis, Idacius, & alij.
Imperio filiorum Arcadij Valentiniani Occiden-
talis Imperatoris, & Theodosij Orientalis, qui ad iū-
gendo sibi sociam Imperij Pulcheriam Augustam
foelicioiter imperauit, diuersus status fuit tam in Hispa-
nia, quā in Gallia, Nam Galliæ Ataulphus, Sigericus,
Vualia, Theodoredus, & Thurismundus, Rēes Go-
thorum possidebant Narbonensem Prouinciā, vbi
Tolosa, & Aquitanicā cum Ducatū Guitanā, cui⁹
dicitur Vasconia à Vuisigothis, & Gallia Gothica,
& alias partes Regni. Burgundiones vero occupa-
bāt Lugdunēsem Prouinciā, sub Gundarico rege,
qui obiit anno. 451. in pugna Atillæ, & Chilperi-
ci, & Gundericus eius exiree successores. Alani,
Saxo-

34.
Conciliū To-
letanum pri-
mum, & an-
suerint eorū
pore duo con-
cilia Toleta-
na.

h Morales li. ii. c. 4.
er. 5. Vase⁹ anno. 402
Varonius 5. tom. an-
no. 405. fol. 235.
Genebrardus anno.
404. & 413. l. b. 3.
Mariana lib. 5. c. 1.
& 2.

i Augustinus con-
tra Iulianum lib. 1.
c. 3. & 7. Genadius
de viris illustribus
6. 24.

35
Sancti qui in
Hispania flo-
ruerunt hoc
tempore.

36
Tempus Im-
perij Valen-
tiani, et The-
odosij, & Sta-
tus Ecclesiæ
in Hispania,
& Gallia.

37
Diuisio Gal-
liæ.

Saxones, & Suctiones tenebant aliam partem Arelatensem, quorum Rex erat Aegidius, & ei successit Singrius. Hunni, & Romani alias regiones administrabant, & eo tempore Franci à Rege Marcomiro, & Pharamundo ducti, transgredi Rhenum, & Galliam occupare cœperunt, vt huius diuisionis auctores sunt K. Sigonius, Paulus Æmilius; & alij; in hoc vērō statu humano spiritualis Ecclesiæ status erat huiusmodi, ex Burgundionibus partim Christiani, partim Arriani existerunt, ex Gallis quidam hæretici; quidam catholici, cum tunc vigerent hæreses diæ superius, & ita aduersus beatū Augustinum quidam scripserunt, quos confutat Prosper Aquitanus ex Varonio. Alij autem omnes, & Pagani, & Arriani erāt, hocque tempore diminutam fuisse religionem catholicam pater, quia Leo Papa epistola. 89. ad Episcopos Narbonenses, & Viēenses, conqueritur linē assensū Pontificis ordinare Episcopos, & Sidonius epistola. 90. ad Theodosium, & Valentinianum operam eorum implorat, aduersus Episcopos ordinatos in cōsulto Pontifice, aduersus quos edita est constitutio in nouellis Codicis Theodosiani tit. 24. de Episcoporum ordinatione, ex Varonio 6. tomo anno. 445. florere tamē ea etate in Gallijs sanctus Lupus, & reccensis, Saluianus Massiliensis, & sanctus Seruatius ex Varonio. 6. tomo anno. 451. & coacta sunt concilia Rhegiense sub Sixto. III. Papa, & Valentiniano Imperatore, & Agathensē sub Celestino Pontifice, quæ habentur. 1. tom. conciliorū, & Vafense ex Varonio supra relato. In Hispania Tarraconensem Prouinciā Cantabriam, & Astores Imperator Occidentalis possidebat Valentian, & Nauarram, & Regnum Catalanum Gallie coniūctum, & per Pyræos diuisum Ataulphus regebat, qui Barchinone occisus fuit, idemque tenuerāt Sigericus, Vualia, Theodorus, & Thurismundus Vuisigotorum reges Beticam Vuandali occupabant, a quibus Vandalosia, & corrupte Andaluzia dicitur, quorum reges Gundericus, & Gensericus erant; & cum Vuandalis Silingi manebāt Galliciam, quæ erat omniū maxima pars, in qua Lusitania, Barduli, Castellani, & Numantiaerāt, Sueui regēbāt cū quibusdam Silingis, vt Morales li. 1. c. 14. & 27. cum alijs memorat ex diuio Isidoro de Vuandalis, Carpetaniam, in qua est Toletanum regnū Alan cum Rege Attace moderabantur, quorum gentes,

K Sigonius lib. 13. de Imperio Occidentali anno. 451. & lib. 15. anno. 481. Carolus Guaguinus, Paulus Æmilius; Maurus in Clodione 1. in hystoria Gallorū Zuria lib. 1. c. 1. an naliū Aragonie. Varonius. 6. tom. an no. 440. l. Varonius 5. tom. anno 430. fol. 555. & anno. 431. fol. 603. & 6. tomo an no. 442.

38
Eo tempore
Franci Gal
lie occupa
re cœperunt.

39
Diminuta
erat religio
catholica hoc
tempore in
Gallia.

40
Leo Papa scri
bit Episcopis
Narbonensibus,
& Viennensi
bus Prouinciæ

41
Ad Nouellā
24. Codicis
Theodosiani
de Episcoporum
ordinatione.

42
Sancti, qui
in Gallia flo
uerūt, & cō
cilia Rhegi
se, Agathen
se, Vafense.

43
Diuisio His
paniæ.

44
Andaluzia.
Vnde dicta.

Caput nonum.

vel Sueui Superarunt regnate Rechila, & sociati sunt cum Gothis, vel in Africam tum Vuandalis transierunt, in qua re diuersæ sunt sententiæ. *m*-Sigonij, Blódi cum alijs & Silingi etiam in Bethica delecti per Rechiarium Sueuorum Regem ex Vaseo, & Morale. Quo sæculo felicior status Ecclesiæ in Hispania erat licet enim Gothi Arriani essent, & cum eis aliqui catholici ex coniectura tradita, tamen perpauci huc habitabant Galliæ sedem habentes, Romani vero, & Hispani omnes erant catholici. Ex Vuandalis, cum Gensericus primus Arrianus esset, sexdecimq; annis regnaret infestans Hispalenses Ecclesias, obitum calamitate plenum Dei iudicio habuit, à dæmoneq; correptus diem extremum clausit. Sed Gensericus filius primo fuit catholicus, & cum eo aliquos ex subditis (vt naturale est caput mēbra sequi) catholicos fuisse verosimile est, ieq; notant beatus Isidorus hystoria de Vuandalis, & ex eo *n*-Varonius. Sueui autem, qui plures erāt, quam omnes alij exteri, licet initio religionem catholicam non profiterentur, tamen cum Rechila eorum Rex Andegabotum eorum ducē expugnantem Bæticam vicisset, illamq; occupasset, & Carthaginensem Prouinciā, quam ex Sigonio à Gothis cepit, vel à Romanis ex Morale anno. 447. decessit Emerita, cuius gnatus Rechiarus Cæsar Augusta capta cum Romanis bellum gessit, vniuersamq; fere Hispaniam sub dominio habuit ex Iornandæ Gothis his verbis describente Rechiarij Regis. Quibus antea Gallecia, & Lusitania sedes fuere, quæ in dextro latere Hispaniæ per ripam Oceani porrigitur, habentes ab Oriente Austrogoniam, ab Occidente in promontorio sceleris Scipionis Romani auctis monumentis, à Septentrione Oceanū, à Meridie Lusitaniam, & fluium Tagum, qui arenis suis permissis aurum, metalla trahit. Is autem Rechiarus cū Sueuis catholicis exiit ab anno. 448. vt auctores sunt omnes hystorici de eotempore scribentes, & itaque pater Gothos, quorum minimi tunc in Hispania pars erat, fere omnes alij catholici erant, in Hispania nra Genserico Vuandalorum Rege primo catholico, & Rechario cum omnibus Sueuis, & omnibus Romanis, & Hispanis, idquæ testimonium certum esse potest, cum Gensericus Vuandalus primo catholicus, deinde Apostata, dum Affricam cū gente Vandalica transiret, in Hispania plures martyrio cruciatus in fide constantes, & in Africa etiam Hispanos catholicos.

m Sigonius lib. 11. de imperio Occidentali anno. 420. & lib. 12. anno. 427. Nicæphorus lib. 14 c. 56. Blonæus de declinatione Imperij, Morales lib. 11. ca. 22. & 24. Vaseus anno. 441. Mariana lib. 5. c. 2.

n Varonius. 5. rom. anno. 409. fol. 287. & anno. 428. folio 511.

o Sigonius lib. 12. de imperio Occidentali anno. 440. & lib. 13. anno. 447. Morales lib. 11. cap. 24.

p Isidorus de Suenis in Rechario, Vaseo anno. 440. & 442. Rodericus lib. 2 c. 9 hystoria Generalis hystoria Regis Alfonso. 1. p. c. Vlt. Morales lib. 11. ca. 24. Garibai lib. 8. c. 7. Monarchia Pineda lib. 14. c. 22. § 2. & lib. 16 c. 7. § 5. Mariana lib. 5. c. 3. anno. 448. Varonius 6. romo anno. 440. & 448.

45
Status Ecclesiæ in Hispania felicior, quam in Gallia.

46
Gensericus Vuandalorum Rex in Hispania catholicus;

47
Rechiarus Rex Sueuorum & fere tota Hispania cū Sueuis catholicus fuit ab anno. 448.

48
Martyres Hispanici

tholicos affecit varijs cruciatibus, vt Arcadium, Pro-
bum, Pafchafium, Euthicium, & Paulilum, quorum
Vafeus, q. & Morales ex Ifidoro de Vuandalis me-
tionem faciunt, & Gregorius Turonensis de quadam
martyre Virgine constantiffima meminit. Item fan-
ctus Leo Papa epiftola. 97. quæ habetur. i. tom. con-
ciliorũ, fcribit ad Turibium Africenfem Epifco-
pum, cum florentiffima effer Ecclefia Hispaniarũ,
vt Concilia congregarentur Tarracõnẽfis, Cartha-
ginẽfis Lufitania, Galleciæ Prouinciãrũ, quibus fe-
curim admoherent fynodi ad præcidendas radices
Prifcilliani erroris, & ita patet omnium Prouincia-
rum tunc Epifcopos, & præfules effer, liberaſq; Eccle-
fias, & antikeſ ad concilia, cum in omnibus Prouin-
cijs congregare iuſſerit, & diuerſa ſint coaſta ex Va-
ſeo, r. & alijs, in quibus pluſquam ſexaginta Epifco-
pi interfuerunt ex dictis auctoribus, & quia concilia
hæc non leguntur in i. tomo conciliorum, ſed vna cũ
Toletano primo coniuncta ſunt, vt doctiſſimẽ aduer-
tit Gaſſia Loayſa in annotationibus concilij Tole-
tani primi. Item, & Varonius ſummo cum iudicio ob-
ſeruat ſexto tomo anno. 447. aliud fuiſſe concilium,
quod ex Prouincijs Carthaginenſi, Luſitana, & Be-
tica iubet congregari Leo Pontifex, quod fuit Bra-
charenſe. Aliud concilium Cænomenſe in Gallecia,
forſan Cælanobæ congregatum. Aliud Lucenſe in
municipio Celenenſi. Cum enim Gallecia tunc effer
ſub Rechario Sueuorum Rege Catholico, & reliquæ
partes ſub Gothiſ Theodoredõ, & eius filio Thurif-
mundo, & Romanis ex discrimine dittonis diuerſo-
rum principum, diuerſis in locis ſeorſum abinuicem
catholici Epifcopi Hispaniarum conuenerunt, ſed
quia vna extitit cauſa conueniendi, vt Prifcilliani er-
roribus ſuccidendis falx immitteretur, vnaq; conuo-
cauerit auctoritas Eccleſiæ, & Pontificum, vnaq; om-
nium ſententia ex tribus concilijs, vel pluribus To-
letano, i. & 2. Bracharenſi, Lucenſi; Cænomenſi
vnum conſlatum, & coniunctum ſub Toletano i. fuit
in quibus concilijs illud ſymboli, vt Varonius aduer-
tit, additum eſt. Ex Patre, Filioquẽ procedit, quod ex His-
pania in vniuerſa Eccleſia canitur inter miſſarum ſo-
lemnias, vt opportuno loco aduertimus, & hoc tempo-
re ſanctus Turibius notarius Leonis Papæ cum alijs
clariffimis viris floruit.

q Vafeus anno. 441.
Morales lib. 11. ca.
23. Gregorius Tu-
ronenſis lib. 2. c. 2.
de gloria martyrum
Varonius. 5. tom. an-
no. 427. fol. 505. et
in martyrologio die
13. Nouembris.

r Vafeus anno. 450.
Morales lib. 11. ca.
25. & 26. Varoni-
6. tomo. anno. 447.
Mariana de rebus
Hispania lib. 5. c. 4.

49

Epiftola Leo-
nis Papæ ad
Turibium
Aſturicen-
ſem Epifco-
pum.

50

Concilia in
Hispania.

51

Concilium
Bracharen-
ſe, Cænomen-
ſe, & Lucen-
ſe, & alia, et
quare vnum
dicantur cõ-
cilium Tole-
tanum.

52

In Hispania
additum eſt
illud ſymbo-
li, ex Patre,
Filioquẽ pro-
cedit.

53

Sanctus Tu-
ribius.

54

Tempora Im-

Imperio Maximi ſecundi, Auiti, Materni, Maio-
riani,

Caput nonum.

riani, Seueri, Authemi, Olybrij, Glicerij, Iulij Nepotis, Momylj Augustuli, cum quo in Occidente tunc intermissum est nomē Imperatoris, quod in Augusto capir, & vsquē ad Augustulū per. 325. annos serie longa durauit, vsquē dum Odoacres Herulus Momyljo delecto Italiam occupauit, & Theodoricus Ostrogothus Odoacrem eiecit, cui successit Athalaricus, & ei Theodouarus, & Ildoualdus, & Torilas, & Teias, & deinde Iustiniano, & Iustino Imperatibus in Oriente patritij extiterunt Narses, Longinus, & Longobardi incēperunt regnare in Italia ab Alboino Clephis, Autaris, Agiulfus, in Oriente vero imperarunt Marcianus, Leo, Zenon, Basiliscus, Iustinianus, Iustinus, & alij, vt chronico Onufrij Panuini, & apud Sigonium de regno Italiae, & ex Baptista Egnatio de Romanis Imperatoribus patet.

Hiscē tēporibus sic cōiunctis, ne lōgius nostra protrahatur oratio, in Hispania stat^o Ecclesie huiusmodi erat. Sueui catholici regnarunt Rechario Rege ab anno 448. qui exitum infelicē habuit ā Theodorico affine rege Vuilgothorū superat^o maxima cladē Sueuorum accepta, cum fere omnes interirent, & tandem Maldra catholicus annō 457. ei successit, & Frumarus anno. 460. qui anno 464. industria Aiakis Galathae ex beato Isidoro de Sueuis, vel Aiakis Galli ex Vaseo anno. 464. ex catholico Apostata Arrianus factus interijt, & cum eo memoria Regum sequentiū vsquē ad Theodorum, qui ad catholicam fidem reuersus, eam profectus fuit annō. 558. & ei Myro successit, & deinde Eboricus, & Andeca, donec Leouigildus omnes dissipauit Sueuos, & vt catholicos persecutus est, eorum Rege Andeca relegato, & in presbyterum ordinato, vt hac patet ex Isidoro de Sueuis, Morale, alijs.

Ex Gothis autem post Aaulphum, Sigericū, Vualiam, Theodoredum, & Thurilmundum, qui regionis Hispaniae minimam obtinuerunt partem, Theodoricus extendere fines cōpit, & deinde Alaricus, & Amalaricus eius filius, qui cum impubes relinqueretur, gubernauit iure proprio, vel vt tutor eius Hispaniam Theodoricus Ostrogothus, dum factus gubernationis cōpos, regno potit^o est, & ei successit Theudius, Theudiselus, Agila, Aranagildus, Liua, Leouigildus, quos recenset Ioannes Magnus de Gothis, quorum regnorum in orbe varietate, status Ecclesiae

peratorū / q;
ad Momylū
Augustulū,
Odoacris, et
Longobardo
rū, Iustinia
ni, Iustini, a
liorumq; Ori
entis Impera
torum.

55
Status Hispaniae hiscē tēporibus.

f Morales lib. 11. c.
30. & 37. cum alijs
Iornādis de reb^o Ge
theticis. Monarchia Pi
node lib. 14 c. 22 §.
2. Mariana de rebus
Hispaniae lib. 5. c. 4.
cum alijs.

scire

36

*Status Ecclesie in omni
ni fere orbe
iacturam pa
iebatur.*

fere in toto mundo iacturam, & ærumnas patiebatur, ut colligit Varonius sexto tomo anno. 476. fol. 318. Nam Italiam Odoacer Arrianus, Gallias Burgundiones, & Gothi Arriani; Franci Gentiles; Hispanias Gothi Arriani, Africam Gensericius Vuandalus tyrannus dirus, Orientale imperium Zenos, Euthecius hæreticus obtinerent; & ita in Hispania Gothi Arriani vigeant; sed Sueui vsquæ ad annum. 464. & postea ab anno 338. catholici vigeant, Romani vero, & Hispani incolæ constantes in fide catholica manebant ex Vaseo anno 323. Morale lib. 11. c. 41. & alijs hystoricis. Idquæ constat ex epistola Hilarij Papæ ad Tarraconenses Episcopos; cum ab eis consultus esset in Romano concilio de quibusdam Episcopis asquæ eius assensu electis, qui mandatis Pontificis acquiescentes, Episcopatus iniuste occupatos reliquerunt; & eius epistolæ mentionem faciunt Morales; & Varonius & alij, & habetur secundo tomo conciliorum, & in libris Epistolarum Pontificum. Item; & simplicius Pontifex; & Felix tertius successor ad Zenonem Archiepiscopum Hispanensem Epistolas scripsere extollentes miram in-
conservanda catholica fide diligentiam Hispanorum fuisse, ut habentur secundo tomo conciliorum, & distarum epistolarum; & apud Varonium, & alios. Hormisdacquæ summus Pontifex quinquæ, & plures epistolas ad omnes Hispaniæ Episcopos ad Ioannem Melicetanum, & Sallustium Hispanensem; & alios misit, quæ habentur secundo tomo conciliorum, & epistolarum Pontificum; & fit mentio apud Moralem, x. Vaseum, & alios; indicatquæ quantos progressus in fide faceret natio Hispanorum, cum tempore turbulento tot concilia celebrarentur ab omni Ecclesia recepta, & quibus vitur passim in fide confirmanda, & moribus reformandis, & gubernatione recta componenda, ut fuerunt concilia Tarraconense, Gerundense, ex quibus constat non solum catholicos fidem profiteri Romanæ Ecclesiæ, & templa venerari, sed & monasteria esse, monachosquæ & moniales strictiorem, & perfectiorem vitam agentes, ut patet ex canone. 11. concilij Tarraconensis à gratiano relato. c. monachi. 16. quæst. 1. celebratumquæ est Ilerdense concilium, Valentinum, seu Palentinum ex Lo-

37

Epistola Hilarij Papæ ad Hispanos.

38

Epistola simplicij, et Felicitis terrypontificum.

39

Epistola Hormisdæ Papæ ad Hispanos.

60

Tarraconense, Gerundense, Ilerdense, Castarugustanum, Valentinum, Bracharense, Lucense, Tolentinum. 2. concilia in Hispania.

61

Monachi hoc tempore in Hispania vigeant.

62

Ad, c. monachi. 16. q. 1.

ayssa in collectione conciliorum Hispaniæ, Varonio tomo. 7. anno. 331. fol. 169. Castarugustanum, Tolentanum;

c. Morales li. 11. c. 32. Varonius 6. to. anno. 465. fol. 266. Vaseus anno. 467. Mariana lib. 5. c. 4. anno. 464.

Varonius 6. to. anno. 482. Morales lib. 11. c. 36. Mariana li. 5. c. 5. anno. 483.

x Morales li. 11. c. 43. Vaseus anno. 517. Mariana li. 5. c. 7. anno. 527. Varonius 6. to. anno. 517. fol. 680.

Caput nonum.

3 Varonius 6. tomo
anno. 517. fol. 168.
et 7. tomo. anno. 531
fol. 108. & 563. fol
486. & ano. 572. fo
542. & ano. 569.
fel. 531. Morales
lib. 11. & 43. 45. &
49. & c. 52. 54. 57.
62. & 69. Vaseus ab
anno. 523. Mariana
lib. 5. c. 6. cum alijs.
Genebrardus ab anno
523. Generalis His
pania. 2. p. c. 37. et 39

2 Morales lib. 11. c.
49. 52. & 58. Vaseus
ab ano. 496. Mariana
lib. 5. c. 6. Varonius
6. to. anno 517. cum
alijs. & 7. tomo. anno
572. fol. 543. & an
no 583. fol. 593. &
in martyrologio die
4. iulij. & 28. Maij.

a Gregorius Turonē
sis de gloria confes
sionū. c. 12. 13. et 14.
et de gloria marty
rū. c. 82. Varonius.
7. tomo anno 583.
fol. 600.

tanum, quod dicitur secundum, Bracarenſia tria, &
duo Lucenſia ſub Regibus Sueuorum catholicis, vt
habentur ſecundo tomo conciliorum, & in colleſtione
ne Garſiæ Loayſæ, & apud Onuſrium Panuinum in
chronico Eccleſiaſtico, & a liis, circa tempora va
riantes. Quo ſæculo, vt iuuarent eius ærumnas, &
in fide confirmarent fratres, excellentes, & clariſſi
mi viri illuſtratum Hiſpanias ſanctus Gregorius Mō
tanus præſul Toletanus, ex cuius libris conſtat, quan
tum vigeret fides catholica in Hiſpania, & ampliata
eſſet, Iſidorus Episcopus Pacenſis, S. Martinus Dul
mienſis conciliorum Bracharenſium auctor, Iuſtus,
Vrgelitanus, Iuſtinianus, Valentinus, Nebridius,
Elpidius, quatuor germani fratres Episcopi, Apri
gius Pacenſis Episcopus, ſanctus Hemilianus, diuus
Laureanus Hiſpalenſis antiſtites, Eugenius Cartha
ginenſis, beatus Fulgentius Rupenſis Episcopus;
quem Toletanum ex Volaterrano facit Vaseus anno
496. pluresquē alijs, & innumeri, & quorundam eo
rum firmentio apud Iſidorum de viris illuſtribus, &
beatum Ildefonſum eodem tractatu, & auctorem in
certum editum in colleſtione conciliorum Garſiæ
Loayſæ, & apud Trithemium de ſcriptoribus Eccle
ſiaſticis, Marianam, Moralem, & Valeum, & alios,
qui miracula in Hiſpaniæ regnis accidiſſe hac ætate
reſerunt, & Rex Athanagildus catholicus occulte
fuit, ex Luca Tudenſi ſera 587.

Vltima tamen in Hiſpania Arrianæ ſectæ imponi
tur falx, quæ eam præcidit in martyrio Regis Erme
negildi, qui vt granum frumenti in terra mortuum ex
Ioannis. c. 12. fructum vberriſimum Eccleſiæ Hiſpania
rum dedit, is enim cum Leouigildum Arrianum di
rum, & ferocem Eccleſiæ hoſtem haberet, plures mar
tyrio afficiens, quod nolent deponere fidem catho
licam, vt martyria, & miracula a plura reſerūt Gre
gorius Turonenſis, & Varonius, id Ermenegildus
ſilius catholicus, & catholicorum Rex non ferre va
lens, & a patre, quod Romanæ Eccleſiæ religionem
ſequeretur cruciatus, auxilium a Myrone Sueuorū
Rege catholico petens, vt patrem vitaret, exercitum
quē colligens, tandem a patre obſeſſus eſt, qui cum
æquum non putaret vltima manu cum patre congre
di, & ſe in periculo eum occidendi coſtituere, potius
eligir a patre capi, quam victoriam conſequi, & ita
captus carcere inclufus, immaniquē ferro ligatus, ſe
cū

63
J. Gregorius
Montanus,
et alijs clariſ
ſimi viri flo
ruerunt hac
ætate.

64
Athanagil
dus catholi
cus occulte.

65
De marty
rio Ermeneg
ildi Princip
is, & filij
eius Hermen
egildi.

curi cerebro percurso naturæ cœcessit, & cœlesti re-
gnū Rex, & martyr adeptus est, sociante animā psal-
modia suavi Angelorū, quæ audita est, & dum tene-
bræ essent in nocte Paschatis resurrectionis, quæ oc-
cissus est, in silentio nocturno lapides fulgore plene-
visæ sunt, Angelis celebrantibus dulcissimo cantu
constantia martyris, ut beatus Gregorius Papa eius
ætatis locupletissim⁹, & fidedignus auctor scribit li.
3. dialogorū. c. 31. & apud Gratianū refertur. c. æp̃it
24. q. 1. & ita supplēdi sunt beat⁹ isidor⁹ de Gothis, &
Gregorius Turonensis, dū referunt in exiliū missum
Ermenegildū, nām post illud martyrij coronam suscep-
pit, ut Ecclesia celebrat, & omnes b. auctores con-
sent iur, quæ etiā gloria martyrij honoratus est filius
eius Ermenegildus habitus ex ligunde coniuge ca-
tholica, & innocens ab auuo occissus est, qui postea
Leouigild⁹ (ex Luca Tudensi, Era. 160. in eo) extre-
mo vitæ pœnitens catholicus obiit, commēdans Leā-
doro Hispanis Recharēdū, quod & confirmat e Gre-
gorius Turonensis, & alij.

Hisce tēp̃oribus in Gallia ex Francis regnarunt
Clodio, Merouēus, Childericus, Clodouēus, Chil-
dibertus, Clotarius Theodoricus, Clodomirus filij
Clodouei, Cherebertus Chilpericus, Guntranus, Si-
gibertus, & Clotarius secundus, Status Ecclesię Gal-
liarum hisce Regibus dominantibus scribitur ā Varo-
nio, d. ex Sidonio Appollināre, & Gregorio Turo-
nensi, quod Franci Pagani Gentiles essent, Burgun-
diones Arriani, & Gothi, Romani tamen, & Galli in
colæ catholici, donec tamē Clodouēus Rex, qui æp̃it
regnare anno 481. vel 484 ex Varenio anno. 386.
cnnem Romanorum ditionem, quam in Gallia habe-
bant Q. Fabij, & Iulij Cæsaris seculo sibi occupa-
uit illis delensis, fines regni Francorum extenden-
do ex Sigonio, quo anno. 486. Crotildem catholi-
cam filiam Gundibaldi Burgundionum Regis duxit
in vxorem, & eiusquē optimo, & salutari consilio
post baptizatos filios, cum victoriam Christi nomi-
ne amplissimam ex Alemanis summo discriminē cœsti-
tutus reportaret anno 495. sequenti anno 496. baptis-
ma sacrum suscepit ā beato Rhemigio & post eū fere
omnes Frāci, cui⁹ in baptismo admirabilia euenere,
de quibus postea agēdū erit capite ad eā tē oportu-
no, ut auctores sunt Gregori⁹ Turonēsis, f. Aimoins⁹,
& alij rerū Galliarum scriptores. Hæc, & tate sanctus

b Beda in martyro-
logio Varonius 7. 10.
anno 584. fol. 608.
Morales li. 11. c. 64
65. 66. et 67. Vaseus
anno 584. Mariana
lib. 5. c. 12. & 13.
Rodericus li. 2. c. 14
Paulus Æmilius
Mausonius, Guagu-
nus in Clotario Gre-
gorius Turonēsis li.
5. c. 38. & lib. 6. ca.
43 & li. 8. c. 28. Va-
lera. 2. p. c. 19. Palen-
tina. 2. p. c. 19. de
Leouigildo Rege.
c. Greg. Turonēsis
li. 8. c. 46. Rodericus
li. 2. c. 14. Morales
lib. 11. c. 71. Vaseus
anno. 586. Icanes
Magnus lib. 16. c. 9.
hystoria Gothorum.
d. Varonius 6. 10. an-
no 475. Sidonius A-
pollinaris lib. 7. ep̃is-
to. 6. Greg. Turonē-
sis li. 2. c. 25. et. 32.
e. Sigonius li. 1. 5. an-
no. 486. de imperio
Occidentali. Varoni⁹
6. 10. anno 458. fol.
211 & 483 f. 371
Aimoins li. 1. c. 13
de gessis Francorum
Hincmarus in vita
sancti Rhemigij.
f. Gregorius Turi-
nensis lib. 2. c. 30. et

R.

Rhe-

66
Ad c. æp̃it.
24. q. 1.

67
Ermenigil-
dus fili⁹ Her-
menigildi
martyr.
68

Leouigildus
obijt catholi-
cus.

69
Status Ecce-
lesiæ Galliarū
vsque ad Clo-
doueum.

70
Cōuersio Clo-
douei.

71
Clodouei tē-
pore stat⁹ Ec-
clesiæ Gal-
liarum.

Caput nonum.

31. *Aimoinus supra*
& Paulus Æmilius
Guaguinus. Manfo-
nus in Clodoueo Va-
ronius 6. tom. anno.
499. fol. 535.

g Varonius 6. to. an
no. 482. 490. 463.
& 475. & 7. to. pa-
sim. f. Antonin^o. tit.
11. c. 18. & 29. Mo-
narchia 2. p. lib. 16.
c. ult. S. ult. Onufri^o
Panuinus in chroni-
co Ecclesiastico, &
Genebrardus dictis
annis.

Rhemigi^o Rhemēsis præsul, S. Leonardus, sanctus Se
 uerinus, sanct^o Patiens Lugdunēsis, Avitus, Sideni^o
 Apollinaris, & alij clarissimi viri in Gallia floruerūt
 pluraq; celebrata sunt concilia Lugdunēse secundū,
 Aurelianense. 4. & 5. Turonicum, Parisiense, Auer
 niense, & ante Clodoueam Arausicanum, Vaseuse,
 Carpetorense, Arelatense, vt habentur. 2. tom. concil
 liorum, & apud *g Varonium*, & alios.

Sed quia omne robur, omnesq; vires, & neruos in
 hac causa constituit Gallia, ex eo quod mira, & diui
 nitus concessa fuit conuersio Clodouei, inde argu
 mentum sumendo, quod prius Rex, & regnum Catho
 licum fuerit, quam Hispanum, conferendo tempora,
 tam præterita quæ recensuimus, quam præsentia etiā
 florentissima hoc Gallix seculo, & collatis vbiq; re
 bus, quod superius regnum sit, iudicari poterit, epilo
 gum, & summam omnium, quæ superius narrata sunt,
 colligendo, si tempora antea memoremus, com
 putatione temporum, quod prius in vniuerso regno,
 & priuatis gentibus, & Prouincijs fides catholica in
 Hispania, quam in Gallia vigerit, nemo est, qui id
 ex scriptis auctoribus, & citatis locis calumniari pos
 sit. Secundo si post cladem acceptam in Ecclesia ob
 corruptissimos hominum mores, & gentium exterarum
 inuasiones tempus attendatur, in quo asserunt
 Galli prius Francos in Gallia, quā Gothos in Hispania
 ad fidem veram redactos, hoc ad rem, de qua agi
 tur, parum, aut nihil nocere poterit, nam nunc non
 de Gothorum sed e, sed Hispanorū dignitate agitur,
 & de Gallorum gloria. Hispani autem incolæ licet
 cum Gothis commisce rentur, tamen catholice, & se
 quentes ritus, & religionem Romanæ Ecclesiæ per
 stiterunt, & digniores sunt excelsiori præmio, cū in
 tot procellis, vt rupes in medio fluctuū exagitata, nū
 quam defuerit nec ictu oculi minimo eorum fides, &
 religio, & ita illi constantes in ea conseruauerunt li
 bertatem, iura, præuilegia, dignitatem, & omnem
 regni totius eminentiam, nec illis currit præscrip
 tio impeditis ab hostibus, si omni in regno religio
 non fuerit ex notatis pertextum cap. 1. de præscrip
 tionibus, nec delictū Gothorū, etiam Regum Hispanis,
 ex regula delictum de regulis iuris lib. 6. nocere
 debet, cū perditotū numerus, vt Liuius auctor est, bo
 norū cœtū scdare nō possit, culpa semper auctorē se
 quitur. l. sancimus. C. de pœnis, & ignominia culpā, in
 noxiis

72
Clarissimi vi
ri in Gallia,
& concilia.

73
Collatio Ec
clesiarū His
paniæ, &
Gallia.

74
Gallia plures
Pronin-
ciae haeretici-
cas, & Gen-
tiles Clodu-
ei, & filio-
rum eius te-
pere.

proxius vero minime notandus est, sed licet hac in re omne ius fauceat Hispanis, quâvis tempora Clodouei attendi deberent, nec in eis cedendū Gallis erit, Gallia enim tā Clodouei, quā filiorum eius etate diuisa erat, nā partē Burgūdiones occupabāt, qui erant Arriani, in qua re confirmanda, ne testes alienos adducamus, audiamus Gregoriū Turonēsem Gallū li. 2. c. 32, hystoriā Gallorum hæc proferentē. Tunc Gundobala⁹, & Godesilus fratres regnū circa Rhodanū, aut Ararim cū Masiliēsi Prouincia retinebant, erāt, autē tam illi, quā populi eorū Arrianæ sectæ subiecti. Et. c. 34 de Gundebaldo loquens. Illa iste ratione cōfusus vsq; ad exitū vite in sua insania perdurauit, nec publice aequalitatē Trinitatis voluit conscribi. Quod & Varonius 6 to. anno 476. fol. 318. cōfirmat, & Iordaculus Gallus de Gallorū imperio, & philosophia fol. 380 de Gundebaldo Rege loquēs ait. Non enim his cancellis, quibus hodie Burgūdiæ regnū continebatur, sed Masiliensē vsq; Prouinciā manauerat, tamen Clodoueo pendere tributum coquebatur; vir alias implacatus, immo implacabilis. Aliā partem Gallia Ostrogothi Arriani possidebāt Theodorico Rege Italiae Imperante, quā anno. 530. recuperasse Gallos auctor est Sigibertus in chronico anno 535. Aliā autem magnā Gallia partem Narbonensem, & Aquitanā Vuisigothi Arriani obrinebāt, & quâvis aliquā eius partē Clodoueus expugnauerit Alarico ex ea pulso, tamen postea recuperauit vsq; ad Rhodanū Amalaricus filius Ostrogothis opē ferētibus, vt ex Procopio, Isidoro, & Iordano notat

h Sigonius, & alij, immo adhuc Gentilitatis ritu immolare Francos hostias humanas Procopius lib. 2. de bello Gallico auctor est. Deniq; diuisum varie postea fuit inter filios Clodouei eo obeunte regnum ex Paulo Emilio, Mausonio in eis, & Sigonio, i & alijs. Itemq; non omnis Gallia, nec maior pars hoc tēpore Clodouei, & filiorū, & deinceps fuit catholica; antequā vniuersa Hispania fuisset, cū & Recharedi tēpore Hispania Gothi Arrianā expulerint heresim radicatus, & omnino, & adhuc in Gallia Narbonensi, & Aquitana, quæ Gallia Gorchica dicebatur, eradica- ri non potuit Atthaloco Arriano Episcopo, qui ex obstinatione Arrius dicebatur, impediētē; vt auctor est Gregori⁹ Turonēsis. li. 9. c. 15. hystoriæ Fræcorū; Morales li. 2. c. 1 itaq; si attēdātur Reges, primo Rechiar⁹ Rex catholicus extitit, & successores cū Sueuis, & fere Hispania omnis, cū eā obtineret Rechiar⁹

h Sigonius lib. 16. de imperio Occidentali anno 508. Morales lib. 11. ca. 46. Mariana lib. 5. c. 7. i Sigonius lib. 16. de imperio Occidentali anno. 444. & 499. Tarcagnora p. 2. hysce annis, Mariana lib. 5. c. 7. anno 536.

75
Ranocina-
rio, & argu-
mentū, quod
prior in His-
pania vni-
uersa fides
catholica flo-
ruerit, quam
in Gallia, et
Reges His-
paniæ prius
catholici ex-
istere.

Caput nonum.

ita q̄ maiorem in ea partem possideret, quam Clodoueus Gallix, & deniquē adhuc Hispania vna voce Gothorum, & omnium incolarum Romanæ Ecclesiæ fidem profitente, Galliarum quibusdam provincijs Arriana secta vigeat. Deniquē si inter Gothos, & Francos ab origine eorum repetito principio contentio esset, vtra natio prius Ecclesiam agnouerit, Gothi multo antequam Franci, cum quælibet natio in paterno situ maneret, fidem recepere, quia vt docuimus superius, Gothi catholici erāt, donec à Valente Imperatore decepti fuerunt, & in concilio Nicæno Episcopi Gothorum extitere, non vero Francorum, & constantes martyres ex Gothis leguntur, vt beatus Iheronymus, & Chrysostomus eorum fidem extollunt, & quæ in quibusdam firma semper fuit ex superioribus locis memoratis, nequē quod decepti sint, donec resipuerint, illis vitio verti debet, qui catholici extiterunt, cum ea mutatio in omnibus gentibus referatur, vt de illis dici possit, quod de Romanis Liuius. Nulla vnquam gens

K Ioannes Magnus lib 16 c. 29. hystoria Gothorū in protestatione cūcily Basiliensis.

I Doctores. ed. I. de electione. Lamberti nus 2. p. lib. 2. de iure patronatus. q. 5. art. 19. nu. 5.

tam modesta, tam morigerata reperta fuit, quæ non aliquando improbos homines ediderit, Romaquē ipsa non vnum, aut alterum scelestum ciuem, sed nefariorum hominum cateruas in vnoquoquē fere saculo à suis laribus misit. Itaque non Arriani Gothi decepti à Valente delere poterunt gloriam Gothorum, qui martyres pro fide, qui doctores Ecclesiæ qui religione excellentes, qui priores Francis in fide extitere. Item cum iure vnus collegā retineat iura totius collegij, & conseruet alijs deficientibus, ita in Hispania præter id, q̄ Hispani incolæ Gothis regnātib⁹ catholici extitere, etiā alij nūquā subijci potuerunt à Gothis, nec deuinci, vt Astures, & Cantabri, qui omni Gothorum tempore sui iuris effecti fidem retinuerunt, & cum ea iura Hispaniæ religionis, quæ incis mansit, sicut etiam accidit, cum à Sarraenis maior pars Hispaniæ vastata est, vt auctor est Paulus Æmilius lib. 2. in Carolo Martello hæc proferens. Omnis Vuisigothorum nobilitas, Rodericusquē Rex cecidit, tota Hispania in ditionem Sarraenorum venit, præter Astures, & Cantabros, qui mortalium vltimi in Romanorum ditionem venerant, & nouissimi ab eis defecerant, & cum Vuisigothi Hispanis iura darent, nunquam imperatum fecere suis legibus. Ioannes magnus lib. 16. cap. 27. in hystoria Gothorum agens de Sarraenorū oppressione. Bienni statio omem

76
Gothi pri⁹ catholici, quā am Frāci.

77
Astures, & Cantabri nūquam à Gothis deuicti, sed sēper ab eorum iugo liberi, & sēper fideles sunt complēxi.

ferè Hispaniam occupant, præter Astures, & Cantabros, qui si-
cut olim nouissimi in ditionem Romanorum conceperunt, ita la-
bente Romano Imperio se solum tum natura loci, tum viribus,
& armis protegentes, fidem Christi tutati sunt, neque primum Gothis, neque deinde Sar-
racenis, quam ce-
serint.

CAPVT DECIMVM, Quo à Recharedo usque ad æta-

tem hanc status Ecclesiæ in regnis Hispa-
niarum, & Galliarum
describitur.

CVM Fidem Hispanorum Regibus fidam,
Christo vero fideliozem, nullæ vnquam
gentes corrumpere, & violare potuissêt,
ipsa natio Hispana vbique, & semper in
fide constans, & firma candore, & luce re-
ligionis suæ tenebras, & caliginem doctrinæ Arrianæ
extirminauit, & post innumerabiles clades respiras,
tandem lugubria vestimenta deponit, accipiens à Do-
mino suum diuinum oraculum, oleum ꝛ. iudij pro lu-
ctu, pro cinere coronam, pro spiritu mæoris pallium
laudis, Ecclesiâ ab impietate prostratis, ad fidem
restitutis, sacrisq. canonibus cœciliorum pristino ni-
tore florecentibus, & posthliminio reuocata exule
doctrina euangelica. Cum enim anno. 587. patrè Leon-
uigildo defuncto, & catholice commendante beato
Leandro Recharedum filium, ex Luca Tudensi, &
Ioanne Abbate Velclarenscius ætatis auctore, &
alijs capite superiori relatis, ei successit Recharedus
filius à beato Leandro, & Fulgentio institutus, & ab
initio regni catholicus, caputq. alij Gothi, vt men-
bra sequentes euangelicam iuduerunt doctrinam,
exuentes Arrianam scdam, & ex constantia Hispa-

I
De cōuersio-
ne Rechare-
di, & Vuisi-
gothorum.

2
Cōstātia Hi-
spanorū supe-
ranis perfidiā
in religione
Vuisigotho-

Caput decimum.

ta præceptum beati Leandri ante concilium moni-
tuni vt ex fine concilij patet illis verbis. *Superst. au-*
tem, vt vnaminiuer omnes vnum regnum effectū, iam præsta-
bilitate regni æterni, quam pro felicitate cælestis Domini
præcibus adeamus. Antea enim Hispani seorsum edes
sacras, ceremonias, ritus, & religionem habebant,
genique alia à Gothis distincta, vt religione sic no-
mine fuit, sed post fidem à Gothis acceptam vnum re-
gnum, vna gens efficiuntur, ita vt deinceps vna fide
vnum nomen habuerint, quam gloriam religionis as-
sequendæ ex Hispanis mutuasle, & accepisse, Rech-
redus in oratione habita in eo concilio Toletano a-
pertissime profitetur, hæc proferens. *Vos tamen Dei sa-*
cerdotes meminisse oportet, quantis hucusque Ecclesia Dei ca-
tholica per Hispanias aduersæ partis molestiis laborauerit, dum
& catholici constantem fidei suæ tenerent, & defenderent ve-
ritatem, & heretici pertinaciori animositate propriam niteren-
tur vindicare perfidiam. Me quoque, vt re ipsa conspicitis, ca-
lore fidei accensum in eo Dominus excitauit, vt depulsa obsti-
natione infidelitatis, & discordiæ summo furore populū, qui
sub nomine religionis famulabatur errori, ad agnitionem fidei,
& Ecclesiæ catholicæ consortium reuocarem. Adest enim om-
nis gens Gothorum inclita, & fere omnium gentium gemina
virilitate opinata, quæ licet suorum prauitate doctorum a fide ha-
tenuis, vel vnitare Ecclesiæ suæ catholicæ segregata, toto me-
tecū ad sensu concordans eius Ecclesiæ cōmunionem participatur,
quæ diuersarū gentium multitudinem materno sinu suscipit, &
charitatis vberibus nutrit, de qua Propheta Esaiā. cap. 56. canē-
te dicitur. *Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gen-*
tibus. Nec sola Gothorum conuersio ad eumulum nostræ merce-
dis accessit, quinimo & Sueuorum gentis infinita multitudo,
quam presidio cælesti nostro regno subiecimus, alieno licet vi-
tio in hæresim deductam, nostro tamen ad veritatis originem
studio reuocauimus. Vnde colligitur primo omnes His-
panos incolas catholicos extitisse, dum Rex solum
Gothos, & Sueuos conuersos ad fidem proferat, & al-
ios constanter defendisse religionem. Secundo quod
Gothi prius quam deciperentur à deceptoribus suis, &
Valente, fidem profuebantur catholicam. Tertio, &
Sueui in Hispania catholici alieno illius Atiacis vi-
tio in hæresim dilabuntur, & postea iterum iā conuer-
si Leouigildi tyrannide à fide deuiarunt, non tamē
omnes, sed multitudo, vt Rex inquit, synodus autem
hec Toletana habita est anno. 589. vt patet secundo
tomo conciliorum, vbi refertur, & in collectione co-
cilio-

3
Post fidē acce-
ptā a Hispani-
is, qui fide
distincti uerba
tur Gothi
omnes vna
gens efficiū-
tur.

a Moral. lib. 12. c.
4. Vasc^o anno. 589.
Varonius 7. tom. an-
no 589. fo. 644 Ma-
riana lib. 5. c. penul.

ciliorum Garsie Loaysæ, apud Moralem quæ, a Vaseu, & alios, huiusq; conuersionis fit mentio in omnibus annalibus veterum scriptorum. Reginonem li. i. in Mauritio, Isidorum in chronico Gothorū, b Gregorium Turonensem. Lucam Tudensem, & alios. Quam grata fuerit Deo hæc reductio ad religionem veram, euenit bellum in Gallia haberi declarauit. cum ex Isidoro de Gothis in Recharedo, nulla unquam maior in bello in Gothis Hispanis, vel similis extitit victoria, nam cum Güntheranus oppugnaret ditionem Narbonensem Gallie, quam Recharedus obtinebat, Claudius Lustranix dux à Recharedo missus cum trecentis plus minus militibus sexaginta ferme hominum milia occidit, partim fugauit dispersit eorum castris ex Ioanne Velatariensi eius seculi auctore, cuius vi floruit Vaseus anno 388. & Gregorius Turonensis, c & omnes meminere, eumque religio Catholica florere in Hispania, frequenter concilia celebrabantur eo tempore, ut Hispalense, Narbonense in Gallia Gothica, Casarugustanum, Toletanum. III. Ocsense, Barchinonense, & alia, quæ habentur secundo romano conciliorum, & collectione Garsie Loaysæ, & apud Vaseum, d Moralem, & alios fit mentio. Hoc quæ aureo Hispanie sæculo aurei illi doctores fratres sancti Fulgentius, Leander, Isidorus vterque Hispalensis præsul, sancta Florétina, Mausona Emeritensis Episcopus, Ioannes Abbas Velatariensis, cuius ineminit Trithemius, & Isidorus de viris illustribus, Tonantius Episcopus Palentinus, sanctus Prudentius, Felix, Euthypius, Severus, & alij per Moralem & Vaseum e citati, & ut sol inter sidera celestia effulgit Recharedus, quo imperante fortunatum, & faustum Hispanie regnum floruit, nam victis Arrianis Gallis, & Romanorum aciebus, qui occupauerant Hispanie partem, inquit Lucas Tudenis: Tanta fuit gloria Gothorum illorum tempore, ut non viderentur bella tractare pugnando, sed quasi in palestræ lusiis delectari, ubique enim prosternebant victores, prudens, & pius erat Princeps, & Prouincias, quas pater prælio conquieserat, ille pace firmavit; æquitate disposuit, moderamine crexit, fuit enim placidus, mitis, egregie bonitatis, tantamque in vulgus gratiam habuit, & tantam in animo benignitatem gessit, ut in omnium mentibus influens, etiam malos ad affectum amoris sui atraheret, adeo libe-

8
Victoria Re-
charedi ex
congregatione
cum Gallis.

5
Hispalense,
Narbonense
Toletanum.
III. Ocsen-
se, Barchino-
nense, Cesa-
rugustanum,
& alia cele-
brantur con-
cilia.

6
Sancti qui in
Hispania flo-
ruerunt Ful-
gentius, Lea-
der, Isidorus
& alij.

7
Isidorus Re-
charedi.

b Greg. Turo. lib. 9
c. 15. hystoria Fran-
corum Rodericus li.
2. c. 15. Lucas Tude-
sis era 638. Varo-
nius Mariana, Mo-
rales, Vaseus loco ci-
tato. Volaterranus
relatus à Ioanne Ma-
gno li. 16. c. 10. Go-
thorum hystoria.

c Gregorius Turo-
nensis lib. 8. c. 30.
Morales lib. 12. c. 2
Varonius. 7. to. an-
no. 588. fol. 633.
Ioannes Magnus li.
16. c. 10. in hystoria
Gothorum. Lucas
Tudenis supra Va-
lera. 3. p. c. 20. Gene-
ralis hystoria Hispa-
nie 2. p. c. 40.
d Vaseus ab anno
589. Morales li. 12
c. 5. & 7. Mariana
lib. 5. c. pen. & Vlt.
e Morales lib. 12.
c. 5. & 6. Vaseus ab
anno 589.

103
+ 103
- 103

Caput decimum.

ralis, vt præuilegia Ecclesiarum, & prædia, quæ patria labes fisco associauerat, cum augmento multiplici iuri proprio restauraret, adeo clemēs, vt populi tributa sæpe indulgentiæ largitione laxaret, multos etiam ditauit rebus, plurimos sublimauit honoribus, antiquos Hispanos, & Romanos sibi subditos vna cum Gothis eiusdem conditionis esse instituit, nullusquē captiuam Christiani filiam iugo seruitutis opprimi passus est, opes suas in miseris, thesauros in egenis recondens. Hactenus Lucas Turenfis. Et ita hisce titulis ornatus est, & alijs excellentioribus decoratus, frater martyris Ermenigildi, consobrinus sanctorum doctorum Fulgentij, Leandri, & Isidori, patruus martyris filij Ermenigildi, fidei restaurator, pater patriæ, Apostolus Vniuersorum, Gallorum, & Romanorum domitor, legislator Hispaniarum cum ipse anno sexto, ex Luca Tudensi, Gothicas leges in compendium reduxerit, hac vna laude dignus, quod post cum Dei optimi maximi beneficio nullus in Hispania Rex labes hæresis infectus fuerit, vt vsquē ad tempora sua testatur Alfonso Cartagena in anacephaleosi Regum Hispaniæ cap. 27. & deinceps vsquē ad fœlicissimum sæculum Philippi tertij catholici, & eximij Regis nostri certa fide possumus asserere, omnes Reges Hispaniæ, (qui recta linea à Recharedo non deficiente prole descendunt) deriuatur ex Morale libr. 12. cap. 8.) catholici regnarunt, & obediētes sedi sanctæ Apostolicæ Romanæ, omnequē regnum cum subditis catholicum extitit, nunquam à fide discedens, immo pro ea cum omnibus Sarracenis, & hostibus alijs Ecclesiæ fortiter pugnans. Recharedus autem, vt se grātū Deo, & sanctis, quos propitios habuit, exhiberet, auream coronam Gerundæ ad altare diuini Fœlicis obtulit, vt ex Iuliano Pomerio, & Roderico Toletano, & alijs Vaseus, f & Morales memorant, Gregorioquē magno Pontifici Romano ex eisdem munera aurea, & gemmarum misit, Romanam sedem, vt caput agnoscens, & trecentas vestes pauperibus beati Petri largiendas concessit, & ab eo ad Pontificem esse munera missa Gregorius Pontifex testatur, mittens ei sanctorum reliquias, in epistolis maximè lib. 7. epistola 126. scripta Recharedo, vbi recenset hæc verba in eius laudem. *Explere* *verbis excellentissimè fili non valeo, quantum tuo opere tua* *in* *aa. delector audistū, quippe dictū nostris virtute miraculi, quod*

8
Tituli Recharedi

A Recharedo omnes Hispaniarum Reges catholici ac omnes subditi.

10
Recharedus munera, misit Romano Pontifici, & Pontifex Gregorius ei sanctorum reliquias.

f Vaseus anno 601
Morales lib. 12. c. 4
et 3. et 47.

per

per excellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab errore Arrianæ heresis in fidei recte soliditate translata est, exclamare cum Propheta Psalmo. 66. libet, hæc est immutatio dextere excelsi, cuius enim vel saepe impetum tanto hoc opere cognico non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tua excellentie amore mollescat. Hæc me fateor, quæ per nos acta sunt, sæpe convenientibus meis filiis dicere, sæpe cum eis pariter admirari delectat. Hæc me plerumque contra me excitant, quod piger, & inutulis, tunc inertis otio tepeo, quando in animarum congregationibus pro lucro cælestis patriæ Reges elaborant, quid enim, itaque ego in illo tremendo examine iudicii venienti dicturus sum, si tunc illuc vacuus venero, ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modo ad vera fidei gratiam per studiosam, & continuam prædicationem traxit.

11 Vnde patet quantum gloria excellant Reges Hispaniarum, qui non solum in humanis, & temporalibus domini, sed in spiritualibus Apostoli, & doctores fidei in regno Gothorum extiterint, idque non auditoribus aprocriphis, & leuibus, sed ipso Pontifice summo, & adeo eximie sanctitatis, ut Gregorio Magno testante non semel, sed sæpe, ut lib. 7. epist. 124. ad Claudium missa, & alia beato Leandro epist. 125. lib. 7. quem ita vnice, & ex animo dilexit diuus Gregorius, ut ei dicaret opera Moralium in lob, & dum mitteret hoc amoris testimonium lib. 4. epist. 46. in diditione. 13. cap. 90. protulit. Quanto ardore videre te sitia, quia valde me diligis, in tuis tabulis cordis legi, sed quia longo terrarum spatio disiunctum te videre nequeo, vñ quod mihi de te dictauit charitas feci, ut librum regule pastoralis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi, & libros, quos in expositione beati Iob iam dudum me fecisse cognouisti, sanctitati tue communi filio Probino præbitero venienti transmitterem. Finemque facit epistolæ his verbis. Quando ei parum loquor, quæ magis omnibus diligo. Et tandem naturæ concessit. Solet Recharedus, cuius obitum Ioannes magnus lib. 16. c. 10. inquit. Tantus ubique luctus audiebatur, ut vnaquæque domus suum præcipuum amicum amisisse putaretur.

12 *Leandro dicauit beatus Gregorius opus Moralium & testimonium amoris, quem erga eum habuit.*

13 *Status Ecclesie Galliarum felix hoc tempore, licet adhuc duraret aliqua hereses, & corrupti essent mores.*

Hoc sæculo Hispanis fortunato, Gallis etiam felix fuit, cum id beatus Gregorius lib. 4. epist. 6. in diditione 14. c. 106. indicet, Childiberto Regi Francorum scribens, & epist. 5. c. 105. Brunehildi Reginae, & lib. 5. epist. 51. c. 151. in diditione 14. commendat fidem Gallorum, auxilium ab illis aduersus Longobardos petens, excitando ad id conferendum laudibus reli-

Caput decimū.

religionis, vt facilius mouerentur, vt vicini finitimi ad opem ferendam, sed etiam corruptis moribus viuere idem beatus Gregorius epist. 58. lib. 5. c. 158. indictione. 14 scribit Theodorico, & Theodoberto, eos, ad mittendos Episcopos, qui Britanos ad fidem redigant hortando, cum in hac re negligenter, & ignaua se gesserint, & ad eos mittit litteras lib. 7. epist. 120. c. 120. indictione, 2. suadēs, vt vitiū simonię quo Episcopus venduntur, ē regno eradicent. Item, & Gallia Gothice incolæ adhuc proterui, & duræ ceruicis in conuersione manebant Atholoci, seu Vitalogi Episcopi Arriani prædicatione & Granisla, & Vildigerni comitum tyranide, qui catholicos martyrijs cruciabant, vt ex beato Gregorio Turonensi lib. 9. c. 15. hystoriæ, Morales lib. 12. c. 1. refert, & Chilperic^{us} Rex Francorum hæresi laborabat, vt capite sequenti ostendemus, sed in hoc statu, cum vtraque Hispana, & Gallica Ecclesia in fide catholica, & obedientia sedis Apostolicæ existerent, & deinde permanferint, sistamus gradum, nec ad alia progrediamur tēpora sequentia, cum nostri instituti solum sit, statum Ecclesiæ vniuscuiusq; regni describere, & tēporū serie facta computatione ostendere Hispanum regnū in religione catholica profitenda antiquius esse, quā regnum Gallia, & ideo honoratiore loco dignius, quō usquē ad hæc tempora ostendimus, nec deinceps de cæteris agendum erit, cum in vtroquē regno fides manserit, firmior tamen, & constantior in Hispania, à qua nunquam Hispani decesserunt, nec solum in labem, & notam hæresis inciderunt, sed nec in suspicionem, quam omnino vitare student, quod de Gallis ex misera temporum calamitate non potest affirmari, cum plurimi eorum, & maxima pars Ecclesiam illam vnice à sede Apostolica dilectam, ornatam beneficijs, cum vnica sit, & integra scindere, & dilacerare hæresibus contendant, & vexauerint fideles catholicos, & nunc crucient. Et ex hoc commēdatur Hispania, quod in ea nunquam defecit fides catholica, à prædicatione beati Iacobi, & postquam Recharedum Regem habuit, omnes Reges primo eius sanguine orti sunt, secundo nunquam à fide discesserunt catholica, vt notat Bozzius designis Ecclesiæ lib. 20. si 2. no. 83. c. 3.

Nec fidissima religioni Hispanorum obijci potest clade illa Roderici tempore illata, qua maxima Hispani

14

Firmior manet fides in Hispania, quā in Gallia.

15

Nunquā in Hispania defecit fides.

16

Quod Clades accepta a Saracenis non nocuit Hispani.

pani

paniæ pars a Sarracenis occupata fuit, & illius occasione declinare cœpit regni fastigium, & extingui Gothorum genus, & nomen, nam id non nocuit Hispaniæ, immo vt de cæco a natiuitate in Euangelio profertur, quod cæcus natus est, vt manifestaretur gloria Dei, ita hæc calamitas euenit, vt nota fieret constantia Hispanorum, in fide proficienda, quæ firma manens in ruina a nationibus exteris eueniente, eos ad agnitionem veritatis adduxit, & postea à Sarracenis vexata Hispania, vt aurum igne probatum elucet, cum ipsis procellis exagitata firmior in fide maneret, & ipsos Arabes Mahumeranos ad fidem induxerit catholicam. Hac enim vastatione in duas partes diuisa est gens Hispanorum, sicut ipsa regio, alia fuit eorum, qui sedes proprias defenderunt valida, & forti manu, vt Astures, Cantabri, Nauarri. Alia est, eorū qui capti sunt à Mauris, sed in captiuitate manētes fidem religioſe colebant, Ecclesias frequentabant, habentes eas ritu catholico, vt Ambrosius Morales lib. 12. cap. vltim. & lib. 14. c. 1. cum alijs ostendit, & idem affirmat Iheronymus Zurita prima part. annalium Aragoniæ lib. 1. cap. 41. scribens Ecclesiam beatæ Mariæ nuncupatæ del pilar in ciuitate Cæsaraugustana, & alias hoc tempore à Catholicis venerari, & vtraque pars iura, & præuilegia iure conseruauit. Primo illi, qui situm

17

Duo genera Hispanorū conseruauit iura Hispaniæ, aliud eorum, qui deuicti nō sūt, sed proprias sedes defenderunt, alij eorum qui captiui fidē professi sunt

18

Ecclesia beatæ Mariæ del pilar uenerata fuit à catholicis Cæsaraugustæ, cum ciuitas à Mauris occuparetur.

tuentes, eum à Sarracenis occupari non passi sunt, sed ab illorum expugnatione liberarunt, conseruāt iura totius regni, nomine vniuersi corporis, sicut enim circa electionem, & reliquos actus collegij deficientibus collegis, aliquo mortis, vel captiuitatis casu, ius collegij remanet penes vnum maientem in parte illius, ex legum & decissionibus, ita iura Regni vniuersi quibusdam, casu captiuitatis, & mortis deficientibus penes Astures, & Cantabros, & alios manentes non victos, sed victores, & sedem retinentes, integra, firma, inuiolataque manserunt, quod maxime dicendum est in regno, quod iure regni, cum sit, quid imaginarium, & incorporeum indiuiduum habet ius, & vna parte eius totū regnum conseruatur, & eius ius, & hoc asseritur de his qui deuicti non sunt. De alijs vero superatis, & captis colentibus tamen fidem, idem affirmandum erit, quia iure posthliminij captiuus rediens ad statum pristinum libertatis omnia iura recuperat, ac si in captiuitatē non fuisset.

g l. sicut. S. fin. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine. ibi gl. & doctores. l. si grece. ff. de leg. 1. & de elect. c. 1. de elect. Labeus de iure patronat. li. 2 p. 2 q. 2 art. 19. n. 3. Petrus Molinæ de appellatiua verborū significati. verb. collegij n. 221 h. l. vna. 18. ff. de seruitutibus rusticorum l. 1. S. itē. ff. de aqua

Caput decimum.

pluniarceda. l. a-
qua. §. si plurium. ff.
quemadmodum ser-
uitutes amittantur
l. 18. tit. 31. part. 3.
glo. & Bal. c. 1. de
duobus fratribus in
fœdis doctores. l. 4.
§. Caro. ff. de verb. o-
bligat. Ripa. nu. 66.
c. cum Ecclesia futri-
na de causa possessio-
nis Mandosius de cõ-
missionibus forma. 1
verb. annexis.
i Abbas. c. Abbate
de verb. signi. Alex.
conf. 43. nu. 2. li. 1.
& conf. 193. nu. 7.
lib. 2. Carolus Tapia
l. fin. ff. de cõstitutio-
nibus principum. 2.
p. c. 4. nu. 29.
K l. semper. §. nego-
riatores, & §. vlt.
ff. de iure immuni-
tatis. l. maximarum
C. de excusat. munc-
rum li. 10. vbi Bart.
l. 5. tit. 7. p. 5 vbi gl.
Bart. et alij. l. scrina-
rios C. de testament.
militis Felinus. c. ele-
rici de iuditijs. Caro-
lus Tapia. sup. nu. 7.

set, ex titulo. ff. de captiuis, & posthliminio reuersis;
omniaque præuilegia, & eminentias conseruat i iu-
re & ita Hispani fidem colentes à captiuitate redeun-
tes iure posthliminij omnia iura regni, & præuile-
gia recuperant. Quod etiam alia ratione demon-
stratur, quia præuilegium, quod conceditur artifici-
bus, eatenus eo gaudent, donec quisque suum munus
K exercet, & cum præuilegium, & ius antelationis
Hispanis ob constantiam in fide, & antiquitatem in
religione, & laborem in ea quarenda, & conseruan-
da sit concessum, & iure debeat, quamuis in captiui-
tate essent, cum in ea constituti in fide, & religione
exerceant munus suum, officiumque catholicorũ ad
hibeant, ita firmiter, vt non solum nõ amiserint pie-
tatem, & fidem; sed pulsos postea hostibus amplia-
uerint, in barbarosque extenderint, non solum non
debent perdere ius, sed maiori, & potiori digni sunt
præmio, vt Pontifices declararunt Alfonso catholi-
co Regi scribentes, & alijs, vt statim mentio episto-
larum habenda erit, sicut si retinetur vsus in vno, aut
altero contento in præuilegio retinetur, in omnibus
l. arboribus. §. 1. ff. de vsu fructu. vbi Bart. l. si vnus. ff.
de seruitutibus prædiorum vrbancorum, vbi Flotia-
nus. l. 2. §. hoc interdicto. ff. de itinere, actuque priua-
to. Innocen. cap. dilectus glos. possessorum de capel-
lis monachorum. Balb. secunda. part. de præscript. se-
cundę part. Antonius Bardus de tempore vtili. c. 15.
itaque ex dictis, vt ostendatur benedictionem pri-
mam, & sedem ab Ecclesia Hispaniæ, vt vetustiori in
quarenda religione deberi, & firmiori in retinenda
sex distinguuntur tempora. Primum est, cum subdi-
ta erat Hispania Paganis Imperatoribus, quo sæculo
à beato Iacobo instituti in religione catholica
Hispani deinceps amplexi sunt eam, vt docuimus sa-
tis Secundum tempus, quo Christiani Imperatores
florebant, etiam in Hispania floruisse certum est fi-
dem ex dictis. Tertium tempus fuit, quo barbaræ na-
tiones Hispaniam opprimunt, qua ætate incolæ, &
municipes Hispani origine nati, & educati in eo re-
gno. & Romani cum eis, vt satis demonstrauius ex
Luca Tudensi, & concilio Toletano, ita constantes
in fide perdurarunt, vt non solum non sint infecti la-
be Arrianæ hæresis, sed potius Gothos Arrianos ad
veram agnitionem fidei adduxerunt. Quartum tem-
pus, quo Recharedus cum Gothis, & Sueuis fit catho-
licus

16

*Distingue-
do tempora
sex ostendi-
tur priorem,
& potio-
rem in fide esse
Hispaniam,
quã Galliã;*

licus, est, quo omnes catholici habitantes in Hispania extiterunt pulsus Arrianis, & Iudæis deinde à Sisebuto. Quintum tempus extitit, cum à Sarra-
cenis vastatur Hispania, & exeat duit in Hispanos furor vehemens hostium, illi tamen in religione constantes eam oppressi colunt, & venerantur nū-
men Dei, et à se iugum Maurorum excutiant, diuiso regno in varias ditiones, & Reges. Sextum hoc
aureum sæculum, quo regnante Philippo tertio frui
mur, quo Hispania antea diuisa in regiones, nūc
in vnum coit regnum, & plura alia regna sibi adiun-
git, & hac ætate, cum cætera regna Hispaniæ Regi
non subdita, alia Paganismo, alia Mahometanis le-
gibus, alia diuersarum hæresum vitij laborent, Re-
ges Hispaniæ vnici protectores Ecclesiæ aduersus
eius hostes feroces, & immanissimos regna sua can-
dida, & pura veste fidei induta absquē labe, & ma-
cula sedis Apostolicæ offerunt, hi Turcarum impe-
tum cohibent, hi hæreticos oppugnant, & domant,
hi Paganos in regionibus incognitis ad fidē trahūt,
armis, pace, & prudentia vientes, ac purissima reli-
gionis seminaria in abditis orbis angulis plantātes,
hi Ecclesiam tuentur ab oppressionibus, itaq; regnū
pro salute, & incolumitate sedis apostolicæ mortem
oppetere paratum, purum, nitidum absquē labe,
& suspicione hæresum offertur Romanis

Pontificibus, & eorum sedi
sacrosanctæ.

(?)

CAPVT VNDECI-
mum, quo demonstratur Regi-
bus Hispaniæ honoratiorem sedem deberi, ex eo, q̃
in Hispania tam in vniuerso regno, quam in priuatis
eius Prouincijs primo Reges Ca-
tholici extitere.

N V L L O Alio fundamento nituntur
validiori Franci ad extollendam Re-
gum eius regionis sedem, quam vt
suadere velint antiquiores in fide
suscipienda catholica, & vetustio-
res in ea profitenda extitisse Re-
ges Francorum, quod argumentum, quam inutile,
S &

20
Regum His-
pania mun-
dum hodiernum,
in quibus sa-
lus, & inco-
lunitas Ec-
clesiæ est.

103

Caput vndecimum.

& fallax sit ostendemus duplici capite . primo, quod examinata, ac discussa rei veritate, prius in Hispania generaliter, & priuatim Reges catholici extiterunt, quam in Gallia, secūdo, quod id argumentum rem de qua agitur, non decedit, & circa priorem partem, vt res à suo fonte hauriatur, in diuersa tempora, vt dilucidius vèra pateat cognitio, distribuemus disputationem, vt factum est capituli superioris vltima parte.

Primum tēpus attenditur quo beatus Iacobus apostolus ab Herode occisus est gladio quia accidit ex diuino Leone Papa in epistola de eius passione, & corporis ipsius in Hispaniam translatione, quam epistolam ad Hispanos destinauit, quod cum Iudæi integrum corpus cum capite extra ciuitatem proiecerent feris, & auibus deuorandum, discipuli adhuc eo viuente præmoniti, vt corpus suum in Hispaniā transferrent tumulandum, totum corpus cum capite nocturno tempore arripientes ad littus Ioppen se perduxerunt, vbi dum solliciti de nauigio, quo transirent in Hispaniam, essent, nauem diuinitus paratam in littore maris inuenerunt, & vt quidam tradunt, lapideam, quam Deo gratias agentes imposito sacratissimo corpore læti conscenderunt, & omnibus periculosis fretis deuitatis, prius ad Ierensem portum peruenerunt, quod dicitur Iria Flauia, hodie Padron, postea ad Liberum donum, quod nūc Compostella dicitur, marmoreo sepulchro conditum fuit beatissimum corpus, dum autem discipuli locum quærerent aptum, & idoneum tanto Apostolo, illum à Luparia, seu Lupa Regina postulauerunt, quæ eos ad Philotrum Regem misit, qui in carcerem obscurum conijciens, ab Angelo liberatos agnouit, & dum milites eius iussu, vt eos comprehenderent, sequerentur, flumine submersi sunt; ponte simul cum eis ruente, quo miraculo commotus Rex ad fidem conuertitur, sed Luparia obstinata discipulos sacros tauris, & Draconibus ferocissimos obiecit quæ sancti trucidauerunt & Tauros mæ suetissimus reddentes sub iugo collocarunt, tuncquæ Luparia superata Dei miraculis ad fidem conuersa atria, & basilicam, domum, vt templum beati Iacobi fieret, obtulit, itaque ab Apostolorum tempore Philotrus Rex, Luparia Regina in Hispania catholici Reges extiterunt, vt ex Sophoronio Faber. c. 14 Pauli ad Romanos retulit, & licet Morales libr. 9. cap. 7.

1
Primum tēpus circa Reges Hispanie catholicos.

2
De corpore beati Iacobi in Hispaniā translato.

3
Primo tēpore ab Apostolorum seculo Philotrus Rex, Luparia Regina catholici Reges in Hispania.

in dubitatione constituar, ex eo, quod Hispania subdita imperio Romano tunc Reges non haberet, tamen vt hodie sunt Reges subditi Imperio, vt Polonia, Transylvaniz & alij, ita tu et Hierodes Agrippa, & similes Reges erant, subditi tamen Imperio Romano, vt etiā Candacis Regina fit mentio in Euāgelio, & eo modo in Hispania Reges aderat. Item & Acci alia Luparia conuersa est à discipulis beati Iacobi, Morales libr. 9. cap. 13. & Xantippe cum Probo in Hispania beati Pauli Apostoli prædicatione fertur Astigi conuersa ad fidem, dum in fronte eius litteris aureis inspiceretur scriptum. Paulus prædicator Christi. Morales lib. 9. cap. 11. ex Metaphraste, & Sophronio Varonius primo tomo anno. 61. fol. 588. sed vt hæc adeo vetusta missa faciamus, ad reliqua tempora pergamus.

4
Quod hoc tē
pore Reges
effi potuerūt
in Hispania

5
Alia Luparia
Regina,
Xantippe, et
Probus.

6
Secundū tē-
pus, dū virū
quē regnum
Imperatoribus
guberna-
batur.

7
Osus Hispanus
Constantinum ad fi-
dē adduxit.

8
Theodosius
Hispani Imperator
Christianus præs-
ens quā aly ex-
teræ nationis.

9
Hispania pa-
rens in produ-
cendis Imperatoribus
Christianis.

10
Tertiū tēpus
post libera-
ta regna ab im-
perio.

Secundum tempus, quod attendi potest, dum fuit subdita Imperio Romano Hispania, quo pari sorte, & gradu incedunt Gallia, & Hispania, cum utrū-
quē regnum Imperatores Romanos Occidentales Reges, & dominos habuerit, & primo s Christianos Philippos Imperatores, sed ea pari fortuna excellit in eo Hispania, quod Constantinus Magnus Imperator adeo utilis Ecclesiæ, & largitor munerum, & regnorum diligentia, & studio Osij Hispani lucem fidei suscepit, & eius hortationibus Ecclesiæ largitus est donationes, & diuitias, vt sapius commemoratum est. Item Theodosius, qui apertius, quam Constantinus, & cumulatius fidem propagauit, cum Idolorum templa euerterit, quod Constantinus non perfecit, Hispanus fuit natione, & eius filij successores in Imperio, vt superioribus capitibus recensuimus, & ita Hispania, quæ in producendis Imperatoribus Italiæ fuit parens, & in fide illos in situendo altitrix, & fons ex-
titit.

Tertium tempus recensetur, quo Imperij sede translata crebas vastationes utrumquē regnum consecutum fuit, influentibus diuersarum nationum copijs, quibus regna Galliarum, & Hispaniarum occupantibus Romanorum Imperium in eis cessauit, liberaquē ab eo manserunt, quod sæculum etiam si memoria repetatur, distinctio hæc adhibenda videtur, nam aut vniuersum regnum, vt in eo vnus sit Rex, attedendum est, aut singulę Prouinciæ Regni in

Caput vndecimum.

quibus varijs Keges regnarunt, sunt aduertendæ. si vniuersum regum, quod in Gothos incidit, concipiamus mente, re diligenter inuestigata, & perpenſa inueniemus, quod prius in Hispania fuerit Rex catholicus quam in Gallia, nam anno. 554. Athanagildus Rex Gothorum fidem catholicam profitebatur cum incolis Hispanis, & Romanis, vt auctores sunt omnes hystorici, a & alij, & Lucas Tudenſis era. 587. sic ait. *Fidem catholicam tenuit occulte Athanagildus, & Christianis valde beneuolus fuit.* Leouuigildus item ſucceſſor frater eius, ſeu Leonegildus, licet poſtea inſeſtus Chriſtianis catholicis eſſet, tamen initio ex eodem Luca Tudenſi, Era. 610. Chriſtanus habitus eſt, & in exitu omnes conſentiunt rectè de fide ſenſiſſe, & commendatſe Leandro Hiſpalenſi Pontifici Recharedum ſilium, de Recharedo tamen anno, 587. dubium non eſt, quod fidem catholicam, quam Hiſpani, & Romani profitebantur ſequens, & veram agnoſcens, ſimul cum omnibus Gothiſ, & Sueuiſ, ſuſcepit, & ita vnū corpus ex omnibus in vniuerſo regno compactum eſt, vnaquē fides catholica vigit, & obſeruata fuit, vt diximus capite ſuperiori.

Nec oſerit quod anno. 496. Clodoueus baptizatus fuit à ſancto Rhemigio, & ita ante Recharedum catholicus vixit, nam nunc agimus de Rege vniuerſali totius regni catholico, nam ſi attendamus Reges priuatos Prouinciarum, prius Rechiarius anno. 440. in Hispania catholicus extitit, vt mox dicemus, & diximus ſuperius, & Clodoueus licet catholicus fuerit, tamen cum eo non vniuerſum regnum catholicum exiſtebat, nec ipſe Rex in vniuerſo regno Galliarum erat, vt Recharedus in vniuerſa Hispania regnabat, & cum eo in fide conueniebant vniuerſi, id quē patet, tum quia Gregorius Turonenſis lib. 2. de geſtiſ Francorum. cap. 31. narrat Clodouē cum duabus ſororibus, & cum eiſ tria millia Francorum baptizatos fuiſſe, & ita patet, quod non ſtatim ſimul omnes fidem ſuſceperunt, ſicut Gothi, & Sueui ſuſceperunt in concilio Toletano, nequē conſtat, quo tempore baptiſma, & fidem omnes ſuſceperint, tum eo tempore Clodouei, vt narrauiſmus. cap. 9. non vniuerſa Gallia erat ſub ditione Clodouei, cum Galliā Gothicā Gothi obtinerent Arriani, & Burgundiā, aliaſq; partes Gallię Burgūdiones etiā Arriani, ex eodē Gregorio Turonenſi lib. 2. c. 32. Item magnam partē

Gallię

a Vaſeus anno 554
Morales li. 11. c. 56
Illeſcaſin Pelagio. 2
Tarapha in Atha-
nagildo. Michæ. Ri-
tius in eo. Palentina
lib. 2. c. 17. Monar-
chia lib. 18. c. 2. § 2
Joannesmaſonus lib.
16. c. 7. hystorię Go-
thorū. Mariana lib.
5 cap. 9.

11
*In vniuerſo
regno quis
Regū Gallię
aut Hispanię
primus fue-
rit catholicus?*

12
*Athanagil-
dus, & Leou-
uigildus ca-
tholici reges
Hiſpanię.*

13
*Anno 587.
omnes in Hi-
ſpaniā Chri-
ſtiani catho-
lici in vni-
uerſo regno,*

14
*Anno 496.
Clodoueus
cōuerſus eſt,
non tamē in
vniuerſo re-
gno Galli-
arum fides ca-
tholica vige-
bat*

Gallia subiectam esse eo tempore Theodorico Rege Ostrogothorum in Italia imperanti, patet ex Sigeberto in chronico anno 530. & hi in Arriana hæresi existerant. Clodoueo autem defuncto diuista est pars Regni, quam possidebat inter filios Clotarum secundum, Childibertum, Theodoricum, Theodobertum ex Paulo, Emilio, Mausonio, Guaguino, & alijs in Clotario secundo. In Hispania vero vnus erat Rex Recharedus, cuius sæculo adhuc in Gallia vniuersa non fides catholica vigeat, cum Galliam Gallia Gothica, Aquitania, & Narbonensis Prouincia tunc ex multis post annis laborarent hæresi Arriana, vt diximus capite superiori, & ita manet satis notum in Hispania vniuersa, prius Regem catholicum in vniuerso regno fuisse, quam in Gallia, illud autem, quod dicitur à quodam auctore Clodium Clodouei patrē à sancto Khemigio baptizatum, vñtum quē calitus, & ei allata lilia, templumq; diuinæ Genouettæ virgini in colle Parisiensi vouisse, deniquē vita functum anno 514. id nequē cum hystorij conuenit, nequē habet auctorem grauem, & ita recte cō-

15
Clodium Clodouei patrē à sancto Khemigio baptizatum quidam asserūt.

16
In Prouincijs Hispaniæ prius fuisse Reges catholicos, quā in Gallia.

17
Recharius Sueuorū rex catholicus anno 440. in Hispania.

18
Asturū, & Cantabrorū Prouincia: p̄ catholice.

19
Sueuorum licet aliquando defecerint, in fide iterū redierunt, ad verā religionē ei.

Caput vñdecimũ.

b c. delictũ de reg.
iur. in 6. c. cum vene-
rabilis de except. c. i
de præscript. c. pla-
cuit 16. q. 3.

Rex hæreticus tollere potuit præuilegia Ecclesiã Hispaniã, & antiquitatem iure quæsitam, cum deli-
ctum eius non noceat Ecclesiã, nec currat b præscri-
ptio, donec impedita est hæretico moderatore, maxi-
mè cum Prouinciã Hispaniã Asturum, & Cantabro-
rum essent fideles, & Hispani omnes, & Romani de-
gentes in Hispania catholici, qui conseruant iura to-
tius regni, vt satis docuimus dicto. c. 9. Quæ interpre-
tatio, si Gallis non placeat, quod illud à medijs Regi-
bus peccatum non nocet successoribus, patiantur te-
lis vulnera facta suis, nam à Recharedo nullus vsquã
impius, & in fide deficiens fuit Rex in Hispania, sed
in Gallia post Clodoveum catholicum, & Rechare-
dum Chilpericus Rex Galliæ hæreticus extitit, ma-
le de mysterijs Trinitatis, & alijs articulis fidei sen-
tiens, vt Carolus Guaguinus lib. 2. annalium Fran-
ciæ in Chilperico ait his verbis. *Nec multo post Chilpe-
ricus, cuius malicia in homines multis fraudibus perspicua esset
in Deum quoquẽ impietatem meditatus est, de diuina quidem
Trinitate ita credi noluit, vt non tres in illa discretas personas,
sed vnã confiteretur, quã Patris interdum nomine Filiũ,
nonusquã Spiritus Sancti sacra littera designarent.* Et Pa-
pirius Maufonius de gestis Francorũ in eodem Chil-
perico. *Chilpericus cum multis rebus impie gestis Deum sibi
iratum reddidisset, mense quarto à natali Clodonei successoris
sui apud Callam vicum Parisiorum occiditur.* Et Gregorius
Turonensis, quem ille odio persecutus fuit libr. 5. c.
41. & lib. 6. c. 46. & lib. 8. cap. 5. de gestis Francorum
Neronem appellat, & hæreticum, Ecclesias, Sacer-
dotesquẽ persecutum valde asserit, & eum condem-
natum vidisse affirmat in somnijs, aliquẽ aucto-
res e id testantur. Hisce autem sæculis vltimus Rex
ante Henricum quartum regnantem, hodie non ca-
ruit suspitione Cardinales in carcerem coniiciens,
occidens, aliãq; gerẽs, quæ induxerunt ad eum è vita
tollendum Dominicani sodalitijs fratrem vt opportu-
nius narrabitur. cap. pen. Sed ex dictis constat tam in
vniuerso regno, quam singulis, & priuatis Prouincijs
prius catholicos Reges in Hispania, quam in Gallia
regnasse.

Sed cum ex omni argumentorum, & rationum cu-
mulo Hispania excellat, & in hoc vno simul cũ alijs,
tamen licet in ea parte exce deret Gallia, nihil nocer-
et iuri Hispaniarum, nam illud argumentum locum
obtineret data paritate in omnibus alijs, sed vbi pa-

20
Chilpericus
Rex Franco-
rũ hæreticus

21
Vbi equali-
tas non est
non assen-
ditur anti-
quitas cõuer-
sionis in Ro-
gibus, sed po-
tentia super-
ior.

a S. Antoni⁹. 2. p.
historia tit. 12. c. 6.
S. 4 et 5. Varoni⁹. 7
tom. ann. 583. fol.
605. & anno 587.
fo. 631. Eugubini⁹ li.
5. de reparatione fi-
dei sio. 17. Gene-
brardus lib. 3. anno.
580. in chronico.

res non inueniuntur ille excellit, qui potentior, & sublimior est; cum sæpe nobilitas magis ex dignitate excelliori, quam ex vetustate superior sit, vt concilium Nicænum, d. quia ex maiori numero Episcoporum, & potentiori maiestate congregatū est, præfertur alijs prioribus, vt Ancyritano; & comiti antiquiori titulo præfertur dux recentior, & Cosmetabuli dignitas alijs vestustioribus, & Episcopo seniori Archiepiscopus nouior, & Sacerdoti Episcopus, & Regi Imperator ex citatis in margine. Vnde cum potentia, & multitudine regnorum Hispaniæ Rex sit longe superior; nec detur paritas in hoc, vt capite sequenti latius tractandum erit; Hispaniæ cedere Gallia debet, licet antiquiores in fide Reges haberet, quod tamen non concedimus; immo excellere etiam in hac re Hispaniam, quod firmiores, & vetustiores in fide habeat Reges, quam Gallia.

d. c. quoniam dist. 16. c. Isidorus dist. 6. c. Episcopus dist. 17. Cassianus in cathalegō gloria mundi. 4. p. cons. d. 43. Felin. in Rubr. de maior. & obed. Menoc. cons. 126. n. 20. vol. 2. Boerius nu. 91. de auctoritate magni concilij, Tiracellus de primogenijs in præfatione. glo. i. l. 12. tit. 5. p. 1.

22 Nec illud etiam silentio præteriri debet, (ne vel minutias Galli conquerantur omittere me in eorum gloriā,) qd Galli auctores aduertunt e Paulus Æmilius, Genebrardus, & alij primum Regem, qui primam Christianorum pugnam pro religione signa cū Christi hostibus contulit, fuisse Clodoueam, qui bellum cum Arrianis Vuisigothis in Gallia gelsit; nam id dici non potest circa Hispanos, cum Rechiarius Sueuorum Rex catholicus prius pro religione cū Hispanis catholicis in Hispania bellum gessit cū Gothis Arrianis, licet non ita scilicet, vt Clodoueus victor, ipse enim victus fuit. Item & Clodoueus nō tam pro religione dimicauit, quam pro extendendis finibus regni, cum Engolismā,

e Paulus Æmilius in Clodoueo li. 2. Sa bellicus li. 2. Æneade. 8. Genebrardus lib. 3. chronici an. no. 498.

Burdegalam, & Tolosam in Gallia

Gothica subiecit ex

dictis aucto-

ribus.

(8)

§. 4 CAPVT

CAPVT DVODECI: mum, vbi recensetur alia causa

antelationis debita Regi Hispaniarum, eo quod omnes alios Reges potentia, & magnitudine regnorum longe superet.

DITIONVM Multitudo, opum affluentia, potentieque magnitudo, quæ forsan in alijs privatis exitiosæ sunt, in Regibus adeo excellunt, vt vna hæc ratio alias superet, q̃ potentior regnis excelsior sede esse debeat. Quamvis diuino naturali, & humano maioribus maior, & honoratior locus a de beatur, neque natura patitur omnia equalia esse; sed præstantius aliquid est, vt æternitas præcellit tempori, intellectus rationi, in sapientum scholis, & ita summus rerū opifex in rebus formandis aperuit, in diuinaque celorum fabrica natura obseruauit in stellarum pulchritudine, quibus solē tanquam astrorum Principem, & luminare maius, deinde Lunam luminare minus, & alias alijs lucidiores; & fructuosiores inesse et stellæ ipsa admirabiliter præfecit, quæ contentus, & ordo celestis causa mortalium creaturæ a mortalibus, vt in cunctis hominum genere aliqui illustres dominentur, qui in rebus humanis Imperium teneant, & ex eis inter sidera fulgentia Regum sint alia alijs lucidiora, vt ex Mathia lib. astronomice q̃.

Est equalitas nihil, sed nonos a p̃de tractus.

Qua ratiocinatione iure ille excellentior, & superior iudicatur, vt sedes sublimior ei debeat, & locus, qui magnitudine regnorum, multitudine populorum, diuitijs, dominio, & nobilitate, & abundantia subditorum alios superet, e cunctis catholice Christianis Philippus tertius ceteris sit potentior, vt concedunt. Galli auctores ex Cassaneo d ei, vt omnium maximo maior sedes debebitur, quod argumentum licet duodecim rationibus ornet Ferdinā-
dus Vazquius Menchacensis in quæstione ista tractanda in principio illustrium controuersiarum omnes

1
Ditionū multitudo, opum affluentia, potentieque magnitudo adeo in Regibus excellunt, vt vna hæc ratio alias inpotenter, quod potentiori Regnis excelsior sedes debeat.

2
Omnia equalia, esse est contra ordinem naturæ.

3
Potentiori sublimior sedes debetur.

a S. Aug. homilia super Math. 6. cap. statum de maior & obed. c. consilium d. fin. 7. 4 l. nobiliores. C. de commercijs & mercatoribus. Felix in rubrica de maior, & obed. Mēchaca in proemio illustrium controuersiarum.
b l. 1. S. fin. C. ne licet a potentioribus. l. 3. ff. de alienatione indicij.

c Abb. corf. 21. p. 1 et Card. Alexandr. c. a subdiacono dist. 3 per textum. c. diaconi dist. 3. Conradus Lancelotus in templo indicij lib. 2. c. 7. de Abbate. nu. 22. et loquens in Rege Hispania li. 1. c. 2. S. 3 n. 18. Capola d. Imperatore milite deligendo S. diuitijs. gl. c. super eo el. 2. de test. b. vbi Abbas. c. sedes de re scriptis postel. Verbo maioribus, & omnes. d. Cassaneus 5 p. c. ff. 27. & 37. Lancelotus Conradus lib. 1. c. 2. S. 3. num. 18. in templo indicij.

Caput duodecimum. 107

mnēs ad vnam rediguntur, cum enim, vt dictum est, maiori maior sedes sit assignanda, tota vis argumenti sira est, tam ostendendo, quis dicatur maior, vt con- sequatur hanc dignitatem, quam demonstrando, qd omnium maximus, & potentissimus est Rex Hispaniæ, & vt attingamus primā partem, ille iure dicitur maior, qui potentia superat alios multitudine populi, & ditionibus regnorum, vt patet. cap. 15. prouerbiorum. *In multitudine populi dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia Principis.* Quod & iure statutū est, & apud bonos auctores, tam Grecos, e quam Latinos, id frequens est argumentum, vt Nestor lib. 9. Iliados de Achille loquens apud Homerum inducit.

*Qui tu pluribus vnus imperas; populoq; regis,
Tibi sceptrā ferenda Iupiter ipse dedit.*

Qui dubijs omnibus esses, consilij quē dux, & rex.

Vnde dignior, & nobilior iudicatur homo, qui pluribus hominibus imperat, eosquē secundum ius recte moderatur, & gubernat. Nam vt ibi diximus exemplo concilij, quod ex plurium Episcoporum numero vniuersale congregatum illustrius, & amplioris auctoritatis est, quam Prouinciale ex paucioribus constans, vel generale, quod licet auctoritate, cum sit ā Pontifice coactum ob omnibus seruāri debeat, tamen non est auctoritate, & congregatione ita graue, qd vt vniuersale, inde etiam in principibus experimur, quantum potentia attendatur, cum tribus coronis Pōtifex, & alijs tribus Imperator ideo ornentur, vt significant in tribus orbis partibus Asia Africa, & Europa ditionem, b & potestatem Pontificem in spiritualibus, Imperatorem in temporalibus exercere, eaq; etiam ratione in principibus inferioribus, qui dux, & comes simul est, duobus titulis decoratus, illi, qui solo vno titulo ornatur, i præfertur, vt doctor, & licenciatus soli licenciato antiquiori, & deniquē tum frequentiori vsu, tum etiam omni iure melior, & potentior est, K qui meliores, & potentiores subditos sub ditione cōtinet, & cum plura sint

argumenta, quibus vtī possumus, ad rem istam confirmandam, tamen quandam ā ceteris ratiocinationem non animaduersam sepe in alea hac disputationis adhibeo, quæ vere, & absquē dubitatione litem videtur diffinire, Ecclesiæ militans in hoc sæculo ad imitationem Ecclesiæ triumphantis in gloria Dei se gerere, ac gubernare debet, in sedibus, locis, l & honoribus

e C. Ecclesiæ. S. hic itaq; 1. q. 4. auth. cōf- titutio quæ de digni- tatibus. S. generaliter autem vbi Bal- auth. de defensorib; ciuitatū. S. nos igitur. Boerius de cōf- 286. & de auctori- tate magni cōsiliij nu. 85. & 113. Cas- sanens. s. p. cōf. 3. et 15. et 19. Mencha- ca supra nu. 16. f. l. 2. c. vt dignitati bus ordo seruetur li. 10. Menchaca. sup. argumēt. 10. & Al- uar⁹ Pelagius de plā Etu Ecclesiæ lib. 1. c. art. 62. cum sequen- tibus: g & quoniā dist. 16. vbi Archid. glō. ver- bo præponimus pē- sextū ibi. c. sicut dis- tin. 16. h Clem. 1. de iure iū- rādo vbi glōf. Verbo vestigijs: i Cassan. 4. p. cōf. 43. et 51. et 1. p. cōf. 48. et 10. Pa. cōf. 3. Me- nochius cōf. 126. nu. 20. Vol. 2. Decr⁹. & Felinus. c. clerici de iudicijs. K C. peruas. de ma- ior. & obed. auth. de defensoribus ciuit. S. nos igitur Mencha- ca sup. argum. 2. l. 3. tit. 10. p. 2. l. C. fin. dist. 89. & in prin. tit. 6. p. 1. Of-

4
Quis dicatur
in iuro poten-
rior, & ma-
ior.

3
Quare tribus
coronis indu-
untur Ponti-
fex, & Im-
perator.

6
Argumentū
efficax. quod
Rex potērior
sublimiorem
sedē obrine-
re debeat in
Ecclesiā.

tiensis. l. summa sit. de ordinatis ab Episcopo. Cassanens. 4. part. in princ. & considerat. 10.

Caput duodecimum.

ribus distribuendis, ac collocaudis, sed in triumphati Ecclesia hoc certum videtur, quod ille Rex maiori præmio potiri debet, qui plura regna administrauerit, pluresque ditiones, & subditos gubernauerit, cum magis laboranti in certamine maior corona in spe gloria filiorum Dei debeat. Est enim gloria socia, & comes laboris teste beato Petro in epistola. 1. cap. 5. *Pascite, qui in vobis est gregem Domini, ut cum venerit Princeps pastorum, scilicet Christus, percipiat in arcibilem gloria coronam.* Vnde si in triumphante Ecclesia Regi ampliora regna, & plures gentes, ut plus laboranti maius præmium, & excellentius à Deo tribuendum est, in militante Ecclesia idem debet esse iudicium, ut in ea præmium honoratius, & sublimior sedes tribuatur Regi ditiones plures in Ecclesia continenti, & offerenti, in quibus religio Christiana vigeat, & floreat, quod & apud nos exprime re videtur. n. l. bene à Zenone. C. de quadriennij præscriptione. *Qui cum magnis consilijs, suisque laboribus, pro toto orbe terrarum, die, noctuque laborant, quare non habeant dignam suæ prærogativæ fortunam.* Additur huic ratiocinationi alia, quæ eam valde cõfirmat, qui plures ad beatitudinem æternam conducit, maiori præmio dignus habetur, sicut o. grauiori pænâ, qui plures ad gæhenam damnat, igitur Rex, qui plures reducit ad fidem catholicam, in ea contineat, in religione confirmat, qui mores optimos instituit, & causa est, occasioque, ut plures consequantur vitam, & felicitatem æternam maiori præmio, & in triumphante, & militante Ecclesia, quibus seruit, dignus est iudicandus, quod in Rege magis, quam alijs certum est, cum non ad utilitatem priuatam, sed ad publicam regni totius culmen, p. & fastigium obtineat, ut Plutarchus retulit 4. apothegmatu Regem Antigonu respondisse cuidam assentatori omnia honesta esse, & licere Regibus, proferenti inquit enim Rex. *Hoc Regi barbarus esse dicas, qui tibi fidem odes sed iusto, politico Regi, qui regula iusti esse debet, solum licent, quæ honesta sunt. Cum non tam dominus regni, quam minister eius debeat existimari.*

Prima igitur parte meo iudicio satis perspicue cõfirmata, quod potentiori Regi excellentior debeat locus in Ecclesia, reliquum est aliam secundam probare, quod Rex noster Philippus tertius sit omnium maximus, & potentior Rex, quod facillimum erit, nã

cum rarum,

m Sapiens. c. 4. Pauli. 1. ad Timothe. c. 2. c. esto 95. dist. c. excellentiam 23. q. 4. c. fin. dist. 96. Cassianus 3 par. conf. 17. 6, 13.

n Vbi Salic. morab. 9. Boerius nu. 142. de auctoritate magni concilij Mencia ca. sup. nu. 126.

o Guerro c. 54 n. 4 in thesauro religionis Christiane ex l. Athletas. S. ait prætor de his qui notantur in famula. l. 1. ff. de priuatis delictis.

p S. Thom. cap. 21. ad Ductissam Brannu Irineus libr. 5. contra hereses. Guerro sup. nu. 52. Aristot. 5. polit. Boerius sup. nu. 51. glos. Abb. clem. 1. de baptismis.

7

Quod Rex Hispania potentior sit magnitudine, & numero regnoru, quæ Gallia Rex, & omnes alij orbis terrarum,

Caput duodecimum. 108

cum Hispaniæ imperium Reges nostri plus mille iam annis teneant, sed res eorum nunquam fuisse, quam hac ætate florentiores, finesque regni ampliores, prius enim Hispania varie diuisa in Lusitaniam, Bæticam, & Tarraconensem, & alijs diuersis distributionibus fines solos Hispani regni continebat, deinde ipsa Hispania disiuncta suos Reges per multas ætates habuit, & ditiones separatatas, vt alter Rex Lusitanix; alius Aragonix; quidam Castellæ; & Nauarræ extiterint, hodie vero ab orbe condito nulli Imperatorum; Regum, vel principum maius Imperium obrigit, eo quo Philippus Indiarum, & Hispaniarum Rex potitur, maximè Lusitanix regno illi postremo adiecto, nam nihil est in Hispaniarum regnis, nihilque ferè sub sole populorum; quod non Regi nostro pareat, in qua ditionum abundantia, & multitudine non solum Gallorum Regem; & eos omnes, qui nunc sunt; sed antiquitatis memoriam Alexandrosque, & Carolos magnos, Traianos, Romanorum Rempublicam, omnesque alios magnitudine, & gloria longe superat. Alexander enim magnus, ex Quinto Curcio, alijsque de eius gestis scriptoribus nunquam ultra Asiam exercitum perduxit, nec eam vniuersam occupauit, in qua Asiæ parte, quæ tertia, & maior orbis habetur Rex clarissimus noster Philippus ampliores obtinet partes, quam Alexander debellauerit; cum enim adiecit Lusitaniam, (quæ sola adhuc lacinia deerat pulcherrimæ, & solidæ Hispaniarum vestis,) & vna cum ea insulas Orientales, & Africæ, Asiæque insulas, quam partem Plinius lib. 6 cap. 29. inaccessibilem nauigationem esse existimauit ob nimium solis ardorem, eamque terrarum omnium maximam partem asserit li. 37. c. ult. & li. 6 c. 17. tertiam partem esse terrarum omnium affirmat, comitesque Alexandri Magni tradidisse in ea vrbes innumeras, finesque latissimos regnorum adesse. *In Palybrota diuisissima, amplissimaque India vrbe Regi perditum sexcenta millia equitum, triginta millia elephantorum, nouem millia per omnes dies stipendiari.* Hodiernaque nauigatione, & oppugnatione maiorem orbis partem esse diligentissimus cosmographus Habrahamus Hortalus testatur in thesauro cosmographiæ littera. In verbo India, & de situ, amplitudine, & hystoria occupationis scribunt Lusitani disertissimi auctores Gaspar Varrerius in cosmographia. Gaspar Huerta;

&

Caput duodecimum.

& Barros alter Liuius, Damianus Goes, Offerius, Maffeus, quæ Orientales Indiæ solum ex Lusitana nauigatione sub ditione Philippi nostri continentur, aliæ enim sunt Occidentalis, quas Abrahamus Hortelius nõ propie Indias appellari scribit in thesauro cosmographiæ littera. A. verbo. Athlantis insulæ, solum enim Orientales Indiæ appellantur recte ab Indo flumine per regionem Asiæ fluente, Occidentales vero illud paucissimum terræ, quod cognitum fuit insulæ Athlantiæ vocatæ fuerunt, & postea America, quæ Indiæ Occidentales ex eodem Abrahamo Hortelio, sunt quarta pars orbis itaque cum inclytus Rex noster Philippus indiarum Orientalium dominus tertiam partem orbis in eis obtineat, & Occidentalium Rex quartam partem regat, adeo quod non regnorum, sed noui orbis integri Rex dicatur, & sub vtroque sole terras subiecerit, & subiectas in sæculo hoc teneat, & Rex vtriusque orbis sit in alijsque Europæ regionibus tot regna moderetur Hispanias, Neapolim, Sicilias, Mediolanum, Maioricam, Minoricam, Euisam insulas, Sardiniam, & in Italia alias ditiones, & in Gallia Belgicam Galliam, & comitatum de Rosellon, & Burgundia ei debeat, & Britania, & Angliæ oppugnatio sit ab Ecclesia ei concessa, & Africæ ab Alexandro sexto ex Iheronymo p. Zurita, & 7 Græciæ ex eodem causa donationis factæ ab Imperatore Orientali Andrea Paleologo Regibus Aragoniæ. In Africa potitur magno illo portu quem incolæ Masalquiuir appellant, quo portu nullus insignior, capacior, securiorque in mari Mediterraneo est: habet etiam Oranum, Melillam, & Rupem Pegnonum Velez dictam: habet & extra fretum Herculeum Insulas Canaras duodecim numero, inter quas præcipue sunt septem, quarum nulla minus quam nonaginta miliaribus ambitur. Lusitaniæ regni iure præclara loca Septam, & Tangerum, quæ clauis freti, immo maris Mediterranei, & Oceani Athlantiçi sunt. Extra fretum autem Magazanum ciuitatem habet. Idem Lusitaniæ regnum in immenso illo Oceano, Insulas habet, quæ vulgo Terzere dicuntur, quæ numero sunt septem, ex ijs Angra nomine. 40. miliaribus ambitur. S. Michaelis plusquam. 90. miliaria continet: habet & portum sanctum, nec procul inde Maderam (vino præstantissimam,) quæ regina Insularum Oceani Athlantiçi

p lib. I. annalium.
c. 48.

q lib. 4. cap. 39.

fici est, & 160. miliaribus cingatur. Insularum quod-
que capitis viridis (Caboverde nominant) imperio
claret, septemque sunt. Habet sub Æquinoctiali li-
nea insulam sancti Thomæ, quæ Madera aliquanto
maior, saccari abunde diues est. Quin & Rex Phip-
pus iste totius oræ illius Africanæ, quæ à Capite A-
guero ad illud quod Guardafu dicitur, extenditur.
Denique commerciorum, negotiationis, & navi-
gationis, totque Insularum, quas natura ibidem dis-
seminauit, vel in primis è regione Caprariæ inter
promontoria Bonæ spei, & Smardasuensæ dominus,
herusque ut est agnoscitur. Idem & in Asia, Lusitani
ei regni iure, potiores Oræ Occidentalis partes nē-
pe, Armuzium, Dium, Goam, & Malacam possidet,
Armuzium commoditate sui situs adeo diues est, ut
Arabibus in prouerbum abierit.

Si terrarum orbis quaquapare: annulus esset,

Illius Armuzium gemma, decusque foret,

Magna Arabiæ felicis pars ad Armuzi j regnum
spectat, sicut & Baharē Insula regina eius sin⁹ Insu-
larū, tum propter magnitudinem, cui terre fertilitas,
& fructuum varietas coniunctæ sunt, tum propter di-
tissimā margaritarū piscationē. Dium Cambaiæ est
clauis, quæ inenarrabilibus diuitijs abundat, sui-
que maris, in quo mari Lusitani quoque possident Damainū,
Bazainū, Tauaam, Goam, quæ (ut interim Ciauxem,
Cananorē, Cochimū, & Colanum præteream,) tanti
momenti est ciuitas, ut Regi Lusitaniæ tantū, quantū
vlla Europæ regna pendat. Denique Lusitani obtinēt
omnē ferē Orā maritimam, quæ à Damarno ciuitate
ad Melepuram urbem usque protenditur, quæ integra
maris ora ipsius est, aut eius sociorum, excepto Calecu-
tio, Zeilana sane est Insula orbis vniuersi præcipue
deliciæ, in ea habent etiam portum, & arcem vul-
go Columbo nuncupatam. Potiuntur & Malaca, quæ
ijs ipsis locis Imperij sui terminus est, clauisque ne-
gotiationis, & commercij Oceani Eoi, illarumque
Insularum, quæ tot, ac tantæ sunt, ut toti Europæ
magnitudine pares putentur. Domos quin etiam po-
tius quam Arces in Amacano, ad commercium cum
Chinis exercendum, & in Tidore Insula negotia-
tioni cum Molucis, & Banda exercenda habent.
Alterà ditionum Philippi Catholici Regis pars in
nouo orbe continetur, in quo quantum ipse ve-
lit consequitur, eo præcipue quod sine socio, vel

T. rivali

Caput duodecimum.

rivali illi regnet, diuiditur autem nouus orbis in continentem, & Insulas. Maris Septentrionalis tot sunt Insulae, vt earum numerus (Lucae tantum excedunt quadrigentas) non dum cognitus sit, earumque nonnullae tam amplae, opulentaeque sunt, vt vel earum quaeque grandi regno constituendo sufficiat. Boriqena longa est. 300. miliaribus, lata. 60. Lamiaca paulo minor est. Cuba longa est trecentis, lata. 20. leucis, Hispaniola in ambitu. 1600. miliarium est. Quod ad continentem spectat, Rex ipse toti maris Orae, quae Floridam, nouam Hispaniam, lucatan lambit, deinde toti illi immensa Peninsula Meridionali ad caput Californiae, immo ad Quiuiram vsque imperat: eo enim atque vltius Castellani nouas terramarique regiones detexerunt. Hispaniae Nouae ora, quae initium capit a sanctae Helenae oppido, Panamam transiens ad Quiuiram protenditur, circiter quinquies mille ducenisque miliaribus longa est, quibus si coniungantur, Mediterranea confinia septentriones versus, non minus quam nouies millic miliaria efficiunt. Peruvia, quae ad Panamam incipit, habet Orae maritimae duodecies mille sexcenta miliaria, quorum tria, quae inter Maragnonem fluuium, & Argentum continentur, Brasiliam complectentia Regem Lusitanorum agnoscunt. Noui orbis continens multa regna, ditionesque perquam amplas complectitur, in quibus duo praecipua regna quasi Imperia sunt, nempe Mexicanum, & Peruvianum, quorum Reges potentissimi olim, opulentissimiq; fuerunt. Philippinae sunt etiam Insulae, aliaeque regna innumera, quae omnia recenset Ioannes Borerus in relationibus. c. de Hispania, & Carolus Vienthouius in parallelo, ubi explicant Hispaniarum, & Turcarum opes. Vnde Lacellotus Contradus, & ex eo Camillus Galinius r non satis potentiam Hispani regis explicarunt dicentes, ducentas septuaginta septem vrbes regere, nam adhuc non eo tempore Lusitaniam regabat, & Indias Orientales, nec Flandriae ciuitates numerat, eademque morbo laborat Bozzius Eugubinus, qui amplitudine terrarum omnes, qui ab orbe condito fuerint, Reges Hispaniae superare affirmat, quod tertia orbis parte obtineat, patet enim, quod non solum tertiam, sed & quartam ex alio latere, & multo plura alia regna moderatur. Nam si in Alexandro magno illud mirabile

r. Lancell. Cörra. in
tēplo. iud. li. i. c. 2. §.
3. nu. 15. & 17. Camil.
Gallin. de verb.
signifi. lib. 10. c. 35.
n. 14. Medina c. 23.
de las grandexas de
España.

f Bozzij. Eugub. li.
aduersus Machiabil
lū imperia pendere a
virtutibus. lib. 1. c. 8
et li. 2. c. 4. et de Ita
lia statu lib. 3. cula
& de signis Eccle-
siae li. 8. fig. 32. c. 1.

Caput duodecesimum. 110

rabile exiitit omnibus sæculis, & partem Asia magnā subiecit Imperio, & in Traiano memorabile omnino, quod de eo profert Dio. *† Iactabatur ultra quam Alexander penetrasset, etiam in Asia progressurum, idque se natui per epistolam significauit* Et ita vtriusque; & Octauiani Caesaris fuit inclyta gloria, & Romanorum, qui plus ceteris debellarunt, ex Dionysio Alicarnaseo initio hystoriæ supra, & si vel Gallus, vel alter Rex, qui cum eis de sede sublimiori certare vellet, non audiretur, sed irridiretur ab omnibus (quid dicendum erit de Rege nostro Philippo, qui tot barbaros, & populos immanes in suam manum strenuè redegit, & gubernat, in fide catholica continet, mores componit, & sanctè instituit, vbicunquē mare fremit, siue in Oriente, siue in Occidente, siue Septentrione, siue Meridie Hispanum nomen triumphat, & dominatur, qui sicut Sol stellis, marequē lumina superat, ita Alexandrum, Traianum, & omnes, qui ante, & post eos fuerunt, Philippus vincit potentia, & magnitudine regnorum, quod conferens omnes, qui vsquē adhuc fuerunt Reges, id ex cosmographica descriptione præsertim lingua Theutonica scripta ostendit, Abrahamus Hortelius, & idquē antequam accederet Lusitania, cum Indijs Orientalibus Castellani regni ditioni, nec id negant Galli auctores, ut Cassaneus solum de Hispano regno agēs fatetur, ita ut quod Plutarchus in apophlegmatibus de Pompeio magno refert, se conqueri, & plures licet Roma floreret magnitudine Orientem Iovem, quam Occidentem adorarent. Hodie Hispanorum dextera, & virtute plures Occidentem adorant, quam Orientem, & Ecclesiam Occidentalem agnoscunt veram, & catholicam Romanam, & ita Camillus Gallinius lib. 10 de verborum significatione cap. 35. numer. 18. refert in Fidentium Ticinensi academia symbolica signa Regi catholico Philippo secundo apta imposita fuisse inferioris orbis terrarum globus à stellari octauæ spheræ cælo æquinoctiali circulo distinctus, & littera erat cum Ioue ad similitudinem Augusti, de quo cecinit Virgilius.

Diuisum Imperium cum Ioue Caesar habet.

Ita diuisum cū Deo optimo maximo, cuius omnia sunt, nā Deus sibi cælū, Philippo vero, ut ei Vicario temporale terrā concessit gubernandā. Et ita hæc mag-

T a

nitū

Dio in Traiano, & Entropius lib. 8.

† Laurentius Surius incommutarijs anno. 1558. Abrahamus Hortelius in theatro orbis in tabula Hispaniæ Lingua Theutonica & Iacobus Minobus de titulis Regis Philippi Garibai lib. 10. cap. 11. & 21. Menchaca in præfatione illustriū Eugubinus vbi sup. Cassaneus § p. con. 27. & 37.

Caput duodecimum.

nitudo, & circa omnes Reges sublimitas iam inde ab Ecclesia annuntiata est per Elaiam cap. 43. *Noli timere, quia ego tecum sum, ab Oriente adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te, dicam Aquiloni da, & Austro noli prohibere affer filios tuos de longinquo, & filios meos ab extremis terræ. Et. c. 51. Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, lōgos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida, ad dexteram enim, & ad laeuam penetrabis, & semen tuum gentes haereditabit, & ciuitates desertas inhabitabit. Idem Psalmo. 71. & 72. quæ Ecclesiæ benedictio concessa est Regibus Hispaniæ ob fidei conseruationem ex Bozzio de signis Ecclesiæ lib. 20. signo. 32. c. 1.*

Neque oberit huic fortissimo argumento obiectio Gallorum, quod si habeatur ratio temporis huius seculi, verum erit, quod Hispaniæ Reges amplitudine regnorum, & multitudine subditorum superiores ceteris sint, sed inspectis, repetitisque sæculis præteritis Carolus magnus Rex Francorum, & alij potentiores Hispanis extiterunt, cui obiectiōi non difficilis est responsio. Primo, quod in Regum, & regnorum potentia, cum omnium rerum vicissitudo sit, & omnium commune fatum, resque ubi ad summum siue industria. siue natura perduxit præcipiti lapsu eas retroferri experimur, neque ait dicitur ante actū, & præteritum, sed præsens tempus. Nam ubi agitur de aliqua qualitate, quæ requiritur, adesse debet tempore quo lis x agitur, & pronuntiatur sententia, absurdum enim, & ridiculum esset, ut rura, quæ antea ciuitates inclytæ existerent, velint ciuitates, quæ nunc sunt superare loco, & sede, & ciuitas, quæ antea metropolis erat, hodie subdita Episcopo velit Metropolitanos ei cedere, tempus enim, quod magnitudinem earum urbium deleuit cum magnitudine simul dignitatem, & amplitudinē consumpsit, ut Ouidius lib. 15. metamorphoseos eleganter cecinit.

*Sic magna fuit censu, virique
Per quæ decem potuit tantum dare sanguinis annos.
Hunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro diuitijs tumulos ostendit auorum,
Clara fuit Sparta, magna viguere Mycenæ,
Nec non et Cecropys, nec non Amphionis arces,
Vile solum Sparta est, alta cecidere Mycenæ,
De Oedypo dione, quid sunt nisi nomina Thebæ.
Quid Pandonia restant, nisi nomen Athenæ.*

Pro-

8

Benedictio
et Prophetia
de Regibus
Hispaniæ.

Respondetur
obiectioni quod
aliquādo fuit
maior potentia
Gallorum.

x l. in delictis. § si
extraneus. ff. de no
xalibus. l. miles. ff.
de testamen. militis
Bart. & comm. l. ex
facto. ff. de vulgari
Menchaca supr. nu.
33. Molina lib. 3.
c. 10 de primogenijs
Mantica lib. 8. tit.
9. de coniecturata
mente defuncti.

Propertius libr. secundò elegia. 9.

Magni saepe duces, magni exciderè tyranni,

Et Thebæ stererant, atque Troia fuit.

Idemque in Regnis experimur, quod in ciuitatibus. vt docet temporũ series docente Paulo 2. ad Corinthios. cap. 6. quod transfertur regnum de gente ingentem ob peccata populorum, quod Aristophanes cecinit.

Supra infera reddet Iuppiter aleironans.

Cum sit instabile regnum ex Seneca in Troade, & Horatius ode 7. libro. 4.

Quo pius Aeneas, quo Tullus diues, & Aeneas

Pulvis, & Umbra iummas.

Et denique exemplis possumus id dinumerare, cũ consensescant regna; sicut homines, vbi est enim Arsanus Darij filius, vel eius progenies, qui dominus Orientis Rex Regum, & Dijs propinquus cognominatur ex Quinto Curtio lib. 2. de gestis Alexandri, & Cleopatra ex Suida Regina Regum vocabatur, vt hos, & alios recenset Reges P. y Gregorius, factio enim omnino, ac diuino ordine huiusmodi humanarum rerum, & regnorum volubilitas constituta videtur, ne à nobis ipsis stare, ac perdurare in sceptri semper dignitate existimaremur, sed vt standi, cadendi, resurgendique causa ad summi Dei prouidentiam referre cogeremur, quod ita eleganter describit iustus Lipsius de constantia lib. 1. cap. 16. vt huc transcribere integrum caput vtile, ac iucundum mihi visum fuit, quod ita se habet.

y P Gregorius lib.
18. c. 1. in, yntagma
re iuris, & de repu-
blica lib. 5. c. 2.

ÆTERNÆ Lex à principio dicta omni hinc Mundo;
na'ci, denasci, oriri, aboriri: nec quidquam stabile aut firmum
arbitrer ille rerum esse voluit, præter ipsum.

Vni deo

Nunquam senectus, atra nec mors imminet

Sed alia miscet dormitor ætas omnia.

Exclamat Tragicus Yates Sophocles. Omnia ista quæ suspicis, quæ miraris, vicibus suis aut pereunt, aut certe mutantur. Solem illum vides? desiccit. Lunam? laborat, & tabescit. Sidera? labuntur & cadunt. Et vt velet aut excuset hæc ingenia humanum, eueneret tamē in cælesti illo corpore & enenient, quæ Mathematicis legem omnem frangant & mētē. Cometas omitto, varia forma, vario situ, et motu: quos omnes ab aëre et in illo esse, haud facile imponat mihi Lycæus ecce nuper negotiorum astrologis fecere noui quidā mor? desprehensi, et noue stelle. Sid^o exortu hoc ipso

T 3

annos

Caput duodecimum.

anno : cuius incrementa & decrementa clare observata ;
vidimusque (difficiliter creditum) in cælo ipso nasci aliquid
posse , & mori. Proximum cælo aërem inspicere , mutatur
cœtidie : & in ventros abit , nubes , & imbres. Transi ad a-
quas , flumina illa que perennia dicimus , & fontes , alias
perisse videbis , alias alveum mutasse & cursum. Ipse ille
Oceanus , magna & arcana Natura pars , modo te vespas-
tibus attollitur aut deicitur : & ut ex non fini , suos habet a-
quarum accessus & recessus , atque ut intrare eum totum po-
sse cœscas , crescit minuiturque cœtidie per puries. Iam si Ter-
ram intraveris , quam vnam immobilem voluerunt & vi-
sare : ecce illic labat , & tremore atque cœculo , spiritu con-
cutitur : alibi aqua corrumpitur , aut igne. Pugnant enim &
hæc inter se : neu bella inter homines tantum esse indignere ,
sibi inter elementa ipsa. Diluvies maris subita inundatioque ,
quor rēras imminuit , aut absorpsit ? Olim magnam illam Atlā
videm (nec enim meo animo fabula est) postea Helicem , Buren ,
Ægyptum : & ne ad videra aut remota eamus , apud nos Belgas ,
parum auro , duas cum opidis vrisque. Quin iam nunc cum
maximè exultus ille Digus nōnos sibi sinus aperit , lambens cor-
tidie & abrodens insidum marginem , Frisiorum , Canunefia-
rum , Canehorum. Nec terra ipsa muliebri ignavia cessat : sed in
terdū se vindicat , & in medio mari insulas sibi facit : mirare &
indignare cæno illo patre. Quod si ad interitū mutationēque ma-
gnā illa corpora , ei nostro sensu æterna , destinata sunt : quid cœ-
jes opida , re publicas , regna ? quæ tam mortalia esse necessum
est , quam eos qui fecerunt . Ut hominibus singulis adolescentia
sua , robur , senectū , mōrs : sic istis. Incipiunt , crescunt , sūt ,
florent : & omnia ideo , ut eadant. Vnus sub Tiberio terram o-
tus duodecim celebres Asia vrbes euerit , totidem Campaniæ
opida aliis , sub Constantino , & vnum aliquod Attile bellū ,
plus centenās. Veterēs Ægypti Thebas vix fama retinet : censū
Crete vrbes vix fides , & ut ad certiora veniam , eadavera Car-
thaginis , Numantia , Corinthi , prisca viderunt & mirati sunt :
nos Athenarum , Sparæ , et tot illustrium vrbium ignebiles rui-
nas. illa ipsa rerum cœntū que demine & false Aterna vr-
bis , vbi est ? obruta , diruta , incensa , inundata ; perit non vno
leto , & ambiciose hodie quaritur nec invenitur in suo solo. By-
zantium illud vides ; quod sibi placet duplicis imperij sede : Ve-
neras istas , quæ superbiū mille annorum firmitate veniet il-
lis , uadit : & tu nostra Antuerpia , cœlle vrbium , aliquando
non erit . Diruit , videlicet construitque ; & (si fas dicere) ludit in
rebus humanis magnū ille architectus : & velut plastes , varias
sibi formas et in agines singit ac disingit ex hac arzilla Opida
adhuc loquor. Et vrbes : sed regnæ etiā & Prouinciæ trahuntur

in hanc labem. Olim Oriens floruit, et *Assyria*, *Aegyptus*, *Tur-*
dia valere armis ingenisque: fors ea in *Europam* irāsiit, quā
 tamen ipsa, ut corpora instante morbo, vibrari mihi nunc vidē-
 tur, & praesentiscere magnum suum casum. Quod amplius &
 numquam satis miremur, hic a quinque & quingentis annorū
 millibus habitatus orbis senescit: & ut *Anaxarchi* ex *plō-*
clim fabule iterum applaudamus, surgunt alibi succrescūque,
 novi homines & novus Orbis. O mira & numquam comprehē-
 sa Necessitatis lex abeunt omnia in hunc nascendi perēundi-
 que *sataleni gyrum*: & longaeum aliquid in hac machina est,
 nihil aeternum. Attolle & circumfer mecum oculus (non enim
 me piger premere hūc lock) & vide rerū humanarū alternas vi-
 ces & ut in *Oceano*, *astus*. Tu surge, tu cade tu impera tu serui,
 tu occultare, tu emerge, & eat hic rerū in se remeantium orbis,
 quamdiu erit ipse Orbis. *Germani* feri olim fuistis? nunc mites
 ante plerosque populos *Europae*. *Britanni* inculti & inopes?
 delicijs ac diuitijs *Aegyptios* provocare & *Sybaritas*. *Græcia*
 olim floruit? nunc iaceat: *Italia* sceptrum tenuit? nunc seruiat.
 Vos *Gothi*, vos *Vandali*. Vos *fex Barbarorum* prodite è latebris,
 & gentibus imperare per vices. Adeste etiam pelliti vos *Scy-*
thæ, & potenti manu paullisper habenas, temperate *Asia* atque
Europæ. Sed isti ipsi mox discedite, & sceptrum relinquitte illi
 ad *Oceanum* genti. Fallor enim? an *Solem* nescio quem noui im-
 perij surgentem video ab Occidente?

Itaque cum sit attendendum tempus praesens, in eo
 non cadit vlla dubitatio de potentia superiori nostri
 Regis, sed si attendatur tempus longius, & praeteri-
 tum, non solum debet ratio haberi eius ætatis, qua
Carolus magnus floruit, qui *Germanus* fuit, & *Ger-*
manicorum Imperator, & *Hispania* iudicio Dei iace-
 bat à *Sarracenis* occupata, cum posthliminio reuer-
 sa ius suum non amiserit, ut alibi diximus. Sed in spi-
 ciendum est tempus ante *Carolum* magnū, quo flo-
 ruit, & excelluit *Hispania* excellentiori, potētiori-
 ditione, quam *Gallia*. *Gothi* enim *Hispaniam* omnē,
 & magnam partem *Galliæ*, ut superius diximus, ob-
 tinebant, ap̄liusquē, & longius regnum, quam *Galli*,
 potētiorq; & amplitudinē eos superabant, ut ex his
 cognoscatur *Gallos* inferiores omnino potentia quo-
 vis tempore extitisse. Sed hodie absque hesitatione
 est, cū *Hispanorū* ope, labore, fortitudine, & dilige-
 tia habitato orbe colenscēte surgūt *Hispaniæ* sub-
 diti, alibi succrescunt; noui homines, & noui orbis
 olim Oriēs floruit, nunc iacet; *Græcia* sceptrū tenuit,
 nunc seruit, & sol ab Occidēte noui Imperij surgit.

CAPVT DECIMVM

Tertium, quo agitur, cognomē

Catholici ab Ecclesia concessum Regi Hispaniarū excellentius, antiquiusque esse, quam cognomen Christianissimi, quod Regi Galliarum tributum est, quod item Reges Hispaniarum, & aliud omne honorificum obtinuerunt.

(1)

a l. nominis appellatione. ff. de verborum significati. l. 4. ff. deleg. 1.

b l. 6. ff. si certum petatur. l. 9. § si quis nomen ff. de hered. instit. l. 34. ff. de condit. & demonstra. Bar. l. siue certis ff. de duobus reis. l. 4. C. de testamentis.

c §. sed ius instituta de iure naturali.

d §. si quis in nomine inst. de legatis, ubi Viglius Horthomarus, Valerius, & alij.

N

OMEN Diffinit Claudianus in Epistola ad Caium Solinium, quod re notam faciat, sitque vel ut rerū imago, & nomina esse inuenta ait a Proculus, ut distinguerentur res, indicarenturque, ut homo distingui-

tur, aut proprio nomine indito in baptismatis fonte, aut nomine familiaris, aut dignitatis, b aut officij, artificij, vel amicitiae, quae in testamentis frequens est demonstratio, & quandoque ultra propria aut generis, aut dignitatis excellentia alicuius tituli, nominis vicem obtinet, propter insignem rem, ut cum Poeta simpliciter dicitur intelligitur c apud Graecos Homerus, apud Latinos Virgilius, eodemque modo Regis catholici appellatione demonstratur Rex Hispaniarum, & Christianissimi titulo Rex Galliarum. Eorum autem vocabulorum, & nominum, quibus demonstratio fit, & res nota redditur, relictis varijs interpretationibus ex Theophilo, d & bonis auctoribus illud exploratum videtur, quod praenomen dicitur nomen in baptismo inditum a pra, quod est ante, & nomen, quia ante nomen familiae proferatur, ut Petrus, Iacobus, Franciscus, Antonius. Nomen apud Latinos appellatur, quod nos sobrenombre familiae, & generis, ut Austria, Castella, Sandoval, Castro. Cognomen est titulus adquisitus ab aliquo ob insignem aliquam rem, ut Scipio Africanus dicitur, quia Africam debellavit, Pompeius magnus, ex magnitudine rei in ab eo gestarum, & licet aliqui errore decepti loco Ciceronis lib. 2. de inuentione, agnomen vocent, quod Latini cognomen, & alia Iustiniani auctoritate. §. si quis in nomine instituta delegat, tamen toto caelo errant, cum ibidem legi debeat

Quid sit agnomen, nomen, praenomen, titulus, & ad quae officia sint inuenta.

2
Error quod agnomen dicitur idem, quod cognomen.

Caput decimum tertium.

*h Titus Probus in
epitome Valerij ma-
ximi lib. 10.*

tur, illa conditio, vt turpis reijciatur, arguendo a nō mine optimo optimos *h* mores in esse, & a pessimo pessimos, qua ratione nomen accipitur pro opinio- ne, & existimatione, vt apud Salomonem, *Melius est bonum nomen, quam diuitie multe.* Quod cum in priuatis sit constitutum, in Regibus Deus constituit, vt sit pretiosior gemma coronæ eorum, & regni Esi- iæ. c. 62. *Et videbunt o cientes iustum tuum, & cuncti Reges in clypeum tuum, & vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominabit, & eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui, non vocaberis ultra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata, sed vocaberis volūtas mea in ea, & terra tua inhabitabitur, quia complacuit Domino in te.* Quam Esiæ auctoritatem secuta Ecclesia catholi- ca Dei spiritu ducta titulum concessit catholici Re- gi Hispaniarum, & Christianissimi Regi Galliarum obfidem, & erga eam obseruantiam, religionemq; summam, & ita contendunt, cum sit nomen argumē tum ad petendum ab ea locum honorationem, cui ex- cellentiorum titulum tribuit, vt ex eo colligamus, quem alteri prætulit, & Galli hoc argumento indu- cunt, quod titulus Christianissimi concessum Gallia- rum Regibus excedit omnes alios vt sol stellas, & ita in sede debet anteferri, vt Ioanes Ferrault, & Caro- lus Grasalius, & alij colligunt, sed quod Catholici nomen inditum Hispaniæ Regibus excellat Deo du- ce dilucide demonstrabimus, simulquē quod nullus titulus sit ab Ecclesia cōcessus Regibus Galliarū, vel alijs, qui non sit tributus Regibus Hispanis, & illis plures alij quā alijs, & vt appareat singula cognomi- na, & titulos investigemus.

Gloriantur Galli, quod Nicolaus Pontifex in epi- stola Hincmario Archiepiscopo Rhemenfi missa, quæ refertur in decreto Gratiani cap. excellentissi- mus. i. r. q. 3. Carolum regem Franciæ, excellentissi- mum vocat, sed memores esse debent, quod Grego- rius primus summus Pontifex scribens Recharedo Regi Hispaniarum ex Gorhis epist. 126. lib. 17. eum titulo ornat huiusmodi. *Gloriosissimo, atque excellentis- simo Recharedo Gothorum Regi, atque Sueuorum Grego- rius Episcopus seruus seruorum Dei.* Et in. cap. secundo de supenda negligentia prælatorum lib. 6. Pon- tifex Reges Lusitaniæ excellentissimos vocat, & Re- ges Aragoniæ sic appellant Urbanus. II. Pontifex maximus, Alexander. II. Gregorius. VII. vt epistolæ

7
*Quare nomē
pro honore,
& existima-
tione accipia-
tur.*

8

*Pretiosior gē-
ma corone
Regis honor,
& regni no-
men glorio-
sum.*

9

*Titulus ex-
cellētissimi.*

*i Ioānes Ferrault
de iuribus & præ-
uilegijs Regum Frā-
ciæ præuilegio. 2. Ca-
rolus Grasalius li. 1.
Regalium Frāciæ iu-
re. 1. Boerius de au-
thoritate magni c. in
cilijs nu. 48. Corsetus
de potestate Regia.
q. 21. Cassaneus in
cathalogo conf. 31.
Cosmas in pragmati-
ca sanctione verbo.
libertatis Guillel-
mus Benedictus. ca.
Rainuntius verb. &
uxorem decif. 2. nu.
73. Renatus Chopi-
nus de sacra politia
li. 2 tit. 3. nu. 2. Ro-
berti cœnalis descri-
ptionis Galliæ lib. 1.
periocl. 14 fo. 110.*

Caput decimum tertium. 114

eorum refert Petrus Antonius Beuter lib. 2. c. 9. hystorix, & Urbanus. 2. Petro Regi, & Gregorius. 7. sanctio Regi, vt refert epistolas, & concessionem decimarum in eis Petrus Miquel Carbonel in chronica Hispaniæ idiomate Cathalonico cap. de Rege Petro fol. 36. Addunt Galli auctores, quod Ioannes Pontifex scribens Salamonio tertio Regi Britonum in epistola relata in deceto Gratiani cap. hæc quippe. 3. quæst. 6. & apud Reginonem lib. 2. chronicon Carolum Regem Franciæ gloriosum vocat, sed eo titulo vsus est Ioannes. VIII. Pontifex scribens Alfonso. III. cognominato magno Regi Castellæ gloriosum vocans, vt referunt epistolam Sampirus Episcopus Astoricensis antiquissimus auctor, & Rodericus Toletanus lib. 8. cap. 18. Morales lib. 13. cap. 26. in 3. part. & proximè retulimus sic Gregorium Rechaiedo scripsisse gloriosissimum vocans.

10
De titulo gloriosissimi, & gloriosi.

11
De titulo illustri.

Referunt idem Galli scriptores, quod Ecclesia Reges Galliæ illustres vocat, ex eo quod vere sint illustres in magnitudine ciuitatum, & numero, & hic titulus frequens fuit in vsu, vt pater, ex epistolis Innocentij. III. missis Philippo Regi Francorum, & diuino Lodouico eius filio: cap. nouit de iudicijs. c. nouit de officio delegati: cap. tuam de ordine cognitionum, & Ioannes. 22. in extrauag. mervit de privilegijs inter communes, & extrauag. prodiens de crimine falsi Ioannis. 22. sed is etiam titulus frequens est Regibus Hispaniæ, nam Innocentius. III. in cap. quāto de iure iurando. Regem Aragoniæ illustrem vocat, & ita appellatur Rex Lusitaniæ cap. ex speciali de iudicijs, pluresquæ alias epistolas referentes eodē titulo missas Regibus Aragoniæ recitant Beuter, Zurita, & alij.

12
De titulo orthodoxi.

Titulus orthodoxi Græcus significans rectam doctrinam. & fidem; quo sibi vitur Ecclesia orthoxa dicta, & fides orthodoxa Imperatoribus solet tribui, vt in fine concilij Tridentini eo appellatur nomine Ferdināndus Imperator, & ita titulus in concilio Arlatensi Carolo magno, & Asquigranei si Ludouico concessus fuit ex Papyrio Maufonio lib. 2. de gestis Francorum, & ex actis conciliorum relatis. 2. tomo pater, sed id nomen illis, vt Imperatoribus inditum fuit, non vt Regibus Gallorum, & in concilijs Prouincialibus Galliæ, Regibus tamen Hispaniæ ille titulus scribitur, vt solū Regibus Imperatoribus equa-

libus

Caput decimum tertium.

libus, vt Suintille, seu Chintillano in sexto concilio Toletano, & Recifundo in octauo concilio Toletano, & alijs, quod patet ex actis eorum tam in secundo tomo conciliorum, quam collectis per Garfiam Loaysam.

Titulus religiosissimi ob singularem excellentiā concessus fuit catholicis Imperatoribus, & insignibus in defensione fidei catholice, vt concilium Calcedonense Imperatori Leoni concessit, & Gregorius secundus Constantino, & synodus Ephelina Theodosio, & Valentiniano, vt primo, & secundo tomo conciliorum legitur, & decreto Gratiani cap. nos ad fidem. 96. distin. is titulus Martino Imperatori fuit tributus, & eo solum in Suenonensi concilio Prouinciali Galliarum vocatum reperio Carolum filium Ludouici Imperatorem, cum sit titulus Imperatorum, sed in Regibus Hispaniarum ultra id quod frequēs est titulus religiosissimi, & familiaris, ac hereditarius Regibus Hispaniarum in concilijs Toletanis, vt in 2. & 3. tomo conciliorum sic nominatur Recharedus, & in Osenfi, & Spalensi, & in sexto Toletano canone. 2. Scintillæ tribuitur id cognomen, & Sisebuto, vt ex illis cōstat, & in decreto Gratiani. c. de Iudeis distin. 45. sed etiam in vniuersali Ecclesia à Pōtificibus cōdecoratur Recharedus, vt eū appellat religiosissimum Innocentius. 3. in decretalibus. c. maiores §. item queritur de baptismo, & Isidorus in chronico in fine testatur peculiarem illius titulum fuisse.

Tituli pijsissimi, fidelissimi, & amantissimi Imperatoribus in vniuersalibus concilijs tribuuntur, vt in Ephesino Valentinianus vocatur, quibus titulis ornantur in concilijs Toletanis Reges Hispaniarum Recharedus, Sisinandus, & alij, vt in tertio, & 4. Toletano concilio patet, quibus titulis nō vtitur Ecclesia cum Regibus Galliarum, nec concilia.

Titulus Christianissimi, quō se ornatam merito exultat Gallia, antequam eo vteretur Ecclesia circa Reges Gallie, vsa est cum Hispanis, nam anno. 589. Recharedus Rex Hispaniarum titulum Christianissimi ab Ecclesia habuit, id omnibus annalium scriptoribus Hispaniæ & testantibus, & item anno. 616. c. 13. Sisebuto, cum expelleret ab Hispaniæ terminis Iudeos Christianissimi cognomen habuit, & Cinthianus

13

Titulus religiosissimi.

14

Detitulis pijsissimi, fidelissimi, & amantissimi.

15

Titulus Christianissimi.

K Vaseus anno 589
Rodericus Areualo
in Palentina in vita
Recharedi.
l Benter lib. 2. c. 27
Anacephaleosis Regum Hispania c. 31
Rodericus Toletan⁹
lib. 2. hystoria. c. 17
Garibai li. 8. c. 28.
ex Isidoro lib. 5. ca.
Vlt. Morales lib. 12.
c. 13. Vaseus anno.
616. Monarchia li.
18. c. 2. § 2.

Ianus Rex catholicissimus vbeatus in concilio Tol-
 ran 1026. 37. ut patet in romo conciliorum & collectio-
 ne Garfiae Loaysae, & refert Restaurus Castaldus de
 Imperatore, quæst. 36. & Leo Papa scribens Quirico
 Christianissimum appellat Blasieus Erugetius His-
 paniam Regem, quod constat ex epistola Garfiae
 Loaysae in concilio Tolrano relata, & alibi sæ-
 pe. Vnde patet, quod pluries Hispani Reges Chris-
 tianissimi dicti sunt ab Ecclesia ante Carolum magnū
 Regē Gallie Imperatorem, qui floruit anno 790. qui
 primus Christianissimus ex Gallis, & dum Imperator
 esset cognominatus est, & post Carolum in Hispania
 Christianissimi titulo ab Ecclesia Reges or-
 nantur, helenus Gregorius septimus Ramirum Re-
 gem Aragonie appellat in epistola ad eum missa
 quam recitat Iheronimus Zurita prima pars anna-
 lium libri primo cap. 18. ubi regnum suum subiecit
 rit Ecclesie, & in concilio Iacensi Gothicum bre-
 uiarium admissio Romano reijcitur cum eo filijs ad-
 stantibus, & idem Gregorius, septimus Christianis-
 simum in alia epistola Sanctum tertium Regem Ara-
 gonie vocat, quam recitat Beuter lib. 2. cap. 8. &
 Alfonso magnū Regem Castellæ eo nomine or-
 nat Ioanes VIII. ut epistolam integram, qua sic vo-
 catur, refert Sampirus vetustissimus scriptor eius
 sæculi, & Rodericus Toletanus lib. 4. cap. 18. & alij
 in memorant, quamvis Garibai dicto loco catholi-
 cum dictam dixerat absque aliquo fundamento, &
 fide, itaque cum hic titulus Christianissimi esset Re-
 gibus Hispanie assiduus & familiaris, ut eos maio-
 ri honore, & ampliori titulo decoraret Ecclesia cat-
 holicos vocauit. Qui titulus Christianissimi Impe-
 ratoribus, ut genuinus, & imperio naturalis est, ut
 Honorium Augustum vocat Bonifacius cap. Eccle-
 siæ meæ 97. distin. & Leo Papa Constantinu III.
 in epistola ad Episcopos Hispanie de recipienda
 sexta synodo Constantinopolitana relata in concilio
 Toletano. 14. & in diuersis legibus Codicis Ius-
 tiniani, ut l. inter claras. C. de summa Trinitate,
 & fide catholica, & Codicis Theodosiani Chris-
 tianissimi Imperatores cognominantur, & singulis
 annis in Ecclesia feria sexta in parasceue oratio di-
 citur. Oremus & pro Christianissimo Imperato-
 re nostro, ut aduerit Restaurus Castaldus de Impe-
 ratore quaest. secunda circa finem, & ita patet decipi-

81
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.

16
 Christianis-
 simi dicti sunt
 ab Ecclesia
 Reges Hispanie
 apriu/qui
 Gallie.

1026. 37.
 1026. 37.

17
 Titulus Chri-
 stianissimi
 Imperatoris
 fuit.

4. vbi innotat de
 m. Morales lib. 1. 5.
 c. 20. Garfias lib. 9
 c. 22. & 23. Renat.
 Chopin de sacra pa-
 lica lib. 1. c. 7. nu. 18
 auctor Gallus. Vol. 47
 toranus lib. 2. Geo-
 graphia eade Sarra-
 cenorum origine
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.
 - 1026. 37.

Cap. decimum tertium.

Ioannem Ferrault Gallum de iuribus Regum Franciæ iure secundo asserentem nullum aliū præter Regem Fræciæ Christianissimū ab Ecclesia vocari; sed quia iam vsus obtinuit in sede apostolica, & concilijs, vt Reges Hispaniarum catholici, & Galliarum Christianissimi appellentur, vt in concilio Lateranensi sub Iulio II. & Tridentino in fine relatis tomio vlt. conciliorum, & notant Cassaneus in cathologo quinta part. consil. 37. & Guerrierius Pisto de Romanæ, & Venetæ Reipublice comparatione fol. 92. duo erunt discutienda, primum quod antiquius est cuiquē cognomen, secundum quod excellentius, & nobilius.

Circa primam partem antiquioris tituli concessio nis dubium non est, quod prior in Hispania Alfonso gener Pelagij catholicus sit cognominatus anno 734 & 740. quo tempore sic vocatus, fuit, & floruit antequam Carolus magnus Rex Galliarum, qui anno 813 regnauit, & in concilio Maguntino Christianissimum appellatum asserit primum omnium Pappyrus Mautonius de gestis Francorum in Carolo magno, & Guaguinus lib. 4. cap. 1. in historia Francorum, Sigonius de Imperio Occidentali lib. 16. anno 506. qui titulus Christianissimus cum sit Imperatoribus genuinis Carolus, vt Imperator sic vocatus extitit, non vt Rex Franciæ, & à concilio Prouinciali Maguntino Germano, non ab vniuersali Ecclesia, nec Pontifice, Alfonso autem Regem Hispaniæ dictum catholicum anno 734 catholicum nuncupatum constat ex auctoribus omnibus, vt Garibai lib. 9. cap. 6. & Morales lib. 13. cap. 10. & 13. & 15. hystoriæ disserunt, quod autem illi hoc cognomen esset ab Ecclesia inditum, nec Gallus, nec peregrinus auctor est, qui neget, sed vno ore omnes fatentur, & patet in epitaphio sepulchri vbi ita legitur. *Alfonso Catholicus*. Et ex manuscriptis hystorijs antiquissimis S. Piri Astoricensis Episcopi, sancti Iuliani, Pelagij Ouetensis, & aliorum, quod verius videtur, quam aliud notabile, quod Recharodus: fuit prius dictus catholicus, cum constet religiosissimi cognomr. à Pontificibus ei inditum, illud autem quod Volaterranus lib. secundo de Alfonso primo Rege Hispaniæ, & Vuolfangus Lazzius lib. decimo de migratione gentium scribunt non adimitto quod Alfonso dictus sit catholicus, quia

18
Error Ioan-
nis Ferrault.

19
De antiqui-
tate tituli in
Regibus His-
pania et Gal-
lia.

n Rodericus lib. 4.
c. 5. anacaphaleosis.
c. 47. Palentina in
Alfonso generalis
hystoria Hispaniæ.
3. p. c. 4. Benter li. 2
c. 31. Zurita, 3. p. an-
naliū lib. 2. c. 40. Va-
seus anno 737. Pala-
cio Rubios de obren-
tione Regni Nauar-
re 6. p. S. 10. Maria
na li. 7. c. 4. de rebus
Hispaniæ Tarcagno-
ra li. 92. par. anno
732. Genebrardus
in chronico lib 3 an-
no 756 Petrus M-
q. Carbonel in chro-
nica Hispaniæ Bar-
chinonensi fol. 21.
c. de Rege Eurigo.

hæreses ex Hispania exterminauit concilio habito
ut Gothos conuerteret, cum iam diu Arriana hæ-
resis à Recaredo esset expulsa, à quo concilium il-
lud est celebratum, & nulla alia vigeret in Hispa-
nia eo tempore, solumquæ Reges, & incolæ occu-
pati essent in Sarracenis debellandis, & regno recu-
perando.

21
*Quo tempore
in vtroq; Re-
ge continua-
rior titulum
facta sit.*

Cum autem dubium vllum non possit esse anti-
quius catholici in Hispanis, quam Christianissi-
mi in Gallis cognomen, ne aliquid silentio omit-
tamus, quo tempore continuatio facta sit vtrius-
quæ tituli in vtroquæ Rege disseramus. Aliqui à
Carolo magno in Gallia continuatum dicunt, ut
de Lodouico Pio Imperatore in synodo ad Aquas
anno: 816. & tertio imperij, & in synodo Asqui-
grânensi asserit Papyrius Maufonius in eo, & Ca-
rolo Caluo, quem ita appellasse Ioanhem Pon-
tificem in quadam oratione affirmat, sed de Lo-
douico Balbo, Carolo magno, Carolo simplici, &
sequentibus non legitur cum titulum esse eis tribu-
tum, & illis, quibus concessum fuit, erant Impe-
ratores, cum sit ille titulus Imperatorum peculia-
ris, ut diximus. Alia opinio iuris interpretum,
quos superius retulimus, est, quod Ioannes. XXII.
Pontifex anno: 1334. in extrauagan. prodiens de
crimine falsi Carolum Regem Franciæ Christianis-
simum appellauit, quod tamen in d. 11a extrauag.
non legitur, immo illustrem nuncupat illum hisce
verbis: *Sub vero signo charissimi in Christo filij nostri Ca-*
roli Regis Francorum, & Navarra illustris studiose depra-
uant, Qui titulus illustris frequens, & familiaris erat
Regibus Francorum, ut Clemens appellat Philip-
pum Regem Galliarum in extrauagan. meruit de præ-
uilegijs inter communes, & Philippum pulchrum
nepotem diuui Lodouici Bonifacius. VII. in bul-
la relata à Ioanne Ferrault præuilegio quarto de
præuilegijs Francorum, & in præuilegio. 11. re-
fert Martinum sic Carolum appellasse in alia bul-
la, & ita usu, & stylo sedis apostolicæ illustres Re-
ges Galliarum, non Christianissimi cognominaban-
tur.

Tertia est opinio, quod Pius secundus Lodoui-
co vndecimo Regi Franciæ Christianissimi titu-
lum dedit referens legatis eius, quod in concilio

Cap. decimum tertium.

Mantua, quod congregatum est anno 1459. cum titulum habuit Carolus pater eius ex Zurita in hystoria regum catholicorum 3. part. annalium Aragoniæ lib. 2. cap. 46. qui tamen titulus non legitur continuatus in successoribus. In Hispania autem decretum fuisse à Iulio. I. I. anno. 1512. quod in cancellaria apostolica catholici titulus scriberetur Regi Hispaniarum Garibai retulit libr. 9. cap. 6. hystoriæ, sed in eo deceptus est, quod tunc primo iustum fuerit. quia ante Alexander sextus anno. 1496. id præcepit, ut refert Zurita dicto lib. 2. cap. 40. cum titulum scribere iubens Regibus Hispaniarum, ut hæreditarium, & auferens titulum Christianissimi Regibus Galliarum, quod odio Pontificem, & Ecclesiam vexarent ex Petro Comineo, sed vetera memoria repetendo ab Alfonso catholicus, in Hispania continuatus fuit titulus, catholici, & derivatus in o. reliquos, ut patet in Ordonio primo in quodam præuilegio, cuius exemplar refert Ambrosius Morales libr. 14. cap. 34. ibique catholicus cognomine nuncupatur, & Rex Sanctius Castellæ dictus crassus in præuilegio concessio monasterio à Samos ordinis diuini Benedicti eo titulo cognominatur, & Rex Alfonsus sextus Toletanæ Urbis expugnator ita appellatur catholicus in concilio apud oppidum de Husillos, & Alfonsus. VI. I. I. qui insignem victoriam circa oppidum nuncupatum Nauas de Tolosa obrinuit, catholicus nuncupatur in inscriptione, quæ habetur in cœnobio vetustissimo sancti Facundi, Rexquæ Hærricus. I. I. I. ita patrem Ioannem primum Regem Castellæ appellat catholicum cognomine in testamento ab eo cordito, ut refertur in cap. 20. in hystoria, quæ habetur in hystoriæ Regis Ioannis. I. I. Castellæ, ubi scribitur de Rege Henrrico. I. I. Petrusquæ primus Rex Aragoniæ eo titulo catholici ornatur ex Roderico Archiepiscopo Toletano lib. 6. c. 47. hystoriæ, & ita respondent alij p. auctores, & Petrus secundus Rex Aragoniæ auctoritate Pontificia eo titulo catholici usus est ex q. Zurita, & alijs, r. & Rex Alfonsus Castellæ fundator monasterij sancti Facundi epitaphio sepulchri catholicus cognominatur ex Morale lib. 3. c. 10. in 3. par. meritoquæ ab Alfonso primo catholico genero Pelagij hunc titulum sibi Reges Hispaniæ

o Illescas in hystoria Pontificali. 1. p. l. b. 2. c. 85. Renatus Chopinus auctor Galus li. 1. tit. 7. n. 18. de sacra poluia.

p Beuter lib. 2. c. 20. Miedes lib. 1. c. 19. in Vita Iacobi Regis Aragoniæ Zuritali. 2. cap. 62. annalium 1. part. q Zurita lib. 2. c. 40. in 3. par. annalium. r Beuter lib. 2. c. 1. & c. 20. Petrus Mi quel Carbonel in chronica Hispaniæ Earchinoner si. eo Rege Petro catholico fol. 57.

nia pepererunt hæreditarium ob summam in Ecclesiâ obferuantiam, & in fide constantiam, & eo cognomine distinguuntur ab alijs regibus, ita vt cum diceretur Rex catholicus ab Alfonso primo Rex Hispaniæ intelligebatur, vt notant Castaneus auctor Gallus in cathologo gloriæ mundi. 3. part. consi. 33. & Anastasius Germonius Italus de sacrorum immunitate libr. 4. in proemio. nu. 8. & ex nostris Gariballi libr. 18. hystoriæ cap. 1.

22

Quod sit excellentius, et superius nomen catholicus, vel Christianissimus

Disputatione habita de antiquitate nominis catholici in Regibus Hispaniarum, & Christianissimi in Regibus Galliarum, & de continuatione eiusdem, reliquum est, vt habeatur disputatio, quis excellentior ex illis, vel superior apud omnes, & apud Ecclesiam, natura sua, titulus ex hisce sit, cum vterquæ sit amplissimus, & nomine, & effectû, & rebus, sed necessum est, vt inspiciamus, quis ex eis arguat maiorem excellentiam, & vt de monstretur cognomen catholici honoratius esse,

23

Non recte dicitur catholicissimus, nec proprie, nec puro sermone candido.

adnotandum erit nihil in eo titulo addi, vel minui ex superlatiuo, nec dici catholicissimus, sicut Christianissimus, nam inter Christianos alius alio est superior, & superlatiuo in eo vtimur, sed catholicus cum sit nomen Græcum significans idem, quod vniuersale apud Latinos, non in eo superlatiuus gradus in vsu est, nam si est vniuersale omnia, & totum comprehendit, & qui totum dicit nihil excludit, idem enim est dicere vniuersale, ac si diceremus vniuersalissimum, catholicum, ac si catholicissimum, & ita non nuncupamus Ecclesiam, vel fidem catholicissimam, sed catholicam, nec concilium vniuersalissimum, sed vniuersale, vel œcumenicum Græco sermone ex toto orbe coactum, & loquæ principio animaduerso, vt differamus de excellentia tituli, origo vtriusquæ inspicienda erit.

24

Origo nominis Christiani.

Et primo Christiani nomen inde coepit quod initio Ecclesiæ ea nascente ab infantia, qui Christi magistri doctrinam profirebantur, aut discipuli, aut fratres vocabantur, vt ex pluribus scripturæ locis Math. cap. 23. Luc. cap. 23, & Ioannis cap. 20. & 21. notat Tertullianus in apologetico cap. 39. aut fideles nuncupabantur, vt ex cap. 1. 2. & 3. actuum Apostolorum, Pauli cap. 1. ad Ephesios, & cap. 4. ad Timotheum colligitur, aut sancti ex cap. 1. Pauli ad Thesalonicensis, & Lucæ cap. 26. actuum Apostolorum.

25

Primi Christiani aut fideles, aut sancti, aut discipuli nuncupantur.

Caput decimū tertium.

Petrus autem, cum transiret per vniuersos, peruenit ad sanctos, qui erant Iude. Vt aduertunt beatus Ambrosius de sacramentis lib. 1. ca. 1. & Pontius diaconus in vita Cypriani, & cum isti tituli essent communes omnibus. Qui deficiebant in vera Ecclesiæ fide sectantes errores omnes discipuli, vt profitentes veram doctrinam appellabantur, & vt distinguerentur discipuli Christi a discipulis magistrorum in sectis damnatīs, & perfidis, discipuli Christi Christiani ceperunt nuncupari, vt sanctus Athanasius aduersus Arrium hinc significat verbis. Omnes, inquit, qui credebant in domino nostro Iesu Christo, non Christiani, sed discipuli tantummodo vocabantur, & quia multi nouorum dogmatum auctores existerunt doctrina ebriantes apostolica, omnes sectatores suos discipulos nominabant, nec ulla erat discretio inter veros, falsosque discipulos, siue Christi, siue Dosithei, siue Iudæ cuiusdam, siue Ioannis sectatores. Ideo Antiochiæ conuenientes omnes, discipuli Christiani vocati. Et beatus Ignatius auctor longe verustior epist. 6. ad Magnesianos agens de nomine Christianorum significans idem. Simus itaque digni cognomen, quod accepimus, qui enim appellatur alio nomine præter hoc non est Dei, nec accipit prophetiam Eziæ cap. 62. loquentem de nobis, & vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominabit, & erit populus sanctus, Antiochiæ enim primi discipuli appellati sunt Christiani, cum Petrus, & Paulus Ecclesiam fundarent. Idque confirmant Gregorius Nissenus de professione Christiani, Ioannes Chrysostomus homilia. 3. ad populum Antiochenum, & septimo in Matheum, & ex his Cæsar Varonius primo tomo annaliū anno Christi. 43. Vnde Christianus à Christo deriuatur, Christus à Chrismate significante vñctionem, qua Christus ob singularem excellentiam fuit vñctus à Deo, & electus ab æterno in filium sibi co æqualem in diuinitate, & minorem humanitate, vt redimeret genus humanum, vt ex Cypriano de vñctione chrismatis, sancto Isidoro, antiquissimo Rabano Mauro, & alijs notat Stephanus Durantus vir meo iudicio piissimus de ritibus Ecclesiæ lib. 1. c. 20. estque locus celebris Innocentij III. in decretalibus cap. 1. §. quia vero de sacra vñctione. Christus enim a chrismate dicitur, vel potius à Christo dicitur chrisma, non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem, à Christo vero Christiani dicuntur, tanquam vñcti deriuentur ab vñcto, vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti, cuius nomine oleum effusum est,

Caput decimum tertium. 118

est. Vnde cum origo, & etymologia Christiani huiusmodi sit, summa cum ratione Reges Gallie hoc nomine exultant, ut tanquam veri discipuli Christi eius doctrinam, & fidem sequentes hoc nomine potiantur, sed Catholici nomen quantum sit maiori pratio habendum ostendimus, altius eius initium repetendo a tempore Apostolorum in symbolo fidei fides, & Ecclesia catholica dicitur ibi *Credo in Spiritum Sanctum, & Sanctam Ecclesiam Catholicam*. Quæ verba, quare catholica dicatur Ecclesia explicat / S. Antoninus: sed ad propositum de quo agimus, origo inde videtur a fontibus hauriendo nasci, quod cum discipuli Christi Christiani vocarentur, ut discernerentur ab alijs discipuli, qui magistrorum errorum sequebantur, inter eos, qui Christiani dicebantur, aliqui errores oriebantur, ita quod Christianus erat nomen generale omnium, qui doctrinam Evangelicam profitebantur siue verè cum Ecclesia, siue falso aliquam sectam, & heresim damnatam sequeretur interpretatio ne erronea, sed catholicus Christianus nomen peculiare est eorum, qui omnino Ecclesiam amplectebantur, & doctrinam eius, & ita qui catholicum dicit, Christianum nuncupat Ecclesie fidelem, & de gremio eius, qui vero Christianum simpliciter nuncupat, potest comprehendere etiam hæreticum, ut Patianus aduersus Nouatianos notat hoc pacto. *Christianus mihi nomen est, catholicus vero cognomen illud me nuncupat, istud ostendit, hoc probat, illud significat, & si reddenda postremo catholici vocabuli ratio est, & exprimens de Greco interpretatione Romana catholicus ubique unum, vel de doctores putant, obedientia omnium nuncupatur: & paulo post. Ergo qui catholicus, idem obediens, qui obediens, idem est Christianus, atque ita catholicus Christianus est. Idem auctor alio loco de nomine catholico. Sub Apostolis inquires, nemo catholicus vocabatur, esto sic fuerit, vel illud indulge, cum post Apostolos hæreses exiissent, diuersisque nominibus colubam Dei, atque Regiam lacerare, & scindere niterentur, nonne cognomen suum Ecclesia postulabat? quæ in corrupti populi ostenderet unitatem, ne intemeratam Dei virginem error aliorum per membra laceraret, nonne appellatione propria decuit caput principale signari? ego forte ingressus populum iam urbem hodie cum Marcionistas, cum Apollinarios, Cataphrygas, Nouatianos, & ceteros huiusmodi comperissem, qui Christianos vocarent; quo cognomine congregationem meam plebis agnoscere? nisi catholica diceretur, & post catholicum istud*

/ S. Antonin⁹ 3 p.
lib. 1. c. 13. quem al
legat Jacobarius de
concilijs lib. 1. art. 1.
Ioannes de Lignano
de censuris. § 4. nu.
4. Conradus Lancel
lotus in templo om
nium iudicum lib. 1.
c. 2 § 3 nu. 14.

27
De origine,
& excellen
tia nominis
catholici.

816 Cap. decimum tertium.

nec Marchionem, nec Apellem, & Montanum sonat, nec hereticas aures sumit, sed Apostolos, & qui ab eis sunt successores. Idem diuus Augustinus epist. 65. & contra Manicheos cap. 4. ostendit. Item ex Petri cathedra per successionem Romanorum Pontificum demonstratum catholicos discriminat ab hereticis. Quod & Origenes aduersus Celsum: & alij patres venerandi significant, vt cumulat aliquos Varonius primo tomo annalium anno. 66 & anno. 43. & secundo tomo anno 146. folio. 113. & fol. 472. & 476. probans, quod heretici nomen Christianorum vsurparunt, sed nomen catholici nunquam consequi potuerunt. Vnde colligitur huius nominis catholici excellentia primo, quod sit nomen Ecclesiae tributum, & fidei, cum dicatur Ecclesia catholica, & fides catholica. Secundo, quod eo ipso quod dicatur catholicus intelligitur Christianus, non autem versa vice, nam licet dicatur Christianus, non sequitur, quod sit catholicus. Tertio, quod dum dicitur catholicus cognoscitur electus fidelis, purus, sinceræ fidei, obediens Ecclesiae absque macula, & immixtione doctrinae damnatae, & inde gloria, & magnitudo Regis Hispaniarum arguitur, cum sit Rex catholicus, & merito ita nuncupetur ab Ecclesia, quæ non potuit ei concedere excellentius, diuinius, superius, ac præclarior nomen, quam quod sibi accepit catholicum nuncupando, sicut Ecclesia catholica dicitur.

Additur etiam excellentia nominis catholici, alia ex significatione vocabuli à Stephano Duranto descriptibus Ecclesiae lib. 2. cap. 33. num. 12. annis aduersa, nam Græcum nomen est compositum à nomine olon significans idem, quod totum Latino sermone, & vniuersale, & à præpositione catha, cuius versio est idem, quod secundum, & ita catholicus idem est quod in omnibus vniuersaliter, & in totum perfectus in fide, & religione, vt Vicentius Lirienensis ait. In qua catholica, apostolicaque Ecclesia sequatur, necesse est vniuersitatē, antiquitatem, consensionem, & alibi. Id teneamus, quod ab omnibus creditum est. S. Augustinus contra epistolam Manichei. c. 4. In catholica Ecclesia gremio me tenet ipsum nomen catholice, quod non sine causa inter tam multas hereses, sic ista Ecclesia obtrinit, vt cum omnes heretici se catholicos dici velint, querenti tamen Peregrino vbi ad catholicam conueniatur, nullus hereticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere, itaque tot, & tanta Christiani nominis charissima vincula recte hominem tenent credentem in catholica

Eccle-

28
Alia excellentia nominis catholici

Cap. decimum tertium. 119

Ecclesia. Et idem diuus Augustinus de Genesid dicitur, cap. 1. concludit, quod catholica Ecclesia dicitur, quia omnino, & vniuersaliter perfecta est, & per totum orbem diffusa iuxta illud 1. salmi. 71. *Et dominabitur à mari vsquè ad mare, et à termino vsquè ad extrema terra.* Et non solum in omnibus regionibus orbis, & vniuerso loco nota, sed vniuersalis tempore, & antiquitate ab Abel vsquè in vltimum sæculum, quod pluribus locis ostendit & beatus Augustinus declarans, quod heretici vnam Prouinciā, vel sectam, seu quādam priuatā homines obtinent, sed Ecclesia catholica per omnes gentes, per totum orbem ab Oriente in Occidentem, à Septentrionē in Meridiem diuagatur, & omni sæculo permanet, & ea ratione Pontifex summus Romanus catholicus vocatur, & Episcopus catholicæ Ecclesiæ, quia caput omnium Christianorum, & Episcopus vniuersæ Ecclesiæ, vt ex beato Cypriano epistola. 46. & 49. notat Varonius secūdo tomo fo. 254 & 455 Et Patriarcha Alexandrinus contendeat se appellari catholicum, vt vniuersalem Patriarcham, cum. 12. aut. 13. Archiepiscopos, & ingentem numerum Episcoporum sub ditione spiritali gubernaret, vt Guillelmus Tyrius lib. 14 belli sacri. c. 12. & Procopius lib. 1. de Bello Persico, Petrusquē Gregorius ex eis insynagmate iuris lib. 15 c. 7. nu. 5. & lib. 2 c. 1. num. 2. aduertunt. Ex qua significatione catholici colligi potest, quam rectè, & iusta de causa catholici nomen sit concessum. Regibus Hispaniarum, cum non solum sint Christiani Reges, sed Christiani catholici vniuersaliter, & in totum fideles, & temporis antiquitate, cū nullo vnquam sæculo Hispania hæreses admitteret, nam si Arriana viguit, ea in Hispanis incolis non sedem habuit, sed solum in Gothis, Sueuis, Alaiis, Vuandalis cæterisque nationibus, qui quauis eam ad Hispaniam perducerent, tamen corstentia Hispanorum, licet miscerentur cum eis, eos tamen viciit, & superauit, nam non solum eam hæresim non admisit, sed illam à cæteris expulsi, vel exterminauit ad alias regiones non ferens monstrua hæreticorum, vel manentes in ea ad fidem catholicā reducens, Et loco, cum in omni regione viget fides catholica, est vniuersale regnum catholicum, & non solum in regione sua est vniuersitas hæc, sed ad plures, remotissimasquē regiones catholicā fidem extendit eam

pro

29
Quare Pontifex Romanus dicitur catholicus.

39
Quare catholicus dici cōtendit. Alexandrinus Patriarcha.

Beatus Augustinus super Psal. 56. et 110. et sermone 151 de tempore lib. 3. cōtra Donatistas. c. 1. de vnitāte Ecclesiæ. c. 2. & lib. 2 contra litteras Petilian. c. 38. et tractatu. 118. super euangelio Iuānis. Varonius. 2. to. anno 277. fol. 611. opus Melmetanus lib. 1. & 2. Petrus Gregorius de Republica. lib. 12. c. 23. num. 2.

[Faint handwritten notes in the right margin, likely from a library or scholar's collection.]

Cap. decimum tertium.

propagando, & ad Indos Orientales, Occidentales, incognitasquę gentes adducendo, & ita nomen, quod Pontifici summo in spiritualibus tribuitur, cum sit omnium caput, & Princeps Regi Hispaniarum in temporalibus rectę quadrat, cum sit Ecclesię filius, per quem fides eius tam latę, & longe in vniverso orbe propagetur, ita quod id quod Christus de beato Paulo pronuntiavit. *Vas electionis est mihi iste, & portet nomen meum coram gentibus, & Regibus, & filiis Israel.* ex. cap. 9. actuum Apostolorum, de regibus Hispanię proferri ab Ecclesia videtur, cum eos catholicos vocet, quod sint vas electum, vt portent nomen Christi, & obedientiam Ecclesię Romanę debitam coram Regibus, & gentibus Indorum Occidentalium, & Orientalium, & Africanorum vniversum orbem ad fidem, & gremium Ecclesię reducendo, & ita defensor Ecclesię Romanę dicitur Princeps catholicus in clem. prima. §. pē. de iureiurando. ibi. *Et Princeps catholicus, & sape dicta Ecclesię aduocatus, atque defensor.*

Augetur huius magni nominis, & pulchri amplitudo, quod idem sit dicere catholicam Ecclesiam, vel Romanam Ecclesiam, cum per Romanam intelligatur catholica, & per catholicam Romana, & Apostolica ex beato Cypriano epistol. 46. *Diuidi à Romano Pontifice idem, quod ab vniversa Ecclesia scismate separari, vtrum illam communicare id ipsum esse, quod catholice Ecclesię vnitati coniungi.* Vt ex beatis Iheronymo, Ambrosio, Iri neo notat v. Varonius. Vnde dum nuncupat Ecclesia catholicum Regem Hispanię, Romanum, & Apostolicum vocat filium Ecclesię Romanę, & vt filij veri matrem sequuntur, ei obediunt, eam timentur, & ita digni sunt, vt Romani, Apostolicique vocentur, vt sub nomine catholici appellentur.

Vltimo aliud huius excelsi nominis encomium illud extollit ad sydera vsquę nam cum nomen absquę exercitatione eius sit, vt fides mortua sine operibus, cum ab effectibus nomen cognosci debeat, prę ceteris Regibus excellit, & floreret Rex Hispaniarum, cum ita exerceat nominis significationem, & effectū eius ostendat, q̄ omnibus regnis suis, & ditionibus tā latę, longequę distantibus ita puritas, & sinceritas in fide catholica viget, vt eā mundā ab omni macula hæresis, & pulchram absquę sœda ruga conseruet, ita quod non solum hæresis ab ea exterminata sit, sed omnis suspicio eius absit, & puniatur à sacro Inquisitionis

v Iheronymus epif.
85. Ambrosius in
oratione funebri de
obitu fratris Tertul-
liani. c. 30. de pres-
criptis aduersus hære-
ticos. Irineus lib. 3.
aduersus hæreses. c. 3
Varonius l. 10. anno.
45. fol. 331. & 2.
rom. fol. 148. et 453
& 466. Aluarius
Pelagius de planctu
Ecclesię lib. 1. arti.
63. & discursus 16.
ad symbolū. Stepha-
nus de Salazar.

31
Altera huius
nominis am-
plitudo.

32
Admirabi-
lis alia excel-
lencia.

33
Nō solū here-
sis, sed omnis
suspicio eius
ab Hispania
abest.

34
Tribunal In-
quisitorum
in Hispania
antiquitatis
ab a. 563.

35
Ferdinandi
Valdesij His-
palensis prae-
sulis, & ge-
neralis inquisi-
toris laus.

sitionis ministerio, quod ab antiquissimi temporibus inualuit, ut ex concilio Bracharensi anno: 563. celebrato ostendit Varonius 7. tomo anno: 563. fol. 486. his verbis Hispaniam commendans: Hoc planē sibi laudis vendicavit semper Ecclesia catholica in Hispania. Ut nō ab erroribus tantum, sed à suspicionibus esset: Voluerit suos im-
munes. Quo factum est; ut & hoc ipso nostro seculo, cum lon-
ge, lateque sæcibus hereticorum orbis inflamaretur, ipsa illa sa-
persteris accurrentibus summa celeritate Dei ministris, si vel
veniem suspicionis scintillam, vel si non ignem, fumum sal-
tem viderint latentis ignis indicium, ipso præcipue catholico
Rege super omnes in opus naviter incumbente. Quo in loco
arrogantiæ non tribuetur quod reticere non possum
admirabilem illam, & singularem in fide tuenda, &
ab omni labe conservanda constantiam patrum mei
celebratissimi omni ævo Ferdinandi Valdesij Ar-
chiepiscopi Hispalensis, generalis fidei censoris in
omnibus regnis Caroli. V. Imperatoris, qui præses
primo in Regio senatu Castellæ extitit, deinde in
sacro fidei ministerio summus quæsitior, is enim ze-
lum, & animum acrem, & fortem ita ostendit, ut cū ad
Hispaniam ex Angliæ regione aliqui viri insignes
male de fide sentientes venirent, disseminarentque
errores falsos, ut mentionem fecit de Pinthia, & His-
pali Comes natalis libr. 12. anno. 1559. fol. 260. hy-
storix sui temporis, equè, & nullo discrimine habito
ita magnates, opulentos, ac tumidos sapientiæ
superbia, sicut pauperes, & infimos, igni & ultimo
supplicio, quosdam alios tristemibus, alteros penitentiæ
tradidit, ita ut nec scintilla ignis, qui accendaba-
tur, in Hispania maneret, & extinctam fateretur idem
Natalis Comes dicto lib. 12. anno. 1559. fol. 265. cu-
ius mentem adeo divinitus inspiratam cognoscēs Ca-
rolus ille. V. sæculi huius miraculum, dum Gallia ar-
dere cœperit hereticorum flammis ex eadem occa-
sione ortis, quæ in Hispania fuit, sed non extinctis
dicere solitus est, si Gallia medicinam tanto vene-
no exoptat, dividatur Valdesius, dimidia enim eius
pars Hispaniam conservabit, & alia dimidia Galliā
ad salutem reducet, itaque Hispania exulter in Do-
mino, qui fidem eius tuetur, & conservat, doleantq;
Gallia, & aliæ regiones, q̃ ita divissæ sint ab Eccle-
siæ unitate, ita parò exercetur in eis nomen catholice
Ecclesiæ quod maior pars hæresibus inflametur. Un-
de quod alijs non potest adaptari regnis, ut catholi-
ci vo-

Cap. decimum tertium.

diuocentur Reges, cum vniuersa regna non habeant
sub obedientia Ecclesie, Hispania quadrat, quæ
totum cum alijs sibi subditis regnis fidelis, & be-
dicens Ecclesie, & vniuersi in seculo, ve-
lit Deus optimus maximus

faxit.

(?)

CAPVT DECIMVM

Quartum, quod ad Reges His-

pania pertinet ius vñctionis, & in ea
miraculum.

(?)

LEO Sancto vngendos Reges, &
orationibus, exorcismisquæ sacris ex
pluribus sacre scripture testimonijs
notum est, vt patet. III. Regum. ca.
19. vbi Dominus ad Heliam. Vnges

*Asachel in Regem super Siriam, & Tehu si-
lum Namasi vnges Regem super Israel.* Et de Dauid. II.
Regum cap. 2. profertur, & de Salomone. III. Regū
cap. 1. & de Saule primo Regum. c. 9. & 10. & I sal-
mo. 78. *Inueni Dauid seruum meum, & oleo sancto meo vñ-
xi eum.* Et alibi passim legitur, vt apud Lactantium lib.
4 de vera sapientia. cap 7 eaque ratione Reges Chri-
sti vñgantur, id est vt aia Deo, vt accipitur illud
Psalmi. 104. *Noli tangere Christos meos.* Et apud Esa-
iam. c. 45 *Hic dicit Dominus Cyro Christo eius.* Vbi Cy-
rus ita dictus, eo quod De⁹ in ministrum eum ascue-
rat, nam in eodem capite sequitur. *Cuius apprehendi dexte-
ram.* Vt declarat Petrus Gregorius in præludijs op-
tini iuris consulti, præbique magistratus lib. 1. c. 11.
Vnde in Ecclesia catholica statutū est vt Imperato-
res a Pontifice oleo sancto, & benedictionibus in-
vngantur, vt a Clemente. V. in elem. i. de iureiura-
do refertur, & in c. venerabilem de electione ab in-
nocentio. III. ibi. *Qui cum inungimus, consecramus, &
coronamus.* Adquæ declarat Restaurus Castaldus trac-
tatu de Imperatore quæst. 18. & 26. & sequentibus
& 39. quod ius non solum Imperatoribus, qui hoc
peculiare habent, vt a Papa vngantur, sed etiam Re-
gibus, vt a præsulibus vñctionem recipiant in suo re-

gno

gno concessum est ab Ecclesia, ut pater ex decretali epistola Innocentij. 3. in cap. 1. §. unde de sacra unctione, & notant Selua de beneficio prima part. quæst. 5. num. 164. & 165. significationes autem unctionis retulit Augustinus de Ancora de potestate Papæ quæst. 38. art. 2. Castaldus supra quæst. 27. nam oleum, quo ungitur, significat lætitiā, & promptitudinem ad debellandos inimicos Ecclesiæ, & pugnandi pro fide, & consequendam victoriam, & ea de causa oleo ungebantur in ludis, & contentionibus olympicis, qui ad stadium prodibant ex Artheneo libr. 9. c. 16. & cecinit Virgilius lib. tertio Æneidos.

Exercent patrias oleo labente palestras

Nudati socu.

3

*Explicatio
Psalmi. 44.
Unxit te De
oleo lætitiæ,
et Math. 25
c. de oleo 5.
Virginū Pru
dentium.*

Unde intelligi potest illud Psalmi. 44. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ cõsortibus tuis. Oleū enim dicitur lætitiæ, quia hoc significat oleo inungi, ut ostendatur lætitiā, quā ingreditur in campum certaminis ad victoriam. Item & quia per oleum nitor conscientiæ designatur iuxta illud Math. 25. Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis, & refertur. c. 1. §. 1. de sacra unctione, & ex orationibus ceremonialis Romani, & sanctus Thomas tertia part. summe quæst. 108. artic. 3. addit quod sicut cap. 10. actuum Apostolorum dicitur de Christo. Quod predicavit Joannes Ihesus a Nazareth, quemodo unxit eum Deus Spiritu Sancto, & virtute. Et sic Christus idest unctus appellatur Dominus noster Ihesus, ita Reges unguntur, consecrantur, & coronantur, ut intelligant à Christo uncto potestatem habere, & in eo regnare, quod declarat & Innocentius antiquus glosator in ca. venerabilem de electione.

De unctione hac omnibus Regibus debita, ac si peculiaris esset Regum Franciæ clamant à Galliolis illis, ac Regibus Iherosolymitanis, & Siciliæ debitam, & singulari quodam præuilegio illis priuatim concessam, cum oleo cœlitus demisso ungantur. Reges Galliæ, & ideo ut uncti, & consecrati epistolam celebrant, cum Pontifex summus missam agit, & Imperator euangelium canit, & ideo ut Ecclesiasticus in unctione canonicus est Rex Galliæ in Basilica diui Hilarij Pictauiensis, & in Ecclesijs Cœnomaniensis & Andegauensis.

*a Renatus Chopinus
lib. 2. de de dominio
Franciæ tit. 2. nu. 7.
Cassaneus in 5. part.
consi. 30. & 31. Sel
ua de beneficio 2. p.
q. 33. Carolus Gra
falius lib. 2. iure. 2.
de iuribus Regni Fra
ciæ, Guillelmus Ben
nedictus ver. duas
batens filias nu. 77.
in c. Rainunsius de
reclam. Franciscus
Marcus decr. 456.
nu. 31. & 1024 nu.
5. & 7. Ioannes An
dræus, & Dominicus
c. 2. de prehendis in
6. Læbertinus de iu
re patronatus. 1. p. li.
1 nu. 4. fol. 81. Res
taurus Castaldus de
Imperatore q. 18. r.
6. Martinus lauden
sis q. 76 de Principe
Abbas. extirpanda
§. qui vero de præb
dis, Joannes Ferrault
præuilegio. 7. Fuf
chus de visitatione,
& regimine Eccle
siarum lib. 1. c. 6. n.
5. Petrus Gregorius
in preludij lib. 1.
c. 11.*

X Oleum

4
*De unctione
Regum Fran
ciæ.*

Cap. decimum quartum.

Oleum autem, quo inungitur Rex Franciæ & cælo demissum narrant Galli & hystorici aliqui, & alij iuris interpretes, & sic accidisse ferunt. Quod & Clodoveus Clotildis Reginæ ex Burgundionum Regis filiæ suasionibus & paganismo exiens profiteri vellet Christi fidem habitæ victoriæ cuiusdam celebris aduersus Alamanos occasione, postquam à beato Rhemigio Rhemensi præfule instructus infide, vt cathecumenus ad Ecclesiam, vt baptizaretur, accessit, & dum accingeretur vnctioni Rhemigius, & diaconus ex sacrario oleum tardius premeret, nec inuenirēt, vnica niuea colūba inopinatē displosis alis & cælo aduolauit in phiala odoratum chrisma perferens, cæterum postquam candida columba reuolans & cæli fastigio ædes odore, & gaudio impleset, Rexquē delibutus liquore cælesti trabem aureo textili mirabilem induisset, iussit confestim Rex ab ædituis id oleum diligenter Rhemis custodiri in phiala, vt eo in posterum inter auspicia cæteri Reges inungerentur, vt memorant sanctus Antoninus, *b* & alij, & ceremonias, ritusquē omnes, qui hodie seruantur in auguratione, & coronatione Regū Galliæ scribit Thomas Cormerius libr. primo rerum gestarum Henrici secundi Regis Galliæ fol. 18. & ex Guaguino in Lodouico vndecimo refert Petrus Gregorius in præludijs optimi iuriconsulti libr. primo cap. 11. Ludouicum vndecimum à Rhemenlibus hanc ipsam ampullam auocasse, vt tempus suæ mortis ex ea disceret, quæ demum pristinum in locum restituta est.

His igitur, quæ pro Gallis faciunt sic commemoratis, reliquum est, vt ostendamus, quod adhuc in hisce, quæ vt prodigiosa memorant, non cedit illis Hispania, sed superat.

Primo autem dum Galli existimant auctores, vel alij ad Reges Galliæ, Iherusalem, & Siciliæ tantum, vel Angliæ etiam ex quibuldā, & non ad alios pertinere ius vnctionis, quamuis eorum opinio amplectenda foret, Regi Hispaniæ, vt Regi Siciliæ, & Iherusalem ius vnctionis competit, quæ illis Regibus familiaris, & frequens fuit, iuxta ritus, quibus scribit inunctum fuisse regem Federicum Siciliæ Iheronymus Zurica prima part. annalium libr. 5. c. 17. & alij auctores & id de regibus Siciliæ affirmā-

tes,

b S. Antoninus p. 2. hystorici. tit. 11. c. 2 §. 7. Aimonius c. 18. lib. 1. de gestis Francorum ex Hincmaro in vita sancti Rhemigij, et Theodoro in vita sanctæ Landræ Virginis, Carolus Guaguini lib. 1. vita Clodouei in hystoria Gallorū Nicolaus Gillius in Clodoueo lib. 1. Forcatulus de imperio Gallorum lib. 6. fol. 370. Monarchia Pineda lib. 16. §. 3. & 4. 7. & c. 8. §. 3. Guido. q. 114 Marius Laudensis de principe notabili 434. Castaldus de imperatore q. 19 nu. 2. Varonius 6. tomo anno 499. ol. 536. annalium Annonius lib. 1. c. 16. Genebrardus lib. 3. anno 498. & Aluarius cap. 1. quis dicatur dux in vñibus scudorū Albericus Rubrica. ff. de statu hominū & chidiaconus c. quoniam dist. 10. Gofredus, & Ostiensis in summatitul de sacra vnctione, Restaurus Castaldus de imperatore quest. 18. nu. 6.

9
Miraculum
olei, quo in-
gitur Rex
Gallia.

6
Quod Reges
Hispaniæ in-
uncti fuerint
et ius habet
vnctionis.

ris, sed necessum non est, ut deueniamus ad honorem à Sicilia hauriendum, cum toto cœly errent, qui existimant his solis Regibus ius vngendi competere, nam ius hoc generale est omnibus Regibus Christianis, non solum ex doctorum doctrina, sed ex textu Innocentij tertij in cap. 1. §. 1. de sacra vñctione, & illud, quod de his scribitur peculiari-ter Regibus ideo fit; quod vnguntur à Papa, quia sunt Vasalli Ecclesiæ, & offerunt regna, ex cap. intelleximus de iure iurando, ut ex Martino Laudensi quæstio. 23. de Principe. Restauo Castaldo de Imperatore quæst. 18. numer. sexto & quæst. 36. numer. 10. sed ius vñctionis nemo negare potest, quod competat omnibus Regibus Christianis præsertim Hispaniarum tam iure ex dicto cap. 1. §. primo de sacra vñctione, quam consuetudine, ut in usu fuisse patet, cum beatus Iulianus Archiepiscopus Toletanus oculatissimus testis referat vñctionem Regis Vuambæ, de qua statim agemus, & de vñctione Regis Ervigij successoris eius agitur in concilio Toletano. 12. cap. primo relato tam secundo tomo conciliorum, quam in collectione Garfiæ Loaysæ, ubi agitur de successione Ervigij, & inquit textus concilij. *Serenissimus Ervigijs Princeps regni conscenderit culmen, regnandique per sacrosanctam vñctionem suscepit potestatem, & inferius. Hunc in christum Dominum nostrum Ervigium post se prælegit regnaturum, & sacerdotali benedictione vngendum.* Idemque de Flavio Epiæ successorē nariat Morales lib. 12. cap. 41. & 53. & 57. cum alijs usum fuisse ostendens in omnibus Regibus Gothis, ut de Recharedo etiam ante supracitaros ex beato Isidoro refert Bozzius Eugubinus in tractatu imperia pendere à virtutibus aduersus Machiabellum cap. 13. fol. 153. Eamque sacram vñctionem recipere solitos fuisse in Toletana Ecclesia agens de primatu eius notat Garfia Loaysa in synodo Toletana sub Gundemaro fol. 277. & in notis ad concilium Toletanum nonum. cap. 10. fol. 475. ifque non solum in Gothis vsus fuit, sed à Rege Pelagio in Regibus Castellæ inualuit consuetudo, nam de Alfonso. VII. quod inunctus fuerit iuxta antiquos, & vsitatos ritus vngendi Reges Hispaniæ à Ramone Archiepiscopo Toletano memorat Garibai libr. octauo. cap. quarto anno. 1135. & de Rege

9
Reges Gothi
vnebatur.

Cap. decimum quartum.

Alfonso vndecimo, qui in Ecclesia Burgenſi in humero dextro ex regula cap. 1. de ſacra vnctione: & ex notatis quaſt. 22. per Caſtaldum in tractatu de Imperatore, vt in hystoria eius cap. 103. recenſetur, vnctus fuit, & Regem Alfonſum ſeptimum à Calixto ſecundo Papa in Eccleſia Compoſtellana diuui Iacobi fuiſſe coronatum, & vnctum notant Beuter libr. 2. cap. 8. certius tamen eſt ex vetuſtiſſimis hystorijs manuſcriptis, & hystoria eius edita à fratre Prudentio à Sandoual cap. 3. & 30. fuiſſe corona, & vnctione, ceremonijsq; ſacris electum, & inunctum in Eccleſia Compoſtellana ab antiſtite eius Didaſco Ramirez. In Regibus Aragoniæ idem ſeruari obſeruat Beuter libr. 2. cap. 8. de Ramiro primo, qui inunctus fuit, & benedixit Pontifex Benedictus Octauus ſceptrum, & coronam eius, & rex Petrus ſecundus, cui ſucceſſit Rex Iacobus coronam ſuſcepit Romæ in ædibus ſacris ſancti Pancratij, vbi Petrus Cardinalis Epiſcopus Portuerenſis vnxit eum in brachio dextro, & Pontifex Innocentius. III. auſtor. cap. 1. de ſacra vnctione manu propria coronam impoſuit, & iuſſit cætera Regia indumenta, & ſigna imponi, vt pallium, colobium ſceptrum Globum, coronam, & mytram, & ibi iurauit fidelitatem Eccleſiæ, hæreticoſq; expugnandi, & obulit regnum Eccleſiæ, eiq; titulus Regis catholici conceſſus fuit, & poſtea in baſilica diuui Petri Pontifex eſſem, equeſtremq; ordinem vigilantiæ tribuit die Preſentationis beatiffimæ Virginis Mariæ, cõceſſione facta, quod in Cæſarauguſtana baſilica omnes reges ſucceſſores vngerentur, vt teſtantur hystoria regis don Iayme. c. 9. & Caroli regis Nauarrę, & alij idẽq; de Alfonſo. III. rege Aragoniæ maximo regio apparatu, & pompa celebri reſert, quomodo in Eccleſia Cæſarauguſtana vnctus fuit manu Archiepiſcopi Cæſarauguſtani, & coronã ſuſcepit, ſimul & equeſtrem ordinẽ vigilans, prout moris eſt in Hiſpania, vbi etiam coronam, ſceptrum, & auri rotundam formam dictam pomo de oro Hiſpanicẽ tribuit, & tunc euangelium rex in miſſæ officio, vt diaconus celebrauit, vt Iheronymus Zurita lib. 7. cap. 1. & c. 28. & 29. & libr. 10. cap. 68. ibidem mentionem faciens de vnctione regis Petri quarti, & regis Ludouici filij Petri, et nepotis Federici, et de

8

*Reges Caſtel
le inungebã
ſur.*

9

*Calixtus 2.
Pontifex vn
xit, & coro
nauit Alſo
ſum 7.*

10

*Benedictus
8. Pontifex be
nedixit ſcep
trum, & co
ronã Rami
ri 1. Regis A
ragonia.*

11

*Quod Papa
coronet Hi
ſpaniæ Reges
& euangelii
canant.*

12

*Reges Ara
gonia inun
cti.*

*d Beuter li. 2. c. 20
Zurita 1. par. anna
lium li. 2. c. 50. Mie
des li. 9. c. 7. del Rey
don Iayme. Illeſcas
in hystoria Pontifi
cali lib. 9. cap. 71.*

Cap. decimum quartum. 123

de Rege Martino, & Ferdinando, vt etiam meminit hystoria Regis Castellæ Ioannis secundi cap. 2. l. 1. Idemque in Regibus Nauarræ vsus fuit, quod omnes inuenerentur, vt meminit Garibai libr. 2. 6. cap. 1. & libr. 27. cap. 1. & 4. peculiariter autem re- tulit de Ferdinando Phébo, Philippo, & Carolo tertio.

13
Reges Nana
ræ inuengebā-
tur.

14
Reges Hispa-
niæ celebrāt
epistolam, et
euangelium,
et sunt cano-
nici in qui-
busdā Eccle-
sijs cathedra
libus.

15
Ratio quare
nō coronam,
nec vnctionē
Reges Hispa-
niæ inuengebā-
tur.

16
Gothi olim
Reges electi
ōne creabant
tur.

17
Diversi ritus
creationis in
Hispania po-
st regnū sus-
ceptum à Pe-
lagio.

Item vt inuendi ius habent, similiter & episto- lam, vt subdiaconi, & Euangelium, vt diaconi ce- lebrandi, vt de Alfonso quarto Rege Aragoniæ di- ximus, non quod in vnctione ordinē subdiaconatus, vel diaconatus, vel aliquem sacrum, vel sacramentū recipiant Imperatores, vel Reges, vt communis sen- tentia est, et Reges Hispaniæ canonici sunt in Ec- clesia Legionensi, & Burgenfi.

Cum igitur Reges Hispaniæ iure inungi possint, & seruatum aliquo tempore fuerit, postea nō vti his ceremonijs, & ritibus Reges voluerūt, nam videntur adhiberi solemnitates, & ceremoniæ istæ, vt fidelitas illis, & obseruantia à subditis seruentur, & ipsi seruent eam Ecclesiæ, sed in Hispania, cum adeo omnes fideles sint, non eo funguntur ritu, vt osten- dant subditi nulla solemnitate opus esse, vt illi fide- litatem præstent, iad quam nati videntur quadam propensa natura, nec etiam Reges indigere admo- nitione hac, vt Ecclesiæ obediant, & in eius fide co- lenda, & augenda omnem operam præstent, cū pro- ni, & omni tempore parati sint ad omnem pro Ec- clesia curam, & defensionem suscipiendam. Item & quia illi vnctione utebantur, qui electi erant, sed Reges successione, & iure sanguinis, non electio- nis hodie succedunt in regnō, vt frater Alfonsus Venero in enchiridio temporum folio. 86. aduer- tit, olim enim apud Gothos non ita recta linea, & iure propinquitatis, & sanguinis regnum suscipiebāt Reges vt hodie, sed electione utebantur vt colligi- tur ex Toletanis concilijs maxime ex sexto. cap. 17. & 8. cap. 10. & 3. cap. 3. & legibus fori juzgo, & id longius notat Coparuias, f. Molina, Garfia Lo- ysa, morales, & alij.

Post regnū autem susceptum in Hispania à Pela- gio, & ab eo derivatum in posteros recta linea, vt di- ctum est, Rex, qui volebat uti ritibus vnctionis, inungebatur, vt quosdam enumerauimus ex multis. qui hac ceremoniā vsi sunt, & alij solum coronam sus-

e Glosa fin. c. Valen-
tinianus 63. distini.
Abbas, & doctores
c. venerabilem de ec-
lectione. Castaldus de
Imperatore q. 21. in
fin. & quæst. 29.

818. A. 2.
- 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

f Couar. c. 1. prætti.
carū nu. 7. Molina
li. 1. c. 2. m. 12. Loay-
sa in notis ad c. 10.
concilij Toletani. 9.
fol 475. in collectio-
ne conciliorum His-
pania, Morales lib.
13. c. 6. in 3. par. hy-
storie Ioannes Gar-
fia de expensis. c. 16.
num. 17.

X 3 ci.

Cap. decimum quartum.

cipiebant, vt in Legionensi vrbe Rex Alfonsus octau^o seu 7. qui auctoritate summi Pontificis Imperator vocatus, & corona Imperiali ornatus extitit, & Alfonsus. XI. in Burgenficiuitate, & Henric^o. II. anno 1369. in eadem vrbe, & Ioannes primus anno. 1379. in eadem, vt refert frater Alfonsus Venero dicto loco, sed alij cum in potestate sua sit constitutum id omittere, vel facere, diuersis ceremonijs utebantur, primo enim Aragoniæ regno ex foro eorum, cum ex primogenitura succedant Reges, Ambrosius Morales recenset lib. 13. cap. 2. in. 3. part. vsum fuisse, quod nocte antecedenti Rex in Ecclesia Metropolitana, vel cathedrali vigilabat arma habens, quibus indui debebat, & sequenti die rem sacram audiens offerebat purpuram, & monetæ summam quandam, & communionem sacra accepta erigebatur in scuto à nobilibus, & proceribus, qui dicuntur Hispanicos homes, acclamantibus omnibus ter Regium Regium Regium, & spargebantur cētum solidi monetarum, & ipse manu propria ensē ad modum crucis cingebat sibi, quia non erat æqualis, & par, qui posset cingere, & eo die alter non equestrem ordinem armatus suscipiebat, quā formam suscipiendū Regem, & coronandi etiam vsitatam fuisse in regno Castellæ in scuto acclamationibus Regem eleuando, vestigia quædam sunt in legibus partitarum, nam in l. 3. titu. 22. par. 3. de generalibus exercitus ducibus, qui adalides dicebantur, quod in scuto eriguntur, sit mentio, quod ad similitudinem Regis introductum videbatur, qui vsus eleuandi Reges in scuto tempore coronationis apud Francos antiquos inualuit ex Adone g. Vienenſi, & alijs, quod fiebat, tam manibus, quam alacritatis clamoribus plaudendo, significatio quæ huiusmodi erectionis ea erat, vt intelligeret Rex eā eleuatione supra alios electum, & natum ad defensionem, & securitatem Reipublicæ, vt eius scutum, quo reciperet sagittas aduersus subditos eiectas, & eos ab iniurijs tueretur secundum Forcatulū. De coronæ autem, sceptri, purpuræ, diadematis, & insignium Regalium significatione, & prima inuentione agunt h. Polydorus, Virgilius, Cassaneus, & alij, Petrus Gregorius lib. 6. cap. 20. de Republica, vbi varios ritus inaugurandi Reges refert. Vfus autem hodiernus apud Hispanos est, vt cum primogenitus filius Regis, qui Princeps Asturum nuncupatur cum

g. Ado Vienenſis Carate. Forcatulus de Gallorū Imperio lib. 3. c. 61. Symtagma iuris lib. 6. c. 12. num. 2. & lib. 6. ca. 20. num. 26. de Republica. h. Polydorus Virgilius lib. 2. c. 3. & 17. de innocentariis rerū. Cassaneus. l. p. cōsid. 38. Carolus Grasali^o. iure 2. Regaliū Frācia Restaurus Castaldus de Imperatore q. 35. Petrus de morte. 5. q. de Monarchia. Laudenſis de Principe notab. 152. Lucas de Pena in rubrica C. de auro coronario lib. 10.

18
Ad l. 3. titu.
22. part. 3.

19
Quomodo
Hispania, et
Gallia Reges
in scuto eri-
gebantur.

20
Significatio
eleuationis
in scuto, coro-
næ, sceptri, ac
insignium Re-
galium.

21
De hodierno
vſu apud His-
panos.
cum

cum ea fuerit prima regio, qua initium restauratio-
nis Hispania sumpsit, tunc iurent procères, tituli, &
ciuitatesquæ in curia Regis, & procuratores earum;
& qui dicuntur, vt nobilissimi ricos homes eum vt
Principem & successorem regni, & accipitur iura-
mentum, si qui deficiunt, in manibus nobilis equitis
ad id designati, & postea mortuo Rege tunc vexilla
in singulis ciuitatibus eriguntur, & præcipue vbi Rex
sedem tunc habet dicentibus eleuatis acclamationi-
bus Hispano sermone ter: *Castilla, Castilla, Castilla por el*
Rey don Phelipe nuestro señor, adstantibus supra solum
erectum ad id munus hominibus, qui Regia arma
portant, scutiferi dicti apud nos Reyes de armas vt
in Ioannis secundi successione ostendit eius histo-
ria in Henrico, tertio: cap. 13. & in Ioanne Rege
Nauarræ in Ioanne: 11: cap. 76. & quando Regina
Elisabeth morte fratris Henrici quarti Regis succes-
sit factum memorat Segobiæ Zurita lib. 19. annaliũ
Aragonie. cap. 13. & antea quando frater Alfonsus
voluit eijcere fratrem lib. 18. cap. 2. notat, quod ita
seruatũ fuerit, & morte Regine Elysaßeth Methim-
næ Campestri, cum Ioanna eius filia sponsa Philippi
primi successit, Federicus Dux Albæ vexillum
erexit, vt refert idem Zurita lib. 5. cap. vki. Regum
catholicorũ, & morte Ioannæ Regine Carolus. V. eius
filius erectus fuit in Regem eo pacto vt anno. 1518.
apud manuscriptam hystoriã Petri Mexicẽ lib. 1. c. 12.
& Alfonsum Villoã anno 1518. in Caroli. V. hystoria
legitur, & ei⁹ reuuntiatione regni Philippus. II. ei⁹
gnat⁹ erigẽte Pinthiẽ vexilla Carolo Principe ei⁹ fi-
lio, & morte Philippi. II. qui obiit die quinta Septem-
bris anno. 1598. quinta hora ante meridiem Philip-
pus. III. sic acclamatus extitit, vexilla portãtes om-
nes, qui ex decurionibus signiferi sunt, & ante signa-
ni dicti Alferrezes in vnaquaquẽ ciuitate, quò anno
sicut legitur apud Zuritam lib. V. cap. vltim. Regum
catholicorum, & Xuarez meminit prima limitat.
I. quoniam in prioribus in obitu Regine catholice
Elysaßeth famis, & pestis inualuit in Hispaniã, vt
dolerent omnes tali regina deficiente, ita e viuis ex-
cedente Philippo secundo catholico, & religiofissi-
mo Rege humana natura, & fabrica orbis mœsti-
tiam, & dolorem ostendit, cum famies ingens dicto
anno generaliter extiterit, & deinde pestis vniuer-
salis secuta sit.

Cap. decimum tertium.

Aliud præuilegium, quo extollūt Reges suos Galli, quod oleo sancto calitus demisso vngerentur, ut diximus, an id miraculum acciderit, vel falsum existimari debeat malim me herclē pro suo quisquē arbitrio iudicet in tanta præsertim rerum, atquē ingeniorum varietate, nē inuidere potius aliena laudī, quam cumulum nostræ gloriæ adferre videar, nā quamuis affirmant aliqui ex Gallis, tamen alij traditione accepisse referunt, non vero asserere audent, ut Carolus Guaguinus, & sanctus Antoninus, alijquē præsci auctores, & ætati illæ finitimi, qui nihil silent, quod ad gloriam Galliæ spectet, nullam de hoc miraculo faciunt mentionem, præsertim Gregorius Turonensis, qui omnia miracula retulit, is enim lib. 2. cap. 30. & 31. de conuersione Clodouei in hystoria Francorum agens non meminit, nec Regino monachus lib. 1. chronicon ab anno. 421. ubi de Clodoueo tractat, nec Adonis ætate sexta anno. 396. nec Ibo. Carnotensis in chronico in Clodoueo, & recentiores, qui omnium diligentiam auctorum superāt, id non recensent, ut Paulus Æmilius, Papyrius Mausonius in Clodoueo, & Ioannes Tilius anno 490. nec Sigonius lib. 16. de Imperio Occidentali anno. 495. quod probatur multis, sed duabus præsertim animaduersionibus, quas cum meditarer varias existimo.

Prima erit, quod in baptismo iam diu ita optato, & præcogitato, cum antea cathecumenus esset Clodoueus, non verosimile est, quod oleum, & chrisma deficeret, quod omnibus paratum assiduo est, ut eius necesse esset defectu ē cælo demitti. Secunda, quod in epitaphio eius relato à Guaguino, in quo fit mentio de baptismo, hoc non silentio præteriretur, cum hæc tantum carmina de baptismo agant.

Mox purgatus aquis, & Christi fonte renatus

Fragrantem gessit infuso chrismate crinem.

Eo enim loco ubi agitur de fragrantia odoris in crine, id dicitur, quia Reges Francorum cæsariem, comamquē prominentem nutriebant, cum cæteri circūtonderēt, ut Agathias lib. 5. retulit, & de tēpore Clodouei beatus Rhenanus lib. 2. rerum Germaniæ, & Aimonius li. 1. c. 4. de gestis Francorū, & Petrus Gregorius lib. 6. c. 16. nu. 12. de Republica, eamquē comam vgebant odoribus ex Forcatulo, & Æmilio supra, & in baptismo hoc odoribus totum templum plenu

ex-

cx-

extiterat, vt Gregorius Turonensis libr. 2. cap. 31. his verbis narrat. *Nuntiantur hæc anrissiti, qui gaudio magno repletus iussit lauacrum preparari, velis depictis adumbrantur plateæ Ecclesiæ cortinis albentibus adornantur, baptismum componitur, balsama diffunduntur, mirans fragantes odore cerei, eorumque templum baptisterij diuino respergitur ab odore, talique ibi gratiam adstantibus Deus tribuit, vt astringens Paradisi odoribus collocari.* Et cum hæc adeo prolixè referat de baptismo, nihil de oleo cœlitus demisso agit, nequè Robertus Cœnalis studiosissimus suæ nationis Gallus auctor libri de regallia périoe. 12. fol. 93. et 94. id asseuerat de Clodoueo sermonem instituens; solemnequè baptismum à diuino Rhemigio factum narrans. Sed qui vulgarem, profluentemque traditionem, potius quam probam, & diligentem examinationem amplecti volunt, attēdāt obsecro, quod ab oleo baptismatis ad oleum, quo Reges iniunguntur, argumentum deduci non potest, primo in Clodoueo, qui cum baptizatus est, tunc non est in regem inunctus; iam diu enim rex erat eleuatus supra scutum, vt in illo mos erat; & de inde fuit in successoribus finitimis, de quibus non refertur vñctos fuisse, nec hoc oleo vti, cum illis sæculis maiori in prætio, vt recens factum habendum esset, & generaliter oleum, quo Imperatores, & Reges inunguntur, non est oleum chrismatis, vt est baptisimi, sed aliud oleum alijs exorcismis, & benedictionibus consecratum, solum enim Pontifex chrismate in capite vngitur, ex balsamo, & oleo confecto mystica ratione, sed Imperatores tantum oleo in brachio exorcizato in modum crucis inunguntur, non chrismate ex ceremoniali sacro lib. primo sect. 5. cap. 3. & ita ex textu. c. 1. §. vnde de sacra vñctione non potest Rex chrismate inungi, sed solo oleo, vt verba sunt. *Disert autem inter Pontificis, & Principis vñctionem, quia caput Pontificis chrismate consecratur, brachium vero Principis oleo delinitur; vt ostendatur, quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis, & Principis potestatem. Quod & Restaurus Castaldus de Imperatore quæst. 19. num. 3. notat, & videndus Varonius quinto tomo annalium anno 496.*

23
Non potest
Rex inungi
chrismate,
sed oleo tantum;

24
Ad. c. 1. §.
Vnde de sacra
vñctione.

25
In Hispania
miraculū in
baptismo,
& in vñctione
Regum.

In Hispania vero, quæ potius silentio, quam diuulgatione vtitur, si attendimus baptismum, ingens miraculum refertur, & verū ē Gallis, Italis, & Hispanis auctoribus omnium consensu certum, ac exploratum. Gregorius enim Turonensis narrat in Lusitania

i Gregorius Turonensis lib. 1. de miraculis. c. 24. Varonius 5 to. anno. 417. fol. 407. & 7. to. fo. 365 & 366. Morales lib. 11. c. 54.

nia

Cap. decimum quartum.

nia piscinam esse apud Osen Campum, vbi die cœ-
næ Domini conuenientibus cū ciuibus Pontifice, &
statim odorem cœli sentientibus, die sabbati oratio
ne facta piscinam, quam vacuum reliquerant, rese-
ratis portis plenam aqua reperiunt, quæ exorcismo,
& chrismate mixta ad baptisma applicatur, & ad salu-
tem infirmorū, & ad agros, nihilquē minuitur etiam
si innumeræ amphoræ hauriantur, & de vñctione
Regis sigillatim visa est omnibus interessentibus in
signis admiratio, quam Iulianus (non Pomerius, vt
Vaseus existimabat, & alij graues auctores) sed bea-
tus Iulianus Archiepiscopus Toletanus recenset oc-
culatissimus testis diuersus à Pomerio, vt mihi hæc
scripta examinās eruditissimè aduertit Garfia Loay-
sa, & postea vidi adnotatum ab Ambrosio Morales
lib. 11. cap. 28. & melius lib. 12. cap. 58. & Rodericus
Toletanus lib. 3. cap. 1. hystoriæ meminit his ver-
bis. *Nam cum Vuamba vngeretur ipsa hora, qua à Pontifice vn-
gebatur in Ecclesia Toletana cunctis cernentibus visus est va-
por ab eo loco, vbi vñctionis oleum fundebatur, in modum vir-
gæ fumæ ascendisse, & visa est apiculus de eius capite prosilisse, &
ad cœlos continuè voluisse, & qui diligentius cogitabant, in-
telligebant per eum Gothorum regnum feliciter exaltandum.*
Quod & confirmant plures alij & dicentes ex ore a-
pem exisse. Vnde patet potius retorqueri argumen-
tum in Gallos, & ex eo Hispaniam maiores adqui-
rere vires, cum ipsi non possint certo affirmare nec
de baptismo Clodouei miraculum circa oleum, &
in vñctione sit exploratum nullum accidisse, apud
Hispanos vero & in baptismo, et in vñctione regū
sint omnino certa miracula.

Lucas Tuderis ex 704. dicitur hæc verba.

Postquam autem Toletanam urbem ingreditur, deuentum
est, quo sanctæ vñctionis reciperet signum, Regio iam cultu
conspicua ante altare diuinum consiciens, ex more catholicam
fidem professus cum sacramento iuranti fidem populis reddidit,
& mores bonos prædecessem Regem, atque leges firmavit, de
inde curuatis genibus oleum benedictionis per sacri primatis,
& Pontificis Quiriaci manus vertici eius refunditur, & bene-
dictionis copia exhibetur, vbi hoc statim emicuit mirabile sig-
num; nam mox è vertice ipso, vbi oleum sanctum perfunsum fue-
rat, euaporatio quadā sumo similis in modū columna sese ere-
xit, & ex capite ipso apiculus visa est prosilisse, et aeris alia perijisse,
quæ itiq; signū fuit securura felicitatis. Post hæc quā gloriosè
rexit regnū, non est nostra discretio valetudinis.

CAPVT.

K. Benter in 1. p. c.
47. Morales lib. 12.
cap. 41. Garibay li.
8. cap. 39. Valeria-
na 3. par. ca. 32. Hy-
storia generalis. 2.
p. c. 51. Vaseus an-
no. 672.

CAPVT DECIMVM

Quantum de nobilitate familiae

Regum Hispaniae, insignium armorum in scutis, & peculiaribus privilegijs, quibus Reges Hispaniae, & Galliae ornati videntur, ostendendo simul recta linea regnum Galliae ad Regem catholicum, & maximum Philippum tertium iure pertinere.

Diuisio, & d. uersitas nobilitatis.

NOBILIS quantum ignobili praefert, natura ipsa quadam communi omnium consensione animis insita, & vsu recepta satis indicat. Et cum duo instatu hominum sint gradus nobilium, & plebeiiorum, ita duplex

nobilitatis diuisio, alia qua nascimur, quae generis, & sanguinis dicitur, cum sit a natura data non a nobis quaesita, quae mutari non potest iure aliquo. Alia autem est exterius parta, & quaesita, vel profluens ex diuitiarum abundantia, vel sapientiae excellentia, vel rei militaris gloria, aut alio caelesti munere priuato, quo deficiente deficit nobilitas ex eo descendens, & quia cum de dignitate Regum differamus, in viroque regno Hispano, & Franco instituti nostri erit nobilitatem utriusque aperire, cum nobiliori nobilior locus, & sedes debeatur b iure. Quanquam autem in Regibus superuacanea videtur haec disputatio, cum ipsi sint fons, & origo unde in ceteros nobilitas dimanat, & dum regium genus appellamus, illico nobile, & illustre intelligimus iuxta illud in epistola Petri. *Vos estis genus electum, Regium, sacrosanctum.* Tamen hoc obtinere potest, si comparare subditorum nobilitatem, & splendorem generis cum Regio sanguine auderem, haec enim contentio est extra omnem aecam, ut verbum illud vulgare falsum est, quod equites praemanibus habere solent, c quaeque sunt nobiles, ut Reges, cum enim sit rex ipsa nobilitas, & fons a quo dimanat omnis regni dignitas, quomodo riuus cum fonte, & membrum cum capite aequari poterit, nec comparari qui accipit cum eo, qui tribuit, beati enim dare esse, quam accipere Paulus praedicat, & ita explicatur locus c. 6. Hester. *Hic honorabitur qui cumque voluerit Rex honorare.* Ex quo, & Plinio, & alijs optimis

a l. 3. ff. de interdictis l. iure sanguinis de reg. iuris. l. 2. tit. 21. pa. 2. Tiracellus de nobilitate c. 15. nu. 3. & c. 24. et 35. Oforius de nobilitate c. 4. ex Arist. li. 4. polytrorum c. 3. Ioannes Garfia de nobilitate glo. 7. nu. 17. b l. 3. S. sed et ubi glo. c. ubi senatores. l. 2. & 3. C. de officio diuersorum iudicum Tiracellus c. 20. nu. 51. de nobilitate.

c Tiracellus de nobilitate c. 37. nu. 67. Ioannes Garfia de nobilitate glo. 48. S. 3. num. 1.

Falsum verbum, quod quis est sicut Rex nobilis.

Cap. decimum quintum.

d Tiracellus c. 6. de nobilitate plura Pacianus lib. 2. c. 26. de probat.

e Tiracellus de nobilitate c. 37. nu. 61 & 68. ex l. 1. de gradatim ff de munerebus, & honoribus

mis auctoribus Tiracellus ostendit nobilitatem e regibus pendere, qui tam tribuunt conseruant, d & honorant, itaque cum questio versaretur circa hæc minuta absque fructu, & otiosa esset, sed quando contentio agitur inter ipsos Reges, in quibus alij alijs sunt e nobiliores attentius erit tractanda, sacra enim scriptura præuilegium allerit regionis esse concedi ei Regem nobilem cap. 10. Ecclesiastici. beata terra, cuius Rex nobilis est. Et c. 4. sapientia. O quam pulchra est casta generatio cum claritate, immortalis enim est memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. Lib. 1. cap. 2. Eldre filij Berzelai e templo eiccti fuerunt, quod ex antiqua genealogia non descenderet, idque ex alijs testimonijs iure diuino, naturali, & humano Tiracellus confirmat cap. 21. de nobilitate. Quæ enim res tam salutifera Imperio? tam idonea ad conglutinandam regnorum concordiam, ad publicam orbis pacem tenacissimis vinculis adstringendam, quam honorum principum secunditas? ferè enim ut inquit Horatius in odis.

Fortes creantur fortibus.

Neque imbellem feroces progenerant aquila columbam.

Fieri enim non potest, ut aliquis honesta exempla maiorum suorum intuens adeo sit demens, qui non asentiatur tacita quadam sensus voluptate rebus præclarè gestis, & imitari illas studeat.

Quare ut cognoscatur, quo immortali beneficio Deus optimus maximus ornauerit hoc Hispaniæ regnum, illud locuplerando Regibus non solum prolapia, & nobilissima heroum familia, sanguine illustribus, sed & nobilitate exteriori, dotibus magnitudinis, potentia, fortitudinis, prudentia, religionis, aliarumque virtutum in hoc capite de his duobus gradibus nobilitatis circa Reges differendum erit. Ut ordiamur à nobilitate à natura data, quæ nascitur cum homine ipso, quæ quanto antiquior tanto excellentior, & illustrior, non solum ex nostris partitarum legibus, ut l. 2. tit. 21. part. 2. habetur, sed omni iure, & communi estimatione gentium, ideoque Poeta heroum, quos carminibus extollebant, originem à Dijs trahere canebant, ut initium quodammodo immortale Dijs simile præberetur, quod apud Homerum, Virgilium, & alios passim in usu esse recitat Tiracellus, f. & alij, in qua re quantum excellat Reges Hispaniarum inter alios notissimum, certissimumque est

3
Felicitas regni Regem se nobilem.

4
Nobilitas antiquior, excellentior.

f Tiracellus de nobilitate c. 19. 10 annes Gasfia de nobilitate glo. 18. nu. 3. & glo. 7. na. 27. & glo. 12. nu. 6. ex l. 2. §. quæ omnia C. de veteri iure e nucleando ibi. Vir ab antiqua stirpe.

5
Nobilitas antiquior, excellentior.

ex omnibus annalibus scriptorum, nam si attendan-
tur familie, quarum iure in Hispania clauum, & salu-
giam regnorum obtinent, ex Amalis & Baltheis,
Regijs Vuisigothorum, & Ostrogothorum familijs,
deriuantur, ita recta linea vt nunquam a recto trami-
te, & serie defleant adiunctis alijs clarissimis ge-
nealogijs, quę stirpes Regię ita ab orbe condito emi-
nent inter alias, vt sol emicat inter stellas radian-
tes, si veromente euoluatur immensa series Casarum
in clarissima Austrię familia nulla vnquam fuit
Regū, Imperatorum fecundior, genusq; Imperato-
rij imaginibus, trophęis plenum, ipso Imperio pre-
stantius, quę cor, & clypeus Romani Imperij dicitur,
vt Gerardus Roo in annalibus Austriacis retulit li. i.

Si autem ipsarum Galliarū nobilitatem Regiā in-
quiramus, in ea nobiliorem, & antiquiorem ipsis Re-
gibus, qui hodie moderantur, esse Philippum nostrū
certum, ac indubitatum est, nam vt omittamus fabu-
losas origines, & initia omnium sæculorum seriem
excedentia, postquam Franci Gallias occuparunt, si-
cut Gothi Hispanias, in illisq; regnarunt, Meroueo-
rū familia clarissima extitit, ex eaq; descendētes reges
floruerunt, donec Childerici turpi ignauia, & otio
Stephanus summus Pōtifex cū regno indignū iudi-
cās, & cœnobio deserto collocās, eius ius tribuit Pi-
pinorū familie, cū Pipinus esset Childerici maximus
dux in munere maiordomi occupatus, vt gubernator
cæstate vocabatur in Gallia, & incipiēte Pipinorū fa-
milie regia, & Imperiali, ex qua Carolus magnus, &
successores prodire, etiā illa finē habuit ordine suc-
cedēdi in Lodouico Rege, & floruit Hugonis Capet
stirps, & Capetinorū coniuncta cū Vallesiorū genea-
logia, quę hodie viget, vndeq; initiū sumpserit, sunt
tot dissidētes sententię apud Paulū Æmiliū, Caro-
lū Guaguinū, Papiriū Maufoniū, & alios, quorū an-
nalibus instabilitates, mutationesq; hæc, & alię habē-
tur, & notāt Petr⁹ Gregori⁹ in syntagmate iuris lib.
18. c. 2. n. 22. & li. 45. c. 4. Guillelm⁹ Benedictus n. 79.
verbo duas habēs filias. c. Rainūti⁹ de testamētis. In
his igitur familijs Gallię, cū omnium nobilissima sit
Meroueorū genealogia, ab eo recto tramite deriuat
ille rex noster, nō autē rex ipse Galliarū descendit ex
illa, qui Vallesiorū, & Capetinorū obtinet stirpes, si-
militer Pipinorū genus in rege nostro recti⁹ deriuat
tur, itaq; nobilitas sanguinis est, vt nihil addat ho-

5
De Amalis
& Baltheis.

6
De familia
Austrię.

7
Regiam Gal-
lię nobilita-
tem splende-
re potius in
Hispaniæ re-
gibus, quam
in Gallis.

Cap. decimum quintum

noris regia dignitas, & iure illi ex generis serie dbeatur omnia regna Europæ. Et si velimus arbores constituere consanguinitatis, vel deriuationis narrâdo genealogiam Regis nostri catholici, amplissimos commentarios addere cogeremur quod superuacaneum est, cum tot viri doctissimi integra de ea re scripserint accuratissima, & doctissima volumina, ostendentes ex latere vno linea recta descendere à Pharamulido ex Regibus Sicambrijs, & ducibus Franconiarum, tam ab eo tempore, quo Antenor ex ruina Troiæ prorrumpens sedem collocauit in Scythia ad ora Danubij, & littora lacus Meotidis anno. 440. ante natum Christum, quam à Regibus Troiæ, vnde Antenor originem traxit & post Antenorem à Regibus Sicambriæ, Regibus, & ducibus Franconiarum, cum Franci diuiderentur, alij in Francos Orientales dicti Ostrofranci, qui in Franconia manserunt, alij in Francos Occidentales, qui Gallias occupantes eis nomen Franciæ dedere, & ex vtriusque clarissima Austriciæ familia deriuata est tam à Pharamundo ex Orientalibus Ostrofrancis, quam ex Occidentalibus à Meroueo Rege Galliæ, & etiam a Pipinorum seu Carolina familia ex parte Comitatus Flandriæ, Galliæ Belgicæ, ex latereque Regum Pannoniæ, quæ dicitur Vngaria ex Hunorum stirpe descendens, & ex Stauicis a latere regni Bohemiæ, ex Balthis, & Amalij Gothorum familijs Orientalibus Ostrogothis, & Occidentalibus Vuisigothis a latere Hispaniæ, alijsque eiusdem regni illustrissimis, antiquioribus familijs comprehendens omnes ducatus Brauantia, ducatus Burgundiæ, Archiducatus Austriæ, comitatus Flandriæ, regnorum Bohemiæ, Vngariæ, Poloniæ Hispaniæ, & denique in Sueuorum familia, in qua tot sæculorum serie continuatum est Imperium Occidentale, vt ea sit genetrix tot Cæsarum, Imperatorum, Regum, vt numerari non possint, vt aduertit Pandolfus Colleiutius in compendio Neapolitano lib. 4. cap. ultimo, & si quis velit arbores genealogiæ, omnemque deriuationem Regis catholici Philippi. II. & Philippi. III. eius gnati euoluere, & a radice percipere consulari, & Vuolfangu Lazium, Cuspinianum, Petrum Maronem, Heliam Reutnerium, & in margine allegatos, & quauis circa Sicabrorum originem, an à Troianis deriuetur, vel an ipsi sint Troianis antiquiores diuersas referat sententijs Albertus Soter lib. sue Saxoniæ. c. 16. & Hericus

g Ioannes Trithemius Iacobus Manlius Iohannes Stabius Ladislaus Sunthemius in peculiaribus tractatibus. Vuolfangus Laxius in genealogia ducum Austriæ. Petrus Maron de genealogia Caroli. V. Imperatoris. Gebuonius Iohannes in genealogia Ferdinandi. Helias Reutneri

etiam

i

ricus

hic Aquilæ in cõpeditore hancuici Gældrici. cui vtrūq;
fuit antiquissimas Regū prægentes cõtinere dubiū. &
est ab eisque Francos descendere, in quo omnes con-
sentiant; & similiter eum Galibay in sua genealogia,
& lib. 2. cap. 7. hystorie Nauarræ Pelagium non à
Gothis, sed ab antiquissimis Hispaniæ familijs des-
cendere autumat; & ab eo dissentiat Morales auctori-
tate Sebastiani Salmanticensis Episcopi; Ididori Pa-
tensis Lucæ Tudenfis; & Iheronymi Zurita; & præ-
uilegiarum Alfonsi Casti Regis Morales lib. 2. cap.
8. & 64. hystorie Mariana lib. 7. cap. 3. hystorie His-
paniæ; tamen conueniri possunt. Quod ex familia
Gothorum; & Hispanorum ex vtraque deriuetur Pe-
lagij; & Alfonsi Casti prosapia; quæ aperta; & dilu-
cida prægentes clarior, illustrior, ampliorque mul-
to est quam Regum Gallia, qui a Merouei primo, &
deinde à Pipini; & Carolina familijs descendentes il-
lustres solum obtinent Capetinorum; & Valesiorum
familias recentiores tamen, & non recto tramite, sed
a latere à Regibus deriuatas cum Capetina pluri-
bus circa originem dissidentibus, quia ei nobilitas in-
itiū dedere asserunt descendere à Vuicinda, aut
Vuitta, aut Vuicundo filio Badi Regis Saxoniar; a
quo ducēs Saxoniar, Suabaudia, & Reges Galliæ Ca-
petini deriuantur ex Helia Reufnerio Leonorino in
margine citato, & Petro Gregorio in syntagmate iu-
ris lib. 18. c. 2. nu. 22. & li. 13. c. 33. n. de Republica.
Ex qua longi sanguinis, & genealogiæ descrip-
tione colligitur, quod etiam si attendatur lex salica, qua
fæmine in successione regni Francorum excludun-
tur, soleniq; masculi succedunt, regnū Franciæ ad Phi-
lipum tertium Regem catholicum Hispaniæ perti-
net iure successione, & primogenituræ recta masculi-
næ lineæ à masculo in masculū, cū ex linea masculina
Merouei, & Clodouei descendat, itemq; ex alia Pipi-
ni ab illis descendens directo, & quia Conradinus ab
ea veniens h. ius suū in Federicū Castellæ trāstulit,
cum à Carolo duce Andegauēsi Neapoli capite fuit
exutus, tum etiam si ex alia causa Hugonis Capeti, &
Philippi Valesij successio à radice; & stirpe inue-
stige-
tur, nā cum ad Ioannem Valesium Philippi Valesij fi-
lium Galliæ Regem delata esset inferior Burgun-
dia, quæ ducatus nomen obtinet, is in prælio cap-
tus ab Anglis apud Pictones, ac deinde mortuus
in Anglia captiuus filios reliquit quatuor Carolum

Leonorinus in Basili-
con opere genealo-
gico. Hadrianus Bar-
landus de gestis du-
cum Brabantia Lan-
rentius Surius lib. 1.
cõmentariorum sui
temporis in initio.
Garibay in peculia-
ri tractatu de genea-
logia Regis Philippi
11. & li. 20. hysto-
riæ c. 2. & 3. 4. et 5.
Monarchia li. 14. c.
25. & lib. 17. c. 31.
& lib. 27. c. 1. 2. &
3. Ioannes Garsia de
nobilitate gl. 48 §.
3. nu. 1. & c. 12. de
expensis a numero.
11. Palacios Ru-
bios de obtentione
regni Nauarra. §.
7. et 8. Oratoria de no-
bilitate 2. p. c. 5. n. 7
Lancellotus Conrrad-
us in templo omniū
iudicū li. 1. cap. 2. §.
3. nu. 19.
h. Videndi Philipp^o
Comineus de rebus
gestis Lodouici 2. et
Ioannes Sleidanus
ibidem Carolus Gna-
guinus Paulus Æmi-
lius et Arnaldus Fer-
ronus & Pasgrinus
Mausoni^o in Carolo
6. et 7. et 8. & Ludo-
uico XI. et XII. Phi-
lippos Argentarius
de rebus Gallia in
fortunio se conde an-
notatione à Tarca-
nota. 3. ao. fol. 400.

8
Origo Cape-
tinorum Re-
gum Franciæ.

9
Quod ad Re-
ges Hispaniæ iure per-
tinet regnū
Galliæ.

Y 2

Lodo-

Cap. decimum quintum.

Carolus, Lodouicum, Ioannem, & Philippum, ad Carolum natū maiorem delatus est principatus, fuit hic eius nominis quintus, & nominatus prudens, in diuidenda hæreditate Lodouico concessit ducatum Andegauensem, & minimo fratri Philippo dedit Burgundiam à patre acceptam cum superiori suffragio, & sede inter omnes Franciæ præcæres partes dictos, qui cognomento fortis, & audax in matrimonium duxit Lodouici Comitis Flandriæ filiam unicam, & auctus per eam Artesia fuit, Flandria, Burgundia superior, quæ comitatus dicitur, cū Niuernensi, & Rhelelensi ditione. Decedente Carolo quinto Regè Galliarum successit ei Carolus sextus filius, qui cum exercitu profectus, ut Ioanni Britannicæ minoris duci bellum faceret, ubi ad Cænomanos perueniret, inter equitandum subito in mentis alienationem peruenit, & quanquam per interualla morbus redibat, summa tamen gubernationis erat penes ipsos patruos, fratrem Rex habebat Ludouicum ducem Aurelianum, inter hunc, & Ioannem Burgundiæ ducem Philippi audacis filium patruales orta fuit æmulatio quædam, atque simulas de principatu, dum ambo per valetudinem Regis primus administrationis partes obtinere student. Augescente vero in dies magis, atq; magis eo dissidio cū dux Aurelian⁹ denotet cū paucis admodū comitatus rediret demū Lutetiæ fuit interfectus, cumq; dux Burgundiæ ea cede esset infamatus paruo comitatu profectus ascendit equum, & ad Atrebatem perueniens pontē à suis, qua transibat, rescindi iubet, atq; ita incolumis euasit, cumq; collectis copijs Parisiensem populum haberet suis rebus fauentem, & auxilium Regis Angliæ, in factionesquæ Gallia diuideretur, cumquæ Angli Rhotomagum obsiderent, eo deducta res fuit, ut vtrinque data fide Burgundus, & filius Regis natus maior, quem Delfinem Galli vocant, qui postea dictus est Carolus eius nominis septimus apud Monsteltum ad confluentem Sequanæ, & Lonæ in collocautionem venirent, ibi tunc Burgundus in conspectu Delfini, ad quē transierat, fuit interceptus à quibusdā Aureliani ducis familiaribus, quos ad colloquium Delfinus adduxerat anno. XII. post Aureliani cede. Hanc patri necē Philippus filius cognomēto bonus vlciscēs sedere se coniunxit Anglis, & illorū adiutus praesidijs, capta Parisiensi vrbe, & maxima parte Galliarum continen-

Cap. decimum quintum. 129

tinenter bellum fecit, donec compositio facta, fuit, qua Rex Philippo duci dedit agrum illum omnem, & oppida, quæ sunt ad Somiam fluvium, ex eaque pace recuperavit, quod amisserat Rex, & à morte Caroli septimi renouatum fuit bellum inter Ludouicum. XI. & Carolū Philippi filium successorē Burgūdiæ, quo magna pars stat^o Caroli fuit occupata Burgūdia vtraq; & bona Picardiæ, & Artesiæ pars, cūq; filiam vnicā Mariam reliquisset heredem florentissimarum ditionum, eam cum Maximiliano Imperatore in matrimonium collocauit Federici Cæsaris filio, ex quo matrimonio Philippus dux Austriæ natus est, qui Carolum quintum inuictissimum Imperatorem procreauit natum ex Ioanna filia Regum catholicorum Ferdinandi, & Elisabethe, matrisquē iure Regem Hispaniarum, ex eaque procreatus inclyrus, & ab æuū æuū memoria sempiterna dignus Philippus secundus, à quo noster Maximus Philippus tertius procreatus regnat Hispaniæ, cuius linea sic intellecta successio hoc modo ad eum deferitur melius quam ex linea fœmenina Hugonis Capeti, & Philippi Valesij, nā Ludouico. XI. Regi Gallie successit Carol^o. VIII. & Carolo. VIII. decedenti absq; liberis Ludouicus. XII. collocatus matrimonio cū Maria quarto gradu consanguinitatis coniuncta cum Carolo octauo & Ludouico. XII. vnicam filiam Claudiam habuit, quam duxit Franciscus Angulema declaratus à Ludouico. XII. successor in regno, ita quod Franciscus primus ex vxore, & fœmina regnum habuit, & eo tempore deferenda erat successio iure Mariæ vxori Maximiliani, & matri Caroli. V. Imperatoris, quæ recta serie à Philippo Valesio descendebat, & Carolo. V. eius gnato, qui in linea masculina erat, & ab eo in Philippum secundum, & à Philippo secundo in tertium continuanda erat.

Recitata breui epilogo, & compendio genealogia nobilitatis natiuæ, vt ita dicam, regum Hispaniarū, & Galliarum relatis auctoribus à Noe incipientibus, qui de illis tractant, reliquum est vt de alia secunda parte nobilitatis adquisitæ, & exterioris agamus, & primo d' insignijs armorū, quæ insignia schemata aut stēmata dicuntur, vt familias à familijs se pararet, & antiquas, ac lōgas agnationū nobilitates præferrent, quæ insignia aliqui à Iulio Cæsare aquila in clypeo portantem initiū sumpsisse existimāt, cū Romani

Y 3 antea

10
De secunda
parte nobili-
tatis exte-
rioris Regū Hi-
spaniæ, et Ga-
llia.

Cap. decimum quintum.

antea statuis, & imaginibus solum vterentur statuas triumphantis erigendo, vt manerent ad memoria gestorum omni euo, & postea insignibus Iheroglyphicis vsi sunt ad magnitudinem gestorum memoria conseruandam sibi & posteris, qui eis insignibus, & armis ornarentur, vt auctores sunt ex pluribus i Tiracellus, Cassaneus, Tiberius Decianus, Iosephus Rusticis, & cum essent tria iura apud antiquos agnationis, gentilitatis, & stirpis, Gentiles erant, qui inter se eodem nomine familia vsi sunt, & imagines, & insignia generis sui proferre poterant, vt Bruti, Cassij, Claudij, & Budeus adnotat leg. 2. §. initium. ff. de origine iuris, sed multo ante insignia armorum hæc nomina in vsu fuisse post Troianum salrim excidium & retro, ex pluribus Virgilij locis, & aliorum optimorum auctorum testimonijs patet describentium in clypeis gestari arma, etiamquæ colores, seu diuissæ inuentæ sunt, quæ syntheses dicuntur ex Martiale lib. 2. epigramate 46.

11
De insignibus armorum.

i Tiracellus c. 6. nu. 14. de nobilitate. Cassaneus 1. pa. con. 38 Tiberio Deciano li. 7. cap. 51. num. 3. in 2. par. criminalium. Iosephus Rusticis in tractatu an & quando liberi li. 2. c. 6. Conilis tractat de armis.

K Cassaneus p. 1. cõ. 38. in cathalog. & 5. par. con. 31. Guilhelmus Benedictus v. duas habens filias in cap. Rainuncius. Carolus Grasalius lib. 1. iure 2. regalium. Selua de benef. 2. p. q. 23. nu. 3. Cusmas in glosa pragmatice sãctionis verbo Dei gratia in proemio. frater Ioannes, Lodonius Viualdus de triumpho trium liliorum. Renatus Chopinus lib. 2. titul. 9. num. 7. de dominio Frãcie. Reluphus in nouissimo tracta. de Christianissimis, & inuicissimis Frãcie Regis muneribus.

Sic micat innumeris arcula synthesis.

Quod notant erudite Pompeius Rochus de insignibus familiaribus, & Antonius Thesaurus in vltima parte decisionum, quæ Pedemontanæ dicuntur, & Carolus Sigonius lib. 2. cap. 20. de iure ciuium Romanorum. In hac igitur nobilitatis parte circa insignia, & arma in clypeis insculpta coloribus, ac diuissis hoc vtitur argumẽto Galli ex Cassaneo in cathalogo gloriæ prima part. conf. 38. quod ille excellit, qui excellentioribus armis, & insignibus elucet, & sicut radij solis sunt fulgentiores, ac digniores radijs stellarum ex Paulo primo ad Corinthios, c. 13. ea sunt insignia nobiliora, quæ a sole, & Rege sublimiori ceduntur, & ita Rex Franciæ quia habet insignia a Deo omnium auctore, & Rege. omnibus Regibus anteponi debet, ab ipso enim tria lilia è cælo demissa fuerunt & cœrulei coloris, quæ significationes amplissimas habent, cum antea Pharamundi sæculo tres aureos Buffones in campo, seu area nigri coloris gererent Francorum Reges ea Iheroglyphica, significatione, quod sicut Buffones pinguiorem terram eligunt, ita Franci vberiorẽ sibi sumpserunt, eoque signo utebantur, donec Clodoueo initio conuersionis ad fidem catholicam è cœli hortis scutum cum tribus floribus liliorum missum fuit in colore cœruleo, serenoquẽ & celebrant Galli augurium felicitatis ljs.

11
De insignibus Gallorum & tribus liliis.

Cap. decimū quintum. 130

ratis faustum semper exitisse ē cœlo scutum delapsum fuisse, vt tempore Numæ Pompilij pestis immatissima cessauit scuto ē cœlo delapso, vnde Aruspices fortunatum euentum pronuntiarunt, quod eo loco sedes Imperij collocanda erat, quo scutum caderet Ouidius lib. 4. fastorum.

Ecce leui scutum versatum leuiter aura

Decidit, à populo clamor ad astra venit.

Virgilius lib. 8.

Es lapsa ancylia cœlo.

Palladiumq; Troianum celebratum exitit in cœlo conspectum Ouidius lib. 6. Fastorum.

Creditur armifera signum cœlestē Mineruæ

urbis in Iliacæ desilyssē iugo.

Et cum Palladium in munitissima turri Troiana ē cœlo caderet, prænuntiatum fuit oraculo Apollinis, quod firmum Troianum Imperium foret, donec ibi Palladium seruetur, Virgilius. 11. Æncidos.

Palladium cæsis summa custodibus arcis

Corripuere sacram effigiem.

Quod ita traditum ab antiquis Carolus Guaguinus lib. 1. cap. 8. hystoriæ Francorum retulit, nihil tamen affirmat, sed an id sit verum verëor, nam diligentes auctores, & veritatum assertores, qui non leuibus mouentur iactationibus, sed à radice rem explorant, non mentionem de scuto hoc ē cœlo demisso faciūt, vt Paulus Æmilius, Gillius Regiñon, & alij in vita Clodouei, nec Gregorius Turonēnsis lib. 2. c. 30. cū alijs agens de conuersione Clodouei. Quare quod inquirere à bonis, & prudentibus auctoribus potui hoc est primo ex Trithemio lib. 1. in breuiario hystoriæ Franciæ, & Lupoldo de iuribus Imperij. c. 2. de diuisione regni Francorum, quos retulit Petrus Gregorius in syntagmate iuris. p. 3. li. 45. c. 3. nu. 9. nā cum antea Franci tres buffones, seu ranasyluestres ex Scythia in albo vellere pro armis, & insignibus adduxissent anno Domini 253. cū cœpissent bellum gerere in Romanos consilio Pontificum, & vatū gentis suæ insignia noua sumpserūt Leonem cum anteriore corporis parte blauij colōris Pedibus ad pradam extensis ore rugientis morē aperto, cuius inferior pars corporis in caudam serpentis desinebat, cum qua collū Aquilę subtus in vellere quē aurco expansis quæalis depictę fortiter aligatum videbatur

13

Insignia armorum antiqua Gallia.

Y 4

com

Cap. decimum quintum.

comprimere, & suffocare, quæ stentata habuerunt; donec Clodoveus insignia trium liliorum accepit, & regno Lodouici primi per filios diuiso liliorum insigne Francis Occidentalibus, siue Gallis remansit proprium, Leonis, atque caudæ serpentis insignia regnum Francorum Orientale, seu Germanicum retinuit. Quod quando Imperio Romano connexum fuit insignibus prioribus abolitis Aquilam habet Imperij notam.

Papyrius Massonius adprimè diligens auctor Gal. Jus de lilij lib. 3. annalium in Philippo Augusto fol. 305. (quem sequitur Morales lib. 13. ca. 49. in. 3. par.) sic inquit. In Bouinensi autem pugna præter Flammulam, regium signum lilij conspicuum ante Regem fuit, cuius rei Vindex scriptorem illius temporis testem habeo, igitur de lilij aliquid commemorandum videtur. Lilia nostris Regibus ab regno condito placuisse argumento erunt effigies Clotarij primi Clodoveo geniti, quæ in eius tumulo Suefione visitur calcem lilij aspersit: Chilperici filij effigies ad Lutetiam in templo Germani sceptrum manu tenens, in quo est lilium: Sigibertus in templo Medardi amictus tunica liliata: Caroli Simplicis tumulus Peronis in ade Fursei iisdem conspicuus. In antiquissimis Regum palatij, in templis, alijsque publicis Gallia adificijs lilia visuntur: In antiquo rituali inaugurationis Regum præfectus monasterio Dionysij iubetur inter cetera Rhemos offerre coronam regiam, sceptrum, caligas, et tunicam lilij aureis intextas. Dantes lilia à Philippo tertio polluta canit, idem cum de imperio in Bonifacium iussu Philippi Pulchri facto loquitur, Video, inquit, lilium Agnaniam introferri, Christi quæ vicarium caput. Ceterum antiqui Reges lilia in cyaneo campo indefinita habuerunt: recentiores tribus duntaxat vsi sunt. Quorundam opinio est buffones in militari signo Francorum olim visos, quod illi nullo auctore dicunt. Villanus Philippo Pulchro Rege sexto vixit, is libro historie quarto, Hugo Capetus, inquit, gentilescue eius in campo cyaneo lilia aurea semper habuere, ac Carolus Magnus in parte aurei: caput fusci coloris aquilam gestasse traditur in altera. Verò indefinito numero lilia. Quod commemorat nulla de cælo demissis lilij habita mentione.

Stephanus Forcatulus insignis iuriconsultus, nec minus eloquens historiographus libr. sexto de Imperio, & philosophia Gallorum magis elegantibus, & facundis, quam fortibus argumentis improbat receptam traditionem, quod ante scutum liliorum tres Buffones Franci in clypeo gererent his verbis. Pudebat enim Buffonem clarissimæ genti adscribere animal

veneno,

Cap. decimum quintum. 131

Depeno, & pigritia tantummodo natus, cuius naturam parentem puduisse videtur propter suavitatem, ideoque in cavis terra abdidisse, ut perenni carcere lateret, & virus sugeret, nullo obsequio officiosus aut amandus, errorque inde natus est, quod prisci Galli ex Cesare lib. 6. de bello civili antiquissimum Galliarum insignem habuit aram cum duobus tauris candidis sacrificio paratis, ac eorundem rutilis auro cornibus, & querna fronde, ac vario flore reuictis, non sine conuollo per aestatem lilijs simili, ut rudimento quodam nature lilium facere addiscentis, idque etiam Gallorum decori preparantis, non est amittenda (inquit Plinius lib. 16. cap. 44.) Galliarum admiratio, nihil habent Druzdes magis, quercu, ac visco, sacrauius viscum arbori innarū ē cælo missum putant, & magna religione petant sexta Luna, quæ principia mensium, annorumque his facit sacrificio, epulisque ritibus arbore paratis duos (inquit) admovent candidi coloris tauris, quorum cornua tunc primum vinciantur, sacerdos candida veste cultus arborem scandit, salce aurea demerit, candido id excipit sacro, tunc demum immolant victimas præcantes, ut suum donum Deus prosperum faciat, sterilitatem, & venena coerceri eo remedio arbitrantur, sane quia eiusmodi sacrum Græca voce, & vulgari vocarent Buphonia à bobus mactatis ex Pausania in Atticis lib. primo. Eliano lib. 8. variarum cap. 3. factum est ut postea inoleuerit error existimatum insignia Gallica Buffones continuisse, sicut septem stellæ, quæ in capite Tauri sunt, sucule nominantur, quod ipsas Græci Hyades dicerent, quibus res sues sunt, attamen Hyades non appellantur ab hyon sed ab eo quod est Hyin, id est plueret, nam & cum oriuntur, & occidunt, tempestates, & latrogos imbres cient, ut ex Ciccone lib. 2. de natura Deorum animaduertit Agellius lib. 13. cap. 9. sed quia Clodueo Christi legem edocto antiqua sacrificia exoleuerunt ne Galli destituerent insignibus lilia cælitus demissa sunt natio colore destituta, & auro tincta, quale labente scuto ab ipsis stellis solis de fulgore cõiõit accipi, nam & cæli coler aureis lilijs sparsis varie subleuatur, ut enim tria tantum lilia pingerentur pro multis edixit Carolus sextus Rex dictis Anglis in Armoriceis campis dum per orium ternarij numeri dignitatem meditatur, tris numerus super omnia rerum Deus vnus ex Nicolao Gillio anno. 1381. cum cõgessit per Aufoniū. Et Petrus Gregorius in præludijs optimi iurisconsulti, probique magistratus lib. 1. cap. 11. num. 2. Hoc autem lilium à cælo semel concessum cum antea Reges Gallia Buffones pro insignibus haberent, vtrumque in natura sigillo abditò reconditum, nunc forsam à me primo scribo pro prolatura, siquidem quod non semel admiratus sum in capite Galli Gallinacæ in cerebro integrè sine fractura exossato (quod

fi

Cap. decimum quintum.

fit facile in multum elixato) comperies facie vna Bassonum, quò in dorsum verso altera facie exprimitur mirò artificio liliom; unde mihi symbolum certissimum monarchiam vltimam in regē Galliarum deuolui debere, ut pote qui à Deo tantis decoretur celestibus donis, ut quemadmodum à Gallis caput post inundationē aquarum disseminari genus humanum: ita in eos vltimum Imperium redeat, fuerunt enim Galli dicti hi, qui in arca Noachi salui euaserunt id est inundati, hoc enim Galli nomen Hebraice denotare creditur.

Hoc igitur pacto explicatis Galliarum stemmatibus, licet concedere possimus è cælo demissa lilia, & affirmare non audent boni auctores Galliar, & inuestigatores antiquitatum, hoc stemma non quadrat Regibus hodiernis Gallorū, qui nō descendunt à Clodoveo, cui lilia sunt cōcessa: sed à Hugone Capet, & Philippo Valesio, & illa insignia sunt genuina, & propria nostri Regis Philippi, qui à Clodoveo recta linea derivatur, & ita magis ea laudē potiri debet, quam Reges Galliarum. Sed quia agitur de armis Hispaniarum duplici genere excellere ostendemus. Primo quod lilia à Deo tributa summo prætio habenda propter auctorem Deum opificem omnium rerum concedimus, sed ea ratio obtinet etiam in Hispania, quæ à Deo insignia habet è cælo demissa, & in alio excellit, quod in armis illa sunt potiora, & illustriora, quæ animal, vel auem excellentiorem gerunt; ut Leonem Regem animalium, Aquilam auium Reginam, & color aureus est sublimior, quam argenteus, & ita crux Christi vexillum, quo iudicandi sunt omnes, & insigne, quod ipse Deus portare debet in die vniuersalis iuditij, erit ipsa crux stemma omnibus præciosius, ut Cassaneus prima p. cos. 38. cōcl. 98. & 99. s. p. aduertit & Forcatulus lib. 2. de Imperio, & philosophia Gallorum, & ita crux ipsa nobilior est quam lilia. Vnde ostendendo quod Hispania gerit pro stemmate crucem Christi à cælo demissam, probatum erit, quod excellentiora, & nobiliora arma habet, & ut id dilucidē, & certò conslet altius repetendum erit, quod traditum apud grauissimos auctores reperio ad explicandum, quod & antè Christum natum, & post stemma Hispaniæ fuerit crux: & ut incipiamus ante Christū mortuū, & passum fuisse crucem Cantabrorum Hispanorum stemma, & vexillum ex locis non obscuris, sed certis declarabimus, licet à nemine animaduersum viderim, & ut facilius id perficiamus est notandum,

14
Insignia Hispanorum è cælo demissa, et lilia cōuenire magis Regi Philippo.

15
Quod ante natiuitatē Christi Hispania provincia Cantabria crucē in clypeo gerebat, & insignia eius erat crux, & à Cantabris ad Imperatores Romanos deducēla fuit quod in labarum.

132

verba

16

[illegible]

Cap. decimum quintum.

verba Cantabrarij sic explicat eruditissimus Cardinalis Cæsar Varonius annalium. 3. tom. anno. 312. fol. 70. & 71. dū declarat figuram labari, in quo crux Christi à Constantino gerebatur, eratque signum Imperatorum vsque ad Iulianum apostatam, qui reuocauit illud ex eodem Varonio quarto tom. anno 362. fol. 118. sed restituit Valentinianus postea, vt anno 364. fol. 169. eodem tom. quarto ipse aduertit, nam ante Constantinum id signum crucis erat in vexillis, & labaris Romanorum, & ita reprehendit Adrianum Turnebum lib. 15. ca. 16. aduersariorum, & alios, qui non percipientes significationem vocis Cantabrariorum mutabant litteram, ex hisque patet Cantabros Hispanos ante Christum natum vsos fuisse signo crucis, & vexillo, dum præsagium esset, quod illud Hispaniam saluam faceret omni sæculo, & imperium eius in cruce stabiliretur.

Post Hispaniam vero à Sarracenis captam, & recuperari inceptam crux fuit Hispanorum signum, & vexillum, quamuis enim Xaseus anno. 722. Garibai in vira Pelagij, Palacio Rubios de obtentione regni Nauarra: sexta part. §. 8. & alij existiment regis Pelagij insignia fuisse Leonem rubrum in campo albo, vt hodie sunt insignia regni Legionensis in scuto Regio, & ideo quod Legionensem civitatem à Mauris recuperauit, figuram Leonis sibi sumpsit. Item quod Hieroglyphicum esset, quia Leo est Rex brutorum vigilans, dormiensque apertis oculis, & sic adianuas templorum depingitur ex Pierio lib. 19. Hieroglyphico. Vt exinde intelligantur Reges Hispaniarum vigilantes esse in fide defendenda, conservanda, & propaganda, & etiam Leo fuit stemma Regum Iuda, & signum Iacob Genescos. c. 49. quo significatus fuit Christus, ex cap. 5. Apocalipsis. *Vici leo de tribu Iuda*. Et etiam fuit Herculis in signe, vt idem Pierius lib. 1. de Herculano Leone observat, sed vt recte Ambrosius Morales, & prudenter aduertit in regno Hispaniarum non soliti fuere Reges vsque ad Alfonsum Toleti, recuperatorem scutum cum armis proprijs sibi sumere, tunc enim cepit usus ab illo comite Peranzurion in clyto Heior Asture, & quilibet Rex ex priuatis rebus gestis insignia sibi sumebat, itaque Rex Pelagius non Leonis figura fuit vsus, sed crucis, quam et signum præclarum in vexillis, & clypeis portabat, & in sepulchro eius in sculpe-

Monarchia lib. 18. c. 3. §. 5. & Madera de las excellencias de España. c. 4. fol. 30.

17

Post Hispaniam à Sarracenis recuperatam crux fuit signum Hispanorum.

13
Cruz Hispania;

ta, ut proprium stemma, quia vulturi Constantino magno in celo apparuit, Pelagio crux vel ex aliorum opinione à celo delapsa est; ut in eo signo vinceret, & ex Hispania terminis Sarracenos expelleret, dum ipse forti & excelso animo exiens à spelunca, quæ dicitur Cobadonga in Sarracenos impetum faciens profligavit numero exiguo Christianorum innumeram eorum multitudinem miraculo etiam accedente cæli simul, quod sagittæ, & lapides à Mauris emissi reflectebant in iacentes, & infixi suis telis occumbebant proelio, posteaquæ ad imitationem cælestis crucis in celo apparentis, vel delapsæ quædam ex quercu formavit, quam pro vexillo ferēs omnes terrebat hostes; & sexaginta milia inimicorum mille Christianis proeliantibus solum interfecit, quo signo crucis in bellis semper usus fuit, Ecclesiæquæ ab eo constructis nomen sanctæ Crucis indidit, ut hodie constat in oppido Cangas de Tineo, ubi sepultus fuit, & in sepulchro scutum crucis signo, & stemmate est insignitum, quæ crux servata veneratione magna, ut religio, & numen à successoribus semper extitit, donec Alphonsus magnus eandem crucem auro, & gemmis prætiolis cooperuit, quamvis validam magnitudine ut hodie in Ouentis Ecclesia insigni cernitur, quæ titulum habet crucis Hispaniæ, ut sic magnis diligentibus, & inquisitionibus adhibitis exploravit iussu Philippī secundi catholici, & religiosissimi regis Ambrosius Morales ab eo ad eam rem investigandam missus, ut ipse asserit li. 13. c. 3. & 9. & lib. 15. cap. 9. hystoriæ notans Fauilani Pelagij successorem eo signo usum, ut in eius sepulchro videre licet, & Alphonsum magnum id signum in scutis, & vexillis gerere, Alphonsumque dictū Caslū idē tūdem solitum esse eo signo in bellis ingredi, testimonium est eius in crucem studium, & propensio ex illo evidenti, & certissimo miraculo crucis. Quærens ab Angelis artificibus manufactæ, quæ hodie in ea Ecclesia religione, qua decet, custoditur, cū enim rex pius, & catholicus arderet studio fabricandi crucē conspicuam, & solemnem collectis gemmis vndiq; ad id opus summi prætij, & auri copia, diligentiaquæ adhibita ad quærendos artifices, illi se offerunt Angeli humano aspectu, artifices se esse asserentes, quos in parte Palatij relinquendo inclusos, ut opus secre-

19
Cruz Angelorum Ouentis.

Cap. decimum quintum.

to loco perficerent, cumque nuncios mitteret, ut
 animum adderet aurificibus, non inuenientes arti-
 fices crucem reppererunt. miro opere consummatam,
 gemmis distinctam, & corrusco splendore totius do-
 mus penitralia illustrantem adeo, ut non possent
 tantum splendorem intuentium oculi tolerare, quod
 Rex audiens festinauit, & tanto splendore com-
 perto agens gratias Saluatori conuocato clero, &
 populo, & Pontifice gloriosam crucem altari ob-
 tulit Saluatoris, & ista refens Leoni tertio qui se-
 di Apostolicæ præsidebat, obtinuit, ut in Eccle-
 sia Ouetensi Archiepiscopus crearetur, idque satis
 apparet ex artificio admirabili eius, quæ hodie
 ab omnibus cernitur in eodem loco, ubi fuit fabri-
 cãta, ut ex auctoribus vetustissimis manuscriptis fi-
 nitimis illo sæculo patet *santo Pyro, sancto Isi-
 doro Iuniori, & alijs, Luca Tudensi in Alphonso.
 Casto libr. quarto Roderico Toletano lib. quar-
 to ca. nono hystoriæ, Anacephaleosi Alphonsi Car-
 thagææ capit. 53. Vaseo anno. 792. Morales libr.
 130 cap. nono Volaterrano libr. secundo commen-
 tatorum, Mariana libr. septimo. cap. nono de re-
 bus Hisprniæ, hystoria generali Regis Alphonsi ter-
 tia part. cap. decimo Valeriana quarta part. cap. no-
 noi Marineo Siculo libr. quinto titul. de sacris adi-
 bus hystoria Pontificali Doctoris Illescas lib. 4 cap.
 ult. de laudibus Hispaniæ.*
 Item libr. quinto indicarum hystoriæ Petrus
 Maffeus narrat, quod cum Alburquecius in explo-
 randis circa Regionibus hyemem peruisset ad so-
 lem occidentem, quæ Regis Abalsinorum Imper-
 rium est, purpureæ Crucis in cælo signum præful-
 gens aliquanto apparuit quo viso Lusitani omnes
 venerabundi procubuere foelicemque exitum ha-
 buerunt, & libro decimo sexto scribit Lusitanos in
 periculo magno à Piratininganis positos virilis a-
 nimi femina hortatur, ut signo Crucis se muniant
 ad prælium comittant quo facto tantus ardor, &
 fiducia inuasit, ut hostes in fugam auerterint in-
 ta-cti omnes duobus exceptis qui non Cruce signati à
 sagittis infixi sunt. *quod in 3. libro de laudibus
 -99* Et quia non solum Castellæ, sed Aragoniæ, &
 Navarrae crux est stemma, & insignia: Vnde id ac-
 cideris narrant Beuter libr. secundo capit. quinto
 eius

Cap. decimum quintum. 134

20
Crux Ara-
gonia, &
Nauarra sic
maest.

eius regni Hystoriographus, Doctor Illescas su-
pra, & Tarapha in vita Alphonsi catholici, Zu-
rita prima part. lib. primo cap. quinto annalium Ara-
gonia, idque tribus ex causis memoratur. Primo
quia cum electus esset in Regem Garzia Ximenez
recuperavit Ainsam oppidum, quod cum recupe-
rare Sarraceni contenderent maximis copijs para-
tis, Christianique essent animo defecti, apparuit
in arbore viridi crux rubea valde fulgens victoriam
promittens, qua exultantes, & validi superarunt
multitudinem maximam Sarracenorum, & inde,
vt Beuter narrat, dictus Rex est de Sobrarbe, qua-
si supra arborem crux fuerit ostensa, sed quamuis
aethimologia non sit certa, quia Sobrarbe Prouin-
cia de Arbe derivatur, vt Zurita explicat, tamen
id miraculose accidisse consentiunt omnes, & ea
crux est insigne eius regni Aragonia. Item est se-
cunda causa, quia Ignatius Arista Rex cum multitu-
dine, & copia ingenti Maurorum opprimeretur,
a Deo auxilium precans a dextra in caelo sereno
crucem splendidissimam vidit, in cuius signo supe-
rarunt innumeram hostium cohortem, & cum antea
scutum armorum essent ardentes spicae arista diste
loco earum crucem candidam in campo caeruleo se-
reno sibi sumpsit, vt Beuter libr. secundo. c. 6. Zurita
prima part. lib. primo. cap. quinto narrant, & Gar-
ribay in eius Regis vita. Tertia victoria in signo cru-
cis euenit in proelio Oscensi, vbi Rex sanctius Ra-
mirius postea non fuit repertus, & ei Petrus filius
successit, in quo bello diuus Georgius apparuit cum
signo crucis pro Christianis dimicans, & traditio-
ne compertum est, quod in equo candido ad pug-
nandum adduxit quendam equitem, qui eodem die
fuit Antiochia visus pugnare, & quia ea in acie
quatuor Reges Mauri fuerunt superati, Rex Pe-
trus sibi, & suis posteris accepit stemma, & insig-
nia crucem sancti Georgij cum quatuor Regum capi-
tibus, vt Beuter libr. secundo cap. 9. & Zurita pri-
ma part. lib. primo cap. 32. & crux etiam visa est,
cum Bernardus Archipraeful Toletanus dimicauit
in expugnatione oppidi Alcala la vieja, & hysto-
ria Regis Alphonsi septimi. cap. 16.

Item in Sicilia crucem in scuto, vt proprium
stemma habet, quod ab Arcado pro insignibus, & in

Z 2 maxi-

Cap. decimum quintum.

maximum præmium concessum fuit, dum Messanæ illustri crucem albam in rubro campo dedit, quod à Gothiis, & Bulgaris mari terra vè obsessus auxilium à cruce acceptum recepisset, vt auctores sunt Thomas Fascellus lib. 2. de rebus Siciliæ prioris decadis cap. 2. Petrus Gregorius de Republica lib. 12. cap. 16. num. 6.

Item & Lusitanix insignia sunt scutum in campo argenteo, & in eo crux cerulea diuisa in alia quinque parua scuta, tum ob memoriam quinque Regum Saracenorum, quos occidit Alphonsus primus Rex Lusitanie in agro Dourique in loco nuncupato cabeças do Rey, ibi enim Ismaelem, & alios quatuor Reges superauit cum innumera plusquam quatuorcentum milium Agarenorum multitudine anno 1139. ex Zurita lib. 1. cap. 21. annalium Aragoniæ in prima parte Garibay in compendio hystoriæ lib. 5. in Alphonso primo Rasendo libr. 4. antiquitarum Lusitanie: tum etiam quia nocte ante proelium Christus crucifixus Alphonso primo apparuit ad bellum excitans & ita vna cū significatione quinque Regum, quos vicit, præcipua fuit quinque scuta depingere in honorem quinque vulnerum Christi crucifixi, qui ei apparuit, vt notat Nauarrus. cap. 110. uit de iudicijs notab. 3. numer. 152. & etiam triginta argentei, quibus venditus à Iuda Christus fuit in scuto continebantur, sed postea vt elegantius esset scutum in quinque illis paruuis scutis, & magno scuto inclusi sunt, & postea Alphonsus. III. quia plura oppida recuperauit à Mauris septem aurea Castella in campo flauuo addidit circulo scuti, vt eleganter recitat Petrus Mariz in dialogis hystoricis Lusitanie cap. 4. vbi refert præuilegium Alphonsi primi inuentum in archiuo monasterij Alcobacensis ab eodem Alphonso fundato ex Rodérico lib. 7. capit. 6. hystoriæ, quod ob antiquitatem missum est Philippo secundo, & verba eius huiusmodi sunt.

GO Aldephonsus Portugallia Rex, filius illustris Cemitis Henrici, nepos Magni Regis Aldephonsi, coram vobis bonis Viris Episcopo Bracarensi, et Episcopo Conimbricensi, & Theoronio, Reliquisque Magnatibus, Officialibus Vassalis Re-

21
Crux Sicilia

22
Arma Lusitanie quinque; vulnera Christi in cruce modum collocate.

mi mei: in hac Cruce aenea, & in hoc libro sanctissimorum
 Evangeliorum, iuro, cum tactu manuum mearum, quod ego
 miser peccator vidi hisce oculis indignis, Deum Dominum no-
 strum Iesum Christum in Cruce extentum, in hac forma. Ego
 eram cum mea hoste in terris ultra Tagum in agro Auriquio,
 & pugnarem cum Ismaele & cum alijs quatuor Regibus mau-
 rorum, habētibz secum infinita hominum millia: & gens me-
 a timorata propter multitudinem, erat fatigata, & multum
 tristis: in tantum, vt multi dicerent esse temeritatem inire bel-
 lum. Et ego mœstus de eo quod audiebam, cœpi mecum cogita-
 re quid agerem, & habebam vnum librum in meo papillone,
 in quo erat scriptum testamentum antiquum, & testamentum
 Iesu Christi: & aperui illum, & legi victoriam Gedeonis, &
 dixi intra me: Tu scis Domine Iesu Christe, quia pro tuo amore
 suscipio bellum istum, contra tuos inimicos, et in manu tua est
 dare mihi & meis fortitudinem vt vincamus illos blasfema-
 tes tuum nomen. Et sic dicēs, dormiui supra librum: et videbam
 vnum Senem ad me venientem, dicensque Aldephōse, confide,
 vices enim, debellabisque reges istos, conteresque potentias illo-
 rum, & Dominus ostendet se tibi. Dum hac video, accedit Ioā-
 nes Fernandus de Sausa vassalus meo Cubiculo, dixitque. Surge
 Domine mi, adest homo senex, vultq; te alloqui. Ingređiatur
 dixi, si fidelis est: Et ingressus, ad me noui esse illum, quem in
 visione videram. Qui dixit mihi: Domine, bono animo esto,
 vices, et non vinceris, dilectus es Domino: posuit enim su-
 per te, et super semē tuū post te, oculos misericordiz sue, vsque
 in sextā decimam generationem, in qua attenuabitur proles: sed
 in ipsa attenuata, ipse respiciet, et videbit. Ipse me iubet indi-
 care tibi, quod dum audieris sequenti nocte tintinabulum dor-
 mitoriij mei, in quo vixi sexaginta sex annis inter infideles,
 seruatus favore altissimi, egrediaris extra castra, sol⁹, sine ar-
 bitris, ostendet tibi pietatē suā multam. Parui, & reuerēter in
 terra positus, et nuncium & mittentem veneratus sum, et dam in
 oratione positus sonitū spectarem, secunda noctis vigilia tin-
 tinabulum audiui: et ense scuto armatus, egressus sum extra ca-
 stra. Vidique subito a parte dextra, Opierē versus, micantē ra-
 diū, & palatim splendor crescebat in maius, & dum oculos
 ad illam paritē efficaciter pono, ecce in ipso radio clauus sole, si-
 gnū crucis aspicio, et Iesum Christū in ea crucifixum: et ex
 vna et altera parte multitudinē iuuenū cādidissimorū, quos San-
 ctos Angelos fuisse credo. Quā visione dñi video, deposito ense et
 scuto, et relictis vestib⁹ et calceamētis, pronus in terrā, me pro-
 ficio: lacrimisq; abūdē misis, cœpi rotare pro cōfortatione meorū
 vassalorū, dixiq; nihil iurbar⁹. Quid tu ad me Dñe? credēti enim
 fidē vis augeere? meli⁹ est vt te videāt infideles, et credāt, quā ego

Cap. decimum quintum.

quia fonte baptismatis te Deū verū filiū Virginis, et Patris aterni agnoui et agnosco. Erat autē crux mira magnitudinis, et eloquata a terra quasi decē cubitos, Dominus suavis vocis sonō, quē indigna aures meae susceperunt, dixit mihi. Non ut tuum fidem augerem, hoc modo apparui tibi, sed ut reborarem. cor tuum: in hoc consiliū, & in iura regni tui supra firmam petram stabilirem. Confide Alphonsē, non solum enim hoc certamen vices, sed omnia alia in quibus contra in meos Sancti Cracis pugnaveris, Gentem tuam inuenies alacrem ad bellum. & fortem patientem, ut sub Regis nomine in hac pugna cōgruaris. Nec dubites, sed quicquid perierint libere cēcede. Ego enim adificator & dissipator Imperiorū & regnorū sū. Volo enim in te & in semine tuo imperiū mihi stabilire, ut deferatur nomē meū in exteras gētes, & ut agnoscat successores tui datorē regni. Insigne tuū ex pratio quo ego humanū gen⁹ emi, et ex eo quo ego a Iudeis episcopus sū, cōpones: & erit mihi regnū sēclificatū, fide purū, & pietate dilectū. Ego ut hac audiuī humi prostrat⁹ adorauī dicēs: Quib⁹ meritis, Dñe, tātā mihi annuncias pietatē quicquid inbe⁹ faciās: et tu in mea prole, quā promittis, oculos benignos pone, pētiēq; Portugallē sē saluā custodi. & si cōtra eos aliquod paraueris malū, derte illud potius in me: & successores meos, & populū quē tāquā vnicū filiū diligo, absolue. Annūis Domin⁹ inquit, Nō recedes ab eis, neq; ūtē vñquā misericordia mea per illos enim parari mihi mēse multā: & elegi eos in mēsores meos in terris lōginquis. Hac dicēs, disparui. & ego fiducia plēn⁹ & dulcedine redi in castra: & quod taliter fuerit iuro ego Alphōs⁹ Rex per sēclissima Iesu Christi euāgelia, hisce manib⁹ tēclā. Idcirco praeipio successoribus meis in perpetuū futuris, ut scuta quinque in cruce partita, propter crucē & quinque vulnera Iesu Christi in insigne ferāt, & in vnoquoq; triginta argēteos: & super, Serpētem Moyses ob Christi figurā. Et hoc sit memoriale nostrū in generatione nostrā. Et si quis aliud attētauerit, a Domino sit maledict⁹, & cū iuda traditore in inferno maceratus. Facla Cariba Colimbria. Tercio Kalend. Nouem. Æra M.C.LII.

Ego Aldephon
I. Colimb. Episcop.
I. Bracharen Metrop.
T. I rior.

sus Portugallia Rex.
Gondisalvus de Sanja,
Procurat. Vimarānen.
Pelagus Menen. Proc. Brac.
Suei Martini. Proc. Colimb.

Fernandus Petri Curia Dapifer.

Pet. Pelai Curia signifer.

Velas. Sanctij.

Alphons. Mencū Praef. Vlixb.

Menendus Petri, pro Magistro Alberto Regis Cancellario.

CAPVT

CAPVT DECIMVM

Sextum, Vbi preuilegia alia Re-

gum Hispaniæ, & Galliæ circa nobilitatem,

& dignitatem recensentur.

turi.

T V I N I T O R Qui in vindemiando mirtos etiam racemos repetit, & colligit: ego omnia vel tenuia Galliæ, si quæ inuenio scripta, tradita, & audita bona fide refero, ne videar aliquid prætermittere, q̃

Auri flam-
ma Galliæ.

ad eius dignitatē attineat. Vnde prosequendo quod in capite superiori cœpimus, auctores Galli eorū Regem cæteris, vt anteponant, extollunt singulare beneficium in reges Galliæ à Deo collotum, ab eo enim vexillum missum esse, quod auri flamma Latino sermone vocatur, cum sit ex purpureo serico, & ob splendorem ex aureo videtur contextum, & auctores alij asserunt fuisse labarum, & vexillum Constantino concessum, cum vidit signum crucis in victoria, quam à Magentio reportauit, alij affirmant, q̃ Angelus è cælo Clodoueo attulit, & in edibz sacris beati Dionysij seruatur, vt vexillum sit regni in periculosis, & ambiguis pugnis ex Baldo, a & alijs, & Carolus Guaguinus lib. 1. cap. 8. hystoriæ retulit sic traditione receptum in Galliæ, & quod euauit, ita vt amplius auri flamma visa non sit, eo quod aduersus Ecclesiam illa vsi sunt Reges. Tum & Fortatulus lib. 6. fol. 374. de Imperio, & philosophia Gallorum maximis encomijs commendat auri flammam recensendo, quod Clodouei saculo cathecumeros Christianos illa contexta ex auro, & purpura excitauit valde, ita enim terrebat hostes, vt parcè viderentur laborasse, eratq̃ è floribus liliorum ornata ex calipomerijs collectis, & circa médium albicante cruce, quo vexillo Carolus magnus libentius, & scelicius quam villo alio utebatur in bellis aduersus infideles, & Philippus Augustus etiam dum expéditione ad Iherosolimam capiendam faceret cum Richardo Rege Angliæ eduxit è templo diui Dionysij, & diuus Lodouicus dum Africam proficisceretur, & Carolus 6. aduersus Anglos ex Nicolao Gillio in Phi-

a Bald. cōf. 127. Grā
salus lib. 2. regaliū
Frāciæ. Lucas penā
Rub. C. de præpositis
laborum li. 10. Cas-
sianus in consuetu.
Bergūd. in proemio
verb. du sanct. empi-
re, & in cathalogo
glorie con. 38. cōcl.
59. in t. p. Guillel-
mus Benedict. ver.
duas habens filias
in cap. Rainuncius
de testamentis nu-
mer. 85.

Cap. decimum sextum.

ippo Augusto anno 1497. & 1269. in beato Ledouico, & Carolo sexto Papyrio Massonio lib. 3. in vita Philippi Augusti.

Hæc inuenitur huius auri flammæ narratio, quæ a liam fidem, quæ traditionem ex Carolo Guaguino non habet, & eam ex cælo demissam auctores, qui attenti hys historias scribunt, & vera recensere curant, non referunt, ut Paulus Æmilius, & alij in vita Clodouici exploratum, & a radice cognitum videtur, est, quod Morales lib. 13. cap. 49. in prima part. hys historias ex Papyrio Massonio lib. 3. de gestis Francorum in Philippo Augusto fol. 303. narrat, cuius Massonij verba, ut conuenit non ab Angelo, nec ex cælo demissam auri flammam esse, recensendo. Flammulam templo Dionysij restituit. Hæc loco prætereundum non videtur, ut de illa aliquid dicamus. Roberti Regis tabula extans in armario Dionysij, data mense Ianuario, anno regni primo, quibus narrat se erga id monasterium liberatissimam se obtinenda de hostibus victoriam, referendæque in templum Dionysij Aurislan. vexilli illius martyris & sociorum, Dei beneficio inuicti. Crassus anno millesimo ceterisq. vicissimè quarto publicis tabulis quæ supersunt, agnoscit Comitatum Vilcastinam esse in clientela & iurisdictione Dionysij, & Eleuterij, martyrum: & Comites Vilcastinos reuocatio temporibus ias habuisse ferenda in bellis Flammulæ: idem Crassus deuotio ad se Comitatu, eo bello quæ aduersus Henricum Cesarem acerrime parabatur, Flammulam non de Rex, sed de Comiti ab Prefecto illius monasterij alacriter suscipit. Sed præstata. Sugerij viri clarissimi, qui Crasso admodum charus fuit, verba inferere. Quoniam beatus Dionysius specialem patronum & singularem pesti dominum regni protulit, & malorum relatione & crebro cogitauerat experimento, ad eum festinans tam precibus quàm beneficijs pulsatus, de regnum defendat, personam conferret, hostibus more solito resistat, & quoniam hæc ab eo habuit prærogatiuam, ut si regnum aliud regnum Francorum intenderet, ipse beatus & admirabilis defensorum socijs suis, tanquam ad defendendam, altari suo superponatur, eo presente sit tam gloriose quàm deuotè. Rex autem vexillum ab altari suscipiens quod de Comitatu Vilcastini, quo ad ecclesiam feedatus spectat, doctrine tanquam à domino suo suscipiens pauca manu contra hostes, ut sibi provideat, euolat, ut enim tota Francia sequatur potenter inuitari. Hæc Sugerius. Ac ne quis sibi persuadeat Flammulam aliud fuisse quàm vexillum Dionysij, Armoricanus in descriptione Buvineris pugna sic ait.

At Regi satis est tenuis cristare per auras

Vexillum simplex cindato simplice tectum.

Splen-

*Splendens rubri, quali celebri Lirania,
Vtitur in ceris Ecclesia sancta diebus;
Flamma cui cum sit Franci vulgo aurea nomen,
Omnibus in bellis habet omnia signa preire,
Quod Regi prestare solet Dionysius Abbas,
In bellum sumptis quories proficitur armis,
Idq; gerit tollens equitum præfectus in alium,
Vectus equo, cunctas fuerus precedere turmas.*

Ex his perspicitur quid flammula, qualisq; fuerit, & ex libro duodecimo Iohannis Villanei, ubi de eodem vexillo ita scriptum reliquit Philippus sextus eduxit e templo diuini Dionysij vexillum ex auro & flamma, quod educi inde non solet nisi pro summis Regis, rebusq; necessitatibus, idq; ex auro & purpura compositum est. Quod ex Suggestio Crassi Regis hystorico recitat Regnatus Chopinus lib. 2. de dominio Franciæ tit. 14. num. 14 & de sacra politia lib. 2. tit. 2. nu. 16. Et ita ex narratione hac constat, & vetustissimis annalibus esse vexillum hanc auri flammam dicatam beato Dionysio Galliæ patrono, quod ex illius templo in oppressionibus Galliæ educunt Reges. Auri flammam cuiusdam vexilli speciem esse apud antiquos scriptores Romanos constat ex Vegetio lib. 3. c. de re militari. *Muta signa sunt Aquila, Dracones vexilla, flammula, Ruffa, Pinna, & lib. 2. c. 1. Equitum ale quod protegant acies, que nunc vexillationes vocantur, quia velis, hoc est flammulis videntur.* Gregorius Zedrenus Græcus Latine verus sic ait. *Vexillationes Romanorum equites; vexilla passim panni, seu vela purpura, & auro in quadratam formam effecta, hæc adaptantes longis hastis circum Principes in orbem euntes eos tectunt, sint autem illa; que nunc flammula dicuntur.* Quod & declarat Iustus Lipsius de militia Romana lib. 4. dialogo. 5. fol. 170.

Hispani autem non ita diligentes in rebus eorum extollendis, evoluendo historias non minus laudis & gloriæ in vexillis huiusmodi inuenient, sicut enim auri flamma in Gallia e templo beati Dionysij, ubi seruatur, educi solet. ita apud nos in Legionensi vrbe in Basilica beati Isidori ex Regio sanguine orti, ac Regum patroni vexillum, quod ibi seruatur educi solet, quo insignes victorias consecuti sunt, idque de latum est in expugnatione Antequeræ à Ferdinando Infante Castellæ postea Regni Aragonum ex ca. 112. hystoriæ Regis Iohannis secundi: & in usu esse eo vexillo vti refert Morales lib. 12. cap. 21. hystoriæ describens ibidem contextam figuram beati Isidori equi-

Cap. decimū sextum.

equi em vestitu Pontificali alia manu cruce, alia ense ornatum. Esse quē vexillum sericum mira arte elaboratum, & vetustissimis carminibus celebratam victoriam refert hystoria Alphonſi cap. 51. & 52. fratris Prudentij Sandoual. Diuus enim Isidorus Hispaniæ defensor, & patronus, sicut beatus Iacobus, est, & ita Alfonso octauo seu septimo Imperatori Regi Hispaniarum, dum obsesam Baetiam haberet, nocte apparuit, pollicitus auxiliatorem fore die sequenti, victoriamquē consecuturum, quod inito proelio cōpletum est, in quo visus est adiutor Isidorus, & victoriam obtinuit Rex capta Baetia, vt auctores sunt Rodericus b Lucas Tudensis, & alij. cum enim Regio Gothorum sanguine esset ortus, Regem fautor apud Deum ostenditur, dum enim Alphonſus Toleti expugnator ægrotaret tribus ante mortem Regis diebus fontes aquarum ex lapidibus templi Legionensis in ædibus sancti Isidori manarunt, vt idem Rodericus, c & alij testantur, & eodem pacto Ferdinando primo cognomento magno olim obitus nuntiavit, dum recte valeret ex eisdem d auctoribus.

Sed apud Hispanos legitimū, & notum vexillum est Christi crux, illo enim signo, & Vexillo Pelagius instaurator Hispaniæ scælices victorias reportauit, eaque crux, qua vsus est in proelijs Sarracenos superans in Basilica sancti Saluatoris Ouetensis, vt depositum sacrum Hispaniæ custoditur, sicuti diximus capite superiori, & ita triumpharunt Reges Hispaniæ sæpe vexillo crucis in pluribus bellis aduersus Arabes, vt est illa memorabilis pugna anno 1212. in oppido Nauæ Tolosani ab Alphonſo nono habita, cuius memoria in titulo triumphi sanctæ crucis celebratur Hispaniæ singulis annis mense Septembris, cum viginti quinque ex Hispanis non deficientibus ducta millia Maurorum ceciderint in bello cruce Domini nostri Iesu Christi præeunte, vt sunt verba Roderici, qui in eo bello adfuit lib. octauo cap. decimo.

Cruz vero Domini, quæ coram Toletano Pontifice consueuerat baiulari, præferente eam Dominico Paschosij canonico Toletano per Agarenorū acies miraculosè transiuit, & ibidē illæ so bainlo sine suis vsque ad finem belli, sicut Domino placuit, perperdurauit, erat autem in vexillis Regum imago beatae Mariæ Virginis, quæ Toletanæ Prouinciæ, & totius Hispaniæ semper tutrix extitit, et patrona, in cuius aduentu acies illa mirabilis, & turba innumerabilis, quæ hætenus satis immobilis permanebat nis.

b Rodericus lib. 7. cap. 11. Valeriana 4. par. cap. 108. Generalis Hispaniæ hystoria 4. part. cap. 4. Mariana lib. 10. c. 18. Lucas Tudensis in Alphonſo. c Rodericus li. 6. c. 35. Generalis 4. pa. c. 3. in fin. Mariana lib. 10. c. 7. Valera 4. par. c. 106 Venero anno 102. in enchiridio. Lucas Tudensis in Alphōso. d Rodericus lib. 6. ca. 14. Generalis 4. par. cap. 1. ad finem. Mariana lib. 9. c. 5. Lucas Tudensis in Ferdinando.

3
Diuus Isidorus
p^o Hispaniæ
patronus.

4
Cruz Christi
sti Vexillum
auri flamma
q^u est Hispaniarum, et ea
seruatur in
Ouetensi Ecclesia.

5
De victoria
Alphonſi nono
ni signo crucis parata.

6
Imago beate
Mariæ Virginis in
vexillis Hispaniæ,
& ipsa
Patrona, &
tutrix in pugnis.

nebat, & rebellis nostris obstinerat caesa gladijs fugata lanceis,
dicta scilicet terga dedit. Idem Anacephaleosis Carthage
na cap. 80. & c. alij, similiter de beatissima Virgine
Maria celebratur. Cesarugustæ patrociniū, cum ad ex
pellendos ē ciuitate Sarracenis visa sit in medio An
gelorum pro catholicis pugnare, in eiusque miracu
li, & auxiliij memoriā eo loco templum diuæ Marię
dicatum, quod porticus dicitur, constructum est; &
apud Indos Araucos abdicasse eos a proelio, ne pe
rissent Christiani; vidisseque purissimam Virginem
aliquos canit Alphonsus Erzilla cant. 5. suntque hys
torix hęc testimoijs plenæ.

Item & fœlix in Æthiopiam appulsio Lusitan
rum ad crucem refertur apparentem manere rebus om
nibus illis desperatis, ad portum enim, vbi crux ap
paruit, perueniunt accipientes exitum fortunatū,
& secundum, cum Rex Æthiopix, qui alijs quadra
ginta præest, crucis obseruandus mirificē illos sit am
plexus, vt Daminanus à Goes Lusitanus in commen
tarijs Indiarum refert, & ex eo Petrus f. Gregorius,
similiter frater Laurentius Surius ex hystorijs Lusi
taniæ in commentarijs rerum in orbe gestarum fol. 61.
refert quemadmodum Petrus Aluarus Lusitanus In
diarum Orientalium explorator in prouincia Bras
ilia primum crucem affixit in fastigio arboris admo
dum proceræ, atque ad eius imam partem sacrificium
missæ peragi curauit, & regioni nomen sanctæ cruce
is incidit, & ita translatum est illud signum ad Ido
torum cultores, & apud eos maximo prætio habi
tum, & certum est multis Indiæ locis crucis esse collo
catas, & inde confugisse Dæmones; nec solita Indis
responsa dedisse.

Habentque Hispani non tantum ē cœlo delapsū,
sed omnibus cœlis gloriosius vexillum, cum Darocē
si vrbe seruentur sex hostiæ consecratæ, vbi in carnis,
& sanguinis figura inspicitur Domini nostri Ihesu
Christi corpus, cum enim sex duces exercitus Ara
gonensium vellent sumere corpus verum Domini no
stri de manu Abbatis Darocensis celebrantis rem di
uinam in Castello dicto chio circa Valentiam, nec
possent quia subito in eos inuehit impetus Mauroꝝ.
Abbasque sollicitus in lintheo corporalium sex con
secratas hostias abscondit, & cum victoria habita eas
quæreret, infixas corporalibus in viuam carnem ostē
dentes reperit, miraculoseque Darocam delatæ sunt, quo

e Historia genera
lis 4. p. c. 9. Palenti
na 3. p. c. 35. Maria
na lib. 11. c. 24. &
25. Valera 4. p. cap.
110. Zueria lib. 2. c.
60. annalium: Ille
cat in Pontificatu hy
storia lib. 5. c. vltim.

f Petrus Gregorius
lib. 12. c. 16. nu. 5.
de Republica.

7
De vexillo
crucis, & vi
ctorijs signo
eius adqui
sitis.

8
Vexillū His
panoꝝ cor
pus Domini
nostri Ihesu
Christi in ho
stia consecra
tis Daroce
seruatis.

Cap. decimum sextum.

9

*Præilegiū
Regis Fran-
cia strumas
sanandi.*

*g. Villegas. 52. de
vitis, auctori Beu-
ter lib. 2. c. 42. Zuri-
ta lib. 3. c. 47. Mari-
neus, Siculus de lau-
dibus Hispania lib.
5. tit. de sacris edi-
bus.*

*h Monachus, et Du-
minic. c. 2. de præbe-
dis in 6. Selua de be-
nes. 2. p. 7. 23. nu. 3.
Guillelmus Benedi-
ctus. c. Rainuntius
Ver. duas habens fi-
llas. glo. in pragma-
tica sanctione verb.
Dei gratia. Cassane-
us. 5. p. conf. 1. c. 31
vers. Lilia Franci-
scus Marchis q.
456. n. 32. et 1024
nu. 6. & 338. Caro.
Grafalins lib. 1. in-
re 4 re gaium Fran-
cia. Genebrardus in
chronico lib. 3 an-
no. 498.*

quo & Urbanus quartus ea de causa instituit festum
corporis Christi, ut auctores sunt Petrus Beuter, &
est historia privata huius rei, notatque Zurita. Aliud extollunt singulare beneficium à Deo Re-
gibus Franciæ concessum Galli, quod valetudinem
recuperant morbo cheradum, siue strumarum infecti
tactu manus Regis Franciæ dictis his verbis. Deus
sanat te, & Rex Franciæ tangit, ut celebrat excellens
concionator Franciscanus Panigarola in concione
habita Parisijs anno 1572. in conspectu Regis Caro-
li adducta auctoritate Prophetæ. *Manum tuam exten-
des ad sanitatem, & signa, & prodigia erunt, & testimonio
Euangelij. Super agros manus imponent, & bene habebunt,*
& S. Thomas lib. 2. de regimine Principi. c. ult. Quod
& iuris consulti h. eius regni prædicant ubique, &
posteris tradunt id tribuentes, quod oleo sancto cæli
sit in usus, alijs alijs, & diversis causis & Petrus Greg.
in præludijs libr. 1. c. 11. scribit anno. 1565. vidisse a
Carolo. IX. curari Tolosa: nec de sunt qui detrahe-
re gloriæ Gallorum velint, id evenire dicentes occas-
sione aeris Gallici curandis strumis salubris, & ita
omnes aerem mutantes, & ad regionem Galliæ ve-
niētes valetudinē recuperare: sed ego scio id accide-
re gratia cōcessa à Deo optimo maximo ei? obsequio
deditis, regibus Gallicæ & fidelibus, præsertim tributa est
diuuo Lodouico, adeo quod in oppido Poblete in re-
gione Hispana Cataloniæ, ubi brachium veneratur
diuini Regis Lodouici, quos laborantes strumis tan-
git brachiū illud, ad sanitatem reducit. Ceita autem
eius rei fides videtur originē ducere à sanctitate bea-
ti Marculphi, cuius præcibus Regibus Galliæ con-
cedit Deus hoc beneficium ex his quæ adducit Mora-
les. 3. part. lib. 13. cap. 49. & Robertus Coenalis hy-
storia Gallica libr. 1. descriptionis Galliæ perioche. 14.
fol. 110. his verbis. Deinde ex cælesti præilegio curandi à
beato intercessore Marculpho impetrato, quod Regni Franciæ
successores in hunc usque diem fruuntur. Papius Mas-
sonius lib. 3. de gestis Francorum fol. 347. in Lodouico
Rege sic ait. Igitur Ludouicus vita sanctissimè acta dignus
post obitum iudicatus est, qui inter diuos referretur. Longam
offert enumerare Xenodochia templaque ab eo condita Lucina
& alijs Galliæ locis, quæ ceteri scriptores numerant. Itaque il-
lis remissis pauca adiciam de cheradum morbo. Cherades Græci,
nos strumas vocamus: quæ nihil aliud sunt, quàm glandule in-
duratæ. Noddingius vita Ludouici narrat, cum decesseret Reges in

*Origo stru-
mas sanandi*

orp

tan-

rangendis strumosis signo Crucis vsi non essent, illum primo vii cœpisse. Hanc vim Regibus Gallie à Deo datam, vt solo tactu strummas sanent pro re certa habetur, ad eoque ex vltimis Hispania finibus strumosi accurrunt. Marchulphi precibus tantum eos posse constans fama est. Itaque ad eius templum in agro Laudensi Reges quam primum vncti sunt, solent proficisci. Marchulphus apud Baiocasses in Lugdunenſi ſecunda, quæ Neustria & Normannia est, nobilitatus loco. Clotarij ſecundi & Childeberti temporibus vixit, id ex Siveberti Chronicis perſpicitur, & eius vita, quæ ab edituo ad nos Lutetiam miſſa eſt. Ex qua explorata hystoria conſtat poſt Clodoueam hanc gratiam Regibus conceſſam. Illud tum à diuuo Ludouico additum eſt, vt crucis ſigno medela tactus regij fulciretur, nenon Regiꝑ potius quam cœleſti maieltati ſalutare miraculum tribueretur ex Gillio in Lodouico. l. X. cū crucis ſignū adeo mirabilia vbiq; & ſemper cooperetur. Narrat Nicephor⁹ li. 18. c. 20. hystoriꝑ Eccliaſticꝑ: cū Coſroes de Perſis rebellatibus illuſtrꝑ victoriā obtinuſſet, & Turcos captiuos ad Mauritiū Imperatorē Oriētis dono mitteret Mauritiꝑ eos ſigno crucis in frōte inſignitos cernēs ſcicitatus eſt, quā ob cauſā circūferrēt ſigna, quꝑ nō colerēt, tūc reſpōdiſſe fertur Perſidē nup̄r peſtilētia graui laboraſſe, vnde edoſtos ſe à quodā chriſtiano, vt ſe rāli ſtigmatꝑ præmunirēt, q̄ experiētia ſaluberrimū declarauit, & Zonaras li. 3. annaliū cōpunctos liquato pro x atrumēto Turcas prominēte cruce narrat aduerſus famē. Forcatulus autē li. 1. fol. 39. de Imperio, & philoſophia Gallorū altius alōgiori initio memorat originē hęc proferēs. Clodoueo intimus, et fideliffim⁹ vir fuit Lanicerus nomine, quo armigero plurimū vrebatur frigoris, et aſt⁹ iuxta parietē atq; cōſiliorū hoſtiliū exploratore is quātūnis ſtūmis morbo tū ſædo, quā pertinaci correptus eſt plandul⁹ cœcretis circa guttur tumētib⁹, cūq; Ruſticorū experimēto Corneli⁹ Celſus li. 5. de re medica c. 28. admonuiſſet, ſiquis angūē ediderit liberari, idq; ſruſtra bin⁹ tēratū eſſet, et medicinā in ſuper herbis, et ferro aduēnte armata, ac vi morbi toties ſuperata præ pudore deliteſcerēt, per quietē Viſū eſt Clodoueo Regi ſe euntur Laniceri permulcere, et attrētarē, ac cōfeſtim cœleſtē ſplendorē rutulis ſtūmis totū cubile impleri, et ibidē Lanicerū nullius eicacitatis nota remanēre ſanū, et integrū euadere latior ſolito Clodoueus, et pro amici ſalute anxius cū primū dilaxit ſurgēs Deo primū operat⁹ periculū fecit an tactu ſuo morbū auellere quiret, de quidē accidit plandul⁹ tribus omnibus, et Deo gratias agētib⁹ dāciſſimo hymno, et præ

Cap. decimū sextum.

re nata accommodato, quod Dei suauissimū beneficiū, et sanādi stru-
mas facultas, ut hereditas ad liberos, & posteros Reges Gallorū
sempiterna, seriē transmissa, & re diuina prius facta. illud tamē
quendā ex plebe Alexandrina oculorū tabe notū Vespasiani impe-
ratoris genibus aduolutū remedium cecitatis poposcisse gemitis
ac montis Serapidis Dei, quē, dedita superstitioni gēs ante alios
colit, rogasset, genas, & oculos spūto respergere dignaretur,
alius manu eger eodem Deo auctore ut pede Caesaris calcaretur,
orauit, qui aliquantis percunctantibus denique cogitans peracti
remedi gloriā penes se fore irriti ludibrium penes miseros, nec
ultra quicquam incredibile ratus latus iussa exequitur statim
cōuersa ad usum manus, & cæco reluxit dies, quod soli Vespasia
no cœlestis fauor, & quadam inclignatio numinum accessit non
posteris. Item & Gunthramanus Gallorum Rex ex Gregorio
Turonensi l. b. 9. cap. 21. succurrit Massiliensibus lue dira, & pe-
ste vastatis Deum in sensum pacare docens oratione in Ecclesia
habita, & diuina continentia, ut nihil nisi panem hordaceum
cum aqua munda sumerent, vigilarent frequenti prece, & mu-
lier prebens in aqua simhrias indumenti regalis, quasdam abstu-
lit, restituit filio quartana laboranti salutem, & laruas aufugisse
se ab eo auctor est Gregorius dicto loco, & declarasse crimina.
Et Dio li. 53. refert Agripā sanasse a morbo grauissim-
os annulo tradito ab Octauio Augusto, & adducit
testimoniū Renatus Chopinū lib. 2. tit. 9. no. 8. dedo-
mano Frāciæ. Plutarchus in vita Pyrrī Regis Epiro-
tarum recitat. Splene laborantibus medebatur Galli sacrificio
albi factū, et resupinis iacentibus dextro pede pressis, nec quisquā
adeo vilis, aut adeo pauper erat, cui huiusmodi auxilium postulāti
denegaret. Et idē Forcatulus li. 7. ex Polydoro Virgilio
lib. 8. fol. 143. Anglice hystorię recitat Reges Anglię
strumis, & comitiali morbo laborantib⁹ salutē cōferre,
q̄ patet ex illius verbis, ubi agit de Edouardo Rege
Anglię. Solebat rex Edouardus diuinis solo tactu sanare stru-
mosos, hoc est, strumā patientes: est enim struma morbo⁹, quē Itali
serophulā vulgo vocāt, a serophis, quæ ea mala scabie afflictātur,
id est humor, in quo subit⁹ cōcreta quādā ex pure et sãguine, qua
si glādule oriūtur, ac ut plurimū perpeti⁹, et guttur serpit. Quod
quidē immortale mun⁹, iure quasi hereditario, ad posteriores re-
ges manauit, nā reges Anglię etiā nūc tactu, ac quibusdā hym-
nis nō sine ceremonijs pri⁹ recitatis, strumosos sanāt. His diuinis
inductis Edouard⁹ Deo lōgē charissim⁹ effectus, iā vigesimū quar-
tū propē annū regnarat, cū ei, ut cōstās fama est, allat⁹ fuit a qui-
busdā Hierosolymis venietib⁹ annull⁹, quē ipse diu antea pauper-
ri elā dederat, qui pro amore, quē erga diuū Ioannē euāgelistā ha-
bebat, eleemosynā petierat. Sic ijs diuinis monitis mors regis annū

11

Qui Reges
morbis reme-
dium adhi-
beant.

12

Reges An-
glię aluam
conferunt
strumosis, & co-
mitiali mor-
bo laboranti-
bus.

rius est, qui haud multo post morbo affectus, per quietē à Deo opri-
mo maximo illud ipsū edocuit animā calo redidit, post annū quā
regnare coeperat, quartum & vigesimū. Sepultus est in templo
Vest monasterij, ac breui post tempore inter diuinos relatus. Ille
annulus in eodē templo, multa veneratione, per diu est seruatus,
quod salutaris esset membris stupentibus, Valeretq; aduersus co-
mittalem morbum, cum tangeretur ab illis, qui eiusmodi tenta-
rentur morbis. Hinc natum, ut reges postea Angliæ consueve-
rint in die pasceues, multa cerimonia sacrare annulos, quos
qui induunt, hisce in morbis omnino nunquam sunt. Quod cō-
firmat Renatus Chopinus lib. 2. de domanio Franciæ
tit. 9. nu. 8. eam autem annuli virtutem ex eo euēnisse
quidam asserunt. quod Ioseph ab Arimathia Angliæ
hospes, & patronus expellebat Dæmones ex corpori-
bus hominū, aliasq; veneni & gritudines sanabat her-
bis ex fontibus librorum Salomonis cognitis, cū tem-
pore Iosephi ab Arimathia, & Iosephi hystorici ad-
huc vigeret memoria herbarum, quibus expellerētur
Dæmones per annulos, ut auctor est Iosephus lib. 8.
cap. 2. hisce verbis de Salomone loquens. *Quin & eam
artē diuinitus cōsecutus est ad vilitatē & medelā hominū, quæ
aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim cōposuit, qui-
bus morbi pelluntur: & coniurationū modos scriptos reliquit,
quibus cedentes dæmones ita fugiāt, ut in posterū nunquā reuer-
ti audeant: atq; hoc sanātionis gen^s nūc vsque plurimū apud no-
strates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazar-
um, in præsencia Vespasiani & filiorum & tribunorum reli-
quorumq; militum, multos arrepticios percurrantem. Modus ve-
ro curationis erat hic. Ad motu naribus dæmoniaci annulo, sub
cuius sigillo inclusa erat radice species à Salomone indicata,
ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & colla-
pso mox homine, adiurabat id, ne amplius rediret, Salomonis
interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuen-
tas recitans. Volens inde Eleazarus his qui aderant ostendere
sue artis efficaciam, non longē inde ponebat poculum aut pola-
bram aqua plenum, imperabatq; dæmonio hominem exeun-
ti ut his subuersis signū daret spectantibus quod reliquisset hominē
Et Hiberni hoc habet singulare beneficiū à Iosepho
ab Arimathia collatū, qd nullū est animal venenolū in
provincia illa, immo terrā ex illa ad alias regiones ad-
ducta liberat ab his animalibus veneno infectis, qd qui
dā tribuit ex eos qd herba, & radices à Salomone demō-
stratas adduxerit, quibus omnē rē gionē liberauit hoc
dādo. Sed ego nō sapiētiē Salomonis, nec herbis ab eo
edocis, sed sanctitati eximī Iosephi Arimathia tribu-
endum censeo.*

Capitulum decimum sextum.

Hoc autem ægros sanandi immortale munus diuinitus collatum est à Deo optimo maximo etiam Regibus Hispaniæ; nam Reges Aragoniæ ægrotis morbo strummarum salutem contulisse auctor est Beuter lib. 2. c. 50. Et quod Reges Hispaniæ signo crucis expellerent Dæmonia notat Cassaneus in cathalogo gloriæ mundi. 5. parti consi. 1. versi. prouisum etiam est à Deo, & Carolus Tapia in Rub. de constitutionibus Principum capit. 1. nu. 3.

Addunt Galli sibi solis hanc gloriam tribuentes, quod ex Regibus nulla alia natio habet inter diuos Reges relatos nisi Gallia ut Carolus Grasalius regaliū Fraciæ iure. 3. li. i. memorat ex Carolo magno, Dagoberto, & diuuo Lodouico, sed & Angli habent Regem Edouardum, qui miraculis claret, & canonizatus est ex Polidoro Virgilio lib. 8. Anglicæ historiæ, & alijs, ut supra retulimus, & Carolus magnus, Dagobertusque, qui merito ut sancti venerantur non sunt canonizati, nec Carolus magnus Gallus, sed Germanus fuit: sed diuus Lodouicus tantum sanctus eueniens ex institutione, & doctrina, qua eum educavit Blanca eius mater, dum paruulus in regno succederet filia Regis Alphosi. VII. seu ix Castellæ, qui in bello memorabili de las Nauas de Tolosa victoriam obtinuit, ut ex eius hystoria, & omnium Gallerum Guaguini, Pauli Æmilij, Massonij, Nāgij, Gillij, & Domini de Ionuila patet in diuuo Lodouico.

Item & regnis Hispaniæ, in Castellæ, Aragoniæ, Lusitaniæ provincijs plures Reges sanctitate florentes extiterunt, ut Hermenegildus Princeps Hispaniæ martyrio pro fide tuenda coronatus, & canonizatus

i Rodericus lib. 2. c.

14. Anacephaleosis

c. 26. Gregorius Tu

ronensis lib. 9. c. 64

S. Antoninus. 2. p.

tit. 12. c. 1. Morales

li. 11. c. 67. Frecul-

phus li. de inchroni-

co Fraciæ. c. 25. Mo-

nararchia lib. 18. c. 2.

Varonius in marty-

rologio di. 14. Apri-

lis, & Beda.

ex omnibus Hispaniæ historicis i. & Gallis: & tandē beatus Gregorius Papa dialogo. 3. cap. 3. id celebrat, & refertur in decreto Gratiani. c. cæpit Hermenegildus. 24. q. 1. ex regioq; sanguine extitere sancti excel- lentes Theodosia coniux Regis Leouigildi patris sancti Hermenegildi, & mater eius martyris, & sanctus fidonius Hispalensis præsul, sanctus Fulgentius sanctus Leander Hispalensis, sancta Florentia, quorū mentionem facit Morales lib. 12. c. 5. Item & Rechardum sanctum fuisse Regem confirmat Innocentius Papa cap. maiores. Si item queritur de baptismo, & Sisebutum, Avambam, Pelagium, & Regem Alphonsum catholicum, in cuius obitu voces Angelorum audite sunt capientium antiphonam. Ecco

204

& c. A

001122 001. quo

13

Rex Hispaniæ strumas sanat, expellitq; demones.

14

Reges Franciæ inter diuos relatos.

15

Angli, & Hispani habent Reges sanctos.

CAPVT DECIMVM

Septimum, quo agitur deberi

Regibus Hispaniæ primam sedem ab Ecclesia in ex titulo, & iure Regni Iherosolymitani.

V. C T O R E S. Ipsi Galli cōcedunt Regi Iherosolymitano primum temporalem ab Ecclesia in eius pompis solemnibus, & locis publicis deberi locum, & sedem, ut a Corsetus, Carolus Grasalius, & alij notant ideo debitā esse primā sedē Regi Galliarū asserentes, quod titulum, eius habeat regni. Sed quamvis antecedens, quod regnō Iherosolymitano debeatur primā sedes, concedamus, cum ibidem Christus prædicauerit, cum hominibus consuetudinē, & ebelloquium habuerit, fidem seminauerit, Apostolos elegerit, ex quorum doctrina, & missione ceteræ nationes, ut ex fonte susceperint fidem, ibidemquē lex Euangelica sit instituta, & fundata sanguine Christi gloriosissimo, tamen consequens, quod titulus, & ius eius regni pertineat ad Regem Galliarū negamus, cum potius ex eo titulo, & iure Regi Hispaniarū debito, & possessio primus ei debeat iure locus.

Primo quod Rex Hispaniarū sit in possessione eius tituli, & iuris certū est, cum quotiens Pontifices summi scribunt Regibus Hispaniarū, ut Carolo V. Imperatori gloriosissimo, & Philippo II. catholico, & nostro tertio vel dirigunt exetutoriales, vel litteras apostolicas tam ipsi, quam Rōmæ, vel cancellariæ apostolicæ iudices semper Reges Hispaniarū vocant Reges Iherusalem, non autem Reges Galliarū, ut id experimur re, & facto. Secundo ab ovo, ut dicitur, initium faciendo explorati iuris est regnum Iherosolymitanum ad Iolanthem quam alij Violantem appellant, pertinuisse filiam Ioannis à Brena Regis Iherosolymitani ex stirpe & genealogia Goffredi primi regis Christiani ita ratiocinādo, nā diligentia, & pio zelo Petri heremite Morina ciuitate apud Belgas anti accidit, qui cum profectus esset ad sanctū sepulchrū cernens quā crudeliter, quam auarē Christianis impera

1
Quod regnū Iherosolymitanum primum locum in Ecclesia temporalē obtineat.

VI
Iherosolymitanum

2
Regi Hispaniarū cōperit titulus, et ius regni Iherosolymitani.

3
Linea Regū Iherosolymitanorum.

a Corsetus de potestate Regia quaest. 14 & 21. Albericus Rub. ff. de statu hominum Aluarotus. c. I quis dicatur dux Carolus Grasalius Regalium Francia lib. I. iure. I. Bart. l. i. quod apud hostes de legat. I.

Cap. decimū septimum. 142

peraretur, quod extremam per omnia vitam agerent,
aplaq; tēpla ad scelus, ludibriumquē parere egre ferēs
tantam indignitatem ex Oriente peruenit, argutus
Christianos Principes, qui occupati vanis in rebus
hanc sui temporis labem ferrent; & eius diligentia,
& horratione. Urbanus Pontifex Claramonte Gallie
vrbe concilium congregauit anno millesimo. nona-
gesimo quarto, quo expeditio decreta est ad expu-
gnandam terram, prouinciaque Iherosolymitanam
vt Christiani ab infima, & infelici seruitute libera-
rentur, & illa ciuitas sancta veneraretur. b. a. catholi-
cis, quam infideles occupabant & cum plures Prin-
ces Christiani vnirentur, vrbs, & prouincia a Chri-
stianis debellata est, eisquē tradita, expulsi infideli-
bus; & tunc titulus Regis Iherosolymitani Godofro
Bullon tributus est eo renunciato. a Roberto duce
Normandie filio Guillelmi Regis Angliæ, eo quod
mortuo Guillelmo absque liberis ad eum regnū An-
gliæ delatum est iure, & Gofredo Bullō successit Bal-
duinus frater Germanus eius ex sancto Antonino. §.
9. c. 13. tit. 16. secunda part. hystoriæ, & relatis in mar-
gine, & §. 11. prosequitur lineam ceterorum Regum.
nam Valduino primo successit Valduinus secundus
propinquus sanguine Gofredi Bullon, & Valduini
primi fratris sui, & ei electione habita successit, dum
abesset Eustacius Comes Bononiensis frater Gofre-
di Bullon, qui ignorans, & inscius an Rex electus es-
set decreuerat expeditionem vltra mare facere pro
successione ei debita; sed postquam comperta ei sit
Brundisiz electio consanguinei magis visum fuit de-
sistere, cum potius expedire bono publico, & quæri
vniuersali, vt conseruaretur regnum Iherosolymita-
num, & augeretur, quam vt debilitarentur vires in
bellis civilibus. Valduino. c. secūdo succedit Melisen-
da maior expuellis, quæ nupsit Fulconi Comiti An-
degauensi, & alia minor ætate soror coniuncta est ma-
trimonio cum Boemundo Principe Antiochie. Ful-
coni successit Valduinus tertius filius eius, & illi
Amalaricus d. filius, seu frater rex aliquorum opinio-
ne, cui hæres extitit Valduinus quartus filius, & il-
lius Valduinus quintus filius sybille sororis, quæ
primo nupsit Guillelmo Marchioni Monteferrato,
& secūdo Guidoni Luguniano ex stirpe Regia Gal-
liæ ex sancto Antonino, & alia sybille soror Elysa
nomine maritum habuit Honfredum Turonensem

b Guillelmo Ty-
rius lib. 1. c. 17. de
bello sacro. Blondus
decade. 2. lib. 4. ab
anno 1093 cum alijs
de Roma trium han-
te Carolus. signus
de regno iſrah li 9.
in Rege Cerrado an-
no 1094. cum alijs
S. Antonin. 2. p. hy-
storiæ. 2. li. 16. c. 13.
§. 7. fabelicus lib. 3.
de cade. 1. Benedic-
tus Scolius de Bello
contra Barbaros a
Christianis gesto pro
Christi sepulchro.
Christianus Maſſe.
lib. 16. Platina; &
Papyrius Maſſonius
in Urbano Papa. Mo-
narchia lib. 20. c. 8.
& 9. Benedictus de
Aceditis. Aretinus
de bello contra Bar-
baros lib. 1.
c. 5. Anton. 2. part.
17. c. 6. §. 3. Paulus
Æmilius lib. 6. hy-
storie Francorū Mo-
narchiali. 20. c. 13.
hystorie.
d. S. Anton. 2. part.
16. c. 13. §. fi. & tit.
17. c. 7. §. 1. Monar-
chia li. 20. c. 16. §. fi.
e. S. Anto. d. c. 13. §.
fi. et tit. 17. c. 9. §. 4.
et vlt. c. 28. & c. 29.
§. 1.
f. S. Anton. dicto. c.
13. §. fin. & tit. 17.
c. 9. Monarchia di-
cto lib. 20. c. 9. §. 2.

Cap. decimum septimum.

Sanctus Antoninus 3. p. tit. 19. c. 3.
S. I. Monarchia lib. 21. c. 30. §. 4. & 5.
C. c. 31.

Valdusino quinto successit mater Sybilla, & secundus eius maritus Guido Lugsinianus, cuius satulo est ab anno. 1099. Iherosolyma possideretur a Christianis per. 88. seu. 89. annos capta fuit per Soladinum an. 1187. & anno 1217. ad expugnandam, & recuperandam reuersi sunt Duces Bauiera, & Austria, & Rex Hungariae Andreas adimplens votum a patre emissum eam expeditionem aggrediendi, cuius firmentio in decretalibus cap. licet de voto, eoque tempore omnium consensu titulus regni Iherosolymitani concessus est Ioanni Brenae duci Viennae in Gallia, & in Tyro vrbe coronam suscepit, eo quod esset ex stirpe Gofredi de Bullon ipse, & successio pertineret etiam vxori filiae Elyssa ex primo marito Contrado Marchione Montisferrati, in cuius ditione Sybilla, & vi supra diximus, primo nupsit, & Elyssa soror Honfredo Turonensi. Postea cum spes summa esset consequendi regnum ex seditione orta inter Ioannem a Brenae, qui contendeat statim expugnandam urbem Iherosolymitanam absque alia pugna, donec recuperaretur, & legatum Pontificis Honorij Cardinalem Pelagium, qui expugnandas prius ciuitates Aegypti assuerit, eamque sexaginta milia militum secuti sunt censuris prolatis aduersus eos, qui id non facerent, qua discordia excitata desperatus Ioannes a Brenae relicta ditione, quam in Syria obtinebat in aduersione constituta Italiam reuersus est, ut auxilium a Pontifice, & Regibus Christianis peteret, cumque eo tempore Federicus Imperator Rex Siciliae, Neapolitanusque opione, & dexteritate in bello, sortitu diuque excelleret ad expeditionem sancti belli ad eum occurrit conciliatione eius facta cum Papa Honorio, cum quo dissensio erat, & ut vinculum fortius, & strictius esset vxorem illi concessit filiam Yolantem, nuptijs Romae celebratis, pollicitusque est Federicus intra biennium se profecturum Iherosolymam ad eam expugnandam, tuncque Ioannes Brenae omne ius, quod ad regnum Iherosolymitanum, & partes Syriae habebat, in eum transfudit, ut unitum maneret regnis Neapolitano, & Siciliae, quod factum est Regis ad vitam permanente ei titulo auctoritate Papae Honorij. Quae re perfecta ad Copostellanam Ecclesiam ut corpus beati Iacobi coleret ut peregrinus profectus est, & in regnis Castellae secundo nupsit Berenguela filiae Regis Alphonso decimi Legionensis, & ita est unio Siciliae

4
Ad rextum.
c. licet de voto, de voto
Regis Hungariae.

5
Titulus regni
Iherosolymitani Sicilia
regno, &
Neapolitano
vnitus est.

Cap. decimum septimum. 143

Sicilię vtriusquę facta, & regni Iherosolymitani, & Rex Iherosolymitanus Federicus est appellatus, vt litteris apostolicis, & testimonio Gregorij. Pontificis scribit Carolus Sigonius de regno Italię lib. 17. anno. 1223. in tertio tomo; & omnes hystorici in eo conueniunt duabus Sicilijs Tinacrijs, h vt sunt regna Sicilię, & Neapolitanum, vnitum regnum Iherosolymitanum eo iure, & quamuis sanctus Antoninus tertia part. hystorię tit. 19. cap. 3. §. 5. Federicum accusat, quod votum expeditionis non implēuerit, Blōdus asserit relātus in margine quod incēpit bellum, & Pandolfus Colenucius lib. 4. c. 6. quod anno. 1227. apparatus instituit licet nō perfecērit & anno 1228. expeditionem fecit, & anno 1229. recuperauit Iherosolymam concordia cum Soldane per decem annos facta, coronamquę regni suscepit, idemquę Sigonius lib. 17. de regno Italię anno 1227. & 1228. & 1229. affirmat, & idem sanctus Antoninus tit. 19. cap. 4. §. 13. confirmat notam Federico imponens, quod secūdā expeditionem absquę Pontificis consulatione sece- rit, pademquę cum Soldane, non vt decebat, concilia uerit, cum sepulchrum sanctum apud infideles maneret.

*h Platina in Hono-
rio 3. Blondus lib. 7
de cade 2. āno 1226
Albertus Kranz⁹
lib. 7. Saxonia c. 39
Pandolphus Colenu-
tius incompēdio re-
gni Neapolitani lib.
4 cap. 5. Monarchia
li 21. c. 31. Tarcag-
nota 3. to. fol. 148.
& 152. Infortunio
fol. 89. hystoria*

6

*Genealogia
ab Imperato-
re Federico,
ex qua ad re-
ges hispania
ius regni Ihe-
rosolymita-
ni pertinet.*

Cum ex annalibus, & chronicis cōstet hoc initiū, & originem extitisse, vt titulus regni Iherosolymitani annexus, & vnitus esset vtriquę Sicilię, reliquū est declarare qua de causa regnum Sicilię, & Neapolitanum Regibus Hispanię competat, quod ex hystorijs Sicilię, & Neapoli facile est inuestigare eas euoluendo ā Federico Imperatore, cui successit Contradus ex eo & Iolante, seu Violante secunda vxore filia Ioannis Brenę natus cum Iordanus obiisset antea, vt sanctus Antoninus supra memorat. Contradus autem decedens absquę liberis Corradinū filium fratris Hērrici, qui primonatus erat ex Federico, & in vinculis decessit in vita patris instituit & quia Corradinū esset impubes tenerę etatis & in Germania maneret Manfredum filium spurium Federici tutorem ei, & in Neapolitano regno reliquit administratorem, vt hanc lineam describunt Pandolfus Colenucius, Angelus Constanzzus in hystoria Neapolitana, & Tarcagnota, infortunius, Blondusquę Alexander scultetus in chronologia, quamuis Monarchia Pinedę lib. 26. cap. 5. scribat Corradinum filium fuisse Corradi, et Margaritę Austriacę vxoris, et Martinus Vicianus

nus

Cap. decimū septimū.

nus in lib. 3. chronicae Valentinae Manfredum legitimum filium Federici narret, eum ex ancilla nothum, & sceleratum appellet Hugonis Falcandi de rebus siciliæ proemium. Cum vero Manfredus tutoris nomine relicto Regis propij vellet assequi, & vi occupauerit regnum Neapolitanū Pontifices Alex 4. Verbanus quartus. Clemēs quartus, ex Platina in eorum vita inueſtituram regni Neapolitani. Caroli duci Andegauensi fratri Regis Gallie diuini Lodouici concesserunt, qui non solum Manfredum à regno expulit. sed Conradinum adolescentem, qui ad recuperandum regnū sibi iure delatum profectus erat, cepit, in vinculaque coniecit, & immanitate fera ab omnibusque scriptoribus reprehensa, vniuersaliq; omnium dolore, & gemitu iuuenem charum omnibus in flore ætatis, quæ specimen præbebat summæ virtutis, capite trūcari fecit simul cum Duce Austriæ pulchro, & generoso, omnibus naturæ dotibus cumulatissimè ornatoadolescente Conradini socio, cū uterq; esset ex illa inclita, & nobilissima supra omnes Sueuicæ familia utradice, ex qua tot Imperatorū rami Regum, & Heroū procedunt, descendens ex linea masculina, & foemina ex generosis Clodoueis, & Pipinis: sed licet Conradinus omnium adstantium, & viuentium ea ætate moerore, & lacrymis decederet, non extinctū omnino eius ius fuit, nam ut refert Pādolfus Colenucius à Pefaro lib. 4. c. 22. in compendio regni Neapolitani eo tempore, quo ei atrox, & violenta mors inferebatur, alta voce protulit, quod Carolus Andegauensis crudeliter, tyranoque iure, & iniusto quia recuperare regnum naturalem, & propriam hereditatem contendebat, eum vitā priuauat, cum Rex aduersus Regem æqualem dignitate ius non haberet: sed quia non ut Rex sed ut tyrannus id efficiebat, Deum ultorem poscebat, in quo fiducia posita erat, qua propinqui eius necis adeo seuæ ultores essent, & chirotecā ex manu iecit ad populum in signum inueſtituræ alta voce clamans, quod regnum, & hereditatem relinquebat Federico Castellæ filio amicæ suæ, ut Aeneas Sylvius, qui postea Papa Pius extitit, scribit in hystoria quam edidit, quod illam chirotecam seruauit quidam nobilis equestris ordinis ex circumstantibus; & Regi Aragoniæ Petro tradidit.

Neapolitano, & Siciliae regnis à Carolo Andegauensi expugnatis iugum Gallorum à se expellentes Sici-

Cap. decimum septimum. 144

Siciliani viri Petrum Aragonensem maritum Constantiæ filiaæ Manfredi in auxilium vocantes ei tradiderunt Pontificis suafione regnum, vt proemium Hugonis Falcandi de rebus Siciliae afferit, & ei inducijs habitis cum Carolo Andegauenſi ſucceſſit Federicus filius, ita vt Siciliae regnum apud Aragonensem familiam, & Neapolitanum apud Gallos maneret, & ideo regnum Siciliae in regia ſtirpe Aragonenſi cõtinuatum eſt, i ita Federico hæres filius Petrus extitit in regno, & Petro gnatus Lodouicus, & Lodouico fratres eius Federicus tertius qui nupſit Constantiæ filiaæ Regis Aragoniæ Petri, & illi ſucceſſit Maria filia, quam duxit in vorem Martinus filius alterius Martini fratris Ioannis Regis Aragoniæ, Martinuſque defectu Federici filij regnum moderatus eſt, nuplitque Blanca filiaæ Regis Nauarrae, & ſucceſſit deinde Martinus pater eius Rex Aragoniæ, & illi ſucceſſor extitit Ferdinandus nepos ex fratre in Siciliae, & Aragoniæ regnis, & ei Alphoñſus. V. magnanimus cognomine, qui vtranque Siciliam vltra, & citra Pharam coniunxit, & ita cõpulata ſunt regna Neapolitanum, & Siciliae, & cum à tẽpore, quo ſepatata ſunt narratur ſit ordo ſuccedendi in regno Siciliae, de regno Neapolitano agendum erit.

i Monarchia Pine-
de lib. 26. c. 6.

8
Linea regu
ſiciliae.

9
Linea regu
Neapolitano
rum.

Neapolitanum autem regnum, cum Carolus Andegauenſis teneret, reliquit in eo ſucceſſorem Robertũ filium tertio loco natum alijs primis in vita eius decedentibus, & cum lis ageretur à Carolo nepote ex Carolo Marrello primogenito, qui repræſentans patrẽ maiorem nam ſuccedere contendebat cum Roberto, pro quo cõſuluit in celebri quaſtione de patruo, & nepote inſignis ille iuriſconſultus Bartholomeus à Capua ex Angelo Conſtanzzo in principio lib. 5. hyſtoriæ, & Pandolfo Colenuccio lib. 5. c. 7. cuius editio vitium habet dum legitur, quod conſuluit pro Roberto Baldus, cum fuerit cõſulens Bartholomeus Capua, & tandem ob publicam regni vtilitatem obtinuit Robertus, qui regnauit poſt obitũ Caroli patris Neapoli, & Roberto ſucceſſit Regina Ioanna prima neptis, quæ adoptauit in filium dum deficerent liberi Lodouicum ducem Andegauenſem, ſed Vrbanus ſextus Pontifex regno priuauit eam, & inueſtiturã eius conceſſit Carolo Durazzo qui regnum obtinuit ei in ſucceſſit Otho Ladislaus Bonifacio nono Pontifice adiuuante, & illi Ioanna ſecunda ſoror, quæ vidua erat mari-

Cap. decimum septimum.

marito Guillelmo duce Austriæ defuncto, quæ adoptauit Alphonsum quintum Aragonensem ei tradens regna Neapolitanum, & Siciliæ, quæ ipse obtinebat, & in eo coniuncta regna manserunt id confirmante Martino quinto Pontifice, vt scribunt Zurita annalium Aragoniæ lib. 13. cap. 6. & 7. Pandolfus Colleenucius in compendio regni Neapolitani lib. 5. c. 20. & quamuis postea concesserit Lodouico duci Andegauensi, tamen iterum adoptionem Lodouici inutilem declarauit, & confirmauit anno 1423. adoptionem Alphonsi ex Iheronymo Zurita lib. 13. cap. 7. & cap. 16. & 17. & 19. & libr. 14. cap. 12. Pandolfo Colleenucio. cap. 22. ex qua variatione decernenda causa tam lite iudicibus nominatis relicta est, vt Zurita aduertit lib. 14. cap. 12. 37. & 38. quam etiam bello quo Alphonsus regnum Neapolitanum obtinuit superatis Lodouico, & Renato ducibus Andegauensibus, cui anno 1443. inuestituram Neapolitani regni concessit Eugenius Papa coniungens vtramque Siciliam in Alphonso quinto ex Zurita libr. 15. capit. 18. & 32. Bartholomeo Facio de rebus gestis ab Alphonso. V. Neapolitano Rege: & Alphonso quinto successit Ferdinandus eius filius spurius à patre nominatus, cui Papa Pius secundus in regno vtriusque Siciliæ coronam concessit, & illi successit Alphonsus secundus Rex Neapolitanus filius, cui coronam, & inuestituram concessit Alexāder sextus Pontifex, qui regnum Ferdinando filio reliquit, cum ad illud expugnandum pergeret Carolus octauus Rex Franciæ, & bello excitato Ferdinandus auxilio catholici Regis Hispaniarum Ferdinandi, & illius ducis cognomento magni Gudiſaluui Fernandez à Cordoua defendit regnum. Et Ferdinando successit Federicus patruus eius, quem auxilio Regis Catholici Ferdinandi à regno expulsi Lodouicus vndecimus Galliarum Rex diuisione auctoritate Alexandri sexti facta, vt inuestitura regni Neapolitani, & Iherosolymitani Regi Franciæ concederetur, & Calabria, & Apulia Regi catholico manerēt cum Rex Siciliæ esset legitimus, quod ita intelligeretur, vt ius saluum remaneret Regi, ex iure Alphonsi patruus, quod sibi & descendentes, & in defectu eorum transuersalibus competeret ad regnum Neapolitanum consequendum vt concesserat Eugenius Papa ex Zurita lib. 4. cap. 43. in hystoria Regum catholico-
rum, postea autem dissensione eueniente expugnatus est

Cap. decimum septimum. 145

est à Rege catholico regnum Neapolitanum, eaque facta est expugnatio quia fœdera, & conditiones non seruauit Rex Franciæ: sed bellum intulit Regi catholico in comitatu Rosellon, vt notat Petrus Mexia libr. 1. cap. 3. in història Caroli quinti quod consecutus est diligentia, & fortitudine magni ducis Gundisaluuí Ferdinandez à Cordoba, & facta fuit inuestitura vtriusque Sicilia Tinacriæ, & Iherosolymitani regni à Pontifice maximo Iulio secundo, ex Zurita libr. 9. capit. 11. Regum catholicorum, & Hubertò Goltzio genealogiam scribete, & Ferdinando Catholico successit filia eius Regina Ioanna, & ei gnatus Carolus quintus Imperator, cui Catholicus Philippus secundus filius extitit successor, & ei Philippus tertius catholicus, & maximus, qui diu regnet, & feliciter, cui duobus titulis, & iuribus sanguinis pertinet successio tam ex linea legitima Alphonsi Regis Neapolitani, cui regnum sibi posteris, & transversalibus concessum erat fœdidi iure, quam ex linea Federici iniuste priuati, & Ferdinandi filij ducis Calabriæ, qui obiit dum vicerex in Valentia ciuitate esset, tum etiam ex inuestitura Pontificum, & Iulij. II. qui declarauit, vt Zurita. c. 11. lib. 9. Regum catholicorum aduertit causas legitimas inuestituræ, & priuationis Regum Franciæ, cum nec cõditiones fœdi, nec iuramentum fidelitatis seruasset, quãuis Andreas Palladi, & alij auctores fauētes Gallis aliū ordinē seruēt in successione narrada.

9 *Respondetur* firmato & in rem iudicatā transacto ob stare potest, q̃ à Regibus Francorum obijci solet, tum q̃ Pontifices inuestituram concesserunt Carolo Andegauenſi regi ni Neapolitani, & Iherosolymitani q̃ postea auferri absq; causa non potuit ex reg. id quod nostrū est sine causa nostra à nobis auferri nō potest, tū etiā q̃ eidē Carolo alia via titulus regni Iherosolymitani à Pōtificibus concessus est, cū sub ditione Turcarū esset, vt notāt Barr. l. id q̃ apud hostes delegat. 1. Carolus Gralsalus lib. 1. regaliū Franciæ iure. 1. causa autē ex historijs ea videtur q̃ anno 1276. Maria filia Principis Antiochiæ resignauit ius ei cõpetēs ad regnū Iherosolymitanū in Carolum Andegauēsem ex quo coronā suscepit, ad Syriamq; misit gubernatorē Roggeriū à sancto Seuerino, qui ministros nomine Caroli elegit, & fidelitatis iuramentum à vassallis recepit auxilio

*9
Respondetur
obiectioni re
gum Frãcia.*

Bb

Alber.

Cap. decimum septimum.

Albertini Mouresini Veneti in Acrensi vrbe, quo iure etiam Pandolfus Collenucius in compendio Neapolitani regni libr. 5. cap. 1. affirmat regno Neapolitano ius regni Iherosolymitani competere, fateatur tamen quod nunquam inuenire potuit euolutis hystorijs quo iure ad Mariam regnum Iherosolymitanum pertineret, & Angelus Constanzzus libr. 2. fol. 29. in Historia Neapolitana solum asserit, quod Regina Iherusalem quæ adhuc Anthiochiam moderabatur, auxilium à Pontifice petens, ad recuperandam sanctâ regionem omni solemnitate adhibita ius suum Carolo concessit, non tamen nominat Mariâ, nec Reginam; quæ tunc erat, neq; quo titulo, & iure, & quia Ioanna secunda postea Lodouicum Andegauensem adoptauit, Reges Galliæ ius ad Neapolitanum regnum simul cum Iherosolymitano sibi competere contendunt.

Sed dictis obiectionibus satisfieri potest. Primo quod Pontifex nunquam Corradino legitimo successori Neapolitano abstulit ius regni; nec illo priuauit, sed Manfredum solum declarauit priuatum: unde Carolus eiiciendo vi armatâ Corradinum à regno violentus possessor extitit, nec sibi ius adquirere potuit, nec titulum legitimum, & iuste Corradinus inuestituram per chirotecâ demissam, & hæreditatem transtulit in familiâ Regum Hispaniæ. Item licet Carolus Andegauensis ex duobus titulis, & causis superius relatis ius haberet legitimum ad regna Neapolitanum, & Iherosolymitanâ adoptione Ioannæ secundæ postea Alphonsus Rex in Neapolitano regno successit, quam & donationem acceptatam iure non potuit ipsa Ioanna, & id quod semel donauit & placuit postea displicendo reuocare ex iuris regulis, quod si contendatur potuisse, & in Lodouicum Andegauensem transtulisse, eadem ratione potuit reuocare adoptionem in dictum Lodouicum factam, & transferre in Alphonsum; ut iterum fecit primâ confirmando, & ita eodem iure, quo Carolus Andegauensis successit, eodem uti potest regnum Hispaniarû, tum etiam iure Siciliæ regni; quod semper Regi catholico Ferdinâdo delatû fuit, & ab eo possessû, & ei regno vnitû est Iherosolymitanâ à Ioanne Brenâ sicuti Neapolitano, quia utriq; Siciliæ Trinacriæ annexû fuit. & diuidi, separariq; non potuit, quinimo etiâ postea Iulius II. declarauit sententia in re iudicatâ trâ-

facta,

Cap. decimum septimum. 146

facta, & titulo inuestigare concessio iure feudi dictū re-
gnū Neapolitanum Regi Catholico Ferdinando com-
perere simul cum Iherosolymitano, ex quibus, & po-
tensione de qua non est dubitatio, & proprietate, &
iure titulus hic ad Reges Hispaniæ, & Philippum
nostrum tertium pertinet. Item vt aduertit Petrus
Mexia in manuscripta hystoria Caroli quinti Impe-
ratoris maximi libr. 1. cap. 3. Manfredus, qui anno
1208. regnauit in regnis Neapoli, & Siciliæ vni-
cam gnatiā Constantiam habuit, quæ nupsit Petro
Regi Aragoniæ, quem spoliavit regnis Carolus
Andegauensium dux, sed ius semper mansit apud
Constantiam, ex qua Alfonso Rex Neapolitanus,
& Ferdinandus Catholicus Rex Aragoniæ origi-
nem duxerunt, & eo iure Petrus Rex Aragoniæ Si-
ciliam obtinuit. Item licet Caroli Andegauensium
ducis esset iusta successio Ioanna secunda Regina
Neapolis, vt dictum est, Alphonsum adoptauit ra-
tione iuris ei competentis Eugenio quarto appro-
bante, & quamuis postea ea adoptauerit Lodoui-
cum Andegauensem tamen, vt dictum est, ea adop-
tio nulla fuit, cum prima reuocari non posset, &
etiam fuit conditionalis, si ea decederet sine libe-
ris & ipse absque descendens, succederet Renar-
tus frater eius, & cum ille absque liberis decederet
priusquam Ioanna secunda exspirauit conditio, & nō
impleretur, quia adoptatus priusquam adoptans de-
cessit, & sic adoptanti non potuit succedere, & ius,
quod ex hac adoptione contendunt habere Reges
Galliæ, nullum est. Item Regi Alfonso filius spur-
rius Ferdinandus non potuit succedere: sed
Ioannes Rex Aragonum frater le-
gitimus, qui pater Ferdinandus
di catholici ex-
titit.

(?)

Bb 2 CAPVT

CAPVT DECIMVM

octauum, quo agitur de iure Regis Hispaniarum, quod liberum habeat, & absolutum dominium in regno non agnoscēs in eo temporalem superiorem, & quod ceteris antecedere debeat cum Imperij titulum in regno habeat, & nouo orbe, & ius ad Imperium Orientale: & quod tempore quo Galli erant subditi Imperio, Hispani erāt liberi ab illo.

M

AXIME Regiæ dignitati cōuenit habere sui regni integrum; ac plenū dominium, & regimen: nec quidem immerito quia pars humani boni, & de coris est libertate frui, & diuinum munus esse pleriq; sacrarū litterarum scriptores tradunt, quod ratione satis demonstrari ad oculum potest, quia ad imitationem cœlorum, in quibus vnus Deus est superior, cui omnia quæ in illis sunt, & quæ in inferiori orbe continentur, plene obediunt, & recognoscunt numen diuinum à quo cuncta procedunt: eodem pacto in humanis ipse Deus vniuersorum auctor, & naturæ parens vt eius vicarios, & Deos corporeos constituit Reges in prouincijs singulis, quibus subditi ab eis moderati fidelitatem vt superioribus sacramento religionis præstito polliceantur, ipse vero nulli superiori iurent, nec agnoscant, quantoq; imitator Deo proximior extiterit non recognoscendo aliud dominum, cui subditus sit in humanis, solum agnoscendo in spiritualibus Ecclesiam vt dominam, & reginam, cum id sit verè regnare seruire Deo, & Ecclesiæ tanto magnitudo, & amplitudo eius erit excelsior, & omnibus sublimior, vt de Ecphante Pithagorico commemorat Stobeus sermone 46. dicens. *Virtus autem quæ suis rebus cōtentos facit sumptuositatem, et quæ sequuntur eā haud quaquā probat, sed cū ipsa princeps quædam sit præest quidem omnibus, subesse vero nulli potest, quod primū Dei deinde Regis propriū est, vt nulli subijciantur, sibi vero ipsi imperet.* Vnde & Aphtargis Græce vocatur Rex ab argin q̄ est sibi imperare, & aliorum Imperio nō subesse, idēq; Stobe⁹ de Diogene Pythagorico. *Rex autē Imperiū gerēs nulli obnoxiiū, & lex viua existēs Dei figurā inter homines representat.* Quod & Horatius

*Rex similis
Deo est, dum
nō agnoscit
superiorem
in humanis.*

ex-

Cap. decimum octauum. 147

exprimit dū describit Regē perfectū nulli subditiū,
Vno minor est Ioue dines,
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.

Martialis lib. 2. epigramate. 50.

Qui Rex est Regem maximē non habeat.

Tertulianus in lib. ad scapulam. cap. 2. Et hominem
à Deo consecutum, & quicquid est à Deo consecutum, & solo Deo
minorem. Ex quibus colligitur quod Reges Hispania-
 rum sint ab initio rerum suarum liberi Domini plene
 temporalium, qui nulli subiiciuntur Imperatori, nec
 Regi vt alij Reges, sed ipsis alij Reges subiiciantur,
 sitque in regnis Imperator, & dominus plenē, & abso-
 lutē solum in spiritualibus Ecclesiam vt obediens fi-
 lius matrem agnoscens, alijs debent. Regibus ipsi an-
 recedere ex Syluestro Aldobrandrino in princ. n. 24.
 inst. decurator. & quia eadem libertas, & titulus à re-
 gibus Galliaē contenditur, sintque in ea quæstione
 tam disidentes sententiæ, vt per Oceani immensum
 pelagus videamur nauigare, in quo auxiliante Deo
 portum tutum assequemur rem explorando.

VINO

2

Primā opinio
 circa Impera-
 torem à Re-
 gibus recog-
 noscendum.

Primā opinio est aliquorum auctorum vltromonta-
 norum, Italicorumque, & Germanorum, qui asserunt
 quod quamuis absolute, & de facto Reges Hispania-
 rum, Galliarum, & Angliæ non recognoscant Impera-
 torem, iure tamen omnes illi subditi sunt, quod adeo
 extendunt Imperatoris studiosi, & eius ditioni dediti,
 vt asserant Reges non recognoscentes in peccato
 mortali manere, & sententiam illorum, qui defendūt
 esse liberos ab ea recognitione, esse erroneam, quod
 affirmant glossæ, & doctores.

3

Secunda opi-
 nio quoad Re-
 ges Franciæ,
 & eius veri-
 tas.

Secunda fuit sententia q̄ reges Frāciæ essent sub-
 diti imperio: Reges autē Hispaniæ liberi, vt glossator
 antiquus decreti in c. Hadrianus. 2. verb. singulas 63.
 dist. notat Oldralsusq; cons. 63. & 69. Bernardinus
 Scobius in auth. habita. C. ne filius pro patre. §. eius
 ministris nu. 4. ostēdēs q̄ rex Frācisus Galliaē subdi-
 tus erat Carolo. V. Imperatori, & ita declarauit Boni-
 facius VIII. Pontifex in extrauag. vnā sanctā de ma-
 ior. & obed. inter cōmunes: sed hæc opinio præter id
 q̄ vsus docet nō esse receptā sententiā, & in possessio-
 ne sunt reges Galliæ nō recognoscendi Imperatorē
 Innocētius tertius Pōtifex ante Bonifaciū octauū in
 c. per venerabilē qui filij sint legitimi declarauit de
 rege Frāciæ loquēs, q̄ nō recognoscit Imperatorē his
 verbis. *Insuper cū Rex superiore in tēporali bō nō recognoscat.*

a Glo c. venerabilē
 de electione ver. trā
 stultis, & c. venerabi-
 lē qui filij sint legi-
 timi vt. recognoscat
 Bart. l. hostes. ff. de
 captiuis Anto. Ga-
 briel plures referēs
 lib. 5 cōmuniū tit.
 de adquirendo rerū
 dominio concl. 3.
 Alciat^o lib. 2. disp.
 ca. 22. Cagnolus in
 proemio digestorum
 nu. 64. Reslaurus Ca-
 staldus de Imperato-
 re q. 52.

Bb 3

Et

Cap. decimum octauum.

Et in eo quod Bonifacius octauus disponit clemens quintus postea in extrauag. meruit de prauilegijs in ter communes decreuit nullum praiudicium ex illo decreto Bonifacij Regibus Franciæ inferri, omnesq; auctores Galli, & Hispani citramontani receptis, & comunibus sententijs probante eges Galliæ liberos esse ab Imperio, nec recognoscere superiorem, in qua re est integer tractatus Ignei an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem, idquē defendunt Cassaneus in cathalogo gloriæ mundi quinta part. conf. 28. & in consuetudinibus Burgudiæ in princ. verb. du sanin et empire, Molineus in proemio consuetudinū. n. 29. Frāciscus Marchis decis. 1024. Carolus Grasalius libr. 1. regalium Franciæ iure. 6. Lezerier libr. 1. de primogenijs quæst. 12. Nicolaus Festasius de æstimo. 4. part. c. 7 num. 44. Petrus Gregorius lib. sexto de Republica. c. 13. n. 22. Anastasius Germonius de sacrorum immunitatibus lib. 3. cap. 13, num. 5 1.

Tertia opinio est aliquorum Galliæ auctorum, qui adeo infesti nostris Hispanis existunt, & eorum gloriæ cupidi quod solam Galliam esse liberam ab Imperio vellent, & Hispaniam subditam vt Frāciscus Marchis decis. 369. num. 5. autumat, qui sibi repugnat dum decis. 1024. Hispaniam fatetur ab Imperio immunem & Bald. l. 1. ff. de officio prætoris, qui sibi aduersatur pluribus in locis, aliquandō enim Franciam subditam imperio conatur cap. 1. de pace iuramento firmanda in scudis, & alibi defendit Hispaniam, Galliamq; esse regna libera ab Imperio. Deniquē quod Hispania sit libera, & immunis, nec superiorem reconoscēs in temporalibus cōmunis est omnium, & concors sententia in Citramontanis, & quibusdam Ultramontanis Italiæ, & Galliæ vt notant glos. cap. & si necesse de donat. inter virum, & vxorē, vbi doctores, & glos. verb. persingulas. cap. Hadrianus. 2. 63. dist. Oldradus consi. 69. Fulgosius, Alexander, Iasso nu. 25. & alij in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. Felinus nu. 11. cap. cum non liceat de præscript. Ant. Gabriel lib. 5. communium tit. de adquirendo rerum dominio conclu. 3. num. 4. Cassaneus 5. part. conf. 24. numer. 179. & conf. 28. & 27. Aflictis in proemio constit. quæst. 2. n. 7. Balbus de præscrip. 1. par. quintæ partis quæst. 2. n. 5. Menochius consi. 2. nu. 103. & 92. num. 3. lib. 1. Molineus in proemio consuetudinū Parisiensium. nu. 30 Couar. c. 1. practica. Naugar. c. nouit de iudit. notab. 3. num.

4
Tertia opinio
est quod Hi
spaniam, &
Veritas eius.

Cap. decimum octauum. 148

num. 3. r. Velluga in speculo Principum Rubr. 6. num. 3. & Rubr. 1. r. §. his igitur num. 1. & Rub. 12. §. quā dā num. 70. Palácio Rubios Rubr. de donat. inter virum & uxorem in princ. Auendaño. 1. part. c. 1. num. 1. Soto. lib. 4. de iust. & iure. quæst. 4. art. 2. Et inde aduertunt quod Imperator Sigismūsus adeo studiosus utilitatis publicæ, & christiani nominis amplificandi extitit, quod ipsemer ad conciliū Constantiense congregandum peragravit regna, & Reges ad id suadens, vtfecisma tolleretur, & ibidem, quis esset legitimus Pontifex ex illis, qui de Pontificatu contendebant, decerneretur, cumquē ea de re colloqueretur cum Ferdinando Rege Aragonū in Nizzenfi, & Perpignanensi ciuitate, postea cum litteras Rex Aragoniæ, & legatos mitteret ad synodum Constantiensem protestatus est quod id non Imperatoris auctoritate præstabat, sed vt id, quod decet catholicum, & fidelem Principem, exequeretur, quia nō recognoscebat in temporalibus Imperatorem, vt id norant Fulgosius, & Iassonu. 25. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure, & Guerterius Piso de Romanorum, & Venerorum magistratuum inter se comparatione num. 17. & ex hystoriæ veritate Zurita lib. 12. annaliū in Rege Ferdinando c. 37. & 48. & 51. & 53. anno 1455. vbi de colloquutionibus, & protestatione diligenter agit, & inuictissimus Carolus. V. Imperator dum Hispaniæ regnum obtineret in omnibus regni actis protestatus est, qnihil vt Imperator decerneret: sed vt Rex Hispaniæ ab Imperio liber non recognoscens Imperatorem, vt in archiuo Septimacensi custoditur diploma huiuscæ protestationis, & refertur apud Petri Mexiæ hystoriam manuscriptam lib. 1. c. 16. & missa est schedula regia omnibus cancellarijs, & audientijs supremis, vt habetur in ordinationibus huius Granatensis pretonij summi fol. 338. hisce. verbis.

DON Carlos por la gracia de Dios, Rey de Romanos, futuro Emperador sempre Augusto, y Rey de Castilla, y de Leon, &c. En vno con la muy alta y muy poderosa Reyna doña Iuana mi señora madre. Por quanto despues que plugo a la diuina Clemencia (por la qual los Reyes Reynan) q̄ fuessemos elegido Rey de Romanos, futuro Emperador, y quede Rey Catholico de España (con que eramos bien contentos) fuessemos promovido al imperio, conuino

Cap. decimum octauum.

que nueſtros titulos ſe ordenaſſen, dando a cada vno ſu deuido lugar. Fue neceſſario (conformandonos cō razon, ſegun la qual, el Imperio precede a las otras dignidades ſeglares, por ſer la mas alta y ſublime dignidad que Dios inſtituyō en la tierra) de preferir la dignidad Imperial, a la Real, y de nombrarnos ē intitularnos primero (como Rey de Romanos, y futuro Emperador) que la dicha Reyna mi ſeñora : lo qual hezimos mas apremiado de neceſſidad de razon, que por voluntad que dello tenemos, porque con toda reuerencia y acatamiento la honramos, y deſſeamos honrar y acatar: pues que (demas de cumplir el mandamiento de Dios, a que ſomos obligados) por ella tenemos, y eſperamos tener, tan gran ſuccelſion de reynos y ſeñorios como tenemos. Y porque de la dicha Prelacion, no ſe pueda ſeguir, ni cauſar perjuizio, ni confuſion adelante a los nueſtros reynos de Eſpaña, ni a los Reyes nueſtros ſuccelſores, ni a los naturales ſus ſubditos que por tiempo fueren. Por ende queremos que ſepan todos los que agora ſon. o ſerā de aqui adelante, que nueſtra intencion y voluntad es, q̄ la libertad y exempcion que los dichos reynos de Eſpaña, y Reyes de ellos han tenido, y tienen, de que han gozado, y gozan, de no reconocer ſuperior, leſ ſea aora, y de aqui adelante obſeruada y guardada inuiolablemēte, y que gozē de aquel eſtado de libertad ē ingenuidad que al tiempo de nueſtra promocion, y antes, mejor y mas cumplidamente tuuieron y gozaron, y deuieron tener y gozar libre y pacificamente, y que por preferir y anteponer los titulos de nueſtras dignidades el del Imperio, no ſeamos, ni ſomos viſto prejudicar a los dichos reynos de Eſpaña en ſu libertad y exempcion que tienen, porque aquello, ni otros qualeſquier autos que aora, ni de aqui adelante ſe hagan de lo que antes ſe hazia, ſolia y deuia hazer, aunque ſean conſentidos tacita, o expreſſamente, no lo dezimos, ni ponemos en ſeñal de mayor ſubjecion, ni ſumission, ſino por guardar el honor y orden a cada vno deuido: ſegun lo qual ſe deue preferir el Imperio (en qualquier perſona que eſte) a todas las otras dignidades ſeglares, aunque no le ſean ſujetas; quedando toda via en ſu fuerça y vigor la libertad y exempeion a los dichos reynos de Eſpaña deuida. Y porque eſto ſepan todos, y de nueſtra voluntad, y de los dichos actos de aqui adelante pueda

aucr

Cap. decimum octauum. 149

quer duda (como hasta aqui nunca jamas la ha auido, ni ay) mandamos dar esta nuestra carta firmada del nuestro nombre, y sellada con nuestro sello: la qual queremos que valga, y tēga fuerça y vigor de pragmatica sanction, y declaracion general; o como mas conuenga a los Reynos de España. Dada en la ciudad de Barcelona, a cinco dias del mes de Septiembre, año del Nascimiento de nuestro Saluador J. E. S. V. Christo, de mil y quinientos y diez y nueue años. Yo. EL R. E. Y. Francisco de los Cobos secretario de su Cesarea Catholica Magestad la fizē escreuir por su mandado. Mercurius de Granatinate. Petrus Episcopus Palen. Licenciatus don Garcia. Licenciatus Zapata. Doctor Caruajal. Registrada Antonio de Villégas. *odul de sineqhil o mi bono, non uisita. l. i.*

Et l. 8. tit. 1. lib. 6. recopilat. cauet Carolus. V. quod prauilegia concessa ab eo vt Imperatore non prosint subditis Regie ditionis, si vt Rex Castellæ non concesserit. Idemq; de Carolo magno. quod protestatus esset dum regnum Galliarum teneret, licet tentaret regnum vnire Imperio scribunt Paulus Æmilius in Carolo magno, & Molineus in proem. cōsuet. Parisiensi num. 30. Firmianus de gabellis. l. part. eaquē de causa Hispaniæ legibus Regijs sancitum est vt l. 2. tit. 1. lib. 2. recop. vt ius ciuile Romanorum non seruetur, nec allegetur vt lex: sed vt doctrina sapientū, qd idē legibus Vuisigothorum decernebatur vt. l. 9. tit. de iudic. lib. 2. legum Vuisigothorū, & notant glo. verb. per singulas. cap. Hadrianus 2. dist. 63. & glo. l. 1. tit. 18. part. 2. Palacio Rubios, & Velluga superius citati & Rub. 6. num. 7. & alij, Camillus Gallinius de verb. significat. lib. 10. cap. 35. nu. 25. Restaurus Castaldus de Imperatore quest. 53. nu. 6. sed cum non sufficiat asserere aliquid, quamuis auctoritate doctorum probetur, nisi id fundetur iure, & ratione, reliquum est vt euoluamus originem, & causas, cum nullum aliud regnum adeo iustum, & legitimum titulum habeat, & absquē violentiā sicut Hispania; sed quia in hoc sunt variæ rationes aliquas commemorabo. *tol. 2. 2. 2. 2.*

5
Rationes quare Hispania sit ab Imperio immunis & libera, iurisq; decisio nes, et testimonia.

6
Prima ratio quod Hispania sit ab Imperio libera.

Prima erit, quod cum Hispania à Sarracenis esset violenter occupata Hispani ipsi absquē auxilio Imperatorum, & aliorum Regum regnum ē faucibus Infidelium liberarunt, & eripuerunt proprio sanguine redimentes, caputquē, & fortunas exponentes, & cū esset infidelium regnum, qui recuperat illud, quod alterius

Cap. decimum octauum.

terius est suum facit Angelus in. l. hostes. C. de captiuis Doctores in. l. i. ff. de acquirenda possessione, & notant glossatores antiqui iuris canonici, & quidam huius regni auctores, glo. verb. per singulas. cap. Hadriaus. 2. distin. 63. glof. l. i. tit. 18. par. 2. Palacio Rubios, & Belluga, Camillus Gallineus, & Castaldus locis allegatis, sed quamuis hæc ratio ex se ipsa iusta sit non est originalis, quia antequam Hispaniā Arabes occupassent, libera erat, & vt immunis, & nō recognoscens Imperatorem ipsa se defendit, & redemit, vt aduertit Nauarrus. ca. nouit de iudicijs notab. 3. n. 167. Ioānes Garfia de expensis, & Meliorationibus. c. 2. n. 70. Gútierrez secundo tomo practie. li. 3. q. 13. & hoc est quod glo. verb. per singulas dicto. cap. Hadrianus notat, quod ideo Hispania nō suberat Imperio. quia se ipsam absque Imperatore liberauit, cū constet multo ante liberam fuisse.

Secunda ratio redditur ab omnibus ferē annalium scriptoribus de rebus Hispaniæ quod in concilio Florentino à Papa Victore secundo declaratum est Hispaniā ab Imperio liberā esse, nec recognoscere in temporalibus superiorem, idquē ea occasione exortum esse narrat quod cum Henricus tertius Imperator ea ex causa quod Pontifex esset eiusdem regionis eum eo publicam coram illo petitionem, & querelam pro posuisset aduersus regnum Hispaniæ, Regesque eius, quod non eum vt Imperatorem, & superiorem recognoscerent, cumquē Pontifex decerneret à Regibus Hispaniæ recognoscendum, vt superiorem simul cum iussu & decreto Pontificis Imperator non solum iure, sed armis vtens auxilium ab Ecclesia temporale, & à Rege Galliarū petens, pergensque aduersus Hispanos cum exercitu Ecclesiæ Galliarū, & Imperij obuiam ei fecit Rodericus Diaz ille inuidissimus Cidus nuncupatus, quem nulla retinebat ætas nec delebit obliuio cum exercitu decem mille Hispanos complectēte, vt causam tueretur Regis Ferdinādi primi vt fidelis subditus, & regni vt Hispanus fortis, & non solum eiecit ab Hispania Imperialem exercitum, sed vsquē ad Tolosam iter per Galliam faciens omnia vastabat, ex qua parte comitem Rodericum, & Aluarum Fañez Miñayam, aliosquē nobiles legatos misit ad Pontificem circa eam contentionem allegās pro Hispaniarum libertate legitimas & certas causas, quibus disceptatis de iure in consilio

7
Secūda ratio.

Cap. decimum octauum. 150

lio Florentino consentiente Imperatore à Pontifice fuit declaratum iure Hispaniam liberam esse ab Imperio, nec ei debere recognitionem vtquē Res tranquillas redderet Robertus Cardinalis sanctae Sabine missus est. à sede apostolica legatus à latere; & Imperator etiā legatos misit, quod accidisse anno millesimo quinquagesimo septimo Garibay notar lib. 11. c. 7. hystoria; & Mariana lib. 9. c. 15. anno 105. de rebus Hispaniae Historia generalis Hispaniae 4 part. in hystoria Ferdinandi magni, & Didacus Valera 4. p. hystoriae. c. 38. & traductor Bodini de Republ. lib. 1. c. 11. & tempora concilij Pontificis; & Regis Hispaniae videntur satis congruere, sed Platina de vitiis Pontificum in Victore secundo, & Onufrius Panuinus in chronico Ecclesiastico anno millesimo quinquagesimo septimo decēssisse Pontificem Victorem secundum affirmant, & Henricum secundum Imperatorem Sueuum ratione, cuius etiam erat Pontifex; & Victorii secundo successit Stephanus Papa Gallus natione; & Henrico secundo Henricus tertius Imperator, & ira Garibay decipi potuit; dum pro Henrico secundus; Henrici tertij facit mentionem, cum Victor; & Henricus secundus eodē tempore floruerint Henricus autē tertius postea. Itemquē & temporis numeratione, & serie falli potuit nam anno millesimo quinquagesimo sexto concilium Florentinum celebratum est ex Platina, & Onufrio Panuino, & anno millesimo quinquagesimo septimo obiit Ferdinandus primus, & ei in regno successit Sanctius filius eius ex Alphonso Carthagena in anacephalosi cap. 75. & Generalis 4 part. cap. 2. Deteriusq; Pineda in Monarchia Ecclesiastica li. 18. c. 3. §. vlt. lapsus est asserens tempore Urbani secundi Pontificis id contigisse; cum & Platina in Urbano secundo illē Pontifex anno millesimo octuagesimo octauo in Pontificatu gubernauerit, quod non potuit ea aetate accidere; quia ille bellum cum Henrico tertio Imperatore gessit, & eo seculo concilium Florentinum nō fuit congregatum, idemquē auctor modo ait modo negat; nam postea lib. 18. cap. 24. §. vltimo affirmat accidisse anno postremo Ferdinandi primi, qui animam egit anno millesimo sexagesimo sexto; & anno 16. Henrici tertio Imperatoris, & anno secundo Victoris secundi. Vnde constat quam varia sit hęc annorum computatio cum alia antea facta; & corrigitur etiam error Beu-

8

Error Garibay in tempore serie.

9

Error Pineda in Monarchia.

Cap. decimum octauum.

ter. c. 33. affirmantis accidisse anno millesimo trigesimo: Addit autem huic narrationi frater Alphonsus Venero in enchiridio temporum fol. 95. & generalis historia Regis Alphonsi. 4. p. c. 1. quod Cidus Rodericus Diaz à Biuar in hac expeditione duxit captiuum Remonem comitem Subaudia, qui filiam obsidem dedit in pignus, quo ad vincula rediret, à quibus liberatus est, ex qua postea rex Ferdinandus gnatum habuit Ferdinandum, qui Cardinalis fuit promotus Pontifice Patrino existente, cuius filij matre non nominata sumentio in anacephaleosi. c. 73. & cum adeo differant tempora, nec Archiepiscopus Rodericus scriptor annalium Hispanie mentionem faciat eius historiae, nec alij prisci, & graues auctores valde dubito d. fide eius, tum quia nec in concilio Florentino, nec apud Paulum Æmilium, Guaguinum, Massonium in Hugone, Roberto, Henrico primo & Philippo primo Regum Francie est aliquid scriptum de pugna inter Gallos, & Hispanos, hac de causa nec est verosimile ab eis hoc tam memorabile factum reticeri, nec Hispania, quæ iam diu libera erat, initium ex euentu isto potuit habere libertatis & quauis vera esset historia quæ ab alijs de ista opera aut vt sit humana negligentia prætermissa sit, tamen Rex Hispanie bellum mouit, non vt noue Hispaniam ab Imperio liberaret, sed vt liberam ab initio, & immunem conseruaret.

○ Alia ratio redditur a Pineda auctore Monarchie Ecclesiasticæ lib. 18. c. 4. §. 6. quod Pontifex Gregorius tertius Leonem Imperatorem priuauit Imperio Latino, & Occidentali, & regna ab eius obedientia exemit, ex qua libertate Hispania, Galliaque immunitatem habuere: sed hæc ratio non solum in Hispania, & Gallia, sed omnibus Christianis regnis locum habebit, ex aliquo ampliori, & illustriori titulo Hispania libera est.

○ Alia à iuris interpretibus, & foro versatis adijcitur causa, quod immemorialis consuetudo, quæ titulum præcessisse indicat, & vim eius habet ex. co. super quibusdam de verborum significatione. l. 2. §. du quis aquæ. ff. de aqua quotidiana, & æstiuæ, induxit, vt à tempore memoriam hominum excedente Hispania sit libera ab hac recognitione, vt Felinus notat. cap. cum non liceat de præscript. Camillus Gallinius de verborum significatione lib. 10. c. 35. num. 16. Castaldus de Imperatore quæst. 53. nu. 65.

Quid

10

Error Beater, & historię generalis Hispania.

11

Alia ratio.

12

Alteratio

13

Tituli obtinendi regna.

14
Primus iure
belli &c.

Quid autem sentia nō ex sordidis riualis, & lacōnis
sed ex ipsis fontibus splēdidissimis hauriā, p. vt radici
bus intelligatur, p. eloquij loco erit aduertēdū, q. sex
p. cipibus causis; & titulis regnū obtineri potest. l. 9.
ii. p. 2. Vellarmin^o li. 1. c. 7. de traslatione Imperij. Pri
mus est ius belli, quo Cyrus, Alexāder magnus, Iulius
Cēsar, & Romani regna sibi quēsierūt nō alio titulo;
quā vt is habenas Imperij teneret, qui armis potētiōr
esset omne ius in illis cōstituēdo; & ita Euripides in
quit in Phoenisis, quos versus Iulius Cēsar conuertit
ex Suetonio in Iulio. c. 30. & Cicerone. 3. officiorū.

Nam si Violandum est ius, Imperij gratia
Violandum est, alijs rebus pietatem colas.
Et hic titulus ā se ipsis tribūtus dicitur iuxta illud
Senecæ in tragedia Herculis furentis.

Ius est in armis, opprimit leges timor.
Et alibi ibidem.
Quod ciuibus tenere te in iuris scias;
Strictus tuetur ensis.

Eaq; occasione omnia regna obtineri scribit Tertu
lianus in apologetico aduers^o gētes. c. 25. Ni fallor enim
omnes regnū, vel imperiū armis quaritur, et victorijs propagatur
De quo iure agit Petr. Greg. de Rep. li. 7. c. 17. & 18.
Secūdus titulus est, quādo nō ā se, sed ab alio accipi
tur, vt quādo ā Deo tribuitur regnū spiritu suo dictā
te; & ostēdēte quē velit regnare vt in regno Dauidis,
Moisis, Aarō, & similib^o, & quādo Petro cōcessit prin
cipatum, & monarchiā Ecclesię, Vellarmin^{us} supra.

15
Secundus ab
alio, vt ā
Deo.

16
Tertius ab
hominibus,
vt successio
ne.
Terti^o titul^o est qui ab hominib^o datur, vt successio
sanguinis, sicut Salomō fili^o successit Dauid patri, &
succeditur ferē in omnib^o regnis. Christianorū ho
die Hispania, Gallia Pollonia, & receptior successio
aspectu melior videtur ex Ancarrano cōs. 339. qui Gē
tilis honorā bonis auctorib^o appellatur, cū veniat ā gē
te, & familia, & Princeps ex Principe nascatur, vt ex
arборе annosa, & trūco noua; quē antequā antiqua
decidat, radices, & vires accepit, & ita minori discrimi
ne sumitur Princeps, quā quērat^{ur} vt Cornelius Tac
itus secundo historiar^{um} admonet, de qua successione
Iustus Lipsius politicorū lib. 2. c. 4. agit, Petrus Gre
gorius lib. 7. de Republica. c. 4. mitq; ob

16
Tertius ab
hominibus,
vt successio
ne.

17
Quartus ab
electione.

Quartus titul^o ab hominib^o datur, vt qui tribuitur per
electionē, quē diuersis modis fit, aliquādo per exerci
tū, & omne populū cū decessit ex Plinio in Pane gēri
co Imperaturū omnib^o, ex omnib^o, eligi debere, vt Ves
pasian^o fuit electus, & alij Imperatores acclamatione

Cap. decimum octauum.

ex Iusto Lipsio lib. 2. politicorū. c. 4. & Petro Grego-
rio lib. 7. c. 15. de Republica, aliquādo per sortē vt li.
1. Regū. c. 10. Saul electus est, & Petrus Gregorius. c.
14. d. li. 7. recitat plures; quādoq; etiā ex electione nō
omnino libera, sed ad certā speciē hominū relata, vt
ex certa familia fiat electio, & successoribus Regis, vt
Salomō electus est ex filiis Dauid: & in Gothis mori-
bus, & lege receptū erat Augustinus d' Ancona d' po-
testate Papę. q. 37. ar. 3. & Castald' d' Imperatore. q. 8.
Quintus titulus ex nominatione Principis, qui suc-
cessorem nominabat, vt Marcus Antonius Imperator
nominauit Luciū Verū sibi successorē, & Diocletian'⁹
Maximianum creauit, Gratianus Theodosiū, & in.
Gothis in Hispania vestigia huius successionis extāt

Sextus titulus est cū Princeps Ecclesiasticus, vt Pa-
pa vel alij auctoritate sua creant Reges, vt Pontifices
formā eligendi, Imperatorē Occidentalem dederūt,
postquā Gregorius. III. ā Leone Imperatore segre-
gauit, & Le o. III. ā Gręcis in Carolū magnum trans-
tulit, & successores quibus coronā tribuere Pontifices,
eosq; nominabant electione, vt Stephanus. III. Pon-
tifex coronā dedit Lodouico filio Caroli magni, & ā
Paschali Papa suscepit coronam Lotharius successor
Lodouici, & ā Sergio secundo Lodouicus filius eius,
& ā Ioane octauo Carolus Caluus, & deinceps, do-
nec Ioannes. XII. vel. XIII. Pontifex eligens Otho-
nē Imperatorē in Germanos transtulit Imperium ex
textu c. Hadrianus. II. cū alijs dist. 63. c. venerabilē
de electio. clemē. ne Romani d' electione, donec Gre-
gorius. V. septē electoribus tribus prelatis Magūtino,
Coloniensi, & Treuerensi, & quatuor laicis Comi Pa-
latino, Comiti Rheni, Duci Saxonie & regi Bohemie
glo. p. e. ad apostolica dēre iudicata li. 6. Castaldo de
Imperatore, q. 8. dedit potestātē eligēdi Imperatorē,
quem coronare, & confirmare debeat Pontifex sum-
mus, ex Vellarmino de translatione Imperij d' exactē
Appositēq; de clorātē Petro Greg. d' republi. li. 7. c. 15.
Restauro Castaldo d' Imperatore q. 6. 7. 8. & 9. cū alijs.

Comemoratis igitur hisce titulis, & causis regnū ob-
tinēdi, & quēdā ex nullo eorū Hispania subdita est
Imperio: nā vt de primo titulo, quo ius est in armis, a-
gani iurē gentiū omnes sui iuris gētes regē cōstituere
sibi posse receptū est, & decretū legibus, ex l. ex hoc
iurē. ff. de iusti. & iurē hisce verbis. *Iure gentium fuerunt
discretę gentes, regnā condita, dominia distincta; bella quę in
trōducta.* cap. ius gentiū dist. 1. *Ius gentiū est sedum cecū-
patio.*

18
Quintus ex
nominatione

19
Sextus d' Pa-
pa.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

20
Iure gentiū
gēs libera et
gēs sibi asis-
cere licet.

31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

Cap. decimum octauum. 152

patio. Et lib. 1. Regum. c. 8. Samuelis historia videtur a Deo id probari, cū ad populi postulationē inuitus Samuel regiū ius sancire, ac cōtestari Dei monitu iussus est: idēq; alijs gētibus tributū diuina permissione Esaias Prophetā in Cyprī regis persona notar. c. 43. cum itaq; vnaquēquē gēs alteri nō subiecta regē sibi asciscere queat, regnaq; sint antiquiora Republica Romana; ita dum iuste Hispani legibus, & regibus ā se electis gubernarētur, Iulī? Cēsar, Romaniq; iure belli eos in potestatē redigere conati sunt, idq; vi, & armis efficiētes, vitiosaq; possessionē ex. A. vitia. C. ā adquirendā possessionē adquireres regnū, cū iure liceat b vim repellere, & excutere a se iugū tyrānicē impositū, quāuis dum vires defecerunt, id tulerint, cū nullum aliud contra immanem belluam Tyrānidis sit remedium cordatis, & prudētibus, quā dum non possint auferre, ferre, vt plura cumulat Iust^{us} Lipsius li. 6. politico rū. c. 3. tamē dū vt sapientes ferre tutum cōsulerunt, cū potuerunt auferre licuit, ad iniuriā enim propulsandā licitū esse bellū. Cicero lib. 1. de officijs sic indicat. Atq; in Republica maximē sunt cōseruanda iura belli, nā cū sint duo genera decertādi vnū per disceptationē, alterū per vim, cūq; illud propriū sit hominis, hoc bellua, cōfugiendū est, ad posterius si vi nō licet superiore, quare suscipienda quidē bella sunt ob eā causam, vt sine iniuria imperētur natura. Nec iure conqueri debēt, vt quilli vsi sunt iure in adquirendo regno, patiātur idē ius cō in auferendo, & libertatē adijciendo ex eodem Cicerone li. 1. de officijs. Canēdu est gloria cupiditas, eripit enim libertatē, pro qua magna nimis viris omnib^{us} debet esse cōtēntio: quare rectē iure ius posthliminij cōstitutū est, d quo ad antiquū statū redire, & iusto bello quærere id q iure prēdationis spoliātū est & ita ius regni Hispania honestū, & iustū est, q ex eo cōfirmatur, nā cū Hispania ā Sarracenis vastata fuerit eā q incolē hispani vindicarint, & redemerint Imperatorib^{us} nō auxiliātib^{us}, nec defendētibus ex doctrina Bal. titulo de allodijs ius omne amiserunt, inquit enim. Quando populi nō habent lumen, & suffragiū Imperatoris oportet, quod ipsi sicut ipsi si vt lumē, et qui nō habēt ducē, ipse est finis dux. Et ita rectē Hispani se protegentes ducē, & Regē crearunt deficiente auxiliō, & exercitu Imperatoris. Nequē obijci potest q licet Hispanis hoc ius recuperandi, q bello amiserunt, licuerit, Gothis vi occupātibus nō licuit, sed primo nūc de Hispanis agimus, qui iure belli, & libertatis quēstia Regē crearūt

b l. 1. v. vim. ff. de iur. i. & i. iure. c. cū dilecto de sententia ex com. lib. 6.

c c. cū omnes de cōs. tit. l. 1. ff. quod quisque iuris. Costalius lib. 1. aduersariorū ad l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.

d Innocētius c. quod super de voto Cassaneus cathologo 5. p. cōs. 28. Nauarrus c. nouit de iudic. nota. 3. a nu. 161 ex l. 1. & toto tit. ff. de captiuis & posthliminio reuersis. c. ab exordio 35. dist. 1. auctoritatem. em. l. si qua c. de fundis & Salr. lib. 11. iunctal. origo. ff. quod vi, Nauarrus cap. nouit notab. 3. num. 114. de iudicijs.

5. 1.
5. 1.
5. 1.
5. 1.

21
Iure gentiū,
& posthlimi-
nij Hispania
& Romanis re-
stitui possit.

Cap. decimum octauum.

sed & non ipsis solū, sed Gothis sicut Romanis licuit, cur enim Gothi Hispanias, vt Romani occupare non potuerūt aliorū nationum ritu, & exemplo. Etenim si Assirij, Persæ, Medi, Scythæ, Parthi, Macedones, Afrī, Romani, Frāci, & alij suis egressi finibus aliena regna euertere, bellaquē de Imperij dignitate gerere præclarum existimarūt, laudēq; in ea re assecuti sunt, quis plane dubitet alijs nationibus siue Gothis, siue Sueuis aduersus Imperium licuisse, cum nō magis bella inferre Romanis, quam Gothis siti iure gentium concessum, sed inferre bella, referre quē, ac vices fato rependere, ac victorem olim populum subigere, sibi virtute iure tributum erat, quod Paulus Orosius lib. 7. cap. 28. recenset loquens de Gothis, Vandalis, Sueuis, Alanis. *Irrupta sunt Hispania cedes, vastationesque passæ sunt nihil quidem nouum hoc enim nunc per biennium illud quo hostilis gladius sauit sustinere à Barbaris; quod per ducentos quondam annos passæ fuerant à Romanis etiam sub Imperatore Galieno per annos propemodum duodecim Germanis eueritibus exceperūt.* Hoc enim humanarū rerū, & regnōrū volubilitas, & vicissitudo postulat, vt standi, ca dendi, resurgendiq; causam ad summi Dei prouider tiam referamus, nec semper in sceptri dignitate stan dum putet. Vnde si ius belli Imperatoribus deficit, de cæteris titulis, quod desint, dubium non est, cum nec successione, nec electionis, nec vocationis à Deo ha bere, nec nominationis à Principe, qui id possit face re, nec à Pōtifice summo, nec iure naturali, vel gētiū, vel humano Pontificū, nā de legibus ab eis cōditis, in quibus nō est auctoritas, vel potestas cōdēdi, nō est eu randum immo iure canonico, Pōtificumquē decretis liberam esse ab Imperio Hispaniā probare conabor.

Primo inducitur textus sancti Gregorij primi Papæ in c. 1. de probationib⁹, quā inductionē factā huculq; nō vidi ibi enim Gregori⁹ scribit Recharedo regi Vuisigothorū, nā quāuis in voluminib⁹ decretaliū aīquis sit error editionū nā superscriptione legitur. Tācre do regi Vuinestrie in emēdationib⁹ codicibus, & edi tione Gregorij 13. accurata, & expolita diligētia om niū doctissimorū virorum is error expull⁹ est, & legi tur Recharedo regi Vuisigothorū, & Antoni⁹ Augu stinus Tarraconēsis præsul omni antiquitatis genere, & veritatis indagationē inter omnes excellēs id adno trauit pri⁹ in scholijs ad eū textū in collectionibus Ec clesiasticis collecti. certissimūq; est ex originali. Vnde

22

Eodem iure Gothi, quo Romanis occu parunt Hispaniam.

23

Iure canonico probatur, liberam esse ab Imperio Hispaniam.

de illis textis desumptis est, ut sic beati Gregorius lib. 12. c. 126. in registro epistolarum diuini Gregorii, in qua epistola agitur præter alia de foedere, & pactis initis Athanagildi Regis Gothorum Hispaniæ cum Imperatore Iustiniano; quæ ut refert Ambrosius Morales lib. 12. c. 4. illa extiterit, quod cum inter Agilam, & Athanagildum circa successionem regni contentiones ortæ essent, Athanagildus auxilium à Iustiniano petiit ut auctor esset beatus Ildorus in chronico Gothorum era 593. pollicitusq; est, quod si præstaret, eius Imperio quedam oppida Hispaniæ ei dimitteret, quæ de hac sidne Iustinianus Liberius Patricius in Gallia comorante cum exercitu misit, & interim Agila à suis interfectus fuit; Athanagildusq; absquillo exercitu in Regem ab omnibus acceptus ex Vasco anno 734. tornade de Gethis circa finem, Ioanne magno lib. 16. de regno Gothorum. Morales lib. 12. c. 133. Monarchia lib. 8. c. 2. §. 1. & cum Athanagildus oppidum absque opto eorum, & regni assensu consilio: uel non posset capitula statuere cum Iustiniano; exercitusq; Iustiniani non victoriam obtinuisse, nec profuisset; Athanagildus, successoresq; eius Romanis eorum occupare ea oppida resistere ceperunt, ubi diuisionis terrarum uideatur fieri mentio in legibus Visigothorum. In his de diuisionibus & terris ad placitum patris Ildorus de los repartimientos li. 10. forisuzgo. l. canes Gasla li. 9. n. 69. de expensis, & deliberationibus eorum; & hac diuisionem expensa inita inter Iustinianum, & Athanagildum lites versaretur Recharedus scripsit beato Gregorio, & ex archiuo hæc pacta, & capitula deducere habere, cui epistolæ respondit Gregorius dicta epist. 126. lib. 1. epistola cui pars describitur in x. 1. de probat. ne sollicitus sit hæc pacta inquit edi in archiuo, quia omnes ibide reconditæ scripturæ obuste fuerunt; & cum eis ipsorum pastorum instrumenta, ex qua historia, & ex tuduo patet, quæ eundem ratione concludunt. Primo quod Athanagildus à Iustiniano non auxilium postulauit ut ab Imperatore superioris, sed ut ab amico equalis, neq; eorum eo ut Imperatore his uersabatur, neq; pollicitus est Athanagildus recognitionem cum regno, sed quedam oppida paciscendæ de pacto, uel eualio Regis finitimo, quæ omnia præbat, & refert beatus Gregorius Papa pro uero habens, & scribens Gothos liberos esse, & Hispanos ab Imperio. Itæc in causa propria Rex, & Imperator iudex sit (exl. proximè ff. de his que

28
anturibus
279. 280. 281
volgga. 282
- 283. 284. 285
d. 286. 287. 288
28. 289

24
Ponderatur
texti c. 1. de
probat.

Cap. decimum octauum.

in testamento delictur. l. & hoc Tiberius ff. de heredib?
instituentis. Abbas, Decius, & Felinus. cap. cum ve-
nissent de iudicijs. Jacobatus de concilio lib. 3. part. 1.
Martinus Laudensis de Principe notab. 108. Restau-
rus. Castaldus de Imperatore quæst. 91. etiam si reus
sit, ex Aretino, Felino, & Decio, notab. 3. in cap. 1.
de probate. Vnde si Imperator esset superior circa il-
lam divisionem, ab eo peteretur registrum: ex archi-
uo, & coram eo lis ageretur sed quia non erat agebatur
coram Gregorio Pontifice, qui inter pares, & æqua-
les Reges iudex est cap. novis de iudicijs cap. per ve-
nerabilem qui filij sint legitimis d. l. 1. c. 1. l. 1. c. 1. l. 1. c. 1.

Secundo ponderatur textus Innocentij quarta. c. grandi de supplenda negligentia prelatorum lib. sex. 19. qui inscribitur proceribus, & nobilibus Lusitani regni, & in eorum curator Regi Lusitanorum creatur à Papa cum eo indigeret, datusque est frater eius Comes Bononiæ Gallicæ, & ex historijs patet quod Re- is fuit Sanctius secundus, qui sepultus jacet in To- le- tana Ecclesia, cuius fit mentio apud Rodericum lib. 7. cap. 6. & Alphonsum Carthagena in adæphaleoli cap. 75, & in historia Regis Alphonsi decimi. c. 7. & frater Germanus curator. Alphonsus vocabatur, qui uxoris Matildæ causa comitatum Boniensem in Gal- lia obtinebat Godefrardus ex Vaseo anno 1253. lib. 4. in chronico, & ita in illo textu, Ancarranus, Fran- cus, & doctores alij ibidem dubitant, quare Impera- tor temporalem curatorem non dedit Regi Lusitano- rum, cum sit in temporalibus superior, & ratione red- dunt, quod Hispania, cuius pars est regnum Lusita- niæ, non est subdita imperio, nec recognoscit Impera- torem, ut superiorem, sed cum in regno scādala, se- ditionesque excitari possent curandi peccati causa Pontifex inter Reges consultus, iudexque est cap. nouit de iudicijs, ut recte aduertit Parladrius secun- da par. rerum quoridianarum cap. 21. cui textui tum satisfacere non posset Carolus Crasalius lib. 1. rega- lium. Erat tunc iure, & inuidus Hispaniæ ostendebat id ei accidisse, quia Lusitaniæ regnum est Ecclesiæ laudatarium, & subditum in temporalibus, quod ta- men esset iure, & veritate, cum sit legiti- mus, & liberi, nec recognoscit aliquem superiorem in temporalibus ex speculatore tit. de fordis. Si. An- drea. Siculo. cons. 111. num. 15. valde. sed Pontifex de- dit curatorem, ut iudex inter Reges est & curandæ

25
Ponderatur
sexius e grā
di de supplen
da negligē
cia praelat. li
bro. 6.

26

*Ponderatur
taxtus. c. soli
ta. De maio-
rit. et obedi-
tia.*

seditionis: & peccati causa; & sicut inutilem Regē
Childibertum in Gallia priuauit regno tradidit; im-
perij habenas, & clauum Pipino cā. alius. 15. quæst. 6.
ita in Lusitania inutili Regi curatorem dedit. 117
Tertio confirmatur ea sententia ex textu innocen-
tij tertij in decretalibus cap. solita de maior, & obe-
dient. qui dirigitur Constantino Imperatorij; & dum
Pontifex probat quod habetur cap. duo sunt 96. dist.
vt vna sit potestas spiritualis; quæ apud Pontifices
manet, & alia temporalis apud Reges loquens de
temporali inquit. *Non negamus quin præcellat Impera-
tor in temporalibus in illos duntaxat, qui ab eo recipiunt
temporalia; illis animaduersis verbis, in illos dunta-
xat, quod Pontifex non dixit generaliter quod in
temporalibus præcellit in omnes, sed regulam pro-
posuit quod præcellat Imperator cum limitatione ta-
men, quod non generaliter in omnes præcellat; sicut
Pontifex in omnes præcellit in spiritualibus, sed in
illos duntaxat, qui ab ea recipiunt temporalia regnā
scilicet & scæda, & eum recognoscunt in superiorē;
nō vero in alios; potestas enim spiritualis in vno Pō-
tifice residet vt capite temporalis licet vna sit data à
Deo tamē in plures diuiditur, & ita loquitur; Pon-
tifex excipiendo Reges, qui non recognoscunt. Im-
peratorem; quod significat dictio duntaxat, quæ res-
tringit, & limitat. l. obars. C. de prædijis minorū vbi do-
ctores, & inter eos, qui nō recognoscunt Imperatorem
in temporalibus sunt rex Hispaniæ, Fraciæ, & Angliæ.*

27

*Ponderatur
l. 2. C. de offi-
cio. præfecti
prætorio A-
fricæ. l. i. C.
de summa Tri-
nitate. l. mer-
catores C. de
c. mercator-
ibus l. f. C.
de eunuchis
nouella. 8.*

Confirmatur eadem sententia ex confessione Iusti-
niani Imperatoris in l. 2. C. de officio præfecti præto-
rio Africæ illis verbis. *Tubemus etiam vt inuicte; qui
est contra Hispaniam, qui sepra dicitur quantos prouiderit tua
magnitudo de militibus vna cum tribuno suo homine prudente;
& deuotionem seruante Reipublice nostre per omnia consti-
tuas, qui possint & ipsum tractum semper seruare; & omnia
quacumque in partibus Hispaniæ vel Galliæ, seu Francorum a-
guntur virō spectabili duci denuntiare, vt ipse tua magnitudini
referat. in quo tractatu etiam Dromones quatos prouideris ordi-
nari facias. Et quamuis ex illa lege Carolus Grasalius
lib. 1. regalium Franciæ iure; 6. de ducat Iustinianū
in quibusdam partibus Galliæ, & Hispaniæ dominiū
habere non in omnibus, tamen id colligi non potest
ex littera, & genuinus, legitimusque videtur sensus
quem Moline⁹ in principio consuetudinū Parisiensiū
num. 30. scribit quod Iustinianus constitui validum*

Cap. decimū octauum.

exercitum iussit in traiectu, qui est contra Hispaniā,
qui dicitur Septa, & nunc Zeuta in illa extremitate
Africae, quae Gadibus opponitur, ubi est portus Zeu-
tae nunc regni Lusitani, & ibi iubet dremones consti-
tui id est naues veloces, & cursorias sic dictas à Dro-
mo hoc est cursu ex I sidoro lib. 19. atimolegiarum. c.
1. Cassiodoro 2. & 4. & 5. variarum, Zonara 10. 3. in
Mauricio, ut denuntiarent quicquid fieret in Hispani-
a, & Gallia, eo quod essent finitimae regiones, & in
quas nullum Imperium habebat, ut sibi caueret ab il-
lis, & Africa recenter à Vuandalis duce Belisario vin-
dicata tuta maneret, quod idem patet ex Iustiniāno
ex l. 1. C. de summa Trinitate, & fide catholica ibi.
Quos clementia nostrae regis Imperium, diuisione illa, quos
perpensa, quae restringit ex l. ea tamen adiectio. ff. de
verborum significat, ut significet quod non omnes re-
git Imperium suum, sed aliqui erant quos non reg-
bat, ut Hispanos. Item Honorius, & Theodosius in.
l. mercatores. 4. c. de commercijs & mercatoribus sat-
tur regna non esse Imperio subdita ibi. Mercatores tam
Imperio nostro, quam Persarum Regi subiectos, & ibi. Nullus
igitur post hac Imperio nostro subiectus. Nam nō generali-
ter in omnes statuunt, sed in subditos Imperio, cum
sint plures non subiecti Imperio, idemquē habetur l.
fin. C. de eunuchis ibi. Extra loca Imperio nostro subiecta.
Et in nouella 8. quae est in auth. ut iudices sine quo,
quo suffragio Iustinianus numerans prouincias sibi
subditas, ubi praesides, & praefectos constituebat, nō
numerat Hispaniam cum sibi subdita nō esset, ut Gui-
odus Pancirolus in noticia Imperij Occidentali. cap. 3
aduertit. ex quibus satis probatum manet Hispanos
potuisse Romanos à patrio eijcere solo redimentes
regnum vi expugnatum, & vim vi repellendo.

Sed ultra hunc titulum iure belli, & gentium aliū
habet Hispania ex concessione Imperatorum, cum
Iulius Caesar expugnare Hispaniam omnem non po-
tuisset, Cantabros enim, & Astures deuincere non
potuit, & ita octauius Augustus bellum in eos para-
uit, ut Paulus Orosius his verbis recitat lib. 6 cap. 20.
Anno ab Vrbe condita Dccxxvj. Imperatore Augusto Casare
sexies, & bis Marco Agrippa cōsulibus, Caesar parum in Hispani-
a per ducentos annos actum intelligens si Cantabros, atq; Ast-
tures duas fortissimas gentes Hispaniae suis vii legibus sineret
aperuis Iani portas, atque in Hispanias ipse cum exercitu profec-
tus est. Cantabri, & Astures Gallaeciae prouinciae portio sunt,

AD 17

170

qua

28
Titul^o ex cō-
cessione Im-
peratorum.

qua extenuum Pyrenei iugum, haud procul secundo Oceano sub
Septentrione deducitur. Hi non solum propriam libertatem iue-
riparati, verum etiam finitimorum praeuipere ausi Vaceos, et Gur-
gonios, & Auegonas assiduis irruptionibus populantur. Ex
postquam Catabros obsidione famis consumptos nar-
rat, & vltiores Gallie partes quæ montes, syluis
quæ confluxu Oceano terminantur, obsiderent Roma-
ni, nec tolerare possent, nec vincere ipsi certatim ad
voluntariam mortem confugerunt, alij igne, alij fer-
ro, alij veneno eligente: potius mori, quam quod Ro-
mani eos seruos appellarent, & de Asturibus in-
quit. *Astures vero positis castris apud Asturam flumen Ro-
manos, nisi proditi, praeuentique essent, magnis consilijs viriuti-
busque oppressissent.* Quod idem constat ex L. i. lib.
47. & Lucio Floro in epitome ad finem, Episcopo
Gerundenſi lib. 10. historiae Marineo Siculo de re-
bus Hispaniae lib. 10. & Morale lib. 6. & ita eo anno,
& tempore quo Hispaniam redegit Augustus in po-
tatem, pax in vniuerso orbe extitit, & natus est Chri-
stus Deus homo factus propter homines, vt Orosius
dicto loco asserit. Igitur eo tempore id est eo anno quo firmis-
simam verissimamque partem ordinatione Dei Caesar compo-
suit, natus est Christus, cuius adue- tu pax ista famulata est. Et
ita ex i. edictum à Caesare Augusto, vt beatus Lucas
narrat, quod vniuersus orbis describeretur, quod non
parus gloriae Hispanis cumulus adijcitur vt non do-
miti sint donec Christus nasci paratus esset, cum eius
potius voluntati, quam Romanis subij i videretur, ex
eoque tempore Hispania iuri Romanorum subdita
fuit, eorumque legibus gubernabatur, praetores, pre-
sides creâdo, proconsulesque vt Pompeius testatur. l.
2. §. post aliquod. ff. de origine iuris ibi. *Capta deinde Sur-
dunia, mox Sicilia, nem Hispania, deinde Narbonensi provincia*
*totidem praetores quatuor provinciae in ditionem venerant; crea-
ri sunt.* Et Ulpianus. l. relegatorum. §. interdicere. ff.
de interd. & relegatis, ibi. *Moxcio enim Probo Prae-*
sidi provinciae Hispaniarum rescripserunt. Et patet. l. in Lu-
sitania. ff. de censibus, & notitia Imperij Occidenta-
lis. cap. 3. donec imperarunt Arcadius, & Honorius fi-
lij magni Theodosij diuiso Imperio vt Occidentalis
elauum teneret Honorius, & Orientalis Arcadius, cū
quæ in Occidentali ingrederentur Barbaræ, & pere-
grinae nationes Vandalorum, Alánorum, Silingorū
Sueuorum, & ex Gallia intima Hispaniae occupas-
sent, Honorius potentiam eorum exhorrescens cum

Alarico

Cap. decimum octauum.

Alarico rege Gothorum de pacis conditionibus de liberans pacto conuento concessit sibi & suis Hispaniæ, & Galliæ regna, vt sibi expugnarent, & à Barbaris cæteris vindicarent nationibus, ex qua Honorij donatione, & expugnationis, iurisque concessione. Alaricus expellendæ alias nationes sibi & successoribus, & Hispanis adquisiuit Hispaniam, vt auctores sunt Rodericus lib. 2. cap. 4. sanctus Antoninus secunda par. tit. 11. cap. 6. Alphonsus Arevalo in Palentina vita Athanarici Morales lib. 11. cap. 6. & 7. cum alijs. Garibay lib. 8. cap. 1. Couar. c. 1. pract. num. 1. Menchaca lib. 1. controuersiarum. c. 2. Forcatulus de Gallorū imperio & philosophia lib. 6. fol. 389. Itemquæ cum primum Alarico certamen concessum esset expugnandi Hispaniam, & pacis conditione deliberatum, ac pacto conuento actum. Ataulfus vt Romæ dominus magis ad possidendam Romam, & appellandam Gothicam quàm ad expugnandam proficisceretur data est ei vxor Gallia Placidia, quàm captiuam habebat Alaricus strenua, & insignis femina soror honorij, filia Teodosij magni, & dotis nomine regna Hispaniæ, & Galliæ sunt, concessa, & pacto data vt Italia propria libera relinqueretur, illaquæ incredibili prudentia, & sermone miti & blando permulcens maritum, pacem cum Honorio ita composuit, & ex Italia in Gallias migravit, & facta est quedam permutatio vt Carolus Sigonius lib. 10. de Imperio Occidentali anno 411. & 412. explicat, Stephanus Forcatulus de Gallorum imperio, & philosophia lib. 6. fol. 389 & 390. ex Paulo Orofio libr. 7. cap. vlti. Traditionem autem ab Honorio Alarico factam Iornandes de rebus Gethicis his verbis describit. Enim vero cum ciuitate Vesegothorum aplicuisset exercitus, & ad Honorium Imperatorem, qui intus residebat, legationem misisset, quatenus si permitteret vt Gothi pacati in Italia residerent sic eos cum Romanorum populo viuere, vt vna gens vtraque credi possit, si autem aliter bellando quis quem valebat expelleret, etiam securus qui victor existeret, imperaret. Honorius Imperator vtramque pollicitationem formidans, suoquæ cum senatu inito consilio quo modo eos extra fines Italos expelleret, deliberabat, cui ad postremum sententia sedit, quatenus provincias lonæ positas id est Gallias, Hispaniasquæ quas iam pene perdidisset, Gizerixiquæ Vuandalorum Regis vastaret irruptio, si Valeret Alaricus sua cum gente sibi tanquam lares proprios vindicaret donatione sacro oraculo confirmata consentiunt Gothi hac ordinatione, & ad traditam sibi patriam proficiscuntur.

Cap. decimum octauum. 156

postquodrum discessum nec quicquam mali in Italia perpetratum.
 Quod & confirmat Ioannes magnus lib. 15. cap. 14. &
 15. & 17. historix Gothorum & Nicolans Rauallus
 Archiepiscopus Vpsalensis in protestatione pro Euri-
 co Gothorū Rege concilij Basiliensis edita apud loā-
 nem magnum lib. 16. à cap. 28. cum alijs is. cap. 29. in-
 quit. Sublato Arhanarico Constantinopoli è medio Alaricus
 preficitur, qui recto tramite Italiam petens Rauenam usque se-
 liciter peruenit, & cum impetrasset ab Honorio Gallias, & His-
 panias iam à Vuandalis pene destructas, & infra. Vnde ita fa-
 ctum est ut fugatis inde in Africam Vuandalis Gallias, Hispa-
 què adquireret. Et Vuolfangus Lazius libro 10. de gen-
 tium migratione, Mariana lib. 4. cap. ult. de rebus His-
 panix Alberto Kranzio lib. 1. Sueuix, Iacobo Zuin-
 glerio in Scandinauia Garibay lib. 7. cap. 58. & lib. 8.
 cap. 1. & deinde Auitus Imperator id Theodorico
 Regi Gothorum confirmauit dum ei ad imperiale cul-
 mē obtinendum præssto, & auxiliator esset ut colligi-
 tur ex diuo Isidoro in chronico Gothorum, & notant
 Morales lib. 11. c. 30. & Iornandes de rebus Gothicis,
 ideo rectè de Eurico Rege Gothorum loquens, cum
 Gefericius Vuandalorum Rex Africa contentus ma-
 net, ait. Hispanias, Galliasquē sibi iam iure proprio tenens, si-
 mul quoquē & Burgundiones subegit. Ponderato verbo iu-
 re proprio iudicante esse ita proprium, ut nullum ag-
 nosceret alium directum, nec propriū Dominum. Vn-
 de ex dictis colligitur tam iure gentium belli iusti-
 quam donatione, & permutationis contractu, quam
 etiam Imperatorum, & fortius Pontificum decretis
 Hispaniam iure optimo liberam ob omni recognitione
 Imperij manere, ut concludit Ioannes magnus lib.
 15. ca. 26. loquens de Eurico Rege Gothorum Hispa-
 niarum. Debent igitur vniuersa Hispaniarum, & Galliarum
 regna Gothica gentis fortitudini non paruas gratias, quod tunc
 primum per eum à duro Romanorū Imperio liberata nunquam po-
 stea libertatem amiserunt, sed in maiore gloria conscenderunt.
 Ex qua declaratione ita iure fundata colligitur al-
 liqua, quæ nobilitant regna Hispaniarum. Primo q
 Hispania prius libera ab Imperio extitit quam Gal-
 lia, & ideo ut antea libera antecedere debet, idquē
 probatur nam quamuis eodem tempore Honorius Im-
 perator Alarico, & Ataulfo Hispanias Galliasq; con-
 cessit, & Ataulfus utrumquē regnum obtinisset, ut
 Iornandes de rebus Gothicis commemorat, tamen ip-
 se Ataulfus Gallias Honorio donauit, & in ditione
 Roma-

30
 Quod prius
 Hispania li-
 bera fuit ab
 Imperio quā
 Gallia;

Caput decimum octauum.

Romanorum iterum constituta sunt; ut auctor est Isidorus magnus lib. 15. c. 14. in Gothorum, seu eorumque historia hisce verbis. Tunc ergo modo Gallia venienti Araulfo quamvis iam infirmatus esset in regno Galliarum, atque quemadmodum prius Romanis, & totam Italiam in manu illius Honorij Imperatoris, quem historici interissimum fuisse affirmant, libere restituerat, ita nunc Gallias suorum Gothorum laboribus, & periculis adquisitionis expulsi inde fortissimis gentibus ad manus eiusdem Imperatoris gratis donare non dubitavit. Sed quando Gallias donavit Hispanias pro patrimonio ab Imperio liberas retinuit ex eodem auctore inferius. Nam Imperator Honorius cum iam Araulfi beneficio liberam teneret Italiam, & Gallias cogitavit per summam inercitudinem, quomodo Araulfum ex Hispanijs eijceret, Gothorumque nomen penitus inde amoveret, sed non erat tam fluxa fides Hispanorum, ut sine rebus Gothos tanta iniuria per ingratisimum Imperatorem afficeret, iam enim sedes ibi satis quietas pro seipsum Gothici regni gloria disponebat, &c. Interim vero dum Clodoveus dictus Lodoinus, seu Lodovicus regnavit Galliae, & Alaricus Gothus superavit, quandoque Galli Romanis, quandoque Hispanis ut Eurico Regi parvire ex Roderico Tolitano lib. 2. cap. 10. Joanne magno lib. 15. cap. 15. historici Gothorum generali, Historia Hispaniae secunda part. c. 29. & diuino Isidoro era 704. & post Clodoveum etiam in Gallia Narbonensi Gothi regnarunt ut de Leouigildo, Athanagildo, & Recharedo Isidorus in chronico; Gothorum refert Joannes magnus lib. 16. c. 7. cum alijs, Mariana lib. 56. c. 7. cum alijs de rebus Hispaniae, et Romani partem tenebant, ut diximus c. 9. & 10. sed in Hispania quamvis Romani contenderint aliqua oppida occupare, tamquam Sisebuto regi incepto minino liberati ex Ioanne magno lib. 16. cap. 14. dicens de Sisebuto. Hic est enim qui Hispanos a Romano Imperio ita liberavit, ut nunquam amplius Romano Imperio subiecti fuerint teste Mattheo Palamio in supplementis Eusebii, & Theodonymi. Et Cintila Rex perfecit ex Luca Tudensi in secunda part. historia Isidori era 661. dicens. Postquam vero apertum fastidium Regalis ascendit vires residuas, quas in Hispanijs Romana manus retinebat praelio concerto obrinuit, multisque triumphis gloriam praeteritis Regibus felicitate mirabili reputavit, totius Hispaniae infra Oceani velum monarchiam tenuit primas. Idem auctor magnus lib. 16. c. 1. dicens. Romanos sapius, quam saltem Hispanos inopugnantes ita represcit, et prostravit ut reliquis omnibus iniuriis, et terribilibus vel olim vel nuper post Sisebutum

mortem occupauerant, in Italiam trepidi remearent, nec unquam postea subingendis Hispanijs animum adhiberent, itaque Cinthila primus Gothorum Regum sua singulari virtute, & prudentia totam Hispaniarum monarchiam integra liberati restitutam ad suum principatum felici victoria perduxit.

31
Quod Reges
Hispani Im-
peratores di-
cti sunt.

Secundo ex dictis colligitur quod cum Reges Hispaniæ sint superiores in regno non recognoscen-tes in temporalibus alium superiorem, Imperatores in regno sint suo Abb. cap. quæ in Ecclesiarum num. 6. de probat. Redin. de maiestate Principis verb. Imperator numer. 36. habetque præuilegia Imperatorum de quibus l. 2. titul. primo part. 2. Cassianus. quinta part. cons. 24. in cathologo gloriæ mundi Castaldus de Imperatore quæst. 110. merito ex illis ali-qui Imperatores Hispaniarum vocati sunt; vt Rex Sæctius cognomento magnus, in quo & vxore Castelle, Legionis, Lusitanix, Nauarræ, & Aragoniæ regna, & ducatus Cantabriæ in vnum conuenere, & maxima pars Vasconum in gallia, quam vendidit Comiti Pictauiensi, & ita his vnitis Imperatoris titulo acclamatus est, & vocatus Iheronymus Zurita lib. 1. annalium Aragoniæ cap. 13. & Garibay in proemio historiæ Regis Sæctij maioris, & idque Garibay ibidem & lib. 8. c. 32. asserit Imperatorē dictū Sæctiū maiorem appellatum, eodemque titulo Ferdinandū magnum appellatum affirmat idem Garibay li. 11. c. 1. & 7. & Alphonfus sextus eo insignitus est nomine ex Zurita libr. 2. cap. 2. annalium Aragoniæ quod anno. 1084. Garibay libr. 11. cap. 17. refert auctoritate Urbani secundi Pontificis id factum fuisse in remunerationem, quod præces; & diurnum Arabum dictum Mozarabe iusserit exterminari à regnis Hispaniæ. admittens solum Romano more recitari diuina, quod idem asserit idem Garibay in proemio Sæctij maioris, & libr. 8. cap. 32. Genebrardus lib. 4. historiæ anno 1119. Mariana lib. 11. cap. 4. Item & Alphonfus Rex Aragoniæ, qui vxorem habuit Viracam filiam Alphonfi sexti appellatus est vt socer Imperator Beuter lib. 2. c. 10. Zurita lib. 1. cap. 36. annalium, & Alphonfus septimus ita vocatus fuit ex Anacephaleosi Carthagenæ. cap. 77. & Roderico Toletano li. 7. c. 7. Garibay li. 11. c. 27. Rexque Alphonfus octauus ab alijs septimus dictus coronatus, inunctusque est Imperator in Legionensi vrbe à Raimundo Archiepisco-

D d

pp

Cap. decimum octauum.

po Toletano, & confirmauit Innocentius secundus Papa ex Garibay libr. 8. capit. 14. solemnitateque coronationis, & vnctionis Imperialis refert eius historia cap. 30. edita à fratre Prudentio Sandoual, aitque opinionem fuisse plurium approbatam à Pontifice coronationē, & beatus Petrus Abbas Cluniēsis epistia octaua ad Innocētiū appellat Imperatorem his verbis. *Imperator Hispanus magnus Christiani populi Princeps.* Ut mos fuit vſitatiffimus coronari, cognominarique Imperatores, qui Hispaniam simul obtinuerint, idemque refert Zurita libr. 1. annalium Aragoniæ cap. 51. & 52. quo titulo nullus alius Rex in Occidente ornatus fuit ob regnum, cum Imperatores alij non obregna propria, sed quod Romæ ciuitati præſint, Imperatores dicantur in Occidentali Imperio ex Ioanne Baptista Ignatio libr. 1. secundo de Romanis principibus in principi. Molinens in consuetudinibus Parisiensibus titulo de materia feudali in principi. num. sexagesimo & sexagesimo primo.

Vnde si concessione Pontificum titulus imperij Regibus Hispaniarum conuenit, & qui illo vſi sunt earatione adducti fuere, quod aliqua regna Hispaniæ vnita possidebant, vt Sanctius magnus Rex noster Philippus tertius Catholicus, & omnium maximus multo potiori iure hoc titulo Imperatoris potiri debet, & præuilegijs eius frui omnes antecedendo Reges, vt Imperator facit, quia non solum plura regna Hispaniarum coniuncta possidet, & tenet, sed Hispanias vniuersas, quas in Philippo secundo nostra ætas vidit in vno Principe adherentes, quod nulla à Roderici sæculo perpexit. Item & si Imperatores triplici corona ornantur, eoquē honorifico, & insigni titulo condecorantur, quod plura regna gubernent, orbisque partem maximam possederint: noster Philippus, qui orbem integrum Indiarum ab Oriente vsquē ad Occasum antea ignotum hodie Ecclesiæ subditum in spiritualibus labore, & diligentia, sumptuque maximo Regio habet, & vltra Indias Orientales, & Occidentales in Asia, & Africa, in Europa tot regnorum fastigia regit, vt in Italia ditionem Mediolanensem, regna Siciliæ, Corsicæ, Minoricarum, & Maioricarum; Neapolitanum, Galabriam, in Gallia Flandriam, Burgundiam, & in Germania tot ditionum iura habet, & ad regnum

Brita-

32
Potiori iure
quā alijs Re
gibus Philip
po 3. debetur
titul^o Impe
ratoris, &
quare nō Im
peratorū ti
tulo Hispani
Reges vñ
tur.

Britaniæ expugnatio à Pontificibus concessa est, merito Imperatoris orbis noui, & Europæ nomen ei debetur dum nec Traianus, nec Alexander magnus, nec ullus, vt suo loco ex Habrahano Hortelio diximus, notus fuit, qui tot regna, & ditiones moderaretur, & iustiori titulo de eo dicere possumus, quod de Cæsare cecinit Ouidius lib. 1. fastorum,

Si paret à Victis tot sumer nomina Cæsari.

Quot numero gentes maximus orbis habet.

Cum sit Stylus Imperatorum varijs nominibus subactarum gentium decorari, vt patet ex proemio institutionum Iustiniani. Sed attendi forsari debet, quod quamuis cum olim duces exercitus Imperatores dicebantur, vt Scipiones, Fabij, & similes ex Cornelio Tacito lib. 3. annalium in fine, & familiaris est modus dicendi apud Liuium, & Plutarchum, & comætaria Cæsaris, Sallustium, Cicéronem, & alios, ramen quia postea Regum, quorum antiquius est nomen, & titulus 17. tit. 1. p. 2. Romanis odie si in vocabulū elicit, & formidabile, postquam Tarquinius Rex expulsus fuit Liuius lib. 2. ab vrbe condita, ideo Iulius Cæsar, Octauus Augustus, eius successor, & alij nō sunt appellati Reges, ne apud Romanos male audirent ex Dionne in Octanio lib. 52. & 53. sed Imperatores dici coeperunt, & ita Imperatoris nomen, quod antea ad exercitum, & victoriam tendebat, ita vt ex Appiano Alexandrino libr. 2. cap. 12. qui decem mille hostes interfecisset pugna vna Imperator dici posset, non alius, postea ad dominium, & potentiam redactum est, & ad regimen regnorum, & ex duce generali exercitus, qui Imperator dicebatur, hodie appellatur Regum Rex, & dominus orbis Imperator, cum antea monarchiæ Babylonice, Persicæ, Iudeæ Reges appellarent, qui clauum earum, & fastigium tenerent. Apud alios autem prater Romanos Regum nomen in vsu est, non Imperatorum, & eo Reges Hispaniæ malunt vt, potius quam Imperatoris, quia Rex cum à regendo deriuetur cap. 1. cleros distin. 21. cap. scelus. secundo questio. 1. l. 6. tituli 1. part. secunda Pomponius Læus cap. 1. de magistratibus Romanis, sanctus Augustinus libr. 5. de ciuitate Dei, Imperator autem ab imperando dicitur. l. 1. tituli 2. part. tertia, & facilius homines reguntur leuiter, placide quod à guber-

D d 2 nato

33
Vnde origi-
nem habuit
titulus Impe-
ratoris

Cap. decimum octauum.

natoribus fieri solent, quam imperantur dominio, & superioritate, & ita qui nimis seueritate utebatur imperiosus dicebatur, vt Titus Manlius imperiosus dicebatur apud Liliū li. 8. ab vrbe cōdita; Agelliū li. 9. cap. 13. noctium Atthiearum, quia filium eximia asperitate interfecit, quod euentu scēlici, & fausto, non seruauerit disciplinam militarem ex Valerio maximo lib. 2. cap. 7. *Satiū esse iudicans patrem forti filio, quam patriam militari disciplina carere.* Hincquē deducitur ratio quare Christus Deus, & dominus noster in tota sacra pagina non Imperator, sed Rex dicitur, & beatissima Virgo Maria Regina, quia potius patroni, & aduocati apud Deū gubernatores, vt pastores gregis curam ita habentes vt vigilent regendo, & gubernando, quam vt appellemus Christum Imperatorem, & Mariam Imperatricem cum sit nomen imperandi ad terrorem, & formidinē impositum ex beato Dionysio, quem refert Aflitis in constitutionibus Neapolitanis quæst. 1. & 2. & hæc causa potissima extitit cur non Imperatoris nomen sumpserit, non autem uera est, quam lib. 8. historiarū quidam Mediolanēsis Hispanæ nationi hostis infestus anno 1564. scribit, quod denegatus est Philippo secundo petenti Imperatoris titulus à Pio quarto, quod Ecclesia dum diuisit Imperium Occidentale, & Orientale sit detrimentū passa, quin potius petitum est vt sibi sumeret hoc nomen, vt ei absque contentione locus dignior, & potior tribueretur, cum nouum orbem possideret, & ei eius titulus Imperialis deberetur.

Hinc etiam deducitur ratio, qua Goti moti sunt vt Flauij titulo uterentur omnes à Recharedo, vt patet in concilijs Toletanis, & alijs, & apud annales eorum ex notatis per Ambrosium Morales lib. 12. cap. 3. id enim ideo fiebat quod Imperatores Flauij etiam dicebantur, vt Iustinianus in princ. institutionum, quod non intelligens Alciatus lib. quinto parergon cap. 3. legebat Sclauicus quasi Slauios, qui nunc Sclauones dicuntur, vinceret, sed melius Valduinus Hothomanus, & alij in princip. institutionum iuris ciuilis explicant quod Flauius est titulus Imperatorum, tum quod Flauium significat rem splendidam, & magnificam, sublimemquē ex Valduino in proemio institutionum verbo Flauius, tum etiam quod familia Flauia esset Imperatorum, quæ à Vespasiani Cæsaris præclara origine defluxit ex Suetonio. c. 12.

34
Flauij Gothi nomine utebantur, quod esset titulus Imperatorū.

35
Error Alciati.

36
Quid Flauij significet.

35
Flauia familia.

Cap. decimum octauum. 159

in eo, & Domitianus se Flauium nominauit familiā paternam, magis quam virtutem ostentans, & referens, quamquam non defuerint, qui Flauios antiquos operarum vulgares mancipēs fuisse, & ruri colendo assuetos perperam mentirentur, vt est insignis licentia scriptorum in Heroum maiores, vt tunc sibi verosimilia magis tradidisse videantur, cum illos ap-
prime denigrauerint, quorum res gestæ candorem, & lucem singularem patefaciunt, vt notat Forcatulus de Gallorum Imperio libr. 3. fol. 170. & ea occasione Longobardia Flauio Authari Flauij dicti sunt, vt dignitatem Imperialem eo nomine indicarent, & libertatem quod neminem recognoscerent superiores, vt auctores sunt Paulus diaconus lib. 3. de gestis Longobardorum cap. 8. Reginon lib. 1. chroni-
corum anno 517. Sigonius de regno Italiae lib. 1. anno 585. in Flauio Authari, & sanctus Antoninus se-
cunda. part. historię tit. 11. cap. 9. Varonius. tom. 4. annalium anno 306.

38
Ius Hispanie ad Orientale imperium

Addi potest etiam ex regula, qui actionem habet ad rem recuperandam rem ipsam habere videtur de regulis iuris libr. 6. quod Rex catholicus Philippus noster cum actionem, & ius habeat ad imperium Orientale titulus Imperatoris Orientalis competere debet ei & praeuilegium. Causa autem, ex qua ad eum pertinet iure successionis ex historijs altius repetitis ea videtur, quod Andreas Paleologus, qui Despotus Moreæ dicitur filius Thomæ Paleologi alterius Despoti legitimus successor, & hæres Imperij Orientalis Constantinopolitani, & Peloponensis merito nuncupatus frater Constantini ultimi Imperatoris Constantinopolitani, qui ei succedebat in imperio, eo quod alius qui descenderet ex Imperatoribus Orientis Christianis non superstes erat hunc titulum, & ius, quod ad eum pertinebat Andreas dictus in Reges catholicos Ferdinandum, & Elysabeth, & successores transtulit, vt auctor est Iheronymus Zurita fidelissimus historiographus in historia Regum catholicorum libr. 4. capitu. 39. & prius Regi Aragoniæ Iacobo vxor Michaelis Paleologi Imperatoris Constantinopolitani donauerat ius, quod dotis nomine Imperium ei competebat ex eodem Zurita libr. quinto annalium Aragoniæ cap. 105. Ex alioque capite successionis ius competit ob comitatum, & statum Flandriæ, cum Valduinus Comes

Cap. decimum octauum.

Flandrensis Imperator extiterit Constantinopolitanus ex Blondo libr. 6. decade secunda & ei successit frater Henricus ex sancto Antonino tertia part. tit. 19. cap. 2. §. 3. Paulo Æmilio lib. 6. Onufrio Panuino de Romanis Principibus, Nicetas in fine annaliū, Nicephoro Gregora libr. 3. Baptista Ignatio libr. 2. Monarchia Pinedæ lib. 21. cap. 21. 25. 32. 36. & 37. & Henrico ex eis exitit hæres filia eius Iolanta, quæ nupsit Petro Altisiodorensi, cui successit Robertus gnatus, & eius obitu inter Theodorum Lascarum generum Roberti, & Ioannē Ducas generum Theodori successit Theodorus Lascarus filius Ioannis Ducas, & postea Valduinus filius Roberti, in cuius Imperio bella exorta sunt, donec Michael Palealogus expugnauit, & sibi retinuit, & ita in ditione Flandrensi imperium extitit, quod iure successionis competit per 42. seu ex alijs per 22. annes ex supra citatis auctoribus.

His rebus ad fidem historiæ cumulatis reliquum est, ut aliquibus Gallorum obiectionibus satisfaciamus, qui ubiquè & omni occasione Hispanorum gloriæ detrahere student, qui ut inuidi eius macrescunt rebus opimis, & primo Molineus in procm. consuet. Parisiens. num. 26. & Ioannes Igneus in illo tractatu an Rex recognoscat Imperatorem sub. l. necessarios. §. non alias tertia part. numer. 383. ff. ad Silaniam, & alij scribunt Hispaniam subditam fuisse Carolo magno Regi Francorum, & colligunt ex c. volumus. 11. quæst. 1. Vbi Carolus magnus numerat suæ ditioni subiectos, & inter illos Francos, Gallos, Germanos, & Hispanos. Itemquæ & Forcatulus lib. 2. de Gallorum imperio, & philosophia fol. 112. inquit Caroli magni auxilio Africanos Mahumetanos ab Hispania expulsos, & potest ponderari concessio Pontificis in cap. Hadrianus el. 2. distin. 63. ubi Per singulas prouincias Episcopatum, patronatus iura donata sunt Carolo à Pontifice, & in illa ditione *Per singulas* Hispania potest intelligi, sed facilis est solutio. Primo quod textus dicto cap. Hadrianus el. segundo intelligitur ex glos. ibi verb. per singulas, qui exteræ nationis vir antiquus glossator pro Hispanis respondet, nam conceditur inuestitura per singulas prouincias illi subditas, non vero per non subditas, ut est Hispania iam à antiqua ætate libera, & ut omnino libera non à Carolo magno, sed à suis incolis

39

*Respondetur
quibusdam
Gallorum ob
iectionibus.*

incolis recuperata, & in textu dicto cap. volumus Carolus dum alserit suæ ditioni Hispanos subditos non ideo sequitur, quod erant subditi, cum etiam Reges Galliarum se Reges Angliarum nominent, nequē ideo sequitur quod sint eius regionis Reges, immo Hispaniarum catholicis principibus expugnatio Angliarum ab Ecclesia concessa, est, sed ideo potuit Hispanos subditos nominare, quia aliquas ciuitates Hispaniarum à mauris recepit, ut Pampilonensem, quam euertit, & muros destruxit, & Barchinonensem urbem, quod ideo accidit, non quod ad regna Hispaniarum ius habere contenderet, sed quia cum Gothi Galliam Gothicam Narbonensem possederent, & Africam Mauri cœpissent cum Hispaniarum parte à Roderico, Carolus Martellus autem Caroli magni ex Gallia exterminauit eos, sibi quoque cœpit, quod Carolus magnus prosecutus est, & in partes Hispaniarum ingressus anno 801. Lodouicus filius Barchinonem à Mauris consecutus est bello 12. annis antequam decederet, cum animam Deo anno 813. reddiderit, & ex illa parte Barchinonensis comitatus, & Catalonię Hispanis dicitur imperasse sumendo partem pro toto, ut doctissimus Couar. in regula posessorum secunda part. §. 10. num. 6. et ex eo Gutierrez. 2. tomo practicarum lib. 3. quæst. 13. obseruant Ioannem Ferrault, Igneum, & alios auctores Gallos arguentes mendacij, & si hoc foret etiam ibi Carolus ditioni suæ Imperiali, in dicto cap. volumus, & dicto cap. Hadrianus el segundo subditos Francos, & Gallos asserit, cum ipsi contendunt, & vere quod sunt liberi, nec eis dominabatur Carolus ut Imperator, sed ut rex Francorum, ut patet aperte quod Hispania non esset subdita ei ex testamento Caroli magni secundo tomo fol. 83. in annalibus antiquorum Francorum editis in lucem ex blibliotheca P. Pythoei l. c. ubi cum diuidat regna inter filios, Hispaniam non assignat ulli eorum, sed ut terminum regni adhibet profertendo hæc. *Versus Hispaniam, & Occidentem.* Et quamuis comitatus Barchinonensem Hispani aliquando in feudum à Gallis Regibus obtinuissent, tamen cum postea Reges Aragoniarum ius haberent ad prouinciam Prouençiarum permutatio facta est, ut illi ab illa contentione desisterent, & Galli à feudo Barchinonensi ex Petro Beuter lib. 4. cap. 7. & Historia Caroli Regis Nauarræ lib. 3. cap. 6. & antea scripsit breui sermone Rodericus Toletanus lib. 4. cap. 10. ad finem idque cum

40
Carolus magnus
Francis
ut Rex non
ut imperator
dominabatur.

41
Quomodo
Barchinonensis
comitatus
a feudo liberatus sit.

Cap. decimum octauum.

cum antiqua quæstio esset Gallorum Rodericus Toletanus dicto capit. 10. & 11. lib. 4. sentiens sigillatim vrbes omnes numerans ostendit quod Carolus non expugnauit Hispaniam, nec eius dominus extitit vlllo tempore, & id probans numerat vrbes a quibus Regibus captæ, & redemptæ sint, & cum textus dicto. cap. Hadrianus el secundo distin. 63. loquatur de Carolo glos. ibi verbo per singulas satis indicat, quod illa cōcessio Carolo in Hispania non concessa fuit, quia ille nō liberauit eam a Sarracenis, sed Reges eius, immo cum Carolus contenderet vel quod Hispania cum vt Imperatorem recognosceret superiorem, vt Lucas Tudenſis asserit, vel quod vellet vt Alphonſus Castus liberis carens adoptaret Bernardum nepotem ex Pipino filio Regem Italię in regnis Hispanię filium, & successorem ex Paulo Æmilio in Carolo magno, et Zurita li. 1. c. 2. & 3. annaliū Aragoniæ, vel vocat⁹ ab Alphōso Casto veniret ad successionē eius, vt Rodericus lib. 4. c. 10. narrat, & generalis historia Hispaniæ tertia par. c. 10. Valeriana quarta par. c. 9. Mariana lib. 7. cap. 11. de rebus Hispaniæ, Vaseus anno. 809. Anacephaleosis c. 53. qui omnes asserunt Carolum deuictum apud Rōcisuallem, ibique interfectos Rolandum, & alios proceres, quod & Paulus Æmilius, & Carolus Guaguinus in Carolo magno asserunt id tribuentes proditiōi Galalonis Genebrardus in fine lib. 3. in chronico, & quamuis id ex Papyrio Maufonio lib. 2. annalium Franciæ in Carolo magno Ambrosius Morales lib. 13. cap. 23. et 48, diuerso modo ex annorum serie, et computatione narret asserens non eo in bello Bernardum Carpenssem existere potuisse, tamen illi ex Einhardo, vel Reginarcho in vita Caroli magni asserunt q̄ cum in ingressu Hispaniæ victoriam reportasset aduersus Mauros, vt etiam auctor est monachus cœnobij sancti Eperchij, et quidam incertus auctor ex blibliotheca P. Pythoci in reditu Vasconum insidijs superatus est occisso Rolādo Britanici littoris præfecto, et Anselmo comite Palalatij, et alijs ducibus amplissimis Zurita libr. 1. cap. 3.

Addit Robertus Guaguinus lib. 1. regalium Francia iure. t. ex comitatu Flādriæ, Gallię Belgicæ sc̄u datarium Regi Francorum esse Regē nostrum comitem Flandriæ, quod tamen hodie iam cessat, cum tempore quo Franciscus primus Rex Galliæ captiuus His

pania

42

Vt eiecit
sic ab Hispania
Carolina
exercit⁹.

43

Vt Flandrensis
comitatus
a secundo
liber.

pania extitit Caroli. V. Imperatoris catholici, tunc
 vt liberaretur ea pacis conditio, & fœdus fuit, vt a
 fœudo liber maneret comitatus Flandrensis, vt Ar-
 naldus Ferronus, Hubertus Velleius in Francisco. r.
 Guiccardinus in historia sui temporis, Iouius, Ioan-
 nes Esleidanus, & omnes fatentur Galli, & sunt pa-
 cta in archiuo Septimacenſi Regio recondita, & li-
 cet allegentur neceſſitatis oppreſſione celebrata
 capitula extitiſſe obſeruata manent; nec ea obiectio
 ad rem attinet, nam quamuis Flandria eſſet fœdum;
 aut comes Flandriæ ſolueret, Hiſpaniâ diuerſa res
 eſt ab eo comitatu, & libera; & ea ratione non ami-
 tit ius ſuum, vbi de fœudo non agitur; vt aduertit Ma-
 rinus Frechia de ſubfœudis. §. alia etiam fuit. n. 40. &
 41. ſicut clericus ratione fœudi conuenitur coram
 Laico iudice domino fœudi, non vero vt clericus. ca.
 ceterum de iudicijs. cap. ex tranſmiſſa de foro compe-
 tenti, eadem enim perſona poteſt diuerſa ex cauſa;
 & iure ſuperior exiſtere, & inferior altero, vt filius
 ſenator in dignitate præcedit patrem in filiatione eſt
 minor Agellius lib. 1. cap. 2. noſciam Atticarum, &
 ita cum de fœudo ageretur, & comitatu, tunc ceſſaret
 quæſtio de præcedentia, cum de regno Hiſpaniæ tunc
 ſuperior Hiſpania indicabitur argumento eorum;
 quæ notant gloſ. c. quæritur. 2. quæſt. 8. Oſtendiſſe. ca.
 indecorum de ætate, & qualitate, immo ſi hoc atten-
 deretur, Rex Franciæ fœdum debet Regi Hiſpania-
 rum ex comitatu Tolofæ cum comes Tolofæ vaſſallus
 fuerit Regis Alphoſi Aragoniæ, qui dominus, & Rex
 Vaſconũ extitit ex Zurita li. 1. annaliũ. 13. & c. 40.
 Item nec digna hoc loco eſt alia obiectio Ioanis
 Bodini lib. 1. de Repub. c. 9. viri acris ingenij, ſed ita
 petulantis vt a ſancto officio inquisitionis damnatus
 fit liber ille iuſſe Hiſpaniâ Francos exiſtimat recog-
 noſcere, quod auxilio eius à Rege Petro Henricus
 regnum ſuſceperit, quod quam alienum ſit ab omni ra-
 tionẽ quilibet cognoscere poterit, cum non ſit vlla hi-
 ſtoria, qua recenſeatur quod ideo Henricus recogni-
 tionem pollicitus ſit Gallis Regibus, neque vnquam
 poſtulata ſuit, neque conceſſa. Neque potuit id quod
 regni Hiſpanorum erat ſine facto eiudem regni, &
 ceſſione ei auferre. Id quod noſtrum. ff. de regul. iuris, ne
 que regnũ, quod maioratus iure obtinetur, potuit pati
 præiudicium in ſucceſſores ex facto deceſſoris ſui Mo-
 lina lib. 2. c. 10. de primogenijs.

44
 Non quod
 vna provin-
 cia fœdum
 debeat reg-
 num liberum
 ius amittit.

45
 Rex Fræciæ
 vt comes To-
 loſæ fœdum
 debet Regi
 Hiſpaniæ.

CAPVT DECIMVM

Nonum, quo ostenditur debi-

tam antelationem Regibus Hispaniæ ab Ecclesia Ro-
mana esse, eo quod ab eis ampliora, ac potiora
quam ab alijs etiam Gallis acce-
perit obsequia.

a l. 2. C. de officio
magistri officiorū.
l. contra publicam.
C. de re militari lib.
12. l. Imper. S. nego-
riatores. ff. de iure
immunitatis. l. vni-
cuiq; C. de proximis
sacrorum scriiniū
libr. 12. cum cumu-
latis per Boerium
de auctoritate mag-
ni concilij nu. 145.
Methaca in prefat.
illustrium contro-
uersiarum num. 85.
C. 86.
b c. 3. de iure patro-
natus. glo. pen. c. cū
dilectus eodem titu.
Cous. c. 36. practi-
carum.
c. argum. c. fin. dist.
96. c. sicut excellen-
tiam 23. quest. 4. c.
Principes. 23. que-
st. 4. Regū c. 12.
C. 2. parolipomenō
c. 24. Guillelm^o Be-
nedictus c. Rainun-
tius ver duas habēs
filias nu. 112. Cassa-
neus in c. thaloro
gloria mūdi 5. par.
ns. 17.

Hercule Præclare cecinit Boe-
tius libr. 8.

Herculem duri celebrant labores;

Ille Centauros domuit superbos.

Certaminis enim corona tam ex tes-
timonio diuui Pauli, quam omni di-

uino, naturali, & humano iure iuxta laborum mensu-
ram tribuenda est, abundantiusquē, & fructuosius si
pendium amplius laboranti, primaquē a sedes ab
Ecclesia plus de se benemerenti concedēda est, ut ip-
sa grata præstat patronis, qui Ecclesias ditat, aut eri-
gunt, ut ceteri ad sibi cōsulendum, & cultum diuinū
augendum inflamentur, b æquumenim est ut ope-
rarius, qui te ste Paulo primo ad Timotheum. cap. 5.
dignus est mercede sua quāto in Ecclesia, quæ vinea
Domini est, vberius, & pinguius laboraverit, tanto
præstantius, & excellentius pramium, consequatur,
cum ex Aristotele. 7. politicorum. c. 8. Prima sit curatio
rerū diuinarum. Quam Deus ipse principibus ut om-
nium nobilioribus ab eo creatis credidit, ita ut non
cognitionem, sed tutelam eis reliquerit decet enim
ex Diogene apud Stoicū. *Quod optimum est ab optimo
colit, & quod imperat ab imperante.* Itaque omnipotens
Deus operarios præcipuos vineæ suæ Principes con-
stituit, ut eam colant, muniant fiden quē catholicam
per omnes orbis terrarum fines extendant, propa-
gent, conseruent, & defendant, quæ didem S. Tho-
mas lib. 2. c. 16. & vltim. de regimine Principis dicit
& qui in fructu hoc ferendo opulentiores, & fertilio-
res extiterint in sede honoratiori consequenda, & sa-
cris honoribus accipiendis digniores iure optimo iu-
dicandi sunt, c. cum & Gentilis auctor Aristoteles
in Rhetoricis ad Alexandrum protulerit. *Deo promio
res esse in eos, qui maximè illos colunt, & Iustinus libr. 8.
Ille iure a Dijs proximus habetur, per quem Deorum mūt stas*
vindi

Quod subli-
rior sedes a-
plius laboran-
ti debeat.

Regum officium est Ecclesie subuenire, et curare ut una fides sit.
 vindicatur, ideo cum ex Lactantio lib. 3. institutionum c. 20. Nihil sit in rebus humanis religione præstantius, eamquæ summa vi oportere defendi. Hoc Reges serio Semper, & ubique curare debent, ut sicut Dei beneficio immortaliter honore, & sede antecellunt, ita alios pietate, & religione superent, quod consequi debent tribus potissimum generibus officiorum in Ecclesia præstandis. Primum est obedire præceptis Ecclesiæ, augere fidem eius expugnando infideles, & reducendo hæreticos ad gremium eius. Secundum erit Ecclesiam ab hostibus liberare, munire, & protegere. Tercium erigere templa ad Deum colendum, & diuinos venerandos dicere, omniaque ad id conducentia instituere.

Tria genera officiorum que Reges præstare debent erga Ecclesiam.
 Primum genus præstatur ex Lactantio lib. 1. institutionum. c. 20. Ut nulla alia religio, et veneratio nisi vnus Dei tenenda sit. Quæ religio ut ipse ait. c. 28. lib. 4. Non dicitur a relegendo, ut Cicero, sed quod hac conditione gignitur, ut vnus sit fides, ut generanti Deo iusta, ac debita obsequia præbeamus, hunc sequamur, & hoc vinculo pietatis obstricti Deo & religiosissimi, unde ipsa religio nomen accepit. Et ita quod Princeps religiosus præstare debet est, ut sicut vnus est Regum, & populi Rex Deus immortalis, ita vna fides, vna religio, vna Ecclesia sponsa Christi vnum ouile, vnus pastor vnus grex apud omnes sint vnum fidelium cor, & anima vna ex cap. 4. actuum Apostolorum, quod commendat Paulus c. 4. ad Ephesios. solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis vnum corpus, & vnus spiritus, sicuti vocati estis in vna spe vocationis vestræ, vno Dñs, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus, & pater omnium, qui super omnes per omnia, & in omnibus vobis. Quod quidem officium, ut recte geratur, tunc adhibenda sequentia in hoc primo officiorum genere vnum est à se ipso incipere, ut sicut ab alijs obtemperari cupiunt, ita ipsi Deo, & præceptis Ecclesiæ obtemperant, ab iniurijs se temperant, quæ sunt equa, & iusta faciant. Aliud erit ex Xenophonte in pædia quod omnes subditi Dei meruentes sint in fide, & religione vna recti, & honestis moribus vitam degant, maiorum instituta in diuinis tueantur, ceremoniasque sacras retineant. Alterum vero est hæreticos ad fidem reducere vel hortationibus, ubi illæ sufficiunt, cum sæpe quod sensibus insidet, tollantur ex diuino Augustino epistol. 65. Docendo magis quam iubendo, monendo, quam minando. Infidibus enim si quid discrepat non obrumpis per iracundiam, sed paulatim reducis ad concentum, quod

intelligi.

Cap. decimum nonum.

intelligendum erit, vbi integer populus, vel gens aliqua, & ratio peccent, nā si inter fideles aliqui dissentiant à fide catholica, hi illico puniendi sunt, vt fit in Hispania, vbi autem non audiunt monitionis placidam, ac quietam vocem tunc ex Tacito lib. 3. annaliū. *Vt rei agi possint, acie vincendi sunt, quia ex beato Augustino. Melius est vt pereat vnus, quam vt pereat vnitas, & l. 4. C. de hæreticis. Quod in religionem diuinam comittitur, in omnium fertur iniuriam.* Et ita Cyprianus de vili poenitentia Principes hortatur. *Punientur à te, ne tu pro illis puniaris.* Quod Mæcenat vir grauis monuit Cæsarem Augustum Octavianum apud Dionem lib. 52. *Deum semper, & vbiq; cole vt moribus patriæ est receptū, ad eundēq; cultū alios cōpelle, peregrinarū vero religionū auctores odio, et supplicijs prosequere.* Et hæc bella sacræ erūt in cōterēdis, & profligandis hæreticis, cū pro aris & focis dimiceret & cū celsuris Ecclesiæ nō obediunt, cū gladio sp̄irituali iungendum est temporale, & temporalia regna, ditionesquē illis adimi æquum est, & iure diffinitum, & lib. 2. Machabeorum. cap. fin. patet quod Iheremias extendit dextram Iudæ, & aureum dicens. *Accipe gladium sanctum munus à Deo, in quo eicies aduersarios populi mei Israel.* Et libr. 3. Regum. cap. 18. Heliās Propheta occidit Prophetas Bahal, & Iehu, item li. 4. Regum cap. 10. *Æthnicos autem ad veritatem, & lumen fidei adducere Regibus præceptum est, sed in his cum cogi voluntas nō possit, quia ex Curtio. li 8. Nemo Rex perinde animis imperare potest, ac linguis, religio debet esse spontanea, & ita docenda hortationibus Lactantius lib. 5. instit. cap. 14. Quis enim imponat mihi necessitatem vel credendi quod nolum, vel quod velim non credendi, & alibi ibidem. Nihil tam voluntarium, quam religio, in qua si animus auersus est, iam sublata, iam nulla est.* Et bene Theodoricus Rex olim apud Cassiodorum lib. 2. Variarum epistol. 27. *Religionem imperare non possumus, quia nemo cogitur vt credat inuitus.* Idemquē iure canonico constitutum est in capit. sicut Iudei de Iudæis, & notant e doctores, & ita in sacro tribunali Inquisitionis Hispaniarum non puniuntur in fideles nō baptizati, sed solum apostatæ baptizati, qui negant, & deficiunt in fide, quam semel professi sunt, & eam seruare vident, & pollicentur in susceptione sacri baptismatis: igitur Infideles hi non baptizati expugnandi sunt, non vt credere compellantur, sed vt hortentur ad vere credendum, cum ex Bernardo

3
Hæretici vt
compellendi
ad fidem, &
ethnici hor-
tationibus.

e Innocentius, &
Antonius, ca. quod
super his de voto A
nastasius Germoni⁹
de sacrorum immu-
nialibus li. 3. c. 13
nu. 33. Petrus Gre-
gorius de Republica
lib. 12 c. 4. nu. 11.
Iustus Lipsius lib. 4.
politicorum. c. 4.

6
Ad. ca. sicut
Iudæi de Iu-
deis. In sacro
tribunaliqua
sitionis His-
paniarū non
puniuntur nō
baptizati, sed
solū baptiza-
ti peccantes
in fidem, et ne
gantes quod
in baptisma-
re promissi-
runt.

in canticis sermone. 66. *Fides suadenda sit, non imperanda.* Ingenia enim nostra ex Seneca libr. 1. de clementia. *Ut nobiles, & generosi equi melius facili freno reguntur.*

7 *Secundū genus obsequiorum Ecclesiam ab hostibus libera-*
Alterum, & secundum genus, quo obsequia grata Deo Reges Ecclesiæ præstare debent est eam ab hostibus liberare, tranquillum eius statum curare, ut ipsa brachium seculare solet implorare in omnibus ferè negotijs cap. nouimus de verborum significat. cum non ab homine de iudicijs, & in concilijs Cōstātiensi, & Basiliensi ad sedandum scisma, & tollendum, quantum Sigismundus Imperator, & Reges laborauerint, compertum est.

8 *Tertium genus est erigere tēpla, & edificare ad Deum colendū, et diuinos venerandos.*
Tertium genus officiorum erga Ecclesiam describitur à Cassiano, f. & Guillelmo Benedicto, cum Reges erigunt templa Deo, ut ipse colatur, & diuini, ut venerentur, coenobia ædificant hospitalia cōstruunt, Ecclesias ditant, maiestatem cultus diuini ampliant, militares ordines ad pugnam pro Christi fide habendam instituunt exemplo Ioiadis Regis Israelitæ, qui auctoritate sua templa instaurauit lib. 4. Regum. c. 12. & lib. 2. paralipomenon. c. 24. hoc què officium in Regibus commendatur. c. filijs & nepotibus 16. quæst. 7. l. si in aliquam ff. de officio proconsulis. l. hæreditas. ff. de petitione hæreditatis.

In hoc autem triplici genere officiorum duo Christianæ Reipublicæ capita Hispania, & Gallia cum ad inuicem contendant, vtraque natio conferenda erit sigillatim enumeratis vtriusq; obsequijs erga Ecclesiam, ut inde diiudicari facile possit, quæ sit iure potior Ecclesia.

9 *Obsequia rege Gallie in augenda, & defendenda fide catholica.*
Ut autem aggrediamur rem de qua agimus, in primo genere, quo tractatur de fide augenda, conseruanda, & defendenda in Ecclesia Galli Reges eximia laude, & encomio digni semper haberi sunt, & habentur apud Romanam sedem.

10 *Clodouei obsequia.*
Incipiendo autem ab obsequijs Clodouei proto Christiani Regis eorum ipse commēdatur, quod Frācos adduxerit ad fidem, cum Gothis Arrianis bellum gesserit, egrè ferens Galliæ prouincias ab eis possideri, ut scribit Gregorius Turonensis lib. 2. de gestis Francorum cap. 37. qua de caussa Anastasius Imperator, ut Æmilius libr. 2. in Clodoueo. 1. narrat legatos cum corona aurca, patritiatu, & consulari munit ei, quod defenderit Christianum nomen à Vuifigo;

f. Cassane^o in catha
logo. 5. p. cons. 17.
Guillelmus Benedi-
ctus. c. Raimundus
verb. si absque libe-
ris sit. de fidei comis-
saria substitutione
num. 34. & 35.

Cap. decimum nonum.

g. Papius Maufonius li. 1. annalium in Clodoveo, & Nicolaeus Gillius, & Guaguinus in Clodoveo. Annonius li. 1. c. 22. Forcatulus de Gallorum Imperio lib. 6. fol. 381. Sigibertus in a chronico anno. 499. h. Blondus li. 10. de ca. 1. Sigibertus ab anno 725. Adonis ætate 6. anno. 727. Genebrardus lib. 3. anno 730 lbo Carnotensis, Æmilii. Gillius, Guaguinus Mauffonius in Carlo Martello.

thorum furore, & eius laudes scribunt Gregorius Turonensis lib. 2. de gestis Francorum c. 38. g. & alij.

Secundo loco prodijt in medium Carolus Martellus præfectus Palatii sub Theodorico Rege Gallorum. cuius victoriæ aduersus Sarracenos Hispanos celebrantur, qui Galliam Gothicam inuadebant, & aduersus Idolatras in Amnia, Strachia, & Astrachia & Sueuia insulis Rheni, & aduersus Sarracenos Auinionē, Narbonam, Arelatum occupantes, & Aquitaniā, Septimaniāq; dictam hodie Linguadoc, vt hæc, & alia narrant Blondus, h. & alij.

Succesit Pipinus, qui deposito Childerico auctoritate Zachariæ Pontifices, vt habetur. cap. alius. 15. quæst. 6. Rex Franciæ creatur, plurima bella pro Ecclesia, & fide gessit aduersus Longobardos ex auctoribus Gallis in eo, et Genebrardo libr. 3. anno. 756. cum alijs.

Sed longe felicior, & laudabilior fuit Caroli magni filij eius, Romanorumquē Imperatoris Augusti progressus, cuius Imperio Ecclesiæ regnum maxima in Septentrione præsertim incrementa cæpit, tunc enim Germania, tunc Saxonia, tunc Dania suauitatem Christi gustare cœperunt, tunc Poloniæ religionis fundamenta publicè iacta sunt, Bulgaria, Vngaria, Bohemia, Moscovia, Lithuania, pleræquē aliæ Septentrionis gentes se deinceps Christo dederunt, & in eo nouum Occidentis Imperium surrexit, Sarracenos è Galliæ finibus exterminauit, & in pluribus Hispaniæ oppidis eos vt Barchinone, & Pampilonæ superauit, aliæquē trophea aduersus infideles consecutus est, vt auctores recensent Reginus Hincmarus, 190. Carnotensis, Froduardus, Æmilii, Guaguinus, Anonius, Mauffonius, Gillius in eius vita, Adonis ætate 6. anno 796. Albertus Krantzius in Saxonia li. 1. c. 5. & lib. 2. c. 14.

Lodouicus Imperator filius in fide catholica continere regna à patre quæsit fecit, à Siciliaq; Sarracenos expulit ex dictis auctoribus in eius vita, Genebrardo lib. 4. anno 844. Sigiberto eo anno, Sigonio de regno Italiæ anno 819. in Lodouico.

In sacris autē expeditionibus ad recuperandam à Turcis, & Sarracenis terram sanctam Iherosolymitanā quantū reges, & proceres Galliæ excelluerint omnibus patet, maximè in bellis sacris, quæ quatuor præcipua numerantur.

Primum

II
Caroli Martelli obsequia.

12
Pipini obsequia.

13
Caroli magni obsequia.

14
Lodouici Imperatoris obsequia.

15
Primum bel-
lum sacrū ad
expugnandā
Iherosolymā
regnāte Phi-
lippo, I.

16
Alphonsus
sex^{to} Rex Ca-
stellæ nume-
ratur in pri-
mo bello sa-
cro.

17
Secundū bel-
lum sacrum.

18
Tertium bel-
lum sacrum.

19
Quartum bel-
lum sacrum.

Primū cœptum est regnante Philippo. I. Rege Gal-
liæ suadente Petro Eremita Gallo iubente, & excita-
tante Vibano. II. Pontifice maximo in concilio Cla-
ramontensi ducibus Gothofredo Bilonensi, siue Bul-
bo Gallo oriundo ex Bononia, & Principe Lotharin-
giæ Eustatio, & Valduino eius fratribus, Hugone ma-
gno fratre regis Francorum, Raimundo comite Tolo-
le, Roberto comite Normanorū, & alijs innumeris, in
quibus & Alphonsus sextus Rex Castellæ numeratur
qui et Iherosolymā recuperarunt, & eius regni Regē
Gothofredum Bullonem crearunt, aliasq; ditiones à
Turcis i eripuerunt.

Secundū bellum sacrū alij numerant cum Calixtus
secundus Pontifex capto Valduino. II. Rege Ihero-
solymitano à Balahac Parthorū Rege post innume-
ras victorias, ne reliqui Christiani amillo Rege oppri-
merentur instante Veramūdo Patriarcha Iherosoly-
mitano Venetos excitauit ad opē ferendā, qui mag-
na classe comparata Dominico Michaelē duce anno.
1122. ad Ioppē delati eam urbem obsidione liberant
aliasq; victorias obtinentes inuidia Emanuelis Impe-
ratoris Græci reuersi Valduinum iam redēptum, ani-
matumq; K relinquunt.

Tertiū bellū sacrum, q̄ secundum Massonius appel-
lat li. 3. in Lodouico. VII. dū valde vrbes Iherosoly-
mitana, totumq; regnum, & exercitus Christianorum
opprimerentur, ne perirent diuino Bernardo oppida-
tim, & regionatim ad bellū exhortāte, Eugenioq; 3.
Pontifice laborante in ea expeditione profecti sunt
Cōrdras Imperator, & Lodouic^{us}. VII. dictus Iunior
rex Galliæ contracto magno exercitu ex Germania,
Gallia, Italia, Hispania, Angliā, & ferē omni Europa
vbi cum exercitus per Germaniā, & Pannoniam itine-
re facto in Thraciā perueniret, in Asiā traictus fa-
me, ferro, errore viarū, hostiumq; dolis maximē inter-
ijci, Coadi i gatur reges cum reliquis exercitus in Sy-
riā nauigare ad Iherosolymā peruenierunt salui, atq;
intolūmes recreatis copijs, cū Damascū obsiderēt dis-
sidio, ac dolo cuiusdā Assyrj obsidionē soluūt, & cla-
dibus acceptis Græcorum artibus, & perfidia, & Tur-
carū dolis, stratagemateq; nulla re memorabili gesta
in patriā rediere, vt multi cōmemorant l auctores.

Quartū bellum sacrum, q̄ tertium Massonius lib. 3.
annaliū in Philippo Augusto appellat, inde ortū est,
q̄ Saladinus Vidonē Regē Iherosolymitanū capiēs,

i Fucherus Carno-
tensis c. 2. cum alijs
in historia Guillel-
mus Tyrinus de belle
sacro li. 1. c. 17. Blo-
dus lib. 4. dec. 2. Pla-
tina in vita Urbani
2. Benedictus Accol-
tis de bello cōtra Tur-
cas pro Christi sepul-
chro lib. 1. Ritis li.
3. de regno Neapoli-
tano Genebraydus
li. 4. anno 110. Æ-
milius li. 4. Masso-
nius, Guaginus, Gil-
lius, et alij in Philip-
po. 1. Sigiberrus in
chronico āno 1096.
Zonaras to. 3. Chris-
tianus Massens lib.
16. historia Sabelli-
cus lib. 5. decade. 1.
historia Venetia
Kranzins li. 5. Sa-
xonie. c. 14.
K Platina in Calix-
to. 2. S Antoninus.
2. p. historie tit. 17.
c. 6. §. 3 cū alijs Ty-
rius de bello sacro
li. 12. c. 13. & 14.
Pontacus, & Palme-
rius in chronico Mo-
narchia li. 20. c. 15.
§. 1. & 2.
I Nicetas Choniates.
li. 7. de rebus gestis
Manuelis Comeni
Tyrinus de sacri bel-
li li. 16. c. 13. Hel-
modius in chronico
Slauorū. c. 61. Plati-
na in Eugenio. 3.
Massonius, Æmi-

Cap. decimum nonum.

lius, Guaguini⁹, et a
l in Lodouico. 7. *sup*
plemen. um Sigiberti
in chronico año 1147
 & 1148 Gonebrar
du li. 4. anno 1145
Sigonius de regno
Italia lib. 11. anno
 1147. in *Conrrado.*
 2. *Krantzius lib. 6.*
Saxonia. c. 14. San-
ctus Antoninus. 2.
p. tit. 17. c. 8.

m Blondus li. 6. de
cade. 2. S. Antonin⁹
 2. p. 11. 17. c. 9. § 18
Poljd. rus Virgilius
libr 14. in Richardo
 1. *Æmilius Guagui-*
nus, Massonius, &
ali j in Philippo. 11.
Sigonius li. 15. de re
 gno *Italiae* año. 1118
Genebrardus eo an-
no, & suppleme tū
Sigiberti, monar-
chia, Pineda li. 21. c.
 8. §. 2. & c. 9. 8. 3.
n Blondus lib. o. de
cade. 2. Pa'merius
chronico año 1266.
Genebrardus lib. 4.
eo anno, & additio-
nator Sigiberti, Mas-
sonius Guaguinus,
Æmilius, Gillius
in beato Lodouico,
Sigonius li. 19. c. 20.
 de regno *Italiae.* 5.
Antoninus. 3. p. tit.
 19. c. 5. & o. *monar-*
chia lib. 21. c. 35. §.
 1. & lib. 22. c. 4.

ac superans in potestatem suam urbem sanctā dedi-
 tione redēgit, quē die Veneris à Christianis capta eo
 dē die amissa, & ab Urbano. 2. Papa recuperata, Urba
 no. III. Pontifice per dita, qui nūtio accepto prę mœ-
 rore animā egit, Clemēs tertius, post Gregoriū cōstau-
 valde laborauit, vt expeditio ad recuperandam fieret,
 & cū auctor esset eius expeditionis Federicū Im-
 peratorē, Philippum secundum Regē Gallię, Hērri-
 cum. II. Anglię, & eo mortuo Ricardum primum, &
 Guillelmum Sicilię Regem, & Ducem Burgundię, a-
 liosq; innumeros in vnū contraxit, factaq; expedi-
 tione maiori quā visa fuerit in Occidētē ardore, & a-
 lacritate animorum crucē omnibus recipientibus per
 Pontificem, postea tamē Philippi, & Henrici patris,
 deinde Ricard filij dissidio Philippus reuersus est,
 & Ricardus Cyprum insulam, pluresq; vrbes ab infi-
 delibus cępit, vt colligitur ex multis *m* auctoribus,
 qui hoc bellum sacrum commemorant.

Quintū bellū sacrū à beato Lodouico rege Galliarū
 bis expeditiō faciēte gestū est, & in prima captiuita-
 re detēt⁹ fuit, in secūda post victos in Africa Sarrace-
 nos, & alias obtētas victorias animā deo reddidit ex
 Ioāne Dño Ionuilę in ei⁹ historia, & alijs n auctorib⁹.

Quibus Regū Galliarū obsequijs erga Ecclesiā enar-
 ratis reliquum est, vt ad res gestas ab Hispanis regi-
 bus circa fidē Ecclesię augendā, & colendā deueniamus.
 In quare describenda, vt quę trāslatitia sūt, & cō-
 munia omnibus omittamus, illę peculiare Hispanię
 causę recēsendę erunt, in quibus neq; gēs est vlla, ne
 q; natio absit inuidia, cuius vel plura, vel maiora, vel
 vt ausim dicere paria in Christianā Rēpublicā, cuius
 Roma caput est, & in Ecclesiā eius argumenta sint fi-
 dei, pietatis, religionis, & beneuolentię, neq; audirē
 ista profiteri, nisi & vera esse cōstaret, alioquin sciebā
 scelus esse corā Ecclesia parū certa dicere, nedū falsa,
 cū mendax in petra or iure optimo gratia apud eam
 carere debeat. c. super litteris cum alijs de rescriptis.

In hac autē sacra scena primā personā agat Cocceius
 Nerua imperator, quē licet Narniēsem Eutropius li.
 10. in Nerua affirmet, cū Narnia sit oppidū in sexta re-
 gione Italię ex Plin. li. 3. c. 14. tamē Sex. Aurelius Vi-
 ctor in Nerua, quē Narniēsem prius dixerat extra Ita-
 liā genitū affirmavit, & ita Hispanum fuisse, qui His-
 panū Traianū adoptauit, omnes asserūt, cui Hispano
 Imperatori licet Æthnico Ecclesia gratā memoriā ex-
 hibe-

20

*Quintum bel-
 lum sacrum
 à beato Lodo-
 uico rege gal-
 liarum.*

21

*De obsequijs
 Regum His-
 panie circa
 Ecclesiam.*

22

*Nerua His-
 panus impe-
 rator electo
 sanxit, ne
 Christiani
 cruciarentur*

hibere debetis enim cū Domitian⁹ scūissim⁹ & impi⁹ odio Immani in Christianos sequeritalios crudeliter trucidādo, alios relegādo, in Insulasq; deportādo, edictūq; prohibuerit ne hīdes catholica profiteretur, ipse Neluā edicto sanxit vniuersali, vt religio Christiana publicē profiteri posset, exules catholicos principē diuū Ioannē Euangelistā in Pathmos Insulā relegatum restituit, vt auctores sunt omnes p̄ historici.

23

Traian⁹ Hispanus optim⁹ moribus, & edicto sanxit ne Christiani iniurias, & erūmnas paterentur.

Secundo in lucem prodeat Vlp̄ius Traianus, quē licet Onufrius Panuinus lib. 1. de Romanis principibus ex vrbe Tudertina in Vmbria natū asserat, tamen errore deceptus est ex eo, quod Aurelius Victor in Traiano, & Eutropius lib. 10. in Traiano scribunt ex vrbe Tudertina in Hispania ortum fuisse, sed certius est natum in oppido Italicē, quod est provinciarū Tudertinē in Hispania, vt colligitur ex omnibus q̄ historicis. Italicam autem alij dicunt oppidum esse hodie, quod Hispanē dicitur. Scuilla la vieja prope Hispaniam, vt videntur sentire Morales lib. 9. c. 28. Pineda in monarchia lib. 11. c. 28. §. 3. in secunda par. Alij dicunt esse oppidum Azagua in Bætica ex Mariana de rebus Hispaniæ lib. 4. c. 5. Alij Pedraza ex generali historia 1. par. c. 119. Huius Imperatoris sæculo licet Ecclesia passa sit persecutionem, plurimiq; martyres ecclesiæ coronam sint adepti, tamen in eo adeo iustitia, probitas, & omne virtutum genus floruit; vt questio sit valde anceps in Ecclesia Dei volumine integro disputata an anima Traiani orationibus beati Gregorij & pœnis inferni sit liberata, & hisce verbis laudatur. apud Suidam in dictionario historico littera. T. verbo Traianus. Traianus Romanorum Imperator adeo bonus, & p̄ os improbitatis, & iustus vt aliquando stricilum ensē coram præcoribus suis præfecto pratorij tradiderit his verbis. Cape hūc ensē, & si bonus fuero pro me, sin malus contra me eo tritor. Et tandem scūitiam in Christianos reprimens, eorū quē probitatē vt vir probus agnoscens edicto iussit ne persequerentur, nec supplicij afficerentur catholici, vt Plinius Iunior hortatus est lib. 7. c. 8. epistolā rū, & consecutus vt in relatione ad Traianū de Christianis asserit, & obseruant omnes auctores.

24

Ælius Adrianus Hispanus verus si eri iniurias Christianis, & rēpla Deo condidit.

Tertio adducitur Ælius Adrianus, quē Hispanū affirmat generalis historia Regis Alphōsi. 1. p. c. 20. & Italicæ eodē oppido, quo Traian⁹ natū esset Vasc⁹ anno 119. Morales li. 9. c. 31. & alij s̄ auctores, & municipē Traiani appellat Dio in Adriano. Aliqui tamen

p̄ Eusebius lib. 3. c. 15. & 16. historia, Ecclesiastice Nicephorus lib. 3. c. 11. Orosius lib. 7. c. 7. Dio, et Eutropius in Nerua, Varonius 1. c. 0. annaliū anno, 98. & 99. q̄ Strabo lib. 3. Varonius. 2. 10. annaliū in initio, Dio in Nerua in fine, Pacatus in p̄ anegerico Theodosij, Baptista Ignati⁹ in Traiano, Eusebi⁹ in chronico āno 105. Marinius sculus li. 11. ca. 2. & Vasc⁹ anno 100. in chronico.

r Eusebius lib. 3. c. 27. Nicephorus lib. 3. c. 17. Orosius li. 7. c. 8. Tertullianus in apologetico. c. 2. Varonius. 2. 10. āno. 104. Suidas verb. Traianus. Sulpitius Sever⁹ sacre histor. li. 2. s̄ Mariana li. 4. c. 5. Monarchia li. 11. c. 31. ex Eutropio lib. 10. in Adriano.

mē vt Spartian⁹ in Adriano; & Vatonio, 2. to. āno. 119
Romę natū afferunt ex genere Hispano. Elío Adria-
nio Traianj consobrinō parente, & matre Hispana
Gadicensi, is tamen licet initio falsa opinione ductus
in Christianos sauerit, ad meliorem frugem, & sen-
tentiam rediens veruit, ne eis fieret iniuria, & Chris-
tum vt vnum ex Dijs coluit, delubraqū in eius ho-
norem condidit, vt patet ex historicis.

Quarto Antoninus Pius Imperator profertur, quē
Hispanum fuisse generum Adriani affirmant Mari-
neus sculus lib. vltim. cap. 4. Vaseus anno 140. Orig-
nem autē ā Gallis duxisse auctor est Iulius Capito-
linus in Antonino Pio & Varonius ex eo. 2. tomo.
anno. 140. qui catholicis non fuit infestus, sed fau-
tor eorum ex Eusebio lib. 4. cap. 10. Nicephoro lib.
4. capi. 19. Varonio supra: sed vt Ethnicos Impera-
tores omittamus, ad catholicos sermonē cōuertamus.

Primus ex catholicis Imperatoribus in memoriam
reducatur magnus ille robore animi, & moiet religio-
nis sanctitate Theodosius, quē Hispanum fuisse ne-
mo negat Italicę natū, Traianoquē sanguine cō-
iūctum, vt omnes historici consentiunt, & La-
tinus Pacatus in panęgirico eotam eoi habito pro-
tulit dicens: *Nam primum mater sibi Hispania est terris, om-
nibus terra felicio.* Idem Claudianus cecinit, vt bea-
tus Ambrosius in oratione funebri Theodosij con-
cionatus est. Is autē, vt Aurelius victor in Theo-
dosio narrat, Theodosius dictus est ā verbo Greco
Theos quasi ā Deo datus, vt sunt verba eius. *Hinc fe-
runt nomen somnio parentis monitis sacrauisse, vt Latine intel-
ligimus ā Deo datum, de hoc etiam quibusdam oraculis in Asia
diuulgatum est, vt cum eum Valenti dicerent successurum, cu-
ius nomen ā theo atque Grecis litteris iniciaretur, quę cog-
nitione Principj deceptus Theodorus, cum sibi compertum pra-
sameret, celestia cupidinis supplicia perfecit.* Et non solum
nomen ei diuina, & celesti monitione imposu fuit,
sed vt omnia eius diuina essent, diuinitus etiā Theo-
dosium participem Imperij Gratianus sibi fecit, cum
enim vt ait Cassiodorus in tripartita lib. 9. cap. 4. His-
paniæ natus, ac educatus esset, & ab illa vt dux exer-
citus euocatus. *Conceperit in somnijs quod sanctus Melitius
Antiochene ciuitatis antistes clamyde ipsum vestiret imperia-
lis, & corona caput ornaret.* Cuius electionem sanctus Au-
gustinus lib. 5. cap. 25. de ciuitate Dei commendat, &
Claudianus de quarto consulatu Honoriacæ carmina
condidit.

Hec

27
Theodosius
Hispanus ca-
tholicus Ec-
clesiā auxit,
& fidem am-
pliavit.

27
Vnde dictus
Theodosius.

33 Cap. decimum nonum

hoc tempore in Orientali & Occidentali Imperio Theodosium in temporalibus, & Damasum Papam in spiritualibus habuit v. nobilissima regio gloriam possit tantæ felicitatis euentu quanta nulla in orbe terrarum toto omnium sæculorum decursu, vt vtrum quæ Imperium Ecclesiasticum, & seculare obtinerent originarij eius, & hoc vnum habuit Imperium Theodosij, quod eius progenies, & familia diutius imperauit in orbe Romano, quam Imperatoris vilius, qui fuerit ante ipsum cuius laudes recesserint omnes & auctores. Et hodie felicissima memoria eius ab Ecclesia grata, & pia supplex pro patria Hispania orat, vt patriæ locus concedatur debitus, cum ipse ab illa prodies locum excelsum dederit Ecclesiæ, simulq; offert eandem rem petentes Arcadium, & Honorium Imperatores filios, & Theodosium nepotem omnes catholicos, qui zelo fidei Hispano religionem catholicam conseruauerunt, & coluerunt, hæresesquæ profligarunt, & Idolatriam extirparunt, vt de eis, testantur omnes scriptores.

Præter Imperatores, quos genitrix fecunda Hispania plures genuit in medio Ecclesiæ theatro pro se Constantinum Imperatorem producit. Non Hispanum nec genere nec origine, sed Hispani. Osij consilio, doctrina, atq; hortatione Christianum institutum, eiusque consilio à Constantino fides catholica profiteri publice cepit, radices egit, congregata sunt concilia. Idolatria extirpata, & de sacra fide consilio & miraculo artificio, & diuitijs affluentes, Ecclesia locupletata donationibus opulentissimis, ditionibus, regnis, aureis, & sacrum illuxit Romanis Pontificibus, & sed apostolica, nam certum est, vt diximus. c. 8. quod Osij industria, & opera Constantinus lucem fidei, & veritatis agnouit ex Zosimo lib. 2. historiarum, & Euagrio lib. 2. cap. 40. historiarum Ecclesiasticarum, vt ita Osij ope, religionem, & diuinam eruditionem totus orbis terrarum fidei profiteretur.

Necque hoc loco abs re erit regnum Hispaniæ de cuius dignitate agitur, in memoriam reuocare ab eo gestis, & incolis Hispanis cum à Gothis, Vandalis, Alanis, Sueuis, Silingis, & alijs nationibus corruptissimis moribus imbutis cruciarentur Hispani, omnibusque teruis intenderent barbari, tunc illi catholici laxare fidem, & heresim Ariasam inducere, sed quamuis opprimerentur ab eis, assiduamq; habitatio-

30
Felicior omnibus regionibus Hispania quod si nunc eodem tempore Theodosium in temporalibus, et Damasum in spiritualibus Principes habuerit.

31
Progenies Theodosij durauit imperio quam vilius Imperatoris antea

32
Arcadius, et Honorius filij, Theodosij & Theodosij nepos,

33
Osij Hispania Ecclesiæ debet Constantini donatio per ei factas et officia eius in Ecclesiam

34
Regnum Hispania Gothos, Suevosq; ad fidem reduxit.

x Zonaras. 3. tom. Zosimus li. 4. historia, Marcellinus in chronico, Claudianus, & Pacatus in Panegyricis, Beatus Ambrosius in oratione funebri, Varonius 4. to. ab anno 379 cum alijs, Sigonius lib. 8. in fine & li. 9. in princ. de imperio Occidentali Onofrius Panunius lib. 1. de Romanis principibus Morales li. 10. c. 43. Vaseus anno. 382. Mariana li. 4. c. 20. Marinus siculus lib. 2. de imperatoribus qui fuerunt Hispani. y Orosius li. 7. c. 24. Paulus diaconus ad Eutropium in eorum vita. Marinus Siculus supra. Morales li. 11. c. 1. cum alijs. Mariana lib. 4. c. 21. Generalis historia Hispaniæ 1. par. c. 148. Sigonius lib. 11. de imperio Occident. Nicephorus lib. 13. c. 38. Varonius 5. tom. anno 395. Monarchia lib. 14. c. 7. & 8.

nem, & cōsuetudinem haberent, simul in eadem domo commorantes ex Zurita libr. 11. annalium Aragoniæ cap. 1. tamen ita viguit constantia Hispanorum in fide catholica conseruāda, & tuenda, vt nihil illis noceret aliorum perfidia, sed Vuandalos à se abiecit in Africam, & Alanos, Gothos, & Sueuos & alios superatos fide Hispanorum ad eam adduxerunt, nam eo ipso tempore, quo perfidiam Arrianam Gothorum Reges fouere conati sunt, nunquam catholici incolæ Hispani vllis persecutionum procellis ab orthodoxe fidei confessione potuerunt auelli, vt numerosus martyrum chorus, & concilium Toleranum secundum, Tarraconense, Gerundense, Ilerdense, Cafaragustanum, quæ per ea tempora maximo cum Christianæ Reipublicæ bono celebrata sunt, indicant, & ita pietatis, & religionis Christianæ constantia illorum per fidiam superauit, & Christiani omnes manserunt vt Saluianus Malsiliensis, & Orosius alio loco citati dixerunt pro uidentia Dei effectum fuisse vt Gothi transirent in Hispanias, tum vt probaretur fides eorum, tum etiam vt ea vinceret Gothos & alios adducendo ad veram fidem, & semel adductis illis ita religio floruit Hispaniæ, vt auctoritatem concilia, & præfules exuendi imperio Reges turpiter, & flagitiosis moribus vitæ agētes haberet veluti si heretici foret, vt Eugubinus Bozcius cap. 13. aduersus Manichæum in tractatu, Imperia pendere à virtutibus aduertit, vt in concilio. 4. Toletano in fine legitur de Suintilla, quem concilium narrat se ipsum priuasse regno metuentem, quod concilium cum exeret Imperio, cum tamen adhuc non constet qua corruptione morum Suintilla laborauerit

33
Commendatur & eius fidei Hispanorum, quod reges exuerunt regno ob mores corruptos.

36
Suintilla in concilio Toletano. 4. regno ob scelera vitam priuasset, cum tamen non constet quibus vitis laborauerit.

37
Dissensio inter auctores de Suintilla moribus.

nam aliqui historici potius eum laudant, patremque pauperum nuncupant, restauratoremque patriæ, qui è finibus totius regni Romanos eiecit, vt notant multi & auctores. Et Lucas Tudensis in historia collecta à beatis Isidoro, & Ildephonso, & à se ipso in lib. 2. in fine in collectis à beato Isidoro era. 661. asserit Vascones superasse Suintillam, plura gefisse laudabilia, priorem monarchiam in Hispania instituisse omnibus Romanis profligatis, pluresque virtutes usque ad extremum vitæ habuisse, & Ioannes magnus lib. 16. Gothorum historiæ cap. 16. hæc de illo ait. Itaque Cinthila

primus Gothorum Regum sua singulari virtute, & prudentia totam Hispaniarum monarchiam integræ libertati restitutam ad suum principatum felici victoria perduxit, deinde Vascones in vicin-

& Rodericus Toletanus li. 2. c. 18. historia Hispanorum Didacus Valera. 3. p. c. 26. Generalis historia Regis Alphonsi 2. p. c. 47.

Cap. decimum nonum.

vicinas terras irumpere ausos non solum forti manu repressit, verum etiam subiugatos coegit, ut suis sumptibus, & laboribus civitatem Olitensem edificarent, demum toto Reipubl. ca. statu domi, & foris optime instructo Toleti extremum vitæ suæ diem absoluit tanto omnium subditorum luctu, quantus vix possit in funere vicini, atque optimi parentis impendi. Alij asserunt crudelē, & immanem fuisse, & ideo Dagoberti primi Regis Francorum auxilio Sisenandum eiecisse regno ut Sigibertus in chronico anno. 644. refert, & Paulus Amilius lib. 1. historiæ Francorum in Dagoberto primo, Vascus anno 631. conciliat has sententias dissidentes Ambrosius Morales lib. 12. ca. 16, & 17. Mariana lib. 6. c. 4. & 5. quod initio regni mansuetus, optimus, & strenuus extitit, postea vero deficiēs in virtute vitij abundavit, quibus convictus reliquit regnum metuens eo priuandum fore, sed id repugnat supradictis tū Isidori oculatissimi testis historiæ relatæ apud Lucam Tudensem, cuius mentionem fecimus, tum etiam scriptis à Ioanne magno & ab alijs grauissimis auctoribus, ex quibus patet tã progressum, quam exitum vitæ foelicissimum habuisse nisi dicamus tres fuisse Cintillas, alium Cintilam patrem, de quo dicti auctores agunt, alium Cintilam filium, quem frater Sisenandus exclusit à regno, & occidit, cum primogenitus frater esset ad quem iustè regnum deferendum fuisset, & de hoc agunt doctores Galli, cum Dagobertus ad expellendū Cintilam auxilium dederit Sisenando, ut notat Ioannes magnus lib. 16. c. 17. de quo concilium Toletanū agit, ut Sisenandi regnum confirmaret, cum huius regis tempore quartum concilium Toletanum sit congregatum, ut ex eo, & auctoribus patet, & hunc ut iusta occupatio videretur Sisenandi corruptis moribus præditum constituunt auctores Galli. Alter Cintila fuit, qui post Sisenandum regnavit ex beato Ildepho lib. 3. in princ. in historia Lucæ Tudensis era 674. quem per quinque annos agnovit beatus Isidorus ex eadem historia, de hoc quæ scripsit Ioannes magnus li. 16. cap. 18. optimum Regem describens fuisse, & quod gloriosa morte sublatu8 gloriam meruit immortalē. Valera. 3. p. historiæ c. 28. Mariana li. 6. c. 6. Palentina historia Alphonsi Arevalo. 3. part. cap. de Suintilla, 28. Rege, & generalis historia. 2. part. c. 47. cuius tempore floruit beatus Eugenius Toleranus præsul, & deniquè constantia Hispanorum digna fuit, quod cū Callia

Historia
Toletana
lib. 1. c. 10
lib. 2. c. 10
lib. 3. c. 10
lib. 4. c. 10
lib. 5. c. 10
lib. 6. c. 10
lib. 7. c. 10
lib. 8. c. 10
lib. 9. c. 10
lib. 10. c. 10

39
Gallis nomē
amiserunt
per Francos
non Hispani
per Gothos,
quia per
Gallos non
conuersi fue
runt.

40
Excollitur
fides Hispano
rum capta
Hispania à
Sarracenis.

41
Reges Hispani
mūnēra
offerunt Ec
clesiæ Roma
næ, ex par
tibus
victorijs.

42
Alphonſus
ſextus in vic
toria prope
Vbedam mi
ſit Eccleſiæ
Romane vi
ctoriæ nūtiū

43
De muneribus
miſiſ Al
phonſo. 11.
Pontifici Be
nedicto vn
decimo.

Galli non Francos ad fidem reduxiſſent, ſed ipſi Cro
tildis vxoris Clodouei induſtria cum Clodoueo ſint
conuerſi, Franci non Gallorum nomen aſumpſerunt,
ſed potius Galli priſci ſuū nomē, & regni amiſſerūt,
& Galli Frāci deinceps dicti ſunt, at vero Gothi per
Hispanos ad fidem redacti nomen, vt fidem retinue
runt, & Gothi nomine derelicto Hispani omnes dicti
ſunt vetuſto, & originario conſeruato nomine.

Gothorum autem ætate tranſacta cum vitijs Ro
deriei Regis, & ſubditorum in manus incidiſſet His
pania infidelium Sarracenorum ex Africa venien
tium, Hispani capti, & ſub poteſtate Maurorum fidē
ſaluti anteferre, & in fidei decore vitam cum morte
commutare, pro ea dura pati non dubitarunt, & ex
Aſturibus reliqui, qui ſaluū euaserunt, bella aſſidua
cum Sarracenis gerere cœperunt, & illi, ſucceſſoreſq;
ſequentes eos ab Hispania exterminarunt nomine de
lecto tropheo, & triumpho ſummo Hispanorum con
ſecuto. In omnibuſquē victorijs Dei auxilio habitis
ita grata Hispania exitit Eccleſiæ Romanæ, vt ſem
per eam vt matrem agnoſceret, cuiuſquē præciſibus fa
rentur conſecutos Hispanos victorias, & ita redde
bat rationem omnium rerum geſtarum Pontifici
buſ, ſic enim legimus de Alphonſo ſexto in illa inſi
gni victoria prope Vbedam in oppido Nauæ à Tolo
la, quam à Mauris obtinuit, in cuius memoriam feſtū
exaltationis crucis menſe Septembri celebratur, ille
enim ſtatim vt triumphum conſecutus eſt Deo gra
tias primum agens, ſpoliaquē Eccleſiæ Toletana of
ferens, Innocentium tertium per litteras certiorē
fecit, victoriæq; miſit dona, vt epiſtolam integram re
fert Mariana de rebus Hispaniæ lib. 11. ca. 25. & ei
uſ facit mentionem Zurita annalium Aragoniæ prima
par. lib. 2. cap. 60.

Item cum Rex Albohazenus Belamarinus, qui ex
Africa cum claſſe ingenti tranſfretauerat Hispaniam
adiens viginti millia equites, & quatuorcentum mil
lia pedites ſecum adferens, & præter eos Regem Gra
natiæ, & alios cum innumeris gentibus ſibi adhæren
tes Tarifaſ obſidione oppreſſit, & eam defendentiſ
Alphenſus vndecimus Rex Caſtellæ vna cum Alpho
ſo Rege Luſitanæ auxiliante ita inſignem victoriā
in bello, quod nuncupatur à Salado, obtinuit, vt ſo
lum viginti ex Chriſtianis deficientibus ducenta mil
lia Maurorum in proelio, fugaquē ceciderint alijs ca
ptiuſ

Cap. decimum nonum.

ptiuis manētibz, vt hæc longius narratur in historia Regis Alphōsi. XI. c. 242. vsq; ad caput 257. Mariana li. 16. c. 7. & 8. asserēs hoc accidisse anno 1340. & Zurita li. 7. annaliū c. 53. in 2. p. Insigni autem hac victoria par̃ta postquam festa sacra anniuersarijs institutis solemni lætitijs celebrantur statim ad Benedictum vndecimum Pontificem legatus cum litteris, & muneribus sedi apostolicæ debitis à Rege Alphonso mittitur, vt sigilatim refert Garibai in compendio historię lib. 14. c. 16. narrans, quod offerens sedi apostolicæ Alphonsus. XI. primitias victoriæ misit Benedicto vndecimo Pontifici, qui Auenione in Gallia comorabatur legatum Ioannem Martinum à Leua, & cum eo vexillum regium, quod in pugna consecutus fuit, & viginti quatuor signa, vexillaq; inter alia præcipua à Sarracenis capta, quæ à viginri quatuor Africanis Mauris ferebantur, centumq; equos stratos varijs fericis, sellis prætiosis ornatos, a quibus enses, & scuta pendebant, & vnumquemque equum Maurus pedestris habenis ferebat, in eisq; vehebatur ipse equus Regius, qui in bello ad fuit insignijs armorum ornatus Castellę, & legionis in quo alsidebat Alphōsus Castellæ Rex vexillo erecto, gemmæ, aliaq; munera maximi prætij delata sunt, cuius legationis certior factus Pontifex obuiam Cardinalibus ire iussit, vt exciperent legatos, qui vbi ad Pontificē peruenerunt, à folio Pontificio ipse descendit in Regis honorem, & manibus suscipiens hastam vexilli Regij himnum cœpit alta voce canere in laudem Dei. Vexilla Regis prodeū, fulget crucis mysterium, & rem sacram Pontificali dignitate, & ceremonijs celebrans oratione eleganti Regis, & Regni Hispaniæ extulit dignitatem, supplicationibusq; habitis gratias Deo agentes signa templis suspenderunt, & affixerunt vexilla, vt Paulus Æmilius lib. 9. in princip. in Philippo. VI. scribit, & alia recenset historia regis Alphōsi. XI. c. 157. Lodouicus Domenichi fol. 294. Venero in enchiridio temporum fol. 91. Monarchia lib. 22. c. 28. Et ita cum Pōtifex Calixtus regnum Hispaniæ adeo deditum obsequijs Ecclesiæ, & ei obediens agnosceret, vt gratum se ostenderet Henrico quarto Regi Castellæ misit Galerum, & ensē, quæ solent benedici nocte sanctissima Natiuitatis Christi in missa prima ex Garibai lib. 17. c. 3.

Item & cum catholici Reges Ferdinandus, & Ely-

saberth

44
Calixt⁹ Hē-
rico. III. Re-
gi Castella
mittit ensē
& galerum
nocte Nati-
uitatis Dñi
benedictum.

Cap. decimum nonum. 169

43

Sixtus. IIII.

Rome cum

triumpho ce

lebrat. Regū

catholicorū

Victoriā Gra

nate Regno

expugnato.

46

Quod Hispani

in expedi

sione terre

sancti Pro-

fecti sunt.

sabeth anno. 1492. omnino ē finibus Hispaniæ regnum Granatense expugnantes Mauros expulissent, secūtamquē Mahumetanā radicitus extirpassent ā Mahumetanis adductam Sixtus quartus Pontifex certior factus de victoriā eam Romæ solemnī pompa celebrauit vt Ecclesiæ propriam currū triumphali ad exemplar antiquorum Romanorum peregrina ad sacras ædes diuī Iacobi Hispanorum, vt Iheronymus Zurita lib. 20. cap. vlt. in historia Regum catholicorum tradit.

Cum autem Galli in sacris bellis circa expugnationem Regni Iherosolymitani valde glorientur, quod & Reges profecti sint, & proceres ex Gallis aliquo modo notari possunt, cum in primo bello sacro Rex Galliarum non sit profectus licet ex Gallis duces fortissimi exierint, sed ex Hispanis Alphonsum sextum Regem Castellæ in illa prima expeditione profectum, crucequē signatum fuisse scribunt Platina in Anastasio quarto narrans quod in Arabia in illa expeditione filius eius Sanctius occubuerit fortiter dimicando, Ricciusquē lib. tertio de Regibus Neapolitanis asserit, & ex eo Genebrardus in chronico lib. quarto anno. 110. & quamuis Paulus Æmilius Gallus infestus Hispanis numerans nationes ad eam expeditionem euntes scribat libro quarto in Philippo primo. Germani, Galli, Itali, Angli, Scoti extremisquē ab orbe terrarum regionibus, Insulisquē orbe terrarum sumotis, Hispani suū sacrum bellum domi aduersus Sarracenorum terras reliquas persequabantur. Tamen decipitur absquē hæsitatione, nā quamuis affirmare certo non ausim, Alphonsum Regem iter illud secisse, tamen etiā si domi cum Sarracenis Hispani assidua, & sine intermissione aliqua bella gelissent, profecti sunt plures ex Hispanijs cruce signati in illa sacra expeditione, & p̄ter alegatos aduertunt a alijs multi. Et addit Iheronymus Zurita prima part. annalium. cap. 32. lib. primo quod Urbanus secundus Pontifex in concilio Claramontensi hoc exemplo inflamauit animos plurium narrans, quod ex finibus vltimis orbis Hispani venere. In alijs autem bellis sacris sancti sepulchri non satis patet, quo pacto Reges Galliarum adfuerint, hoc saltem cognoscimus quod Philippus Rex eo profectus ad Galliam reuertitur, & ea occasione bel-

47

Alphonso

Rex Castellæ

in 1. bello

sacro inter

fuit, in quo

filio Sancti

dimicando a

nimam eiecit.

48

Reges Gal-

liæ nō adfue-

runt in bel-

lis sacris, &

qui profec-

ti sunt illico

reuerſi sunt.

lūm

a Si ibert in chro
nico anno 1096. S.
Anon. 2. p. tit. 16.
c. 3. §. 1. Vaseus in
chronico lib. 2. anno
1096. Tancus in pa
linodia Turcarum.
c. 2. monarchia lib.
20. c. 3. §. 1. in 3. p.

Ff lūm

Cap. decimum nonum.

lum tertium, & quartum ob dissidium Regum non ad exitum peruenerunt.

Item Pij secnndi pontificatu dum congregaret Pontifex ad expeditionem sacri belli plures nationes ex Hispanis absquē stipendio plures profecti sunt, vt testatur Pandulfus Collenucius libr. septimo capit. decimo nono in historia regni Neapolitani. Item Rex Iacobus Aragoniæ in alijs bellis sacris sancti sepulchri, vt est auctor Zurita libr. tertio capit. 73. 85. & 86. annalium, profectus est ipse, & quamuis vi tempestatis, & præ exagitatione ventorum reuerti cogeretur, iam navigans cum ea mente constans esset iter perficiendi, ad fuit in concilio Lugdunensi ad eam rem congregato, & cum eo ex Hispanijs plures profecti sunt, & in Hispania dum bella gesserunt ad Sarracenos depellendos Hispani eodem premio digni sunt, & pari merito sicut qui iter ad bella sacra fecerunt, cum id sit iustum à iure bellum iudicatum, quo hostes fidei à patria expelluntur capit. fortitudo cum alijs 23. quæstion. tertia Diuus Eulogius in memoriali sanctorum libr. primo. Ita magni meriti esse credo subuertere impios, & Ecclesiæ hostibus contraire, bellum parare in incredulos. Vnde in capit. pessimum. 23. quæst. 8. ab Innocentio secundo statuitur, vt in cendiarijs pœnitentia imponatur, vt ad bellum sacrum sepulchri proficiiscatur, vel in Hispano bello aduersus Sarracenos constant, cum æquale meritum iudicetur.

Gloriantur, & merito Galli, quod Carolus magnus plures nationes ad fidem Catholicam profitentem traduxit, quod summo opere laudandum esse fatemur, quamuis hoc Imperatoris titulo sicut Regis Galliæ tribuendum est, sed nemo æquus rerum æstimator negare poterit, quod multo plures prouincias, regna, ditiones, gentes Hispaniarum Reges ad iugum suauē doctrinæ euangelicæ reduxerint, nefarios ritus, superstitiones dæmonum abstulerint, salutarem Christi doctrinam in remotissimas nationes propagauerint, quæ lumen Euangelij vel antea nunquam acceperant, vel acceptum incuria, seu longinquitate restinxerant, & vt verbis vtrar Genebrardi non Hispani, sed Galli Parisiensis auctoris libr. quarto chronicon anno 1492.

Quo anno bellum Hispanicum perfectum est contra Mauros, corun-

49
Pij secundi
Pontificatu
ex Hispanijs
plures ad ex
peditionē rer
re iacta pro
fecti sunt.

50
Rex Iacobus
Aragonie
profectus est
ad bella sacra

51
Æquale me
ritū habere
hispani apud
Deum, et Ec
clesiam expel
lendo à pro
pria patria
hostes fidei,
sicut qui pro
fecti sunt
ad expedicio
nē terræ san
ctæ.

52
Pœnitentes
condemnabū
tur vel Ihero
solymitanam
vel expeditio
nē Hispaniā
implere.

53
Quod Reges
Hispaniæ plu
res gentes, re
gna, & natio
nes ad fidem
adduxerunt,
quam Reges
Galliæ.

54
Op^o Hispani

aræ expugna
re infideles,
et paganos.

eorundem expeditio, aduersus Indos Occidentales cepit, que
si Hispanarum opus sit expugnare, infideles & Paganos. Nam
præter id quod Insulas Baleares Maioricæ, Mino-
ricæ, & Corsicæ, à Mauris eripuerunt, & ad fidem re-
duxerunt ex Zurita libr. tertio capit. quarto anna-
lium ab anno, 1492. quo Alexandri sexti Pontifi-
cis maximi auctoritate Reges Catholici Ferdinandus,
& Elyfabeth Christophorum Colon, & Henricus
Lusitanus Rex Petrum Aluarum, & alios fortes
viros ad ignotas ad id tempus terras, ignotiora
Mariæ, tum ad ortum solis, tum ad occasum scrutari
miserunt, nouasque in Oceanum Reges clas-
ses parant, semper curarunt vt rectam religionem
in omnes partes, quoad eorum fieri posset, extende-
rent, verbumque Dei longe, & latè disseminarent,
denique nouum orbem aperuerunt arcanum deposti-
tum, & limitem ad nouum Imperium à prouidentia
diuina, ita vt America sola, dicta ab Americo Ves-
putio Florentino inuentore quartam partem or-
bis contineat ex Genezardo libr. quarto anno 1497.
quod sceleriter consecuti sunt, nam ex longinqua
nauigatione (ad quam neque fabulæ illi Argo-
nautæ, neque in cœlestium numerum falso relati
Bachi, Hercules ve vnquam aspirarunt) effectum
est, vt cum orbem terræ vniuersum tres in partes
diuiserit antiquitas, inuenti demum hi noui tra-
ctus quartam adijecere, si quarta appellanda est, que
vna reliquis omnibus magnitudine ferme par est,
cum plura regna contineat, vt diximus, capit duode-
cimo quam quæ Alexander, Traianus vi ex-
pugnauerint, & quam quæ omnes vna Reges simul
polsideant, tempore enim quo nationes, quæ ca-
tholicâ fidè summa cum admiratione amplecti sole-
bant, vt Gallia, Germanica, Anglia illam scede
maculant, damnatas sectas Lutheri, & sequacium
sectantes violando religionem patriæ, & debitam
Pontifici maximo obedientiam, & Ecclesiæ Roma-
næ denegando, tunc loco gentium, quæ cum ab ea
sint educatæ vberibus doctrinæ ab illa defleunt,
Hispania nouas plantas, nouosque filios matri
Ecclesiæ adfert, & adquirit, deestabilique Deo-
rum inanum cultu sublato ex regione eorum, qui
falsam doctrinam docent ad Insulas longe, vt in-
quit Esaias, atque ad vltimas terras per Hispanos
allata migrat religio Christiana, vt impleatur illud

Nouum Im-
perium ab His-
panus quasi
tum tempore
catholicorum
Regum.

Hodie Hispani
industrialia indu-
stria, & for-
titudine ad
tres orbis par-
tes quæ ad
iecta est reli-
quis tribus
magnitudi-
ne par.
Tempore quo
nationes catho-
licæ desin-
sunt ab Ec-
clesiâ, Hispani
Ecclesiæ
fidem plantant
in regionibus
infidelibus.

Cap. decimum nonum.

Ecclesiastici. capit. decimo. *Auferetur à vobis regnum, Dei, & dabitur genti alienæ, & apertius Math. capit. 8. Amen dico vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recubent cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno cælorum filij autē regni ciciētur in tenebras exteriores. Quod quidem à primo tempore catholicorum regum cœpit, deinde Caroli quinti Imperatoris Regis Hispaniarum sæculo navigatio ipsa vltterius profecuta est, amplissimaquē terrarum spatia patefacta, ita vt Caroli quinti sæculo octodecim prouincię cum octodecim Regibus sint ad fidem redactę in Occidentali parte, & plures alię in Orientali Lusitanis Regibus subditę, & solo Mexicano regno baptizati sunt quater decies centena hominum millia ita vt in archiuis Caroli Cæsaris habeatur quendam sacerdotē baptizasse septies centena hominum millia, Alium tercena millia, alium centum millia, alios plures, alios pauciores, vt refert Laurentius Surius in commentarijs historię anno 1518. fol. 515. quod scilicet ætate catholicæ, & inuictissimi Philippi secundi non cessauit, cum eius prudentia, & gubernatione singulari radiis lucis euangelicę vndiquē per inauditas antea regiones sint diffusa, vt indicant Philippinę regiones, sed proferri nō potest quā diligenti studio explorauerit Rex ille summus, quā gubernatione regi, & moderari debent prouincię remotissimę, cū ibi vt sol videretur interesse Episcopos, præsbyteros, aliosq; egregios sanctitate, religione, & pietate viros ad docendos Indos in fide mittens indies, & hodie eius filij Philippi tertij catholici, & clarissimi Regis diligentia in hac re elucet, nō solum patriā prudenter tuendo, sed noua adquirendo, vt de innumeris his regionibus, quę narrari prę multitudine nō possunt ad Ecclesiam redactis, & quantum religio profecerit, & de moribus scribunt historici Occidentaliū Indiarum Ouetus Valdesius, Costa, Petrus mar tyr, & plures ali j, & Orientalium Petrus Masseus, Damianus Goes, Barrōs, & ali j excellentes auctores, & Christianam diligentiam extollit Laurentius Surius in commentarijs ab anno 1500. & 611. Quia igitur pacto Ecclesia catholica, & euangelica gratias agere & remuneratione, vicissitudinēque par pari referre potest Regibus Hispaniæ ad Ecclesiam innumeras, & amplissimas nationes, & gentes adducentibus, vt sedi apostolicę obediant,*

b Paulus Ionninus li. 12. historia. Zurita lib. 1. in historia catholicorum Regū c. 13. & 19. Vargas de Episcoporū iurisdic. confir. 10. Anastasius Germanus de sacrorū immunitate li. 3. c. 13. nu. 30. Eugubinus Boxtus aduersus Machiavelū in tractu. imperia pendere à virtutib⁹ c. 13. in fine & c. 14. & de Ital. statu lib. 3. c. 5. & de signis Ecclesię li. 17. signo 77 c. 4. Natalis comes in historia sui tēporis li. 1. fol. 8. et li. 21. anno. 1570. fol. 445.

58
Caroli V. Imperatoris tēpore nauigatio, & expugnatio India rē profecuta est.

59
Octodecim prouincias cum octodecim Regibus subiecit Carolus V. & plures multo Rex Lusitanus.

60
Innumera gentes baptizata.

61
Philippi. II. tempore plures prouincię sunt ad fidē redactę.

62
Philippi. III. catholici cōtinuantur diligentia cōuertendi gentes

diant, & toto studio, & firmo pectore inserviant, ita vt ex prima navigatione Columbus quadraginta septem Insulas explorauerit, Fortunata enim Insula, Mexicanum regnum, Nouua Hispania, Regnum Peru, Philippinum, Abasinum, Aethiopicum, Brasiliu, Beangalum, Calecutum, Cambaium, Goanum, Iaponium, & alia quæ proferri non possunt, ita nequæ annus sufficeret ad interperagendum, si adiri deberent omnes regiones, & regna quæ obtemperant Pontifici Romano, & quæ incolebant regna barbari prorsus nudi humanas carnes vescientes, Idolis sacrificantes, hodie placidè fidem catholicam profitentur, & colunt, cum plures Europæ, nationes repudient, itaque hæc postulant, vt Hispaniæ olim fecundæ genitrici Imperatorum, hodie regnorum, & nationum ad fidem venientium debitus locus à sede apostolica tribuatur.

83
Hispania genitrix Imperatorum olim & hodie regnorum.

64
De Iudeis, & hereticis ab Hispanis reductis ad fidem, & expulsis.

65
Sisebutus Iudeos expellit ab Hispania, qui in Galliam fugerunt.

Explicatis quibusdam expugnationibus Paganorum, Turcorumquæ pugnis alio sequenti capite narrandis reliquendo, de Iudæis, & hæreticis expulsis à regno Hispaniarum agendum erit, nam quanuis inuidi Galli Hispanos studioffos in Iudæos appellent, vt Iacobus de Bonaudi in panegerico ad Reges Franciæ in versicul. Hispani siue Iberi, tamen arguere eum ex fide historiarum mendacij facile possumus, nam tempore, quo Gallia Iudæos in perfidia sua sustinebat Sisebutus, qui religiosissimus dicitur, in capite maiores de baptismo, & capite de Iudæis, 45. distint. & à beato Gregorio libr. 7. epistola 126. ex finibus Hispaniæ Iudæos in secta perseuerantes, & Christum non agnoscentes eiecit, qui in Galliam effugerunt, & iuncti veteribus suæ sectæ incolis ingentem numerum cumularunt, donec Dagobertus Rex Franciæ cernens, quod primus Rex Sisebutus hanc palmam tulit, vt Iudæi vel anima sanarentur, vel procul eijcerentur, turpe iudicauit, vt in regno suo eiectione ab alio diutius detinerentur, & diem præstituit intra quem decederent à regno, vt Paulus Amilius Gallus in Dagoberto Rege narrat, & ex eo Vascus anno: 616. Isidorus in historia Vuisigothorum in Sisebuto, & alij Hispani e auctores, ex quibus Didacus Valera asserit in Sisebuto nonaginta millia Iudæorum baptisma suscepisse ex animo, spontequæ cum enim Sisebutus vellet vi trahere eos ad baptismum suscipiendum statutum

c. Rodericus lib. 2. c. 17. historia Morales lib. 12. c. 4. generalis historia 1. p. c. 44. Valera c. 24. in 2 p. Ioannes magnus lib. 16. c. 14. historia Gothorum.

Cap. decimum nonum.

est concilio Toletano, quarto canone. 57. & 59. quod non compellerentur fidem profiteri, nisi qui semel sponte eam suscepissent, sed liberi ad fidem traherentur, vt refertur in decreto. capit. de Iudæis. 45. distinctio. & notat Alphonsus Arcualo in Palentina historia. capit. 24. de Sisebuto Rege, & habetur lege Vuisigothorum lib. 12. tit. 3. de Iudæis. l. 3. Mariana aduertit de rebus Hispaniæ lib. 6. cap. 3. Cūquē ea occasione conuersionis aliqui manerēt in Hispania Rex Cintila prorsus regno eiecit, vt constat ex concilio Toletano sexto. cap. 3. Mariana. lib. 6. c. 6. sed quia Egica inclementiori lege vsus eos in regno seruitute oppressos, rebusquē omnibus exutos per manere passus est & ex concilio Toletano. 17. cap. 8. & legibus Gothicis libr. 12. tit. tertio. legum Vuisigothorum multa statuta essent in eos, quia herba noxia altius tadices agit verē, ac integrē catholici Reges Ferdinandus, & Elysabeth omnino ab hac coluiuē Hispaniam purgarunt, vt hodie sunt expulsi, & lege regni Sancitum extat. l. 2. & 3. tit. 2. lib. 8. recopilationis, quod factum est anno. 1492. quo religiosissimi Reges non curantes de tributis, quę sūma per soluebant, nec consilium admitentes eorum, qui muneribus exæcati aduersabantur, potius puritatem fidei, & religionis in Hispania absquē labe aliqua eligentes, quam auaritiam cum copia, auri, & argenti, & tributorum omnino exterminarunt, idemq; statuerunt Mauris, vt vel conuerterentur, vel exirent ā regno lege statuta ad eam rem. l. 4. tit. 2. lib. 8. recop. ne in regno adeō catholico alia religio, quam vna fides, & vnum baptisma haberetur, nec ab incolis, nec ab alijs vt aduertit Iheronymus Zurita lib. 1. Regum catholicorum. c. 6. Itaq; laudandi sunt Reges, qui ad fidem redegerunt sponte ex Iudæis, & Mauris, pertinaces vero exterminarunt ex finibus regni, ne fece, & sentina eorum aliqua macula adhæreret Christianis, quod vitandum esse iure cauetur cap. omnes cap. nullus cum alijs. 28. quæst. 1. qui catholicus fidei zelus adeō in filia catholicorum Regū dicta Elysabeth infixus corde, & animo fuit, quod cum de nuptijs eius cum Emanuelē Rege Lusitaniæ ageretur, noluit ā regno Castellæ discedere, neq; conjugalem cohabitationem facere, donec ā Regno Lusitano hæretici, & Iudæi, qui aufugerāt ex regnis Castellæ, eijcerentur, & alij qui ibidem habitarent, quod liberalissime religiosus, &

66

Ad. c. de Iudæis, 45. distinctio. intelletus, & historia.

67

Cintila prorsus eiecit Iudæos ab Hispania.

68

Reges catholici Iudæos eieciunt.

Ad l. 2. & 3. tit. 2. li. 8. recopilat.

Ad l. 4. tit. 2. li. 8. recopil.

69

Admirabilis zelus fidei in Elysabeth uxore Regis Emanuelis Lusitani in expellendis ā regno Lusitano Iudæis, et in fidelibus.

p̄ius

70

A Gallia Philipp^o Augustus ex terminavit Iudaeos.

pius Rex perfecit omnino ex Zurita libr. 3. historiae Regum catholicorum. cap. 6. Et non solum ab Hispania, sed ex terminis regni Neapolitani Rex catholicus Ferdinandus eos abiecit ex eodem Zurita lib. 9. c. 26. Quod & Galliae à Philippo Augusto factum fuisse eorum bonis fisco Regio adiectis Papirius Mafsonius in eodem Phippo auctor est.

71

Natio Hispana excellens haereticis puniendis, & exterminandis.

Circa haereticos autem expellendos à regno nulla natio cum Hispanis comparari potest, quippe cū nulla Hispaniae attestazione historiarum, nullis poetarū salibus fidei defectio postquam eam susceperunt, aut nota iniuri, minusquē obijci potest, regio enim Hispana, ut beatus Iheronymus. c. 17. in Esaiam inquit, men-

72

Monstra haereticorum non generavit Hispania nec ex ea heresiarcha aliquis prodidit.

stra haereticorum nō generavit, & vnum partum Prisciliani ut abortiuū, & impium pia mater procul à se abiecit, pariterquē ablegavit, qui licet haerese infectus fuit, tamen heresiarcha, & magister errorum, non extitit, cum antiquam sectam sit secutus; non noue inuentor, Marcus enim veniens ex Aegypto, ut Epiphanius haerese 26 auctor est, Galliam transiens aliquos ibi seducit, tandem ad Hispaniam peruenit, ubi Priscilianum falsis doctrinis decepit, & ad sectā Gnosticorum damnatam adduxit, & ita ab eo Marco veneno illo infectus fuit ex beato Iheronymo. c. 44.

73

Priscillian^o nō heresiarcha extirpitur, & ab Hispania eicct^o in alijs regnis decept^o fuit.

In Esaiam, quem ut haereticum Hispania nontulit, sed à se procul abiecit, & ad eius errores expellendos congregatā fuit Synodus Casaraugustana, cuius faciunt mentionem Severus Sulpius libr. 2 sacrae historiae, & Varonius. 4. tom. annalium anno. 381. fol. 455. & Garsia Loaysa Toletanus praesul in notis ad concilium Toletanum primum. Arriana autem haerese a libi nata, alibi oppugnata in Hispaniam à Gothis inducta ibidem vno die penitus extircta est Rhecaredi saeculo Vuandalis antea eicctis. Vigilantius autem, quē Varonius quinto to. anno 406. fol. 246. Hispanū Callagurritanum facit ex Genandio cap. 35. de scriptoribus Ecclesiasticis constat fuisse Gallum, & saltem ex omnibus auctoribus certum est, quod licet Hispanus natione esset non in Hispania, sed in Gallia errore haesum infectus fuit, ut. c. 9. diximus, Hispania etenim in hoc in primis floret, ut quemadmodum Psyllis populis hoc natura ratione quadam occulta dedit,

74

Arriana haerese a libi nata Hispania extircta est.

ut non solum in ipsis venenum non haereat, verum id etiam suctu ab alijs eximant, ita in fidei puritate Hispanorum non solum zelus religionis in Hispania vi-

75

Vigilanti^o nō Hispan^o sed Gallus extirpitur, et in Gallia errores accipit, non in Hispania.

ut non solum in ipsis venenum non haereat, verum id etiam suctu ab alijs eximant, ita in fidei puritate Hispanorum non solum zelus religionis in Hispania vi-

76

Ut Psylli populi eximuntur

ut non solum in ipsis venenum non haereat, verum id etiam suctu ab alijs eximant, ita in fidei puritate Hispanorum non solum zelus religionis in Hispania vi-

Cap. decimum nonum.

get, sed extra eam ipsa est gladius dissecans in alijs regionibus hæreses, & eius respiratione, & afflatu hæresum venenatolluntur, vt testes sunt Gallia, Flandria, Germania, Anglia, in quibus Hispani concionatores, & religionē profitentes tot gentes deprauatas, ad rectam viam ducunt, & Reges inuictissimi, & maximi Carolus quintus, & Philippus secundus, & tertius nec sumptui, nec labori vnquam parcentes, nec sanguini tot Hispanorum hoc vnum curātes in hoc vno innumeras opes, copiasq; auri, & argenti expendunt ex Indijs allatas, vt hæreses in alijs regnijs extirpentur, quandoquē fauendo Gallis catholicis, quandoquē alios expugnando, vt omnes obediāt Ecclesiæ Romanæ, hoc student, vt Angli collegia habeant in Hispania, ex quibus proficiantur ad suadendos patrios ciues Anglos, vt seducti ab errore resipiscant, & veritatem agnoscant. In hoc studio antea nauarunt Hispani operam, vt beatus Isidorus Hispalensis præful testis est in concilio Hispalensi. 2. actione. 12. nam dum quidam Episcopus natione Syrus ex hæresi Acephalorum duarum in Christo naturarū proprietatē negaret, & deitatem passibilem assereret, pertinaxq; in eo errore fuisset, à beato Isidoro, & patribus concilij testimonijs sacrę scripturę, & sanctorum patrū sententijs conuictus hæresim propriam abdicauit illi, qui ex Syria profectus erat ad subuertendos Hispanorum animos, vt in concilij Garlæ Loasæ habetur in Hispalensi secūdo. Itēq; Teudiū, & Pelagiū hæreticos ex Gallia Gothica in Hispaniam veniētes, & inuolatam beatissimę semper virginis Mariæ virginitatē sacrilego ore pollue conātes insanū ac blasphemum Heluidij dogma restaurare volentes beatus antistes Toletanus Idephonfus & sacundię gratia, & scripturę sacrę testimonijs ita refutauit, vt confusionis, & verecundię plenos exules Hispania cedere coegerit, quod obsequiū adeo gratum extitit sacratissimę Virgini matri, vt in festo annuntiationis sanctorum agminibus, & virginum stipata fulgore eximio ipsi apparuerit, cum ad matutinas horas nocte cum clero se conferret librum, quem de virginitate perpetua ipsius matris Marię ediderat in manu gerens, tuncq; cœlestem amictum, vestemquē sacrā manu Angelorum elaboratam, & contextam, qua ad peragendam rem sacram solemnioribus diebus uteretur, manibus suis sacratissima virgo capiti inseruit in pignus

venenam ab alijs nationibus sicut, ita Hispani ab alijs nationibus hæreses exterminant.

77

Carolus. V. & Philippus II. et III. omne copiā auri & argenti expendunt in hæresibus expugnandis, id quē student omni studio, et opere indufir.

78

Isidorus vincit hæreticos et reducit.

79

Beatus Idephonfus expugnatorem hæresum Teudiū, & Pelagiū Gallo- rum veste sacra à beata Maria Virgine ab eo desensa induitur.

Cap. decimum nonum. 173

80

*Festum ex-
pectationis
partus Virgi-
nis in Hispa-
nia colitur.*

81

*Beata Leoca-
dia ex re
sepulchro
gratias agens
Ilephonso quod
tueretur Vir-
ginitatem be-
atissima Ma-
riae.*

82

*Albigenses
Galli haereti-
ci ab Hispa-
nis expulsi.*

83

*Beatus Do-
minicus His-
panus Albi-
genses expul-
sionis de Etri-
na, & Didacus
Hispanus
Oxomensis
Episcopus.*

pignus, & obsideni gratitudinis quod eius virginita-
tem tueretur, quæ vestis sacra hodie servatur in Ec-
clesiæ Ouerensi, & lapis quo stetit virgo sacratissi-
ma, & pedes tunc fixi in Augusto templo Toletano
veneratur: indeque festum, quod dicitur expectatio
partus in Hispania colitur octo diebus ante natiuita-
tem Domini in honorem Virginitatis beate Mariæ,
eodemque anno seu alij malunt proximo nono die
Decembris, quæ Virgini Leocadiæ memoria sacra est
Rege Recesvinto adstante, & diuino Idephonso sa-
cro operante lapis, quo sepulchrum Virginis Leocadiæ
tegebatur, & quem vix triginta validissimi homi-
nes loco movere possent, sponte sublatu est, tum a-
loque egressa Leocadia manum Idephonso tangeri pro-
ferens hæc verba Idephonse per te vivit domina mea,
tuncque gladio e vagina Regis detracto veli partem
quo virginis caput tegebatur, priusquam se recepit in
sepulchrum abiecit, quæ hodie cum gladio in sacro
arario Toletano conservatur, & vultus, ut hæc om-
nia fide digni auctores narrant, & habetur in officiis
Toletanis à Gregorio decimo tertio approbatis, &
Hispani d veteres scriptores, & recentes, alijque ex-
teri scribunt, & refertur apud concilia Loaysæ in de-
creto Gundemari fol. 277. & in notis ad conciliū To-
leranum. 10. c. 1.

Item in hæreticos Gallos Albigenses, cuius hære-
sis auctorem Petrum Brusium Gallum tempore Lo-
dovici septimi constituunt omnes, qui nefariæ, & im-
pie decebat templa dirui, cruces deiici, oportere, nup-
tias negabat, communes uxores fieri asseribat, in eu-
charistia verum corpus Domini nostri Iesu Christi non
esse affirmabat, aliaque sceleratissima dogmata, & sacræ
legis disseminabat, qui licet igne crematus sit in æ-
gidij populo Volcarum Henricus ex monacho eius
vestigia secutus est, & plures perverit, ita ut quavis
dixit Bernardus concionibus hortaretur Tolosa-
nos ad depellendos errores epistolis scriptis, indices
malum illud ira serpit, ut Tolosæ, Albige, Carcaffo,
Biteræ, Agatha, Castrum Vaurum, ac singula ferè, op-
pida vicij, Volcarum in sectam transire, quæ flamma
expulsa scintilla nata cum ira arderet beatus Domi-
nicus decus, & gloria Hispaniæ familiæ predicatorum
institutor primus ad hæreses profligandas, & conuin-
cendas ab eo fundata, & Didacus Episcopus Oximæ-
sis ab Innocentio tertio Pontifice missus predicatio-
nibus

*d Rodericus Tolera-
nus li. 2. c. 22. Lu-
cas Tundensis. 3. par-
era. 686. Valera. 3
p. c. 31. Generalis
histor. li. 2. c. 50. Ma-
riana li. 6. c. 10. Va-
seus in chronico an-
no. 655. Morales li
12. c. 39. Garibai li.
8. c. 38. Monarchia
li. 2. c. 39. Ioannes
magnus li. 16. c. 21.*

Cap. decimum nonum.

nibus, exhortationibus, & miraculis hæreticos cœu-
cebant, ut Paulus Æmilius in Philippo. II. Augusto
Rege. 4. ait. Dominici in tollenda Albiorum hæresi virtus
enituit. Ioannes Tillius in chronico anno 1207. & Ge-
nebrardus anno 1216. referens verba Platina in In-
nocentio. III. Eius temporibus vira hæresis in Tolosa parti-
bus, quem diuus, Dominicus mira celeritate compescuit, quod
& alij e recensent. Et cum non posset hæc hæresis ex-
tingui, cuius originē, & fautores refert Papirius Mas-
sonius lib. 3. annalium in Philippo Augusto, tandem
hæc hæresis Blanchæ Hispanæ Reginæ Franciæ filia
Regis Castellæ Ferdinandi cognomento sancti dili-
gentia omnino extincta est anno secundo diuui Lo-
dovici filij eius, qui tunc puer erat, & momento con-
cidit secta, quæ nullis armis extinguere potuit, ut ex ver-
bis Papirij Massonij lib. 3. annalium in diuuo Lodo-
uico constat. Hoc Raimundi edito, & Episcoporum vigilā-
tia Albigensum secta breui extincta est, quæ in re Blācha, quæ
in regni procuratione erat, multum laboravit, ut videatur Al-
bigenes viuis famula auspicijs vultu ad officium rediisse. Ita-
quæ intra fines Galliæ Hispani diuus Dominicus, Di-
dacus Episcopus Oxomenis, quem Dominicum eius
Ecclesiæ canonicum secum duxisse ferunt, & Regina
Blancha hæreses adeo excitatas, & pullulantes extin-
xerunt, quod & nunc Reges religiosissimi Hispania
rum omni studio conantur.

Item anno 1415. in concilio Constantiensi Ioan-
nem Hus, & duo millia hæreticorum cum eo, qui Bo-
hemiam fere omnem pervertebant, Magister Didac-
us Hispanus ex regnis Castellæ ita convictos reddi-
dit, ut abstergerent errores, qui ita nefarij erant, & im-
pij, ut omnem religionem catholicam euertere cona-
rentur.

Item & sanctus Vincentius Ferrerius Valentini-
us Hispanus ordinis prædicatorum vna cum diuuo Ber-
nardino Franciscano Senensi Husillos hæreticos fu-
rentes, & alios concionibus extinxerunt, & plures
Iudeos ad fidem reduxerunt, ut Bozzius Eugubinus
auctor est. c. 15. fol. 167. in tractatu Imperia pendere
a virtutibus aduersus Machiavelum hos, ac bearū An-
tonij a Padua Lusitanum, & huius Generis sexcep-
tos possem proferre, qui ex Hispania profecti aliarū
regionum hæreticos sanctitate, religione, miraculis,
& omni genere virtutum compescuere, hodieq; in
Germania, Gallia, Flandria, Anglia, & alijs regionibus

audiri

84

Blancha His-
pana Regina
Galliæ extin-
guis omnino
hæresim Al-
bigensum.

85

Didacus His-
panus in con-
cilio Constā-
tientiensi Ioan-
nem Hus re-
duxit cum a-
lijs multis.

86

Sanctus Vin-
centius Fer-
rer Hispanus
hæreticos hu-
sillos expug-
navit.

87

*Hispania nõ
solum abstrin-
get ab hæresi
sed à usuprio
ne eius.*

ex religionibus sanctissimis mendicantium, & societatis nominis Ihesu nihil aliud student viri religiosissimi Hispani offerentes pro Christi fide tuenda caput, & fortunas libentissimè, cumq; Hispana regio in hac re omnes superet teste Varonio septimo tomo annalium anno. 563. fol. 486. vt dixim⁹. c. 13. ad finē, quod non solum hæresim non sustinet, sed nec suspicionem eius, ita ab omni maculā abstinere curat, vt cum populus facilis sit ad mutandam in bonum, vel malū sententiā, & opinione ducatur, antequam rem serio perpendere possit occurrendo initio omni hæresi dixit satius antequam serpat incendium, quam post natū extinguere, q̃ elegāter Seneca epist. 123. aduertit inquit. *Genus hominū videbatur, qui verba gestarent, quidam qui vitia gestant, horum sermo multum nocet, nam etiam si non statim officit, semina in animo relinquit, sequitur quē nos etiam cum ab eo discesserimus resurgeturum postea malū, quē admodum qui audierunt symphoniam, ferunt secum in auribus modulationem, ac dulcedinem cantus, quæ cogitationes impedit, nec ad seria paritur intendi.* His igitur & alijs vehementissimis rationibus adducti Reges catholici quamvis in Hispania vt in Italia quæsitores essent fidei aduersus hæreticam prauitatem cognitores, vt patet in titulis de hæreticis in decretalibus, & libro sexto, tamen ex actius, & accuratius tribunal fidei erectum est in Hispania, cui etiam Reges subessent anno 1483. ordine à sede apostolica illis cōcesso cognitoribus de fidei rebus, vt narrat Zurita lib. 20. c. 49. in historia Regum catholicorum, seu anno 1478. ex Garibai lib. 18. historiarum compendio. c. 12. & 17. cuius institutionē cōmendat Eugubinus Bozzius aduersus Machauellum de Italix statu lib. 2. c. 5. & de signis Ecclesiæ lib. 17. signo de admiranda progressionē sacræ potestatis, Genebrardus lib. 4. anno. 1492. quo officio sacro quæsitorum fidei vinea Domini in Hispania ab omnibus vepribus, spinis, & zizanijs cūlta in religione, & fide manet, cum omnia regna periclitentur, alia abundant erroribus, negent Ecclesiæ obedientiam, quam integram omnis Hispania, & regna Indiarum adiacētia, & Sicilia sedi apostolicæ tribuūt, quia in eis, hoc diuinum officium floret, nam eius tribunalis religione, & integritate, vigiliantiaq; nemo quisquam hincere contra sacrosanctā Ecclesiæ statuta quicquam audet, alibi forsam impie facere non licebit, in Hispania nec eloqui quidē nisi pie conceditur, alibi errores

88

Tribunal inquisitionis in hispania accuratius est, et minus abhærens aduersus hæreses.

forte

89

Commendat in tribunal sacræ inquisitionis.

Cap. decimum nonum.

forte iam nati extirpantur, in Hispania ipsa etiam errorum seminaria antequam pulullent oprimentur, alibi opinionibus prauis imbuti existentes in Hispania ex animo relipuerunt, in quare excellit zelus ingēs, & ardens Ferdinandi Valdesij Hispalensis prælulis in omnibus regnis Caroli. V. generalis quæstitoris, qui instructiones, & leges adeo vtilēs, & prudentes instituit, vt absque vlla mutatione in viridi obseruatia sint ex cuius industria, & religione flamma hæresum, quas ex Anglia, & alijs regnis quidam adduxerunt, omnino extirpate sunt, vt narrat Natalis Comes lib. 10. historiarum sui temporis fol. 229. & lib. 13 fol. 265. & lib. 12. fol. 260.

Nec reticeri possunt res gestæ à Carolo quinto maximo, vt hæreses quæ pulullabant in Germania, & regionibus alijs extirparētur, cuius diligentia integris voluminibus Pauli Iouij, Petri Mesic Alphonfi Vloæ, & Lodouici Auilæ commendatur, ita vt plures dietas ad Lutheri sectam euertendam congregauerit omnes ditiones hæreticorum principum debellauerit tota Germania feliciter domita, quod nulli vnquam Casari Romanorum obtigit, nam anno 1547. exercitum supra sexaginta millia protestantium profligauit, & ita à Paulo. III. Pontifice maximo in diplomate, quod Halæ accepit, maximi, & fortissimi cognomine ornatur, cum Carolus Rex Francorum solum magnus dictus sit ex Natali Comite lib. 3. historiarum sui temporis fol. 55. Olim enim Carolus magnus multis bellicis rebus clarissim⁹ triginta annis Saxonēs agrè domare potuit, noster Carolus maximus anno 1546. intra tres serè menses Saxoniam omnem sibi parere coegit, & intra quindecim mēses Germaniam tanta celeritate, & sine cæde, rapinis, incendijs, furis, stupris, raptibus incestis, vt illud Iulij Cæsaris de Carolo quinto tribus verbis dici possit Venit, Vidit, vicit, quæ obsequia, & alia in Ecclesiam scribunt Laurentius Surius in commentarijs ab anno 1500. qui videndus erit, Comes Natalis historiarum sui temporis lib. 1. & 2. & 3. cum alijs. Michael Burchingerus in historia Ecclesiastica in Clemente septimo Hadrianus Barlandus anno 1546. Sleidanus li. 19. historię Genebrardus lib. 4. anno 1547.

Nec silentio æquum est præterire quam diligens in eradicandis hæresibus Catholicus Rex Philippus secundus Caroli quinti filius exierit, quam seuerus in hære-

50
Laus Ferdinandi Valdesij qua fuerit generalis hispaniarū Hispalensis prælulis.

91
Caroli. V. erga sacrū officium Inquisitionis studium.

92
Cognomen maximi à Paulo. III. Pontifice Carolo. V. tributum.

93
Laus in hæresibus depellendis Philippi secundij eius Philippi. III.

hæreticos, quāta & quali animaduersione in eos vſus fuerit, quantū auxiliij Inquiſitoribus præſtiterit, nā ad ſtante in ſacri officiij queſitorū ſolēni actū Pinthie celebrato, cuius mentionē facit Natalis comes, iuramentū à Rege maximo recepit Fernāduſ Valdeſius quæſitor generalis in illo publico theatro, quo ſententiæ dānatorū legebantur, ſe auxiliū præſtiturū contra hæreticos, & fautores eorū, & deſenſurū ſacrū tribunal inquiſitionis, q̃ religioſe præſtitit, & vbiq; & ſemper operat⁹ eſt, quā operā, & opē hodie Philipus. III. ci⁹ filius auuo, & patrē dignus, & maiori imperio præſtat, vt Eccleſie deſenſor acerrimus, & Catholicus, ac religioſiſſimus Princeps.

*

CAPVT VIGESIMVM

quo agitur de ſecūdo genere obſequiorum circa deſenſionem, & patrocinium ſedis apoſtolice.

I
Secundū genus obſequiorum circa patrocinij Eccleſie Romanæ.

VM Sit actū de primo genere obſequiorū circa hæreticos, & in fideles expellēdos, & reducēdos ad fidē reliquū eſt, vt deueniamus ad ſecundū genus circa patrocinij, & auxiliū ſedis apoſtolice præſtandū, vt ſalua, integra & incolumis maneat eius libertas, & auctoritas, ſartaq; tecta omnia ſua iura cōſeruētur, in quo genere Galli præcipuū ius, & robur hui⁹ cōtētionis cōſtituunt, idq; elegauit Frāciſc⁹. I. rex Galliarū in epiſtola à ſancto Germano oppido miſſa Cardinaliū collegio obſequia Pipini, Caroli magni, & aliorū regū Frācie memoria repetēdo, & plura ſcribūt auctores.

2
Caroli Martelli obſequia.

Frāci aram, & aſyllū Pontificū Galliā appellātes, & initium ſumitur à Carolo Martelo, à quo Gregorius. III. Pontifex auxiliū poſtulauit aduerſus Luintprandū Regē Longobardorum, qui bona, ditiones, & oppida Eccleſie Romanę vi armata abſtulerat, quod Carolus Martellus illi cōcurauit efficere, & ſcēdere amicitie, ac vinculo, q̃ cum Luintprādo gerebat, ab eo obtinuit, vt reſtitueret Eccleſie, quę eripuerat quatuor oppidis reſentis ſibi, vt Platina in Gregorio tertio teſtatur, & Ca-

a. Rebuſphus in concordatis rubrica de approbatione conuictorum per Lateranēſe conciliū verbo benemeritis, Guillemus Benedic⁹. I. nu. 14. verbo & vxorē nomine Adelaſiam deciſ. 2. in c. Rainūti⁹ gl. in pragmatice ſancti. in fri. Carolus Graſali⁹ regaliū Frācie iure. 5. lib. 1. Ioannes Ferrault iur. 2. de iurib⁹ Regum Frācie.

G g rolus

Caput vigessimum.

rolus Sigonius de Regno Italiae libr. 3. anno. 739.

Pipinus filius eius meliori fato Aistulphum Regē Longobardorum compulit restituere Ecclesiae Romanae, & Stephano. II. Papae ad eum venienti exarchatum Ravennae, Pentapolis, & alia oppida, bellaque gessit cum Gaifiro, siue Vafiro duce Aquitanie, qui bona, & res Ecclesiae usurpabat, ut Platina in Stephano secundo narrat, & alij b auctores.

Post haec Caroli magni filij eius grata, & plurima circa Ecclesiarum officia numerantur, qui Adriano. I. Pontifici favens Desiderium Regem Longobardorum saepe superavit, & bona ditioneque Ecclesiae restituit ab illo usurpata, Leonemque venientem ad se in sede collocavit ab illo creata, ut habetur in decreto Gratiani. c. volumus. 11. quae prima est. Adrianus dist. 63. Sigibertus ab anno 774. & 799. & alij c auctores.

Item & Lodovicus Pius Caroli magni filius, & Carolus Calvus Reges Franciae adversus Sarracenos, & comites, Tusculanos auxilium Ioanni. VIII. Pontifici praestiterunt ex Paulo Aemilio, Guaguino, in Lodovico pio, & Carolo Martello, Sigonio de regno Italiae anno 877. Gelasius secundus Gallias adiit opem postulans a Lodovico Rege patre divui Lodovici Regis adversus Imperatorem Henricum ex Platina in Gelasio. II. & Sigonio lib. 10. de regno Italiae anno 1118. Innocentius. II. & Eugenius. III. ex Platina in eis Gallias a Romanis expulsi adierunt, & septem Pontifices restituisse Reges Galliae ex Palatio Rubios de obtentione Regni Navarrrae. 4. p. §. 1. asserit, Navarrae de oratione conclu. 10. nu. 90. & ab anno 1306. Pontifice existente Clemete. V. usque ad Gregorium. XI. anno. 1376. sedes apostolica in Gallia Avenione sedem habuit, & domicilium ibi Pontifices constituerunt, ut notum est, & Paulus Aemilius lib. 5. historię perpedit. Quae obsequia magno pretio habenda fatemur, sed quia lucri spe & Italiae possidendi causa gesta sunt mercedem suam receperunt, ut dicitur in sacro euangelio, & non eodem premio ac corona afficiendi sunt sicut illi, qui solū fidei zelo liberali praestiterunt, & ut id demonstrum indicandum erit ampliora, & opulentiora beneficia a sede apostolica accepisse reges Galliae, quam contulisse officia, & ut incipiamus a Carolo Martello, qui licet Stephanum. II. adeunt Gallias iunaverit, tamen omnia haec deleuit, cum plura impia, & nefaria in Ecclesiam gesserit, nam Frodoardus antiquitate, & veritate historię celebris auctor in vitiis

Rhe-

Pipini obsequia.

Obsequia Caroli magni.

c. v. clam. 11 q. i. c. Adrianus el. 2. dist. 63.

Lodovicus pius, & Carolus Martelli obsequia.

Gelasius II. Gallias adiit opem postulans a Lodovico Rege.

Pontifices qui Gallias adierunt, & ibi domicilium constituerunt.

Maiora beneficia acceperrunt Reges Galliae a sede apostolica quam contulerunt.

b S. Anton. 2. p. tit. 14. c. 1. §. 3. Blondus li. 10. de cade. 1. & li. 1. decade. 2. Paulus Aemilius, Guaguinus, Massonius, & alij in Pipino Rege Sigonius libr. 3. de regno Italiae anno 753 & 754. Reginon li. 2. in Pipino, Sigiberto in chronico ab anno. 752. Genebrardus ab anno 752. Adonis in chronico aetate. 6. c. Reginon in chronico lib. 2. in Carolo magno Paulus Aemilius Anonius Massonius, Guaguinus, et alij in eo, Sigonius li. 3. de regno Italiae anno 786. & 799. Genebrardus ab anno 772. Blondus li. 2. decade. 1. Adonis aetate. 6.

10

*Carolus Mar-
tellus in Ec-
clesiam im-
pius, potius
quam pius.*

Rhemēsiū Pōtificū d̄ Carolo Martello inquit agēs de
Rigoberto Episcopo Rhemēsi, q̄ cū aduersus Chilpe-
ricū Regē Carolo properātī portas aperire noluisset,
Episcopatu eū depulit, Milonēq; successorē dedit, &
ait. *Hic Carolus ex ancilla stupro natus, vt in annalibus Regū
de eo legitur, ceteris qui ante se fuerunt audacior non solum
Rhemensem, sed alios etiam Episcopatus regni Francorum lai-
cis hominibus, & comitibus dedit, ita vt Episcopis nihil pote-
statis in rebus Ecclesia permitteret. Quod & recitat Papi-
rius Massonius libr. 1. circa finem in Dagoberto, Chil-
perico, & Theodorico Regibus, & Petrus Gregori⁹
lib. decimo tertio de Republic. cap. 17. num. 15. ad-
uertit, quod primus inter Reges Franciæ res Eccle-
siarum ab Ecclesijs separauit, ac diuisit militibus, &
eius iniquo exemplo laici homines solebant Episco-
palia diuidere iura, & monasteriorum redditus re-
linquentes Episcopis, & Abbatibus solum necessa-
ria, & canonicis, & monachis, quod postea emenda-
tum fuit concilio habito Aquis, de quo habetur cap.
quia iuxta sanctorum 16. quæstio. 1. de scripto ex lib.
primo capitulorum Caroli magni capit. 83. ea occa-
sione, quia in vita sancti Eucherij Aurelianēsis Epif-
copi, & sancti Rhigoberti Rhemenſis Archiepisco-
pi legitur, quod post mortem Caroli Martelli per An-
gelum reuelatum fuit eum in inferno, inferiori tor-
queri ob illam diuisionem Ecclesiarum, quod conspi-
citur nam aperto eius sepulchro corpus non fuit re-
pertum, sed loco eius Draco exiit inuento interius
sepulchro denigrato, quod etiam propter decimas
vsurpatas Ecclesiarum narrant Carolus Guaguinus
in Carolo Martello, & alij d̄ scriptores, quod etiam
Æmilius libr. secundo de Regibus Frācorum in Chel-
derico tertio Rege. 21. recitat his verbis. Quod in cōdi-
torio Martelli serpens inuētus est, siue quod ex hominis. i. spina id
animantis genus enascatur, sed diuina ira testimonium eo cer-
tius fuit. Et id significat Adonis ætate sexta, ab anno.
726. dum Episcopatus Viennensem, & Lugdunēsem
pastore carere aſſerit eo tēpore, quia bona laici occu-
pauerant, itaq; licet Ecclesiæ semel opē tulerit, sepē
dammū deterius intulit spirituale, quod flagitiosius
est quā temporale, cum Episcoporum dignitatē vilipe-
dere, & res Ecclesiæ sacrilega manu vsurpare cura-
uerit; item & conabatur ā sede apostolica impetrare,
vt Pontificis regnum ei, eiusq; descēdentibus tribue-
rent aufereudo ā Clodouci legitimis successoribus.*

ΛΠΟΥΑ

Gg 2 Pipi-

11

*Ad ca. quia
iuxta sancto-
rum 16. q. 1.
& historia
eius.*

12

*De morte
Caroli Mar-
telli.*

*d Rebuſph. de deci-
quæ. 10. nu. 7. Guil-
lelmus Benedictus
nu. 14. Ver. & Xor-
re decif. 1. in c. Rai-
nunt⁹. Petrus Gre-
gori⁹ in ſynag-
ma-
re iuris l. b. 33. c. 16.
num. 18. & lib. 2. c.
25. num. 7.*

Caput vigesimum.

Pipini obsequia relata sunt, quæ extollit Paulus Æmilii libr. secundo in Pipino, sed quantum excellat præmium, quod ei collatum est à Zacharia Pontifice satis patet, nam Chilpericus Rex ultimus ex posteritate Clodovei deponitur a Pontifice, indignusquæ regnandi munere iudicatur, & coronatur, inauragaturquæ à Pontifice ipso Pipinus ob auxilia Ecclesiæ præstita, & ita Rex Francorum fit tot ditionibus adiectis, absolvitquæ à iuramento Chilperico præstito subditos idem Pontifex, ut habetur cap. alius. 15. quæst. sexta lbo Carnotensis, & Regi non in chronico in Pipino, Annonius libr. quarto. cap. 61. Sigibertus anno 750. Adonis ætate sexæ eo anno, Genebrardus libr. tertio anno. 751. Massonius libr. secundo in Pipino, Blondus libr. decimo decade prima.

Carolus autem magnus quantum pro libertate sedis apostolicæ laboraverit omnibus compertum est, cum Desiderium Regem Longobardorum depopulatorem patrimonij Apostolorum deiecerit ex finibus Italiæ; sed non tam pro aris, & focis Ecclesiæ dimicasse certum est, quam quod sua interesset, nam cū filiam Desiderij Theodoram repudiasset Carolus, ea de causa aduersus eū iratus Desiderius inclientelā, & fidem suscepit Bertam uxorem Carolomani, qui frater erat Caroli magni ut ei cederet ablata, restitueretq; duobus filijs partem magnam Galliarū, quā contendebant à Carolo magno occupatam, cum esset patrimonium, & hereditas fratris Carlomani, conatusquæ est ut Pontifex Adrianus filios Reges consecraret aduersus patrum Carolum magnū, quod cū consequi non posset in Pontificem, & eius bona impetum fecit, cui obuiam occurrit Carolus magnus, cuius causa, & defensionis eius bellum mouebatur, & etiam ut ope Pontificis captiuos haberet cosobrinos filios fratris Carlomani, ut Veronæ suscepit, quibus captiuis saluum, & integrum regnū obtinuit, ut Paulus Æmilii li. 2. in Carolo magno, & Sigonius li. 13. de regno Italiæ ano 772. referunt, itaq; dū bellū pro Pontifice gerit de eius agebatur causa, & pro se pugnabat. Præmium autem quod à Pontifice pro mutuo auxilio præstitum est fuit adeo excelsum, & amplum; ut nullus Regum nedum assequi, sed ne cogitare potuerit, nam primo concessit, ut ipse, & successores eius Imperiū Occidentale tenerent, & Reges

Roma-

13
Pipini præ-
mium, et Lu-
crum.

14
Historia. c.
alius 15. q. 6

15
Præmium, et
lucrum Caro-
li magni.

16 Romanorum forent, sibi quæ vincerent, quod è Longobardis ereptum fuit. Item quod eligerent Pontificem Romanum, & patritij Italiæ herent, plura quæ alia præuilegia concessit de quibus in cap. 63. distin. c. Adrianus. cl. 11. cap. in synodo. 63. distin. cap. volumus. 11. quæ st. 1. Guillelmus Benediclus verb. & vox. rem. 1. nu. 61. & alij e. auctores, quæ Ecclesiæ beneficia per longa tempora durarunt.

17 *Quam dāno sa uerit Ecclesiæ Auenionis commoratio.* Illa autem commoratio Pontificum in Auenionensi vrbe non solum laudi tribuenda non est Regibus Galliæ, sed vitio cum ea fuerit cum detrimento vniuersæ reipublicæ Christianæ, vt plura oppida sedes apostolica amiserit, quæ recuperauit. Gilus. Alhornotius. ex eius historia, & Platina in Clemente. V. & Massonius auctor Gallus de vitis Pontificum in Clemente. V. asserit id euenisse ob peccata populi, & captiuitatem Babilonicam Itali appellant, donec Gregorius vndecimus Romam venit, vt Volaterranus lib. 22. geographiæ, & Christianus Masseus li. 17. affirmant, Genebrardus in chronico lib. 4. anno. 1305. præter id quod Auenionensis vrbs fuit, vendita à Ioana Regina Neapolitana tricies mille Florentinis nummis, & eam emerunt Pontifices ex Matheo Vilaneo lib. 1. annalium Papirio Massonio lib. 4. annalium in Philippo sexto.

18 *Auenionem fis vrbs fuit emptā à Pontificibus.* Sed vt ad Hispanorum Regum obsequia de veniamus erga sedem apostolicam collata, vt omittamus, quod omnia præstita à Pipino, Carolo magno, & filijs eius potius sibi tribuere poterunt Carolus quintus, Philippus primus, secundus, & tertius Reges Hispaniarum, cum ab ea stirpe rectiori linea quam Reges Francorum descendat, & etiam sibi sumere possunt, quod Otho, alijq; Germani Imperatores in utilitatē Ecclesiæ gesserint, sed cū solum de regnis Hispaniarum, & ditionibus earum agendum sit, silentio præterire debemus officia erga Ecclesiam collata à magnanimis, & heroicis familijs Austriacis, & quamuis cum Hispania adeo distet ab Italia Mediterraneo mari intermedio, & Galliæ regnō ideo Pontifices cum aliquid accidebat inopinatum auxilio egentes Gallia finitimam adibant nō Hispaniam, & quia tunc ardebat Hispania domesticis bellis cum Sarracenis eam occupantibus, vt eos sectamquē ipsorum euellerent, radicitus, sed omni occasione ablata plj tutores, ac vindices Reges Hispaniæ sedis Apostolicæ exti-

19 *Obsequia regum Hispaniæ.* terunt

20 *Gesta à Carolo magno, Pipino, & alijs potius sibi tribuere possunt Reges Hispaniæ Austriaci, quam Reges Galliæ.*

21 *Quare Pontifices potius a dirent Gallias, quā Hispanias.*

e Bozzius de signis Ecclesiæ lib. 19. sig. no. 8. c. 4. & de Italia statuli. 3. cap. 61. Einardus in vita Caroli magni, Massonius, Æmilius in eo, Platina in Adriano Pontifice, Sigibertus anno 800. Reginō, & Ibo Carnotensis in Carolo magno, Genebrardus ab anno 700. Adonis anno. 799. Aimonijs lib. 4.

Caput vigessimum.

terunt, libertatisquæ eius propugnatores strenuissimi, nullòq; proposito præmio semper spectarunt eorum studia, ut sarta, rectaq; maneret auctoritas Ecclesiæ; nunquamq; solij Pontificalis à se iugum excutere curarunt, sed omni tempore, & occasione filij obedientiæ fuerunt.

Petrus primus Aragoniæ Rex, ut Petrus Beuter lib. 2. c. 9. anno 1095. dum in Ocenfis ciuitatis agris illam insignem victoriam consecutus esset Reges Sarracenos superans, innumerasq; copias eorum trucidans statim Deo, & sedi Apostolicæ gratas munera obtulit victoriæ, & ad Urbanum secundum misit plures captiuos ex Sarracenis, vestesq; prætiosas mirificè contèxtras plures, equosq; frenatos ornatos variè, & palliatos, stratosq; sellis ditissimis, in qua pugna Rex Sanctius Ramirus ita auulsus est à suis, ut de eo nihil certum cognosci posset, ut auctor est Zurita lib. 1. annalium cap. 32.

Rex Alfonso vndecimus Castellæ, ut diximus capite superiori, dum tot mauros caperet, & interficeret splendidissima, & opulentiissima dona Pontifici Benedicto misit.

Rex Ramirus primus Aragoniæ ex Zurita lib. 1. c. 18. christianissimus à Gregorio septimo, nuncupatus in diplomate merito fuit, quia Romanas præces in regnis suis introduxit Gothicis repudiatis, & concilio Iacensi omnia statuta, leges, canonesq; Ecclesiæ recipi iussit, & seruari in sua ditioe, & regno ipso præsentè vna cum filiis adeò studiosus Ecclesiæ Romanæ extitit, ut ei tributum persolueret, quod recognoscens soluit filius eius Rex Sanctius Alexandro 2. ut idem Zurita lib. 1. ca. 21. notat. & Beuter lib. 2. cap. 8.

Petrus secundus Aragoniæ Rex, ut obseruat Beuter lib. 2. c. 20. Zurita lib. 2. c. 50. Miedes lib. 1. c. 9. in historia Regis Iacobi dum Pontifices Alexander secundus, Urbanus secundus, & Gregorius septimus concederent decimas, & patronatus Ecclesiarum Sanctio tertio, ut Beuter lib. 2. c. 8. aduertit, Rex Petrus secundus cum Romam proficisceretur, ut coronam susciperet à Pontifice, ut dictum est alibi, aduersantibus incolis regnum à se, & Regibus abdicauit præuilegium, & feudatarium se, ac posteros Ecclesiæ reddidit, & in recognitionē obtulit singulis annis persolvere ducentas, & quinquaginta monetas Ma-

22

*Petri primi
Regis Ara-
goniæ obje-
quia.*

23

*Rex Alpho-
sus. 11. Cas-
telle.*

24

*Rex Rami-
rus. 1. Ara-
goniæ.*

25

*Petrus secun-
dus Ara-
goniæ Rex.*

26
*Monete la-
fecinae quæ
sint.*

27
*Rex Arago-
niæ antefig-
nanus Eccle-
siæ, et vexil-
lum fere ei-
coram Pon-
tificis, et bul-
le diplomata
filii ex colo-
ribus armo-
rum Arago-
niæ sumptis
pendent.*

28
*Rex Iacobus
II. Arago-
niæ.*

30
*Rex Iacobus
2. Almiral-
dus Ecclesiæ
dictus Cāso-
lonerus mu-
nus Impera-
torū, in quo
Bonifacii 8.
cum omnib.
Regibus præ-
tulit.*

31
*Idem aduer-
sus fratrem
germanū Fe-
dericū Regē
Neapolitanū
et Sicilia pro
Ecclesia ex-
pugnauit.*

zonodinas latecinas, quæ erāt cuiusdam generis nu-
morum, quas cudere iussit Iuceff Mahozemutus
magnus Almanzor præcij septem solidorum A ra-
goniæ, & alio nomine nuncupabantur Mahozemu-
ti aurei, quamuis Beuter quatuor solidorum Valen-
tinorum præcij fuisse narret, & recognitio erat mil-
le solidos soluere, vel quinquaginta libras monetæ
aureæ, cuius rei meminit Zurita in indicib., & histo-
rijs Latinis Aragoniæ, & persolutum fuit sædum
donec Rex Iacobus Aragoniæ omni obseruantia, &
humilitate debita abstulit, & Innocentius. III. Pon-
tifex ea de causa concessit, vt Reges Aragoniæ an-
tefignari essent Ecclesiæ, & vexila eius portarent
cum insignijs armorum regni Aragoniæ, & quod om-
nes bullæ, & diplomata gratiæ, quæ expeditur Ro-
mæ in cancellaria apostolica fila rubea, & pallida,
quæ sunt colores scutorum Aragoniæ pendentia ha-
berent vt hodie est in vsu.

Rex Iacobus Aragoniæ cognomento debellator-
ex Zurita lib. 2. c. 32. Gregorio nono Pontifici aduer-
sus Federicum Imperatorem opem tulit, cum diuer-
sas legationes ad eam præstādā ā Pontifice habuif-
set ei offerente protectionem status Ecclesiastici, &
Mediolanum, Plasenciā, Faenzā, & Lōgobardię
provinciam. Item quod tributum solui Imperatori-
ribus solitum ei prestarent, quod Rex libenter an-
nuuit pollicitus iter per se ipsum agere, & expeditio-
nem parare, & cum non posset perficere Valentiam
obsessam habens, quam ā Mauris recuperauit ad tuen-
dum Pontificem plures ex regnis suis misit milites.

Rex Iacobus secundus Aragoniæ, ex Zurita lib. 5.
c. 17. & alijs f auctoribus ā Bonifacio. VIII. Pōtifice
expeditionē ad sanctū sepulchrū recuperādū parātē
creatus est sedis apostolicæ Almiraldus, & antefig-
nus dictus Cansolonerus Ecclesiæ, & qui præflet ex-
ercitui, quod munus Imperatoribus demandari sole-
bat, in eo quē cum omnibus Regibus Christianis præ-
tulit, adeoq; ingenti studio Ecclesiæ fautor, & prote-
ctor extitit, vt aduersus fratrem Germanum Federi-
cum Regem Neapolitanum, & Sicilię cœperit vexil-
lum Ecclesię, & Pontificis benedictionem, & bis per
se ipsum bellum exitiosum, & immane cum fratre gef-
sit eum, vt Ecclesiæ faueret, odio prosequens naualē-
quē pugnam celebrem cum eo gessit anno. 1298. die
quarta Iulij, ita vt licet sagitta in pede infixā esset in-

G g 4 dimi-

f Pandolfus Colle-
nucius lib. 5. cap. 6.
in historia Neapoli-
tana. Angelus Con-
stanzius eadem hi-
storia lib. 3. ad finē.
Tarce, annu 1296.
in historia vniuersa

Caput vigesimum.

dimicatione constans fuit viriliter pugnando; ne animus deficeret militibus si noissent eum percussum fuisse, qui belli cōgressus eēde plurima memorabilis fuit in quo duo Reges erant duces ambo fratres Germani milites eiusdē nationis inter se dimicātes, & vno sanguine, regno, & patria orti, vt auctores sunt Iheronymus Zurita lib. 5. c. 25. & 38 & 47. & alij & auctores.

g Pandolfus Col-
nucius in historia
Neapolitana. Ange-
lus Constantinus in
eadem lib. 4. Lucius
Marinus Sicul^o li.
11. de Regibus Ara-
gonie in Rege Iaco-
bo II.

Rex Ferdinandus. IIII. Castellæ, & Iacobus secū-
dus Aragoniæ aduersus Philippum Regem Galliæ
prosequentem odio Bonifacium octauum Pontificē
tueri conati sunt, ita vt sedes apostolica non vexaretur,
nec conciliabula aduersus sedem apostolicam, &
eius Pontificem fierent, & non solum in vita Pontifi-
cis ei auxilium præstiterunt, sed ea finita memoriam
Bonifacii octauum, quam Galli damnare curabant con-
stanter Reges Hispaniæ in honorem sedis apostoli-
cæ defenderunt tempore Clementis. V. Pontificis, &
tunc Aragoniæ milites Campaniam à Gallis abstule-
runt pro vindicta Romani Pontificis, vt auctor est
Zurita lib. 5. annalium cap. 60. & 87. Monarchia lib.
22. cap. 20. §. 4. in fine, adeo quod inire singulare cer-
tamen Hispani pro ea causa non dubitauerint in cō-
cilio Viennensi habito à Clemente quinto, vt recitat
Papyrius Massonius lib. 3. in Philippo tertio his ver-
bis. Et duo equites Catalani Carrozins, & Vuilelmus cogno-
mento Debolus ad singulare certamen promouissent eum, si quis
esset qui Bonifacium hæresis accusare vellet, ac ne Philippus a-
lieno à Pontifice animo discederet, sanxere iniuriam Bonifa-
cio illatam ipsi, heredibusquē eius nunquam exprobatum iri.

Plura obsequia erga Ecclesiam, & sedem apostoli-
cam collata ab Alfonso quinto Rege Aragoniæ, &
primo Neapolitani regni in auxilium Eugenij quar-
ti, & Nicolai quinti Pontificum narrantur ab histo-
ricis eius ætatis, vt Platina in Eugenio quarto & Ni-
colao quinto, & alijs h auctorib⁹, sigillatim autem a-
liqua officia eius Regis in quo omnis virtutum cumu-
lus accessit, à Iheronymo Zurita in quinque libris vlti-
mis annalium Aragoniæ secunda part. narratur, is
enim lib. 16. cap. 7. memorat quemadmodum cum Fe-
dericus Remam pergeret ad coronam Imperij susci-
piendam, de eiusquē amicitia non satis fideret Nico-
laus quintus Pontifex solum Regi Alphonso arca-
na pectoris credidit, de eoquē confidit, vt securum,
& saluum redderet, quod pollicitus est Rex, obtu-
litque quod quæuis Imperator duxisset uxorem conso-
brinam

h Pandolfus Col-
nucius in historia Re-
gum Neapolitanorū
lib. 6. à c. 9. cū alijs
Bartholome⁹ Facci⁹
de reb⁹ gestis ab Al-
fonso I. Neapolitano
rum Rege à libr. 8.
Laurentius Valla de
rebus gestis ab eodē
Rege Sabellicus lib.
3. & 4. & c. ad. 3. Lo-
dovicus Dominiqui
anno 1452. fcl. 67.
& 94.

32
De Ferdinā-
dō. IIII. Re-
ge Castellæ,
& eodē, Iaco-
bo. II. Re-
ge Arago-
niæ.

33
Hispani sin-
gulare certa-
men ineunt
promemoria
Bonifacii. 8.
& pugnauit
in eius hono-
rem.

34
Alphonsus.
V. Rex Ara-
goniæ, et Ne-
apolitanus.

brinam se aduersus eum pro Ecclesiæ dignitate, & se-
dis apostolicæ auctoritate arma suscepturū, omniaq;
discrimina subiturum, copias, regna, ac facultates vni-
uersas in eam rem collaturum, quod facere intende-
bat, nec sumptui, nec vitæ parcens vt filius Ecclesiæ,
& Rex catholicus. Item ex eodem lib. 16. ca. 19. & 20.
31. & 33. cum anno 1453. Mahometus atrocissimus
Christiani nominis hostis Constantinopolim victo
Constantino cepit violatis templis, sacrisq; profana-
tis, tunc Alphonsus quintus, quem vt ducem, & Impe-
ratorē suum Ecclesia, totaq; Italia respiciebat, & ad
benemerendum de omni Republica natum, ipse solus
ex Regibus Nicolaum Pontificem hortatus est ad bel-
lum aduersus Turcas proferens se licet sexagenariū
pro fide certare, pro religione effundere vires, pro se
de apostolica tuenda vitā exponere paratum, cura-
uitquē vt omes Italiæ ditiones pace conciliarentur,
& vnione ad expeditionem in Turcas obeundam ad
id suadendum elegantem, omniquē facundia, & venu-
state plenam orationem habens ad inflammandos ani-
mos pollicitus se primum in agmine, & discrimine di-
micaturum, obiturumquē cum opus fuerit, quod re cō-
plere cepit, & perficeret nisi intestina bella Italiæ
impedirent, & lib. 15. c. 19. & 20. 21. & 32. & 38. & 40.
& 43. scribit quemadmodum agrum Picenum dictum
Marchia Anconæ, pleraquē Romanæ ditionis oppi-
da, quæ occupata Franciscus Sforzzia obtinebat, Ec-
clesiæ restitui coegit non semel, sed bis, & iterum bel-
lo, & armis, vt etiam Bartholomeus Faccius eiusdem
Regis familiaris lib. 8. commemorat, & Pādolfus Col-
lenucius lib. 6. c. 9. Item & dicto loco lib. 15. Zurita,
c. 43. narrat quemadmodum anno 1446. cum Ponti-
fex Eugenius ab Sforzzianis, & hostibus oppressus in
statu eo esset, vt Romam occupatam pene haberēt ad-
uersarij, Pontifex quē in manus inimicorum incidere
esset obstrictus, Rex Alphonsus pecunijs, & exercitu
ita ex tempore opem tulit, vt hostes illis finibus ex-
terminarentur, & ipse ad debellandos reliquos expe-
ditionem fecit, quā c. 45. scribit aduersus Florenti-
nos, & Veneros factā fuisse, eiusq; auxilio diuertisse
a bello contra Pontificem illato, vt Martinus Vici-
niana lib. 3. chronici Valentini adfert, & antea anno
1434. vt ipse refert Zurita lib. 14. c. 18. & Plarina in
Eugenio quarto, cum Antonius Columna Princeps
Salernitanus vna cum nobilissimis Romanis ex fami-
lia

Caput vigesimum.

lia illa, & alijs hostis declararetur Eugenij quarti Pontificis, & Romam cum exercitu inuaderet, ipse Eugenius in conflictu positus habitu Franciscano indutus per flumen Tyberim nauigans usque ad Ostiæ portum peruenit, & ab illo portu Pisam, & inde Florentiam, quod Ioannis Mellæ Zamorensis Hispani archidiaconi Mantuani in Ecclesia Toletana, postea Cardinalis, & Abbatis Alfari, capellani Regis Castellæ in dustria effectum fuit, cumque certior de ea re factus fuisset Rex Alphonfus legatum misit Martinum Gallorum Episcopum Cauriensem, & Ramonem Boill viceregem Neapolitanum, ut illi offerrent se, & regna sua, in quibus commoraretur, & naues quibus transfretaret ad regna, & ut Castella, & arces munitissimas sibi traderet, & potestati suæ committeret, hæcque alia erga Ecclesiam officia Alphonsi Regis nulla cōfcescere ætas poterit, ut omittā expeditiones in Turcas, Sarracenosque; quemadmodum Tunetum expugnauit, aliasque Insulas, & oppida, & ita studiosus, & obseruantissimus religionis, & legis Euangelicæ fuit, ut ostendens sanguinem pro ea effundendum Pelicanum pinxerit ex pectore eliciētē sanguinem ad pullos pascendos cum titulo hoc. Pro lege, & pro Rege, ut notat Renatus Chopinus de sacra politica in præfatione nu. 14;

Ioannes secundus Rex Aragoniæ, ut Zurita refert lib. 16. annalium cap. 38. ad concilium Mantuanum, Piumque secundum Pontificem misit Ioannem Margarit Episcopum Eluensē, Pierrem Peraltam maiorem domus, Ioannem Gallac Vicecancellarium, Franciscum Ferrer procuratorem eius in curia Romana, ut auxilium aduersus Turcas pollicerentur, & de bello, expeditioneq; ad sanctum sepulchrum ageretur: sed de his, neque de Mauris eiectis ab Insula Ecclesiæ Sicilia à Petro, & Iacobo Regibus Aragoniæ, neque de alijs aduersus Infideles expugnationibus nunc agendum non erit cum solum de obsequijs circa tutelam, & defensionem sedis apostolicæ agamus.

Prodeant in mediū postulantes ab Ecclesia Romana dignitatē Hispaniæ cumulatissimā illa fœmina Isabel la nō fœmina, sed vero verbo Heroïna, inclytusque eius maritus Ferdinandus, qui eminent magnitudine rerū gestarum erga sedis Apostolicæ conseruationem, & protectionem pro cuius auctoritate, & defensione bella in Italia gesserunt, in Galliam arma intulerūt, in

35
Insignia Regis Alphon si, quæ indicat studium & obseruantiam in Ecclesia.

36
Ioannes secundus Rex Aragoniæ.

37
Mauri à Sicilia eiecti à Petro, & Iacobo Regibus Aragoniæ.

38
Obsequia Regum catholicorum Ferdinandi, et Elisabethæ.

In Galliam arma intulerunt, quorum gesta circa eandem rem scribunt Paulus Iouius, pluresquē alij i auctores: sed in quibusdam narrandis sequemur Iheronymum Zuritam diligentem fidelissimumquē auctorem, qui tribus ferē voluminibus historiam Regum Catholicorū scripsit, & ex eius annalibus repetendo expeditiones factas ob tutelam, & præsidium Ecclesię Romanę ab eis.

Primo enim cum Carolus. VIII. Rex Gallię cum multis militum cohortibus ad spoliandum regno Neapolitano Alphonsum secundum per Italiam pergeret inuito Pontifice Alexandro sexto, & in arce palatij sancti Petri antea mole Adriani constituto Romę ingressus fuit cum validissimis copijs viginti mille pedatum, & quinque millium equitum, cum antea Ostiā & alia oppida status Ecclesiastici occupasset, Rex autem Catholicus Ferdināduş cū prius Antoniū Syluā misisset legatum, Antonium Fonseca, & Ioanē Albionem noue mittit, quibus Regem Gallię obsecrans monuit, vt opes Romani status, Ostiamquē, & oppida sedis Apostolicę restituat, Carolus alioquin cum ipse protestationem Ecclesię suscepit, omnibusquē rebus sanctissimam religionem anteposuerit, dum cum eo de fœdere egit, non poterat deesse Ecclesię auxiliarijs copijs, & propria persona, statimquē magnum illum Gundisaluū ā Corduba cum exercitu misit, vt opitulareretur, auxiliatorquē esset, & præsto Pontifici, quod Iheronymus Zurita lib. 1. c. 36. 38. 40. 41. 42. & 43. anno 1494. & 1495. narrat in historia Regum Catholicorum, & ipse auctor lib. 2. cap. 3. cum alijs agit quemadmodum cum Pontifice coniunxit potentatus Italię vt salua manerent bona Ecclesię, & lib. 3. c. 1. scribit, quod auxilio, & fortitudine Gundisaluui Ferdinandez ā Corduba ā Rege Ferdinando ad eam rem missi Ostiam, aliaq; oppida Ecclesię restituit Rex Francię. Postea verò cum Carolus Rex Francię. VIII. ē vita humana excesserit, eiquē succederet Lodouicus. XII. in regno Gallię omnistudio, & neruuis contendit Rex Ferdinandus, vt aduersus Turcām immanissimum, & communem hostē vires omnium Principum conuerterentur, ne Ecclesiā, & ditiones eius vexaret Turca Baiazetus, qui in Albania Veneris bellum inferebat, in cuiꝰ classem impetum faciēns Gundisaluus magnus dux Cordubensis prouinciā Corphu, & Cephaloniam Veneris tradidit &

i Palmerius in chronis, Pontanus de bello Ferdinādi Pádol. Collennicius lib. 8. & 9. historia Neapolitanę Genebrardus in chronico li. 4. ab anno 1488. Guiccardinus li. 11 historia sui tēporis. Mambrinus Rossens supplemento ad Tacitagnotam ab anno. 1488. Ælius Nebriensis, & Marinus sculus historia eorū monarchia lib. 26. & c. 36. cum alijs.

Caput vigesimum.

& lib. 3. cap. 39. & 46 & lib. 7. per totum describit, & cum Italiam inuadere Turcaminaretur clascicas naues in sinu Lepanti habens Alexandro. 6. Pontifici, Pio tertio & Iulio secundo sucefforibus semper fuit ex eodem lib. 4. c. 1. & c. 3. 11. 24. & 25. & cum Iulio secundo fordo, & vnione coiunxit, ad defendenda Ecclesia & cu principibus Christianis Bernardo Delpuez magistro militie Montefae, & Antonio Augustino a consilijs eius legatione ad eam rem missis Pontifexq; memor, & gratus obseruantie, quam Rex erga Ecclesia ostendebat, & gerebat magistro Montefae concessit, vt ad Regem rosam deferret, quam solent Pontifices benedicere, solemnibus ceremonijs, vt eam alicui ex amplioribus, & excellentioribus Regibus largiantur, vt missam aliam Ioanni secundo Regi Castellae in historia eius legitur, & eam Iulius Pontifex Ferdina do Regi vt excellentiori Principi seruauit, quam magister montefae comitatu, pompa, & apparatu celebri anno 1507. triumpho incedens per vias Romanae vrbis secum tulit, tuncque Gundisaluo Ferdinandez a Cordoba titulus generalis Ecclesiae, vt eam tueretur, incolumemq; redderet, assignatus est, qui ita strenuum munus gessit, vt quietam, pacatamque sedem apostolicam, & Pontificem incolumem, securumque conseruaret, cum Rex Ferdinandus Ecclesiae Venetis aduersantibus resisteret opem, & patrocinium ei praestans vna cum Lodouico XII. Rege Galliae, vt plura circa hanc rem scribit idem Zurita li. 7. c. 33. 47. & 49. cum alijs, & cum interim insolentissimi conatus ferocis Turcae magno clascium, & exercitus apparatu Italiam turbauerit, dissensio excitata est inter Regem Ferdinandum, & Gallie Regem, nam Lodouicus Galus in Venetos inuehi demoliebatur, Hispanus ne religio catholica discrimen pateretur in Turcas arma conuertere ex eodem Zurita lib. 8. cap. 39. 40. & 41. rectius sentiebat, et ita Pontifex cum Rege Ferdina dodecreuit pacem componere cum Venetis, dum illi prius restituerent Ecclesiae quicquid ab eius patrimonio eripuerant, quam deliberationem a gre ferens Lodouicus, quia Pontifex a bello desistit, et a censuris absoluit in Ecclesiam arma mouit ex eodem Zurita lib. 9. cap. 5. et 17. et 18. et 21. cum omnibus totius libri, sed Ecclesiae defensor accerrimus Ferdinandus Rex extitit, et post Tunetum, Buxiam, Tripolim, aliasque arces, et oppida a Mauris capta exercitum ad tuen-

tuendū Pontificē obfessum Bononiæ à Rege Galliarū
missit, quē Fabricius Colūna adduxit, cūq; Rex Gal-
liæ Bononiā ciuitatem insignē Ecclesiæ, ditionemq;
illius comitatus occupasset, scismaq; in Ecclesia indu-
cere conaretur, & conciliabulū Pizæ aduersus Pōtifi-
cem cōgregare, rex catholicus impedire curauit, & au-
xiliorum extitit, vt conciliū Lateranēse à Pōtifice cō-
uocātū celebraretur, & requisito Rege Galliarū, vt re-
stitueret sedi Apostolicę comitatū Bononiæ cū impe-
trare ab eo nō posset, sed inijt cū Imperatore, & Re-
ge Anglo, vt Pōtifici opitularētur, & tādē Rex catho-
licus cū Rege Galliarū exitiosum, & ingens bellū ges-
sit pro recuperatione bonorū Ecclesiæ duce generali
exercitus Ecclesiastici cōstituto Ramone à Cardona
prorege Neapolitano, fortiterq; Hispano exercitu
pro sede apostolica praliāte donec illa atrox, & me-
morabilis pugna Ravennē cōgressa fuit, in qua ex acie
Gallorū, 12. millia militū ceciderūt, & ex Hispanis, &
Italis 1500. & ita Bononiā, Seruiā, Ravenā Fanetiā,
Forū Iuliū, & reliqua ecclesię opida à Venetis, & Gal-
lis occupata restituit sedi apostolicę rex catholicus, & ex
Italia hostes Gallos expulit: vnde tributus est ei titulus
liberatę à Gallis Italię ex Paul. Ioui. in cōtinuatione
Palmerii, Surio, & Genebrar. anno 1510. q. accidit post
acties in Lōgobardia vtriusq; regis sepe proeliātes ex
Zurili. 10. c. 2. & 3. 22. & 24. Collenucio li. 9. c. 11. & 12.
historię Neapolitanæ, & tādē decedēte Iulio, 2. ex eo
dē Zuritali. 10. c. 57. collegiū Cardinaliū, vt liberē, et
quiete omni remota ambitione, & metu posthabito
electio fieret Pōtificis in vtilitatē publicā religionis
vbiq; & sepe opē ipse Hispanus rex tulit Romanę Ec-
clesiæ aduersus Turcas eos cōprimēs, aduersus Gallos
& Venetos aduersantes, aduersusque omnes hostes
Ecclesiæ, & ita auxilio anno 1514. & 1515. Leo 10. ex
Zurita li. 10. c. 85. & 97. feliciter Ecclesiā gubernauit
victoriaq; fausta, & scilicet aduersus Turcas habita est,
cū enim Solimanus Arrayz trirremes Iulij. 2. superans,
vnā ex eis cepisset, Lodouicus Requesens dux Regis
Ferdinadi in nauali pugna eū occidit, & superauit, &
ad Iuliū, secūdū Romā detulit vexillumq; Ecclesiæ à
pyrata captum, triumphiforā vestigia antiquorum
fecit portauit Ramir. Nunnus Guzmanus, qui tunc
Romæ commorabatur, post Ferdin. sequitur Carol. V. catho. Hispaniar. rex
& maximus Romanorū imperator vere virtute bellica

39
Titulus Per-
ainandi ca-
tholici libe-
rata à Gal-
lis Italiæ.

40
Vexilla Ec-
clesiæ à Tur-
cis capta ab
Hispanis re-
stituta.

41
De obsequijs
Caroli. V. im-
peratoris Re-
gis hispaniæ

Caput vigesimum:

& togata maxim^o moderati, boniq; exēplar imperij;
 statim enim vt fastigiū, & culmē regni accepit ex Ti-
 lio in chronico āno 1521. Arnaldo Ferrono in Frācis-
 co 1. & Onufrio Panuino insuplemēto ad Platinā in
 Leone 10. cū Frācisco 1. rege Galliarū pro sedis apos-
 tolicę auctoritate, & dignitate cōgredi nō dubitauit,
 cū enim Parmā, & Plasentiā Ecclesię vrbes occuparet,
 & ducatū Mediolanensem auspicijs Caroli. V. Leone
 X. instāte breui tēpore ducatus Mediolanensis Fran-
 cisco Sfortię, & Parma, Plasentia Ecclesię restitute
 sunt pulsatis ab Italia Gallis, cuiusq; ope, & auxilio
 Leo. X. & Adrianus. VI. eius pueritię formator ā bel-
 lis intestinis saluui, incolumesq; redditi sunt, & quā-
 uis ab initio leo. X. & postea Clemēs. VII. ei infesti
 essent, Frācisq; primi Gallię Regis fautores, adeō
 vt Clemēs ditionē, quā in Italia obtinebat ab eo eripe-
 re tētaret cū venetis, & Gallo Rege fœdus iniens, vt
 Onufrius Pāuin^o Pontificē auaritię insimulās in Cle-
 mēte. VII. scribit, nihilominus tamen cū opus fuit, &
 Italici ā Turcis vexabātur, quos ad Galliā cum ingēti
 classe aliquādo gemētibus pijs adduxerat Frācisus. 7.
 Gall^o, tunc Carolus. V. prestō erāt opitulari, & pro sa-
 lute religionis, sedis apostolicę cōseruatione, & libe-
 ratione Italię pugnare Barbarusā ē Lesbo insula py-
 ratā cū fratre Orucio prefectum classi Solimani popu-
 latōr oras Italię, insulasq; omnes maris Mediterraneę
 sepe vicit ac profligauit, Viēnē Turcā memorabili, am-
 bigua, & atroci, sed fœlici tandē, & victrice pugna su-
 perauit, eumq; sepe ab oris Italię expulit, Tunetiūq;
 redegit in potestātē, impetūq; sepe cohibuit Turcarū,
 & fluās desiderio ardētī Iherosolymam recuperare, q;
 Deo volēte perficeret, si nō impediretur civili bello
 fortissimi regis Frāciscei Galli, & intestino hæretico-
 rū Germanorū, & domestico Hispano Lāzgrauē, Sa-
 xonesq; ā fide discedentes edomuit, Paulo. III. Pontif-
 ici aduersus Perusinos ab eo deficiētes opē tulit, qua
 ceteri expectātes euentū rei continuerūt, in belloq;
 Parmensi Iuliu. III. Pontificē pecunijs iunxit, & exer-
 citū n̄ isit opē ferens aduersus duçē Othaniū, cui faue-
 bat Henricus. II. Rex Frācię, & in quē inuehit Rex
 ex Cromerio de gestis Henrici secundi fol. 61. adeō-
 quē obseruantissimus sedis apostolicę, & Pontificū
 fuit, vt memor fœderis, q; pepigit cū Clemēte. VII. o-
 lim acerrimo hoste, & vt fidem datā, licet iam pridem
 ex viuis excessisset, inuiolatā seruaret Alexandrū Me-
 dicem

14
Laudes Caro.
li. V.

dicē ducē Mediolani constituit repudiatis patriiōrū
præcib⁹, qui ei quotannis grandē auri sūmā offerrent,
si pristina ciuitati libertatē restitueret, adeoq; obser-
uauit Pōtiffes, vt anno 1558. fol. 509. Suri⁹ in cōmen-
tarijs notauit, q̄ amās, & colēs soliū Pōtifficale, & bel-
lo, & pecunijs ceteros animos milicū qui Pōtifficem ob-
sidedāt vicerit, & placauerit, & tandē Carolus. V. qui
Solimanū tantarum viriū fastu solo prope castrorum
fremitu aliquoties profligarat, qui Ariadenū Barba-
rusam acie deuictū, ac Tunetano regno exutū Africa
depulerat, qui Imperiū superiorū Imperatorū igna-
nia labefactatū, ac penē deperditū restituerat, qui cō-
iurantē populū ducibus victis, & captis superauit, qui
Regē Franciscū Gallū, & eo inscio Clementē Ponti-
ficē in potestate habuit, qui cōcilio Tridētino cōgre-
gādo auxiliū prestīit, qui in orbe nouuo multa præ-
clara in Dei, & Ecclesię decus per suos gesserat octo-
decim prouincijs ad fidē redactis cū Regib⁹ cōdicatis
urbib⁹ tēplis, cōnobijs, qui omnes Imperatores Occi-
dētales, & Oriētales vicit, & cū Cōstātino, & Carolo
Gallo magr. orū cognomē inditū esset ei maximi imp̄-
ratoris in superiori gradu titulus à Paulo. 3. sit tribu-
t⁹, parēs regnorū, defensor, & protectōr Ecclesię reli-
gione tactus quā sanctissimē semper coluit, hēreticos
odio prosequēs, & domās tēdio rerū humanarū affec-
tus propter cōlestiū eternarū desiderū primus post
cōditū Germanū Imperiū, & trāslatū maiestate Impe-
rij fratri Ferdinādo abdicata reliquis regnis, atq; di-
tionib⁹ vnico filio Philippo tradit verbis sanctitate,
& prudētia plenīs, quę describit Cromeri⁹ in Hērrico
3. lib. 4. ad vitā religiosā in cōnobia sancti Iusti prope
Placentiā Hispanię urbē ordinis B. Iheronymi, se
cōtulit, & in sacrā solitudinem secessit, vbi vitā fun-
ctus cōlestem gloriā adeptus est, vt religiosus frater
Frānciscanus Nicolaus Fator Valētinus affirmavit sibi
reuelatū fuisse, vt in vita eius, qui vt sanctus venera-
tur, legi potest, neq; reticendū erit, q̄ Petrus Grego-
rius li. 6. d. Repub. c. 3. n. 8. scribit in hęc verba. *Fertur de
prudētissimo Carolo. V. Imperatore in oratione funebri ei⁹ Sueni-
ca cū a. n. 5. ante mortis periodū inter maxima regni sua negotia
sacerphagū sibi adstrui curasse cū omni supellestili, quā eo mor-
tuo ad sepeliendū necessaria esset, idq; clāentū ne ad hominū ostē-
tationē, aut simulatā religiōne factū videretur, quē apparatū ha-
buit apud se quinque annis vbiq; locorū esset secretissimē
etiam dū Mediolanū contra Gallōs profisceretur, arbitrabātur*

Caput vigesimum.

autē quidā homines etiā quibus verū magnarum dem adata erat
cura thesaurū aliquē illic detineri, aut cōseruari, alij non nihil
librorū, quibus historia veteres continerentur, alij aliud quippiā
magis, Cæsar verō sibi cōsciū in quem vsum secū deferret subri
dēo in rei cuiusdā sibi omnium charissimæ vsum id secū deferri
dicebat. Ita autē religiosissimus fuit, & priusquam libel
lum pacis, & fœderis cum Germanis, & protestantibus
perficeret Romano Pontifici misit Romā, vt ipse a
nimū suū declararet, & cum quidā protestantes petē
rent sibi facultatē dari prædicandi eis animo verē he
roico, pureq; & Germanē Christiano respondit, non
est mēū de puritate verbi cognoscere, mun' hoc Epif
coporum est quorum iudicio etiā ego ipse lubens me
submitto, quorumq; iurisdictionē in omnibus saluā
esse volo, vt Laurentius Surius in cōmentarijs anno
1548. fol. 437. & 439. recitat. Res autem gestas Caro
li. V. plures scribunt, sed nemo pro dignitate materiæ
vidēdi tamē sunt Paulus Iouius, Petrus Mefsia, & Al
phōsus Vllōa, & alij. I multi qui eius historiā scribūt.

*I Guiccardin^o li. 12
historia sui tēporis
Marcus Guæxus
in historia sui tēporis,
et Natalis comes
in historia ab anno.
1545. Mambrinus
Russe^o in suplem. ad
Tarcagnotam, Bar
landus li. 3. historia
ab anno 1517. O. u
fri^o Panuin^o in Leo
ne. X. Adriano. VI.
Clemente. V. II. &
Paulo. III. & Iulio.
III. Genebrardus li.
4. ab āno 1517. Til
lius in chronico ab
eodē āno. 1517. Lau
rentius Surius in cō
mentarijs ab anno
1500. in ānū. 1574.*

*K Onufri. Pāuin. in
Paulo. IIII. Alexan
der Andrea de bel
lo Neapolitano. Tho*

Philippi II. vnici Caroli. V. Imperatoris filij obse
quia pleno theatro spectata sunt in orbe terrarum, cū
in eo vno, vt testes occularissimi sunt omnes, vt in an
chora firmissima nauis Ecclesiæ Catholicæ firmaretur,
quamuis enim initio Paulus. III. turbans pacem
Italix, renouansquē bella iam diu sopita inter Gal
liæ Regem Henricum. II. & Philippum secundū ali
quando Rempublicanū turbauerit, & in causa fuerit,
vt Philippus. II. anno. 1557. ibidem præsens sanctū
Quintinum ā Gallis armorum iure caperit, vt præter
auctores Gallos, & Hispanos aduerit Surius in com
mentarijs anno. 1557. cumquē Pontifex spoliare Phi
lippum regno Neapolitano contenderet, desperatus
omnino spe, conatuque suo deceptus in gratiam redi
ijt, expertus ipsius Philippi religionem comitatem,
& obtemperantiam erga sedem apostolicam, cum om
nia oppida salua reddiderit, Romā capere impedit
semper & ubiq; pacem postulauerit, se subiecerit obē
dientiæ matris Ecclesiæ, profitereturq; se inuictum, et
reluctantem pro defensione patrimonij, & salute reg
ni obuenientis iure hæreditario arma suscipere, vt
id Onufrius Panuinus, et alij X. recitāt, et modestia,
prudentia, religio commendantur valde Philippi se
cundi, dum ā capienda Roma abstinere vetuit, et dum
insensum hostem Pontificem haberet ipse eum vt pa
trem Ecclesiæ venerans, nē vexaretur quantum fie
ri pos

ri possent iubet. Postea verò Pij quarti, & Pij quinti, & Gregorij decimi tertij, Sixti Quinti Clementisquē octaui hodierni sanctissimi Pontificis temporibus quantum pro Ecclesiæ salute, incolumitate, & dignitate laborauerit testis illa est Lepâtica victoria die septimo Octobris anno 1571. in qua duce fratre eius Ioâne Austriaco innumera cohors Selini Turcarum Imperatoris nauali pugna cecidit testesque sunt tot victoriæ aduersus Turcas, & Melita insula in conflictu posita ab eo defensa anno. 1565. testes tot pugnae in hæreticos Anglos negantes Ecclesiæ obedientiam cum discrimine opum, exercitus, & classium habitæ, tumquē Ecclesia à Gallis Lutheranis, à Germanis hæreticis, ab Anglis contumacibus, à Turcis immanissimis hostibus, à Græcis perfidis à turba hæreticorum vexetur, & vndiq; septa hostibus prematur, in hac vna columna orbem sustinere religionis sustinetur tutela, ita vt eū tot sint hæretici, Iudei, Mahumetani, Pagani aduersus omnes hostes Ecclesiæ vnus pugnauerit, isque vnus pro mille, & innumeris sufficiat impetū omnium cohibens, & eius maiestas, integritas admiratio orbi erat, in eo portus catholicorū confidebat, infidelium gladius extitit Pontificū ara, & Asylum, Cardinales aluit, vniuersos potētatus Italiæ in protectione suscepit, hæreses ex Anglia adductas mira celeritate in Hispania cōpescuit, & eū officiū Principis exerceret, vt decet, pri^o ipse diuinū numē coluit iuxta leges Ecclesiæ deinde, vt alij colerēt, effecit, Tridēni cōcilij decreta suscepit, & seruari in regnis curauit, vt religiosus, & exact^o executor eorū ab Ecclesia cōstitutus in nulla re defecit, in nouo orbe plurā & vetera, & noua regna ad fidē redegit curando vt id hortationibus, & concionibus nō violētia fieret vt obseruat Anastasi^o Germoniu^s de sacrorū immunitatib^o li. 3. c. 13. nu. 31. cumque omni virtutū cumulo abundaret, vt cæterę sileantur, quas posteritas nō cōtisciscere poterit, floruerūt in eo præcipuē primū præcipua virt^o religio, deinde in Rege regina virtutum iustitia, quā laudant in eo Carolo. V. & Ioâne. III. Lusitanorū Rege Nauarrus in extrauagā de datis, & promissis notab. 12. nu. 27. cum illi nec epistolas iudicibus vt iustitiā alicuius attentē consideraret vnquā misserūt, neque nuntium, vt ex eo flecteretur eorum animus, hæcque illustria sydera in illo virtutū choro nō fuit aliquis à natis regib^o, qui magis sibi vēdicauerit, sedatū

mas Frégus et Cornarius in Henrico II. Mambrinus Rosseus: n^o suplemēto ad Tarca notam. Natalis Comes lib. 10. & II. ab anno 1545. Naugerius in Chionico.

44
Landes Philippi II. Regis.

281 Caput vigesimum.

regimē, & quietū gubernator in magna navi habuit qui flectit, & regit omnia paruo motu, & vt sumus ille cœli, & mūdi rector Deus, qui ei hoc munus largitus est, machinam hanc quatit, & mouet ipse in concussus talis ille regnandi securus, qui tandem die. 13. Septembris prima luce anno. 1598. naturæ concessit animam Deo reddens cum diebus aliquot antea Sarchophagū, quo includendus erat, in sepulchro ferri iussisset, vt præ oculis haberet, patienterq; summo cum exemplo ferrens ægritudinem, quæ longa, ac grauis erat, dum intentus esset lectioni passionis Domini à diuuo Ioanne scriptæ, cui deditus erat sepultus est in loco, quo obiit, & cœnobio Regio dicto Escorial ordinis diuui Iheronymi dicato sancto Laurentio, vbi Mausoleum miraculum orbis inspicitur ab eo conditum, vbi manet, & in æterna luce illa despector, aut irritor eorum, quæ nūc miramur, eius historiam describit Herrera, & obitum Ceruera peculiari tractatu.

Patri Philippo secundo Philipus tertius successit eius indolis Rex vt ab orbe condito nō fuerit, qui maior in re, aut spe extiterit, is enim magno Philippo magnus Alexāder futurus specimē conspicuum præbet, vt omnes Asiatici Darij Ecclesiæ hostes se contrahent, & ad motum eius timebunt, qui nunc timetur, prima enim fundamēta iecit statim vt regnū adeptus est circa venerationem sedis apostolicæ, illico enim certiotem Clementem octauū sanctissimum Pontificem fecit de obitu patris, & successione regni sibi delata, totumquē se Ecclesiæ obtulit, benedictionem apostolicam, vt faustum, & fortunatum esset imperiū postulauit, vt exemplum refert Ceruera capellanus Regius in libro de obitu Regis Philippi secundi discursu, 3. c. 14. simulq; lobilei indulgentias, vt omnes fideles à Deo præcibus impetrarent eius spiritum immitteret, vt scilicet, & iustē moderaretur, Margaritam uxorem manu amplissima, & benedictione Pontificis duxit ministro existente inter summos Reges summo Pastore, classem aduersus Sarracenos direxit, opem contra hæreticos Anglos Hibernis contulit, Argelum expugnare ad Sarracenos expellendos curat captiuos redimendos, itaque omnia maxima magno illi præfagiunt, simulacrum enim cœlestium auui, & patris animorum refert decerpta ab illis aura, cuius spei & virtutis iam orbi declarata, & dexteritatis in gubernando, religionis, pietatis dotes si narrare vellē,

45
De Philipo
tertio.

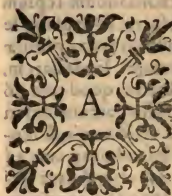
ingens

ingens se hic aperiret curriculum orationis, sed contrahi facit admirabilis modestia, quæ veras laudes iudicat dignum esse illis, factisque propriis, potius quam orationibus alienis se compiscuum, & imperio dignum, præbere.

CAPVT VIGESIMVM

primum de tertio genere obsequiorum in constructione, & dotatione Ecclesiarum.

Tertium genus obsequio rñ circa Ecclesias dandas, & construendas.

AD Tertium genus officiorum circa Ecclesias dotandas, & construendas, ut deueniamus, quam grata sint Deo obsequia aras ipsi, eiusque genitrici Mariæ, ac diuini ab eo selectis dicere, regijs prouentibus ditare templorum sacerdotes colere, quorum precibus potissimè nititur reipublice salu-

I
Meritū edificandi templi.

uantur testimonia a sacra scripturæ, & iuriscanonici decreta, Æthnicumque Seleucum commendat Pausanias lib. 1. hac laude, & encomio, quod delubra dijs edificauerit, indicatque quam acceptum sit Deo munus templum Salomonis ab Esdra renouatū, à Machabeo Iuda purgatum, & passim legitur in sacra pagina, Deusque ipse in honorem templorum se templū esse proficitur Ioannis. c. 6. *Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud,* & omnes fideles Dei templum vocat Paulus. 1. ad Corinthios. c. 3. *Nescitis quia templum Dei estis,* & capit. 6. Qua gloria Carolus magnus apud Francos floret, quod Aquiligrani Basilicam eximia pulcritudinis construxerit, columnas, & marmora à Roma, & Rauena ad eius structuram euehi faciēs ut Sigibertus in chronico anno. 795. & alij de eo restantur, nouemque cathedrales, duas Metropolitanas sedes erexit, ut Krantzius lib. primo Saxoniar. c. 5. & .6. & 10. & lib. 2. cap. 14. narrat, & ex eo, & alijs Genebrardus lib. quarto anno. 817. obitusque tempore diuitias, & opes distribuit, ut vna pars familiaribus duæ Ecclesijs tribuerentur Metropolitans, quas vnā

a lib. 4. Regica. 12. paralip. c. 24. c. fin. dist. 96. c. filijs 16. q. 7. c. 1. ne sede vacante s. Thomas de regimine Principis li. 2. c. 16. Cassaneus in cathalog. 5. parte considerat. 17.

2
Templa à Carolo magno condita, & distributiones opum.

Cap. vigesimum primum.

& viginti habebat in Imperio ex Anonio lib. 5. histo-
ria Francorum cap. 10. & b alijs.

b Guaguinus lib. 4.
in Carolo magno, Si-
gibertus in chroni-
co anno 810. Gene-
brardus eodem anno

c lib. 11. de Regib⁹
Frācorum. c. 79. Ge-
nebrardus in chroni-
co lib. 3. anno 640.
Reginon lib. 1 anno
612. Nauclerus 2.
Volumine,
d lib. 5 de Imperio,
& philosophia Gal-
lorum fo. 351. Ano-
nius li. 4. c. 20. et 30

e lib. 1. annaliū Frā-
corum, & in breuia-
rio eius libri in fine
Petrus Gregor. de
Repub. lib. 13. c. 17.
nu. 18. & lib. 33 c.
16. nu. 18. in symta-
gmate iuris, Guillel-
mus Benedictus ver-
bo & vxorē nu. 14.
dec. 2. in. c. Rainan-
sius.

Ante Carolum magnum, qui ex Regibus Francie
Ecclesias dotauerit ex fisco Regio Dagobertum fuis-
se sanctus Antoninus tit. 13. cap. 6. §. 8. in 2. par. histo-
ria testis est, præcipuèque basilicam sancti Dionysij
antiquam auro, & gemmis ornauit, solido argento te-
xit, & oppidis ditauit, pluraq; cœnobيا construxit, vt
sunt auctores Gregorius Turonensis, e & alij, ista-
men Rex prius infestus fuerat Ecclesijs in adolēscen-
tia, diripuitq; bona earum præcipuè sancti Hilarij Pi-
ctauicelsi, vt Forcatulus d narrat. Senior autē alter
Dagobertus monasteria construxit ea occasione, vt
fertur, quod cum æte fusili valuas Ecclesiæ fabrefac-
tas in basilica diuui Hilarij ad exornandum tēplum
diuui Dionysij extraheret, aliaq; sacra, & profana le-
geret, sine delectu raptus fuit ante thronum diuinæ
maiestatis, accutatusque est à patronis Ecclesiarum,
quarum bona erant rapta, & destructa, quod cum nō
fuisset ausus negare à diuuo Dionysio patrono defen-
sus obtinuit pœnitendi tempus, & ob id vouit, & fun-
dauit monasteriū in loco dicto Vinsembourg cum ad-
iacentibus syluis ex Trithemio, e & alijs Aliter ve-
ro narrat Sigibertus in chronico anno 615. quod eum
iam mortuū eripuit à pœnis inferni beatus Dionysius
cuius festū celebratur die, quo eius miraculū hoc lo-
co refertur: sed quamuis sanctus Antoninus palmam
primi Ecclesiarum fundatoris tribuat Dagoberto, ta-
men id potuit intelligere dotando ex fisco Regio, nā
ante eum Childibertus duo cœnobia erexit, & dota-
uit, vt auctor est Papyrius Massonius lib. 1. annalium,
& Childibertum, & Clotarium Suefione fundasse & des-
sacras sancti Medardi, quæ sunt caput monasteriorū
Galliæ, idem Massonius in Chidiberto Rege, & Clo-
tario II. lib. 1. annalium refert, aliaque tēpla, & cœ-
nobia à Regibus Galliæ sunt condita, quæ omnes na-
tiones superare Cassaneus 12. part. cons. 17. in catha-
logo gloriæ mundi affirmat: sed quantum in templis
erigendis, vt Deo victori exercituum accepta referat
Reges Hispaniæ excellent notissimum est, cum sem-
per parem rationem pietatis, & armorum habeāt, ita
vt nec alius quisquam.

Nec pietate fuit, ne chello maior, & arm is.

Quantumq; in dotandis cœnobijs pauperum, vale-
tudinarijs xenodochijs, & sacris ædibus præ alijs na-
tioni-

3
Dagobertus
Rex Franco-
rum Ecclesia-
rum instau-
rator.

4
Dagobertus
primo spolia-
uit Ecclesias
quā dotaret
cas.
Historia Da-
goberti alter-
ius de spolia-
tione Eccle-
siarum.

5
Childiberti⁹
Rex funda-
tor monaste-
rij ante Da-
gobertum et
Clotarium.

6
Hispani ex-
cellēt in eri-
gendis, et do-
tandis tēplis

Cap. vigesimumprimū. 185

tionibus præsent, de illis potest illud Virgilij ecgloga. i. proferri.

Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,

Quantum lentæ solent inter viburna cupressi.

7
Alphonsus Aragonie rex sepulchrum sanctū instituit heredē omni regno.

8
Petrus II. rex Aragonie obtulit regnū sedī apostolicæ.

9
Martinus rex Aragonie dotator monasteriorum

10
Dimitia Ecclesia Toletana ab Alphonsus VI. Rege Hispaniæ concessa.

11
Hispalensis à Ferdinando. III.

12
Metropolitana, et cathedrales Ecclesie.

Alij enim reges vnā, vel aliam extruxisse basilicam leguntur, Hispani vero integrum regnum Deo dicarunt, vt Alphonsus, qui heredem instituit in omnibus regnis sanctum Domini nostri Ihesu Christi sepulchrum, vt auctor est Zurita lib. 1. annalium Aragoniæ cap. 49. Petrus etiam II. Rex Aragoniæ cogmento catholicus, vt capite superiori animaduersum extat, omnia regna sedī apostolicę obtulit, eoque encomio extollitur Martinus Rex Aragoniæ relictibus Regijs cœnobitijs, vt eum extollit Pontifex Bonifacius VIII. in cap. abbate de re iudicata lib. 6. Veluga in speculo principum titulo de samortization; Renatus Chopinus lib. 2. de dominio Franciæ titulum. num. 16. Vt autem ad priuatas Ecclesias, & templa deueniamus, illa basilica nunquam pro dignitate satis laudatur Ecclesia Toletana, quæ secundum locū obtinet post Romanam sedem caput, & magistratū reliquarum ex decreto Gundemari edito in cōcilijs Garthiæ Loaysæ, quamuis ita prisca sit origine vt à beato Eugenio discipulo beati Petri sit instituta, tamē postquam amplificata fuit à Gothis, & celebris concilijs in ea habitis floruerit, cum Hispania à Mahumetano deuastata extitit, possessiones amisit, & ab Alphonsus sexto qui eam ab illis eripuit, ita magnificē, & splendide dotata est oppidorum numero, & possessionum, vt redditus trecentorum mille ducatorum singulis annis Archiepiscopus percipiat ratione dignitatis præter ararium sacrum, & fabricæ, & præbendarum in numeras opes, partemq; dotationis, & arrarum sponsalitiarum, quas obtulit Alphonsus. VI. referunt Rodericus Toletanus, f. & alij scriptores, cum qua certat opulentia, apparatu, & magnitudine Hispalensis Ecclesia amplissimis facultatibus dotata à Ferdinando. III. cognomento sancto ex historia eius cap. 74. & generali. 4. part. c. vlt. eodemq; loco constituendę sunt omnes basilicę Metropolitanę, & cathedrales totius Hispaniæ, & Indiarū, pluresq; in Sicilia, & Neapolitano regnis, Insulis Maioricę, Corsicę, Minoricę ita vt sint innumerę, & adeo pingues redditibus, vt superent vehēmenter opulentia, & diuitijs omnes Episcopus patris Gallię, & Italię, qui tenues sunt ex Nauatio monito

f. lib. 2. historia. c. 24. & 25. Generalis historia Alphonsi Regis. 4. parte. c. 3. S. cortes de Toledo. Venero in enchiridio fol. 57. Mariana de rebus Hispaniæ lib. 9. c. 18. & 19.

Cap. vigessimum primum.

*Medina de las gra-
deas de España. Mo-
rales in 3. par. histo-
rie.*

monito. 49. quæ it. 1. num. 6. vers. 5. præfata, & aliquas
Ecclesias numerant Vaseus in chronico. c. 20. & g. a-
lij, & non solum præcipuas, & cathedrales Ecclesias
matrices, sed & Abbâtrales plures quæ ditissimæ, &
redditibus opulentissimæ sunt patronatus Regij; vt
ex dictis auctoribus colligere licet, cœnobîa vero, &
monasteria tam virorum, quam fœminarum adeo sunt
numero, & diuitijs copiosa, & affluentia, vt explicari
non possint, & ita abudant facultatibus, vt ex eorum
procedijs, & oppidis multi proceres, & titulares hero-
es in regnis huius titulo fœudi, & emphiteusis alantur,
præcipuè quæ rerum copia sunt diuorum Benedicti,
& Iheronymi monasteria, quæ ferè omnia sunt à Re-
gibus fundata præter plura alia ordinum sanctorum
Dominici, Francisci, Pramostatensium ordinis sacra-
tissimæ Mariæ à mercede nuncupatæ, sanctissimæ
Trinitatis, sancti Francisci à Paula, cum sint plusquàm
trecenta cœnobîa Regia, & inferiores aliæ cedes sacre
numerari non possunt, Granatensi enim, & Malacita-
no, & Indiarum regnis omnia tēpla dote dicata sunt,
& ædificijs constructa sumptu Regio, xenodochia au-
tem, & hospitalia amplissima, & magnifica plura sunt
aliæque piæ memoriæ præsertim omnia diuui Lazari
xenodochia quæ ex lege h. regia patrimonij regij sūt
in qua laude florent Recharedus Rex, qui extollitur
à beato Isidoro de Gothijs, & Abbate Valclaren-
si, quem recitat Morales lib. 12. c. 2. quod plures Eccle-
sias construxit, dotauit, & refecit omnia reddens, quæ
maiores abstulerant, eodemquæ encomio extolluntur
Sisebutus, & Chindasuindus, pluresquæ alij ex Regi-
bus Gothorum, vt Ioannes magnus lib. 16. historiæ
eorū, & Morales li. 12. c. 14. & 36. & alij i. narrant, &
postquam Hispania à Sarracenis occupata cœpit iure
postbliminij ad pristinum statum restitui Catholicus
Rex Alphonsus adeo abundans in fundandis, ditandis,
reficiendis Ecclesijs, & cœnobijs exitit, vt ideo
cognomen catholici sibi, & posteris adquisierit, vt
affirmat Venero in enchiridio temporum fo. 111. Mo-
rales lib. 13. c. 4. Regemquæ Iacobum Aragoniæ plus
quam duo millia templa fundasse in eo asserunt Beu-
ter, & Miedes. Alphonsus autem. V I. Castellæ Rex
statim vt oppida (quæ innumera fuerunt) à Mauris
eripiebat primum iacebat fundamenta Ecclesias con-
dendo, quod ex alijs Madera. c. 6. monarchiæ Hispa-
niæ refert, & cœnobium sancti Facundi ab Alphonsus
fo

13
*Abbatiales,
& Collegia-
te Ecclesiæ.*

14
*Cœmbia Re-
gia, & ades
sacra prin-
ta, xenodo-
chia, & hos-
pitalia.*

15
*Recharedus
Rex Ecclesia-
rum funda-
tor Sisebutus,
& Chinda-
suindus.*

16
*Alphonsus
Rex Catholi-
cus.*

17
*Rex Iacobus
Aragonie.*

18
*Alphonsus
sextus, & Al-
phonsus ma-
gnus, & Al-
phonsus. IX.*

*h. leg. 4. tit. 6. lib. 1.
recopilat.*

*i. Varonius 8. tomo
annalium anno 649
fol. 417.*

Cap.vigessimum primum. 186

so magno conditum ita ditauit in honorem diuui Benediſti, & ſanctorum martyrum Facundi, & Primitiui, vt triginta millia ducatorum ſingulis annis in reditibus habeat: eodemquē pacto Alphoſus. I X. ex Roderico lib. 7. c. 33. & 34. monaſterium Virginum Diuue Mariæ dicatum, & de las Huelgas nuncupatū erexit, quod viginti ſex monaſteria ſubdita cōtinet, & plures Eccleſias, & cōnobia à Regibus fundata reſerunt Bozzius de ſignis Eccleſiæ lib. 20. ſigno. 87. c. 60. Ceruera de obitu Regis Philippi. II. diſcurſo. 2. c. 15, ex ſodalitijs vero monachorum capitā ſunt in Hiſpania ordo beatæ Mariæ à mercede à Rege Iacobo inſtitut⁹ eſt in Hiſpania ex Genebrardo, K & alijs cui⁹ ordinis extant ampliffimis facultatib⁹ dōtata cōnobia plura, magnificentiſſimaquē operis pulchritudine. Item & ordo diuui Iheronymi in Hiſpania viget, & in ea erigitur confirmatus à Martino quinto Pontifice, & inſtauratus à Fratre Lupo à Seuille, cuius monaſteria Regia opibus opulentiſſima, ædificiū clariffima, & religione inſignia plura Hiſpaniam nobilitant à Regibus crecta ex Venero in eñchiridio reſporum fol. 99. ſed præcipuē non ſolum in regnis Hiſpaniarum, ſed in totius orbis ambitu vt miraculum eius Mauſoleum Auguſtum, & omnium artiſicū artem, & induſtriam ſuperans conſpicitur cōnobiū ex ordine diuui Iheronymi ſancto Laurenzio dicatum à maximo Philippo ſecundo conſtructū nūcupatum Eſcorial, opulencia enim, & copia facultatum ita abundat vt plus quam quadraginta millia ducatorum in reditib⁹ ſingulis annis habeat, ædificiū ita ſplendidū, ac magnificū ex totius orbis remotiſſimis, & ſelectiſſimis lapidibus, & lignis conſtructū, vt non ſolum narrari, ſed nec mente concipi adeo miſicū opus poteſt ordine diſpoſitū, ſtrūctura elaboratū, magnitudine ingens, religione excellēs vbi et blibliotheca copioſior, & ex ſelectioribus codicibus eſt quam vllā alia ſic cognita, & quia exitum habere non poteſt oratio ſatiū eſt reticere, quam de re tam magna ſelune, & non pro dignitate loqui. Ordo autē tam virorum, quam Virginum beatæ Mariæ à Carmelo diſcalciatorū in Hiſpania à venerabili, et admiranda Teſeſa à Iheſus conditus eſt, & floret ſanctitate, & vitæ auctoritate ſumma cum omnium admiratione, qui omnes ordines capita, & generalem prælatum in Hiſpania habent, & diuuiorum Frãciſci, Auguſtini,

19
Capita ordinum in Hiſpania.

20
Ordo mercedis.

21
Ordo diuui Iheronymi.

22
Cōnobiū à Philippo II. conditum in oppido Eſcoraliensī.

23
Ordo diſcalciatorū beatæ Mariæ à Carmelo.

24
Recolleſto rii origo in Hiſpania.

K li. 4. in chronico anno 1245. & Venero eñchiridio fo 99 Zurita libr. 2. annaliū cap. 70.

Cap. vigessimum primum.

gustini, Bernardi, & Benedicti sodalitijs plura cœno-
bia strictiora vitæ austeritate, (quæ recollecta dicun-
tur) in Hispania initium sumpserunt, & diuorū Be-
nedicti, & Bernardi ordines quamuis in Hispania nō
originem acceperint, tamen non agnoscūt superiorē
alium, quam Hispanum generalem auctoritate Pon-
tificia, ordoquē diuui Dominici Italix originem ha-
bens à beato Hispano Dominico fundatur, et ab
Ignatio Loiola Hispano anno 1540 insignis, & cla-
rissimus ordo societatis Ihesus instituitur breui tem-
pore ita propagatus, vt non solum in Hispania, cuius
conditor municeps, et incola esset, sed in Italia, Ger-
mania, et Indiarum remotissimis regionibus, et om-
ni orbe fulgēt eruditissimi, et sanctissimi viri, et plu-
ra, augustaque cœnobia, eorumquē doctrina regna
moderantur, et hæretici expugnantur, et ex duobus
Hispanis beato Dominico, et Ignatio venerabili
vt ex equo Troiano plures filij spirituales, qui orbē
doctrina illustrent, procreati sunt, et familiæ nobi-
lissimæ vigent virorum, qui fidem catholicam susti-
nent, integram. Ordines Militares tam militarium
equitum, quam orantium clericorum crucibus signa-
torum ita ditissimi in Hispania florent instituti ibi-
dem à Regibus, vt plures facultates quam Reges alio-
rum regnorum obtineant, nempe ordo diuui Iacobi
in regnis Castellæ, et Lusitanix, ordo Calatrauæ, et
ordo Alcantaræ in regione Castellæ, et Lusitanix,
ordo Montefæ in regno Aragoniæ, ordo Christi in
Lusitania, quorum ordinum Rex ipse ob redditus in-
gentes, et magnitudinem oppidorum, et facultatum,
administrator est, et magister, cum sint etiam Regiæ
fundationes, vt ex chronica ordinum patent, et histo-
rijs, suntque plures diuui Iouinis Iaherosolymitani, cō-
mendæ ditiores quam alijs regnis tam militum, quam
clericorum, insulaquē Melitensis à Regibus Hispani-
niæ concessa est vbi sedem habet caput religionis, ita-
quē cum Reges Hispaniæ adeo diligentes fuerint in
religione, cultuquē diuino ampliando, tot opes Ec-
clesijs contulerint, et alij proceres, et priuati ita eas
ditaret, vt tres ex omnibus possessionibus partes regi-
ni obtineant Ecclesiæ, nec seculares vitam traducere
possent, nisi scilicet, emphyteuses, census, et bona ab
Ecclesijs obtinerent, neque proprio iure quisque res
familiares, et facultates vindicare posset, nisi vt depo-
siti, et custodiam Ecclesiarum tenerent. Nec etiam

25
Generales,
& capita in
Hispania or-
dinū diuuo-
rum Benedi-
cti, & Ber-
nardi.

26
Ordo diuui
Dominici
ab Hispano
fundatus, et
ordo socie-
tis Ihesus.

27
Ordines Mi-
litares et mi-
litantes, &
orantes.

l. Cassanens. 9. part.
cōf. 4. cū alijs in ca-
tholico gloria mū-
di.]

*Opulētia Ec-
clesiarum in
Hispania, et
quodamē cu-
riam Roma-
nam,*

curia Romana sustineri posset, nisi reditos Hispania
tribueret, & tot summas, & acervos pecuniarū ex spō-
lijs Episcopatuū quindeniorum anatarum expeditio-
nibus bullarum, & diplomatum sumptibus, qui iussu
sedi apostolicæ ad sustinendam eius dignitatem, & fa-
miliares alendos persoluantur: & adeo studiosum le-
di apostolicę regnum Hispaniæ legitur, vt ei oblatū
ā Regibus Gothis fuisset, spluerentq; in recognitio-
nem censum annuū Romanis Pontificibus donec ini-
quus Vairjzā negauit, vt ex Gregorio. V l l. Papa
lib. i. epist. 7. & li. 4. epist. ult. vi legitur. 3. to. epist. Ro-
mani Pontific. notat Varonius. 8. to. anno 701. fol.
642. Quæ commemoratio obsequiorū, & rerum ā Re-
gibus Hispaniæ, & incolis gestarum, quasi quędam ex
probatio beneficij videtur, cum enim non illotis mani-
bus, nec sicco, vt aiunt, pede Hispania non donatiōe
liberali, & gratuita, non gratia, sed ex remuneratio-
ne, & iusticia, quę ius suum cuique tribuere dicitur, pri-
mā sedem postulet, non æquū est vt cum ea contende-
re, nec conferri alia regio possit, cum adeo excellat
ceteris meritis officiorum, & obsequiorū, quæ semper
& ubiq; omni loco, & tempore parata est summacū
obseruantia, constantia, ac vigiliā omnia obsequia,
& officia erga Ecclesię defensionem, & auctoritatem
exhibere, sicut omni loco, & tempore exhibuerunt,
cum de illis iussu Bozzii Eugubinus Ital. auctor de
signis Ecclesię lib. 20. signo. 87. c. 6. referat, quod non
potest vllis scriptis cōprehendi quātū in religione
amplianda laborauerint Reges Hispaniæ, nequē nu-
merari possunt Ecclesię, sacella, & cōnobia ab illis
condita, præsertim quæ summa cum religione, &
celebritate fundarunt Reges Catholici Ferdinan-
dus, & Elysabeth, quæ narrari vix possunt, & ideo
ex eodem Bozzio lib. 20. signo. 89. c. 8. & 87. in 3. to.
Deus grāuam concessit, quod Reges Hispaniæ nec
in proelijs, nec infelici morte obierunt, & dici po-
test de illis, quod Deus prædixit Esaia. c. 60. *Mē enim
Insula spectant, & naues maris in principio.* Et adducam filios
tuos de longis, argentum eorum, & aurum eorum cum eis in no-
mine Domini Dei tui, & sancto Israel, qui glōrificauit te.
Adeo enim quia studiosissimi fabricatores Ecclesiārū
fuerint Reges Hispaniæ, Deus Indiarū opes, & di-
uitias concessit, vt Ecclesias ditiores constituerent,
& centuplū acciperēt elemosynas largientibus promissum.

19
*Numerari
non possunt
Ecclesię a re-
gibus Hispani-
arū cōdita.*
30
*De catholicis
Regibus Fer-
dinando, &
Elysabeth.*
31
*Ratio India-
rū expugna-
tionis pro His-
panijs.*

CAPVT VIGESIMVM

secundum, quo agitur an Gallia

ex aliquibus causis, & seditionibus in sedem apostolicam excitatis locum, & ius amiserit.

*

IN GRATITVDO Vitium est adeo Deo, & hominibus detestabile, vt nullū aliud maiori, & scdiori nota inferiatur in sacriliteris, & apud bonos auctores, ac ideo merito ius eam statuit pœnam ingrato, vt beneficio, cuius memor non est, non potiatur, donatioque ex ingratitudine a reuocetur, neque utatur liberalitate donatoris, qui non debito loco collocat beneficium collatum, cū exhauriat begnitatis fontē siccitas immemoris, & ingrati, & abutēs prauilegio

Ex ingratitudine prauilegia amittuntur.

a l. fi. c. de renouandis donationibus. c. propter de donat. Tiracellus. l. si in quā ver. suscepit liberos nu. 215. Molin. de primog. li. 1. c. 9. num. 31.

b casuarū 11. de prauilegijs ca. prauilegium. 11. q. 3.

b illo vt nō poterit, præsertim vbi priuilegijs Ecclesie, nō vt decet, & honestū est, vsus sit. Vnde cū Gallia sit regnum ab Ecclesia maioribus, & amplioribus beneficijs ornatū, quā vllū aliud, magisq; remuneratū, cū olim reges Galli Pōtīfices elegerint, & Imperiū Occidentale à sede apostolica cōcessum habuerint, nullū aliud est regnū ita infestū Pōtīficiē sedi, nec in quo iura canonica minus recipiātur quā Gallia, neq; vllū aliud vbi floreāt, vigeāt, colātur, & obseruetur, & veneretur, vt in Hispania. Quare sicut indigni beneficio primo ius cōcessum Imperij amiserūt, qui eo abuti cœperūt, & in Germanos trāslatū est per Romanos Pōtīfices, vt per Leonē Papā. c. in synodo. c. tibi dño. 63. dist. 1. licet cōpeteret primē sedis Galliarū Regi, q. omnino negam⁹, illud ex ingratitudine iustē derogādū erit, & gratissimo regno Hispaniarū cōcedendū esse ius postulat, & ratio vt Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ titul. des iustices. rubrica prima §. quarto numer. 35. aduersus Philippum pulchrum Regem Gallia auctor Gallus fateretur, & vt ad inuicem certent officia Gallorum in Ecclesiam illatis ab eis aduersus Ecclesiam bellis, & obsequia eorum cum officijs Hispanorum inueniemus non minorem

Gallia ex ingratitudine in Ecclesiam amiserūt Imperij Occidentalis.

Cap. vigesimū secundū. 188

3
Non minore
gloriā pepe-
re Hispani
Ecclesiam a
Gallis tuen-
do, quā Gal-
li in illa libe-
randa ab ho-
stibus eius.

4
Concilium Tri-
dentinum Gal-
liam non rece-
pit.

5
Hispani tue-
runt decreta
sacri Triden-
tini concilij,
& rex exe-
quitur.

norem gloriam peperisse Hispanos in tuenda ac li-
beranda sede apostolica ab irruptionibus, & vexa-
tionibus Gallorum, ut conqueritur Alexāder. III. de illis in cap. primo de immunitate Ecclesiarum lib. sexto invidios dignitatis Ecclesiasticæ appellās, quam olim Galli vindicarunt eādem sedem à Longobardis & alijs, hostibus defendendo, & ut initium hūc tem-
poribus sumamus, cum concilia rite, & legitimè con-
gregata auctoritate Pontificis, & ab eo confirmata iuxta textum cap. significasti de electione sint ut eū-
gelia suscipienda cap. sicut distinctio. 15. cum alijs eiusdem distinctionis, & sequentium plura concilia, & maximè Tridentinum legitimè cōgregatū, habitū & confirmatum, à sede Apostolica ad propulsandas hæreses coactū reges, & regnū amplecti noluerunt, nec adduci ad recipiendum, & obseruandum potuit Henricus secundus Rex Galliarum à Pontifice, nec Imperatore, & patribus eiusdem concilij, ut Thomas Cormerius in Henrico secundo scribit, & alij c. narrāt, immo nec ad concilium Tridentinum fuit passus Rex Galliarū ire Episcopus regni eius excusan-
te in eo concilio legato Regem quod propter Par-
mensē bellum, ex quo nonnulla offensio inter Pon-
tificem, & Regem erat, non essent profecti, cum Rex
esset erga Ecclesiam sincero animo ex Laurentio Su-
rio in commentarijs Caroli quinti anno. 1551. fol. 456. & paucos ex Gallijs existitisse prelatos scribit Arnaldus Ferronus Gallus lib. 8. in Francisco primo Hispaniæ vero Reges, & regna, omnesque eor-
um ditiones, Insulæque non solum canones, decre-
ta sacri Tridentini concilij, & aliorum colunt, & sus-
cipiunt, sed tuentur omnino, & ad disciplinam, doctri-
namque eorum custodiendam, ut subditi in officio, & obseruatione contineantur. Regia manus in execu-
tione adhibetur cōsilio Regio supremo executore, & cultore decretorum, Rege alumino. Carolusque quin-
t^{us} non solum Hispaniæ ubi regnabat, sed Germaniæ ubi imperabat, & omni orbe recipi concilium Tri-
dentinum curauit, & in Augustano conuentu om-
nes Principes se submittunt illi ex Laurentio Su-
rio in cōmentarijs à Carolo quinto anno 1547. & 1548. fol. 436. & filius Philippus secundus die vigesimo pri-
mo Iulij anno. 1564. Regia mandata expedivit, ut in vniuerso Regno custodirentur decreta sancti-
concilij Tridentini, & concilia Provincialia con-

c. li. 2. fo. 60. et Her-
vera historia Regis
Philippi li. 10. c. 12
& li. 6. c. 4. Thomas
Sanchez de matri-
mo. lib. 3. disput. 18
& Thomas Fregius
in supplemento ad
Paulus Emiliū in
Henrico. 2. Renat^{us}
Chopin^{us} lib. 1. de sa-
cra poliriatie. 5. nu-
mer. 17.

Cap. vigesimum secundum.

ueniri curauit iuxta eiusdem concilij Tridentini disposita, vt reciperent dictam synodum, quod notat Herrera lib. 6. c. 1. anno 1564. historię Regis Philippi 2. & Flandrię cum discrimine maximo publicare fecit Philippus secundus imperans, vt custodiretur Herrera lib. sexto c. tertio in historia eiusdē Philippi secundi.

Item cum ius canonicum Pontificum decreta, conciliorum canones sint recipiendi c. sic omnes dict. 19. distenq; vt Ecclesiasticus iudex de Ecclesiasticis, & spiritualibus rebus cognoscat non obstat quacumq; consuetudine, nequē secularis de illis iudicaret cap. decernimus. cap. quanto. cap. clerici. cap. nouit. de iudijs cum mille alijs notissimis iuribus, in Gallia nulla ferē iurisdictio Ecclesiasticis iudicib⁹, nec in personas Ecclesiasticas, nec circa negotia Ecclesiastica, & spiritualia relinquitur, nam clericum reum, quem conuenire laicus corā Ecclesiastico iudice debet, cap. cum sit generale cap. si quis contra clericum de foro competenti. cap. si diligenti eodem titulo, omni iure canonico, & ratione diuini iuris repugnātibus in criminalibus seculares iudices multis criminibus clericos Deo dicatos, & spiritualium ministerio oblatos puniunt, vt in crimine falsę monetę, lesę maiestatis, perduellionis, portus, armorum, & alijs delictis, quorum exempla aliqua recentest Guillemus Benedictus in cap. Rainuntius de testamentis verbo. & uxorem nomine Adelasiam decisio. secunda numer. 141. cum sequentibus, Cassaneus in consuetudinibus Burgundię titul. des iustices rubric. prima. §. quinto ā numer. 79. in quo non aduertunt quod cum maiestati Dei non honori personarum indulgeatur prauilegiū ex. l. non distinguemus. §. causa. ff. de receptis arbitris. capit. contingit de sententia excommunicat. cap. si diligenti de foro competenti maiestatem Dei, & Ecclesię lādunt non personas clericorum illos ad tribunal seculare in criminalibus, & ciuilibus trahendo, nam in ciuilibus ferē in omnibus causis vbi est actio Realis, & mixta, & hypothecaria, & recognitio chirographi, & multis alijs rebus, excepta actione personalimera de clericis, & eorum bonis in Gallia cognoscit secularis iudex, & fructus beneficij exequitur, vt notant d. auctores, & quāuis ad vitādum hoc damnum omne statutū contrariū tollens emanauerit constitutio Pontificia in c. penult.

6
Galli, sextū
librū decre-
taliū non ad
mittunt, ne-
que iurisdicti-
onē aliquā
ferē habent
Ecclesiasti-
cis in crimi-
nalibus, &
ciuilibus.

d. Guillemus Bene-
dictus c. Rainuntius
verb. & uxorem de
cis. 2. nu. 34. et 123
& 134. et 41. et 42
cum alijs Massueri
in praxi tit. de iudi-
cijs nu. 9. Tiracellus
de retractu Linaoier
§. 32. gl. unica. nu.
81. Cassaneus in lo-
co allegato §. 6. r. 33
Rebuphus. l. ro. titu.
de Scedularum re-
cognitione articulo
1. nu. 5.

Cap.vigefsimū secundū. 189

penulti. de foro comper. lib. sexto censurę quę illatę
sint ne prohibeantur ad sedem apostolicam recurrere clerici. capit. quoniam de immunitate Ecclesiarum lib. sexto Gallia nec illa iura, nec librum sextum decretalium admisit, sed omnem iurisdictionem in clericis exercet circa casus superius commemoratos, & ab Aufrerio clem. 1. de officio ordinarij regula de potestate secularis in clericos, & non solum in personis, & rebus Ecclesiasticorum diminuitur auctoritas Ecclesię, & Pontificis, solijq; Apostolici, sed in tribunalis erectione cum alio loco non detur locus iudicandi nisi intra Ecclesiam, vt idem Guillelmus dicto loco asserit nu. 134. cumq; clerici omni iure sint immunes a tributis, & vectigalibus Reges Gallię subsidia, & tributa propria auctoritate imponunt illis ex Cassaneo in consuetudinibus Burgundię tit. des iustices rubri. 1. §. 4. num. 23. de Francisco primo Rege Gallię agente, & quamuis Alexander quartus Pontifex. c. 1. de immunitate Ecclesiarum lib. 6. confirmatus a Bonifacio. VII. c. clericis eodem tit. in. 6. & c. quamvis de censibus lib. 6. curauerint censuris id prohibere nihil quicquam profuit, neque Bonifacij octauj admittunt decreta, vt ex Aufrerio decis. Tolosana notat Rupellanus lib. 4. institutionum, cap. 66. littera. c. In causis autem merę Ecclesiasticis etiam cognoscunt seculares in possessorio Guillelmus supra numer. 38. Frāsciscus Marchis part. secunda decisio. 44. loquens non solum in beneficijs, sed in Episcopatibus. Cassaneus in loco citato numer. 110. §. primo & alij 7. auctores, item cum auctoritati Pontificis hoc tribuitur in iure, vt contentis in litteris credatur, Clement. litteris de probat. Francię derogatum est, vt in concordatis titulo derogatur clem. litteris de probat. vbi gloss. pragmatice sanctionis Cosmę, & Rebuphi. Annarę autem quę soluuntur Romano, solijq; sumptibus sedis apostolicę, & bullarum expensę, & narrationes veri valoris omnia hæc in Gallia prohibentur tribui sedi apostolicę, vt in concordatis titulo de annatis vbi gloss. pragmatice sanctionis, & Rebuphi Renatus Chopinus, & alijq; id quę cum iniuria, & contumelia Romanę sedis huiusmodi constitutiones appellando, quas vt fulgura odio habere Gallos asserit Rebuphus in præfatione ad rubricę de collationibus in fine, & quęstion. nona numeri. trigefimosę cūdo in tractatu nominationum nequę mō-

7
Gallie non
datur locus
nec tribunal
iudicandi Ec-
clesiasticis ni-
si intra Ec-
clesiam.

8
Vectigalia,
& tributa
propria au-
thoritate im-
ponunt cleri-
cis Reges Gal-
lię.

9
In merę Ec-
clesiasticis et
beneficiali-
bus pluribus
causis cog-
noscunt in
Gallię reg-
no seculares
et circa Epi-
scopatus.

10
Galli nō cre-
dit dicto Pon-
tificis, nec
admittit cle-
mentinę litem
de probat.

11
Annatę, &
sumptus ex-
pediē oram.
bullarum in
Galliā prohi-
bentur solui
sedi apostoli-
cę cum ini-
uria eius.

e Petrus Gregorius
de beneficijs c. 40. n.
10. Carol⁹ Guald⁹
li. 5. regalium Fran-
cię iure 5.

f de sacra poliiia li.
1. tit. 8. nu. 16. Pe-
trus Gregorius de
beneficijs c. 15. nu. 8.

Cap.vigesimum secundum.

g In *symtagmate*
iuris lib.17.cap.17.
nu.30. & *Flamini*^o
Parisius de confidē-
tia q.11.n.18. et 27
h De *domanio Fran-*
cia li.2.tit.9. a n.3.
Petrus Gregorius in
symtagmate iuris li.
15.c.12.nu.25. &
lib.17.c.8. *Rebuph*^o
de pacificis possessori-
bus nu.294.

i gl. *pragmatica* sūc
tionis tit. de *reserua-*
tionibus verb. *reserua-*
tionibus. *Rebuphus*
in proemio concordatō-
rum verb. *opraba-*
nus.

tus proprios confidentiarum Pij quarti, & Pij quin-
tiadmittunt ex Petro Gregorio, & *g* alijs fruc-
tus Episcopatum, & beneficiorum vacantium Re-
ges Gallia sibi colligunt, quæ regalia appellantur
Renatus Chopinus cum *h* alijs, de qua re agit in hi-
storia Maufonius lib.3. annalium in Philippo Augu-
sto, beneficiaquē confert Rex, vt in concordatis tit.
denominationibus vbi Rebuphus, & tit. de collatio-
nibus Petrus Gregorius de beneficijs cap. 40. nu. 17.
& 19. & plures alios vsus in beneficiorum prouisioni-
bus narrat Carolus Grasalius per totum librū quin-
tum regaliū Franciæ, & Ioannes Ferrault de iuri-
bus regni Francorum à præuilegio. 5. cum alijs, quæ
omnia seruant non custodientes, nec seſtantes exem-
plum diuui Lodouici Regis, cuius legatus Rome cō-
morans cum impetrasset à Pontifice diploma, vt Rex
prouideret Ecclesias vacantes, & Episcopatus ipse in
ignem proiecit relinquens cœlestia cœlestibus, vt ex
Vincentio lib.22. historiæ referūt glo. & *i* alij, sed
piam illam, & sanctissimam mentem hodiernus vsus
in diuersam conuertit consuetudinem, cum Hærricus
II. edictum publicauerit, quo seuerissimè cautū fuit
nequis vllam ob causam Romam, aut alium quemuis
in locum vbi Romanus Pontifex agiter, pecuniam ē
Gallia mitteret, comportaret ve in eos, qui cōtra age-
rent, qui non sint initiati sacris capitis, ac bonorum
publicationis pœna proponitur sacerdotibus fruc-
tuum sacerdotiorum, ceterorumquē bonorum ademp-
tio, cuius edicti sit mentio apud Thomam Cromer-
ium lib. 2. rerum gestarū in Henrico. 2. fol. 60. &
Thomam Fregium in suplemento ad Paulum Æmili-
um in Henrico. II. cumquē ipsi Galli pro bullis ex-
pediendis nihil persoluerent, nec pati poterant, vt
ex alijs regnis portarentur pecunia exprobatēs Pon-
tifices, quod ingentia auri pondera sacerdotiorum,
diplomatumquē venalium causa Romam portaren-
tur, & in eam rem cōmentarios ad edictum Henrici
secundi Carolus Molineus edidit, Regiquē obtulit
detrahens potestati, amplitudiniq; Pontificiæ sedis,
& Regum auctoritatem contra Romanos Pontifices
defendens, quos impiōs, & sceleratos cōmentarios dā-
nauit schola Theologorum ita vt Molineus per bien-
nium ē Gallia eorum causa absuerit, vt ipse Cromer-
ius lib. 3 fol. 68. recitat, licet postea ab exilio reuo-
catus est ex eodem fol. 74. cum gloriaretur, quod li-
bellus

12
Motus pro-
prios confidē-
tiarū nō ad-
mittunt Gal-
li.

13
Fructus Epi-
scopatū, &
beneficiorū
vacantiū Re-
ges Gallia
colligūt quæ
regalia ap-
pellantur, et
beneficia cō-
fers.

14
Diuus Lodo-
nic^o rex Frā-
corū in ignē
proiecit bul-
lā, quæ conce-
debatur pro-
visio benefi-
ciarū, et Epi-
scopatū re-
gibus.

17
Edictum ad-
uersus Eccle-
sia Romana
auctoritatē
Henrici. II
Regis Gallo-
rum.

16
Commētarij
Caroli Moli-
nei ad edic-
tum Henrici
c. II.

17

*Hispaniorū,
fidelitas, &
obseruantia
circa Eccle
siam.*

bellus plurimum valuit eo quod extimesceret Pontifex fea Gallis deferi, itaque quamuis damnatus esset editus liber à Theologorum schola, & aduersus eum doctissima apologia Raimundi Ruffi, & duplicatio eius in patronum Molinei scripta sit, tamen in Francia ita grātē accepta est diminutio auctoritatis Pontificiæ, vt libellum, & auctorem susciperent. Contra autem Hispani, qui omni ætate, & seculo fidelissimi fuerunt ita obsequentissimi, & obseruantissimi & extiterunt, & sunt Ecclesiæ catholicæ, sedis apostolicę, Pontificum Romanorum, decretorum à concilijs, & Pontificibus editorum, vt omnes causæ ciuiles, & criminales tam in bonis beneficiorum, quam patrimonialium clericorum ad ordinarios Ecclesiasticos spectent, vt omnes causæ Ecclesiasticæ etiam si seculares sint ad potestatem Ecclesiasticam trahantur, tribunal Ecclesiasticum vbiq̃ erigi potest, ministri eius libere procedunt cum insignijs iurisdictionis, bullæ, & diplomata expediuntur Romæ omnibus iuribus solutis, quindenaria, annatæ, & spolia, vacantesq; fructus Episcopatuū ad Pontificem pertinent, habetque collectorem apostolicum ad eos percipiendos, beneficiorum prouisiones, præbendarum gratiæ impetrationes, Episcopatuū institutiones præsentatione Regia antecedente Romæ expediuntur, itaque regnum est Hispania Ecclesiæ studiosissimum, & ita in spiritualibus ei subditum vt matrem Ecclesiam omni deuotione amplectatur, colat, & veneretur.

18

*Philip⁹. IIII
dictus pul-
cher quæse-
serit aduer-
sus Bonifa-
cium octauū
Pontificem.*

Ea autem quæ gesta sunt aduersus Bonifaciū octauū Pontificem à Philippo quarto dicto pulchro Rege Franciæ à seculo non sunt audita. Primo enim cōmercium regni, & Ecclesiasticorum ne exerceretur Romæ interdixit, nec interris Ecclesiæ. Secundo cæsaris Pontificis non paruit, nec consensit regnicolas obedire, & litteras Pontificiæ dirumpit, Episcoposque in carcerem immisit, & Cardinalem legatum, & prælatos captos detinuit, ne ad conciliū à Pontifice conuocātū proficiscerētur. Tertio cōciliū prouincia le Parisijs aduersus summum Pontificem conuocauit. Quarto in concilio prouinciali inferiori, & non iudee accusauit summum præfulem orbis eum notans heresis, & simoniæ inculpatum, Quinto ipsum Anagninē in carcerem immittere fecit. Sexto eo mortuo dampnare eius memoriam contendit, & quod vt hæreticus igni traderetur quæ omnia, & alia nec audire quili-

Cap. vigesimum secundum.

bet Christianus audet, nec videtur Regem potuisse cogitare, quæ tandem executioni tradidit, cum diuinitus coniuncta, ac cõnexa ita inter se munera hæc Põtifficalis, & regiæ dignitatis sunt, vt siquis diuiserit, aut Christiano ouili periculum, aut sibi ipsi labẽ contraxerit, vt hæc omnia colliguntur ex Villaneo lib.

*K Nangius in Philippopulchro. Christia-
nus Massæus libr. 7.
chronicon. Krätz⁹
li 8. Saxonice. c. 36.
Sanc. Antonin. 3.
p. tit. 20. c. 8. §. 2. et
21. Platina in Boni-
facio. 8. & Clemen-
te. V. Monarchia. Ec-
clesiastica lib. 21. c.
11. §. si. et c. 12. Pau-
lus Æmilius, Gua-
guinus, et alij in Phi-
lippo pulchro.
l. c. 3. de immunit.
Ecclesiarum lib. 6.*

8. & 9. historiæ, & *K* alijs & ne videamur infesti Gal-
lis audiamus de hac re loquentes auctores Gallos, &
eos studiosissimos dignitatis regni, nã Papyrius Mas-
sonius lib. 4. annalium Franciæ in Philippo pulchro
hæc ait fol. 376. *Ante hunc Flandricum tumultum odia in-
ter Philippum Regem & Bonifacium Pontificem maximum na-
ta constat. Nangius refert anno ducentissimo nonagesimo sex-
to Philippum exegisse à laicis & Clero regni, omnium bonorum
centiesimam, mox quinquagesimam, & sumptus Anglici belli
sustineret, id Bonifacio displicebat: itaque sanctione dedit in
ordinem ecclesiasticum huiusmodi exactiones fieri: ac per lega-
tos regios Philippum non obsequentem inuasis, vt à clero vexan-
do abstineret. Non parenti postea litteras per Iacobum Norman-
num notarium suum acrimonia plenas misit, quibus præfatus
Reges omnes Romano Pontifici & Ecclesiæ subesse, plurima ab
illo contra æquitatem & iuris ordinem fieri querebatur, plebẽ
& cleum exactionibus opprimi, Ecclesiasticas dignitates con-
ferri, bona sacerdotum occupari, iurisdictionem illis suam eripi;
Lugdunensem nobilem Ecclesiam ad inopiam penè redactam, in
quã ipse Bonifacius in minori fortuna canonicus fuisset, annu-
tyos fructus sedium vacantium fisco inferri, moneta depraua-
tione subditis atque extraneis iniuriam fieri. Philippus nunciũ
illum, qui litteras attulisset, malè acceptum dimisit. Pontifex
Ioannem sanctorum Marcellini & Petri presbiterum Cardina-
lem genere Gallum, nihilominus in Galliam ad Regem. Venire
iussit; qui illum vt amicus beneuolẽ monebat Romane sedi meri-
to succensenti vltro audiens effer. Hunc datis custodibus obser-
uari iubet, insuper mandat ne quis cum eo colloqui, ne oĩi liti-
ras dare aut accipere à quoquam possit. Qua re cognita Bonifa-
cius, per Nicolaum Benefractionem Cardinalis seruum, misit liti-
ras, quibus mandabat Regi denunciari, sacris ipsi interdictum
esse. Nicolaus antequam litteras dare domino suo potuisset ap-
prehensus atque in carcerem coniectus est, Cardinali frustra vt di-
mitteretur petente. Tandem Bonifacius Ecclesiastica pœna inco-
tumacem vsus ipsi interdixit, subditosque eius omnes sacra men-
to solutus pronunciauit. Hæc ex ipsis Bonifacii litteris, quarum
exemplaria habemus, narrare placuit. At Philippus vocatis Lura-
tiam ad concilium proceribus regni, et Episcopis, Abbatibusque,
& æconomis templorum, coram eis, primum se excusauit, dein-
de*

Cap. vigesimū secundū. 191

de reprimatio: & vsus est, Bonifacio per VVilelmum Nogaretum heresis & simoniae accusato. Postremo voce VVilelmi Plesiani restatus est se a Bonifacio ad successores eius aut futurā synodum prouocare, eique appellationi Ecclesiasticos ordinis viros adhaerere coegit, Abbate Cisterciensi, qui factum non probaret Lueria de senio, vt Villaneus ait. Accusationis & prouocationis acta habemus: Nogaretus miles ac legum professoris titulos praefatur: Plesianus verò militem ac dominum Viconobij se vocat. Sed acta illa, quia maledictis plena sunt, hic omittere praestat. Deinde fol. 739. notat quemadmodum Anagninae indutus ornatu Pontificali, & à Nogareto illusor minitante se illum in Galliam perduciurum, vt in synodo Lugdunensi spoliaretur Pontificia dignitate captus est, donec Anagninae incolae ne prodicionis arguerentur, repente arma arripiunt, & Pontificem Romanam perducunt ibi reuersus praenimio dolore incidit in morbum ac furenti similis decessit quinto Idus Octobris, alij vero captum Romae animam egisse testantur, & Genebrardus Gallus lib. quarto anno 1503: haec profert de Bonifacio loquens. Ingentia bella in Italia excitauit. Excommunicauit Regem Gallicum Philippum, & totum regnum donauit Alberto Austriae domus Caesari. Captus est postremo Anagninae in paterna domo dormiens, nihilquē tale metuens, indeque Romam perductus, in carcere perijt. Atque hinc dicitur, Intrauit vt vulpes, regnauit vt Leo, mortuus est vt canis. Quod tamen falso & temere vsurpatum à maleuolis, et Principum assentatoribus plerique existimant, quoniam Platina, valde alioqui pronus ad notandas Pontificum maculas, nihil tale retulit, sed nec alij, qui eorum vitas describere. Vnde & eum laudant, tanquam Ecclesiasticae libertatis amulum, Imperatoribus Regibusque sua potestate aburentibus formidabilem. Sed & Philippus Rex, cuius opera captus fuerat atque interierat Deo vinctum suum viciscente, nunquam deinceps prospere se habuit, vt ab aliquo eius Episcopo praedictum fuerat. Idemque Pa-pyrus Massonius lib. 5. de vitis Pontificum in Benedicto. II. ait Benedictum absoluisse regem, sed an id metu, & timens simile sortē Bonifacii fecerit nō audet asserere. Contra autem Hispani Reges Castellae & Aragoniae Bonifacium defendunt, & sedem apostolicam tuetur, & dū Philippus Rex Galliae Bonifacii memoriam contendit damnare in concilio Vienenensi, & apud Clementem quintum Pontificem, quem ad eam rem id pollicitus facere eligere curauit, duo equites Hispani singulare certamen obire pro honore Bonifacii parati erant, & effecerunt vt pro eo declararetur in concilio Vienen-

20.
Hispani Bonifacium defendunt.

Cap. vigesimum secundum.

Vienēsi ex codē Massonio fol. 392. in Philippo pulchro, & Rex Iacobus Aragoniæ requisitus à Philippo Rege, vt cum eo aduersus Pontificem concordiam lumeret, renuit Rex auxilium Pontifici offerens ex Zurita lib 58. c. 5. & 60.

Lodouicus. XI. Rex Gallia instituit contra libertatem Ecclesiasticam pragmaticam sanctionem, metumque Pium induxit ad consentiendum, qua omnia iura canonica, & disciplina Ecclesiastica in Gallia conciderē, vt auctor est idem Massonius li. 4. in Lodouico XI hæc inquit. *De sanctione pragmatica hæc Pius scribebat metum, vt ipse ait, idque verum erat, ne si conuentus publici haberentur Episcopi, & Clerus Gallia pro pragmatica sententiam dicerent, quam rem deinceps prosequitur.*

Carolus octauus Rex Gallia vt ingressus sit Romam inuito Alexandro sexto Pontifice, & quemadmodum Ecclesiæ bella intulerit diximus. c. 20. hoc tractatu, & defensione, & auxilio Pontifici præstito à Ferdinando. V. Rege catholico Hispano.

Lodouicus autem XII. Rex Gallia quam infestus extiterit sedi apostolicæ, quæque bella excitauerit, & Ecclesiæ diriones occupauerit Iulio secundo Pontifice dictum est. c. 10 dum de auxilio Ferdinandi catholici diximus, sed illud sanè omnino fuit, & exemplum atrox hereticis pullulantibus ea tempestate, quod primum concilium Gallicanum Turonense anno 1510. congregauit Rex aduersus Pontificem deinde Pisanum translatus Mediolanum, & postea Lugdunum citando Pontificem, eique negando obedientiam ita vt necesse fuerit concilium postea Lateranensem congregari à Pontifice adulterinum pronuntiando Pisanum fuisse, vt aduertit Laurentius Surius in commentarijs rerum ab orbe gestarum ab anno 1500. in anno 1504. & anno 1511. cum m alijs.

Philippus autem secundus Rex Gallia dictus Augustus cum Isburgem legitimam duxisset uxorem, aliam uiuentem prima superinduxit propria auctoritate, & diuertum quo ad vinculum cum prima faciens, vt auctor est Papyrius Massonius ex Rigordo eius ætatis scriptore his verbis. *Illi consilio fauere, Philippus Bellouacorum Pontifex, & Carnutum nescio quis Episcopus, certè indignus successer illius Ibonis, qui Philippum Augustum prophanum a nefarijs nuptijs discedere compulit, vt supra ostendimus. cum hi Regem & Reginam consanguineos esse affirmassent, matrimonium solutum est, hæc & alia de Philippi coniugio,*

21

De Lodouico XI. rege Gallia.

22

De Carolo. 8 Rege Gallia & Ferdinando catholico Rege Hispania.

23

De Lodouico 12. rege Gallia & Ferdinando catholico Hispano fauente Pontificibus aduersus eum.

24

Cecilia Pifana, & Turonica.

25

Concilium Lateranense à Iulio II.

26

De Philippo II. Rege Francie.

m Genebrardus li. 4. anno 1510. & 1511. Guiccardinus lib. 11. historia sue. Onufrius Panvinus in Iuli. 2. Alexandro VI. & Leone X. Zurita li 9. historia Regum catholicorum ca. 30. et 31. 35. et 52. et li. 10. c. 1. Polydorus Virgilius li. 27. Anglica historia in Henrico VIII. Ferronus in Lozoui. 12

gio,

gio, apud Neubrigensem illius ætatis scriptorem libro quarto
perit: qui Episcoporum ac Iudicum in ea causa improbitatem me-
rito damnat. Celestinus Romanus pontifex, illam diuorij sen-
tentiam contra iuris ordinem prolatam rescidit, ac per Meliorē
presbiterum Cardinalem & Cincium subdiaconum, Regē mo-
nuir, ne aliam uxorem superinduceret: Nihilominus Mariā Du-
cis Boemie Morauiaque filiam duxit, quam ob causam non so-
lum Regi, sed regno quoque sacrificijs est interd. Etiam, Synodo
Diuione habita à Petro Capuensi. Ad cuius interdicti famam
Episcopos Gallia, qui Synodo interfuerat, Rex sedibus suis exe-
git, rebus eorū fisco additis, deinde miscente ita Pontificia au-
thoritati parere visus est. Et idque Carolus Guaguinus li.
6. in Philippo Augusto narrat inquitens. Quæ legis se-
ueritate exasperatus Philipus in clerum senitiā vsus est pulsus ē
suis sedibus Pontificibus, quorum a se suam hanc ignominiam acce-
pisset, itaque nec dignitati, nec Vicaratu pepercit, quin etiā ple-
beios sacerdotes rebus suis exuros extruderet, quod narrat;
Paulus Æmilius libr. sexto in Philippo Augusto,
& n alij.

Philippus verò primus proauus eiusdē Regis Phi-
lippi eodē crimine in fectus fuit non parēdi Pōtificis
summi præceptis, & sedis apostolicæ mādatis, vt idē
Papyrius Massonius libr. tertio annaliū in Philippo
Rege his verbis ait. Philippum Synodo Claromontana inter-
reos fuisse demonstratum est, id cur acciderit pluribus narrare
operæ pretium videtur. In matrimonio habebat Bertram Floren-
tij Comitiss Batavorum filiam, pretis cōiugij legibus, rapuit Ber-
tradam uxorem Fulconis Comitiss Andegavorum affinis sui.
Fulco per legatos de eare questus est, cum Rex Pontifici bene-
monenti non par uisset, ipsi in synodo Claromontana templi a-
ditu & sacrificio interdicit, coactus Bertradam dimittere, ali-
quanto post eam redūcit, quam ob causam Synodus Pictaui ha-
bita est à Joāne & Benedicō Cardinalibus, qui Regem cætu pio-
rum indignum rursus pronuntiauerunt. Episcopi aliquot pronun-
cie Belgicæ ad Bertrade nuptias inuitati, ipsi, Regique coronā
imponere contra Urbani interdictum improbe sunt ausi. Solus
Ibo Carnutum Pontifex nec auro corrumpti, nec rerum suarum
amissione flecti inquam, aut adduci potuit. Vt incastum proba-
ret. Regis, odium decennio & amplius sustinuit, pro hoste ha-
bitus, exutus, que Episcopij sui fractibus. Philippus per legatos
minabatur nisi Urbanus sibi coronam et sacrorum vsum restitue-
ret, se cum regno ab eius, & Romanæ Ecclesiæ obsequio disces-
surum, ne hoc quidem virum sanctissimum inflexit. Paschalis
temporibus Regem, etsi inuitum respicere oportuit, neq̃ enim
aliter anathemate liberari poterat: plusque virum religio, quam
sceptum

n S. Antoninus. 2.
parat. 17. cap. 9. §.
28. 30. & 31. Mo-
narchia lib. 21. cap.
13. §. 1.

28

De Philippo
I. Rege Fran-
cie.

Cap.vigesimum secundum.

o 1bo in epistolis 99
100. & 102. 105.
134. & 212. cum
alijs. Sigbertus in
chronico año 1095
Genebrardus an-
no. 1100.

sceptrum, & diadema, & inuictum Regis nomen maiestasque habuit. Quod & colligi potest ex epistolis Ibonis, & alijs, qui addit ex Paulo Æmilio lib. 3. in Philippo I quod Urbanus. II. etiam excommunicauit eos, qui in Gallia à laicis ad dignitates Ecclesiasticas eueherentur, quare Henricus Suefionum Episcopus Pontificatum, quem à Rege Philippo acceperat, Pontifici tradidit.

Ludouicus sextus dictus Crassus Rex Gallorum alioquin studiosus Ecclesiæ Romanæ, qui pro auctoritate, & tutela eius Paschalem Pontificem summum defendidit, ab Hærico Imperatore cōgregato exercitu ex Eugerio eius aratus scriptore amplius quàm ducentia millia hominum continente, quo cōtinuit impetum Hærici, & redire in gratiam cum Pōtifice dimisso exercitu coegit, & aduersus Henricum primū Regem Angliæ Calixtum tuetur, itaque fautor Ecclesiæ extitit ut viderit quinque Pontifices in Gallia Paschalem, Gelasium, Calixtum, Urbanum, & Innocentium ex Genebrardo anno 1118. lib. 4. & Æmilio lib. 5. in eo, is tamen postea ita persecutus est Ecclesiam, ut anathema, & execrationes Pontificis spernens tributa Ecclesijs intulerit, ut ex Ibonis Carnotensis tūc viuientis epistolis satis dilucidè patet, tum ex epistola 266. missa ad Lodouicum Regem, & epistola 72. 82. & 131. tum ex epistola 271. missa Turgedo Abrincensiu Episcopo his verbis. *Cogite enim vos ex vna parte legatio sedis apostolica ut praeceptis eius obedatis, vigeat vos ex altera parte regia potestas ut resistatis; cum igitur sibi inimici aduersentur praecepta Apostolica, & regalia sanum consilium nemo vobis dare potest aliud quàm quod Susana dictante spiritu sancto sibi dedit, melius est vobis incidere in manus hominū, quàm derelinquere legem Dei mei. Aliamquē epistolā ad Paschalem Pontificem scribit hoc sermone. Regem multo meo labore & sudore à vexatione Ecclesiæ, ab incendijs, & directionibus Ecclesiasticorum honorū præcul feci. Quod etiam refert lib. 3. annalium in Lodouico Crasso, Papyrius Massonius vbi & litteras diuini Bernardi ad Honorium secundum pro Episcopo, Parisiensis recitat. Rex Ludouicus non tam Episcopos, quàm in ipsi iustitia persequitur zelum, pietatis cultum, habitumque religionis: quod vestra quoque praedictio sanctitatis vel ex eo aduersare potest, quod qui ante in habitu adluque seculari honorati sunt sublimes, indicati fideles habuit familiares, modo inimici facti sūt; digressi sunt sacerdotio conuersantes, & per omnia honorificantes*

28
De Lodouico
Crasso Re
ge Gallia.

minis-

ministerium suum. Hinc grauibz contumelijs & iniurijs, Episcopi Parisiensis innocentia pulsata est, sed non quassata, quia dominus supposuit manum suam, cum vestram opposuit. Hinc & nunc domini huius Senonensis constantiam concutere, & labefactare conatur, vt Metropolitano, quod absit electo, facile prout voluerit grassetur in suffraganeos. Postremo quis ambigit non aliud cum quam oppugnare religionem, quam nimirum aperte sui regni destructionem, sua corona pronunciat inimicam? & aliter Herodes Christum non iam in cunabulis habet suspectum, sed in Ecclesijs inuider exaltatum. Quod & Genebrardus anno. 1123. lib. quarto in chronico cōfirmat.

29
De Lodouico VII. Iuniorē,

Lodouicus septimus dictus Iunior contentionem circa Archiepiscopatum Bituricē sem cum Innocentio secundo gessit adeo vt toto integro triennio excommunicatus fuerit referente Papyrio Massonio lib. tertio annalium in eo, & suplemento Sigiberti in chronico anno. 1141. vbi anno, 1143. notat, qd eo quod comes Theobaldus causam Pnficiis suscepit Viriacum Castrum eius cepit Rex, vbi igne ad moto Ecclesia incensa in ea mille trecentæ animæ diuersi sexus consumptæ ex hac vita migrarunt.

30
Carolus pulcher.

Carolus dictus pulcher Ioanni vigesimo tertio Pontifici decimas denegauit, vt ex Paulo Emilio lib. octauo in Carolo pulchro Petrus Gregorius li. 2. c. 20. nu. 4 & alij notant.

31
De Francisco I. & Henrico II. vice II.

Franciscus autem primus & Henricus secundus Reges Gallorum vt præter historiarum testimonia plures viderunt cum magno gemitu Christianorum Turcis portum dedere aduersus Christianos in regno suo, & hæreticos milites induxerunt, vnde accidit vt captiui ducerentur Catholici, & religio eorū vel deficeret vel periclitaretur, & impleta est Gallia hæresibus, vt testes sunt Iouius. & p alij, & Parmensebellum Henricus aduersus Iulium tertium Pontificem habuit Carolo quinto Pontificias partes tuente ex Thoma Fregio in Henrico secundo. fol. quarto Laurentio Surio in commentarijs de Carolo quinto anno 1551. fol. 456.

32
Carolus V. et Philippus II. ejiciebant Turcas, quos vocabat Frænciscus et Henricus.

Contra autem Carolus quintus Imperator, & Philipus secundus eius filius Rex maximus Turcas debellabant, eosque procul ab Italia, & Ecclesiæ ditionibus abijciebant, ne eis nocerent, quos ad eas vastandas vocabant Reges Gallia emne in sviolandō, quo cauetur ne inconsulto Papa. Rex aliquis

KK non

p Guiccardinus;
Genebrardus anno
1515. Comes Natalis lib. 3. historie
sui tēporis fo. 111.
de Henrico II. con
ducere classem Tur
cicam agens. Herre
ra c. 1. & 2. histo
ria Philippi. II.

Cap. vigesimum secundum.

non possit inducias, nec vocationem infidelium facere, vt argument. cap. quod olim cap. significasti de Iudeis notat Oldraldus consil. 87. & q. alij.

q. Iheronimus Pan-
l^o in ipsa re cōsul^o
in cancellariæ apos-
tolice practica ver.
an Imperator vel a-
liquis Rex.

Henricus tertius primo bullam cœnæ Domini, quæ Romæ cum pompa celebri legitur, vt omnibus regnis suscipiatur, contra omne ius relegauit à Frâcia, vt conqueritur Nauarrus consil. 1. titul. de foro competenti, deinde Aloisum Lotharingum Cardinalem Guisum suis satellitibus confodiendum tradidit, & Carolum Cardinalem Borbonium, & Lugdunensem Archiepiscopum in carcerem coniecit, quæ de causa fuit à Sixto quinto citatus ad dicendum cur non deberet declarari excommunicatus, & postremo die termini sibi statuti in proprijs castris intercustodes, & milites ab inermi, & ignoto fratre Iacobo Clemente Dominicanus sodalitijs Sesonensi paruo gladio ad id dedita opera paulo ante elaborato subter vmbiculū vulneratus est, & interfectus Kalend. Augusti anno. 1589. cui successit Henricus quartus Borbonius hodie feliciter regnans, qui primo hostis Ecclesiæ declaratus, & iure succedendi priuatus à Sixto quinto motu proprio edito anno. 1585. Idus Septembris, hodie ad sanam frugem rediens, absolutus est, & catholicus declaratus à Clemente octauo Pontifice maximo, qui regnum prudentissimè, & disertissimè moderatur in bello, & togata pace in signis.

Quæ nota omni seculo Galli laborarunt, nam Gentiliū a tate Vopiscus in Proculo de illis ait. *Francis familiare est ridendo fidem frangere*, & Procopius lib. 2. de bello Gothico narrat humanas cæsisse hostias dum pagani, esset, nec à sacrificandis hominib⁹ temperari postquam Christiani fierent. Secundo vero tempore post Christi fidem ab illis susceptam Saluianus Galus sapissimè improbat infidelitatem, & irreuerentiam eorum in Ecclesias, & sacerdotes vt lib. quarto cap. 7. de prouidentia Dei, & Nicolaus Pontifex. c. quorundam dist. 34. Gallos irreuerentes vocat ibi. *Germanos, & Gallos irreuerentes*. Eaq^{ue} de causa Genebrardus lib. tertio chronici anno. 730. inquit regnū Galliar^{um} à Clodouei descenditibus in Pipinum trāslatum Dei prouidentia fuisse, quod Ecclesias, & bona earum diriperent, sacerdotes non colerent hæc proferens *Causam cur Clodoueani monarchiam amiserint historici tribuunt eorum vitijs præsertim sacrilegijs in Eccle-*

sias, lia.

33

De Hérrio
III. & Hér
rico IIII.

34

Tituli Gallo-
rum, & mo-
res.

35

Nicolaus
Papairre-
rentes vo-
cat Gallos.

36

Causa cur à
Clodouei suc-
cessoribus re-
gnū in alie-
nos sit trans-
latum in Gal-
lias, lia.

fiat, & iurparis electionibus sacerdotiorum, quibus non modo indignos, sed & laicos intrudebant, & eadem ratio describitur à Varonio. 8.to. anno 660. fol. 480. dū Clodoveum juniorem Ecclesiā beati Dionysij spoliassē, ei⁹ quē brachium fregisse notat ex Aimoino li.4. c.41. & 44. & Sigiberto in chronico, & Theodoricum imperium Episcopos occidentē sanctum Columbanū, & alios persequentē narrant Beda li.5. de historia Anglica. c.20. Varonius 8.to. anno 614. fol. 229. Hodier-nus autē status ex Turcarum vocationibus, & mini-ma erga Ecclesiam observantia eueniens deploratur rectē ab Stephano Duranto catholico, & celebri re-ligione, & eruditione viro lib.2. de ritibus Ecclesiæ

37
Epilogus de
translatione
regni.

c.31. nu.21. hoc sermone. Sanē hodie is est Galliarū status; ea rerū omnium perturbatio, atq; conuersio, vsus quēque fortu-næ pœniteat, nemoq; ferē sit, qui nō vbiuis potius, quā vbi est, esse malit. Nō solū enim rei familiaris iactura, sed tot⁹ Gallie imminere videtur interitus: & quod maximū est, verā & Ca-tholicæ religionis ereptio. Hæretici siquidē templa diruūt, alia via prophanāt, & evertunt, sacras Christi, & Sanctorū imagi-nes incendunt, Catholicos insectantur, captos vinculis, verberibus, atq; omni supplicio excruciatos necāt: Germanorū, & Bar-barorū copias in Gallie vastationē aduocāt. Ac quid omnē im-pietatē superat, sacrosanctū Christi corpus, quod in Eucharis-tia latet, passim proterit, & cōculcāt. Rursus, Catholici nō om-nes idē sentiūt, cōplures in varias partes, et factiones diuiduntur, multos spes rapiēdi, & prædādi excarnat nullus Regis, aut legū metus: illinc prestigie, hinc fallaciæ. Quare cum sit Dei optimi maximi testimoniū lib.1. Regū c.2. Quicūque honorificauerit me glorificabo eum, qui autē cōtemnūt me erūt ignobiles. Et ex peccatis incolarum de gēte in aliā gen-tē transferatur fides Math. c.8. & Ecclesiastici. c.10. vt translatū est Imperiū c. venerabilē de electione glo. c. in apibus. 7. q. 1. sitq; vera doctrina sancti Thomæ lib.2. de regimine Principis in fine & infelices Rē-ges, & regna erunt, vbi Ecclesiā non colitur, & præ-mio omni indigni, cōmunisq; sit, & certa sententia do-ctorū, quod regnū infidele, & hæresibus plenū amittit preuilegiū Ecclesiæ ex Ioanne Andrea, & alijs licet Gallie præuilegium aliquod antelationis esset ob vitia, & hæreses incolarū rectē in Hispanos fide-les transferri debet non solū catholicos, sed ab omni suspicione, & nota hæresis liberos, apud quos florer religio, viget Pontificia maiestas, aliter Roma, abundat pace, & diuitijs Italia, affluit rerū copia cancella-

88
Ex offi-
ciis
translati
in
Hispania
et ex ea
fructus erga
sedem apos-
tolicam.

38
Satus Hispa-
niæ, et ex ea
fructus erga
sedem apos-
tolicam.

† Ostiensis, Ioannes
Delignano c. quod
super his de voto.
Antonius Butrio c.
fin. de causa posses-
sionis. Bart. l. fin. C. de pos-
sultando. Jasso in Ru-
br. ff. de inst. & iu-
re. Card. per text. ibi
clem. ne Romani de
electione.

Cap. vigesimum secundum.

ria apostolica, pensionibus Cardinaliū familiæ susti-
nētur, fides catholica in gētes remotas adducitur, quā
uis enim Gallis, quod semper negamus sedis praeui-
legium cōcederetur tamen abutentes praeuilegio ma-
le de fide catholica plures sentientes, ingrati cir-
ca beneficia sedis apostolicæ, & immemores existen-
tes rectē ius amittunt, tandiu enim stabit regnū, atque
libertas, & exēptio, quandiu religio, ac sacrorū cele-
bratio eisdē curæ fuerit, vt de regno Galliae solitus
fuit vaticinari Franciscus. I. eorū Rex teste Nauarro
conf. 1. tit. de foro cōpetenti li. 2. consiliorū, vbi vero
flacescere diuini cultus honorificentia cœpit, vbi ve-
ro in templis, sacrisq; delubris pro frequentia popu-
lorū solitudo, & pro sacrorum cura negligētia intro-
ducta fuit, simul etiā desolatio afflixit, vt Paulus Dia-
conus de Longobardis retulit, nullaq; meo iudicio fa-
cilius aut aptior causa ad mortalium mentes, morēsq;
religionis officio continendos introducta fuit quā re-
gnorum diuersitas, atq; æmulatio, vt vna quæque gēs
in imperio constituta perspiceret ab alterius gentis
rege, vel regno periculū sibi oriri ā vicinitate, & æmu-
latione posse eoque periculo edocta sciret vnum esse
Deum omnium regnorū cōpositorē, eundēq; destruc-
torem, quo potestas vni adimi, & alteri accresci, vnus
erigi, & alter ā solio deijci ad ipsius Dei votū, nutum
quē posset, vt de Hebreis Zacharias c. 2. testatur. *Ece
ego manū meā super eos, & erunt prada illis, qui seruebant eis,*
& c. 7. Insulant enim nimis humanas mentes perpetui
honores, & ā religionis tramite seducunt.

Sed Gallos obijcentes Hispanis video. Carolo. V. Regnante in Hispania captam Romam fuisse ab eius exercitu, Clementēq; septimū Pontificem maximum arce inclusum, ditiones itē Ecclesiæ damna accepisse, quod vindicare conatus fuit Franciscus. I. Gallorum, rex sed vt innocētia tuta sit Caroli. V. & illis quib? im-
petitur iaculis Hispania in Gallos reuerberent iacu-
latores, audiendæ sunt, & euoluendæ historia, quib? pater quantum in sedem apostolicā Caroli. V. animus propensus extiterit, & deditus ei, in ea tuenda fuerit. Primo enim vt c. 20. & 21. diximus Leoni. 10. Pontifi-
ci Adriano VI. & Clementi. VII. initio Pontificatus aduersus Gallos fautor, extitit, deinde vero cum Frā-
ciscus de Imperio cum eo contenderet, & electionē ritē, & rectē factā impedire conaretur, coronāq; imperij ā Carolo. V. suscipiendam detineret, cumq; in
hisce

hisce contentionibus collatis signis decertatū variē
 esset, captusquē Rex Franciscus in Ticinenſi pugna,
 liberatusq; certo fœdere, & pacto reddita Burgūdia,
 liberata Flandria à fœudo, & alijs conditionibus ob-
 ſidibus filijs à Francisco datis interim dum dicta per-
 agerentur. Tandem Frāciſcus liber factus dum ſe ab
 implendis pactis liberari vellet cum Clemente ſepti-
 mo Pontifice, Venetis, & alijs Italiæ principibus fœ-
 dus, & vnionē componere ſtudit, conſecutusquē eſt
 vt aduerſus Carolum. V. Hispaniæ commorantē, bel-
 laquē in Infideles parantem fieret vnio, vt eum &
 exercitum ab Italia exterminarent regnumq; Neapo-
 litanū ab eius poteſtate eriperēt, cuius rei certior fa-
 ctus Carolus V. omni qua decuit obſeruātia, & man-
 ſuetudine per legatos varios Pontificē obſecrauit, &
 hortatus eſt, vt pacē componeret, nec aduerſus eum
 arma inferre pateretur, & vt tueretur patrimonium
 exercitum collegit, & Hugonem mōncada ducē crea-
 uit, miſitquē legatū cum mandato ne Romæ damnū
 inferret, qui & ſi Romam ignorātē Carolo. V. ingreſ-
 ſus ſit cum exercitu minatus Pontificem nī diſcede-
 ret ab iniuria inferenda Carolo, tamē omni reueren-
 tia tractauit ſacram eius auctoritatem, illicoquē diſ-
 ceſſit fœdere certo inito, quod fœdus, & pactum cum
 recepiſſet Pontifex, & antea à iuramento abſoluif-
 ſet Gallum de fœdere inito cum Imperatore, tandem
 eius occasione, & culpa inſcio Imperatore Carolo
 dux eius Carolus Borbonius Gallus Romā exercitū
 Hispanorum, & Germanorū perduxit, vbi eo in muti
 aſcenſu mortuo milites inuadunt Romam, capiunt,
 damna inferunt, cū antea proteſtationes factæ à Ca-
 rolo Lanoya prorege Neapolitano eſſēt, neq; preces
 Ducis Seſcæ legati Imperatoris, neque omnes diligen-
 tiæ adhibitiæ ſufficerent ad placandū Pontificis ani-
 mū, iſquē frangeret pacem, & fœdus idquē non Hispa-
 niæ regni cauſa, & occaſione, ſed imperij factum exi-
 tit, vt ex Gallis, & Italiciſ auctoribus conſtat anno.
 1527. quo hæc cōtigiffe fertur, vt Paul⁹ Iouius, Guic-
 cardinus, Mambrinus Roſſeus in ſuplemento Targa-
 gnotæ, & Onuſri⁹ Panuin⁹ in Clemēte. VII. notāt &
 quamuis Henricus. VIII. Anglus diſſentiret à Caro-
 lo, in eumquē cū alijs inueheret, tamen hoc reſpōdiſ
 ſe recenſet Polydorus Virgilius de hiſtoria Anglo-
 rū lib. 27. in Henrico. VIII. *Sub eoſdē dies nuntius affer-
 tur Clementē Romanū Pontificē in poteſtatem Ceſarianā crū mili-*

Cap. vigesimum secundū.

rum venisse; quo certē nuntio Volsaus ante omnes valde per-
cussus, qui suae iam legationi timebat, cepit orare regem Henr-
ricum, resuis opibus & auxilio veller iuuare communem Chri-
stianorum omnium patrem: & cum animaduerteret regem nō
admodum magni rem facere, de ea sic argumentatur. Optime
Princeps, cum sis fidei defensor, tua maximē interest gubernar-
torum, custodem, & caput fidei, hoc est, religionis tueri. Ad ea
Henricus respondit: Si Romanus Pontifex pugnasset pro reli-
gione, non item pro Imperio, illud ipsam mihi faciendum
putarem: sed ut manifestum ac votum sit omnibus mihi curae es-
se de salute summi Pontificis, tu nulla interposita mora, adi-
bis Franciscum regem Francorum, hortaberequē nostris. Ver-
bis, ut exercitum quem habet paratum, velit mittere in Italiam
Caesarios compellendi causa ad missum faciendam. Pōtificem,
ac nomine meo in partem sumptuum pecuniam curabis dabis.
Itaque constar de Imperio certari, & de re tēporali, sed
licet causa ipsa excusationem omnibus adferret, vbi
Carolus quae acta sunt rescivit Pinthiae nobili Hispa-
niarū ciuitate manens dolore penē confectus fuit
eo quod ipso ignorante Pontifex detineretur, Ro-
maquē fuerit damnum passa, & ut ostenderet animi
merorem externis signis, quamuis Philippus secundus
eius filius natus esset die vigesimo primo Maij anno
1527. & eius festiuuæ natiuitatis gratia latitiæ pu-
blicæ celebrarentur, omnes cessare iussit squalorem
potius, & luctum hortans pro re gesta, liberariquē
statim Pōtificē iussit, & omnia cōponere, ut hęc Suri-
narrat in cōmēntarijs anno 1527. hisce verbis. Atque hæc
quidē omnia insciente, ac inuito Cesare acta fuisse vel inde faci-
le perspicitur, quod nec approbavit nec rata habere voluit, quæ
profanus miles à Pontifice, & Cardinalibus Vi, ac metu extor-
serat; & simul atquē in Hispaniam capta vrbis nuncius allat-
us est, illico cesare iussit ludos, & spectacula, quæ propter
recentis natum ei filium Philippum edebantur, deditquē operam
ut Pontifex in pristinā libertatem restitueretur. Quod idem
Alphonfus Villoa libr. secundo de vita Caroli quin-
ti eo anno. 1527. scribit latius verba epistolæ, quam
Carolus scripsit Regi Henrico Anglico recensens
qua se excusat de illa vrbis iactura, & quod facta sit
dum de pace ageretur, & dum instrueret legatos ad
eam componendam, declaratquē animum oblatum
obsequio sedis apostolicæ, & paratum ad omnem
compositionem, idem Petrus Mexia in manuscrip-
ta historia libr. quarto cap. tertio, sexto, & septimo re-
citatur, Ioannesque Ochoa Delasalde in historia Caro-

Cap. vigesimū secundum. 196

roli quinto anno 1527. & aduersarius Caroli Gallus
 auctor Arnaldus Ferronus in suplemēto ad Paulum
 Æmilium in Francisco primo id taceatur, dum scribit,
 quæ respōderit Carolus nuntijs Regis Galliæ, & An
 glię perentibus solui, & liberari Pontificem inquires.
*Expostulatis Pontificem captum quasi is me ignorante non cap
 tus sit, captiuumquē adhuc liberari vultis, qui multos iam men
 ses iussu, imperioquē meo liberatus est.* Quod etiam Clemen
 tis septimi nūtius legatus à latere, qui Hispaniæ cō
 morabatur, testatus est epistolis ea de re ad clemen
 tem. VII. scriptis, quarum aliquę inueniūtur in libro
 epistolarum Venetijs edito Italico sermone, vbi re
 fertur quali, & quanta diligentia vsus fuit Carolus,
 ne vexaretur sedes apostolica, licet Pontifex eum cu
 rasset exulem ab Italia exterminare, addique debet,
 quod vti ab omnibus cognosceretur nulla Celebra
 tio gaudij in Hispania, nec læticia ob eā victoriā fuit
 facta, sed potius mœror ostensus fuit, cymbala nō pul
 sabantur, omnia mœstissima cernebantur, & vltimo
 vitæ spiritu religiosissimus Rex, & Imperator signifi
 cans se eo extremo tempore dolere de re illa protes
 tatus est nullam scientiam habuisse eius rei neque
 id consensisse, sed potius & dolere, & doluisse sem
 per, posteaque aduersus Gallos, & Florentinos re
 stituit nepotem Pontificis in Florentino statu, ip
 sumque Pontificem inducijs factis, & reconciliata
 pace defendit. Item illa irruptio à Carolo Bōrbo
 nio Gallo duce Casariano facta fuit eo tempore,
 quo Carolus Lanoya prorex Neapolitanus profec
 tus ipse fuit ex Neapolitana vrbe ad impediendum
 exercitum ne pergeret ad expugnationem vrbis Ro
 manæ, & Caesar Ferramusea ex Hispania ad Italian
 iter habuit, vt impediret exercitum, ne Romam pre
 peraret, quod consequi non potuit cum in exercitu
 essent Germani, alique quibus infestus erat Pon
 tifex, adeo quod ipse Caesar Ferramusea in pericu
 lo fuit constitutus, & discriminē vitæ insum Caroli
 exequens, & curans impedire expugnationem,
 & nisi celeri cursu equitando fugam arriperet, ab
 exercitu interficeretur, vt sunt auctores Itali Mar
 cus Guazzus in historia sui temporis ab anno mille
 simo quingentesimo vigesimo quarto, dicto anno
 millesimo quingentesimo vigesimo septimo, & Mam
 brinus Rosseus, & Guiccardinus eodem anno millesi
 mo quingentesimo vigesimo septimo.

Cap.vlgesimum secundum.

Neque obrectari potest quod hæreticos in exercitu aliquando passus fuit Carolus, & eos tulit non extirpans eos, nam cum effrenata esset multitudo eorum, nec vna falce præscindere noxiam herbam posset, ferre in quos inferre quis statim non potest gladium prudentis est, veluti cum inuadente incendio rectam partem in qua fuerit ignis demolitur quis, ac separat, vt quod inflamari ceptum est tantum pereat reliqua parte seruata, sic si subita, & intempestiua vindicta scuiret in hæreticos Imperator, ipsi hæretici potentia sua catholicis damnum inferrent, & oppida expugnarent, vnde potius visum fuit tolerare, dum non potuit vindicare bonos à perniciæ seruando, & ira vt potuit in eos inuehit, hæresesq; exterminauit expectans eos, & suadens, & compellens quos posset vi ad ducere, vt ad rectam viam venirent, & dum vsus fuit hæreticis in exercitu id erat non vocans eos ex alienis regionibus, & Turcas ad ferens ad bellum inferendum catholicis, vt Franciscus fecit, sed vtens Germanis subditis, & vasallis Imperij non eligendo vt hæreticos, sed vt obstrictos fidelitatis iure.

Neque obijci potest Philippum. II. Regem catholicum, & religiosissimū bellum intulisse Paulo. III. Pontifici, nam illa bella potius laudi tribuenda sunt Philippo magno, cum enim de Imperio ageret Paulus quartus non de religione, & à Philippo vellet auferre regnum Neapolitanum iure proprio, & hæreditario quæsitum, ac suscitaret Henricum. II. Regem Gallia ad eam rem, cum Philippus in re tēporali ius suum tueri deuinctus esset, nec pari spoliū deberet, solum exercitum ad tuendum regnum, & vim vi repellendam paratum habuit, & cum posset dux Albanus Imperator summus exercitu. Romam inuadere, capereq; Pontificem iussu Philippi secutus ab hac pugna exercitum continuū, personaque Pontificia summa cū obseruatiā colitur, & maiestas dignitatis in scolio defenditur, vt Onufrius Panuinus in Paulo III. auctor est, & epistolas ad id missas, omniūque diligentia adhibitam ne perueniretur ad pugnam scribit Alexander Andrea de hisce bellis in historia priuata eorū, & Mābrinus Rosseus, & alij, & Galli auctores Cromeri², & Thomas Fregi² in Henrico. II. Comes Natalis in historia sui tēporis li. 10. in fine a^{no} 1556. vbi refert mandatum, & litteras Paul. I III. & Philippi. II. in eam rem scriptas, & quomodo egre tulit Phi-

40
*Responsio
quod hæreticos
in exercitu
passus sit
Carolus. V.*

48
*Ad obiectio
nē quod Phi
lippus II. bel
lum intulit
Paulo. IIII.*

42
Tituli Philip
pi II.

Philippus bellum gerere cum Pontifice, & nō ex animo, sed inuictus id tentauit, vt sunt verba eius. *Philippus Rex cum ad pacem semper magis quam ad bellū fuisset propensus, vt qui prope inuictus aduersus omnium commūnem Christianorum patrā suscepisset, eam videbat libere admissuram.* Et tandē nullus est auditus à seculo Rex vt Philippus: Christianæ fidei robur, ac ornamentum ita Ecclesiæ odediens, Pontificumq; fautor, libertatis Ecclesiasticæ propugnator gerens cum Turcis, cū Anglis, Gallis hæreticis, cum hostibus omnibus Romanæ sedis æterna bella, Christiani nominis propagator augustissimus ad remotas toto orbe uationes perduçens fidem catholicam, Pontificiæ dignitatis asseritor, & vindex, templorumq; auctor, & restaurator, aureæ ætatis in Ecclesia conditor, vbi pax, quies, iustitia, omnisquæ eo regnante virtus regnauit, Italiaq; à Turcis tuta, & salua Roma triumphante, & exultante Ecclesia. Neque silentio illud præteriri fas est, quod notissimum Hippis, & consoribus extitit, vt epistolam manu Regis omnem scriptam legisse Hertera in historia Philippi secundi libr. quinto. capit. secundo refert, cum enim ea esset circa primum confidendi locum contentio orta, quam commemorauimus capitul. tertio inter legatos Regis Catholici Hispaniarum, & Christianissimi Galliarum, eaq; de causa conciliū dirimi, vel disferri timeretur, quod Galli oprabant, ipse Philippus scripsit legato Comiti Lunensi Claudio Quinones, quod si causa hac, & occasione concilij progressus, & religionis catholicæ defensio, & incrementum subire damnam poterat se malle ab omni homine plebis abiectissimo præferri, quam vt Ecclesia, & eius cultus ali quod discrimen, nec minimū subiret, digna tam Regio, quam pio, & catholico pectore sententia, & rectè Clemens octauus summus ac prudentissimus sanctissimūq; Pontifex noster omni Cardinalium collegiō adstantē tempore, quod certior de obitu Philippi factus est, orationem habuit, qua declarauit interitum Reipublicæ, & quemadmodum plus ipse Rex expenderit in expellendis ab Ecclesia hæreticis solus, quam omnes alij Reges Christiani simul collecti in vnū, nequē aliud solatiū in omniū vniuersa iactura reperiri quā effigie eius in Philippo. III. successore cernere, in quo herolū proavorū Ferdinadi & Elyzabeth catholicorū Regū, auui Caroli. 5. patris Philippi.

43
De Philippo
III.

Cap.vigesimum secundum.

Philippi. II. res gestæ in excello pectore clucent;
& conspiciuntur, vt Ceuera retulit sermonē habitū in
libro, quē de obitu, & vita Philipi. II. acurate edidit.
Tu autē inclyte Philippe immo Alexander alterius
Philippi gnate cū fortuna præstiterit, vt possis quæ
velis, & virtus ingenita, vt velis, quæ liceant Ecclesiā
sub tuo clypeo munitā tuere, & hunc triūphum per te
Hispania consequatur, vt ei prima sedes ab Ecclesia
debita tribuatur, quid enim interest quod vt Claudia
nus ad Honorium cecinit.

Te licet extremos late dominere per Indos,

Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent.

Si alia regio antecellit Hispaniæ, non enim omnia tenere si hoc fiat possis dicere, sed vt teneas De^o faxit, reque incolumem, & saluum seruet, vt facias quæ licent, & decent, sicut adhuc præstas, cū nullū vitium cognoscatur in regio pectore, sed omne virtutum genus, & religionis luceat. Hæc autem sunt beneuole lector quæ mihi se obtulerunt in maiestatis catholice defensione Regū Hispaniæ, & regni eius dignitate. Vellem equidem Hispaniæ venustatem, & honorem ita formare, vt quasi Venerem quandam emari exeuntē omniū in se oculos conuerteret, & mirificos amores, & cupiditates excitaret, sed nos vt potuimus attigimus reliqua omnia sūt augustiora, illustrioraque; quā quo conat^{ur} mei infirmitas possit aspirare, in quibus licet sciā calumnijs hæc obnoxia in vulg^o, nec quicquā tam probè, aut prouidè hic dici, quod nō ex Seneca velicare malignitas possit maximè quod Galli obtrektare non desinent, tamen subibo hoc discrimen hac excusatione quod nihil ex me assero, sed pono quicquid scriptum ab alijs est, adfero decreta Pontificum, conciliorum testimonia, auctorum sententias, & historiārū fidem, & ita nos nostrum pensum absolutimus, tuum est lector iudicare, sed quilibet sciat à pia, puraque mente hæc esse, & si aliter videbuntur primo matris Ecclesiæ Pontificis summi, deinde prudentiorum cognitioni, & censura me, & omnia mea lubens, & obediens subijcio.

GRANATÆ.

Apud Ferdinandum Diaz, à Montegao

INDEX EORVM, QVAE IN HOC libro habentur, cuius prior numerus caput, secun- dus capituli numerum significat.

A
AE LIVS Adrianus Hispanus fautor Chri-
stianorum c.19. nu.24.
Agnomen, nomen, & prænomen quid sint. c.13
nu.1. & 2. non est idem quod cognomen. cap.
13. nu.2.
Albigenses Galli haeretici ab Hispanis expugna-
ti. c.19. nu.82.
Alphonfus Aragonia Rex sepulchrum sanctū
instituit heredem. c.21. nu.7.
Alphonfi. V. Regis Aragonum, & Neapolitano-
rum obsequia erga Ecclesiam c.20. nu.34.
insignia. c.20. nu.35.
Alphonfi VI. Regis Castelle victoria apud locū
Nauas de Tolosa. c.19. nu.42. interfuit 1. be-
llo sacro. c.19. nu.47. & nu.16. Ecclesiarum
fundator c.21. nu.18.
Alphonfus magnus Rex Hispanie, & Alphon-
sus catholicus Ecclesiarum fundatores c.21.
nu.18. & 16.
Alphonfi IX. victoria signo crucis paria c.16.
nu.4. Ecclesiarum fundator c.21. nu.18.
Alphonfi. XI. obsequia erga Ecclesiam. c.20.
nu.23. munera mittit Benedicto. XI. Ponti-
fici. c.19. nu.23.
Amali, & Balthei Gothorum familiae. c.15.
nu.5.
Andaluxia unde dicta. c.9. nu.44.
Anglia Reges salutem conseruabant strumosis,
& comitali morbo laborantibus c.16. nu.12.
Angli habent Reges sanctos c.16. nu.15.
Anicetus Pontifex scribit Gallis c.7. nu.19.
Antherus Papa scribit Hispanis c.7. nu.73.
Antoninus Pius Hispanus fautor Christianorum
c.19. nu.25.
Arcadius, & Honorius nepotes Theodosij. c.
19. nu.32.
Arie Montani opinio refellitur circa condito-
rem Hispanie c.5. nu.5.

Ariminense concilium praefert Hispanos c.2.
nu.21. an fuerit legitimum. c.2. nu.22.
Ariana heresis alibi nata extincta in Hispa-
nia c.19. nu.74.
Argumentum ab auctoritate c.2. nu.1. ab an-
tiquitate c.5. nu.1.
Argumenta quod beatus Iacobus adierit Hispani-
am c.6. nu.11. & 12.
Astures, & Cantabri nunquam deuicti à Go-
this c.9. nu.77. eorum provincia semper ca-
tholica c.11. nu.18. Astures primi infide-
res 6. nu.30.
Aetius Rex Gothorum an fuerit catholicus
c.9. nu.29.
Athanagildus Rex occulte catholicus c.9. nu.
64. & c.11. nu.12.
Aetioritas legis c.2. nu.2. consuetudinis nu.3.
Aetiorum. nu.4.
Augustus, & Caesar quid c.13. nu.4.
Auristar. ma Gallia c.16. nu.1.
Austria familia c.15. nu.6.
Auenionensis conuocatio Pontificum damno-
sa Ecclesiae c.20. nu.17. urbs emptia à sede
apostolica c.20. nu.18.

B
Barbari inuadunt imperium c.9. nu.1.
Barchinensis comitatus liber ab imperio
c.18. nu.41.
Basilienſe concilium praefert Hispanos c.2. nu.
mer.24.
C
Caecilius, & alij discipuli beati Iacobi c.6.
nu.31.
Cantabri crucem habens pro insigni ante Chris-
tum natum c.5. nu.15.
Caput nobilitatis pars corporis est c.4. nu.1.
Carnotensis Ecclesia in Gallia c.6. nu.54.
Carolus magnus Rex Francie & Rex non Imperator

perator Galliae regnavit c. 18. nu. 40. exercitus eius ab Hispania expulsus c. 18. nu. 42. premium ei ab Ecclesia collatum c. 20. nu. 15. eius gesta, & Pipini conveniunt Philipo. 111. Hispano c. 20. nu. 20. ei⁹ erga Ecclesiam obsequia c. 20. nu. 4. & c. 19. nu. 13.

Caroli martelli obsequia in Ecclesiam c. 19. n. 11. & c. 20. nu. 2. & 6. in Ecclesiam impius c. 20. nu. 10. & nu. 12.

Carolus pulcher Rex Galliae infestus Ecclesiae c. 22. nu. 30.

Carolus octav⁹ Rex Galliae infestus Ecclesiae c. 22. nu. 22.

Carolus V. Rex Hispaniae, & Imperator in India plures provincias habuit c. 19. nu. 99. ei⁹ & filij Philippi secundi & Philippi tertij nepotis studium erga sanctum officium inquisitionis c. 19. num. 91. ei 93. ei inditum a sede apostolica cognomen maximi c. 19. n. 92. & c. 16. in fine, eius obsequia erga Ecclesiam c. 20. nu. 41. laudes c. 20. nu. 42. ei scit Turcas, et eius filius Philippus secundus quos Rex Galliae adducit c. 22. nu. 32. quare haereticos in exercitu sit passus c. 22. nu. 40.

Castella obtinuit in lite de sede cum Anglia in proemio nu. 29.

Causse mutationis orbis c. 9. n. 8.

Catholici titulus excellentior quam Christianis simi c. 13. nu. 16. eius origo, & excellentia c. 13. nu. 20. cum alijs, dicitur catholicus Pontifex Romanus c. 13. nu. 22. catholicissimus non dicitur latine c. 13. nu. 17.

Celta qui sint c. 7. nu. 11.

Chilpericus Rex Francorum haereticus c. 11. n. 13.

Childibertus Rex ante Dagobertum adificavit conobiam c. 21. nu. 5.

Christiani dicebatur Aegyptij Magi c. 8. nu. 4.

Christiani tituli origo c. 13. nu. 18. in primitiva Ecclesia aut sancti, aut discipuli vocabantur c. 13. nu. 19. Christiani nomen ubi capit c. 13. nu. 19.

Cintilla Iudeos ab Hispania expellit c. 19. nu. 67. tres Cintilla c. 19. nu. 38.

Cinium corda quare exulter in Regis introitu in proemio nu. 22.

Clodius Clodovei pater an fuerit catholicus ca-

pit 11. num. 15.

Clodovei conversio c. 9. n. 70. & c. 11. n. 14. ei⁹ obsequia erga Ecclesiam c. 19. nu. 10. an ad fuerit concilio Aurelianensi c. 1. nu. 21.

Comitis Cifentiani magnitudo in proemio n. 30.

Cociliabula Pisana, & Turonica c. 22. nu. 24.

Cociliū Lateranense sub Julio 11. ca. 22. nu. 25.

Concilia, & sancti tempore Clodovei in Gallia c. 9. n. 72. conciliorum nationalium testimonium circa praecedentiam c. 2. nu. 28.

Concilium Africanum c. 7. nu. 50.

Cocilia Hispana addiderunt concilij Niceni / gmbolo Verba ex Patre filioq; procedit. c. 8. n. 13

Cocilium Toleranum. 1. c. 9. nu. 34.

Cocilia Burdegalense, & Taurinense in Gallia c. 9. nu. 26. concilium Rhegiense, Agathense, Vassense, & sancti in Gallia c. 9. nu. 42.

Cocilia Bracharense, Lucense, Canonense, & alia in Hispania collecta in vno Tolera. c. 9. nu. 51.

Cocilia Geruderse, Ilerdense, Casaraugustanū, Valentinum, Bracharense, Lucense, Tolera. n. 2. c. 9. nu. 60.

Concilio Cistanensi responsio. c. 3. nu. 3.

Concilia Narbonense, Toleranum 4. O. cense, Barchinonense, Casaraugustanum, & alia in Hispania c. 10. nu. 5.

Constantinus magnus primus adfuit concilijs c. 1. nu. 16. eius epistola qua praecedunt Hispani c. 2. nu. 15.

Contentio inter populos dirimitur antiquitate c. 5. nu. 2.

Corona Regiae declaratio in proemio nu. 18. quare tribus coronis induantur Pontifex, & Imperator c. 12. nu. 4.

Crocus Gallos vexat c. 7. nu. 75.

Crux arma Hispanorum c. 15. num. 16. visa in caelo in Hispania c. 15. n. 17. Angelorum Ouatensis c. 15. nu. 18. Aragonia, & Navarra insignia nu. 19. Sicilia nu. 20. Hispaniarum vexillum c. 16. n. 3. signo eius victoria plures in Hispania c. 16. nu. 6.

Cyprianus scribit Hispanis c. 7. n. 48.

D

Dagobertus Rex Francorum Ecclesiae restaurator c. 2. l. nu. 13. prius spoliavit Ecclesias c. 21. nu. 4. & historia in spoliacione, c. 21. nu. 4.

Dama-

- Damasus Papa Hispanus c. 8. nu. 27.
 Didacus Hispanus Ioannem Hus reduxit ad fidem cum alijs in concilio Constantiensi c. 19. nu. 83.
 Dignitas publica omni iure defendenda in proemio nu. 27. maior in prima voce, & subscriptione nu. 25. regia qualis. nu. 14.
 Dionysius Papa scribit Senecæ Episcopo Cordubensi c. 7. nu. 65.
 Doctorum sacrorum testimonia de precedentia Hispania c. 2. nu. 30.
 Dominicus sanctus Hispanus Albigeneses hereticos expugnat. c. 19. nu. 83.
 Donatus Rex Scotorum fidem recipit c. 7. nu. 33.

E

- Ecclesia Hispaniæ numerari non possunt c. 21. nu. 29.
 Ecclesia Abbaticæ, & collegiæ Hispaniæ c. 21. nu. 13.
 Ecclesiæ Metropolitanæ, & cathedrales Hispaniæ c. 21. nu. 12.
 Ecclesiarum Galliæ, & Hispaniæ collatio tempore Clodovei c. 9. nu. 73.
 Edictum Regis Hericci Gallorum aduersus Ecclesiam c. 22. nu. 15.
 Eulutherius Papa Gallis scribit c. 7. nu. 71.
 Elyzabeth vxor Regis Emanuelis Lusitani Iudeos à Lusitania exterminat c. 19. nu. 69.
 Episcopi Hispani, qui adfuerunt concilio Nicæno c. 2. nu. 12.
 Ermenezildi Martyrium c. 9. nu. 65.
 Error doctoris Illecas in vita Eulutherij ca. 7. nu. 13. alter eiusdem aduersus Gallos nu. 14. eiusdem, & Mariane alter in vita Antherij nu. 38.
 Error quod Anglia prius fidem recepit quàm Hispania c. 7. nu. 18.
 Error suplicij, & Genebrardi c. 7. nu. 18.
 Error beati Rhenani c. 7. nu. 67.
 Error Vasei c. 8. nu. 61.
 Error Ioannis Gerundensis, Garibai, & aliorum c. 8. nu. 81.
 Error Petri Beuter c. 8. nu. 9.
 Error Ioannis Ferrault quod nullus dictus christianissimus nisi Rex Franciæ c. 13. nu. 11.
 Error Volaterrani, & Vuolsangi Lazij c. 13. nu. 13.
 Error Garibai, & aliorum c. 8. nu. 81.

- Eugenius Toleranus antistes primus c. 6. nu. 47.
 Eusebius Papa scribit Gallis c. 7. nu. 83.
 Euthecianus Papa scribit Hispanis c. 7. nu. 76.

F

- Ferdinandi Valdesij Hispanensis Archiepiscopi inquisitoris generalis laudes c. 13. nu. 24. & c. 19. nu. 90.
 Ferdinandi. 4. Regis Castellæ obsequia erga Ecclesiam c. 20. nu. 32.
 Ferdinando catholico ab Ecclesia titulus liberatoris datus est c. 20. nu. 39. pro Ecclesia pugnavit aduersus Carolum octauum. & Lodoricum XII. Reges Galliæ c. 22. nu. 22. & 23.
 Ferdinandus, & Elyzabeth plures Ecclesias fundarunt c. 21. nu. 30. eorum erga Ecclesiam obsequia c. 20. nu. 38. eorum victoria Granaensis c. 19. nu. 45. Iudeos exterminat ab Hispania c. 19. nu. 68.
 Festum expectationis partus in Hispania instituitur c. 19. nu. 80.
 Flandrensis comitatus ab Imperio liber. cap. 18. nu. 43.
 Flauij quare dicti Imperatores caput. 18. numero. 36.
 Franci à Sicambribus descendunt. caput. 5. numero. 15.
 Franciscus Rex Vr comes Tolosa debet secundum Regi Hispaniæ c. 18. nu. 45.
 Franciscus primus & Henricus secundus Reges Galliæ infesti Ecclesiæ c. 22. nu. 31.

G

- Gallia vnde dicatur Francia. cap. 5. numero. 14. eius status in fide centum primis Ecclesiæ annis cap. 6. numero. 53. laborat heresi Arriana tempore Constantis, & Constantij c. 8. nu. 17. & diuersis heresibus tempore Theodosij c. 8. nu. 42. occupant eam barbari cap. 9. numero. 4. diuiditur in occupatione hostium vexata heresibus tempore Arcadij, & Honorij cap. 9. numero. 12. eorum tempore eius status cap. 9. numero. 35. eius diuissio tempore Valentiniiani, & Theodosij cap. 9. nu. 37. quo tempore Franci eam occuparunt c. 9. nu. 38. diminuta in ea erat religio tempore Valentiniiani, & Theodosij c. 9. nu. 39. eius status Ecclesiæ à Maximo usque ad Clodoveum c. 9. nu. 69. & 70. tempore Clodovei plures prouinciæ Gentiles & hæ-

- retica in ea quā in Hispania c. 9. n. 74. eius status in Ecclesia tempore Recharedi. ca. 10. n. 13. non recipit concilium Tridentinum c. 22. n. 4. nō datur tribunal iudicib⁹ Ecclesiasticis nisi in ira Ecclesiā in ea c. 22. n. 7. cur a Cloduei successoribus in alios sit translata c. 22. n. 36.
- Gallie Reges ex Capetinis descendant, & Capetorum origo c. 15. n. 8. eorum insignia viriū liliorum c. 15. n. 11. antiqua Buffones c. 15. n. 12. eorum officia in agenda, & defendenda fide cap. 19. n. 9. non adfuerunt in bellis sacris c. 19. n. 48. maiora beneficia ab Ecclesia acceperunt, quam in eam contulerunt cap. 20. n. 9. ex ingratitudine in Ecclesiam amiserunt ius Imperij c. 22. n. 2. de ceteris alia imponunt clericis c. 22. n. 8. cognoscunt circa spiritualia, & Episcopatus c. 22. n. 9. sumunt sibi fructus vacantium Episcopatuū, & beneficiorum ca. 22. n. 13. an recognoscant imperatorem c. 18. d. n. 2. strumas sanant c. 16. n. 9. inter diuinos relati. n. 14. miraculū in vntione cap. 14. n. 5. & 22.
- Galli scriptis Galliam defendunt in proemio. n. 26. eorū origo c. 5. n. 10. et 11. a colore lactis dicti Galli nō a Galathæa c. 5. n. 12. & 13. tēpore Constantini nō erant vniuersi catholici c. 7. n. 10. & 12. eorū status in fide sub Marco Aurelio, & Elío vero c. 7. n. 20. nomē amittunt vbi fuit vna fides cū Frācis. c. 9. n. 23. eorū potentia an aliquando fuerit maior, quā Hispaniarum c. 12. n. 9. non admiserunt textū decretalium, neque iurisdictionē Ecclesiasticam. ca. 22. n. 6. nō credunt dicto Pontificis c. 22. n. 10. non soluūt annatas, nec expeditiones bullarū c. 22. n. 11. non admittunt motus proprios c. 22. n. 12. eorum ritualia, & mores c. 22. n. 34. irreuerentes vocat Nicolaus Papa c. 22. n. 35.
- Genealogia Regum Hispaniæ, qua eis pertinet regnum iherosolymitanum c. 17. n. 6.
- Generales ordinum diuini Benedicti, & Bernardi in Hispania existunt. c. 21. n. 25.
- Genfericus Vuandalorum rex catholicus in Hispania c. 9. n. 46.
- Germani vltiores inuadūt Hispanias c. 7. n. 66.
- Gloria stimuli in proemio. n. 21.
- Gothi vexant Italiā c. 9. n. 3. eorū origo c. 9. n. 7. quare vnturū imperiū n. 8. vicerūt armis Hispanos, sed fide vnti sunt ab eis n. 20. nō omnes
- Arriani in Hispania sed partim catholici n. 30. vsq, ad Valenti omnes catholici n. 31. prius catholici quam Franci. n. 76.
- Gregorij Pontificis testimonium pro Hispaniā. ca. 6. n. 37. scribit Rechardo c. 10. n. 10.
- Gregorius Mōranus, et alij scilicet in Hisp. c. 9. n. 63.
- H
- Hæretici vi compellendi baptizari, non baptizati hortationibus ad fidē reducendi c. 19. n. 5. & 6.
- Hæreses à Gallia in Hispaniā indultæ c. 9. n. 13.
- Hermenegildus martyr filius Eymenezii c. 9. n. 65.
- Henrico 4. Calixtus Papa mittit ensem, & Gale- rum c. 19. n. 44.
- Henricus. 3. et 4. reges Gallie infesti Ecclesiæ c. 22. n. 32.
- Hilarius Papa scribit Hispanis c. 9. n. 57.
- Hispalēsis Ecclesia à Ferdinā. 3. dotata c. 21. n. 11.
- Hispania et Gallia cōtenio de sede in cōcilio Tridentino in proemio n. 31. Hispania, et Gallia serores Germanæ n. 32. in eo causa cōcilij Tridentini corā solo Rege vt executore a cōcilio dato in- elāda c. 1. n. 12. sedes eius in cōcilijs tēpore Apo- stolorū c. 2. n. 7. eius sedes in cōcilio Nicæno n. 8. ei⁹ varia tēpora c. 3. n. 5. tēpus quo vnta fuit vntū quē regnū existit n. 6. tēpus quo occupatur à Mauris n. 7. aliud quo diuissa existit n. 8. prima sedē habuit tēpore quo vnum regnū fuit n. 10. non nocuit tēpus quo fuit deiecia ab hostibus n. 11. neq, quo diuissa fuit n. 13. et si maioratus, & non nocet gesta ab antecessoribus n. 15. Theodo- siū imperatorem, & Damasum Papā simul habuit c. 10. n. 30. Gothos et Suenos ad fidē perduxit c. 19. n. 34. genitrix Imperatorū c. 19. n. 63. nō generauit hæreticos n. 72. nō solū ab hæresi, sed a suspitione ei⁹ libera 87. in ea capita sunt ordi- nū c. 21. n. 19. succēda in Ecclesijs, et aliis curiā Romanā n. 28. a Gallis libera Ecclesiā c. 22. n. 3. caput et principij Europæ c. 4. n. 3. omniū nobiliss regnū c. 4. n. 4. ceteris regnis superius n. 5. eius cōditior Inbal c. 5. n. 7. eius tēpus in funda- tione c. 5. n. 8. in ea prima Theologia, Astrologia, Philosophia, musica, poesis, legū sciētia, et prima academia influunt c. 5. n. 8. ad Italici Regē Athlātē n. 9. in ea primū signū in natiuitate Chri- sti c. 6. n. 2. tres in ea exorti soles qui in vntū con- ierūt in natiuitate Christi n. 3. in ea beatissimā Virgo Maria fidei magistra existit n. 4. qui Re- ges

ges Hispanias adierint, et Pōtīfices caussa Voti
 Cōpōstellani. c. 6. n. 6. in ea primū tēplum orbis
 fuit Casaraugustanū dicatū beatissimæ Virgini
 Mariæ n. 7. & 21. prima regio Hispana in fide
 catholica suscipienda n. 8. eā adit beatus Iaco-
 bus n. 9. c. 1. Ecclesia cū Romana semper consen-
 tit n. 38. eius status in persecutione Traiani n.
 49. & 52. eius collatio cū Gallia centū primis
 annis à nativitate Christi n. 69. plures Chris-
 tianos habuit tēpore Traiani quā Gallia c. 7. n.
 2. primū Imperatorem quā Gallia Roma dedit
 n. 3. eius status, & Gallie tēpore Adriani Im-
 peratoris n. 4. eius status in fide tēpore Marci
 Aurelij n. 16. & tempore Commodi, & aliorū
 n. 29. & tempore maximini n. 36. Philippi, &
 aliorum etate n. 43. eam innadunt Barbari, qui
 ab Hispanis ad fidem rediguntur n. 69. in ea
 prius concilia provincialia fuerunt quā in Gal-
 lia c. 8. n. 10. eius status, & Gallie Constanti-
 ni magni, & filiorum imperio n. 13. & 14.
 prius habuit Imperatores Gentiles ac Christia-
 nos quam Gallia n. 24. eius status tēpore Theo-
 dosij n. 37. ab ea prius Pontifex Rome datus
 quam à Gallia n. 36. eam occupant Gothi. ca.
 9. n. 6. eius divisio ex gentibus eam occupanti-
 bus n. 43. eius in fide status Arcadij & Ho-
 norij imperia n. 25. & 55. eius status tempore
 Valentianini, & Theodosij n. 36. eius divis-
 io eo tempore n. 43. felicitas status eius eo tē-
 pore quam Gallia n. 45. martyres, & concilia
 eo tempore n. 48. & 50. additū est in ea illud
 symboli ex patre filioque procedit n. 52. eius
 status imperio Maximini. 11. & aliorum usque
 ad Longobardos n. 55. in ea monachi hoc tempo-
 re n. 61. firmior fides in Hispania, quā in Gal-
 lia tempore Recharedi ca. 10. n. 13. non lesit
 ei clades accepta à Sarracenis n. 16. omni tēpore
 potior in fide quā Gallia n. 16. parēs in Impera-
 toribus optimis producendis c. 11. n. 9. non solū
 heresim rejicit, sed omnē ab ea suspicionē. c. 13
 n. 33. in ea miraculū in baptismo, & vñctio-
 ne Regū c. 14. n. 25. habet Reges sanctos c. 16.
 n. 15. est ab imperio immunis c. 18. n. 5. idq. cō-
 cessione Imperatorū n. 28. cū Christus nascitur
 subdita erat Imperio n. 29. prius libera ab Im-
 perio quā Gallia num. 30. iure gentium, &
 humano à Romanis potius restitui. n. 21. *Hispanorum Regū obsequia erga Ecclesiam. cap.*
19. numer. 21. ex Victorij munera Ecclesiae et

sedī apostolicæ offerunt Hispaniarum Reges. c.
 19. num. 41. plures gentes quam Gallia Reges
 ad fidem adducunt numer. 53. omnem copiam
 expendunt in defendenda fide numer. 77. nec
 in bello, nec infalici morte obierunt cap. 21.
 num. 31. novum orbem in retributionem con-
 cessit Deus eis, à Gallis liberant Ecclesiam ca.
 22. num. 3. omnes catholici à Recharedo capir.
 10. num. 9. eorum munus hodierno die in cō-
 servanda, & augenda fide numer. 20. nobilitas
 Gallia potius eis compeit quam Regibus Gal-
 lia cap. 15. num. 7. eis regnū Gallia iure de-
 betur nu. 9. Imperatores dicuntur. cap. 18. nu.
 31. ius ad Orientale imperium habent nu. 38.
 strumas sanant, expelluntq. demones c. 16. nu.
 13. ex testimonio Pontificis Gregorij doctores
 in fide sunt cap. 10. num. 11. à tempore Aposto-
 lorum Reges catholici in Hispania ut Philoſo-
 & Luparia c. 11. nu. 3. duæ Regine Lupariæ in
 Hispania. nu. 5. prius fuerunt in vñverso reo-
 no Reges catholici in Hispania, quam in Gal-
 lia. c. 11. n. 11. potentiores sunt omnibus c. 12.
 n. 7. celebrant epistolam, & euangeliū, & ca-
 nonici sunt in quibusdam Ecclesijs. cap. 14. nu.
 11. quare hodie nec coronam, nec vñctionem
 suscipiant num. 15. eligebanur olim, & ritus
 coronationis num. 16. 17. & 18. cum alijs com-
 petit eis titulus, & ius regni Iherosolymitani c.
 17. num. 2. an recognoscant Imperatorem c. 18
 a nu. 2. eorum instructio circa sedem in Roma.
 c. 3. num. 19.
 Hispani armis patriā defendunt in proelio num.
 26. eorum constantia in defendenda fide ca-
 tholica c. 3. n. 17. eorum zelus qui vñ mores cor-
 ruptos Reges expellēbant c. 19. n. 35. etiam per
 Gothos subiekti nomen Hispaniarum retinere
 n. 39. eorum fides capta Hispania à Mauris
 extollitur nu. 40. profecti ad expugnationē, ser-
 re sancte n. 46. tempore Pij. 11. etiam num. 49.
 aequale meritum habuerunt expellendo Mauros
 ab Hispania, acsi profici cercitur ad bella sacra
 nu. 51. eorum opus semper expugnare infideles
 nu. 54. novū orbem adāncant ad Ecclesiam, n.
 55. & quarantiam patrie orbis numer. 56. plan-
 rant fidem in Ecclesia cum aliæ nationes eam
 heresibus dilacerare contendunt numer. 57.
 Iudeos, & hereticos ad fidem reducunt num.
 64. excellunt in puniendis hereticis num. 71.
 ab alijs nationibus exterminant hereses num.

76. pro memoria Bonifacii VIII. inveni certa
men aduersus Gallos singulare c. 20. nu. 33. &
c. 22 nu. 20. restitunt vexilla à Turcis capta
c. 20. nu. 40. excellunt in erigendis templis ca.
21. nu. 6. iucuntur decreta Sancti concilij Triden-
tini c. 22. nu. 15 eorum circa Ecclesiam fidelitas,
& obseruata num. 17. & cura, & fructus n.
38. eorum origo, & tempera c. 5. nu. 4. prima
epistola Pontificis Hispanis missa c. 6. num. 47.
primi legati, & nuntij sedis apostolica missi
ad Hispanos nu. 48. tempore Antonini omnes
Christiani, & ex Gallis aliqui cap. 7. num. 6.
quara cum essent Christiani recipiebant sub-
scripciones Imperatorum gentilium cap. 7. nume.
24. eorum fidelitas nu. 25. milites Hispani in
legione fulminatrice nu. 27. Hispani prius ha-
buere basilicam sancti Laurentij Hispani in
Romana urbe, quam Galli sancti Galli alicui-
us num. 57. à retro seculis Hispani conuertit
Barbaros numer. 71. illis semper natiuum nomen
catholicorum cap. 9. numer. 15. potiores prio-
res, & constantiores in fide quam Galli num.
22. quare debebant, & nuptias contrahabant
cum Adrianis numer. 33. sancti Arcadij, &
Honorij imperio numer. 35. scribunt illis Pô-
tifices simplicijs, Felix, Hormisdas numer. 58.
& 59. prius vniuersi fidem recipiunt quam Gal-
li numer. 75. eorum constantia in fide superauit
hæresim Gothorum cap. 10. numer. 2. vno no-
mine Gothi, & Hispani nuncupati post conuer-
sionem numer. tertio fides eorum in vno non
victa ius conseruat alterius cap. decimo nu-
mer. 17. omnes catholici anno. 587. cap. 11.
num. 13. eorum insignia è cælo de missa cap. 15.
num. 14. ante natiuitatem Christi crucem pro
insignijs habuere Hispani Cantabri numer. 15.
vexillũ eorum corpus Domini nostri Ihesu Chris-
ti cap. 16. num. 8. quare Reges Principes suos
vocant non Imperatores c. 18. nu. 32.

Honor iuris diuini est in proemio numer. 5. & iu-
ris naturalis, & humani numer. 3. & 6. vir-
tutis premium honor numer. 11. finis eius,
& templum numer. 10. & 11. cum non de-
fendere est peccatum mortale numer. 12. præ-
tiosior gemma coronæ Regiæ. numero oclauo.

Honestum in honore in proemio numer. 3. Hospi-
talia, & monasteria Hispaniæ. cap. 21. nu-
mer. 14.

Iacobi Apostoli corpus in Hispaniam transla-
tum cap. 11. numer. 2. quo tempore in Hispa-
nia prædicauit cap. 6. num. 19. quibus locis nu.
20. quos conuertit numer. 22. quo anno, & die
passus sit numer. 32. & 24. corpus ad Hispa-
niam ducitur numer. 23. septem discipuli eius
à beato Petro ad Hispaniam missi nu. 29.

Iacobi primi Regis Aragonie obsequia erga Ec-
clesiam cap. 20. numer. 28. profectus est ad
bellum sacrum cap. 19. numer. 50. Ecclesiarum
fundator cap. 21. nu. 17.

Iacobus secundus Aragonie Rex Almiraldus, &
Canfonerus Ecclesiæ cap. 20. numer. 30. eius
obsequia erga Ecclesiam. cap. 20. numer. 29.
& 32. aduersus fratrem pro sede apostolica per-
gnavit c. 20. num. 31.

Iberia captiua prædicatione conuertuntur Perse,
& Armeni c. 7. nu. 70.

Iherosolymitanum regnũ primum locum in Eccle-
sia obtinet. cap. 17. nu. 1. eius. 1. 2. 3. 4. bellum
sacrum, & 5. capit. 19. numer. 15. & 17. com-
alijs, eius titulus vnitus est regno Neapolita-
no, & Sicilia cap. 17. nu. 5. linea Regum eius
regni cap. 17. nu. 3.

Iliberetanum concilium Hispanum priusquam
Arelatenſe Gallum. cap. 8. nu. 10.

Idæphonsus Theudium, & Pelagium hæreticos
Gallos vincit c. 19. n. 79.

Imperatoris titulus vnde deriuatur cap. 18. nu-
mer. 33.

Imperatoribus seruiebant Christiani cap. 7. n. 26.

Indiarum expugnatio tempore Caroli quinti. cap.
19. num. 58. prouincia earum. c. 12. nu. 7.

Inquisitorum tribunal in Hispania quam anti-
quum cap. 13. num. 34. est murus alienigenis con-
tra hæreticos. cap. 19. num. 88. commendatur.
numer. 89.

Insignia armorum c. 15. nu. 11.

Ex decreto.

Intellectus ad c. bene quidem 96. dist. c. 1. nu. 19.

Intellectus c. cum longe. 63. dist. c. 2. nu. 29.

Intellectus ad c. monachi. 16. q. 1. c. 9. numer. 62.

Intellectus c. capis. 24. q. 1. c. 9. nu. 66.

Intellectus ad cap. cum apud Theſalonicam. 11.
quæst. 3. cap. 8. numer. 29. & cap. 19. nu. 29.

Intellectus ad c. pefinam 23. q. 8. c. 19. num. 51.

Intellectus ad c. de iudeis. 45. dist. c. 19. nu. 66.

Intellectus ad c. omnes c. nullus. 28. q. 1. c. 19. nu. 68.

Intelle-

Intellectus ad c. volumus. 11. q. 1. c. Adrianus. 11. dist. 63. c. 20. nu. 5. & c. 18. nu. 43. & c. 2. n. 10. & ibi ad c. in synodo 63. dist.

Intellectus, & historia c. quia iuxta sanctorum. 16. q. 1. c. 20. nu. 11.

Intellectus ad c. alias 15. q. 6. c. 20. nu. 14.

Ex decretalibus.

Intellectus ad c. 1. §. unde de sacra vinct. capit. 14. num. 24.

Intellectus ad c. licet de vosp. et historia c. 17. n. 4.

Intellectus ad c. 1. de probat. c. 18. nu. 24.

Intellectus ad c. solita de maior. et obed. c. 18. n. 26.

Intellectus ad c. sicut. Iudei de Iudeis c. 19. nu. 5.

Ex sexto.

Intellectus ad cap. grandi de supplenda negligentia prelatorum lib. 6. cap. 18. nu. 25.

Intellectus, & historia c. 3. de immunitate Ecclesiarum lib. 6. ca. 22. nu. 19.

Ex Digestis.

Intellectus ad l. posthliminium. §. si filius. ff. de capitiis c. 5. nu. 3.

Ex Codice.

Intellectus ad l. 2. C. de officio præfecti prætorio Arice. c. 18. nu. 27.

Intellectus ad l. nequis C. de sacrificijs paganorum c. 19. nu. 28.

Intellectus, & historia. l. vindicari C. de pœnit. c. 8. nu. 29. & c. 19. nu. 29.

Ex legibus Regni.

Intellectus. l. 3. tit. 22. p. 3. c. 14. nu. 28.

Intellectus ad l. 2. & 3. tit. 2. & 4. lib. 8. recopilacionis cap. 19. nu. 68.

Joannis secundi Regis Aragonie obsequia erga Ecclesiam c. 20. nu. 36.

Isidorus vicar. & reduxit hereticos c. 19. n. 78. patronus Hispanie c. 16. n. 2.

Iucundum in honore in proemio n. 8.

Judiciu spiritualiū ad Pontificē spectat. c. 1. nu. 1.

Iure gentium gens libera potest Regem sibi eligere c. 18. n. 20.

Iurisdicctio utraque auxiliatur alicui. c. 1. nu. 1.

L

Lateranensis concilij testimoniu pro Hispanis ca. 3. nu. 2. et sub Innocentio 3. responsio c. 3. n. 1. & sub Julio. 2. & Leone X. c. 3. nu. 4.

Laurentius Hispanus quibus excellat. c. 7. nu. 56. eius ades Romæ nu. 57.

Lazarus, Magdalena, & Martha, & alij Gallias adierunt c. 6. nu. 58.

Leander, Isidorus, & Fulgentius Hispani c. 10. n. 5. Leandro Hispano dicavit Gregorius Papa opera c. 10. nu. 12.

Legatus qui prior concilij adfuit c. 1. n. 23.

Leges, & pragmatice de titulis c. 13. n. 4.

Legum testimonium de præcedentia Hispania ca. 2. nu. 31.

Legionis fulminatricis miraculum c. 7. n. 28.

Leocadia virgo ē pulchro exiit. c. 19. nu. 81.

Leo Papa scribit Gallis c. 9. nu. 40. & Turibio Hispano Episcopo Asturicensi n. 49.

Louigildus catholicus obiit ca. 9. nu. 68.

Ludovicus Rex Gallie opem fert Gelasio Pontifici c. 20. nu. 7. Duodecimus infestus Ecclesia c. 22. n. 23. Crassus etiam c. 22. nu. 28. Undecimus etiam c. 22. nu. 21. septimus dictus junior etiam c. 22. n. 29. alius Ludovicus sanctus studioffus Ecclesia c. 22. nu. 14. item & Lodovicus imperator, & Rex Gallie c. 19. nu. 14.

Lucas Euangelista an Gallie predicauerit. cap. 6. num. 62.

Lucia. Rex Anglia fidē recepit prior c. 7. nu. 72.

Lucius Papa scribit Gallis, & Hispanis c. 7. n. 47.

Lugdunensē concilium præfert Hispanos. cap. 2. nu. 22.

Lusitanorum arma quinque Christi vulnera c. 15. nu. 22.

M

Magni cognomē quibz datur c. 16. n. 16. Maria virgo sanctissima venerata in Hispania, & in ea primum orbis templum edificatum, & semper etiam mauris dominantibus veneratum c. 10. nu. 18. patrona Hispanie, & eius imago vexillata eius c. 16. nu. 6.

Martyres in Gallia Marci Aurelij, & Aelij Verij imperio c. 7. nu. 17. in Gallia, & Hispania octava persecutione nu. 51. 52. & 54. recentis candida massa ad in Africa vel in Hispania. nu. 55. in nona persecutione in Gallia, & Hispania nu. 73. & 74. undecima nu. 79. & 80. Martinus Rex Aragonie donator monasteriorum c. 21. nu. 9.

Mauri a Sicilia eiekti c. 20. nu. 37.

Melchisedes Papa scribit Hispanis c. 7. nu. 83.

Molinei communitaria ad edificu Henrici Regis Gallie c. 22. nu. 16.

Monete Iafecina quæ sint c. 20. nu. 26.

Moniales in Hispania prius instituta quā in Gallia c. 8. n. 12.

Mulier ex Gallia ad Christum Profecta. cap. 6. num. 55.

N

Nerva Hispanus fautor Christianorum cap. 19. numer. 22.

Nicano in concilio quare sit computatio per aras Caesaris cap. 8. nu. 7.

Nomen pro honore accipitur c. 13 nu. 3.

Nobilitatis diuissio, & diuersitas. cap. 15. numero primo non potest esse equalis Regibus ea, quæ est in inferioribus numero. secundo quo antiquior excellenter numero. 4. exterior Regum Hispaniæ, & Galliarum nu. 10.

O

Obiectionibus contra Hispanos responsio. cap. 2. numer. 9. & quod non peruenierit ad Hispaniam beatus Iacobus. capit. 6. numer. 14.

Obsequia circa patrocinium Ecclesiæ. cap. 20. numer. 1.

Olei vñctionis significatio. c. 14. nu. 2.

Ordines militares Hispaniæ. capit. 21. numero. 27.

Ordines Mercedis in Hispania insitruuntur. cap. 21. numer. 20. diuini Iheronymi. cap. 20. num. 21. recollectorum Francisci, & aliorum. nu. 24. Discalceatorum Carmeli, & montalium numer. 23. diuini Domini, & societatis Ihesus nu. 26.

Orissij finis in describenda historia. capit. 9. numer. 21.

Osus Hispanus Arelatenſi concilio adſuit capit. 1. numer. 17. quare subscripsit ante legatos Pontificis in Nicæno concilio. cap. 2. numer. 14 in decima persecutione Ecclesiæ vinculis coniectus. cap. 7. numer. 81. eius opera Constantinus magnus ad fidem reducitur cap. 8. numer. 2. & cap. 11. numer. 7. à Syluestro Papa missus ad extirpandam hæresim Arrii numer. 3. cõdidit symbolum fidei in Nicæno concilio nu. 13. eius laudes nu. 19. mors, & exitus num. 20. ei debet Ecclesiæ, quod donauit Cõstantinus cap. 19. nu. 33.

P

Patriarcha Alexandrinus quare catholicus dictus cap. 13. nu. 30.

Paulus Apostolus ad Hispanias venit c. 6. nu. 26. & ad Gallias. n. 59.

Petrus Apostolus in Gallia extiterit. c. 6. nu. 50. in Hispania prædicauit. nu. 28.

Petri Regis Aragoniæ obsequia erga Ecclesiæ c. 20. nu. 22. secundi obsequia in eâ c. 20. n. 25. obtulit regna Ecclesiæ c. 21. nu. 7.

Peregrin⁹ mittitur à Sixto. I. ad Gallias conuertēdas c. 7. nu. 7.

Philippi. II. laus in subiiciendis Indis ad Ecclesiā c. 19. n. 60. obsequia erga Ecclesiā c. 20. n. 43 laudes nu. 44. Scorialenſe cœnobium cõdidit. c. 21. numer. 22. tituli. capit. 22. numer. 42. cur bellum intulit Paulo. IIII. nu. 41.

Philippi. III. Laus in prosequenda Infidelium expugnatione cap. 19. num. 62. obsequia erga Ecclesiā cap. 20. numer. 45. laudes, & tituli. ca. 22. nume. 43 ei debetur titulus Imperatoris c. 18. nu. 32.

Philippus. Augustus Rex Galliarum ab ea exterminat Iudæos c. 19. nu. 70.

Philippus primus & secundus Reges Galliarum infestis Ecclesiæ capit. 22. numer. 27. & 49 dictus pulcher Bonifacium Papam in carcerem coniecit. c. 22. nu. 18.

Philippus Apostolus an in Gallia prædicauerit ca. 6. num. 56.

Pij quarti decretum non nocet Hispanis cap. 3. n. 18. idquæ declaratum est motu proprio Pij quinti num. 18.

Pipini Regis Galliarum obsequia erga Ecclesiā cap. 19. numer. 12. & capit. 20 numer. 3. & præmium ab Ecclesiā in eum collatum capit. 20. numeri 3.

Placidia Hispana uxor Theodosij. capit. 8. numer. 35.

Platina locus in Sixto primo explicatur. capit. 7. num. 9.

Pœnitentes cõdēnabantur ad expeditionem terræ sanctæ, vel expeditionem Hispaniam. ca. 19. num. 52.

Pontifices Gallias adiunt cap. 2. numer. 8. & quare potius quam Hispanias nu. 21.

Potentia attenditur non antiquitas ubi aequalitas non est c. 11. nu. 21. potentiori sublimior sedes debetur capit. 12. numer. primo. & 2. & 5. & quis in iure potentior dicatur capit. 12. numero. 4.

Praenilegia ex ingratitude amittuntur cap. 22. numer. 1.

Præſidens capiti cæteris præſtantior est. capit. 4. numer. 2.

Princeps qualis in procemio nu. 15.

- + Priscilianus ab Hispania eiectus c. 19. n. 73. cor
rumpit Galliam, & Italiam ca. 8. nu. 41.
Prophetia de predicatione beati Iacobi in Hispania
ca. 6. num. 10.
- R
- Ramiri. I. Regis Aragonie obsequia erga Eccle-
siam c. 20. nu. 24.
Recharedi conversio. c. 10. n. 1. Victoria ex congre-
sione cum Gallis n. 4. Tituli, & Laudes. n. 7. et
8. munera mittit Romano Pontifici Gregorio.
nu. 10. fundator Ecclesiarum c. 21. nu. 15.
Recharius Sueuorum rex catholicus in Hispania
c. 9. nu. 47. & c. 11. nu. 17.
Regis dignitas tuenda iure in proemio nu. 13. cur
caput regni dicatur rex n. 16. cor, et anima po-
puli n. 17. qui regnū a se abdicarunt n. 20. ad
descendendū, nō ad dissiniendū concilijs adfuit
c. 1. n. 2. et quare adfuit nu. 5. quis primus ad-
fuit concilio provinciali n. 22. similis Deo dū
nō agnoscat superiorem in temporalibus c. 18. n. 1.
officiū eius est Ecclesie subuenire c. 19. nu. 2.
eius tria genera officiorū erga Ecclesiam nu. 3.
primū curare ut vna sit fides n. 4. secundū Ecce-
siam ab hostibus liberare n. 7. tertium iēpla erigere
et ditare n. 8. qui prior acie pro fide collegit. c.
11. in fine, non christum, sed oleo inungit-
tur reges c. 14. nu. 23. nobile habere felicitas
regni c. 15. nu. 3.
Rex Aragonie anteqnam Ecclesie & ex colo-
ribus Aragonie pendente filabullarum Ecclesie
c. 20. nu. 27.
Regis Siciliae, et neapolitanorū linea c. 17. n. 8. et 9.
Regna obtinendi tituli c. 18. n. 14. difficile regna-
re in proemio n. 18. regnū non amittitur dū est
in captiuitate c. 3. n. 12. neq. diuisum nocet in-
regno corpori n. 14. priori in fide prior sedes de-
betur c. 6. nu. 1. translatio regni ē Gallis in a-
fricā c. 12. nu. 37.
- + Romani quod a Carolo capta responsio c. 22. nu. 39.
- Rabur color virtutis in proemio. nu. 7.
- S
- + Sancti qui in Hispania floruerunt primo tempore
Ecclesie c. 6. nu. 39.
salū dicuntur Galli, & lex salica c. 5. nu. 13.
sardicēsa concilio praeferre Hispanos Gallis.
cap. 2. num. 17. & 20. catholicum quē fuit nu-
mer. 18.
- Sauinianus, & alij sancti qui in Gallia predica-
uerunt cap. 6. numer. 63. cum alijs sedes publi-
mior debetur amplius laboranti ca. 19. nu. 1.
duplex eius modus in concilijs c. 2. nu. 5. de ea
contentio apud plures in proemio num. 28. eius
præcedentiam defendere armis licet num. 24.
dextera arguit sedes nobiliorem locum cap. 2.
num. 6.
Sisebutus ab Hispania eiecit Iudeos qui in Gallia
fugerunt c. 19. nu. 65.
Strumas sanādi origo in rege Gallie c. 16. n. 10.
ubditus tenetur subuenire Regi in proemio. nu-
mer. 21.
Subscriptiones Regum in concilijs, & Episcoporum.
cap. 1. num. 5.
Sueui redierunt ad fidem statim in Hispania cap-
11. nu. 19.
Suinilla priuatus in concilio Toletano 4. cap. 19
num. 36.
Syrici Papa scribit Hinemaro Episcopo Tarraoo-
nensi. c. 8. nu. 39.
- T
- Templa edificandi mericum c. 21. nu. 1. a Carolo
magno condita. nu. 2.
Teiricus Hispanias, & Gallias occupat cap. 7. nu-
mer. 68.
Theodosius Hispanus catholicus Ecclesiam auxit.
cap. 19. num. 26. vnde dictus nu. 27. in fide Cō-
stantinum superauit nu. 28. Hispanus fuit c. 8.
nu. 23. eius officia erga Ecclesiam. n. 25. et 33
fana idolorum euerit n. 26. historia eius The-
salonica nu. 29. prius ipse catholicus quam om-
nes alie nationes. extera cum esset Hispanus
c. 11. nu. 8. exemplum circa obedientiam Ecce-
siae c. 19. nu. 21. plus progenies eius in Imperio
durauit quam aliterius Imperatoris nu. 31.
Theodoricus Rex Hispanie, & Italiae primus cō-
cilijs adfuit ca. 1. num. 18. & concilio Romano
anno 502. nu. 20.
Titulorum argumentum cap. 13. numer. 5. titu-
lus excellentissimi numer. 10. gloriosissimi,
& gloriosi numer. 10. Orthodoxi numer. 12
piissimi, fidelissimi, & amantissimi num. 14
religiosissimi numer. 13. Christianissimi num.
15. antiquiores tituli in Hispano Rege, quā
in Gallo numer. 16. continuatio tituli catholi-
ci in Regibus Hispania nu. 21.

INDEX.

- + Toletane Ecclesie dinitia ab Alphonso sexto Re
ge collata c. 21. nu. 10.
- + Torquatus beati Jacobi discipulus c. 6. nu. 29.
- Traianus Hispanus fautor Christianorum capit.
19. num. 13.
- Tridentini concilij testimonium de precedencia
Hispania c. 2. nu. 26.
- + Toribius Hispanus c. 9. num. 53.
- V
- Vellarmini error circa concilium Sardicense. c.
2. nu. 19.
- Vienenses, & Mantuanæ concilia præferunt His
panos c. 2. nu. 23.
- Vigilantius an fuerit Hispanus c. 9. nu. 17. Gal
lus fuit c. 19. nu. 75.
- + Vincentius Ferrer sanctus Hispanus Iudeos con
uertit, & Husillos hæreticos c. 19. nu. 86.
- X
- Xantippe, & Probus discipuli beati Pauli c. 11.
nu. 5. Et c. 6. nu. 27.
- Xistus. 11. venit ad Hispanos c. 7. nu. 60. & eis
scribit n. 62.
- Xistus quartus Romæ cum triumpho celebrat
recuperationem Granatæ. capit. 19. nume
ro. 45.

FINIS.

PRÆTERMISSA.

IN Proemio num. 28. de contentione inter Parmensem Principem & ducē Flo
rentiæ legatosque eorum in capella regia regis Hispaniæ agit Herrera in histo
ria Philippi. II. regis Hispaniarum lib. 4. c. 6. fol. 104. & de alijs contentionibus in
ter duces Baujeræ Florentiæ & Esquizaros in concilio Tridentino. lib. 3. c. 2.

In c. 4. nu. 16. de lite hac circa sedem honoratiorem inter reges Galliæ & Hispa
niæ coram Pio. III. agit, sed non rectè Herrera lib. 3. c. 3. anno 1561. & lib. 5. c.
6. anno 1563. & in concilio Tridentino lib. 5. c. 2. & lib. 4. c. 9.

In c. 6. num. 32. de sancto Indalecio, quod fuerit Vrcitanus Episcopus in Alme
ria Zurita lib. 1. annalium c. 27.

In c. 10. nu. 13. quod tempore Recharedi, & beati Gregorij essent hæreses in
Gallia & Gentiles ex beato Gregorio lib. 6. epistola. 33. indict. 15. & lib. 7. epis
tola. 5. indict. 3. notat Varonius 8. tom. annalium anno 507. fol. 110. in Hispania ve
ro fides vigeat anno. 591. fol. 28. & anno 599. fol. 134.

In c. 13. num. 19. quod ab antiquo ante Cinthilanum expellentē Iudæos ab His
pania & quia iurabant Reges nō recepturos nisi Catholicos in regno ex concilio
Toletano 6. c. 3. firindrum regibus Hispaniæ nomen catholicorū notat Varonius
8. tom. annalium anno 638. fol. 346. & quod Cinthilanus sit dictus Christianis
simus.

BIBLIOTECA DE MONTSERRAT

13020100000004

BIBLIOTECA
de
MONTSERRAT

Armario	xvi ^A
Estante	4º
Número	12

